Kinnitatud
24.03.2017
Direktori kk nr 1-5/11

MÄEPEALSE ERAKOOLI

ÕPPEKAVA

Tallinn 2017

SISUKORD

1. ÜLDOSA 5
1.1. Kooli väärtused ja eripära, kooli õppe- ja kasvatustöö eesmärgid 5
1.2. Õppekorraldus ja ajakasutus 7
1.3. Õppeainete loend ja mahud 9
1.4. Pädevused 11
1.5. Läbivad teemad ja nende käsitlemise põhimõtted 33
1.6. Lõimingu põhimõtted 42
1.7. Õppekeskkond ja selle mitmekesistamiseks kavandatud tegevused, sh õppekava rakendamist toetavad tegevused 45
1.8. III kooliastme läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimuva loovöö korraldamise põhimõtted ning temaatilised rõhuasetused 48
1.8.1. Loovtöö koostamise protsess 49
1.8.2. Loovtöö esitlemine 49
1.8.3. Loovtöö hindamine 50
1.9. Hindamise korraldus 51
1.9.1. Individuaalne õppekava 51
1.9.2. Kujundav hindamine 53
1.9.3. Teadmiste ja oskuste hindamine kui kokkuvõtvate hinnete alus 54
1.9.4. Kokkuvõtvad hinded ja järgmisse klassi üleviimine 55
1.9.5. Põhikooli lõpetamine 56
1.9.6. Järelvastamise ja järeltööde sooritamise kord 56
1.9.7. Põhikooli õpilase käitumise ja hoolsuse kohta õpilasele ja vanemale kirjaliku tagasiside andmise kord 57

1.9.8. Hinnete ja hinnangute vaidlustamise kord ... 57
1.10. Karjääriteenuste korraldus ... 58
1.11. Õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted ... 59
1.12. Õpilaste ja vanemate teavitamise ja nõustamise korralduse üldised alused ... 60
1.13. Kooli õppekava uuendamine ja täiendamine ... 61
2. AINEKAVAD ... 62
2.1. KEELE JA KIRJANDUSE AINEVALDKOND ... 62
2.1.1. Eesti keel ... 62
2.1.2. Kirjandus ... 104
2.1.3. Võõrkeelte ainevaldkond ... 148
2.2. Ainevaldkond matemaatika ... 214
2.3. Ainevaldkond loodusained ... 284
2.3.1. Loodusõpetus ... 286
2.3.2. Bioloogia ... 329
2.3.3. Geograafia ... 357
2.3.4. Füüsika ... 380
2.3.5. Keemia ... 400
2.4. Ainevaldkond sotsiaalained ... 418
2.4.1. Ajalugu ... 424
2.4.2. Inimeseõpetus ... 453
2.4.3. Ühiskonnaõpetus ... 485
2.5. Ainevaldkond kunstiained ... 511

2.5.1. Muusika 514
2.5.2. Kunstiõpetus 554
2.6. Ainevaldkond tehnoloogia 590
2.6.1. Tööõpetus 594
2.6.2. Käsitöö ja kodundus 606
2.6.3. Tehnoloogiaõpetus 648
2.7. Ainevaldkond kehaline kasvatus 673
2.8. Ainevaldkond valikained 717
2.8.1. Meediaõpe 717
2.8.2. Loovus 719
2.9. „Eesti keel teise keelena" ainekava põhikoolis 725

1. ÜLDOSA

1.1. Kooli väärtused ja eripära, kooli õppe- ja kasvatustöö eesmärgid

Mäepealse Erakool on hariduslike erivajadustega õpilaste põhikool, kuhu võetakse vastu:

► individuaalse haridusnõudlusega, sh hariduslike erivajadustega õpilasi, kellele ei sobi suure üldhariduskooli õpikeskkond, õppe eesmärgid, õppemeetodid;

►õpilased, kes vajavad individuaalset kohandatud õpet ühes või mitmes õppeaines;

►kes vahetavad õppekeelt, õppekorraldust/õppesüsteemi;

►kellele senised püstitatud õppe-eesmärgid ei ole jõukohased või on liiga üldised ning vajavad täpsustamist;

►kellele seni rakendatud õpetamise metoodikad ja õpimeetodid ei ole täitnud oma eesmärki ning vajavad jaotamist konkreetsemaks, ajaliselt lühemaks ja reaalselt saavutatavateks;

►kellel on vajadus individuaalse õppekava rakendamiseks.

Mäepealse Erakoolis õpivad õpilased, kellele on antud nõustamiskomisjoni soovituslik otsus õppeks:

- väikeklassis (4 õpilast)
- õpiraskustega õpilaste klassis (12 õpilast)
- ühe õpilase õpetamisele keskendatud õpe (rakendatakse juhul, kui on olemas füüsiline ja materiaalne ressurss). Koolis võib moodustada liitklasse.

Õppe aluseks on Põhikooli riiklik õppekava ja Mäepealse Erakooli õppekava.

Kooli visioon: Meie kooli turvaline ja arendav õpikeskkond arvestab õpilaste individuaalsust, toetab ja suunab õpilast sobiva õpetamismeetodiga ning võimaldab igakülgset ja võimetekohast arengut.

Kooli missioon: Võimaldada igale õpilasele põhiharidus tema individuaalsust, võimeid ja oskusi arvestades ning luua toetav õpikeskkond lapse terviklikuks arenguks.

Kooli põhiväärtused: Koostöö. Inimlikkus. Rõõm. Iseseisvus. Loovus. Ettevõtlikkus. Tervislik ja loodustsäästev elustiil. Rahvuslikkus.

Mäepealse Erakool pakub lähedust, mõistmist ning koostööd soosivat koolikeskkonda, kus toimub lapse individuaalsusele suunatud õppe- ja kasvatustöö, lõiming ja koostöö põhikooli erinevate vanusastmete vahel

Mäepealse Erakooli põhieesmärk on toetada hariduslike erivajadustega õpilasi, aidata neil omandada põhiharidust ning toetada õpilasi nende tavakooli integreerumisel. Eesmärgi saavutamiseks teeme koostööd üldhariduskoolidega ning Põhja- Eesti Rajaleidja keskusega. Samuti on puuetega õpilastel võimalik saada rehabilitatsiooniteenuseid Meie Kool MTÜ Rehabilitatsioonikeskusest, mis tegutseb kooli ruumides.

Koolis toetatakse võrdsel määral õpilase vaimset, füüsilist, kõlbelist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Koolis luuakse tingimused õpilaste erisuguste võimete tasakaalustatud arenguks ja eneseteostuseks ning teaduspõhise maailmapildi kujunemiseks. Kooli väärtuste kandjad on õpetajad, õpilased ja lapsevanemad. Oluliseks peetakse kõigi osapoolte tihedat koostööd ja toetavaid suhteid. Tähtis on, et lapsevanemad aktsepteerivad kooli poolt kinnitatud väärtushinnaguid ning usaldavad õpetajaid. Õpetajate koostöövormiks on korrapäraselt (vähemalt 1x kuus) aset leidev Õpetajate ovaallaua koosolek, kus arutatakse õppetöö korraldusega seotud küsimusi. Mäepealse koolis väärtustatakse toetavaid suhteid, avatud infovahetust. Iga kuu alguses liigub kogu kooli tegevusi puudutav info kodudesse infokirja kaudu. Koolis on väga oluline avatus, juhtumipõhine lähenemine ning sellega seoses õpilaste sotsiaalsete oskuste pidev kujundamine. Väga tähtis on terve hingega õpilane, kes tuleb kooli ja viibib koolis rõõmsana ning tunneb, et teda väärtustatakse.

Kool arvestab õppija individuaalsust ning toetab ja arendab õppija initsiatiivi ja iseseisvust. Väärtuskasvatuse üldprintsiibiks on kasvatada sotsiaalset, loovat ja koostöövõimekat noort.

1.2. Õppekorraldus ja ajakasutus

Mäepealse Erakooli õppekorraldus eeldab õpilaste haridusnõudluse ja erivajaduste arvestamist.

Vajadusel koostab kool igale õpilasele motiveeriva, tema oskustest ja võimetest lähtuva individuaalse õppekava, sest:

►õppimise jaoks peab õpilast suunates olema ise aktiivne, et õpetaja saaks teadmisi edasi anda. Õpetaja pole üksnes teadmiste edastaja, vaid eelkõige piisavat õpipingutust nõudva õppekeskkonna looja, kus õpilane saab aktiivselt ise õppida

► tänapäeva ühiskond muutub kiiresti ning uusi teadmisi ja oskusi omandavad õpilased selleks, et oleks võimalus areneda ennastjuhtivaiks ja elukestvaiks õppijaiks.

► õpilased õpivad erineval viisil ning õpilaste oskused ja võimed on erinevates ainetes erinevad

Õpilased, kellel on tavaõppe õpikeskkonnast pakutavast erinev haridusnõudlus, vajavad individuaalset lähenemist ja juhendamist, et jõuda püstitatud eesmärkideni. Nt. õpilased, kellel esineb andekus ühes või mitmes arenguvaldkonnas vajavad süvendatud õpet; õpilased, kes vahetavad õppekeelt või õppekorraldust, vajavad erinevat õpikeskkonda ja individuaalset lähenemist. Kooli õppekavas käsitatakse õppimist väljundipõhiselt, rõhutades muutusi õpilase või õpilaste rühma käitumisvõimes. Konkreetsemalt tähendab see selliste teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtushoiakute ja -hinnangute omandamist, mis on vajalikud igapäevaelus toimetulekuks. Õppimise psühholoogiliseks aluseks on kogemus, mille õpilane omandab vastastikuses toimes füüsilise, vaimse ja sotsiaalse keskkonnaga. Kogemusi omandades muutub õpilase käitumine eesmärgipärasemaks. Õpilane on õppeprotsessis aktiivne osaleja, kes võtab võimetekohaselt osa oma õppimise eesmärgistamisest, õpib iseseisvalt ja koos kaaslastega, õpib oma kaaslasi ja ennast hindama ning oma õppimist analüüsima ja juhtima.

Kui koolis õpib eesti keelest erineva emakeelega õpilane, võib kool õpilase vanema nõusolekul eesti keele õpet korraldada «Eesti keel teise keelena» ainekava alusel. Õppetegevus ja selle tulemused kujundatakse tervikuks lõimingu kaudu. Lõiming toetab õpilaste üld- ja valdkonnapädevuste kujunemist. Lõimingu saavutamist kavandab põhikool kooli õppekava arenduse ning õppe- ja kasvatustegevuse planeerimise käigus.

Õppe lõimimine saavutatakse erinevate ainevaldkondade õppeainete ühisosa järgimisel, õppeainete, koolisiseste projektide ja läbivate teemade ühiste temaatiliste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil. Lõimingu saavutamiseks korraldab põhikool õpet ja kujundab õppekeskkonda ning õpetajate koostööd viisil, mis võimaldab aineülest käsitlust: täpsustades pädevusi, seades õppe-eesmärke ning määrates erinevate õppeainete ühiseid probleeme ja mõistestikku.

Sõltuvalt õpilase hariduslikust erivajadusest võib kool teha talle muudatusi või kohandusi õppeajas, õppe sisus, õppeprotsessis,

õpikeskkonnas, õpetamise meetodites, õppevahendites või taotletavates õpitulemustes. Nende muudatuste tegemisse kaasatakse õpilase vanem. Kui muudatuste või kohandustega kaasneb nädalakoormuse või õppe intensiivsuse oluline kasv või kahanemine võrreldes riikliku või kooli õppekavaga, tuleb muudatuste rakendamiseks koostada individuaalne õppekava.
Õpet kavandades ja ellu viies:
1) arvestatakse õpilase taju- ja mõtlemisprotsesside eripära, võimeid, keelelist, kultuurilist ja perekondlikku tausta, vanust, sugu, terviseseisundit, huvi ja kogemusi;
2) arvestatakse, et õpilase õppekoormus oleks ea- ja jõukohane, võimaldades talle aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
4) kasutatakse teadmisi ja oskusi reaalses olukorras; tehakse uurimistööd ning seostatakse erinevates valdkondades õpitavat igapäevase eluga;
5) luuakse võimalusi õppimiseks ja toime tulemiseks erinevates sotsiaalsetes suhetes (õpilane-õpetaja, õpilane-õpilane);
6) kasutatakse nüüdisaegset ja mitmekesist õppemetoodikat, -viise ja -vahendeid (sealhulgas suulisi ja kirjalikke tekste, audio- ja visuaalseid õppevahendeid, aktiivõppemeetodeid, õppekäike, õues- ja muuseumiõpet jms);
7) kasutatakse asjakohaseid hindamisvahendeid, -viise ja -meetodeid;
8) kasutatakse diferentseeritud õpiülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad õpilastel sobiva pingutustasemega õppida, arvestades sealjuures igaühe individuaalsust.

1. Õppeaasta kestus 1. septembrist järgmise aasta 31. augustini
2. Õppeaasta on jaotatud kolmeks hindamisperioodiks(trimestriks), kokku 175 koolipäeva.
3. Õppepäev on kalendripäev, mil õpilane on päevakava või individuaalse õppekava alusel kohustatud õppes osalema. Ühes nädalas on 5 õppepäeva.
4. Õppetund on kooli päevakavas või õpilasele koostatud individuaalses õppekavas juhendatud õppeks ettenähtud ajavahemik.
5. Juhendatud õpe on kooli määratud viisil toimuv õpe, näiteks loeng, individuaaltund, konsultatsioon, e-õpe ja õppekäik, mis on suunatud teadmiste ja oskuste omandamisele ning toimub õppekeskkonnas, milles osalevad nii õpilane kui ka pedagoog.
6. Õppetunni arvestuslik pikkus on 45 minutit. Õppetund vaheldub vahetunniga. Vahetunni pikkus on vähemalt kümme minutit iga õppetunni kohta, söögivahetund on 25 minutit.
7. Mäepealse Erakoolis on viis koolivaheaega. Vaheajad kooskõlastatakse ja kinnitatakse

1.3. Õppeainete loend ja mahud

Tunnijaotusplaan õppeaineti ja aastati:

	1.	2.	3.	I ka	4.	5.	6.	II ka	7.	8.	9.	III ka
1) eesti keel	7	6	6	19	6	3	3	12	2	2	2/3	6,5
2) kirjandus				0		2	2	4	2	2	2	6
3) inglise keel (A)			3	3	3	3	3	9	3	3	4	10
4) vene keel (B)				0			3	3	3	3	3	9
5) matemaatika	3	3	4	10	4	4	5	13	5	4	4/5	13,5
6) loodusõpetus	1	2	1	4	2	2	3	7	2			2
7) geograafia				0				0	1	2	2	5
8) bioloogia				0				0	1	2	2	5
9) keemia				0				0		2	2	4
10) füüsika				0				0		2	2	4
11) ajalugu				0		1	2	3	2	2	2	6
12) inimeseõpetus		1	1	2		1	1	2	1	1		2

13) ühiskonnaõpetus				0			1	1			2	2
14) muusika	2	2	2	6	2	1	1	4	1	1	1	3
15) kunst	2	1	2/1	4,5	1	1	1	3	1	1	1	3
16) tööõpetus	1	2	1/2	4,5								
17) käsitöö ja kodundus; tehnoloogiaõpetus					1	2	2	5	2	2	1	5
18) kehaline kasvatus	2	3	3	8	3	3	2	8	2	2	2	6
Kohustuslik maht	18	20	24		22	23	29		28	31	31	
Vaba tunniressurss	2	3	1	6	3	5	1	9	2	1	1	4

Järgnev tabel näitab põhikooli õppe täismahtu Mäepealse Erakoolis. Individuaalse õppekava puhul võib õpilase tegelik tunnijaotus näidatust mõnevõrra erineda, seda siiski riiklikus õppekavas sätestatud minimaalse tundide arvu piirides. Väikeklassis või ühele õpilasele keskendatud õppe puhul võib rakendada muudetud tunnijaotusplaani ja/või vähendatud õppekoormust, kuid mitte alla 20 õppetunni õppenädalas (RÕK § 17 lg 10). Õpiraskustega õpilaste klassis lubatud õppekoormus koosneb riikliku õppekavaga määratud kohustuslikest tundidest ja kooli poolt valitud valiktundidest. Õpet kavandades ja ellu viies arvestatakse, et õpilase õppekoormus oleks ea- ja jõukohane, võimaldades talle aega puhkuseks ja huvitegevuseks. Võõrkeelte õpe Mäepealse koolis: A-võõrkeel- inglise keel- alates 3.klassist; B-võõrkeel- vene keel- alates 6.klassist

Valikkursuste loendid

	1.	2.	3.	I ka	4.	5.	6.	II ka	7.	8.	9.	III ka

1) meediaõpe	1	1	1	3	1	1	1	3	1	1	1	3
2) loovusõpe	1	1		2	1	1		2	1	1		2

Vaba tunniressursi jaotusel ja valikainete õpetamisel on lähtutud põhimõttest, et põhikooli lõpetaja suudaks edukalt jätkata õpinguid gümnaasiumis või kutseõppeasutuses.

1.4. Pädevused

1) Pädevus on asjakohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogum, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või -valdkonnas tulemuslikult toimida. Pädevused jagunevad üld-,valdkonna- ja õppeainepädevusteks.

2) Üldpädevused on aine- ja valdkonnaülesed pädevused, mis on väga olulised inimeseks ja kodanikuks kasvamisel. Üldpädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu, ent ka tunni- ja koolivälises tegevuses ning nende kujunemist jälgitakse ja suunatakse õpetajate ning kooli ja kodu ühistöös.

3) Üldpädevused on:

1) kultuuri- ja väärtuspädevus
2) sotsiaalne ja kodanikupädevuspädevus
3) enesemääratluspädevus

4) õpipädevus
5) suhtluspädevus
6) matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

7) ettevõtlikkuspädevus

8) digipädevus

4) Lähedase eesmärgiseade ja õppesisuga õppeained moodustavad ainevaldkonna. Ainevaldkonna peamine eesmärk on vastava valdkonnapädevuse kujunemine, mida toetavad õppeainete eesmärgid ja õpitulemused. Valdkonnapädevuse kujunemist toetavad ka teiste ainevaldkondade õppeained ning tunni- ja kooliväline tegevus.

5) Õppekavas on järgmised ainevaldkonnad:
1) keel ja kirjandus;
2) võõrkeeled;
3) matemaatika;
4) loodusained;
5) sotsiaalained;
6) tehnoloogia;
7) kehaline kasvatus;
8) kunstiained

6) Ainekavades esitatakse nii kooliastmete õpitulemused kui ka õpitulemused õppeteemade läbimisel või osaoskuseti. Õpitulemused toetavad valdkonnapädevuste kujunemist.

Üld- ja valdkonnapädevuste kujundamine. Rõhuasetused üldpädevuste kujundamisel koolis.

1) Lisaks üldpädevustele on „Põhikooli riiklikus õppekavas“ sätestatud pädevused kooliastmeti. Pädevused, mille kujunemine toimub valdkonnapädevuste kujunemise ja läbivate teemade kaudu on kirjeldatud järgnevalt.

2) Üld- ja valdkonnapädevuste kujunemist kirjeldatakse detailsemalt klassiti esitatud ainekavades.

1) Kultuuri- ja väärtuspädevus: suutlikkus hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega, väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustada oma väärtushinnanguid;

Kooliastmeti taotletavad pädevused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
►peab lugu oma perekonnast, klassist ja koolist; ►on viisakas, täidab lubadusi; ►teab, et kedagi ei tohi naeruvääristada, kiusata ega narrida; ►oskab kaaslast kuulata, teda tunnustada; ►teab oma rahvuslikku kuuluvust ning suhtub oma rahvusesse lugupidavalt; ►käitub loodust hoidvalt; ►austab oma kodupaika, kodumaad ja Eesti riiki, tunneb selle sümboleid ning täidab nendega seostuvaid käitumisreegleid; ►oskab ilu märgata ja hinnata; hindab loovust ning tunneb rõõmu liikumisest, loovast eneseväljendusest ja tegevusest.	►hindab harmoonilisi inimsuhteid, mõistab oma rolli pereliikmena, sõbrana, kaaslasena ja õpilasena; ►väärtustab oma rahvust ja kultuuri teiste rahvuste ning kultuuride seas, suhtub inimestesse eelarvamusteta, tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi ning mõistab kompromisside vajalikkust; ►tunnetab end oma riigi kodanikuna ning järgib ühiselu norme; ►väärtustab kunstiloomingut ning suudab end kunstivahendite abil väljendada; ►väärtustab säästvat eluviisi, oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi ja hankida loodusteaduslikku teavet, oskab looduses käituda, huvitub loodusest ja looduse uurimisest.	►tunneb üldtunnustatud väärtusi ja kõlblus-põhimõtteid, järgib neid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires; ►tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning aitab kaasa eesti keele ja kultuuri säilimisele ja arengule. Omab ettekujutust ja teadmisi maailma eri rahvaste kultuuridest, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamustevabalt ja lugupidavalt; ►mõistab inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutus-tundlikult elukeskkonda ning elab ja tegutseb loodust ja keskkonda säästes; ►suudab väljendada ennast loominguliselt, peab lugu kunstist ja kultuuripärandist.

Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamine ainevaldkondades:

Ainevaldkond	Pädevuse kujundamine
Keel ja kirjandus	Õpilaste kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisel on ainevaldkonnal väga oluline koht, arvestades kirjanduse kui kunstiaine spetsiifikat. Kirjandusõpetuses on peamine rõhk kõlbeliste ja esteetilis-emotsionaalsete väärtuste ning kultuuriväärtuste kujunemisel loetavate ilukirjandus- ja aimetekstide alusel. Ka keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Keeleõpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.
Võõrkeeled	Kultuuri- ja väärtuspädevust toetatakse õpitavaid keeli kõnelevate maade kultuuride tundmaõppimise kaudu. Õpitakse mõistma ja aktsepteerima erinevaid väärtussüsteeme, mis lähtuvad kultuurilisest eripärast.
Matemaatika	Matemaatika on erinevaid kultuure ühendav teadus, kus õpilased saavad tutvuda eri maade ja ajastute matemaatikute töödega. Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega (nt sümmeetria, kuldlõige). Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse.
Loodusained	Loodusainetes saavad õpilased tervikülevaate looduskeskkonnas valitsevatest seostest ja vastasmõjudest ning inimtegevuse mõjust keskkonnale. Koos sellega arendatakse õpilaste kultuuri- ja väärtuspädevust - kujundatakse positiivne hoiak kõige elava ja ümbritseva suhtes, arendatakse huvi loodusteaduste vastu, mis võimaldab uusi teadmisi rakendada elulistes ja praktilistes olukordades. Teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ning selle kaitse vajadust, väärtustatakse jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning kujundatakse tervislikke eluviise
	Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamist toetavad kõik ainevaldkonna õppeained erinevate rõhuasetuste kaudu. Näiteks toetavad suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma

Sotsiaalained	tegutsemises juhinduda ajalugu ja ühiskonnaõpetus; lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse süvendab usundiõpetus. Inimeseõpetus ja usundiõpetus toetavad väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Oskust seista vastu kesksete normide rikkumisele kujundavad ühiskonnaõpetus ja inimeseõpetus.
Tehnoloogia	Loovust arendavad tegevused ja projektid õpetavad arvestama arvamuste ja ideede paljust. Ühised arutelud ning töö ja selle tulemuse analüüsimine aitavad õpilasel kujundada ja põhjendada oma arvamusi, tunda töörõõmu ning vastutust alustatu lõpule viia.
Kehaline kasvatus	Kehalises kasvatuses toetatakse kultuuri- javäärtuspädevuse kujunemist tervist ning jätkusuutlikku eluviisi tähtsustava õppega. Arusaam, et tervist tuleb kaitsta ja tugevdada, aitab õpilasel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Austus looduse ning inimeste loodud materiaalsete väärtuste vastu soodustab keskkonda säästvat liikumist/sportimist. Abivalmis ja sõbralik suhtumine oma kaaslastesse ning ausa mängu põhimõtete tähtsustamine sportlikes tegevustes toetavad kõlbelise isiksuse kujunemist.
Kunstiained	Erinevad kunstiliigid võimaldavad omandada kultuurialaseid teadmisi ja oskusi ning neid väärtustada. Kõigis tegevustes väärtustatakse individuaalset ning kultuurilist mitmekesisust. Käsitletavate teemade, analüüsitavate kunstiteoste ja -sündmuste kaudu toetatakse eetiliste ja esteetiliste väärtushoiakute kujunemist. Praktiline loominguline tegevus ja selle üle arutlemine õpetavad kasutama erinevaid kunstiliike eneseväljenduse vahendina, hindama erinevaid ideid, seisukohti ja probleemilahendusi ning austama autorsust. Kasvatatakse teadlikku ja kriitilist suhtumist erinevatesse infokanalitesse.

KULTUURI- JA VÄÄRTUSPÄDEVUSE kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Koolis määratletakse ja sõnastatakse meeskonnatööna, kaasates õpilasi, lapsevanemaid ja õpetajaid, kooli põhiväärtused. Kooli põhiväärtused on igapäevaselt nähtaval kooli stendil.
- Õpetaja ülesanne on õpilastele eakohaselt tundides läbi arutada päevakajalised sündmused või ühiskonnas ja maailmas esiplaanil olevad aktuaalsed küsimused. Arutelusid läbi viies peab õpetaja käsitlema mingi sündmuse, nähtuse või seisukoha erinevaid tahke, demonstreerides sallivuse aluseks olevat mõtteviisi: igal nähtusel on vähemalt kaks põhjendust, igal sündmusel on vähemalt kaks tõlgendust, igal seisukohal on vähemalt üks vastandseisukoht.

- Koolis keskendutakse teiste loomingu väärtustamisele eelkõige õpilaste suutlikkuse kujundamise kaudu vältida plagiaati referaatide koostamisel. Korrektse viitamissüsteemi kasutamist referaatide koostamisel jälgivad kõik õpetajad alates juba esimesest kooliastmest.
- Koolis kujundatakse õpilaste ilumeelt ühelt poolt koolis valitseva esteetilise keskkonna kaudu. Teisalt järgitakse põhimõtet: ära tee teisele seda, mida sa ei taha et sulle tehakse.

2) Sotsiaalne ja kodanikupädevus: suutlikkus ennast teostada, toimida teadliku ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut; teada ning järgida ühiskonnas kehtivaid väärtusi ja norme ning erinevate keskkondade reegleid; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel; austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvuste omapära; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides.

Kooliastmeti taotletavad pädevused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
►oskab õppida üksi ning koos teistega, paaris ja rühmas; ►teab, kelle poole erinevate probleemidega pöörduda ning on valmis seda tegema. ►oskab ohtlikke olukordi vältida ja ohuolukorras abi kutsuda, oskab ohutult liigelda.	►peab kinni kokkulepetest, on usaldusväärne ning vastutab oma tegude eest.	►on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust.

Sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujundamine ainevaldkondades:

Ainevaldkond	Pädevuse kujundamine

Keel ja kirjandus	Ainevaldkonna õppeained toetavad sotsiaalse pädevuse kujunemist, avardades õpilase maailmapilti ja ettekujutust inimsuhetest ning kujundades suhtluspädevust: suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.
Võõrkeeled	Sotsiaalne ja kodanikupädevus annab võimaluse ennast ka võõrkeeltes edukalt teostada. Erinevates igapäevastes suhtlussituatsioonides toimetulekuks on lisaks sobivate keelendite valikule vaja teada õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta ja sellest tulenevaid käitumisreegleid ning ühiskonnas kehtivaid tavasid. Seetõttu on sotsiaalne pädevus tihedalt seotud väärtuspädevusega. Pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest.
Matemaatika	Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust.
Loodusained	Õpilaste sotsiaalse ja kodanikupädevuse areng kaasneb õppes toimuva inimtegevuse mõju hindamisega looduskeskkonnale, kohalike ja globaalsete keskkonnaprobleemide teadvustamisega ning neile lahenduste leidmisega. Olulisel kohal on dilemmaprobleemide lahendamine, kus otsuseid langetades tuleb lisaks loodusteaduslikele seisukohtadele arvestada inimühiskonnaga seotud aspekte - seadusandlikke, majanduslikke ning eetilis-moraalseid seisukohti. Pädevust kujundavad ka loodusainetes rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatöö uurimuslikus õppes ja dilemmaprobleemide lahendamisel, vaatlus- ja katsetulemuste analüüs ning kokkuvõtete suuline esitus.
Tehnoloogia	Tööturg, kutsesuunitlus ja karjääri planeerimine; oskus hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte; rakendada nüüdisaegseid tehnoloogiaid tõhusalt ning eetiliselt oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel; kasutada tehnilisi vahendeid eesmärgipäraselt ja säästlikult, järgides ohutuse ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.
	Sotsiaalne ja kodanikupädevus tähendab viisakat, tähelepanelikku, abivalmis ja sallivat suhtumist kaaslastesse.

Kehaline kasvatus	Koostöö liikudes/sportides õpetab inimeste erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel arvestama, ent ka ennast kehtestama.
Kunstiained	Kunstiainete uurimuslikud ja praktilised rühmatööd, arutlused ja esitlused, ühismusitseerimine ja ühistes kunstiprojektides osalemine kujundavad koostöövalmidust ja üksteise toetamise väärtustamist. Kultuurisündmustel osalemine aitab kujundada kultuurilist ühtsustunnet. Kunstiteoste üle arutledes harjutatakse oma seisukohtade kaitsmist ning teiste arvamustest lugupidamist.

SOTSIAALSE JA KODANIKUPÄDEVUSE kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Vastutunde kujundamine toimub koolis eelkõige kokkulepete sõlmimise ja kokkulepetest kinnipidamise jälgimise teel. Kokkulepete saavutamine tähendab osapoolte arvestamist (selle mõistmist, kas kokkulepet on võimalik täita) ning kõigi osapoolte kokkuleppega nõustumist. Oluline roll on selle juures kõigi kooli töötajate asjakohasel suhtlemisel ja kannatlikkusel asju läbi rääkida ning järjekindlusel kokkulepetest kinnipidamist jälgida.
- Demokraatliku mõtteviisi kujundamine õpilastes toimub igapäevase õppe- ja kasvatusprotsessi korralduse kaudu. Õppeprotsessi kavandamine peab olema avalik, st õpilased peavad veerandi või kursuse alguses teadma, mida õpitakse, millised on oodatavad õpitulemused, kuidas toimub hindamine ning millised on hindamiskriteeriumid. Kõik muutused õppeprotsessi käigus arutatakse õpilastega läbi.Toimub pidev kujundav hindamine. Välistatud ootamatud kokkuvõtvad hindamised (tunnikontrollid, kontrolltööd).
- Õpilasi käsitletakse õppeprotsessis partneritena, õpetajad võtavad kursuse, veerandi, õppeteema lõpus neilt tagasisidet õppeprotsessi läbiviimise kohta.
- Kehtestatud reeglite järgmisel peab õpetaja näitama õpilastele ise eeskuju. Õpilastelt ei ole eetiline nõuda reeglite täitmist, mida õpetaja ise ei täida. Näiteks, kui õpilastelt nõutakse täpsust tundi tulekul, siis tundi ei tohi ka õpetaja hilineda jms.
- Eraldi tähelepanu pööratakse kõikides õppeainetes õpilaste koostööoskuste arendamisel meeskonnas töötamisel**.** Kui õpetaja on planeerinud õppemeetodina kasutada rühmatööd, siis peale selle läbiviimist järgneb peale rühmatöö tulemuste arutelu ka rühma kui meeskonna toimimise teemal ning tehakse järeldused edaspidiseks.

3) Enesemääratluspädevus: suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; lahendada iseendaga, oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid ning inimsuhetes tekkivaid probleeme.

Kooliastmeti taotletavad pädevused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
►tahab õppida, tunneb rõõmu teadasaamisest ja oskamisest, oskab jaotada aega õppimise, harrastustegevuse, koduste kohustuste ning puhkamise vahel; ►oskab end häälestada ülesandega toimetulemisele ning oma tegevusi ülesannet täites mõtestada; ►oskab koostada päevakava ja seda järgida; ►hoiab puhtust ja korda, hoolitseb oma välimuse ja tervise eest ning tahab olla terve.	►oskab oma eksimusi näha ja tunnistada ning oma tegevust korrigeerida; ►teab oma tugevaid ja nõrku külgi ning püüab selgusele jõuda oma huvides; ►väärtustab tervislikke eluviise, on teadlik tervist kahjustavatest teguritest ja sõltuvusainete ohtlikkusest.	►on teadmishimuline, oskab õppida ja leida edasiõppimisvõimalusi, kasutades vajaduse korral asjakohast nõu; ►mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt, on avatud enesearendamisele. ►väärtustab ja järgib tervislikku eluviisi ning on füüsiliselt aktiivne.

Enesemääratluspädevuse kujundamine ainevaldkondades:

Ainevaldkond	Pädevuse kujundamine
Keel ja kirjandus	Enesemääratluspädevuse ja ettevõtlikkuspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöödes. Enesekohase ja ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Võõrkeeled	Enesemääratluspädevus areneb võõrkeeleõppes kasutatavate teemade kaudu. Iseendaga ja inimsuhetega seonduvat saab võõrkeeletunnis käsitleda arutluste, rollimängude ning muude õpitegevuste kaudu, mis aitavad õpilastel jõuda iseenda sügavama mõistmiseni. Oma tugevate ja nõrkade külgede hindamine on tihedalt seotud õpipädevuse arenguga.

Matemaatika	Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.
Loodusained	Enesemääratluspädevust arendatakse eelkõige bioloogiatundides, kus käsitletakse inimese anatoomia, füsioloogia ja tervislike eluviiside teemasid: selgitatakse individuaalset energia- ja toitumisvajadust, tervisliku treeningu individualiseeritust, haigestumistega seotud riske ning tervislike eluviiside erinevaid aspekte.
Sotsiaalained	Suutlikkust mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse; järgida tervislikke eluviise; lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme - toetab peamiselt inimeseõpetus, ent rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujundajana teisedki valdkonna õppeained.
Kehaline kasvatus	Enesemääratluspädevus on oskus hinnata oma kehalisi võimeid ning valmisolek neid arendada, samuti suutlikkus jälgida ja kontrollida oma käitumist, järgida terveid eluviise ning vältida ohuolukordi.
Kunstiained	Loovülesannetes saadav pidev tagasiside ja eneseanalüüs aitavad õppida tundma oma huve ja võimeid ning kujundada positiivset enesehinnangut. Kultuuriliste ja sotsiaalsete teemade käsitlemine (vaadeldavad kultuurinähtused, kunstiteoste ja muusikapalade ainestik ning sõnumid jne) aitab kujundada personaalset, sotsiaalset ja kultuurilist identiteeti. Sihiks on integreerida noori nüüdisühiskonda ja toetada oma identiteedi väljendamist loomingus

ENESEMÄÄRATLUSPÄDEVUSE kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Kõikides õppeainetes kasutatakse kujundava hindamise raames õpilaste enesehindamist, mille käigus õpilased õpivad määratlema enda tugevaid ja nõrku külgi ning kavandama parendustegevusi.
- Õpilastega läbiviidavate arenguvestlused põhinevad õpilaste eneseanalüüsil, mille aluseks on õpimapp. Õpimapp õppimise päevikuna sisaldab nii õppetöid kui ka tööde analüüsi ja tagasisidet õpetajalt ja kaasõpilastelt.
  Kõikidele õpilaste poolt koostatud kirjalikele töödele peab andma kirjalikku tagasisidet soorituse tugevuste ja nõrkuste kohta.

Tagasisidet võib saada eelnevalt teada olevate kindlate kriteeriumide põhjal õpetajalt, kaaslastelt või ka eneseanalüüsi korras.

4) Õpipädevus: suutlikkus organiseerida õpikeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitut, sealhulgas õpioskusi ja -strateegiaid, erinevates kontekstides ning probleeme lahendades; analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust.

Kooliastmeti taotletavad pädevused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
►suudab tekstidest leida ja mõista seal sisalduvat teavet (sealhulgas andmeid, termineid, tegelasi, tegevusi, sündmusi ning nende aega ja kohta); ►oskab sihipäraselt vaadelda, erinevusi ja sarnasusi märgata ning kirjeldada; ►oskab esemeid ja nähtusi võrrelda, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitada ning lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti lugeda.	►oskab keskenduda õppeülesannete täitmisele, oskab suunamise abil kasutada eakohaseid õpivõtteid (sealhulgas paaris- ja rühmatöövõtteid) olenevalt õppeülesande iseärasustest; ►oskab leida vastuseid oma küsimustele, hankida erinevatest allikatest vajalikku teavet, seda tõlgendada, kasutada ja edastada; ►oskab teha vahet faktil ja arvamusel.	►oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi, nende üle arutleda, esitada teaduslikke seisukohti ja teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi.

Õpipädevuse kujundamine ainevaldkondades:

Ainevaldkond	Pädevuse kujundamine
	Keele- ja kirjandusõpetus arendavad olulisi õpipädevusi: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Keel ja kirjandus	
Võõrkeeled	Õpipädevust kujundatakse pidevalt erinevaid õpistrateegiaid rakendades (nt teabe otsimine võõrkeelsetest allikatest, sõnaraamatu kasutamine). Olulisel kohal on enesereflesioon ning õpitud teadmiste ja oskuste analüüsimine (nt Euroopa keelemapi põhimõtetest lähtuvalt).
Matemaatika	Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: oskus kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.
Loodusained	Loodusained toetavad õpipädevuse kujunemist erinevate õpitegevuste kaudu. Nii näiteks arendatakse õpipädevust probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamisega: õpilased omandavad oskused leida loodusteaduslikku infot, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, planeerida ja teha katset või vaatlust ning teha kokkuvõtteid. Õpipädevuse arengut toetavad IKT-põhised õpikeskkonnad, mis kiire ja individualiseeritud tagasiside kaudu võimaldavad rakendada erinevaid õpistrateegiaid.
Sotsiaalained	Õpipädevust toetatakse oskuste kujundamise kaudu. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.
Kehaline kasvatus	Õpipädevuse arengut soodustab õpilase oskus analüüsida ja hinnata oma liigutusoskuste ja kehaliste võimete taset ning kavandada meetmeid nende täiustamiseks. Koolis tekkinud huvi liikumise/sportimise vastu loob aluse õppida uusi ja sobivaid liikumisviise.
Kunstiained	Kunstides kujundatakse õpipädevust eriilmeliste ülesannete, õppemeetodite ja töövormide rakendamise kaudu, mis võimaldab õpilastel teadvustada ning kasutada oma õpistiili. Nii individuaalselt kui ka rühmas lahendatavad uurimis- ja probleemülesanded eeldavad info hankimist, selle analüüsimist ja tõlgendamist ning õpitu kasutamist uudsetes

	situatsioonides. Kunstides saavad õpilased ise jõukohaseid ülesandeid luua, oma valikute sobivust kontrollida, uusi oskusi katsetada ning järjekindlalt harjutada. Pidev tagaside ja eneseanalüüs aitavad järjest suurendada õppija rolli oma õpitegevuse juhtijana.
Tehnoloogia	Õpitakse nägema ja analüüsima tehnoloogia seost erinevate teadmistega ning kogetakse teisteski õppeainetes õpitu vajalikkust praktikas. Töö iseseisev korraldamine alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida.

ÕPIPÄDEVUSE kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Kõikides õppeainetes keskendutakse ühe olulisema õpipädevuse komponendi, funktsionaalset lugemisoskuse arendamisele. Eelkõige kujundatakse õpilastel oskusi leida informatsiooni teatmeteostest. Õpikut käsitletakse koolis ühe teatmeteoste liigina. Järgitakse põhimõtet, et kirjalike kontrolltööde tegemisel kuni 50% juhtudest võivad õpilased kasutada õpikut õpetaja loal. Teiste abivahendite **(**arvuti, konspekt, töövihik, mobiiltelefon jt vahendid) kasutamise otsustab õpetaja.
- Õpiraskuste esinemisel koostatakse esmase õpiabimeetmena õpilase ja õpetaja koostöös õpilasele individuaalne õppekava ja individuaalne tegevusplaan raskustest ülesaamiseks.

5) Suhtluspädevus: suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.

Kooliastmeti taotletavad pädevused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
►suudab tekstidest leida ja mõista seal sisalduvat teavet ja suuliselt ja kirjalikult esitada;	►oskab oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta; ►oskab mõtestatult kuulata ja lugeda	►suudab end olukorda ja suhtluspartnereid arvestades kõnes ja kirjas selgelt ja asjakohaselt väljendada, mõista ja tõlgendada erinevaid tekste, tunneb ja järgib

►mõistab ja kasutab õpitavas võõrkeeles igapäevaseid äraõpitud väljendeid ja lihtsamaid fraase.	eakohaseid tekste, luua eakohasel tasemel keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid suulisi ja kirjalikke tekste ning mõista suulist kõnet; ►tuleb vähemalt ühes võõrkeeles toime igapäevastes suhtlus-olukordades, mis nõuavad otsest ja lihtsat infovahetust tuttavatel rutiinsetel teemadel; ►oskab kasutada arvutit ja internetti suhtlusvahendina ning oskab arvutiga vormistada tekste.	õigekirjareegleid; ►valdab vähemalt üht võõrkeelt tasemel, mis võimaldab igapäevastes olukordades suhelda kirjalikult ja suuliselt ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid tekste.

Suhtluspädevuse kujundamine ainevaldkondades:

Ainevaldkond	**Pädevuse kujundamine**
Keel ja kirjandus	Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlus - olukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt taotlevad kõik valdkonna aineid.
Võõrkeeled	Suhtluspädevus on võõrkeeleõppe keskne pädevus. Võõrkeeleõpetuse eesmärgid lähtuvad otseselt suhtluspädevuse komponentidest ning nende sisust. Hea eneseväljendus-, teksti mõistmise ja tekstiloome oskus on eduka suhtlemise eelduseks võõrkeeltes.
	Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot.

Matemaatika	Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks. Arendatakse suutlikkust formaliseerida tavakeeles esitatud infot ning vastupidi: esitada matemaatiliste sümbolite ja valemite sisu tavakeeles.
Loodusained	Suhtluspädevuse arendamine kaasneb loodusteadusliku info otsimisega erinevatest allikatest, sh internetist, ning leitud teabe analüüsiga ja tõepärasuse hindamisega. Olulisel kohal on vaatlus- ja katsetulemuste korrektne vormistamine ning kokkuvõtete kirjalik ja suuline esitus. Ühtlasi arendavad kõik loodusained vastavatele teadusharudele iseloomulike mõistete ja sümbolite korrektset kasutamist nii abstraktses teaduslikus kui ka konkreetses igapäevases kontekstis.
Sotsiaalained	Suhtluspädevuse kujundamisel on oluline roll kõigil valdkonna õppeainetel. Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt taotlevad kõik valdkonna õppeained.
Kehaline kasvatus	Suhtluspädevus on seotud spordi ja tantsu oskussõnavara kasutamisega, eneseväljendusoskuse arendamisega ning teabe- ja tarbetekstide lugemisega/mõistmisega.
Kunstiained	Suhtluspädevus. Kunstiainetes on tähtsal kohal kunstiteostest, -stiilidest, -ajastutest, jms rääkimine, ulatudes lihtsast argikeelsest kirjeldusest ainespetsiifilise keelekasutuseni. Oma tööde esitlemine ning aruteludes erinevate seisukohtade võrdlemine ja kaitsmine toetavad väljendusoskuse kujunemist ning ainealase oskussõnavara kasutamist. Kunstides referatiivsete ja uurimistööde koostamine eeldab teabetekstide mõistmist ning juhib kasutama mitmesuguseid info esitamise viise (teksti, joonist, skeemi, tabelit, graafikut). Kunstiainetes tutvutakse kunsti ja muusika kui kommunikatsioonivahenditega, õppides tundma neile eriomast mitteverbaalset keelt ning „tõlkides" sõnumeid ühest keelest teise.

Tehnoloogia	Ühised ülesanded ja projektid võimaldavad õppida teisi arvestama, vajaduse korral teisi aidata ning kogeda koos töötamise eeliseid. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.

SUHTLUSPÄDEVUSE kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Koolis on võimalik kasutada õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni**.** Õpetajad suunavad õpilasi neid järjekindlat kasutama.
- Eraldi tähelepanu pööratakse õpilaste esinemisalase pädevuse ja julguse kujundamisele. Järgitakse kahte peamist printsiipi: esinemine klassi ees on õpilasele vabatahtlik ja õpilane peab saama enne esinemist õpetaja poolset juhendamist ning peale esinemist personaalset tagasisidet. See, kas õpilased on valmis vabatahtlikult klassi ees esinema, sõltub eelkõige sellest, millise vaimse ja sotsiaalse keskkonna õpetaja on suutnud luua. Õpilasi ei tohi panna vastu nende tahtmist esinemissituatsiooni, vaid neid tuleb juhendada ja toetada nii, et nad on valmis ise esinema.
- Õpilastel kujundatakse oskused anda kaasõpilastele konstruktiivset kirjalikku ja suulist tagasisidet**.** Tagaside andmine toimub õpetaja juhendamisega ning järgitakse konstruktiivse tagasiside andmise reegleid.

6) Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus: Kõik valdkonna õppeained toetavad oskust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades. Õpitakse eristama sotsiaalteadusi loodusteadustest (sh mõistma nendes kasutatavate uurimismeetodite eripära). Õpitakse otsima teavet, kasutades tehnoloogilisi abivahendeid, ja tegema saadud teabe alusel tõenduspõhiseid otsuseid.

Kooliastmeti taotletavad pädevused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
►arvutab ning oskab kasutada mõõtmiseks sobivaid abivahendeid ja mõõtühikuid erinevates eluvaldkondades eakohaseid ülesandeid lahendades.	►on kindlalt omandanud arvutus- ja mõõtmisoskuse ning tunneb ja oskab juhendamise abil kasutada loogikareegleid ülesannete lahendamisel erinevates	►suudab lahendada igapäevaelu erinevates valdkondades tekkivaid küsimusi, mis nõuavad matemaatiliste mõttemeetodite (loogika ja ruumilise mõtlemise) ning esitusviiside (valemite, mudelite, skeemide,

► tunneb lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi, keskendub looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele.	eluvaldkondades. ► kujunevad keskkonnahoiakud. ► suudab rakendada lihtsamaidtehnoloogiavõtteid	graafikute) kasutamist. ► suudab objekte ja nähtusi kvantitatiivselt kirjeldada ning süvendatakse info analüütilise töötlemise oskusi. Kujundatakse pädevusi, et sügavamalt mõista loodusainetes käsitletavaid nähtusi ja meetodeid. ► suudab keskenduda loomingulisele tööle ning tööd teadlikult korraldada. Õpetuses järgitakse tootearendustsüklit teabe kogumisest, idee leidmisest, eseme ning töö ajalisest ja tehnilisest kavandamisest kuni toote teostuse ning esitlemiseni.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiapädevuse kujundamine ainevaldkondades:

Ainevaldkond	**Pädevuse kujundamine**
Keel ja kirjandus	Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Vanemates tekstides kasutatud mõõtühikute teisendamise kaudu edendatakse arvutusoskust. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.
Võõrkeeled	Õpitakse võõrkeeles nt arvutama ning seejärel vastavalt keeleoskuse arengule mõistma erinevate elu- ja tegevusvaldkondade tekste, sh teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud teavet. Õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid eri liiki tekste luues, korrigeerides ja esitades.

Loodusained	Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ning mõju ühiskonnale, kasutama uut tehnoloogiat ja tehnoloogilisi abivahendeid õppeülesandeid lahendades ning tegema igapäevaelus tõenduspõhiseid otsuseid. Kõigis loodusainetes koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid, võrreldakse ning seostatakse eri objekte ja protsesse. Uurimusliku õppe vältel esitatakse katse- või vaatlusandmeid tabelitena ja arvjoonistena ning seostatakse arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga
Sotsiaalained	Suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades. Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust.
Kehaline kasvatus	Sporditehniliste oskuste analüüs, kehalise töövõime näitajate ja sporditulemuste dünaamika selgitamine eeldavad õpilastelt 3 matemaatikale omase keele, seoste, meetodite jm kasutamise oskust ning toetavad matemaatikapädevuse kujunemist. Õpitakse analüüsima tervisespordiga seotud teavet ja tegema tõenduspõhiseid otsuseid. Õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid.
Kunstiained	Kunstiainetes rakendatavate ülesannete lahendamiseks tuleb sõnastada probleeme, arutleda lahendusteede üle, põhjendada valikuid ja analüüsida tulemusi. Õpitakse kasutama kunstimõisteid (kompositsioon, struktuur, rütm jne), võrdlema ja liigitama erinevate nähtuste tunnuseid ning kasutama sümboleid. Kunstiterminoloogias kasutatakse matemaatika ja tehnoloogia sõnavara ja mõisteid. Loomeülesandeid täites õpitakse kasutama tehnoloogiavahendeid ning innovaatilisi lahendusi, mõistma teaduse ja tehnoloogia rolli muusika ning kunsti arengus.
Tehnoloogiaained	Tehnoloogiaainetes rakendatavad konkreetsed probleemilahendused nõuavad arvutamis- ja mõõtmisoskust, oskust kasutada loogikat ja matemaatilisi sümboleid. Pakutakse mõtlemist arendavaid tegevusi, milles on vaja püstitada probleeme, leida sobivaid lahendusteid, põhjendada oma valikuid ja analüüsida tulemusi. Õpitakse kasutama ja looma ning kriitiliselt hindama erinevaid tehnoloogiaid ja tehnoloogilisi abivahendeid. Õpitakse mõistma teaduse osa tehnika arengus ja vastupidi.

MATEMAATIKA-, LOODUSTEADUSTE JA TEHNOLOOGIAALASE PÄDEVUSE kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Kõikides ainetes pööratakse tähelepanu matemaatiliste esitusviiside (näiteks diagrammid, joonised) kasutamisele oma aines. Eraldi pööravad kõik õpetajad tähelepanu oma ainest ja õpilaste vanusest tulenevalt statistiliste andmetöötluse erinevatele meetoditele.
- Keskendutakse uute tehnoloogiate loovale kasutamisele.
- Pööratakse tähelepanu loodusteaduste ja tehnoloogia tähtsusele ning mõjule igapäevaelus, loodusele ja ühiskonnale; pööratakse tähelepanu teaduse ja tehnoloogiaga seotud piirangutele ja riskedele.

7) Ettevõtlikkuspädevus: suutlikkus ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi; seada eesmärke ja neid ellu viia; korraldada ühistegevusi, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest; reageerida paindlikult muutustele ning võtta arukaid riske.

Kooliastmeti taotletavad pädevused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
►oskab kasutada lihtsamaid arvutiprogramme ning kodus ja koolis kasutatavaid tehnilisi seadmeid.	►oskab oma tegevust kavandada ja hinnata ning tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi valida ja rakendada; ►on leidnud endale sobiva harrastuse ning omab üldist ettekujutust töömaailmast.	►on ettevõtlik, usub iseendasse, kujundab oma ideaale, seab endale eesmärke ja tegutseb nende nimel, juhib ja korrigeerib oma käitumist ning võtab endale vastutuse oma tegude eest; ►suudab tehnikamaailmas toime tulla ning tehnikat eesmärgipäraselt ja võimalikult riskita kasutada.

Ettevõtlikkuspädevuse kujundamine ainevaldkondades:

Ainevaldkond	Pädevuse kujundamine
Keel ja kirjandus	Enesemääratluspädevuse ja ettevõtlikkuspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöödes. Enesekohase ja ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Võõrkeeled	Ettevõtlikkuspädevus kaasneb eelkõige enesekindluse ja julgusega, mida annab inimesele võõrkeeleoskus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärke ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate ea- ja mõttekaaslastega.
Matemaatika	Ettevõtlikkuspädevuse arendamine peaks matemaatikas olema kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmisteni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastatakse hüpotees ning otsitakse ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks. Sellise tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Tõenäosusteooria, funktsioonide ja protsentarvutusega ülesannete lahendamise kaudu õpitakse uurima objekti erinevate parameetrite põhjustatud muutusi, hindama oma riske ja toimima arukalt. Ühele ülesandele erinevate lahendusteede leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust. Ettevõtlikkus-pädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.
Loodusained	Ettevõtlikkuspädevust kujundades on oluline koht loodusainete rakendusteaduslikel teemadel, kus ilmnevad abstraktsete teadusfaktide ja -teooriate igapäevaelulised väljundid. Koos sellega saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutusest ja ettevõtetest. Ettevõtlikkuspädevuse arengut toetab uurimuslik käsitlus, kus süsteemselt planeeritakse katseid ja vaatlusi ning analüüsitakse tulemusi. Tähtsal kohal on keskkonnaga seotud dilemmade lahendamine ja pädevate otsuste tegemine, mis lisaks teaduslikele seisukohtadele arvestavad sotsiaalseid aspekte.
	Ettevõtlikkuspädevuse peamine kujundaja on ühiskonnaõpetus, kuid ka teised valdkonna õppeained. Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärke, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima

Sotsiaalained	paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valima sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega
Tehnoloogia	Tehnoloogia valdkonna ainetes on olulisel kohal avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Esemeid valmistades läbitakse toote arendamise tsükkel idee leidmisest kuni valmis esemeni. Aineprojektid võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu. Mudelitena võib mõista üksikisiku (õpilase) toodete disaini, valmistamist ja müüki (paralleel FIEga), meeskonnatööna näiteks ajutise kohviku rajamist koolis, mingi toote kavandamist ning selle valmistamise organiseerimist klassis.
Kunstiained	Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist toetavad kunstides individuaal- ja rühmatöö, uurimuslikud ja probleemipõhised ülesanded ning õpitava sidumine nüüdisaegse igapäevaelu nähtustega. Kunstide valdkonnas on iseloomulik uuenduslike ja loovate lahenduste väärtustamine. Praktiline loovtegevus annab võimaluse katsetada ideede väljendamise ja esitlemise erinevaid võimalusi, leidlikult valides sobivaid meetodeid ning rõhutades oma tugevaid külgi. Õpitakse tegevust planeerima, võtma vastutust tööde lõpuni viimise ja tulemuse eest. Tutvutakse ka valdkonnaga seotud elukutsete ning institutsioonidega.

ETTEVÕTLIKKUSPÄDEVUSE kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Tundides kasutatakse kogemusõppel põhinevaid aktiivõppe meetodeid, mis võimaldavad simuleeritud olukordades ennast proovile panna ja õpitud teadmisi ja oskusi rakendada.
- Õppeprotsessis kavandatakse ühe aine piires kui ka õppeainete vahelisi projektipõhiseid õppemeetodeid, kus õpilased peavad meeskonnana saavutama tulemused.
- Õppeprotsessis kavandatakse ka erinevaid õpetamismeetodeid (õuesõpe, jm.), mille abil suurendada õpilaste motivatsiooni ja ettevõttlikkust oma oskusi ja teadmisi õppetöös ja igapäevases elus rakendada.

8) Digipädevus: suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvas ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja

võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

Kooliastmeti taotletavad pädevused:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
► oskab kasutada lihtsamaid arvutiprogramme ning kodus ja koolis kasutatavaid tehnilisi seadmeid;	► oskab kasutada arvutit ja internetti suhtlusvahendina ning oskab arvutiga vormistada tekste; ► oskab leida vastuseid oma küsimustele, hankida erinevatest allikatest vajalikku teavet, seda tõlgendada, kasutada ja edastada; oskab teha vahet faktil ja arvamusel;	► suudab tehnikamaailmas toime tulla ning tehnikat eesmärgipäraselt ja võimalikult riskita kasutada;

Digipädevuse kujundamine ainevaldkondades:

1. Kasutatakse töövõtteid- ja ülesandeid, kus õpilastel oleks võimalik kasutada digitehnoloogiat, end proovile panna, teha koostööd, meeskonnatööd. Võimaldatakse oma oskusi rakendada ja arendada.
2. Kavandatakse digitehnoloogial põhinevaid ainesiseseid kui ka õppeainetevahelisi tööülesandeid, kus õpilastel oleks võimalik individuaalselt või meeskonnana tulemusi saavutada.

1.5. Läbivad teemad ja nende käsitlemise põhimõtted

1. Läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvas õpi-, elu-ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.

Õpilast suunatakse:

1) teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujunemisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele;
2) arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi;
3) arendama oskust seada endale eesmärke ning tegutseda neid ellu viies süsteemselt;
4) kujundama valmisolekut elukestvalt õppida ja kutseotsuseid teha ning tundma haridus- ja koolitusvõimalusi;
5) tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega, nende arenguga minevikus ja tulevikus, tundma õppima töösuhteid reguleerivaid õigusakte ning kodukoha majanduskeskkonda.

Läbiva teema käsitlus kooliastmeti:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Aidatakse õpilasel kujundada positiivset hoiakut õppimisse ning toetada esmaste õpioskuste omandamist. Mänguliste tegevuste abil aidatakse õpilasel kujundada ning õppida tundma ennast ja lähiümbruse töömaailma, tuginedes õpilase kogemustele igapäevaelust. Õpilasele tutvustatakse erinevaid tegevusalasid ja ameteid, nende olulisust ning omavahelisi seoseid.	Keskendutakse õpilase sotsiaalsetele ja toimetulekuoskustele, oma huvide ja võimete tundmaõppimisele ning arendamisele. Eesmärk on aidata õpilasel kujundada põhilisi õpioskusi, empaatiavõimet ning suhtlemis- ja enesekontrollioskusi. Õpilasele tutvustatakse erinevaid elukutseid ja töid ning nende seost inimeste individuaalsete eelduste ja huvidega.	Keskendutakse õpilase võimete, huvide, vajaduste ja hoiakute teadvustamisele, õpioskuste arendamisele ning esmaste kutsevalikutega seostamisele. Õpilasi juhitakse mõtlema oma võimalikele tulevastele tegevusvaldkondadele ning arutlema, millised eeldused ja võimalused on neil olemas, et oma soove ellu viia. Tähtis on käsitleda töö ja kutsega seotud stereotüüpseid suhtumisi kriitiliselt, et need ei muutuks õpilase tulevikuväljavaadete piirajateks. Õpilasi teavitatakse erinevatest tööharjutamise

		võimalustest ning julgustatakse neid kasutama. Õpilasele vahendatakse teavet edasiõppimisvõimaluste kohta ning luuakse võimalus saada kutsenõustamist.

2. Läbiv teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Õpilast suunatakse:

1) aru saama loodusest kui terviksüsteemist, inimese ja teda ümbritseva keskkonna vastastikustest seostest ning inimese sõltuvusest loodusressurssidest;
2) aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest;
3) väärtustama bioloogilist (sealhulgas maastikulist) ja kultuurilist mitmekesisust ning ökoloogilist jätkusuutlikkust;
4) arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil, kujundama isiklikke keskkonnaalaseid seisukohti ning pakkuma lahendusi keskkonnaprobleemidele;
5) võtma vastutust jätkusuutiku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise;

Läbiva teema käsitlus kooliastmeti:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Tuginetakse õpilase kogemustele, igapäevaelu nähtustele ning looduse vahetule kogemisele. Õppe ja kasvatuse kaudu taotletakse õpilase keskkonnataju kujunemist, pööratakse tähelepanu kodu- ja kooliümbruse	Keskendutakse peamiselt koduümbruse ja Eesti keskkonnaprobleemide käsitlemisele. Arendatakse tahet osaleda keskonnaprob- leemide ärahoidmises ja lahendamises ning	Keskendutakse kohalike ning globaalsete keskkonna- ja inimarenguprobleemide käsitlemisele. Eesmärk on kujundada arusaama loodusest kui terviksüsteemist, looduskeskkonna haprusest ning inimese

keskkonnaküsimustele ning tegutsemisviisi- Dele, mille abil on keskkonnaprobleeme Võimalik praktiliselt ära hoida ja lahendada.	kujundatakse keskkonnaalast otsustamis- oskust. Arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ja elukeskkonna väärtustamist, õpitakse teadvustama end tarbijana ning toimima keskkonda hoidvalt.	sõltuvusest loodusvaradest ja -ressurssidest. Õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, rühmatööd, juhtumiuuringud, arutelud ning rollimängud. Õpitavad teadmised, oskused ja hoiakud loovad eeldused vastutustundliku ning säästva suhtumise kujunemiseks oma elukeskkonda ning eetiliste, moraalsete ja esteetiliste aspektide arvestamiseks igapäevaelu probleemide lahendamisel.

3. Läbiv teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

Õpilast suunatakse:

1) väärtustama ühiselu demokraatlikku korraldamist, koostööd, kodanikualgatust ja vabatahtlikkusel põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivallatut lahendamist;
2) olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama;
3) tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi;
4) mõistma avaliku, ettevõtlus- ja mittetulundussektori seoseid ning toimimist;
5) mõistma enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas ning omandama oskusi osaleda otsustamisprotsessides;
6) mõistma ettevõtluse rolli ühiskonnas ning suhtuma positiivselt ettevõtlusse ja selles osalemisse.

Läbiva teema käsitlus kooliastmeti:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Kesksel kohal on saada koostöö ja ühiste	Toetatakse õpilase initsiatiivi ning pakutakse	Keskendutakse ühiskonna eri sektorite

otsuste tegemise kogemusi. Selle viisid on õpilaste vabatahtlik tegevus, nt talgutöö, ühisürituste korraldamine vms. Lähtudes paikkonna võimalustest, tutvustatakse õpilasele kodukandi ettevõtteid, noorteühin- guid ja teisi vabatahtlikke organisatsioone või huvirühmi, kes korraldavad üldkasulikke tegevusi, milles õpilased saavad osaleda.	talle võimalusi ja abi ühisalgatusteks. Õpilasi innustatakse iseseisvalt tegutsema ühise eesmärgi nimel ning võtma sellega kaasnevat vastutust ja kohustusi. Oluline on suunata õpilasi leidma jõukohastele probleemidele loomingulisi lahendusi ning aidata neil kogeda koos tegutsemise kasulikkust ja vajalikkust.	(avaliku, tulundus- ja mittetulundussektori) toimimisele ning nende seostele. Tähtsal kohal on riigi demokraatliku valitsemise korraldus ning üksikisiku või huvirühma osalemis- ja mõjutamisvõimalused kohaliku ja ühiskonna tasandi otsuste tegemisel. Kodanikualgatuse ning vabatahtlikuna tegutsemise mõistmiseks ja motiveerimiseks ning ettevõtlikkuse arendamiseks tutvustatakse õpilasele võimalusi osaleda tegevustes paikkonna hüvanguks ning teda julgustatakse neis tegevustes osalema.

4. Läbiv teema „Kultuuriline identiteet“

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Õpilast suunatakse:

1) mõistma ennast kultuuri kandjana, edasiviijana ja kultuuride vahendajana;
2) mõistma kultuuridevahelise suhtlemise ja koostöö tähtsust ühiskonna jätkusuutlikkuse kujundajana;
3) olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingusse, taunima diskrimineerimist;
4) tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes ühelt poolt erinevates õppeainetes õpitule ning seda üldistades, teiselt poolt ka omaalgatuslikult loetule, nähtule ja kogetule;
5) teadvustama ning tundma õppima mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust;
6) omandama teadmisi kultuuride (sealhulgas eesti rahvuskultuuri) kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta.

Läbiva teema käsitlus kooliastemeti:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Pakutakse õpilasele võimalust osaleda oma kultuurikeskkonna tavades ja kogeda sellega seonduvaid emotsioone. Õpilasel aidatakse jõuda mõistmiseni, et teatud tavad ja kombed on omased teatud kultuurile. Õppe ja kasvatusegakujundatakse meie kultuuriruumis üldiselt tunnustatud käitumisharjumusi, toetatakse uudishimu uue ja erineva suhtes ning positiivset suhtumist sellesse. Õpilaste erinevaid kogemusi kokku viies saavutatakse üldpilt oma kultuurist ja selle kokkupuudetest teiste kultuuridega.	Kujundatakse positiivseid hoiakuid erinevate kultuuride ja inimeste suhtes ning väldiatakse eelarvamusliku suhtumise kujunemist. Õpitakse respekteerima erisusi ja hindama neid kui kultuurilist mitmekesisust ning kultuuride vastastikuse rikastamise vahendit. Õppes ja kasvatuses leitakse võimalusi, kus õppija saab rakendada oma teadmisi ja oskusi omakultuuri tutvustamiseks näiteks koolide ja rahvusvaheliste projektide kaudu.	Aidatakse õpilasel mõista, et omaenda tugev kultuuriline identiteet toetab teda teistes kultuurides orienteerumisel. Õpilasele pakutakse erinevaid võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest, saada elamusi erinevatest kunsti- ja kultuurivaldkondadest,sealhulgas võimalust kaasa lüüa kohalike kultuurisündmuste ettevalmistamises ja läbiviimises.

5. Läbiv teema „Teabekeskkond“

Läbiva teema „Teabekeskkond“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Õpilast suunatakse:

1) mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi;
2) valima sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest;
3) määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet;
4) kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ja teabekeskkondi;
5) arendama kriitilise teabeanalüüsi oskust.

Läbiva teema käsitlus kooliastmeti:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Õpetaja abil ja kaaslaste toel harjutakse kirjeldama oma tegevust teabekeskkonnas. Õpilane õpib mõistma temale suunatud teadete suhtluseesmärki ning eristama olulisi teateid ebaolulistest. Samuti harjub õpilane mõistma, millised seaduspärasused kehtivad privaatses ja millised avalikus ruumis, sealhulgas internetis. Läbiva teema rõhuasetused toetavad I kooliastmes inimeseõpetuse, emakeele ning teiste õppeainete kaudu toimuvat suhtlemisoskuste kujundamist. Õpilase eakohast meediakasutust arvestades pööratakse rohkem tähelepanu visuaalsele meediale ning visuaalse teksti analüüsile.	Keskendutakse avalikus ja privaatses ruumis toimimise seaduspärasustele ning põhilistele kommunikatsiooniformaatide tundmaõppimisele. Õpilane harjub internetis liikudes eristama avalikku ja isiklikku sfääri ning valima selle põhjal õiget suhtlusviisi. Teise kooliastme jooksul harjutakse lugema ja kuulama uudist kui üht ajakirjanduse põhilist tekstiliiki, hindama selle kvaliteeti ning tuvastama uudises puuduvat teavet.	Õpitakse mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas, sealhulgas majanduselus, ning kasutama meediat teabeallikana. Senisest olulisemaks muutub teabe usaldusväärsuse kriitiline hindamine, kuna õpilane hakkab leitud teavet järjest rohkem kasutama isiklike otsuste tegemiseks (nt õppimisvõimalusi valides). Õpetus ja kasvatus töös aitavad õpilasel mõista internetis leiduvaid võimalusi ja ohte ning ennast ja oma privaatsust kaitsta; iseseisev teabeotsing muutub õpilasele harjumuspäraseks. Läbiva teema käsitlemine loob võimalused analüüsida meediaga seotud problemaatilisi olukordi (eraellu sekkumine, väärteabe edastamine, huvide kahjustamine, kallutatud teabe edastamine vms).

6. Läbiv teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Õpilast suunatakse:

1) omandama teadmisi tehnoloogiate toimimise ja arengusuundade kohta erinevates eluvaldkondades;
2) mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus;

3) aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest;
4) mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes;
5) kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (edaspidi IKT) eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks;
6) arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.

Läbiva teema käsitlus kooliastemeti:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Õpitakse tundma infotehnoloogia kasutamise põhivõtteid, vormistades arvutiga loovtöid. Soovitatav on kasutada eelkõige frontaalset õpetamismeetodit ning mängulisi arvutiprogramme. Tehnoloogia rakendamise võimalusi mitmekesistatakse foto või video tegemise ning mudelite ja makettide meisterdamise integreerimise kaudu õppetegevusse.	Keskendutatkse eelkõige kooli ja õppetööga seonduvatel praktilistel ülesannetel, mis eeldavad tehnoloogia rakendamist erinevates ainetundides või huvitegevuses. Arvutipõhises õppes on soovitatav kasutada rühmatööd ja aktiivõppemeetodeid.	Kujundatakse IKT rakendamise pädevusi igapäevaelus ja õpingutes. Nende pädevuste kujundamiseks tuleb erinevate õppeainete õpetajatel lõimida oma ainetundidesse IKT rakendamisel põhinevaid meetodeid ja töövõtteid. Lisaks arvutiklassis peetud ainetundidele on III kooliastmes soovitatav kasutada nüüdisaegseid IKT vahendeid ka kodutööde ja õuesõppe puhul.

7. Läbiv teema „Tervis ja ohutus“.

Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
Tervisekasvatus põhineb õpilaste tervisega seonduvate teadmiste ja hoiakute ning sotsiaalsete toimetulekuoskuste arendamisel. Seda toetab tervist edendava kooli põhimõtete rakendamine koolis.

Ohutuse valdkonnas õpetatakse käituma ohutult liiklus-, tule-, veeohu ja teiste keskkonnast tulenevate ohtude puhul ning otsima vajaduse korral abi.
Õpilast suunatakse:

a) tervise valdkonnas:

1) terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele;
2) kasutama oma teadmisi, enesega toimetuleku oskusi ning üldisi sotsiaalseid oskusi enda ja teiste turvalisuse, sealhulgas turvalise koolikeskkonna kujundamiseks;
3) teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega;
4) leidma ning kasutama usaldusväärset terviseteavet ja abiteenuseid;
5) teadvustama keskkonna mõju oma tervisele.

b) ohutuse valdkonnas:

1) tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi;
2) vältima ohuolukordadesse sattumist;
3) kujundama turvalisele kooli- ja kodukeskkonnale ning liiklusohutusele suunatud hoiakuid ja käitumist;
4) omandama teadmisi ning oskusi ohu- ja kriisiolukordades tõhusalt käituda;
5) kujundama õiget liikluskäitumist, harjuma järgima liikluses kehtivaid norme ning arvestama kaasliiklejaid;
6) tundma õppima ja väärtustama liikluse ning ohutuse reeglitest tulenevaid õigusi, kohustusi ja vastutust.

Läbiva teema käsitlus kooliastemeti:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Rõhutatakse tervislikke ja ohutuid käitumisviise. Õppija omandab eakohased teadmised ja oskused seonduvalt tervise füüsilise, vaimse, emotsionaalse kui sotsiaalse tervise aspektiga ning kujuneb tervist väärtustav hoiak. Selles vanuses on tähtis, et õpilane mõistaks ohu olemust ja selle tekkepõhjusi oma igapäevases keskkonnas	Pööratakse teadmiste ja oskuste kujundamise kõrval tähelepanu eelkõige vastavasisuliste väärtushinnangute kujundamisele, õpetuse elulähedusele ja levinuma riskikäitumise ärahoidmisele (käitumine, millega kaasnevad nt vigastused, ohu tekkimine, alkoholi jt uimastite kuritarvitamine, suitsetamine, seksuaalne riskikäitumine, ebatervislik	Pööratakse tähelepanu tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamisele ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamisele. Õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, diskussioon, juhtumianalüüsid, rühmatöö, uurimisprojektid ja rollimängud. Tähtsal kohal on ka õpilastega korraldatavad klassivälised ennetus-

ning omandaks oskused käituda ohutult ja turvaliselt. Õppemeetoditest on rõhk jutustustel, aruteludel, rühmatöödel, demonstratsioonidel, rollimängudel ja käitumise modelleerimisel.	toitumine, vähene kehaline aktiivsus ja kehaline ülekoormus). Õppemeetoditest sobivad aktiivõppemeetodid, arutelu, rühmatöö, rollimängud ja demonstratsioonid. Õppetööd ainetundides saavad täiendada noortelt noortele metoodikal põhinevad tunnivälised projektid.	programmid ning õpilaste maksimaalne kaasamine tervist edendavatesse ja ümbritseva turvalisust suurendavatesse tegevustesse.

8. Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus."

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus" käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.
Õpilast suunatakse:

1) tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid;
2) analüüsima süstemaatiliselt kõlbelisi norme ja väärtusi;
3) arutlema üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma;
4) juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel;
5) osalema kollektiivi (klassi, kooli, huviringi jm) eetikakoodeksi ja käitumisreeglite väljatöötamises ning neid järgima;
6) reflekteerima nii iseenda kui ka kaasinimeste käitumispõhimõtete üle, kasutades kõlbeliste konfliktide lahendamise ning vastutustundlike valikute tegemise oskusi.

Läbiva teema käsitlus kooliastemeti:

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste

Rõhutatakse iseenda tundmaõppimist, heade kommete omandamist ja sellise klassikollektiivi kujundamist, kus peetakse oluliseks õiglust, ausust, hoolivust, sallivust, inimväärikust, lugupidamist enda ja teiste vastu, lubaduste pidamist ning demokraatlikku osalemist ja rahvuslikkust. Õppemeetoditest on esikohal töö jutustustega, rollimängud, arutelud ja õpetaja selgitused, mille vältel õpitakse oma kogemusi teadvustama ning oma tegutsemist jälgima ja reflekteerima.	Teadvustatakse ja mõtestatakse kõlbelisi norme ning kujundatakse sallivust ja lugupidamist erinevate inimeste vastu. Erinevaid vaatenurki pakkuva käsitluse kaudu taotletakse õpilase isiklike seisukohtade kujunemist humanistlike kõlbeliste normide taustal. Õpilase mõttearendustesse tuleks suhtuda paindlikult, jättes õpilasele võimaluse säilitada oma arvamus. Õppemeetoditest on kesksel kohal lugude analüüs, aktiivõppemeetodid, rühmatöö, konfliktsete juhtumite arutelu ning rollimängud. Õppevara kaudu tutvustatakse õpilasele positiivseid kõlbelisi eeskujusid ja ideaale. Igapäevases koolielus pakutakse võimalusi rakendada omandatud teadmisi.	Erinevate maailmavaadete ja religioonide tutvustamisega (ajaloos ning tänapäeval) toetatakse sallivuse ja lugupidava suhtumise ning maailmavaatelistes küsimustes orienteerumise oskuste kujunemist. Eri allikatest teabe kogumisega, erinevates õppeainetes käsitletu ning kogemuste põhjal juhitakse õpilasi arutlema väärtuste ja kõlbelisuse teemade üle, võrdlema erinevaid seisukohti ja põhjendama oma seisukohti, pidades silmas eelarvamusteta, taktitundelist, avatud ja lugupidavat suhtumist erinevatesse arusaamadesse. Sobilik on teha uurimisprojekte, mis võimaldavad käsitleda küsimusi sügavamalt ja mitmekülgsemalt.

1.6. Lõimingu põhimõtted

1. Õppetegevus ja selle tulemused kujundatakse tervikuks lõimingu kaudu. Lõiming toetab õpilaste üld- ja valdkonnapädevuste kujunemist. Lõimingu saavutamist kavandatakse kooli õppekava arenduse ning õppe- ja kasvatustegevuse planeerimise käigus õpetaja töökava ja kooli üldtööplaani tasandil.
2. Lõimingu mõte avaldub selles, et ühel või teisel moel seostades eraldiseisvaid õpetatavaid teadmisi ja oskusi ning asetades need reaalse elu konteksti aidates õpilastel neid mõtestada ning seostada üheks tervikuks.

3. Õppe lõimimine saavutatakse erinevate ainevaldkondade õppeainete ühisosa järgimisel, õppeainete, koolisiseste projektide ja läbivate teemade ühiste temaatiliste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil. Lõimingu saavutamiseks korraldab kool õpet ja kujundab õppekeskkonda ning õpetajate koostööd viisil, mis võimaldab aineülest käsitlust: täpsustades pädevusi, seades õppe-eesmärke ning määrates erinevate õppeainete ühiseid probleeme ja mõistestikku.

4. Lõiming on tegevus, mis eeldab suhtlemist ja arutelu ning toimub peamiselt õpetaja vahetul juhendamisel. Õpetajate poolse lõimingu kaudu pakutakse õpilastele motiveeritud õppimist, seostades teadmisi õpilase huvidest lähtuvalt ning soodustades sellega õpilase aktiivsust.

5. Lõimingu kaudu vähendatakse päheõppimist ja soodustakse leidmist, lahendamist ja oma lahenduste põhjendamist. Lõimingu kaudu püüdleme selles suunas, et teadmisi õpitakse kriitiliselt ja läbimõeldult ning seostatakse reaalse eluga. Lõimingu kaudu muutub õppimine tähenduslikumaks ja tulemuslikumaks. Seda soodustavad suhtlemine ja arutelud. Kui õppetegevus on õpetajal kavandatud õpilasekesksena, arvestades õpilase ealisi iseärasusi, hariduslikke erivajadusi, eelnevaid teadmisi ja kogemusi ning õpilasele antakse valikuvõimalusi ning pühendatakse aega arutelule, siis on ka lõimingu kasutamise eesmärk saavutatud.

6. Lõiming võimaldab püüelda suunas, kus õpilased areneksid aktiivseteks ennastjuhtivateks õppijateks, kes konstrueerivad oma teadmisi varasematele teadmistele tuginedes ning õppimise käigus omandatud kogemuste põhjal ja seostatuna.

7. Lõiming on õpetajate teadlik katse seostada erinevaid teadmisi ja oskusi ning õppemeetodeid omavahel nii, et saavutada õppekava ja õpetuse terviklikkus. Õpetuse terviklikkuse saavutamise kaudu püüeldakse selles suunas, et toetada parimal moel õpilase sisemise lõimingu tekkimist ning üldpädevuste kujunemist.

8. Lõimingu puhul on oluline keskse teema või teemavaldkonna määratlemine, mille ümber kavandatakse kogu õppetegevus. Keskne teema või teemavaldkond võib olla mingi teadmine, oskus või suhtumine või mingi pädevus.

9. Keskse teema või teemavaldkonna määratlemiseks võivad olla erinevad õppeviisid (individuaalne, paaris- ja rühmatöö, diskussioon, ajurünnak, probleemõpe, õppekäik, ekskursioon, matk), mis aitavad õpilasel omandada erinevaid töövõtted ja saada kogemusi. Või õppeülesanded (projekt, referaat, uurimistöö, loovtöö, essee), mis täidavad olulist rolli sisemise lõimingu saavutamisel.

10. Lõimimise esimeseks sammuks on keskse teema või teemavaldkonna määratlemine, mille leiab õppekava üldosast ja ainekavadest esitatuna ainevaldkondade kaupa. Üldpädevuste kujundamist on käsitletud täpsemalt ainevaldkondade kirjeldustes. Valdkonnasisese lõimingu aluseks on vastava valdkonnapädevuse kujunemine. Valdkonnaülese lõimingu aluseks on pädevused kooliastmeti.

11. Kui lõimingu keskne teema või teemavaldkond on valitud, tuleb selle käsitlemiseks leida sobiv lõiminguviis ja sellega seotud tegevused. Tegevused peavad olema õpetaja poolt valitud hariduslikult tähenduslikud ja soodustama iga aine õpitulemuste saavutamist ka siis, kui nad ei sisalda endas lõimingut. Lõimingut väljendatakse õpetaja töökavas õppetegevustena. Tegevusteks võivad olla projektide kavandamine ja teostamine, probleemide lahendamine, uurimine, küsimuste esitamine ja neile vastuste leidmine.

12. Lõimingu kavandamise aluseks on tagasiside, mis saadakse kujundava hindamise või arenguvestluste kaudu.

1.7. Õppekeskkond ja selle mitmekesistamiseks kavandatud tegevused, sh õppekava rakendamist toetavad tegevused

1. Mäepealse Erakoolis on ebatraditsiooniline, samas õpilast igakülgselt toetav ja arendav õppekekskond.
2. Õppekeskkond peab toetama õpilase arenemist iseseisvaks ja aktiivseks õppijaks, kandma õppekava alusväärtusi ja oma kooli vaimsust ning säilitama ja arendama edasi koolipere traditsioone.
3. Kool korraldab õppe, mis kaitseb ning edendab õpilaste vaimset ja füüsilist tervist ning õppekoormus peab õpilasele olema ea- ja jõukohane.
4. Sotsiaalse ja vaimse keskkonna kujundamisel:

►osaleb kogu koolipere;

►luuakse vastastikusel lugupidamisel ja üksteise seisukohtade arvestamisel põhinevad ning kokkuleppeid austavad suhted õpilaste, vanemate, õpetajate, kooli juhtkonna ning teiste õpetuse ja kasvatusega seotud osaliste vahel;

►koheldakse kõiki õpilasi eelarvamusteta, õiglaselt, austades nende eneseväärikust ning isikupära;

►märgatakse ja tunnustatakse kõigi õpilaste pingutusi ja õpiedu;

►hoidutakse õpilaste sildistamisest ja nende eneseusu vähendamisest;

►välditakse õpilastevahelist vägivalda ja kiusamist;

►luuakse õhkkond, mis rajaneb inimeste usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel;

5. Füüsilise keskkonna seisukohast on oluline, et kasutatavate rajatiste ja ruumide sisustus ning kujundus oleks õppe seisukohast otstarbekas ning sisustus turvaline ning vastaks tervisekaitse- ja ohutusnõuetele. Seda jälgitakse pidevalt.
6. Õpet korraldatakse ka väljaspool kooli ruume (sealhulgas looduses, muuseumides, keskkonnahariduskeskustes, ettevõtetes ja asutustes jne).

Mäepealse Erakoolis toetatakse õpet läbi praktilise tegevuse ja mängu. I kooliastmes on mängul suur roll, sest uusi teadmisi ja oskusi on kergem omandada, arendada ja kinnistada läbi mängu õppides.
Võimalusel korraldatakse tunde praktikute juures (kunstitundide korral nt. sepikoda, puutöökoda, kunstniku ateljee, tööõpetuse tund Mectory tööökojas või oma ala spetsialistide külalistunnid). Väga oluline on kaasata kõiki lapsi erinevate ürituste, tegevuste planeerimisel, ettevalmistamisel ja korraldamisel. Meie kooli õpilaskontingendile on väga oluline osalemine sotsiaalsetes situatsioonides väljapool kooli,

kogedes erinevaid suhtlussituatsioone ja õppides nendes hakkamasaamist. Tunnid võivad toimuda kaupluses, postkontoris, raamatukogus jne.
Loodustundide raames toimuvad sageli õuesõppetunnid, minnakse võimalikult tihti matkadele, õppekäikudele ning kaasatakse selleks pädevaid spetsialiste. Looduse tundmisel on Mäepealse Erakoolis suur roll, jälgitakse looduse muutumist aastaaegade lõikes, õppides nii tundma Eesti loodust ja loodusnähtusi. Sageli osaletakse RMK üle-eestilistes koolitusprogrammides.
Kõikides õppeainetes korraldatakse võimalusel aineülest õpet linnaruumis- erinevad õppekäigud muuseumitesse, erinevatesse asutustesse, keskustesse. Selline õpe võimaldab meie õpilastel paremini omandada ainealaseid teadmisi, arendada sotsiaalseid oskusi ning kasvatada üldist käitumiskultuuri linnaruumis. Õppetöö käigus teadmiste omandamiseks on oluline roll positiivsel atmosfääril, motiveerimisel ja rühmatöödel. Erinevate praktiliste tegevuste, aineüleste õppekäikude käigus omandatakse mitmeid pädevusi ja täidetakse erinevaid õppe- ja kasvatuseesmärke.

1. Ülekoolilised ja koolidevahelised projektid kavandatakse kooskõlas õppekavaga ning üldtööplaaniga üldjuhul õppeaasta alguses.
2. Kooli õpilased ja pedagoogiline personal planeerivad ja viivad läbi projekte või osalevad järgmistes projektides:
   - ► ainenädalad
   - ► spordiüritused
   - ► rahvakalendri tähtpäevade tähistamine
   - ► konkursid
   - ► võistlused
   - ► kogu kooli hõlmavad ühisprojektid- ühisüritused, õppekäigud, ekskursioonid, teatri- ja kinokülastused jne.
   - ►heategevusprojektid- vabatahtlik töö Tallinna Toidupangas
   - ► koolidevahelised, üleriigilised või rahvusvahelised projektid

Mäepealse Erakoolis korraldatakse hulgaliselt erinevaid tegevusi õppekeskonna mitmekesistamiseks ja õppekava rakendamiseks. Väga olulise tähtsusega on erinevate rahvakalendri tähtpäevade korraldamine ja tähistamine, nt kadri- ja mardipäev, advendihommikud, vastlapäev, ülestõusmispüha jne. Õppeainete lõimimisega seotud üritused- tegevused on sageli pikemaajalise ettevalmistusega, nendes osaleb kogu koolipere:

- ●isadepäev
- ●jõulupidu
- ●sõbrapäev
- ●emakeelenädal
- ●stiilinädal

●teatripäev
●emadepäev
●laadad- õpilaste ja õpetajate valmistatud käsitööesemete müük
●näitused
●aktused
Läbi erinevate tegevuste on suurepärane võimalus õppeaineid teemapõhiselt lõimida ja panna ühise eesmärgi nimel meeskonnatööd tegema erinevates vanustes õpilased.

1.8. III kooliastme läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimuva loovöö korraldamise põhimõtted ning temaatilised rõhuasetused

Loovtöö ehk uurimus on projekt vms mis lähtub õppetööd läbivatest teemadest ja see koosneb kavandamisest, materjali kogumisest, kogutud andmete analüüsist ja süstematiseerimisest ning üldistamisest, järelduste tegemisest ja tagasisidestamisest. Loovtöö eduka sooritamise üheks eelduseks on teabevahendite kasutamise oskus, olulise ebaolulisest eristamise oskus ja analüüsioskus.
Loovtöö koostamine kolmandas kooliastmes on kohustuslik ning on eelduseks põhikooli lõpetamisel. Loovtöö võib teha nii individuaalselt, kui ka kollektiivselt. Õpilased sooritavad loovtöö 8. klassis.
Loovtöö tegemise tingimusi tutvustatakse õpilasele septembri kuu kahel esimesel nädalal. Oktoobri teiseks nädalaks peab õpilane esitama loovtöö koordinaatorile teema ja valitud juhendaja kirjaliku nõusoleku. Nõusolekus fikseeritakse:

- töö sooritaja/sooritajad;
- loovtöö teema pealkiri;
- millal töö teostatakse;
- juhendaja.

Loovtööks võib olla:

- uurimus;
- konkursi, kontserdi, võistluse, konverentsi või muu ülekoolilise sündmuste korraldamine;
- kunsti-, käsitöö või tehnoloogiõpetuse projekt;
- pikaajalist ettevalmistust nõudvast piirkondlikust, vabariiklikust või rahvusvahelisest õpilasvõistlustest osavõtt;
- foto või kunstinäitus;
- õppematerjali (audiovisuaalse või elektroonilise) loomine;
- giidituuri ettevalmistamine ja läbiviimine;
- matemaatiline sisekujundusprojekt;
- matemaatiliste ruumiliste kujundite komplekti valmistamine;
- toidukalkulatsiooni koostamine;

- omaloomingulise muusikateose loomine;
- omaloominguline kava;
- luulekava ja selle esitlus;
- väitlus;
- teatrietenduse, filmi või näituse analüüs;
- mõni muu loominguline tegevus.

Juhendaja aitab õpilasel valida kitsama uurimisteema, toetab materjali ja vahendite otsingul ning annab õpilasele regulaarselt tagasisidet tehtud töödest. Juhul kui õpilasel on iseseisvalt välja valitud teda huvitav teema, pakutakse talle juhendajaks selle teemaga kõige paremini kursis olev õpetaja.

Loovtöö kajastub kirjalikult koostatud dokumendis – kokkuvõttes, mis esitatakse töö kaitsmisel.

1.8.1. Loovtöö koostamise protsess

1) Õpilane koostab juhendaja soovituste abil kirjaliku kava loovtöö teostamiseks ja selles on kirjas: töö eesmärk, ülesanded, töö teostamise etapid ja ajakava.
2) Õpilane teostab eelnevalt koostatud kava terve õppeaasta vältel, järgides mentorõpetaja soovitusi.
3) Andmeid kogutakse peamiselt oma kaasõpilastelt ja koolitöötajatelt.
4) Loovtöö vormistamisel lähtutakse Mäepealse Erakooli õpilastööde koostamise juhendist.
5) Õpilasel on õigus loovtöö teostamisel ja esitlemisel kasutada kooli õppe- ja tehnilisi vahendeid.
6) Juhendaja on kohustatud juhendama õpilast kogu tegevuse vältel vastavalt vajadusele, kuid mitte vähem kui kavas ette nähtud.

1.8.2. Loovtöö esitlemine

Loovtöö esitlemisele lubatakse õpilane (-sed), kes on kokkulepitud ajaks (so III veerandi lõpuks) esitanud juhendajale ja hindamiskomisjonile loovtöö kirjaliku osa ja praktilise töö kirjelduse.

Loovtööd esitletakse suulise ettekandena, kasutada võib Power Point esitlusprogrammi, kuid see ei ole kohustuslik. Mitme autori poolt koostatud töö esitlemisel osalevad kõik rühma liikmed, iga liikme ettekande aeg on 10-15 minutit. Kokku on suulise ettekande ajaks rühmale ette nähtud maksimaalselt 45 minutit.

1.8.3. Loovtöö hindamine

Loovtööle annab hinnangu hindamiskomisjon, kuhu kuuluvad loovtöö juhendaja, tugiõpetaja ja aineõpetaja. Rühmatöö puhul saab iga liige individuaalsed hinnangud.

Uurimustöö hinne kujuneb kolme osahinde koondist: kirjalik töö, praktiline osa ja esitlus. Hindamise aluseks on kooli loovtööhindamise mudel, kus hinnatakse teema aktuaalsust, probleemi püstitust, eesmärgiseadet, teema ja töö sisu vastavust, kirjandusallikate kaasaegsust, asjakohasust ning seostamist ja neile viitamist, teoreetilise ja praktilise osa tasakaalu, andmete tõlgendamist ja analüüsi, vormistust ja keelelist korrektsust. Lisaks sellele pööratakse tähelepanu esitluse ülesehitusele loogilisusele, nätlikustamisele ja kuulajatele orienteeritusele.

Õppeaineid lõimiva loovtöö juurde kuuluvad järgmised planketid:

- loovtöö alustamise ankeet
- loovtöö aruanne, mis esitatakse koos uurimustöö teoreetilise tööga
- loovtööde retsenseerimise ja hindamise leht

1.9. Hindamise korraldus

1.9.1. Individuaalne õppekava

Individuaalne õppekava võimaldab õpilasekeskset õpet, kus õppimine on korraldatud vastavalt õpilase individuaalsusele ning sõltuvalt tema erivajadusest. Mäepealse Erakooli õpilasele koostatakse ja rakendatakse individuaalset õppekava:

► Põhja –Eesti Rajaleidja Keskuse maakondliku nõustamiskomisjoni soovitusel- - võimalik asendada või vähendada õpitulemusi, asendada kohustuslikke aineid või neist vabastada ;

► kooli otsusel - õpitulemusi ei vähendata, erisused õppesisus, õppemahus, õppekorralduses, hindamises

►valdkonnaandekatele lastele - erisused õppekorralduses, õppesisus kas ühes, mitmes või kõikides ainetes.

Vajadus individuaalse õppekava rakendamise kohta selgitatakse õpetajate ja tugispetsialistide koostöös välja oktoobrikuu alguseks. Järgnevalt toimuvad vestlused lapsevanema(te)ga, kus arutletakse, analüüsitakse vajadust õpilasele rakendatava individuaalse õppekava osas.

Individuaalsed õppekavad koostatakse ja rakendatakse koostöövõrgustikus, kuhu kuuluvad kõik õpilase õpinguga seotud asjaosalised.

Õppekava koostamist juhib tugiteenuste korraldaja ja rakendamist tugiõpetaja ja aineõpetaja(d). Veebruarikuu õpetajate ovaallaua koosolekul arutatakse läbi, analüüsitakse iga õpilase õpijõudlus õppeainetes, milles rakendatakse individuaalset õppekava ja otsustatakse selle jätkamise või mittejätkamise vajalikkuse üle.

Õpilase õpinguid toetavad asjaosalised vormistavad ja täidavad individuaalse õppekava rakendamisega seotud dokumendid:

● õpetaja töökava juurde kuuluv vorm, milles esitatakse õpilase üldised andmed; pedagoogilis- psühholoogiline kirjeldus ning õpilase tervisliku seisundi kirjeldus; erisused õppesisus ja õppetulemustes; rakendatavad meetmed, õppe läbiviimise eritingimused, kasutatav õppevara; eeldatavad õpitulemused; hindamise kord- ja viisid, IÕK rakendumise kestvus ja täitmisega seotud inimesed- täidavad aineõpetaja (d), tugiteenuse koordinaator.

● IÕK rakendumise taotlus- esitab lapsevanem vestluse järgselt.

● direktori käskkiri

● õpilase arengu jälgimise kaart – täidetakse 3x aastas aineõpetajate ja tugispetsialistide poolt.

● IÕK rakendamise kokkuvõtlik analüüs (täidetakse pärast IÕK rakendumise lõppemist)- täidab aineõpetaja

● arenguvestluse protokoll (täidetakse kevadel)

Lisaks rakendatavale IÕK-le pakub Mäepealse Erakool õpilasele erinevaid tugiteenuseid, mis toetavad õpilast õppe- ja kasvatusprotsessis. Tugiteenused võimaldavad võimalikult vara märgata kitsaskohti nii õppeprotsessis kui käitumises ja suhtlemises, ennetada probleemide tekkimist ning juba tekkinud raskuste korral pakkuda õpilasele sobivat toetust.

Õppeprotsessis paremaks toimetulekuks pakub Mäepealse Erakool 1.- 9.klassi õpilastele:
► eripedagoogilist õpiabi- tulenevalt õpilase hariduslikust erivajadusest ja/või õpiraskusest toimuvad paaris-, rühma- (max 4 õpilast) või individuaaltunnid
► logopeedilist õpiabi – logopeedilise probleemiga ja kõnepuudega õpilastele toimuvad paaris- või individuaaltunnid.
Tugiteenuse vajaduse väljaselgitamisele ja rühmade komplekteerimisele eelneb õpilaste arengu uuringu periood (2 õppenädalat).
Õpiabirühma tundide mahu määrab HEV koordineerija eripedagoogide, aineõpetajate ja logopeedi ettepanekul õpilase individuaalsetest vajadustest lähtuvalt üldjuhul üheks õppeaastaks. Vajadusel võib õppeprotsessi käigus tundide mahtu kas vähendada või suurendada.
Kui lapsevanem ei soovi, et laps osaleb õpiabirühmas või logopeedi tunnis, esitab ta koolile sellekohase avalduse, kus ta põhjendab oma otsust.
► sotsiaalpedagoogiline nõustamine ja abi
► psühholoogiline nõustamine ja abi
►pikapäeva rühma teenus
►koduste tööde tunnid
►individuaalse õppekava lisatunnid
►tervishoiu teenus SA Tallinna Koolitervishoid
►koostöö kohaliku omavalitsusega, sh haridus- ja sotsiaalosakond
►koostöö Tallinna ja Harjumaa Nõustamiskeskustega
►koostöö Tallinna ja Harjumaa Nõustamiskomisjonidega
►koostöö Eesti Töötukassaga- vabatahtlike kaasamine õpilaste toetamiseks ja juhendamiseks õppetegevuses

Tugiteenuste raames toimub õpilaste ja lastevanemate nõustamine

Hindamise eesmärk on:

1. toetada õpilase arengut;
2. anda tagasisidet õpilase õppeedukuse kohta;
3. motiveerida ja suunata õpilast sihikindlalt õppima;
4. suunata õpilase enesehinnangu kujunemist, suunata ja toetada õpilast edasise haridustee valikul;

5. suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja individuaalse arengu toetamisel;
6. võimaldada enesenalüüsi ehk reflekteerivat õppimist.

Hindamine on süstemaatiline teabe kogumine õpilase arengu kohta, selle teabe analüüsimine ja tagasiside andmine. Hindamine on aluseks õppe edasisele kavandamisele. Hindamisel kasutatakse mitmesuguseid meetodeid, hindamisvahendeid ja -viise. Hindamine on õpetamise ja õppimise lahutamatu osa. Sobiv hindamise viis kujundatakse välja õpilase ja õpetaja vahelise koostöö ja suhtlemise käigus ning hindamisel keskendutakse eelkõige positiivse välja toomisele. Hindamisel on suur mõju sellele, mida õpilane tegelikult õpib ja hinnatakse ainete omavahelist seostamist, sellest arusaamist ning õpitu rakendamist igapäevaelus.

Hindamise korraldus ning õpilaste ja vanemate hinnetest ja hinnangutest teavitamise kord sätestatakse kooli kodukorras ning hinnete ja hinnangute vaidlustamise kord sätestatakse kooli õppekavas. Õpilast hinnatakse kahel viisil- kujundava ja numbrilise hindega.

Nõuded õpilase käitumisele, sotsiaalsete oskuste arengule esitatakse põhikooli kodukorras.

1.9.2. Kujundav hindamine

1. Kujundav hindamine on vahend anda õpilasele sõnalises või kirjalikus vormis põhjendatud tagasisidet õpilase teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ja käitumise, seniste tulemuste ja vajakajäämiste kohta; motiveerida ning suunata õpilast edasises õppeprotsessis. Hinnatakse õpilase individuaalseid võimeid ja personaalset arengut.

2. Hinnangu andmisel arvestatakse õpilase õpihuvi, õpioskusi, sotsiaalseid oskusi ja võimeid, omandatud teadmiste ja oskuste ulatust, õigsust ja oskust oma teadmisi suulises ja kirjalikus vormis väljendada, vastuste õigsust ning iseseisvust ja loovust teadmiste ja oskuste rakendamisel.

3. Kujundav hindamine keskendub õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutuste taustal. Tagasiside peab kirjeldama võimalikult täpselt õpilase tugevaid külgi ning ka vajakajäämisi ning pakkuma lahendusi edasisteks tegevusteks tema arengu toetamisel.

4. Kujundav hindamine toimub iga õppetunni, õppetegevuse vältel. Õpilane saab õpetajalt, kaasõpilastelt või enesehinnagu abil suulist või kirjalikku tagasisidet õppeainet ja ainevaldkonda puudutavate teadmiste, oskuste, vajadusel ka sotsiaalsete oskuste kohta. Hindamisse kaasatakse ka õpilane, et arendada tema oskust eesmärke seada ning oma õppimist ja käitumist eesmärgistatult hinnata, analüüsida.

5. IÕK vestlusel analüüsitakse õpilase arengut ja toimetulekut tulenevalt õpilase individuaalsest haridusnõudlusest või erivajadusest. Vestlus võimaldab anda tagasisidet õppekava üldpädevuste, ainevaldkondlike eesmärkide ja ainealaste õpitulemuste kohta. Vestlusel püstitatakse uued sihid õppimisele ja õpetamisele.

6.Kujundava hindamise ühe vahendina kasutatakse õpimappi, mida võib koostada aine- ja valdkonnapõhiselt, läbivate teemade või üldpädevuste kohta. Õpimapp on aluseks IÕK vestluse läbiviimisel.

Kujundava hindamise hinnangu vormistamise lähtekohad:

► õpihuvi;
► õpioskuse tase, tagasiside iseseisvale õpitegevusele;
► hoolsus
► edasijõudmine õppeainetes võrreldes riikliku õppekavaga;
► töö- ja kunstiõpetus ning käeline tegevus, edasijõudmine oskusainetes;
► mänguline tegevus (I kooliastmes);
► sotsiaalsed võimed ja käitumine;
► tagasiside õpilase individuaalsele arengule ja üldareng.

1.9.3. Teadmiste ja oskuste hindamine kui kokkuvõtvate hinnete alus

1. Õpilase ainealaseid teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega. Ainealaseid teadmisi ja oskusi võib hinnata nii õppe käigus kui ka õppeteema lõppedes.

2. Hindamisel viie palli süsteemis:

1) hindega „5” ehk „väga hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid;

2) hindega „4” ehk „hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele;

3) hindega „3” ehk „rahuldav” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused võimaldavad õpilasel edasi õppida või kooli lõpetada ilma, et tal tekiks olulisi raskusi hakkamasaamisel edasisel õppimisel või edasises elus;

4) hindega „2” ehk „puudulik” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui õpilase areng nende õpitulemuste osas on toimunud, aga ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus;

5) hindega „1” ehk „nõrk” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus ning kui õpilase areng nende õpitulemuste osas puudub.

(3) Viie palli süsteemis hinnatavate kirjalike tööde koostamisel ja hindamisel lähtutakse põhimõttest, et kui kasutatakse punktiarvestust ja õpetaja ei ole andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindega „4” 75–89%, hindega „3” 50–74%, hindega „2” 20–49% ning hindega „1” 0–19%.

(4) Kui kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust (esitust), praktilist tegevust või selle tulemust ei ole saanud hinnata (tulenevalt õpilase erivajadusest), antakse õpilasele võimalus järelevastamiseks või järeltöö sooritamiseks.

1.9.4. Kokkuvõtvad hinded ja järgmisse klassi üleviimine

1. Põhikooli õpilase õpitulemusi hinnatakse vastavas õppeaines trimestri ning aastahindega. Trimestri numbriline hinne pannakse välja vastava perioodi jooksul saadud hinnete alusel ning lisatakse kirjalik kujundav hinnang. Aastahinne pannakse välja õppeaasta trimestrihinnete alusel õppeperioodi lõpus ning antakse ka kokkuvõttev kirjalik kujundav hinnang, mis sisaldab edasijõudmist ainetes, õpilase emotsionaalse, vaimse, sotsiaalse ja füüsilise arengu kirjeldust, ülevaadet õpilase õpihuvi ja ainetealaste teadmiste kohta.

2. 1.klassis kasutatakse kokkuvõtva hindamisena kirjeldavat kujundavat hinnet. Tunnistusel kasutatakse järgmisi hinnagu tähiseid: VT- oled väga tubli; OP- ole püüdlikum; VH- vajab rohkem harjutamist

3. 2.-9. klassis kasutatakse kokkuvõtva hindena numbrilist hinnet koos kirjeldava kujundava hinnanguga.

4. 9. klassi õpilasele pannakse aastahinded välja enne lõpueksamite toimumist, välja arvatud õppeainetes, milles õpilane jäetakse täiendavale õppetööle.

1.9.5. Põhikooli lõpetamine

1. Põhikooli lõpetab õpilane, kellel õppeainete viimased aastahinded on vähemalt „rahuldavad", kes on kolmandas kooliastmes sooritanud loovtöö ning kes on sooritanud vähemalt rahuldava tulemusega eesti keele eksami, matemaatikaeksami ning ühe eksami omal valikul.

2. Haridusliku erivajadusega õpilasele, kellel on kooli õppekavaga või nõustamiskomisjoni soovitusel individuaalse õppekavaga vähendatud või asendatud taotletavaid õpitulemusi, on lõpetamise aluseks kooli või individuaalses õppekavas määratud õpitulemuste saavutatus. Haridusliku erivajadusega õpilasel on õigus sooritada põhikooli lõpueksamid eritingimustel vastavalt „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse" § 30 lõike 2 alusel haridus- ja teadusministri määrusega kehtestatud lõpueksamite korraldamise tingimustele ja korrale.

3. Õpilane, kelle õppekeel ei ole eesti keel ning kes asus eesti õppekeelega koolis või klassis õppima viimase kuue õppeaasta jooksul, võib lõikes 1 nimetatud eesti keele eksami asemel sooritada eesti keele teise keelena eksami.

4. Varem välisriigis õppinud õpilane, kes on enne lõpueksamite toimumist Eestis põhikoolis õppinud kuni kolm järjestikust õppeaastat ning kellele on eesti keele õppimiseks koostatud individuaalne õppekava, võib eesti keele või eesti keele teise keelena eksami sooritada temale koostatud individuaalse õppekava põhjal ettevalmistatud koolieksamina. Koolieksami ettevalmistamisel ja hindamisel lähtutakse §-des 20–22 sätestatust.

1.9.6. Järelvastamise ja järeltööde sooritamise kord

1. Kui kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust (esitust), praktilist tegevust või selle tulemust on hinnatud hindega „puudulik" või „nõrk" või on hinne jäänud panemata, antakse õpilasele võimalus järelevastamiseks või järeltöö sooritamiseks.

2. Vastav kord on sätestatud kooli hindamise korras.

1.9.7. Põhikooli õpilase käitumise ja hoolsuse kohta õpilasele ja vanemale kirjaliku tagasiside andmise kord

Mäepealse Erakoolis ei hinnata õpilase käitumist ja hoolsust, vaid antakse hinnang õpilase sotsiaalsete oskuste arengule.
Sotsiaalsete oskuste hinnangu aluseks on kooli kodukorra täitmine ning üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnormide järgimine koolis. Hinnangu andmisel arvestatakse õpilase erivajadusest tulenevalt tema oskust ja võimet suhtuda õppetöösse, kaaslastesse, iseendasse. Antakse hinnang, kas ja kuidas suudab õpilane oma õppetööga tegeleda, kas ta suudab teha koostööd kaaslastega, õpetajaga, milline on ta kaaslasena, kuidas ta tuleb toime oma emotsioonidega. Hinnangud kajastuvad õpilase tunnistusel. Hinnangu tähistena kasutatakse A- alati; PA- peaaegu alati; H-harva.

1.9.8. Hinnete ja hinnangute vaidlustamise kord

1. Õpilasel ja tema seaduslikul esindajal on õigus hindeid ja sõnalisi hinnanguid vaidlustada kümne päeva jooksul pärast hinde või hinnangu teadasaamist, esitades kooli direktorile kirjalikult vastava taotluse koos põhjendustega.

2. Hinnete ja hinnangute vaidlustamine ning vaidemenetlus toimub „Haldusmenetluse seaduses“ § 71 - § 87 sätestatud kohaselt

Põhjalik hindamise korraldus kajastub kooli hindamisjuhendis.

1.10. Karjääriteenuste korraldus

1. Karjääriteenuse korralduse eesmärgiks on:
   ► Aidata õpilastel omandada teadmisi iseendast, töömaailmast, elukutsetest ja õppimisvõimalustest;
   ► Kujundada hoiakuid ja toimetulekuoskusi, mis soodustavad kaasaegsesse töömaailma sisenemist, karjääriotsuste tegemist ja eneseteostust.

1. Karjääriõpetus on integreeritud eelkõige inimeseõpetuse, ühiskonnaõpetuse, võimalusel ka teiste ainete teemadesse. Ainetundides käsitletakse tööalast karjääri ja selle kujundamist läbiva teemana.
2. Nõustamisel analüüsitakse koos õpilasega tema praegust ja tulevast elu ning vaadatakse üle tema elu jaoks tähtsad tähendused. Nõustamisel kombineeritakse individuaalset ja rühmaviisilist nõustamist.
3. Nõustamise käigus saavad õpilasele selgemaks tema huvialad, väärtused, ressursid ja nende seosed tulevase tööga, huvipakkuvad töövaldkonnad ja ametid.
4. Karjääriteenuse korraldusel on koordinaatoriks tugiõpetaja , kes teeb koostööd aineõpetajate jm kooli personaliga.
5. Võimalikud on järgmised karjäärinõustamise alased tegevused:
   ► arenguvestlused
   ► õppimisvõimaluste tutvustamine kutseõppeasutustes
   ► erinevate elukutsete tutvustamine
   ► asutuste ja ettevõtete külastamine
   ► kohtumised erinevate elukutsete esindajatega
   ► edasise haridustee valiku alased vestlused VIII- IX klasside õpilastele- koostöö Põhja- Eesti Rajaleidja keskusega
   ► edasiõppimisvõimalusi tutvustavad loengud ja õppepäevad nii koolis kui partnerite juures

1.11. Õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted

Mäepealse Erakooli õpetajad ja tugispetsialistid moodustavad ühtse, sõbraliku ja professionaalse meeskonna, kus iga meeskonnaliige väärtustab oma tööd ning oskab hinnata iga õpilase individuaalset võimekust ja andekust.

Õpetajate ja tugispetsialistide koostöövormiks on korrapäraselt (vähemalt 1x kuus) aset leidev Õpetajate ovaallaua koosolek, kus:
*arutatakse õppetöö korraldusega seotud küsimusi;
*kavandatakse tugiteenuste ning õppe- ja kasvatustöö sidusust;
*analüüsitakse õpilastele rakendatava individuaalse õppekava efektiivsust;
*viiakse läbi sisekoolitusi, seminare.

Mäepealse Erakoolil on õppenõukogu, mille ülesandeks on pädevuse piires õppe ja kasvatuse korraldamine, analüüsimine ja hindamine ning kooli juhtimiseks vajalike otsuste tegemine.

Õpetaja töökava on dokument, mille alusel toimub õppetöö õppetunnis. Töökava koostamine ja arendamine kuulub õpetaja pädevusse. Õpetaja kujundab kooli õppekava alusel välja töökava, mis arvestab klassi õpilaste individuaalseid võimeid, oskusi ja hariduslikku eripära. Õpetaja töökavas täpsustatakse kooli õppekava üldosas ja ainekavas esitatut, arvestades konkreetseid õpilasi, kasutatavat õppekirjandust ja –materjale, õpetajatevahelist koostööd ning õppeaasta üldtööplaani. Õpetaja vormistab töökavad nädala lõikes hindamisperioodide ulatuses. Õpetaja töökavas on õppesisu liigendatud ulatuslikumate õppeteemade järgi. Näidatud on olulisemad alateemad, käsitletavad põhimõisted, õppekirjandus jm õppematerjal; oodatavad õpitulemused ja nende kontrollimise/hindamise aeg ning moodused; lõiming üldpädevuste, läbivate teemade ja teiste õppeainetega.

Mäepealse Erakooli õpetajad koostavad töökavu veebipõhises dokumendihaldussüsteemis (Google dokumendid), mis on kaitstud parooliga. Töökavad on kõikidele õpetajatele ja tugispetsialistidele nähtavad, see võimaldab edukalt läbi viia ainetevahelisi lõiminguid ning saavutada nõutavad õpitulemused ning pädevused. Töökavade täiendamine, korrigeerimine, tagasiside andmine eeldatavate õpitulemuste saavutamise kohta toimub pideva protsessi käigus.

1.12. Õpilaste ja vanemate teavitamise ja nõustamise korralduse üldised alused

Kool tagab õpilasele ja vanemale teabe õpilase arengust ja toimetulekust koolis ning teabe kättesaadavuse õppe ja kasvatuse korralduse, tugiteenuste saadavuse ning edasiõppimise võimaluste kohta. Õpilane ja vanem saavad pidevat tagasisidet õpilase arengu ja koolis toimetuleku kohta vestlustes tugiõpetajaga, aineõpetajatega ja/või direktoriga ning e-kooli vahendusel. Õppe ja kasvatuse korralduse ja õppetööd täiendavate sündmuste kohta saab teavet kooli kodulehelt, iga kuu alguses saadetava infokirja kaudu ning vähemalt kord aastas lastevanemate koosolekult (üldkoosolek).
Operatiivinfo edastab aineõpetaja, tugiõpetaja ja/või direktor õpilastele või lastevanematele e-kirja teel, kasutades vastavaid meililiste ning õpilase päeviku kaudu. Õppeaasta alguses (sept.- okt.) toimuvad IÕK rakendamise vestlused õpilase ja vanema(te)ga. Õppeaasta lõpus toimuvad arenguvestlused.

Kool tagab õpilasele ja lapsevanemale aine-, pedagoogika-/psühholoogia- ja tugiteenusealase ning hariduskorraldusliku nõustamise ehk nõuandmise. Nõustamiseks saab pöörduda vastavalt valdkonnale järgmiste spetsialistide poole:

1. ainealane nõuandmine
    - aineõpetaja, eripedagoog
2. pedagoogika-/ psühholoogiaalane nõustamine
    - direktor, psühholoog;
3. logopeediaalane nõustamine
    - logopeed, eesti keele õpetaja, eripedagoog
4. hariduskorralduslik nõustamine
    - õpetaja, juhatuse liikmed.
5. Käitumis- ja suhtlemisprobleemidealane nõuandmine

◦ sotsiaalpedagoog

6. vm hetkesituatsioonist tulenev nõuandmine

◦ tugiõpetaja, direktor

1.13. Kooli õppekava uuendamine ja täiendamine

Kooli õppekava on vastavuses Vabariigi Valitsuse 06. jaanuari 2011. a määrusega nr 1, muudetud 29.08.2014, 20 „Põhikooli riiklik õppekava". Õppekava arendustöö on pidev protsess. Kooli õppekava arenduse üldjuht on direktor. Õppekava ja õppekava muudatused/täiendused kehtestab kooli pidaja.

Vähemalt kord õppeaasta jooksul uuendatakse ja täiendatakse kooli õppekava. Ettepanekud muudatusteks tehakse aineõpetajate poolt õpetajate ovaallaua nõupidamistel või õppenõukogu liikmete poolt õppenõukogu nõupidamistel.

1. Kooli õppekava koostatakse ning seda uuendatakse ja muudetakse lähtudes põhikooli riiklikust õppekavast ja kooli arengukavast, pidades silmas kooli eripära ja õpilaskontingenti ning eesmärgi saavutamiseks vajalikke ressursse.
2. Kooli õppekava muutmisel ja täiendamisel võetakse arvesse õppeasutuse pidaja ja riikliku järelevalve läbiviija märkused ja ettepanekud.
3. Õppekava ja selle muudatused esitatakse enne kehtestamist arvamuse avaldamiseks kooli kolleegiumile ja õppenõukogule.
4. Kooli õppekava kinnitab direktor.

2. AINEKAVAD

2.1. KEELE JA KIRJANDUSE AINEVALDKOND

2.1.1. Eesti keel

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid eesti keeles
Põhikooli eesti keele õpetusega taotletakse, et õpilane:
1) väärtustab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit, suhtub lugupidamisega teiste rahvaste keeltesse ja kultuuridesse;
2) tajub keeleoskust õpioskuste alusena ja oma identiteedi olulise osana, kujuneb teadlikuks keelekasutajaks;
3) omandab põhiteadmised keelest ja õigekirjaoskuse, tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasiõppimisel;
4) arendab keeleoskust kui eneseväljendus- ja suhtlusvahendit, arvestades kultuuris väljakujunenud keelekasutustavasid;
5) õpib asjakohaselt kasutama eri suhtluskanaleid; arendab oskust leida, kriitiliselt hinnata ning sihipäraselt kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
6) õpib tundma eri tekstiliike, nende seoseid ja kasutamisvõimalusi, arendab oma tekstitööoskusi nii tekstide vastuvõtja kui ka loojana;
7) arendab kriitilist mõtlemist ning analüüsi-, järeldus- ja põhjendusoskust;
8) harjub oma kirjakeeleoskuse täiendamiseks kasutama sõna- ja käsiraamatuid ning veebiallikaid;
9) suhtub tolerantselt eesti keele kui võõrkeele kasutamisse ja toetab muu emakeelega kaaslaste eesti keele omandamist.

Õppeaine kirjeldus
Keel kui kultuuri kandja ja mõtlemise põhivahend on oluline inimese tunnetuslikus arengus ning tema maailmapildi kujunemises. Keel kui ühiskonna toimimise põhivahendeid on tähtis inimese sotsialiseerumisel, tema kujunemisel ühiskonna tegusaks liikmeks. Sotsiaalne kirjaoskus tähendab kriitilist ja teadlikku toimimist keele toel nii isiklikus ja avalikus sfääris kui ka õppimises ja töös. Keel toimib tekstide kujul igas valdkonnas ning selle olukorratüüpides erinevalt; igaühele neist on omased kindlat liiki tekstid oma eri- ja üldsõnavara ning kirjakeele või argigrammatikaga. Seepärast on inimesele ühtviisi vajalikud teadmised ja oskused, mis hõlmavad keelt, selle variante ja tekste ning lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ning loomisega. Eesti keelel kui emakeelel ja hariduskeelel on õppekavas eriline koht: eesti keele oskus on nii õppekava omandamise alus kui ka eesmärk.
1.–4. klassis on eesti keel integreeritud õppeaine, mis taotleb nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärke. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, kuid jäävad tugevasti lõimituks, arendades eri liiki tekstide kaudu üht- ja sedasama – sihipärase lugemise ja kirjutamise oskust. Eri valdkondi seob keel, mille korrektseks ja eesmärgipäraseks kasutuseks on nendega lõimitud õigekeelsuse ja keelehoolde valdkond. Kirjalik keel ja tänapäeva eesti kirjakeel tema peamiste tekstiliikidega tuleb põhikoolis teadlikult omandada.

I kooliastmes on kolm õppevaldkonda:
►suuline keelekasutus (kuulamine, kõnelemine)- hõlmab eneseväljendust argiolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edasiandmist;
►lugemine - kujundatakse oskust töötada tekstiga eakohaste juhiste alusel;
► kirjutamine- kujundatakse õigekirjaoskus õpitud keelendite piires ja suutlikkus end eesmärgipäraselt kirjalikult väljendada.

II ja III kooliastmes on neli õppevaldkonda:
►suuline ja kirjalik suhtlus- kujundatakse oskust silmast silma, telefoni, kirja jameili teel ning interneti keskkonnas kahe- või mitmepoolselt toimida, tekste kokku võtta ja vahendada ning saavutada häid tulemusi rühma- ja paaristöös;
►teksti vastuvõtt- õpetuse kaudu kujuneb teadlik suhe pikemate suuliste ja kirjalike tekstidega: kujundatakse oskust tekste valida ning leida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, teadvustades kuulamise ja lugemise strateegiaid, võimet teksti järjest sügavamini mõista ning tekstile reageerida;
►tekstiloome- õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljenduse oskust, mille puhul inimene tajub olukorda ja adressaati ning suudab oma mõtteid vajaliku täpsusega ja tekstiliigile omases vormis väljendada ning edastada;
►õigekeelsus ja keelehoole- õpetusega kujundatakse keeleteadlikkust ning teadmisi keelest; eesti nüüdiskirjakeele teadlikku kasutamist, aga ka arusaamist keele arengust ja muutumisest. Valdkond annab aluse edenemisele teistes, eespool nimetatud õppevaldkondades, annab teadmisi eesti kirjakeele ja murrete stiilirikkusest ning kirjavara mitmekülgsusest.
Õppevaldkondade lõimimise tulemusel areneb eakohaselt õpilase mõtlemisvõime, suhtlusoskus, enesetunnetus ja identiteet. Ta on võimeline eetiliselt, olusid ja partnerit arvestades suhtlema; kuulamis- ja lugemismaterjali oma eesmärkidel kriitikameelega valima ning analüüsima; tekstide toel teadlikumalt õppima ja tegutsema.
Eesti keel kui õppeaine annab õpilasele võimaluse pidevalt ja mitmekülgselt suhelda, lugeda ja kirjutada, arendada oma loomevõimet ning tekitab huvi nüansirikka ja tõhusa suhtluse, mitut liiki ja laadi tekstide ning keele vastu.

Õppetegevust kavandades ja korraldades:
► peetakse silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, õppeaine eesmärke ja õpitulemusi ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
► jälgitakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
► võimaldatakse õppida üksi ja koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
►arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad sobiva pingutustasemega õppida;
► kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;

► laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu;
► kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: esitamine, rollimäng, loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon, väitlus, õpimapi ja uurimistöö koostamine, projektõpe.

Eesti keel – I kooliaste

I kooliastme õpitulemused eesti keeles
3. klassi lõpetaja:
1) kuulab mõtestatult eakohast teksti; töötab tekstiga õpetaja juhiste alusel;
2) mõistab suulisi ja kirjalikke küsimusi ning vastab nendele; kasutab kõnes ja kirjas sobivalt lühivastuseid ning terviklauseid;
3) kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit ja olukorda; jutustab endast ning oma lähiümbruses toimunust;
4) loeb õpitud teksti selgelt, ladusalt, õigesti ning mõistmisega; mõistab muu hulgas lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti;
5) loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
6) jutustab ja kirjutab küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnade või kava toel;
7) kirjutab õpitud keelendite piires õigesti; kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja –seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
8) hangib otstarbekohast teavet eri allikatest; kasutab eakohaseid sõnaraamatuid

Suuline keelekasutus	Lugemine	Kirjutamine
1. kuulab mõtestatult eakohast teksti; toimib sõnumi või juhendi järgi; 2. väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühi- vastuseid; 3. vaatleb sihipäraselt, kirjeldab nähtut ning märkab erinevusi ja sarnasusi;	1. loeb nii häälega kui ka endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ning kaarti; 2. loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga; 3. töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel; 4. vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta; 5. eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust,	1. kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga; 2. kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti korrektselt paberile ning vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuete-kohaselt; 3. valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja: eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi,

4. avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta; 5. annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi; 6. jutustab loetust ja läbielatud sündmusest; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskeemi ning küsimuste toel; mõtleb loole alguse ja lõpu; 7. leiab väljendumiseks lähedase ja vastandtähendusega sõnu; 8. esitab luuletust peast.	palvet, käsku ning keeldu; 6. tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna ja kirja; 7. on lugenud läbi vähemalt 12 eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust; 8. teab nimetada mõnd lastekirjanikku.	sõna, lauset; märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu; 4. märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse; märgib kirjas õigesti käänd- ja pöördsõnade õpitud lõppe ning tunnuseid; 5. teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestikjärjestuses; 6. kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese- ja loomanimed ning õpitud koha-nimed; 7. piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi; 8. kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ning kontrollib kirjutatut näidise järgi (30–40 sõna); 9. koostab kutse, õnnitluse, teate ja e-kirja; kirjutab eakohase pikkusega ümberjutustusi

		ning teisi loovtöid küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel.

Eesti keel - 1. klass
Õppeaine maht: 245 tundi
1. Suuline keelekasutus
2. Lugemine
3. Kirjutamine

1. Suuline keelekasutus

Õppesisu	Õpitulemused
Kuulamine- helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine, põhirõhk täishääliku pikkusel. Õpetaja ja kaaslase kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslase ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine. **Kõnelemine-** häälдus- ja intonatsiooniharjutused, häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine olukorrale. Töö lähedase tähendusega sõnaga, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine. Sobivate kõnetuste(palumine, küsimine, keeldumine,	►Eristab häälikuid (asukoht ja järjekord sõnas),täishääliku pikkusi; ►toimib õpetaja ja kaaslase suulise juhendi järgi; ►kuulab õpetaja ja kaaslase esituses lühikest eakohast teksti, mõistab kuuldud lause, jutu sisu; ►teab, et sõnadel on lähedase või vastandtähendusega sõna ja nimetab neist mõningaid; ►väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab; ►jutustab suunavate küsimuste toel kuuldust, nähtust, loetust;

vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel. Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas. Jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitamine. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine.	►koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste toel suulise jutu, esitab luuletust peast;

2. Lugemine

Õppesisu	Õpitulemused
Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppe-ülesannete esitus. Trükitähtede (nii suurte kui väikeste) tundma õppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust. Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine. Sõna, lause, teksti sisumõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja,	►tunneb häälik-tähelist vastavust, loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt; ►mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu; vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud; ►mõtleb jutule alguse või lõpu; ►on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu (lõbus, tõsine, igav …)

piltide, üksiksõnade jm alusel. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid), skeemide, kaartide lugemine õppekirjanduses, nende tähenduse tabamine. Luuletuste ilmekas (mõtestatud) lugemine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga. Tekstiliikide eritamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus. Kirjandustekstid: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend. Loetud raamatu autori, kunstniku (illustraatori), tegelaste nimetamine, loetust jutustamine. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine (lõbus, tõsine, igav jne). Huvipakkuva raamatu leidmine kooli või kodukoha raamatukogust täiskasvanu abiga.	

3. Kirjutamine

Õppesisu	Õpitulemused
Kirjatehnika: kirja eelharjutused, kirjutamine pliiatsi ja kriidiga, joonistähtede kirjutamine. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes (tahvli juures). Väikeste kirjatähtede õppimine, suurte kirjatähtede õppimine (vajadusel 2. klassis). Tähtede seostamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus. Teksti ärakiri tahvlilt, õpikust. **Kirjalik tekstiloome:** tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse,	►kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, teab, kuidas väikesi ja suuri kirjatähti kirjuta- takse ning sõnas õigesti seostatakse; ►kirjutab tahvlilt ära; ►täidab tahvlinäidise järgi õpetaja abiga õpilaspäevikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele,varustab töö kuupäevaga; ►koostab näidise järgi kutse;

õnnitlus (kujundamine näidise järgi). Jutu kirjutamine pilditäiendusena (pildi allkiri, kahekõne jms). Jutule lõpu kirjutamine. Loovtöö kirjutamine (pildi,pildiseeria, küsimuste järgi). Lünk-ümberjutustuse kirjutamine. **Õigekeelsus:** häälik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik, võõrtähtede vaatlus. Häälikute märkimine kirjas. Sõna ja lause ladumine ja kirjutamine.Täis- ja kaashäälikud. Täishäälikuühendi vaatlus. Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine. Sulghäälik (k, p, t) omasõnade alguses. *i* ja *j* ning *h* sõna alguses seoses tähtede õppimisega. Suur algustäht lause alguses, inimese ja loomanimedes. Liitsõna vaatlus (moodustamine). Sõnade lõpu õigekiri – *d* ja -*vad* (mitmus) ning -*b* (tegusõna 3. pööre) õigekirjaga tutvumine. Tutvumine jutustava (väit-), küsi- ja hüüd-lausega. Lause lõpumärgid: punkt, (küsi- ja hüüumärgi vaatlemine). Koma lauses (teksti vaatlus). Oma kirjutusvea parandamine õpetaja abiga. Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).	►eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset; ►kirjutab omasõnade algusesse *k, p, t*; ►kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid; ►teab, et lause lõpeb punktiga; ►teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte; ►kirjutab õigesti oma nime.

Eesti keel - 2. klass
Õppeaine maht: 210 tundi
1. **Suuline keelekasutus**
2. **Lugemine**
3. **Kirjutamine**

1. Suuline keelekasutus

Õppesisu	Õpitulemused

Kuulamine: hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk suluta kaas-häälikul. Õpetaja ja kaaslase suulise mitmeastmelise juhendi meeldejätmine ja selle järgi toimimine. Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel. Kaaslase ettelugemise kuulamine ja hinnangu andmine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioonmõtte toetajana). **Kõnelemine:**sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine aktiivse sõnavara laiendamiseks. Kuuldud jutu ümberjutustamine; pikema dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja sisule. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Kõnelemine eri olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine. Oma arvamuse avaldamine (raamatu, filmi jm) kohta ja selle põhjendamine. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine. Sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, skeemi,tabeli abil. Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Eri meeleoluga luuletuste (aastaajad, laste elu) mõtestatud peast esitamine.	►eristab täis- ja suluta hääliku pikkusi; ►kuulab õpetaja ja kaaslase eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil; ►koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil; ►kasutab kõnes terviklauseid; ►teab ja leiab vastandtähendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase tähendusega sõnu; ►väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas; ►vestleb oma kogemustest ja loetust; ►annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatri-etenduse sisu; ►koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu; ►vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel; ►esitab luuletust peast

2. Lugemine

Õppesisu	Õpitulemused
Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi: oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse, sobiva intonatsiooni kasutamine. Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades. Eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, sõnastik) mõistev lugemine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust. Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses ning lasteraamatutes. Teksti sisu aimamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Tekstist õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Loetud jutustuse ja muinasjutu kohta kava koostamine (teksti jaotamine osadeks); skeemi/kaardi koostamine õpetaja abiga. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine (ka siis, kui vastus otse tekstis ei sisaldu). Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.Luuletuste ilmekas (mõtestatud) esitamine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga. Tekstiliikide eristamine: jutustus, luuletus, näidend, mõistatus, vanasõna. Kirjandustekstid: rahvaluuleline liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend, muistend. Loetud raamatu tutvustamine ja soovitamine. Vajaliku teose otsimine kooli või kodukoha raamatu-	►loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu; ►mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu; ►vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele; ►leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel; ►tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna; ►kasutab õpiku sõnastikku õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi; ►on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi

kogust autori ja teema järgi täiskasvanu abiga.	

3. Kirjutamine

Õppesisu	Õpitulemused
Kirjatehnika: suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine. Kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud ja seosed nii väikestel kui suurtel kirjatähtedel. Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine. **Kirjalik tekstiloome:** Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga.Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel. Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutlemine. **Õigekeelsus:** Varasemale lisanduvalt keeleteadmised: täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri; *k, p, t s*-i ja *h* kõrval; *i* ja *j* silbi alguses, *h* sõna alguses. Silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted. Lauseliik ja lõpumärk (jutustav e väit- ja küsilause). Koma kasutamine liitlauses kirjutamisel *et, sest, aga, kuid* puhul. Suur algustäht oma kooli ja tuttavates kohanimedes. Sõnade lõpu õigekiri *–d (*mida teed?), *-te* (mida teete?), *-sse* (kellesse? millesse?), *-ga* (kellega? millega?), *-ta* (kelleta? milleta?). *ma, sa, ta, me, te, nad* õigekiri. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite	►kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid; ►kirjutab tahvlilt või õpikust ära; ►täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele,kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga; ►koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate; ►kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil; ►eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit; ►kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse; ►märgib kirjas õigesti täishäälikuid; ►teab peast võõrtähtedega tähestikku; ►alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga;

ulatuses (20–25 sõna lihtlausetena).Kirjavea parandamine, kui veale tähelepanu juhitakse; kirjavea vältimine, kui veaohtlikule kohale tähelepanu juhitakse.	►kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes; ►kirjutab õigesti sõnade lõppu -d (mida teed?), -te (mida teete?), -sse (kellesse? millesse?), -ga (kellega? millega?), -ta (kelleta? milleta?); ►kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatutnäidise järgi (20–25 sõna lihtlausetena).

Eesti keel - 3. klass
Õppeaine maht: 210 tundi
1. Suuline keelekasutus
2. Lugemine
3. Kirjutamine

1. Suuline keelekasutus

Õppesisu	Õpitulemused
Kuulamine: Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel. Pikema suulise juhendi meeldejätmine ja selle järgi toimimine. Kaaslase ja õpetaja juhtnööride kuulamine, nende järgi toimimine. Ettelugemise kuulamine. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine. Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine. Kuuldu (muinasjutt, lühijutt lapse elust, proosa-,	►kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi; ►väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühivastuseid; ►vaatleb sihipäraselt, kirjeldab eesmärgipäraselt nähtut, eset, olendit, olukorda, märkab erinevusi ja sarnasusi;

luule ja ainetekst), nähtu (lavastus, film) sisu ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele. **Kõnelemine:** Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Selge hääldus e jälgimine teksti esitades. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine. Kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostegevusest loobumine jms. Sõnavara arendamine: sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas. Oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslase arvamuse küsimine. Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine). Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine. Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks. Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas (mõtestatud) esitamine. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.	►avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta; ►annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi; ►jutustab loetust ja läbielatud sündmusest; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskeemi ja küsimuste toel; ►mõtleb jutule alguse ja lõpu; ►leiab väljendamiseks lähedase ja vastandtähendusega sõnu; ►esitab luuletust peast;

2. Lugemine

Õppesisu	Õpitulemused
Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppe-ülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus). Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Ladus ja automatiseerunud lugemine. Oma ja kaaslase lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust. Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses. Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi. Töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine. Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine. Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine. Jutustavate luuletuste ja	►loeb nii häälega ja kui endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti; ►loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga; töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel; ►vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta; ►eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu; ►tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja; ►on lugenud läbi vähemalt neli eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust; ►teab nimetada mõnd lastekirjanikku.

proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades. Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt. Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri. Kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.	

3. Kirjutamine

Õppesisu	Õpitulemused
Kirjatehnika: Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine. Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine). Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi kirjutamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik. **Õigekiri:** Tähestiku järjekord. Täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. *k, p, t* s-i ja *h* kõrval. *i* ja *j* õigekiri (v.a võõrsõnades ja tegijanimedes). *h* sõna alguses. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja	►kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid, kirjutab loetava käekirjaga; ►kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti korrektselt paberile, vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt; ►valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja: eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu; ►märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; ►kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma ja võõrsõnade algusse; ► märgib kirjas õigesti käänd- ja pöördsõnade õpitud lõppe ja

loomanimedes, tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes. Poolitamise harjutamine. Liitsõna. Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning *sse*-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus). Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma kasutamine loetelus; *et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui* puhul; sidesõnad, mis koma ei nõua. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30–40 sõna). Oma kirjavea iseseisev leidmine. **Sõnavara:** lähedase ja vastandtähendusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine. **Tekstiloome:** Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks. Tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek. Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel. Loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus. Sündmusest ja loomast kirjutamine. Jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Kirja kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.	tunnuseid; ►teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestik- järjestuses; ►kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese- ja loomanimed ning õpitud kohanimed; ►piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi; ►kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (30–40 sõna); ►koostab kutse, õnnitluse, teate, e-kirja; kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel.

Eesti keel – II kooliaste

II kooliastme õpitulemused eesti keeles
1) suhtleb eesmärgipäraselt ning valib kontekstile vastava suhtluskanali;
2) oskab teha kuuldust ja loetust kokkuvõtet ning anda hinnangut nii suuliselt kui ka kirjalikult;
3) tunneb põhilisi tekstiliike ning oskab õpi- ja elutarbelisi tekste eesmärgipäraselt kasutada;
4) oskab luua õppetööks ja eluks vajalikke tekste ning neid korrektselt vormistada;
5) tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise põhietappe ning oskab neid rakendada;
6) tunneb eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
7) oskab kasutada ÕSi ja teisi õigekeelsusallikaid.

Suuline ja kirjalik suhtlus
6. klassi lõpetaja:
1) valib juhendamise toel suhtluskanali; peab sobivalt telefonivestlusi ning kirja- ja meilivahetust;
2) leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
3) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid;
4) võtab loetut ja kuuldut lühidalt kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis.

Teksti vastuvõtt
6. klassi lõpetaja:
1) tunneb õpitud tekstiliike (tarbe-, teabe- ja meediatekste) ning nende kasutamise võimalusi;
2) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
3) võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtteid;
4) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.

Tekstiloome
6. klassi lõpetaja:
1) leiab juhendamise toel tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ning internetist;
2) tunneb esinemise ettevalmistuse põhietappe;
3) tunneb kirjutamise põhietappe;
4) jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult, vormistab kirjalikud tekstid korrektselt;
5) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
6) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju (ka e-kirju ja sõnumeid), oskab leida ning täita lihtsamaid planke ja vorme;
7) avaldab viisakalt ning olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
8) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste luues ning seostades.

Õigekeelsus ja keelehoole
6. klassi lõpetaja:
1) tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
2) moodustab ning kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
3) kontrollib õigekeelsussõnaraamatust sõna tähendust ja õigekirja;
4) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsides ja hinnates.

Eesti keel - 4. klass
Õppeaine maht: 175 tundi
1. Suuline ja kirjalik suhtlus
2. Teksti vastuvõtt
3. Tekstiloome
4. Õigekeelsus ja keelehoole

1. Suuline ja kirjalik suhtlus

Õppesisu	Õpitulemused
Hääliku pikkuste eristamine. Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine. Õpetaja ettelugemise järel (ainealane tekst, lõikhaaval) oluliste mõistete ja seoste leidmine. Kuuldud tekstist lühikokkuvõtte sõnastamine. Kuuldud teabe rühmitamine skeemi, märksõnade jm alusel. Tekstide kriitiline kuulamine (fakti ja fantaasia eristamine jms). Lavastuse, kuuldud proosa-, luule- ja ainetekstide sisu ümber-jutustamine.Visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusväärsus. Fakt ja arvamus. Sõnavara avardamine ja täpsustamine, töö sõnastikega. Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis. Vestlus etteantud teema piires. Küsimustele	►kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi; ►annab lühidalt edasi kuuldu sisu; ►väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes; ►esitab kuuldu ja nähtu kohta küsimusi; ►väljendab oma arvamust, annab infot edasi selgelt ja ühemõtteliselt; ►leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleem-

vastamine, esitlus, tutvustus. Erinevate käitumisviiside ja koos-töövormide võrdlemine. Oma arvamuse avaldamine, seisukoha põhjendamine, kaaslaste arvamuse küsimine. Lisateabe otsimine. Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine ning mõtete sobiv sõnastamine (sõnavalik, parasiitkeelendite vältimine, mõtte lõpuleviimine). Dialoogi ja dramatiseeringu koostamine ja esitamine. Pantomiim. Rollimäng. Erinevate strateegiate kasutamine kõneülesannetes (nt võrdlemine, kirjeldamine). Eritüübiliste küsimuste moodustamine (nt intervjuu tegemiseks). Nii enese kui ka teiste töödetunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.	ülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku vormi; ►kasutab sõnastikke ja teatmeteoseid; ►esitab peast luuletuse või rolliteksti

2. Teksti vastuvõtt

Õppesisu	Õpitulemused
Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine; lugemist hõlbustavad võtted. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Tööjuhendi lugemine. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart jm). Tekstide võrdlemine etteantud ülesande piires. Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Kujundlik keelekasutus (piltlik väljend). Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel. Enne lugemist olemasolevate teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine, oma küsimuste esitamine	►loeb eakohast teksti ladusalt ja mõtestatult; ►mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti; ►otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse; ►vastab teksti põhjal koostatud küsimustele tekstinäidete või oma sõnadega, koostab teksti kohta küsimusi; ►leiab teksti peamõtte; ►kirjeldab teksti põhjal sündmuste toimumise kohta ja tegelasi;

ning uute teadmiste vastu huvi äratamine (mida tean, mida tahaksin teada). Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht, aeg ja tegelased. Sündmuste järjekord. Arutlemine tekstis käsitletud teema üle. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Küsimustele vastamine tekstinäidetega või oma sõnadega. Töö tekstiga: tundmatute sõnade tähenduse selgitamine, märkmete tegemine loetu põhjal, märksõnaskeemi, küsimuste koostamine. Loetava kohta kava, skeemi/kaardi koostamine. Rollimäng. Dramatiseering. Luuletuse sisu eripära määramine (loodus, nali jne); riimide leidmine ja loomine, riimuvate sõnade toel värsside loomine. Luuletuse ja proosateksti mõtestatud esitamine (meeleolu, laad). Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine. Huvipakkuva raamatu leidmine, iseseisev lugemine, vajaliku info leidmine. Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt, ka kataloogi või e-otsingut kasutades. Tekstiliikide eristamine: jutustus, muinasjutt, luuletus, näidend, vanasõna, kõnekäänd, kiri Ilukirjandus: kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, ilu- ja aimekirjandus loomadest, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ningkõnekäänud.	►leiab tekstist vajalikku infot; ►tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kõnekäänu, kirja; ►on läbi lugenud vähemalt neli eakohast väärtkirjandusteost (raamatut); ►tutvustab loetud kirjandusteose sisu ja tegelasi ning kõneleb loetust;

3. Tekstiloome

Õppesisu	Õpitulemused
Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, loov, valikuline kavapunktide järgi, märksõnade ja küsimuste toel. Aheljutustamine. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Loetu ja kuuldu põhjal jutustamine, kirjeldamine. Eseme, olendi, inimese kirjeldamine. Iseloomulike tunnuste esitamine. Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Jutustus pildi või pildiseeria põhjal, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasia-lugu, kirjeldus, seletus, veenmiskiri, tarbetekstid (juhend, nimekiri, retsept, e-kiri, teade), ajakirjandustekstid (uudis, intervjuu, pildi allkiri, kuulutus, reklaam, arvamuslugu). Protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, sündmustekaart, muusika, pilt, rollimäng jne), teksti eri versioonide kirjutamine, viimistlemine,toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine.	►jutustab ja kirjutab loetust ning läbielatud sündmusest; ►jutustab tekstilähedaselt, kokkuvõtlikult kavapunktide järgi, märk-sõnaskeemi ja küsimuste toel; ►kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit, inimest; ►kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile; ►kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, pildi, pildiseeria,märksõnaskeemi või kava toel; ►teeb oma tekstiga tööd;

4. Õigekeelsus ja keelehoole

Õppesisu	Õpitulemused
Üldteemad: Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Häälikuõpetus ja õigekiri. Tähestik. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri. *g, b, d* s-i kõrval (nt *jalgsi, kärbsed*). *h* õigekiri. *i* ja *j* õigekiri (tegijanimi). Tutvumine *gi*- ja *ki*-liite õigekirjaga. Silbitamine ja	►märgib kirjas õigesti lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja kaashäälikuid; ►märgib sõnades õigesti kaashäälikuühendit; ►kirjutab sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse; ►pöörab tegusõnu olevikus;

poolitamine (ka liitsõnades). Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri.Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Nimi ja nimetus. Isiku- ja kohanimed, ametinimetused ja üldnimetused. Eakohase teksti eksimatu ärakiri tahvlilt. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (40–60 sõna, 20 ortogrammi). Oma kirjavea iseseisev leidmine. **Sõnavaraõpetus:** Sünonüümid. Antonüümid. Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhisõna, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. **Vormiõpetus:** Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses. Nimisõna. Omadussõna. Asesõna. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. **Lauseõpetus:** Lause. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine. Otsekõne ja saatelause.	►moodustab ainsust ja mitmust, olevikku ja minevikku; ►poolitab sõnu (õpitud reeglite piires); ►kasutab õpitud keelendeid nii kõnes kui kirjas vastavalt suhtlemise eesmärgile, funktsioonile ja suhtluspartnerile, jälgib oma tekstis õpitud ortograafiareegleid; ►kirjutab suure algustähega isiku ja kohanimed ja väike algustähega õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetused; ►tunneb ära liitsõna; ►leiab vead enda ja kaaslaste kirjutistes õpitud keelendite piires; ►parandab leitud vead sõnaraamatu, käsiraamatu, kaaslase ja/või õpetaja abiga; ►kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti (40–60 sõna, 20 ortogrammi).

Eesti keel - 5. klass
Õppeaine maht: 105 tundi
1. Suuline ja kirjalik suhtlus
2. Teksti vastuvõtt
3. Tekstiloome
4. Õigekeelsus ja keelehoole

1. **Suuline ja kirjalik suhtlus**

Õppesisu	Õpitulemused
Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega,täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis. Kaasõpilase ja õpetajaeesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine. Suuline arvamusavaldus etteantud teema piires, vastulausele reageerimine, seisukohast loobumine. Väite põhjendamine.	►valib juhendamise toel suhtluskanali; ►leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleem-ülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi; ►esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid;

2. Teksti vastuvõtt

Õppesisu	Õpitulemused
Eesmärgistatud lugemine, lugemist hõlbustavad võtted. Tööjuhendi lugemine. Kava,mõttekaart, joonis jm visualiseerivad vahendid. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart). Kokkuvõte konkreetsest materjalist (õppetekst, arutlus). Kuuldu konspekteerimine. Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine. Visuaalselt esitatud info (foto, joonis, graafik) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.	►loeb ja kuulab isiklikust huvist ning õppimise eesmärkidel nii huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste; ►rakendab tuttavat liiki teksti lugemisel ja kuulamisel eri viise ja võimalusi; ►valib juhendamise toel oma lugemisvara;

3. Tekstiloome

Õppesisu	Õpitulemused
Ümberjutustamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, valikuline. Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Lühiettekande esitamine.Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Eseme, olendi, inimese kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse jaselle väljendamine. Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumustest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. Arutlemine. Probleemide nägemine vaadeldavas nähtuses. Põhjuse jatagajärje eristamine.	►jutustab, kirjeldab, arutleb suuliselt ja kirjalikult, vormistab kirjalikud tekstid korrektselt; ►esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);

4. Õigekeelsus ja keelehoole

Õppesisu	Õpitulemused
Üldteemad: Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad. Häälikuõpetus ja õigekiri. Tähestik. Täis-ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Täis ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Sõnavaraõpetus: liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõnavara avardamine ja täpsustamine. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest	►tunneb eesti keele häälikusüsteemi, ►järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; ►moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid; ►rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes.

(nii raamatu- kui ka veebivariandist). Vormiõpetus: sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad. Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis. Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ja tähendus. Õige käände valik sõltuvalt lause kontekstist. Ainsus ja mitmus. Lauseõpetus: Lause. Alus ja öeldis. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine. Muud õigekirja teemad:Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed.	

Eesti keel - 6. klass
Õppeane maht: 105 tundi
1. Suuline ja kirjalik suhtlus
2. Teksti vastuvõtt
3. Tekstiloome
4. Õigekeelsus ja keelehoole

1. Suuline ja kirjalik suhtlus

Õppesisu	Õpitulemused

Arvamuse avaldamine, põhjendamine paaris- või rühmatöö käigus, kõnejärg. Kaaslaseparandamine, täiendamine.Arvamuse tagasi-võtmine, kaaslasega nõustumine, kaaslasetäiendamine, parandamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus, diskussioon. Telefonivestlus: alustamine, lõpetamine. Suhtlemine virtuaalkeskkonnas: eesmärgid, võimalused, ohud (privaatse ja avaliku ala eristamine). E-kiri.	►valib juhendamise toel suhtluskanali; peab sobivalt telefoni- ja mobiilivestlusi, kirja- jameilivahetust; ►võtab loetut ja kuuldut lühidalt kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis; ►leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleem-ülesannetele, kasutadessobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;

2. Teksti vastuvõtt

Õppesisu	Õpitulemused
Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid, eesmärgistatud kuulamine/vaatamine. Omasõnadega kokkuvõtte tegemine. Saatekava. Trükiajakirjandus. Pressifoto. Karikatuur. Pildiallkiri. Teabegraafika. Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam. Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid. Skeemist,tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist, hinnakirjast andmete kirjapanek ja seoste väljatoomine.	►tunneb tavalisi tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi; ►võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtte; ►kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekstide tõlgendamisel ja seostamisel;

3. Tekstiloome

Õppesisu	Õpitulemused
Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside	►leiab juhendamise toel tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või

saamine. Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine.Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamaid võtteid. Lisateabe otsimine. Erinevatest allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest, selle väljakirjutamine. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega, selle rakendamine konkreetsest tööülesandest lähtuvalt. Visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusväärsus. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja arvamus. Kiri, ümbriku vormistamine. Lühiettekanne, esitlus Internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika.	suusõnalist teavet raamatukogust ja internetist; ►tunneb esinemise ettevalmistuse põhietappe; ►tunneb kirjutamisprotsessi põhietappe; ►kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju (ka e-kirju ja sõnumeid), oskab leida ja täita lihtsamaid planke ja vorme; ►avaldab viisakalt ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis; ►kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste luues ja seostades;

4. Õigekeelsus ja keelehoole

Õppesisu	Õpitulemused
Üldteemad: Kirjakeel, argikeel ja murdekeel. Häälikuõpetus ja õigekiri *g, b, d* s-i kõrval. *h* õigekiri. *i* ja *j* õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). *gi*- ja *ki*-liite õigekiri. Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. *f*-i ja *š* õigekiri. Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades).Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatust kui veebivariandist). <u>Sõnavaraõpetus:</u> Kirjakeelne ja kõnekeelne sõnavara, uudissõnad,	►tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust, järgib eestiõigekirja aluseid ja õpitud põhi-reegleid; ►moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid; ►leiab ja kontrollib „Eesti õigekeelsus-sõnaraamatust“ sõna tähendust ja õigekirja;

murdesõnad, släng. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist). Vormiõpetus: Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. *lik*- ja *ne*liiteliste omadussõnade käänamine ja õigekiri. Omadussõnade võrdlusastmed. Võrdlusastmete kasutamine. Omadussõnade tuletusliited. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (*ne*- ja *line*-liitelised omadussõnad). Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ja järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Asesõnade käänamine ja kasutamine. Sõnaraamatute kasutamine käändsõna põhivormide kontrollimiseks. Lauseõpetus: Liitlause. Lihtlausete sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine. Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ja järel. Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi. Üte ja selle kirjavahemärgid. Muud õigekirja teemad: Algustäheõigekiri: ajaloosündmused; ametinimetused ja üldnimetused; perioodikaväljaanded; teoste pealkirjad. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri, lühendite lugemine.	►tunneb ära õpitud tekstiliigi; ►rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates.

Eesti keel – III kooliaste

III kooliastme õpitulemused eesti keeles
1) mõistab eesti keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust;
2) tuleb toime eesti kirjakeelega isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides; järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
3) suhtleb eesmärgipäraselt, valib konteksti sobiva suhtluskanali; väljendub kõnes ja kirjas asjakohaselt ja selgelt;
4) osaleb diskussioonides ja rühmatöös, avaldab oma arvamust põhjendatult ja keeleliselt korrektselt;
5) kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid; vahendab loetut ja kuuldut suuliselt ning kirjalikult;
6) leiab asjakohast teavet meediast ja internetist, hindab seda kriitiliselt ning kasutab sihipäraselt;
7) tunneb tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi ning oskab eesmärgipäraselt valmistuda eri liiki tekstide koostamiseks ja esitamiseks;
8) kirjutab eri liiki tekste ja vormistab need korrektselt;
9) kasutab sõna- ja käsiraamatuid ning leiab õigekeelsusabi veebiallikatest.

Suuline ja kirjalik suhtlus
Põhikooli lõpetaja:
1. oskab valida suhtluskanalit; peab sobivalt telefonivestlusi ning asjalikku kirja- ja meilivahetust;
2. käsitleb koos partneri või rühmaga sihipäraselt eakohaseid teemasid ning lahendab probleemülesandeid, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
3. oskab algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada nii suhtlust kui ka teemasid; väljendab oma seisukohti ning sõnastab vajaduse korral oma eriarvamuse;
4. esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid;
5. võtab loetut ja kuuldut eesmärgipäraselt kokku ning vahendab nii suulises kui ka kirjalikus vormis.

Teksti vastuvõtt
Põhikooli lõpetaja:
1. orienteerub tekstimaailmas: tunneb peamisi tekstiliike (tarbe-, teabe- ja meediažanre), nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
2. loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
3. teab, et teksti väljenduslaad sõltub teksti kasutusvaldkonnast, liigist ja autorist;
4. suudab teha järeldusi kasutatud keelevahendite kohta ning märkab kujundlikkust;
5. teab peamisi mõjutusvahendeid;
6. seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli;

7. reageerib tekstidele sihipäraselt nii suuliselt kui ka kirjalikult ning sobivas vormis: võrdleb tekste omavahel, osutab, mis tekstis on jäänud arusaamatuks, esitab küsimusi, vahendab ja võtab kokku, kommenteerib, esitab vastuväiteid, loob tõlgendusi ja esitab arvamusi ning seostab teksti oma kogemuse ja mõtetega;
8. kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendades, tekste seostades ning tekstile reageerides.

Tekstiloome

Põhikooli lõpetaja:

1. leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist; valib kriitiliselt oma teabeallikaid ning osutab nendele sobivas vormis;
2. tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise protsesse ning kohandab neid oma eesmärkidele;
3. oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikest ettekannet ja kõnet);
4. oskab eesmärgipäraselt kirjutada ning suuliselt esitada eri liiki tekste: referaati, kirjandit; kommentaare ja arvamusavaldusi; elulugu, avaldusi, seletuskirju ja taotlusi; vormistab tekstid korrektselt;
5. seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toimingu eesmärgiga ning teiste tekstidega; vahendab kuuldud ja loetud tekste sobiva pikkuse ning täpsusega, allikale viidates;
6. põhjendab ning avaldab viisakalt, asja- ja olukohaselt oma arvamust ning seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
7. kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades.

Õigekeelsus ja keelehoole

Põhikooli lõpetaja:

1. väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest; suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi; edastab võõrkeeles kuuldud ja loetud infot korrektses eesti keeles, arvestades eesti keele kasutuse väljakujunenud tavasid;
2. tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides;
3. järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid; oskab õigekirjajuhiseid leida veebiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest; kasutab arvuti õigekirjakorrektorit;
4. teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme ning lauseehituse peajooni; tunneb keelendite stiiliväärtust; oskab keelendeid tekstis mõista ning kasutada;
5. teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni; kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust;
6. leiab oma sõnavara rikastamiseks keeleallikatest sõnade kontekstitähendusi, kasutusviise ja mõistesuhteid;
7. teab suulise ja kirjaliku keelevormi erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;
8. teab eesti keele põlvnemist ja murdeid ning kirjakeele arengu põhietappe;
9. rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates.

Eesti keel – 7. klass
Õppeaine maht: 70 tundi
1. Suuline ja kirjalik suhtlus
2. Teksti vastuvõtt
3. Tekstiloome
4. Õigekeelsus ja keelehoole

1. Suuline ja kirjalik suhtlus

Õppesisu	Õpitulemused
Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine, asjakohaste küsimuste esitamine. Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis.	►oskab valida suhtluskanalit; peab asjalikku kirja- ja meilivahetust; ►esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid; ►võtab loetut ja kuuldut eesmärgipäraselt kokku ja vahendab nii suulises kui ka kirjalikusvormis;

2. Teksti vastuvõtt

Õppesisu	Õpitulemused
Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Meediatekstide tunnused. Põhilised meedia-	►seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli; ►reageerib tekstidele sihipäraselt nii suuliselt kui ka kirjalikult ning

kanalid. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia. Fakti ja arvamuse eristamine. Meediatekstide põhiliigid: uudislugu, arvamuslugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus. Uudisloo ülesehitus ja pealkiri. Arvamusloo ülesehitus ja pealkiri. Tele- ja raadiosaated.	sobivas vormis: võrdleb tekste omavahel, selgitab arusaamatuks jäänut, esitab küsimusi, vahendab ja võtab kokku,kommenteerib, esitab vastuväiteid, loob tõlgendusi ja esitab arvamusi ning seostab teksti oma kogemuse ja mõtetega; ►kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, tekstide seostamisel jatekstile reageerimisel;

3. Tekstiloome

Õppesisu	Õpitulemused
Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Uudisloo kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudisloo pealkirjastamine. Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine. Kirjalike tööde vormistamise põhimõtted. Teksti arvutitöötlus. Arvamusloo suuline ja kirjalik kommenteerimine: isikliku seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.	►põhjendab ja avaldab viisakalt, asja- ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse,nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis; ►kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades; ►oskab ette valmistada, kirjutada ja suuliselt esitada eri tüüpi tekste (jutustav, kirjeldav,arutlev); vormistab tekstid korrektselt;

4. Õigekeelsus ja keelehoole

Õppesisu	Õpitulemused

Üldteemad: Kirjakeel ja argikeel. Eesti keele murded. Oskussõnavara. Sõnadeta suhtlemine. Häälikuõpetus ja õigekiri. Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad. Omasõnad javõõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri. Silbitamine, pikk ja lühike silp. Õigehäälduse: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed.ÕS-ist (nii veebi- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ja õigehäälduse kontrollimine. Sõnavaraõpetus: Sõna ja tähendus, sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid. Homonüümid ja veaohtlikud paronüümid. Vormiõpetus ja õigekiri: Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ja muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses. Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid. Õige pöördevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegusõna. Tegusõna kokku- ja lahku-kirjutamine.Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus: veaohtlikud käändsõnad ja sõnavormid. Õige käändevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Käändsõna kokku- ja lahkukirjutamine. Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad. Muutumatud sõnad. Määr- ja	►eristab kirjakeelt argikeelest; ►teab eesti keele murdeid; ►järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid; ►oskab õigekirjajuhiseid leida veebiallikatest, sõna- ja käsiraamatutest; ►teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme; ►rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates; ►teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni; kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust

kaassõnade eristamine.	

Eesti keel – 8. klass
Õppeaine maht: 70 tundi
1. Suuline ja kirjalik suhtlus
2. Teksti vastuvõtt
3. Tekstiloome
4. Õigekeelsus ja keelehoole

1. Suuline ja kirjalik suhtlus

Õppesisu	Õpitulemused
Suhtlusolukord, suhtlusolukorra komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorraga arvestamine. Suhtlemisel partneri arvestamine. Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö käigus arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine, kaaslase öeldu/ tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslase tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Väitlus, väitluse reeglid.	►peab sobivalt telefoni- ja mobiilivestlusi; ►käsitleb koos partneri või rühmaga sihipäraselt eakohaseid teemasid ning lahendab probleemülesandeid, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi; ►oskab algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada nii suhtlust kui ka teemasid; ►väljendab oma seisukohti ja sõnastab vajadusel oma eriarvamuse; ►teeb ettepanekuid, esitab omapoolseidpõhjendusi, annab vajadusel lisateavet;

2. Teksti vastuvõtt

Õppesisu	Õpitulemused

Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamižanrid), nende eesmärgid. Teksti vastuvõtmise viisid. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Kõne kuulamine, märkmete tegemine. Konspekteerimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine. Tekstist olulisema teabe ja probleemide leidmine, tekstist kokkuvõtte tegemine. Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Reklaami keel. Kriitiline lugemine. Avalik ja varjatud mõjutamine. Peamised keelelised mõjutamisvõtted, demagoogia. Meediaeetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõte ja selle piirangud. Teabetekstide eesmärk, teabeteksti tunnused ja ülesehitus. Juhend ja uurimus. Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.	►orienteerub tekstimaailmas: tunneb olulisi tekstiliike (peamisi tarbe-, teabe-, meedia- jareklaamižanreid), nende põhijooni ja kasutus-võimalusi; ►teab, et teksti väljenduslaad sõltub teksti kasutusvaldkonnast liigist ja autorist; eristab tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamtekstide stiile ►üksteisest, argisuhtluse ja ilukirjanduse stiilist; ►teab peamisi mõjutusvahendeid;

3. Tekstiloome

4. Õppesisu	Õpitulemused
Teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Erinevat liiki alustekstide põhjal kirjutamine. Refereerimine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused. Viidete vormistamine. Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ja esitamine. Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõte, kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine. Jutustava, kirjeldava või arutleva kirjandi kirjutamine.	►leiab tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ja internetist; ►valib kriitiliselt oma teabeallikaid ja osutab nendele sobivas vormis; ►tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise protsesse ja kohandab neid oma eesmärkidele; ►oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit; ►oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ja peab lühikest ettekannet ja kõnet);

4.Õigekeelsus ja keelehoole

Õppesisu	Õpitulemused
Üldteemad: Eesti kirjakeele kujunemine 19. sajandil.Algustäheõigekiri Nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad. Lauseõpetus ja õigekiri: Lause. Lause suhtluseesmärgid. Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ja täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ja kasutamine lauses. Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalausete ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg.	►teab eesti keele lauseehituse peajooni; tunneb keelendite stiiliväärtust; ►oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada; ►teab suulise ja kirjaliku keelevormi erijooni; ►järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid; ►oskab õigekirjajuhiseid leida sõna- ja käsiraamatutest ning veebiallikatest; ►rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates; ►teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni; ►kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.

Otsekõne, kaudkõne ja tsitaat. Otsekõnega lause muutmine kaudkõneks.	

Eesti keel – 9. klass
Õppeaine maht : 70 tundi
1. Suuline ja kirjalik suhtlus
2. Teksti vastuvõtt
3. Tekstiloome
4. Õigekeelsus ja keelehoole

1. Suuline ja kirjalik suhtlus

Õppesisu	Õpitulemused
Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele. Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine. Suhtlemine ajakirjanikuga. Väitlus, väitluse reeglid.	►esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid; ►suudab asjalikult sekkuda avalikku diskussiooni meediakanalites, üritustel ja mujal; ►kommenteerib veebis asjakohaselt;

2. Teksti vastuvõtt

Õppesisu	Õpitulemused
Veebilehed: eesmärgid ja ülesehitus. Veebist teabe otsimine, teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ja süstematiseerimine. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine. Tarbetekstide eesmärk, tarbetekstide tunnused ja ülesehitus. Tarbe- ja teabetekstidest olulise info leidmine, süstematiseerimine ja selle põhjal järelduste tegemine. Funktsionaalstiilid: tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamitekstide keelekasutus.	►loeb ja kuulab avaliku eluga kursisoleku ja õppimise või töö eesmärkidel ning isiklikust huvist; ►rakendab lugemise ja kuulamise eri viise ja võimalusi; ►loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ja arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste; ►valib teadlikult oma lugemisvara; ►suudab teha järeldusi kasutatud keelevahenditest, märkab kujundlikkust;

3. Tekstiloome

Õppesisu	Õpitulemused
Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Arutluse põhiskeem: väide, põhjendus, järeldus. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik, tekstilõigu ülesehitus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa sidumine tervikuks.Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel vastavalt suhtluseesmärkidele. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite	►oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit; asjalikke kommentaare ja arvamusavaldusi; ►oskab kirjutada elulugu, avaldusi, seletuskirju ja taotlusi; ►seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toimingu eesmärgiga ja teiste tekstidega; ►vahendab kuuldud ja loetud tekste eetiliselt, sobiva pikkuse ja täpsusega;

kasutamine tekstiloomel: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid. Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.	

4. Õigekeesus ja keelehoole

Õppesisu	Õpitulemused
Üldteemad: Keeleuuendus. Kirjakeele areng tänapäeval: võimalused ja ohud. Keelesugulus, soomeugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära, võrdlus teiste keeltega. Häälikuõpetus ja õigekiri: Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õige-kiri ja vormimoodustus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri,lühendite käänamine. Poolitamine, sh võõrsõnade ja nimede poolitamine. Arvuti keelekorrektori kasutamine. Sõnavaraõpetus: Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving. Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine ja tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende tähendus. Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ja stiilivärvinguleidmiseks.	►väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest; suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi; ►edastab võõrkeeles kuuldud ja loetud infot korrektses eesti keeles ja arvestades eesti keele kasutuse väljakujunenud tavasid; ►leiab oma sõnavara rikastamiseks keeleallikatest sõnade konteksti-tähendusi, kasutusviise ja mõistesuhteid; ►tunneb keelendite stiiliväärtust; ►oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada; ►tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides.

Lõiming teiste õppeainetega ja läbivad teemad:

Lõiming	Läbivad teemad
Eesti keel lõimub kõikide teiste ainete õpetuses, sest keeletundides arendavad õpilased oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste; õpivad kirjutama eri tüüpi tekste; õpivad koostamaning vormistama kirjalikke töid; harjuvad kasutama eri liiki sõnaraamatuid ning käsiraamatuid. **Võõrkeelt** õppides toeks emakeeletundides omandatud keelemõisted, võõrsõnade õppimine soodustab võõrkeelte õppimist. **Matemaatika** õppetekstide ja tekastülesannete mõistmist soodustab eesti keele tundides arendatav lugemisosakus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist. **Loodusainete** õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tekstitööd. Kohanimede ning loodusnähtuste ja –objektide nimetuste õigekirja toetavad eesti keeles omandatud teadmised. **Sotsiaalainete** õpet toetab keeleõpe riikide, ühenduste, organisat-sioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimetuste keelereeglite õppimine.	**Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine:** loetakse erinevaid elulisi tekste, siduda suulised keelekasutusolukorrad ning lugemine ja kirjutamine erinevate elukutsetega. Keskendutakse õpilase sotsiaalsetele ja toimetulekuoskustele, oma huvide ja võimete tundmaõppimisele ja arendamisele. Aidata õpilasel kujundada põhilisi õpioskusi, empaatiavõimet ning suhtlemis- ja enesekontrollioskusi. **Keskkond ja jätkusuutlik areng:** käsitletakse keskkonnaprobleeme loetus tekstide põhjal. Arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ja elukeskonna väärtustamine, õpitakse toimima keskkonda hoidvalt. **Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus:** oma klassi, kooli ühiselus osalemisega seotud suuline suhtlus ja tekstide lugeminekirjutamine: teated, nimekirjad, kutsed, plakatid, üleskutsed, kampaaniate kavandamine, algatamine ja reklaamimine jms. Toetatakse õpilase initsiatiivi. Suunatakse leidma jõukohastele probleemidele loomingulisi lahendusi. Aidata kogeda koos tegutsemise kasulikkust ja vajalikkust. **Kultuuriline identiteet:** suulise pärimuse tundmaõppimine, lood kodukoha inimestest ja sündmustest, pereliikmete ja tuttavate kõneldu-talletatu tundmine.

	Positiivse hoiaku kujundamine erinevate kultuuride ja inimeste suhtes. Õpilasele pakutakse erinevaid võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest. **Teabekeskkond:** Eakohaste infokanalite tundmaõppimine nii koolis kui ka ühiskonnas avaramalt, foorumid, veebiküljed, ajalehed-ajakirjad ja muu meedia nii õpetamise objektina kui ka vahendina; ajalehtede-ajakirjade jt meediavahendite kasutamine õpetamise vahendina; kohaliku raamatukogu, muuseumi jm kultuuriasutuste kui infoallikate tund-maõppimine. **Tehnoloogia ja innovatsioon:** arvuti, mobiili jm tehnikaga tegeldes kogunevaid tehnilisi oskusi saab rakendada õppetöös tekstide koostamiseks ja lugemiseks, info otsimiseks, piltide tegemiseks jms. **Tervis ja ohutus:** oluline on õige töörežiimi kujunemine: häälekasutus, isteasend, töö- ja puhkeaja jaotus, töö planeerimine. Keeleõpetuses saab kasutada tervislikule eluviisile ja ohutule käitumisele suunavaid infomaterjale. Kõnearenduses saab läbi viia rolli- ja situatsioonimänge, mille eesmärk on proovida eri rolle mängida ning otsides lahendusi igapäevaelus tervise ja ohutuse olulistele probleemidele.

	Väärtused ja kõlblus: käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades.

Hindamine

Hindamise aluseks on Mäepealse Erakooli hindamisjuhend. Õpilase teadmiste ja oskuste hindamisel lähtutakse riikliku õppekava alusel koostatud kooli õppekavaga nõutavatest teadmistest ja oskustest ning IÕK või ITP –ga sätestatud erisusi. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust taotletavatele õpitulemustele. Kujundava hindamise ühe vahendina kasutatakse õpimappi. Õpimapp sisaldab nii õppetöid kui ka tööde analüüsi ja tagasisidet.Eesti keeles hinnatakse diferentseeritult püsiva kirjaliku ja suulise kõne puudega õpilast kui õpilane saab regulaarselt eestikeelset logopeedilist ravi või kui õpetaja töötab temaga individuaalselt logopeedi nõuannete järgi. Diferentseeritult hinnatakse ka eesti keelt emakeelena mittekõneleva õpilase kirjalikke töid. Kirjalike tööde diferentseeritud hindamisel arvestatakse düsgraafiale omaseid spetsiifilisi vigu vealiikide järgi. Ühte liiki vead loetakse üheks veaks. Õpilase arvestuslikult hinnatavatele töödele tehakse vajadusel märge "hinnatud diferentseeritult."

I kooliastmes hinnatakse õpilase:
1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist;
2) lugemist, s.o lugemistehnikat, teksti mõistmist ja vabalugemist;
3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja kirjalikku tekstiloomet
1.klassi õpilase hindamisel rakendatakse ainult kujundava hindamise põhimõtteid. 2. -3.klassi õpilase hindamisel rakendatakse numbrilisi hindeid ja kujundava hindamise sõnalisi hinnanguid.

II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase:
1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
2) tekstide vasuvõttu;
3) tekstiloomet;
4) tekstide õigekeelsust.

4.-9.klassi õpilase hindamisel rakendatakse numbrilisi hindeid ja kujundava hindamise sõnalisi hinnanguid.

2.1.2. Kirjandus

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid kirjanduses
Põhikooli kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:
1) loeb eakohast ilukirjandust, arendab oma lugemisoskust ning omandab püsiva lugemisharjumuse kui maailma ja enda mõistmise vahendi;
2) väärtustab kirjandust oma rahvuskultuuri olulise osana ning tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
3) mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara ning arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
4) arendab oma loomevõimeid ja suhtub lugupidamisega loometöösse;
5) kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid;
6) laiendab oma silmaringi ning rikastab mõtte- ja tundemaailma;
7) annab iseseisvaid hinnanguid ning sõnastab ja esitab oma mõtteid;
8) hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid.

Õppeaine kirjeldus
Kirjandus on õppeaine, mis peamiselt ilukirjandusele tuginedes arendab õpilase lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalseid loomevõimeid; kujundab väärtkirjanduse ja rahvaluule tõlgendamise ning analüüsi kaudu õpilase esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid, rikastab tundemaailma, aitab leida oma identiteeti ning luua ainuomast maailmapilti. Põhikooli kirjandusõpetus keskendub eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad vältimatute osistena kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning omalooming õpilase loodud eriliigiliste tekstide tähenduses. Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjanduse metakeelt ning kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. Teoste käsitlemiseks vajalikke mõisteid seletatakse õppekirjanduses, õpilase enda seletust eeldatakse vaid nende väheste mõistete puhul, mis on õppesisus eraldi esile toodud. Kirjandusõpetuse teoreetiline külg on seega kahandatud võimaliku miinimumini, sest faktiteadmistest tähtsam on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgendusoskust. Kirjanduse ainesisus peetakse oluliseks pakkuda õpilastele mitmekülgse tekstivaliku kaudu erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi ning tagada seega igakülgne lugejaoskuste areng. Seepärast haaratakse lugemisvarasse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudiskirjandusest kui ka klassikast ning pööratakse tähelepanu folkloorsele materjalile, et

väärtustada õpilase päritolu ja kultuurilist kuuluvust. Arvestatakse ka eesti ja väliskirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja luuleteoste põhjendatud proportsioone. Terviklikult käsitletavate teoste valikus on rohkesti klassikat, nn tüvitekste, mille hulgast saab kirjandusõppe eesmärke silmas pidades teha meelepärase valiku. Ainesisus esitatud terviklikult käsitletavate teoste loend ei ole kummagi kooliastme puhul suletud ega ammendav, igal õpikuautoril ja kirjandusõpetajal on vabadus valida nimetatute asemele või neile lisaks teisi teemakohaseid tekste ja teoseid, sh uudiskirjanduse hulgast. Rõhutades ainekava avatust kirjanduse valikule, on kultuuri järjepidevuse huvides siiski vaja tunda tüvitekste. Tervikkäsitluseks mõeldud teoste hulgast valib õpetaja igas klassis käsitlemiseks vähemalt neli. Õpetaja võib kirjandusteoseid valides arvestada õpilase eelistusi ning kultuurilis-rahvuslikku eripära. Põhikooli kirjandusõpetuses on põhirõhk ilukirjanduse lugemisel ja tõlgendamisel, kuid funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks tuleb kirjandustundides tegelda ka teabetekstidega, mis on seotud eelkõige kirjanduse ning kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega. Kultuurilooliste tekstidega tutvudes avatakse isiksust kujundavaid seiku ning osutatakse loomingu juurde jõudmise erinevatele teedele, aidatakse mõista teose kirjandus- ja ajaloolist tagapõhja, väärtustades eesti kultuuri jaoks olulist. Eesmärk ei ole käsitleda kirjanike elu ja tegevust kõigekülgselt, vaid luua alus kirjandusprotsessi mõistmiseks ning tekitada huvi kultuurilooliste tekstide lugemise vastu. Nende toel õpitakse teksti adekvaatselt mõistma, olulist leidma, teavet struktureerima ja võrdlema, eri liiki tekste looma jms. Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sh kirjandusteostele, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et arendada ja väärtustada loovust ja mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning tekstiloomes on võrdselt olulised suuline ja kirjalik õppetegevus.
Kirjandusõpetus seostub peaaegu kõigi õppeainetega (esmajoones eesti keelega) ja kirjanduse lähiümbruse aladega (folkloori, teatri, filmi, kujutava kunstiga) ning toetab õppe sisu kaudu õppekava läbivate teemade käsitlemist ja võtmepädevuste saavutamist. Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjanduse valikuga. Taotlus on, et loetud ilukirjandustekstide põhjal arutledes suhestaks õpilane ennast käsitletavate teemadega.

Õppetegevust kavandades ja korraldades:
1) peetakse silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, õppeaine eesmärke ja õpitulemusi ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2) jälgitakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
3) võimaldatakse õppida individuaalselt ning koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad õpilastel sobiva pingutustasemega õppida;
5) kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu;
7) kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: esitamine, rollimäng, loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon, väitlus, õpimapi ja uurimistöö koostamine;

8) rakendatakse õppetegevust toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (sh raamatukogutunnid, ekskursioonid kirjanikega seotud paikadesse ning keele ja kirjandusega seotud asutustesse, kohtumised kirjanikega, loomekonkursid, kirjandusolümpiaadid, projektõpe), pidades oluliseks koosõppimise kaudu sotsiaalse kompetentsuse saavutamist ning infoühiskonna võimaluste paljust.

Kirjandus – II kooliaste (5. ja 6. klass)
II kooliastme õppesisu ja õpitulemused kirjanduses

Õppesisu	Õpitulemused
Kirjandustekstide valik: loetavad ja tundides käsitletavad kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades II kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Teemavaldkonnad on kindlaks määratud, arvestades õppekava alusväärtusi, õppe- ja kasvatuseesmärke, kirjanduse kui kunstiliigi eripära ja sellega seonduvaid üldpädevusi (sotsiaalset, väärtus- ja enesemääratluspädevust) ning läbivaid teemasid. Tundides käsitletavad ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad. **Väärtused ja kõlblus**: enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, üksiolek ja hirmud jms. **Kodus ja koolis**: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ja vana-	<u>6. klassi lõpetaja:</u> 1. on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi; 2. mõistab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat; 3. tõlgendab, analüüsib ja mõistab teoses kujutatud lugu ning tegelas-suhteid, elamusi javäärtusi; 4. mõistab ning aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis võivad tekkida kirjandusteost lugedes; 5. jutustab teksti- või elamuspõhiselt ning arutleb teoses toimunu üle, väljendades end korrektselt; 6. kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt; 7. kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sh sõnaraamatuid ja

vanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ning aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms. **Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus**: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad jms. **Mängiv inimene:** ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loo-minguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms. **Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng**: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus-ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaaegade omanäolisus jms. **Kodanikuühiskond ja rahvussuhted**: minu juured, seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms. **Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon:** avastamisrõõm ja	internetti. **1. Lugemine** <u>6. klassi lõpetaja:</u> 1. on läbi lugenud vähemalt kaheksa eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut); 2. loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist; 3. tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi ning kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest. **2. Jutustamine** <u>6. klassi lõpetaja:</u> 1. jutustab tekstilähedaselt kavapunktide või märksõnade toel; 2. jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; 3. jutustab piltteksti põhjal ning selgitab selle sisu **3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine** <u>6. klassi lõpetaja:</u> 1. koostab teksti kohta eri liiki küsimusi; 2. vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või

õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja teabeedastamis-võimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms. <u>Terviklikult käsitletavad teosed:</u> Harri Jõgisalu „Veskiratta Madis“ või „Vennikese ja tema sõprade lood“, Andrus Kivirähk „Sirli, Siim ja saladused“, Aino Pervik „Arabella, mereröövli tütar“, Jaan Kross „Mardileib“, Oskar Luts „Kapsapea“, Jaan Rannap „Viimane valgesulg“, Eno Raud „Kalevipoeg“ või „Roostevaba mõõk“; Erich Kästner „Veel üks Lotte“, James Krüss „Timm Thaler ehk Müüdud naer“, Astrid Lindgren „Vennad Lõvisüdamed“ või „Röövlitütar Ronja“, Alan Marshall „Ma suudan hüpata üle lompide“, Ferenc Molnar „Pal-tänava poisid“, Christine Nöstlinger „Vahetuslaps“, Joanne Kathleen Rowling „Harry Potter ja tarkade kivi“, John Ronald Reuel Tolkien „Kääbik“, Mark Twain „Tom Sawyeri seiklused“; vähemalt üks uudisproosa teos omal valikul; üks vabalt valitud luulekogu. Õpilane loeb igal õppeaastal läbi vähemalt neli eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut). Rahvaluuletekstid. Rahvalaulud: töölaulud, laulud tarkusest ja rumalusest, maagilised laulud, loitsud. Kalevala lood. Looma- ja imemuinasjutud. Saksa muinasjutt „Luikede järv“. Tekke- ja seletusmuistendid. Hiiu- ja	tekstinäitega; 3. koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu; 4. järjestab teksti põhjal sündmused ning määrab nende toimumise aja ja koha; 5. kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, ning võrdleb iseennast mõne tegelasega; 6. leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte; 7. arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ning põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; 8. otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse. **4.Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine** <u>6. klassi lõpetaja:</u> 1. tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, võrdlusi ning algriimi; 2. seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust; 3. mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes iseenda elamustele ja

vägilasmuistendid (Kalevipoeg, Suur Tõll). Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid. Tarkuse-, õppimis- ja tööteemalised vanasõnad ning kõnekäänud. <u>Põhjalikumalt käsitletavad autorid</u> Sissevaateid Friedrich Robert Faehlmanni, Harri Jõgisalu, Andrus Kiviräha, Friedrich Reinhold Kreutzwaldi, Astrid Lindgreni ja Leelo Tungla ning mõne paikkondlikult tähtsa kirjaniku elu-, tegevus- ja loomingulukku. <u>Mõisted</u> Epiteet, kõnekäänd, muinasjutt, muistend, vanasõna, võrdlus.	kogemustele. **5.Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine** <u>6. klassi lõpetaja</u> seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi, muinasjutu, kõnekäänu ja vanasõna olemust. **6.Esitamine** <u>6. klassi lõpetaja</u> esitab peast luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust. **7.Omalooming** <u>6. klassi lõpetaja</u> kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldava jajutustava teksti.

Õppesisu klassiti II kooliastmel
Kirjandus – 5.klass
Õppeaine maht: 70 tundi
1. Lugemine
2. Jutustamine
3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine
4. Esitamine
5. Omalooming

1. Lugemine

Õppesisu	Õpitulemused	Mõisted
Lugemise eesmärgistamine.	►On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist	

Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.	väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); ►loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; ►tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja –kogemustest;	

2. Jutustamine

Õppesisu	**Õpitulemused**	**Mõisted**
Tekstilähedane sündmustest jutustamine kava-punktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Aheljutustamine. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine.	►jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel; ►jutustab mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;	

Jutustamine piltteksti (foto, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.	►jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu;

3. Teskti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Teose mõistmist toetavad tegevused Küsimuste koostamine: fakti- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tekstinäitega või oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väidete ja märk-sõnadena. Lõikude kesksete mõtete otsimine. Teksti teema sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt iseloomu-like detailide) otsimine tekstist. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. oma elukogemuse ja tekstinäidete varal.	►koostab teksti kohta eriliigilisi küsimusi; ►vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega; ►koostab teksti kohta sisukava, kasutades väiteid või märksõnu; ►leiab lõigu kesksed mõtted; ►järjestab teksti põhjal sündmused, ►määrab nende toimumise aja ja koha; ►kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, võrdleb iseenast mõne tegelesega;	

Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. ***Teose/loo kui terviku mõistmine*** Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Loomamuinasjutu tüüptegelased. ***Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine*** Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Koomilise leidmine	►arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; ►otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;	

tekstist. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine. ***Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine*** Rahvalaulu olemus. Loomamuinasjutu sisutunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne). Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. Seiklusjutu tunnused. Teose teema. Probleemi olemus. Pea- ja kõrvaltegelane. Tegelastevahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm. Valmi tunnused. Koomiline ja mittekoomiline.	►tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, võrdlusi ja algriimi; ►mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes; ►seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi ja muinasjutu olemust;	algriim, epiteet, koomika, riim, võrdlus Loomamuinasjutt, luule, rahavlaul, seiklusjutt, tekkemuistend, seletusmuistend, valm

4. Esitamine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja keha-hoid. Luuleteksti esitamine peast. Rollimäng, rolliteksti esitamine. Rollitekst.	►esitab peast luuletuse või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;	

5. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Eseme, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Jutustamine. Jutustuse ülesehitus.Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis.Sidus lausestus. Otsekõne .jutustuses. Minavormis jutustamine.Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt loomamuinasjutu, seiklus- või fantaasiajutu, tekke- või seletusmuistendi, loomtegelase, või kirjandusliku tegelase kirjelduse, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutuse, loole uue või jätkuva lõpu, kirja mõnele teose tegelasele või tegelas-rühmale, algustähekordustega naljaloo, luuletuse	►kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.	Jutustamine, kirjeldamine

põhjal samasisulise jutu või muud sellist.		

Kirjandus – 6 .klass
Õppeaine maht: 70 tundi
1. Lugemine
2. Jutustamine
3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine
4. Esitamine
5. Omalooming

1. Lugemine

Õppesisu	Õpitulemused	Mõisted
Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.	►on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); ►loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; ►tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest;	

2. Jutustamine

Õppesisu	Õpitulemused	Mõisted
Tekstilähedane sündmustest jutustamine kava-punktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.	►jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel; ►jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või omafantaasiale; ►jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu;	Pilttekst

3. Teskti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Teose mõistmist toetavad tegevused Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti abiloma sõnadega, peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- javäitlausetena, märksõnadena. Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud	**Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused** ►vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega; ►koostab teksti kohta sisukava,kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;	detail, idee (peamõte), konflikt, minajutustaja,

teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete,tundmuste, lugemismuljete sõnastamine.Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. **Teose/loo kui terviku mõistmine** Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjus-tagajärgseosed. Minajutustaja kui loo edastaja. Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrd-lemine) enda ja ümbritsevaga. Tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Loomaja	►leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte; ►järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha; ►kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustaud moraalinormidest, võrdleb iseennast mõne tegelasega; ►arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; ►otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;	probleem, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tekstilõik, tsitaat, tüüptegelane

imemuinasjutu tüüptegelased. Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Lihtsamate sümbolite seletamine. Tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Imemuinasjutu sisutunnused. Hiiu- ja vägilas-muistendi tunnused. Vanasõna ja kõnekäänu olemus. Ajaloolise jutustuse tunnused. Teoseteema ja idee. Probleemi olemus. Tüüptegelane. Tegelastevahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm ja riim. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm.	**Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine** ►tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete ja võrdlusi; ►seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust; ►mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes; **Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine** ►seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muinasjutu,	epiteet, mõistukõne, riim, rütm, sümbol, võrdlus,

Animafilmi olemus.	muistendi, kõnekäänu ja vanasõna olemust;	ajalooline jutustus, animafilm, imemuinasjutt, hiiumuistend, kõnekäänd, päevik, vanasõna, vägilasmuistend

4. Esitamine

Õppesisu	**Õpitulemus**	**Mõisted**
Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja keha-hoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).	►esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.	luule, proosa

5. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Eseme, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjelda-tavasse ja selle väljendamine.Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Mina vormisjutustamine. Teemamapp tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta. Teemamapi vorm (mapp, karp, CD vms), sisu ja vormistamine. Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt imemuinasjutu, tõsielu- või fantaasiajutu, hiiu- või vägilasmuistendi, mälestusloo, kirjandusliku tegelase või loodus-kirjelduse, vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, teose või kujuteldava tegelase päeviku-lehekülje, loo sündmustiku edasiarenduse,	►kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.	jutustav tekst, kirjeldav tekst

tegelastevahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.		

Kirjandus - III kooliaste
III kooliastme õppesisu ja õpitulemused kirjanduses

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kirjandustekstide valik Loetavad ja tundides käsitletavad kirjanduse eri liike ja žanreid esindavad tekstid valitakseeesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades III kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Teemavaldkonnad on määratud, arvestades õppekava alusväärtusi, õppe- ja kasvatuseesmärke, kirjanduse kui kunstiliigi eripära ja sellega seonduvaid üldpädevusi (sotsiaalne, väärtus- ja enesemäärat-luspädevus) ning läbivaid teemasid. Tundides käsitletavad ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad. **Väärtused ja kõlblus:** enesehinnang, eneseväärikus, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ja teiste vajadused ning huvid, kirjutatud ja kirjutamata seadused, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, eesmärgid, eneseotsingud, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, õnnelik olemine, minu	Põhikooli lõpetaja: 1. on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi; 2. väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat; 3. tõlgendab, analüüsib ning mõistab kirjandusteost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade peegeldajat; 4. mõistab ja aktsepteerib teose lugemisel tekkivate seisukohtade paljust, väärtustab erinevaid ideid ja kujutamisviise; 5. väljendab end korrektselt suuliselt ja kirjalikult, jutustab kokkuvõtvalt teoses toimunust, arutleb teoses kujutatu üle ning kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid; 6. kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, nii teatmeteoseid kui

tugevad ja nõrgad küljed, rikkuse ja vaesuse probleemid jms. **Kodus ja koolis:** perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, kodu toetav jõud, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate ja kasuvanematega, eri põlvkondade ühised ja erinevad tõekspidamised, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, suhted eakaaslastega, suhted õpetajatega, poiste ja tüdrukute suhted, esimene armastus, ühised väärtused,kohustused ja vastutus, koostegutsemine ja üksiolek, üksiolek ja hirmud, erinevad kooliprobleemid, vägivald koolis, abivajaja ning aitaja, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, mina grupi liikmena, liidriks olek, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel ning lubatu ja lubamatu vahel jms. **Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus:** kultuuride mitmekesisus, elu erinevates kultuurides, rahvuskultuur, regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jms kultuur, sallivus erinevate kultuurinähtuste suhtes, matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, rahvuskultuuri säilitajad ja arendajad, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad jms. **Mängiv inimene:** ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, mängulisus elus ja loomingus, leidlik probleemide lahendamine, loova mõtteviisi rakendamine, iluelamused, loomin-guline koostöö, mängu ja elu piirid, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid, riskeerimisjulgus, mõtlemisvabadus ja	ka internetti. **1. Lugemine** <u>Põhikooli lõpetaja:</u> 1. on läbi lugenud vähemalt kaksteist eakohast eri žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut); 2. loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist; 3. tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega. **2. Jutustamine** Põhikooli lõpetaja jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni. 3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine **Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused** <u>Põhikooli lõpetaja:</u> 1. vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; 2. kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate; 3. kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle; 4. kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes

mõtlemiskohustus jms. **Keskkond ja jätkusuutlik areng:** roheline mõtteviis, minu osa looduse hoidmisel, üleilmsed loodushoiuprobleemid, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, tasakaal looduses, aastaaegade omanäolisus, loodus kui ilu allikas, linna- ja maakeskkonna erinevus jms. **Kodanikuühiskond ja rahvussuhted:** mina Eesti ühiskonna liikmena, minu juured, seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, ajaloomälu, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, murdekeele omapära, kodupaiga väärtustamine, kangelaslikkus, rahvusidentiteet, suhted teiste rahvuste esindajatega, eestlaste ja venelaste suhted, rassismiprobleemid, teistsuguste kultuuride austamine jms. **Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon:** avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja teabe-edastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ja infoallikas, internet kui ohuallikas, keeleline mõjutamine, käitumine suhtlusportaalides,infoteadlik inimene, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms. **Terviklikult käsitletavad teosed** Eduard Bornhöhe „Tasuja“ või „Vürst Gabriel ehk Pirita kloostri viimsed päevad“, Oskar Luts „Kevade“, Sass Henno „Mina olin siin“, August Kitzberg „Libahunt“, Albert Kivikas „Nimed marmortahvlil“,	humanistlikest ning demokraatlikest väärtustest; 5. arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; 6. leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; 7. otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse. **Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine** Põhikooli lõpetaja: 1. tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; 2. selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust; 3. mõtestab luuletuse tähendust iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes. **Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine** Põhikooli lõpetaja: 1. eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja

Andrus Kivirähk „Rehepapp“, Lydia Koidula „Säärane mulk“, Jaan Kross „Väike Vipper“, Diana Leesalu „Mängult on päriselt“, Helga Nõu „Kuues sõrm“ vm noorsooromaan, Jüri Parijõgi „Teraspoiss“, Katrin Reimus „Haldjatants“, Anton Hansen Tammsaare „Kõrboja peremees“, Valev Uibopuu „Janu“, Aidi Vallik „Kuidas elad, Ann?“ või „Mis teha, Ann?“ või „Mis sinuga juhtus, Ann?“, Eduard Vilde „Pisuhänd“; Paulo Coelho „Alkeemik“, Daniel Defoe „Robinson Crusoe“, William Golding „Kärbeste jumal“, G. Orwell „Loomade farm“, Erich Maria Remarque „Läänerindel muutuseta“, Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints“, Jerome David Salinger „Kuristik rukkis“, üks Terry Pratchetti romaan omal valikul, üks Agatha Christie’i või Arthur Conan Doyle’i romaan omal valikul; üks reisikiri omal valikul; vähemalt üks uudisproosateos omal valikul, üks vabalt valitud luulekogu igal aastal. Õpilane loeb igal õppeaastal läbi vähemalt neli eakohast erinevasse žanri kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut). **Rahvaluule tekstivalik** Eri liiki muistendid ja muinasjutud. Koha- ja ajaloolised muistendid, usundilised muistendid. Kaval-Antsu ja Vanapagana lood. Rahvalaulud (sõprusest ja vaenlastest, mõistatuslaulud, pulma-ja armastuslaulud, kiidu- ja pilalaulud, tähtpäeva-, mängu- ja draamaelementidega laulud). Rahvanaljandid, anekdoodid. Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid.	rahvajutu (muinasjutu, muistendi) liike ning nimetab nende tunnuseid; 2. seletab oma sõnadega eepika, lüürika, dramaatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli,ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust. **4. Esitamine** <u>Põhikooli lõpetaja:</u> 1. esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust; 2. koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande. **5. Omalooming** <u>Põhikooli lõpetaja:</u> 1. kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti; 2. kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse järgi ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

Sõpruseteemalised ja eetilisi hoiakuid kajastavad, aja, tähtpäevade ning kommetega seotud vanasõnad ja kõnekäänud. Eesti rahva mõistatusi. **Põhjalikumalt käsitletavad autorid** Sissevaateid Fred Jüssi, Lydia Koidula, Juhan Liivi, Viivi Luige, Oskar Lutsu, Lennart Meri, Jüri Parijõe, Kristjan Jaak Petersoni, Hando Runneli, Anton Hansen Tammsaare ja Marie Underi ning mõne paikkondlikult tähtsa kirjaniku elu-, tegevus- ja loomingulukku. **Mõisted** Kõnekäänd, vanasõna, mõistatus, muinasjutt, muistend, regilaul, riimiline rahvalaul; eepika, lüürika, dramaatika; eepos, romaan, jutustus, novell; ballaad, valm, sonett, haiku, vabavärss; tragöödia, komöödia.	

Kirjandus – 7. klass
Õppeaine maht: 70 tundi
1. Lugemine
2. Jutustamine
3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

4. Esitamine
5. Omalooming

1. Lugemine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvendatud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.	►on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); ►loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; ►tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleemi ja sõnumit ja süvenenud lugemine.	

2. Jutustamine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.	►jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni;	

3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Teose mõistmist toetavad tegevused Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga või teksti toel oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausete ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse	**Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused** ►vastab teksti põhjal fakti- ja järeldamis- ja analüüsi-küsimustele; ►kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate; ►kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused; ►kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb	idee (peamõte) konflikt, miljöö, probleem, prototüüp, sündmustik, teema, tegelane,

Sõnastamine ja põhjendamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõna-raamatust või teistest **Teose/loo kui terviku mõistmine** Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt.Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine. Tegelasrühmade konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi. Fantaasiakirjanduse ja naljandite tüüptegelasi. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaks-	tegelasi; ►arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide üle; ►leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; ►otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;	tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat, tüüptegelane

määramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. **Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine** Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise ja korduse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused (kujund, sümbol,	**Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine** ►tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, ja võrdlusi; ►selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ja tähendust; ►mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, koge-mustele ja väärtustele tuginedes;	allegooria, epiteet, isikustamine, metafoor, kordus,

sõnum). Muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Koha- ja ajaloolise muistendi tunnused. Usundilise muistendi tunnused. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Kõnekäänu ja vanasõna olemus. Mõistatuse olemus. Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, dramaatika tunnused. Eepose ja jutustuse tunnused. Seiklusromaani tunnused. Robinsonaadi ja utoopia tunnused. Luule vorm: värss, stroof. Piltluule.Valmi ja ballaadi tunnused. Motiivi olemus.Komöödia tunnused. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, remark, repliik.	**Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine** ►eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike, nimetab nende tunnuseid; ►seletab oma sõnadega eepose ja jutustuse, valmi ja ballaadi ning komöödia olemust;	sümbol, võrdlus anekdoot, ballaad, dialoog, draama, dramaatika, eepika, eepos, jutustus, komöödia, kõnekäänd, lüürika, monoloog, motiiv, muinasjutt, muistend, mõistatus, naljand, piltluule,

		regilaul, remark, repliik,riimiline rahva-laul, robinsonaad, seiklusromaan, stroof, utoopia, valm, vanasõna, värss

4. Esitamine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Esitamise eesmärgistamine (miks,kellele ja mida?) Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo,hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).	►esitab peast luule- või proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;	

5. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid oma-loomingulisi töid: koha- või ajaloolise muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, kõnekäändude põhjal naljaloo, seiklus-jutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendi, tekstis toimunud sünd-muste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovituse või muud sellist. Omaloomingulised tööd (nt teemamapid) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.	►kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti; ►kirjutab kirjandusteose põhjalarutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.	

Kirjandus – 8. klass
Õppeaine maht 70 tundi
1. Lugemine
2. Jutustamine
3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine
4. Esitamine
5. Omalooming

1. Lugemine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine.	►on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist	

Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele,teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.	väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); ►loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; ►tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega;	

2. Jutustamine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Loo jutustamine: jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujut-luspildist jutustamine.	jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni;	

3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Teose mõistmist toetavad tegevused: Küsimuste koostamine: fakti-,järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemusepõhjuse- tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõna-raamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara	**Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused:** ►vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsi-küsimustele; ►kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate; ►kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärg-seoste üle; ►kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest; ►arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; ►leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; ►otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks	idee (peamõte), kompositsioon, konflikt, miljöö, probleem, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat, tüüptegelane

rikastamine. **Teose/loo kui terviku mõistmine** Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasegatoimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelas-rühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Kirjanduse tüüptegelasi. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu	nende tähenduse;	

seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõttekorduste leidmine regilaulust.Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine.Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine. Luuleteksti tõlgendamine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.	**Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine** ►tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; ►selgitab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude kujundlikkust ja tähendust; ►mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, koge-mustele ja väärtustele tuginedes;	epiteet, isikustamine, koomika, metafoor, kordus,

Müüdi tunnused. Tänapäeva folkloor ehk poploor. Teksti kompositsioonielemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teema arendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Muutuv ja muutumatu tegelane. Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, dramaatika tunnused. Romaani (erinevad liigid) ja novelli tunnused. Ulme- ja detektiivromaani tunnused. Reisikirja olemus. Luule vorm: värss, stroof. Oodi, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Motiivi olemus. Tragöödia tunnused. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Intriigi olemus. Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering.	**Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine** ►seletab oma sõnadega eepika, lüürika ja dramaatika, romaani, ja novelli, haiku ja vabavärsi ning tragöödia olemust;	piltluule, retooriline hüüatus, retooriline küsimus, stiil, sümbol, võrdlus detektiivromaan, dialoog, dramaatika, dramatiseering, eepika, eepos, ekraniseering, haiku, intriig, jutustus, kompositsioon, kulminatsioon,lavastus,

		lüürika, monoloog, motiiv, müüt, novell, poploor, puänt, reisikiri, remark, repliik, romaan, sonett, stroof, stseen, tragöödia, ulmeromaan, vabavärss

4. Esitamine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.	►esitab peast luule- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; ►koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande;	

Luuleteksti esitamine peast. Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine. Kirjandusteost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.		

5. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid oma-loomingulisi töid: ulme- või detektiivjutu, haiku või vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, tegelase seletuskirja, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, mina-vormis loo, detailide abil laiendatud loo, võrdluste- ja metafoorideriikka teksti, loo ühest ja samast sündmusest traagilises ja koomilises võtmes, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, või muud sellist. Omaloomingulised tööd	►kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti; ►kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.	

(nt teemamapid) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.		

Kirjandus – 9. klass
Õppeaine maht: 70 tundi
1. Lugemine
2. Jutustamine
3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine
4. Esitamine
5. Omalooming

1. Lugemine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassi-kaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassi-kaaslastele. Soovitatud tervikteostekodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.	►on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); ►loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; ►tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega;	

2. Jutustamine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisioon, internet) erinevate jutustamisviisidega.	►jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest,järgides teksti sisu ja kompositsiooni;	

3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Teose mõistmist toetavad tegevused Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Konspekti koostamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine.	**Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused** ►vastab teksti põhjal fakti-,järeldamis- ja analüüsi-küsimustele; ►kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate; ►kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärg-seoste üle; ►kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja	idee kompositsioon, konflikt, miljöö, probleem, sündmustik, teema,

Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse- põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. **Teose/loo kui terviku mõistmine** Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste	käitumist, ►analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest; ►arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; ►leiab teksti kesksed mõtted, sõnastabloetud teose teema, probleemi ja peamõtte; ►otsib teavet tundmatute sõnadekohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;	tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat, tüüptegelane

analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Teose rütm: ellipsi täitmine. Sündmuste põhjustagajärg- seoste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ja inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ja allteksti mõistmine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.	**Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine** ►tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete,	

Luuleteksti tõlgendamine.Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine.Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli, miniatuuri tunnused. Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Komöödia, tragöödia ja draama tunnused. Arvustuse olemus.	metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; ►mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes; **Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine** ►seletab oma sõnadega eepika, lüürika, dramaatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, haiku,vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust;	allegooria, alltekst, ellips, epiteet, inversioon, isikustamine, koomika, metafoor, kordus, retooriline hüüatus, retooriline küsimus, stiil, sümbol,võrdlus arvustus, draama, dramaatika, eepika,

		eepos, haiku, jutustus, lüürika, novell, riimiskeem, romaan, sonett, stroof, tragöödia, vabavärss

4. Esitamine

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.	►koostab ja esitab teost tutvustava ettekande;	

5. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemus	Mõisted
Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid oma-	►kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava	arutlev tekst

loomingulisi töid: regilaulu, kujundirikka luuletuse või miniatuuri, tegelase iseloomustuse või CV, tegelaste juhtlaused, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi või kirjandusteose arvustuse vms. Omaloomingulised tööd (nt lühi-uurimused) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuuri-looliste isikute kohta.	(muinasjutu või muistendi) teksti; ►kirjutab kirjandusteose põhjal arutlus-elementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.	

Lõiming teiste õppeainetega ja läbivad teemad

Lõiming	Läbivad teemad
Võõrkeele tundides väliskirjanduse autorite ja teostega tutvumine tekitab huvi võõrkeele õppimise vastu, õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ning kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu. **Matemaatika** õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. **Looduainete** õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tekstitööd. Loodualased tekstid õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada.	**Väärtused ja kõlblus ja Kultuuriline identiteet** Need läbivad teemad hõlmavad paljusid kirjandusele omaseid teemasid, mida käsitletakse ilukirjanduse ja kultuuriteemaliste teabetekstide lugemise ning analüüsi, nende üle arutlemise, nende põhjal kirjutamise käigus. **Elukestev õpe ja karjääri planeerimine** Selle teema raames arendatakse kirjandusõpetuses nii lugemisoskust kui ka suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada, probleeme lahendada.

Sotsiaalainete õpet toetab ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist ajaloosündmuste ja arengu mõistmist. **Kunstiainete** õpet toetab kirjandusteose analüüs seostatuna illustratsioonide vaatlusega, mis soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist.	**Keskkond ja jätkusuutlik areng ning Tervis ja ohutus** Nende teemade käsitlemisega kirjandusõpetuses taotletakse õpilase kujunemist keskkonnateadlikuks, sotsiaalselt aktiivseks, vastutus-tundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks. Kirjanduse tundides toetatakse neid arenguid teemakohaste tekstide, nende analüüsi ja neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulises ja kirjalikus vormis. **Teabekeskkond** Teema käsitlemine kirjandustundides hõlmab eri allikatest teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist nii õppeteema kohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes. Kirjandustundides saab tekitada arutelusid, kus õpilased toovad teemasse kaasa oma seisukohti, teadmisi ja kogemusi meediavormide ja -elementide kohta. Kirjandusõpetuses saab meediat kasutada täiendava materjalina (nt mängufilm kui illustratsioon kirjandusteosele). Kirjandustundides tegeletakse ka kirjanduse valdkonda puudutavate meediatekstide (nt raamatututvustused, arvustused, intervjuud; netiartiklid, veebipäevikud, koduleheküljed; kuuldemängud, videoklipid, telelavastused ja -filmid jms) mõtestamise ja kriitilise analüüsiga.

Hindamine III kooliastme kirjanduses

Hindamise aluseks on Mäepealse Erakooli hindamisjuhend. Õpilase teadmiste ja oskuste hindamisel lähtutakse riikliku õppekava alusel koostatud kooli õppekavaga nõutavatest teadmistest ja oskustest ning IÕK või ITP –ga sätestatud erisusi. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi

suuliste vastuste (esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust taotletavatele õpitulemustele. Kujundava hindamise ühe vahendina kasutatakse õpimappi. Õpimapp sisaldab nii õppetöid kui ka tööde analüüsi ja tagasisidet.
Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelvead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti.

2.1.3. Võõrkeelte ainevaldkond

Valdkonna pädevus

►Valdkonna pädevus on suutlikkus mõista ja tõlgendada võõrkeeles esitatut, suhelda eesmärgipäraselt nii kõnes kui kirjas, järgides vastavaid kultuuriavasid;
►mõista ja väärtustada erinevaid kultuure, oma ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi.
Põhikooli lõpuks õpilane:
1) omandab keeleoskuse tasemel, mis võimaldab autentses teiskeelses keskkonnas iseseisvalt toimida;
2) on võimeline osalema erinevates võõrkeelsetes projektides, jätkama õpinguid emakeelest erinevas keeles ning on konkurentsivõimeline tulevases tööelus;
3) tunneb erinevaid keeli kõnelevaid rahvaid ja nende kultuure;
4) mõistab oma ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
5) omandab edasiseks õppimiseks vajalikud oskused, mis tõstavad enesekindlust võõrkeelte õppimisel ja võõrkeeltes suhtlemisel.

Ainevaldkonna õppeained ja nädalatundide jaotumine klassiti

Ainevaldkonda kuuluvad A-võõrkeel ja B-võõrkeel.
A-võõrkeelena õpitakse inglise keelt. B-võõrkeelena õpitakse vene keelt.

Ainevaldkonna kirjeldus

Võõrkeeled avardavad inimese tunnetusvõimalusi ning suutlikkust mõista ja väärtustada mitmekultuurilist maailma, arendavad erinevate keeleliste ja mittekeeleliste vahenditega süsteemset mõtlemist ning eneseväljendusvõimalusi. Võõrkeeled arendavad kultuuriteadlikku suhtlusvõimet, andes teadmisi eri maade ja erinevaid keeli kõnelevate rahvaste kohta.
Ainevaldkonda kuuluvate võõrkeelte õppe kirjeldus on üles ehitatud, lähtudes keeleoskustasemete kirjeldustest Euroopa keeleõppe raamdokumendis. Kõigi võõrkeelte õpitulemusi on raamdokumendile toetudes kirjeldatud ühtsetel alustel. Motiveerime õpilasi õppima võõrkeeli,

arvestame õppija ealist ning individuaalset eripära, suuname erineva edasijõudmisega õpilasi seadma endale jõukohaseid õpieesmärke ning anname õpilastele objektiivset tagasisidet saavutatu kohta. Kõik see toetab õpimotivatsiooni püsimist ning iseseisva õppija kujunemist. Nüüdisaegne keeleõpe on allutatud kommunikatiivsetele vajadustele, seega lähtume õppijast ja tema suhtluseesmärkidest. Keeleõppes on oluline eelkõige keele kasutamise oskus, mitte pelgalt keele struktuuri tundmine. Keeleline korrektsus kujuneb õppijal pikaajalise töö tulemusena. Suhtluspädevust kujundatakse keele nelja osaoskuse arendamise kaudu: kuulamine, lugemine, rääkimine ja kirjutamine, mistõttu ka õpitulemused on esitatud osaoskuste kaupa. Neid osaoskusi õpetame integreeritult. Keeleõpe on võimalus rikastada mõtlemist, arendada oskust end täpselt väljendada, luua tekste ning nendest aru saada. Nendes valdkondades toetub võõrkeeleõpetus emakeeleõpetusele ja vastupidi. Suhtluspädevuse kõrval arendame õppijas oskust võrrelda oma ja võõra kultuuri sarnasusi ning erinevusi, mõista ja väärtustada teiste kultuuride ja keelte eripära, olla salliv ning vältida eelarvamuslikku suhtumist võõrapärasesse. Teiste kultuuride tundmine aitab teadlikumalt tajuda oma keele ja kultuuri spetsiifikat. Võõrkeeleõpe nõuab avatud ning paindlikku metoodilist käsitust, mis võimaldab õpet kohandada õppija vajaduste järgi.

Olulisemad põhimõtted võõrkeeleõppes on:

1) õppija osaleb aktiivselt õppes, kasutab võõrkeelt teadlikult ja loovalt ning kujundab õpistrateegiad;
2) keeleõppes kasutatava materjali sisu vastab õppija huvidele;
3) kasutame erinevaid aktiivõppevorme (sh paaris-ja rühmatöö);
4) õpetaja on õpilase koostööpartner ja nõustaja teadmiste omandamise protsessis;
5) õppematerjalid on mitmekesised, kohandame ja täiendame neid lähtuvalt õppija eesmärkidest ning vajadustest.

Kuna võõrkeel on eelkõige vahend teabe hankimiseks ja selle edastamiseks suhtluses, siis on keeleõppe keskmes teemavaldkonnad, mille kaudu ja mille piires kujundatakse suhtluspädevust. Need on kõigile võõrkeeltele ühtsed; erinevused teemavaldkondade käsitlemisel tulenevad õppe kestusest ja tundide arvust. Võõrkeelte integratsioon teiste õppeainetega (lõimimine ja projektid) ning õppimist toetava õpikeskkonna loomine aitavad suhtluspädevuse omandamise kõrval arendada ka maailmapilti, enesehinnangut ning väärtuskäitumist.

Lõiming teiste ainevaldkondadega ja läbivad teemad.

Lõiming	Läbivad teemad
Võõrkeelte õpetamisel arvestame teadmisi, mida õpilane saab õpitava keele maa ja kultuuri kohta teiste ainevaldkondade kaudu. Võõrkeeleõppes kasutatavad materjalid täiendavad teadmisi, mida õpilane omandab teistes õppeainetes, andes õpilasele keelelised	Võõrkeelte õpe kajastab erinevates kooliastmeis õpieesmärke ja teemasid, mis toetavad õpilase algatusvõimet, mõtteaktiivsust ning läbivate teemade omandamist, kasutades selleks sobivaid võõrkeelseid (autentseid) alustekste ning erinevaid pädevusi arendavaid

vahendid erinevate valdkondadega seonduvate teemade käsitlemiseks. Võõrkeelteoskus võimaldab muu hulgas õppijale ligipääsu lisateabeallikatele (teatmeteosed, võõrkeelne kirjandus, internet jne), toetades sel moel materjali otsimist mõne teise õppeaine jaoks. Võõrkeelte valdkonnal on kõige otsesem seos keele ja kirjandusega, kuna võõrkeeleõppes rakendatakse väga palju emakeeles omandatut ja kantakse seda üle teise kultuurikonteksti. Võõrkeelte ainekavad haakuvad ennekõike ajaloo ja ühiskonnaõpetuse, geograafia, loodusõpetuse, bioloogia, tehnoloogia, inimeseõpetuse, muusika ning kunstiõpetuse teemadega. Kunstipädevusega puututakse kokku eri maade kultuurisaavutusi tundma õppides ning teemade (nt „Riigid ja nende kultuur", „Vaba aeg") ja vahetute kunstielamuste kaudu (kino, teater, kontserdid, muusika, näitused, muuseumid jmt). Tehnoloogiapädevus areneb arvutit kasutades. Arvuti on võõrkeeltes nii erinevate tööde tegemise kui ka suhtlus- ja info otsimise vahend. Loodusteaduslik pädevus teostub erinevate teemavaldkondade ja nendes kasutatavate alustekstide kaudu.	töömeetodeid. Eelkõige on läbivad teemad seotud alljärgnevate teemavaldkondadega: ► „Õppimine ja töö" – elukestev õpe ja karjääri planeerimine; ► „Kodukoht Eesti" – keskkond ja jätkusuutlik areng; ► „Kodukoht Eesti", „Riigid ja nende kultuur" – kultuuriline identiteet; ► „Igapäevaelu. Õppimine ja töö", „Riigid ja nende kultuur", „Vaba aeg" – teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon; ► „Mina ja teised", „Kodu ja lähiümbrus", „Igapäevaelu. Õppimine ja töö" – tervis ja ohutus; ► „Mina ja teised", „Kodu ja lähiümbrus", „Kodukoht Eesti", „Igapäevaelu. Õppimine ja töö", „Riigid ja nende kultuur", „Vaba aeg" – väärtused ja kõlblus.

A-VÕÕRKEEL INGLISE KEEL

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli A-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:
1) saavutab iseseisva keelekasutaja taseme, mis võimaldab selles keeles igapäevastes situatsioonides suhelda ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid originaaltekste;

2) huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
3) omandab oskuse märgata ja väärtustada erinevate kultuuride eripära;
4) omandab oskuse edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
5) huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
6) oskab kasutada eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid (nt teatmeteosed, sõnaraamatud, internet), et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

Õppeaine kirjeldus

A-võõrkeel on enamikule õpilastest esimene kokkupuude teise keele ja kultuuriga, mistõttu üks A-võõrkeele õppe olulisemaid ülesandeid on äratada õpilastes huvi teiste keelte ja kultuuride vastu ning tekitada võõrkeele õppeks motivatsiooni. Võõrkeele kui suhtlusvahendi omandamine on pikaajalist pingutust nõudev tegevus, mis eeldab õppija aktiivset osalust. A-võõrkeele õppimisel saadud õpioskused on aluseks järgmiste võõrkeelte omandamisel. Õppija keeleoskuse arengut toetab ka lõimitud aine- ja keeleõpe. Õpetuses lähtume kommuni-katiivse õpetuse põhimõtetest. Rõhk on interaktiivsel õppimisel ja õpitava keele kasutamisel. Kommunikatiivne keeleoskus (suhtlus-pädevus) hõlmab kolme komponenti: keelelist, sotsiolingvistilist ja pragmaatilist. Keeleteadmised ei ole eesmärk omaette, vaid vahend parema keeleoskuse omandamiseks. Keele struktuuri õpitakse kontekstis, järk-järgult jõutakse grammatikareeglite teadliku omandamise juurde. Sotsiolingvistilise pädevuse kaudu areneb õppija keelekasutuse olukohasus (viisakusreeglid, keeleregister jm). Pragmaatilise pädevuse kaudu areneb õppija võime mõista ja luua tekste. Suhtluspädevust arendame keeleliste toimingute (kuulamine, lugemine, rääkimine, kirjutamine) kaudu. Keeleõppe telje moodustavad teemavaldkonnad, mille kaudu ja piires kujundatakse suhtluspädevust. Põhikoolis on teemade käsitlemisel lähtepunktiks „Mina ja minu lähiümbrus". Kõigis kooliastmeis ja klassides käsitletakse teemasid kõigist teemavaldkondadest, kuid rõhuasetused ja maht on erinevad. Teemade käsitlemisel lähtume õpilaste kogemustest, huvidest ja vajadustest. Keeletunnis suheldakse peamiselt õpitavas võõrkeeles. Emakeelt kasutame vajaduse korral selgituste andmiseks. Oluline on ka õpioskuste arendamine, sealhulgas oskus seada endale õpieesmärke ja analüüsida oma õpitulemusi, kasutades nt õpimappi.

Kõigis kooliastmeis on oluline osa paaris- ja rühmatööl. Suuname õpilasi üha enam tegema eakohast iseseisvat tööd (lugema, infot hankima, projektides osalema jne). Õppetegevusi kavandades lähtume didaktilistest põhiprintsiipidest (lähemalt kaugemale, tuntult tundmatule, lihtsalt keerulisele, konkreetselt abstraktsele) ning keelekasutuse vajadustest (alustades sagedamini kasutatavatest sõnadest ja vormidest). Võõrkeeleõppes on kesksel kohal tegevused, mis nõuavad keele eesmärgistatud kasutamist ning lõimivad erinevaid keeleoskuse aspekte.

Õpitava võõrkeelega tihedama kontakti loomiseks, suhtluspädevuse ja kultuuriteadlikkuse arendamiseks ergutame õpilasi kasutama õpitavat keelt ka väljaspool keeletundi. Selleks kasutame erinevad ülesanded: iseseisev lugemine, teabe otsimine eri allikatest, projekttööd, kus õpilased töötavad õpetaja juhendamisel koos, kasutades kõiki osaoskusi. Õpilaste motiveerimiseks aitame neil nt leida kirjasõpru, korraldada õppereise ja õpilasvahetust ning kutsuda keeletundi õpitavat keelt emakeelena kõnelejaid. Kõigis kooliastmeis on oluline õppijat motiveerida ning kujundada temas positiivset hoiakut keeleõppesse. Eduelamuse saavutamiseks loome tundides positiivse õhkkonna ja väärtustame õppija iga edusammu. Õppimist toetab kujundav hindamine, igal õppeperioodil anname õppijale tagasisidet kas sõnalise hinnangu või hinde vormis. Tunnustame ka

tulemuse saavutamiseks tehtud jõupingutusi. Vigu käsitleme normaalse keeleõppe osana, nende analüüsimine soodustab õpitava mõistmist ning võimaldab õpilasel oma keelekasutust korrigeerida. Õpetaja hinnangute kõrval kasutame õppes enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid.

Tundide jaotus klasside kaupa

kooliaste	klass	õppetunde nädalas	õppetunde aastas
I kooliaste	I	0	
	II	0	
	III	3	105
II kooliaste	IV	3	105
	V	3	105
	VI	3	105
III kooliaste	VII	3	105
	VIII	3	105
	IX	4	140

Hindamine

Hindamise aluseks on Mäepealse Erakooli hindamisjuhend. Õpilasele koostatav individuaalse teenuse plaan (edaspidi ITP) , HEV õpilasele individuaalne õppekava (edaspidi IÕK) loovad aluse õpilase hindamisel eripära arvestamiseks. Õpilase saavutuste ja hindamise vormid fikseeritakse HEV õpilaste IÕK-s, teistel õpilastel vajadusel ITP-s.
Õpilasi hinnatakse numbrilises hindeskaalas viiepalli süsteemis ning kujundava hindamise põhimõtete alusel protsessihinnetena aineõpetaja poolt nii õppeveerandi kui õppeaasta lõpus.
Diferentseeritud hindamine ja IÕK alusel õppivate HEV õpilaste diferentseeritud hindamisest võõrkeeltes.
Diferentseeritud hindamisel loetakse spetsiifilised ühte liiki vead üheks veaks. Õpilase kirjalikele töödele tehakse märge "hinnatud diferentseeritult." Võõrkeeles hinnatakse diferentseeritult õpilast, kellel on eesti keeles püsiv kirjaliku või suulise kõne puue ja õpilane saab regulaarselt eesti keelset logopeedilist ravi või kui õpetaja töötab temaga individuaalselt logopeedi nõuannete järgi.

Inglise keel – I kooliaste
Õpitulemused
3. klassi lõpetaja:

1) saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
2) kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kooli) kirjeldamiseks;
3) reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
4) on omandanud esmased teadmised õpitava keele maast ja kultuurist;
5) suhtub positiivselt võõrkeele õppimisesse;
6) kasutab esmaseid õpioskusi (kordamist, seostamist) võõrkeele õppimiseks;
7) oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.

Keeleoskuse hea tase 3. klassi lõpus:

Kuulamine	A1.2
Lugemine	A1.1
Kirjutamine	A1.2
Rääkimine	A1.1

Inglise keel – 3. klass

Õppesisu	Õppetegevus
Teemavaldkonnad: **Mina ja teised**. Enese ja kaaslaste tutvustus. **Kodu ja lähiümbrus**. Pereliikmed, kodu asukoht. **Kodukoht Eesti**. Riik, pealinn, rahvused; aastaajad, kodukoha kirjeldus. **Igapäevaelu.** Õppimine ja töö. Lihtsad tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid.	I kooliastmes on oluline mängulisus, suur kaal on salmidel ja lauludel. Rõhk on kuulamisel ning rääkimisel. Omandatakse esmane sõnavara. Julgustada õpilasi kasutama õpitud väljendeid ja lühilauseid kontekstis. Õpilased õpivad võõrkeele häälikuid eristama ning omandavad õige häädusaluse. Loetakse ja kirjutatakse peamiselt seda, mis on suuliselt juba õpitud. Peamise õpistrateegiana kasutatakse õpitu kordamist ja seostamist. Tunnis juhitakse õpilasi töötama nii paaris kui ka rühmas. Metoodiliste võtete valikul lähtutakse eakohasusest. Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks:

Vaba aeg. Lemmiktegevused ja eelistused.	1) teatud sõnale või fraasile reageerimine (käetõstmine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine); 2) loetellu sobimatu sõna äratundmine; 3) kuuldu põhjal pildi täiendamine; 4) tähelepanelikku kuulamist nõudvate mängude mängimine(nt bingo); 5) laulude ja luuletuste kuulamine ning nende põhjal ülesande täitmine (nt ridade järjestamine, riimuvate sõnade leidmine); 6) dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine; 7) häälega lugemine; 8) rääkimine pildi alusel; 9) ärakirja tegemine ja mudeli järgi kirjutamine.

Hindamine
3. klassis hinnatakse põhiliselt õpilase kuulatud tekstist arusaamist ja suulist väljendusoskust. Hinnates kasutatakse suuremas mahus kujundavat hindamist, mis toob esile õpilase tugevused ja edusammud. Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma. Õppetöö vältel toob ta koostöös õpetajaga esile:
► oskused ja teadmised, mis ta on enda arvates hästi omandanud;
► oskused või teadmised, mille omandamiseks peab ta veel tööd tegema.

Lõiming:

Aine	Tegevus	Pädevus
Muusika	Laulude kuulamine, laulmine, sõnade tõlkimine. Rütm ja riim aitab meelde jätta võõr-	Arendab kunstipädevust.

	keelseid sõnu.	
Matemaatika	Numbrid, järgarvu, kuupäevad.	Arendab matemaatikapädevust
Kunstiõpetus	Piltide joonistamine (nt projektides), värvimine aitavad võõrkeelse sõnavar a omandamisel.	Arendab kunstipädevust.
Kehaline kasvatus	Erinevad liikumist hõlmavad mängud aitavad kaasa keele omandamisele (haakub läbiva teemaga „tervis ja ohutus“).	Arendab sotsiaalset pädevust.
Eesti keel	Võõrkeele õpetamisel tuuakse igapäevaselt paralleele emakeelega. Võõrkeelne sõnavara, mis hõlmab teemasid kodu, pere aitavad väärtustada oma peret,	Arendab õpipädevust.
Inimeseõpetus	kodu, kodukohta jne. (Haakub läbiva teemaga „väärtused jakõlblus“)	Arendab enesemääratluspädevust.

A-võõrkeel - II kooliaste
Õpitulemused:
6. klassi lõpetaja:
1) saab õpitud temaatika piires aru lausetest ja sageli kasutatavatest väljenditest;
2) mõistab olulist õpitud temaatika piires;
3) kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires;
4) tuleb toime teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades õpitavat keelt emakeelena kõnelejaga;
5) teadvustab eakohaselt õpitava maa ja oma maa kultuuri sarnasusi ja erinevusi ning oskab neid arvestada;
6) rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid;
7) töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris ja rühmas;
8) seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Keeleoskuse hea tase 6. klassi lõpus:

Kuulamine	A2.2
Lugemine	A2.2
Kirjutamine	A2.2
Rääkimine	A2.2

II koolisatme

Õppesisu	Õppetegevus
I kooliastmes alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Neile lisanduvad järgmised alateemad: Mina ja teised. Iseloom, enese ja teiste välimus, enesetunne ja tervis, suhted sõpradega ja lähikondsetega, ühised tegevused, viisakas käitumine. Kodu ja lähiümbrus. Kodu ja koduümbrus, sugulased; pereliikmete	II kooliastmes julgustame õpilast võõrkeeles suhtlema, suurendades suulise suhtluse kõrval järk-järgult kirjalike tööde mahtu. Kuulamis- ja rääkimisoskuse kõrval muutuvad tähtsaks ka lugemis- ja kirjutamisoskus, sh õigekirjaoskuse ja loovuse süstemaatiline arendamine. Jätkub põhisõnavara kiire laiendamine, juhime õpilasi iseseisvalt lugema. Oluline on arendada teksti mõistmise oskust.

ametid; igapäevased kodused tööd ja tegemised. Kodukoht Eesti. Eesti asukoht, sümboolika ja tähtpäevad; linn ja maa, Eesti loodus, ilm, käitumine looduses. Riigid ja nende kultuur. Õpitavat keelt kõnelevate riikide sümboolika, tähtpäevad ja kombed, mõned tuntumad sündmused, saavutused ning nendega seotud nimed ajaloo- ja kultuurivaldkonnast; eakohased aktuaalsed ühiskondlikud teemad, Eesti naaberriigid. Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Kodused toimingud, söögikorrad, hügieeniharjumused; turvaline liiklemine, tee küsimine ja juhatamine; poes käik, arsti juures käimine; kool ja klass,koolipäev, õppeained, ametid. Vaba aeg. Huvid, erinevad vaba aja veetmise viisid.	Suulist suhtlemisoskust arendame erineva sisuga rühmatöödega, sh mängude ja rollimängudega. Kirjutamisel on oluline tekstiloomeoskuse arendamine. Teemasid käsitledes pöörame erinevate osaoskuste kaudu tähelepanu teiste kultuuride tundmaõppimisele ning kõrvutamisele oma kultuuriga. Harjutame õpilasi kasutama sõnaraamatuid. Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks: 1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine; 2) adapteeritud eakohaste tekstide iseseisev lugemine; 3) ülesande täitmine kuuldu ja loetu põhjal (nt tabeli täitmine, joonise täiendamine); 4) eri liiki etteütlused; 5) mudelkirjutamine (nt sõnumid, postkaardid, lühikesed kirjad); 6) järjestusülesanded (nt sõnad lauseteks, laused/lõigud tekstiks); 7) eakohased projektitööd; 8) lühiettekanded (nt projektitööde kokkuvõtted, huvialade tutvustamine); 9) rollimängud; 10) õppesõnastike kasutamine.

Hindamine
II kooliastmes hindame ka kõiki osaoskusi nii lõimitult kui ka osaoskuste kaupa eraldi. Väikeste sammude hindamine on oluline tagasiside õpilasele. Kõigi osaoskuste kontrolli sisaldavaid kirjalikke töid viiakse läbi mitte rohkem kui 4 korda õppeaastas.

Lõiming:

Aine	Tegevus	Pädevus
Muusika	Laulude kuulamine, sõnade tõlkimine, laulutekstide kasutamine harjutustes. Ettekannete tegemine lemmikmuusikutest. Huvitavalt üles ehitatud tund/ harjutus tekitab huvi võõrkeele vastu.	Arendab kunstipädevust.
Kirjandus	Õppeaasta jooksul loetud võõrkeelne raamat aitab tekitada huvi lugemise ja kirjanduse vastu.	Arendab väärtuspädevust ja sotsiaalset pädevust.
Eesti keel	Võõrkeele õpetamisel tuuakse igapäevaselt paralleele emakeelega. Grammatika mõisteid selgitatakse läbi emakeelsete terminite ja näidete.	Arendab õpipädevust.

Inimeseõpetus	Teemad mina ja teised, pereliikmed, sõbrad aitavad kujundada positiivseid hoiakuid enda ja ümbritseva suhtes. Teiste kultuuride tundmaõppimine, teema „riigid ja kultuur“ aitab teadvustada oma identiteeti. Hõlmab läbivat teemat „väärtused ja kõlblus“.	Arendab enesemääratluspädevust ja sotsiaalset pädevust ning väärtuspädevust.
Tehnoloogia/IT	Kasutatakse arvutit ja internetti info otsimiseks ning projektide koostamiseks. Hõlmab läbivat teemat „tehnoloogia ja innovatsioon“. Arendab suhtluspädevust.	Arendab suhtluspädevust.
Ajalugu	Huvitavad lõigud Suurbritannia, Austraalia, USA ajaloost. Hõlmab läbivat teemat „kultuuriline identiteet“.	Arendab sotsiaalset pädevust ning väärtuspädevust

Inglise keel – 4. klass
Õpitulemused
4. klassi lõpetaja:

- saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lausetest, lühikestest vestlustest ja tekstidest;
- oskab kirjutada õpitud sõnavara piires lühikirjeldusi ja –sõnumeid;
- oskab lühidalt kirjeldada oma lähiümbrust ja inimesi, igapäevaseid toiminguid;
- tuleb toime väga lihtsates igapäevastes suhtlusolukordades, suudab alustada lühivestlust;
- on omandanud esmased teadmised inglise keelt kõnelevate maade ja oma kodumaa kultuuri sarnasuste ja erinevuste kohta;
- rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja strateegiaid, oskab töötada iseseisvalt, paaris ja rühmas;
- oskab õpetaja abiga seada endale õpieesmärke ning hinnata oma saavutusi.

Õppesisu	**Õppetegevus**
Teemavaldkonnad: Mina ja teised. Enese ja kaaslaste tutvustus. Enese ja kaaslase kirjeldamine. Kodu ja lähiümbrus. Pereliikmed, kodu asukoht, kodukoha kirjeldus. Ametialad. Kodukoht Eesti. Riigi nimi, pealinn, rahvused. Aastaajad, ilmast rääkimine. Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Lihtsad tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid. Õppeained. Kellaajad. Tervis ja haigused ning sellega seotud korraldused, soovitused. Vaba aeg. Lemmiktegevused ja eelistused.	4.klassis on oluline taas mängulisusel, suur kaal on dialoogidel, salmidel, lauludel ja mängudel. Rõhk on kuulamisel ning rääkimisel. Julgustame õpilasi kasutama õpitud väljendeid ja lühilauseid kontekstis. Loetakse ja kirjutatakse peamiselt seda, mis on suuliselt õpitud. Peamise õpistrateegiana kasutame varemõpitu kordamist ja seostamist. Tunnis juhime õpilasi töötama nii individuaalselt, paaris kui ka rühmas. Metoodiliste võtete valikul lähtume eakohasusest. Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks: 1) teatud sõnale või fraasile reageerimine (käetõstmine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine); 2) loetellu sobimatu sõna äratundmine; 3) kuuldu põhjal pildi ja teksti täiendamine, pildi värvimine;

	4) eelnevalt läbitud teemaga seotud mängude mängimine (ära-arvamismängud, tähelepanumängud); 5)suudab pidada temaatilist dialoogi (nimi, vanus, kool, klass) 6)saab aru kooliteemalistest lühitekstidest. 7)oskab kirjutada lauseid enda kohta: nimi, vanus, kool, klass. 8) laulude kuulamine ja laulmine; 9) dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine; 10) häälega lugemine; 11) rääkimine pildi alusel; 12) ärakirja tegemine ja mudeli järgi kirjutamine (kutsed, teated, kirja kirjutamine, erinevad projektid); 13) kodulugemine, sõnaraamatu kasutamine.

Hindamine
Hinnatakse lugemist, kirjutamist ja keelestruktuure. Hinnatakse ka suulist esinemist, sh hääldust. Kuulamisoskusele antakse kujundav hinnang. Samuti hinnatakse rääkimisoskuse arengut. Loovtööde puhul hinnatakse õpilaste aktiivsust ja hoolikust. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude kohta erinevates osaoskustes. Iga õppeperioodi lõpus analüüsivad õpilased kas vestluse või eneseanalüüsi lehtede abil tehtud tööd (mida õpiti, mida oskan hästi, mida on vaja veel õppida).

Lõiming

Aine	Tegevus	Pädevus

Muusika	Laulude kuulamine, laulmine, sõnade tõl-kimine, laulutekstide kasutamine harjutustes. Rütm ja riim aitab meelde jätta võõrkeelseid sõnu. Huvitavalt üles ehitatud tund/ harjutus tekitab huvi võõrkeele vastu.	Arendab kunstipädevust.
Matemaatika	Numbrid, arvutamine, kuupäevad, järgarvud.	Arendab matemaatikapädevust.
Kunstiõpetus	Piltide joonistamine (nt projektides), piltide värvimine aitavad võõrkeelse sõnavara omandamisel.	Arendab kunstipädevust.
Kehaline kasvatus	Erinevad liikumist hõlmavad mängud aitavad kaasa keele omandamisele (hõlmab läbivat teemat „tervis ja ohutus“. Arendab sotsiaalset pädevust.	Arendab sotsiaalset pädevust.
	Kodulugemine – õppeaasta jooksul loetud võõrkeelne raamat aitab tekitada huvi lugemise ja kirjanduse vastu.	

Kirjandus	Võõrkeele õpetamisel tuuakse igapäevaselt paralleele emakeelega.	Arendab väärtuspädevust ja sotsiaalset pädevust.
Eesti keel	Võõrkeelne sõnavara, mis hõlmab teemasid kodu, pere aitavad väärtustada oma peret, kodu, kodukohta jne. (Haakub läbiva teemaga „väärtused ja kõlblus“). Teemad mina ja	Arendab õpipädevust.
Inimeseõpetus	teised, pereliikmed, sõbrad aitavad kujundada positiivseid hoiakuid enda ja ümbritseva suhtes.	Arendab enesemääratluspädevust ning väärtuspädevust.
Tehnoloogia/ IT	Kasutatakse arvutit ja internetti info otsimiseks. Hõlmab läbivat teemat „tehnoloogia ja innovatsioon“.	Arendab sotsiaalset pädevust ning suhtluspädevust.

Inglise keel – 5. klass
Õpitulemused
5. klassi lõpetaja:
1) mõistab lihtsaid igapäevaseid vestlusi;
2) kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks, oma lähiümbruse (pere, kodu, kooli, linna, sõprade) kirjeldamiseks ja igapäevaste toimingute kirjeldamiseks;
3) kasutab lihtsaid grammatilisi konstruktsioone ja lausemalle;
4) reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele, alustab ja lõpetab lühivestlust;
5) oskab näidise järgi koostada lühitekste;
6) on omandanud algteadmised õpitava keele maast ja kultuurist;
7) suhtub positiivselt võõrkeele õppimisesse;
8) kasutab esmaseid õpioskusi (kordamist, seostamist) võõrkeele õppimiseks;
9) oskab õpetaja juhendamisel töötada nii individuaalselt, paaris kui ka rühmas.

Õppesisu	Õppetegevus
Teemavaldkonnad: **Mina ja teised**. Enese ja kaaslaste tutvustus. Enese ja kaaslase välimuse ja iseloomu kirjeldamine, tunnete kirjeldamine. **Lemmikloomad** ja nende kirjeldamine. **Kodu ja lähiümbrus**. Pereliikmed, kodu asukoht, kodukoha kirjeldus, ametialad. **Kodukoht Eesti**. Riik, pealinn, rahvused; aastaajad, ilma kirjeldamine. **Festivalid ja pidustused.** **Loodushoid, keskkond**.	5.klassis on suur kaal tekstide mõistmisel. Rõhk on tekstide lugemisel ja tõlkimisel. Tekstide mõistmiseks õpitakse kasutama sõnaraamatut. Arendatakse edasi ka kuulamisoskust ja rääkimisoskust. Õpetaja julgustab õpilasi kasutama õpitud väljendeid ja lühilauseid kontekstis. Õpilased õpivad võõrkeele häälikuid eristama ning omandavad õige häädusaluse. Kirjutamisülesannetesse lisanduvad mudeltekstide koostamine. Peamise õpistrateegiana kasutatakse varemõpitu kordamist ja seostamist. Tunnis juhitakse õpilasi töötama nii individuaalselt, paaris kui ka rühmas. Keelestruktuure õpitakse süsteemidena (nt häädusgruppidena, ajavormide raamatu koostamine).

Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Lihtsad tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid. Toiduained, toidu-valmistamine. **Vaba aeg**. Lemmikharrastused ja hobid. Reisimine, avastamine ja avastused.	Metoodiliste võtete valikul lähtume eakohasusest. Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks: 1) teatud sõnale või fraasile reageerimine (käetõstmine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine); 2) loetellu sobimatu sõna äratundmine; 3) kuuldu põhjal teksti täiendamine; 4) eelnevalt läbitud teemaga seotud mängude mängimine (ära-arvamismängud, tähelepanumängud); 5) laulude kuulamine ja laulmine; 6) dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine; 7) häälega lugemine, tekstide tõlkimine; 8) teksti jutustamine; 9) mudeli järgi kirjutamine (kirjeldamine, kutsed, teated, kirja kirjutamine, retseptid, elulugu, jutt, artikkel, taotlusvormi täitmine); 10) kodulugemine, sõnaraamatu kasutamine.

Hindamine
5.klassis oskab õpilane kirjeldada oma pere, kodu, kooli, linna ning sõpru. Lisaks välimusele oskab õpilane kirjeldada lähedase iseloomu ja harrastusi. Hindame õpilase lugemisoskust, teksti mõistmise oskust. Mudeltekstidest hindame kirja koostamist, lemmiklooma kirjeldust, kutset, juttu, puhkepäeva kirjeldust jms. Integreeritult hindame teemakohase sõnavara kasutamist.

Aine	Tegevus	Pädevus
Muusika	Laulude kuulamine, laulmine, sõnade tõlkimine, laulutekstide kasutamine harjutustes. Rütm ja riim aitab meelde jätta võõrkeelseid sõnu. Huvitavalt üles ehitatud tund/ harjutus tekitab huvi võõrkeele vastu.	Arendab kunstipädevust.
Matemaatika	Aastaarvude lugemine.	Arendab matemaatikapädevust.
Kunstiõpetus	Piltide joonistamine (nt projektides) aitab sõnavara omandamisel.	Arendab kunstipädevust.
Kehaline kasvatus	Erinevad liikumist hõlmavad mängud aitavad kaasa keele omandamisele.	Arendab sotsiaalset pädevust.
Kirjandus	Kodulugemine –õppeaasta jooksul loetud võõrkeelne raamat aitab tekitada huvi lugemise ja kirjanduse vastu. Võõrkeele õpetamisel tuuakse igapäevaselt	Arendab väärtuspädevust ja sotsiaalset pädevust.

	paralleele emakeelega.	
Eesti keel	Võõrkeelne sõnavara, mis hõlmab teemasid kodu, pere aitavad väärtustada oma peret,	Arendab õpipädevust.
Inimeseõpetus	kodu, kodukohta jne. Teemad mina ja teised, pereliikmed, sõbrad aitavad kujundada positiivseid hoiakuid enda ja ümbritseva suhtes. Hõlmab läbivat teemat „väärtused ja kõlblus“.	Arendab enesemääratluspädevust ning väärtuspädevust.
Tehnoloogia/ IT	Kasutatakse arvutit ja internetti info otsimiseks. Hõlmab läbivat teemat „tehnoloogia ja innovatsioon“.	
	Leiutised, kuulsad leiutajad. Suurbritannia pealinna teema toetab õpitava maa tundmaõppimist.	Arendab sotsiaalset pädevust ning suhtluspädevust.
	Loodushoid ja keskkond, loodusõnnetused õpetavad elukeskkonda väärtustama.	

Ajalugu	Hõlmab läbivat teemat „Kodukoht Eesti – keskkond ja jätkusuutlik areng“.	Arendab väärtuspädevust.
Loodusõpetus		Arendab väärtuspädevust.

Inglise keel – 6. klass
Õpitulemused

6. klassi lõpetaja:
1) saab õpitud temaatika piires aru lausetest ja sageli kasutatavatest väljenditest;
2) eristab olulist ebaolulisest;
3) kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires, sh lühikesi jutukesi enda kogemustest;
4) tuleb toime teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades õpitavat keelt emakeelena kõnelejaga;
5) oskab rääkida oma huvidest ja tegevustest, väljendab suhtumist ja eelistusi;
6) teadvustab eakohaselt õpitava maa ja oma maa kultuuri sarnasusi ja erinevusi ning oskab neid arvestada;
7) loeb lihtsaid tekste, mõistab nende sisu, oskab aimata lihtsaid sõnu konteksti toel:
8) järgib lihtsamaid õigekirjareegleid (suur algustäht jne);
9) rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid;
10) töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris ja rühmas;
11) seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Õppesisu	Õppetegevus
5.klassis alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Neile lisanduvad järgmised alateemad: **Mina ja teised**. Iseloom, enese ja teiste välimus; enesetunne ja tervis; suhted sõpradega ja lähikondsetega; ühised tegevused; viisakus-väljendid ja -normid. **Kodu ja lähiümbrus**. Kodu ja koduümbruse sõnavara ja kirjeldus; sugulased, pereliikmete ametid; **Kodukoht Eesti**. Eesti asukoht (ilmakaared, naaberriigid, rahvused), sümboolika ja tähtpäevad; linna ja maad kirjeldav sõnavara; Eesti loodus, ilm, käitumine looduses. **Riigid ja nende kultuur**. Õpitavat keelt kõnelevate riikide sümboolika, tähtpäevad ja kombed, mõned tuntumad sündmused, saavutused ning nendega seotud nimed ajaloo- ja kultuurivaldkonnast; Eakohased aktuaalsed ühiskondlikud teemad. **Igapäevaelu. Õppimine ja töö**. Igapäevased kodused tööd ja tegemised, reeglid, söögikorrad, hügieeniharjumused; turvaline liiklemine, tee küsimine ja juhatamine; poes käik, tooted; arsti juures käimine; kool ja klass, koolipäev, õppeained; ametid. **Vaba aeg.** Huvid, erinevad vaba aja veetmise viisid ja nendega seotud esemed/keskkonnad.	6.klassis julgustatakse õpilast võõrkeeles suhtlema, suurendades suulise suhtluse kõrval järkjärgult kirjalike tööde mahtu. Kuulamis- ja rääkimisoskuse kõrval muutuvad tähtsaks ka lugemis- ja kirjutamisoskus, sh õigekirjaoskuse ja loovuse süstemaatiline arendamine. Jätkub põhisõnavara kiire laiendamine, juhime õpilasi iseseisvalt lugema (kodulugemine). Pöörame tähelepanu teksti mõistmise oskuse arendamisele. Suulist suhtlemisoskust arendame erineva sisuga paaris-ja rühmatöödega, sh mängude ja rollimängudega. Kirjutamisel on oluline tekstiloomeoskuse arendamine. Teemasid käsitledes pöörame erinevate osaoskuste kaudu tähelepanu teiste kultuuride tundmaõppimisele ning kõrvutamisele oma kultuuriga. Harjutame õpilasi kasutama sõnaraamatuid (kodulugemine). Osaoskuste arendamiseks sobivad: 1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine; 2) adapteeritud eakohaste tekstide iseseisev lugemine ja jutustamine (kodulugemine); 3) ülesande täitmine kuuldu ja loetu põhjal (nt tabeli täitmine, joonise täiendamine); 4) eri liiki etteütlused; 5) mudelkirjutamine (nt elulugu, jutt, sõnumid, postkaardid, lühikesed kirjad);

	6) järjestusülesanded (nt sõnad paarideks, sõnad lauseteks, laused/lõigud tekstiks); 7) eakohased projektitööd; 8) lühiettekanded (nt projektitööde kokkuvõtted, huvialade tutvustamine); 9) rollimängud; 10) õppesõnastike kasutamine (kodulugemine).

Hindamine
6.klassis hindame lähtuvalt üldosa põhimõtetest. Hindame õpitulemusi. 6.klassis hindame ka kõiki osaoskusi lõimitult ning osaoskuste kaupa eraldi. Väikeste sammude hindamine on oluline tagasiside õpilasele.

Lõiming

Aine	Tegevus	Pädevus
Muusika	Laulude kuulamine, sõnade tõlkimine, laulutekstide kasutamine harjutustes. Ettekannete tegemine. Huvitavalt üles ehitatud tund/ harjutus tekitab huvi võõrkeele vastu. Kodulugemine – õppeaasta jooksul loetud	Arendab kunstipädevust.

Kirjandus **Eesti keel** **Inimeseõpetus**	võõrkeelne raamat aitab tekitada huvi lugemise ja kirjanduse vastu. Võõrkeele õpetamisel tuuakse igapäevaselt paralleele emakeelega. Grammatika mõisteid selgitatakse kõrvutades võõrkeelt emakeelega, tuues näiteid emakeelest. Teemad mina ja teised, pereliikmed, sõbrad aitavad kujundada positiivseid hoiakuid enda ja ümbritseva suhtes. Teiste kultuuride tundmaõppimine, teema „riigid ja kultuur“ aitab teadvustada oma identiteeti. Hõlmab läbivat teemat „väärtused ja kõlblus“. Kasutatakse arvutit ja internetti info otsimiseks ning projektide koostamiseks. Hõlmab läbivat teemat „tehnoloogia ja innovatsioon“. Huvitavad lõigud õpitava keele kultuuriruumi	Arendab väärtuspädevust ja sotsiaalset pädevust. Arendab õpipädevust. Arendab enesemääratluspädevust ja sotsiaalset pädevust ning väärtuspädevust.

Tehnoloogia/ IT	kuuluvate riikide ajaloost ja ajaloolistest isikutest. Hõlmab läbivat teemat „kultuuriline identiteet“. Eesti loodus ja looduses käitumine. Hõlmab läbivat teemat „väärtused ja kõlblus“.	Arendab suhtluspädevust.
Ajalugu		Arendab väärtuspädevust ja sotsiaalset pädevust.
Loodusõpetus		Arendab väärtuspädevust.

A-võõrkeel inglise keel - III kooliaste
Õpitulemused III kooliastmes
Põhikooli lõpetaja:
1) mõistab endale tuttaval teemal kõike olulist;
2) oskab kirjeldada kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning lühidalt põhjendada ja selgitada oma seisukohti ning plaane;
3) oskab koostada lihtsat teksti tuttaval teemal;
4) saab õpitavat keelt emakeelena kõnelevate inimestega igapäevases suhtlemises enamasti hakkama, tuginedes õpitava keele maa kultuuri-tavadele;

5) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu, loeb võõrkeelsest eakohast kirjandust, vaatab filme ja telesaateid ning kuulab raadiosaateid;
6) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid (nt tõlkesõnaraamatut, internetti) vajaliku info otsimiseks ka teistes valdkondades ja õppeainetes;
7) töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;
8) hindab õpetaja abiga oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning kohandab oma õpistrateegiaid.

Keeleoskuse hea tase põhikooli lõpus:

Kuulamine	B1.2
Lugemine	B1.2
Kirjutamine	B1.2
Rääkimine	B1.2

Õppesisu	Õppetegevus
I ja II kooliastmes alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Neile lisanduvad järgmised alateemad: **Mina ja teised.** Võimed, tugevused ja nõrkused; inimestevahelised suhted, viisakusreeglid, koostöö ja teistega arvestamine. **Kodu ja lähiümbrus.** Perekondlikud sündmused ja tähtpäevad; kodukoha vaatamisväärsused ja nende tutvustamine. **Kodukoht Eesti.** Loodus ja looduskaitse; keskkonnahoidlik ja -säästlik käitumine; elu linnas ja maal; Eesti vaatamisväärsused. **Riigid ja nende kultuur.** Õpitava keele kultuuriruumi kuuluvad riigid ja nende lühiiseloomustus, tuntumate riikide nimetused, rahvad,	III kooliastmes arendatakse kõiki osaoskusi võrdselt. Olulisel kohal on sõnavara avardamine ja kinnistamine ning iseseisvate tööharjumuste väljakujundamine. Tunnis suheldakse peaasjalikult õpitavas võõr-keeles. Suuname õpilast õpitavat keelt aktiivselt kasutama nii tunnis kui ka väljaspool tundi. Õpilane õpib lisaks harjumuspärasele tööle õppevahenditega lugema lühemaid adapteerimata ilukirjandus-, teabe-, tarbe- ja meediatekste. Kirjutamisoskuse arendamiseks kasutame erinevat liiki loovtöid. Pöörame tähelepanu loovuse arendamisele nii suulises kui ka kirjalikus väljendusoskuses. Õpilased hakkavad lähenema keeleõppele analüüsivalt, õppides kõrvutama eri keelte sarnasusi ja erinevusi ning

keeled. **Igapäevaelu. Õppimine ja töö.** Tervislik eluviis ja toitumine, suhtlemine teeninduses, turvalisus; õpioskused ja harjumused, edasiõppimine ja kutsevalik; töökohad. **Vaba aeg.** Kultuuriline mitmekesisus; kirjandus ja kunst, sport, erinevad meediavahendid jareklaam.	märkama enda ja teiste keelekasutusvigu. Õpitakse mõistma kultuuri-erinevusi, neid teadvustama ning nendega arvestama. Õpilane õpib väärtustama mõtteviiside mitmekesisust, avaldama arvamust ning nägema ja arvestama erinevaid seisukohti. Selleks sobivad näiteks: 1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine sh iseseisev lugemine; 2) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (nt ajaleheartiklid, uudised, filmid); 3) loovtööd (nt luuletused, lühikirjand, isiklikud kirjad, teadaanded, kuulutused, lühiülevaated); 4) lühireferaadid ja lihtsam uurimistöö; 5) projektitööd; 6) suulised ettekanded (nt projektitööde ja iseseisva lugemise kokku-võtted); 7) rolli- ja suhtlusmängud; 8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt tõlke-sõnaraamat, internet).

Hindamine
III kooliatmes hinnatakse kõiki osaoskusi eraldi. Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet kujundava või numbrilise hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Näiteks projektitööd, iseseisev lugemine jne. Kõigi osaoskuste kontroll toimub III kooliastmes kaks korda õppeaastas.

Lõiming

Aine	Tegevus	Pädevus
Muusika	Laulude kuulamine, sõnade tõlkimine, laulu-tekstide kasutamine erinevat liiki harjutustes. Ettekannete tegemine lemmikmuusikutest, ansamblitest. Huvitavalt üles ehitatud tund/ harjutus tekitab huvi võõrkeele vastu.	Arendab suhtluspädevust.
Kirjandus	Suurbritannia olulisemad kirjanikud, nende elu ja looming. Hõlmab läbivat teemat „kultuuriline identiteet“.	Arendab sotsiaalset ja väärtuspädevust.
Geograafia	USA, Austraalia, Suurbritannia (detailsemalt Wales, Šotimaa, Iirimaa, Inglismaa) eripära, pinnavormid. Kasutatakse arvutit ja internetti info otsi-miseks, sõnavara otsimiseks ning projektide koostamiseks. Ettekannete tegemine. Hõlmab	Arendab väärtuspädevust ja enesemääratluspädevust.

Tehnoloogia/ IT	läbivat teemat „Tehnoloogia ja innovatsioon“. Huvitavad lõigud Suurbritannia, Austraalia, USA, Kanada ajaloost, rahvuslikud täht-päevad, põlisrahvad, sümbolid. Eelnev aren-dab õpilases kultuurilist identiteeti.	Arendab suhtluspädevust ning õpipädevust.
Ajalugu	Suurbritannia ühiskond ja kultuur, valit-semine, aristokraatia. Hõlmab läbivat teemat „väärtused ja kõlblus“. Arendab sotsiaalset ja väärtuspädevust.	Arendab sotsiaalset ja väärtuspädevust.
Ühiskonnaõpetus		Arendab sotsiaalset ja väärtuspädevust.

Inglise keel – 7. klass
Õpitulemused
1) saab aru vahetus suhtlussituatsioonis kuuldust, kui vestlus on tuttaval igapäevaeluga seotud teemal ja kui hääldus on selge ja tuttav;
2) mõistab tele- ja raadiosaadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav ja pakub huvi ning pilt toetab heliteksti;
3) mõistab jutustavat laadi teksti põhiideed ning suudab jälgida sündmuste arengut, kasutades kakskeelseid tõlkesõnastikke;
4) suudab leida vajalikku infot teatmeteostest ja internetist;
5) oskab lihtsate seostatud lausetega rääkida oma kogemustest ja kavatsustest ja suudab lühidalt põhjendada oma seisukohti;
6) kasutab õpitud väljendeid ja lausemalle õigesti ja on võimeline ühinema vestlusega ja avaldama arvamust, kui kõneaine on tuttav;

7) oskab kirjutada õpitud teemadel lühikesi jutustavat laadi tekste (isiklik kiri, e-kiri), koostab erinevaid tarbetekste (teadaanne, kuulutus);
8) oskab kasutada piiratud hulgal teksti sidumise võtteid;
9)õpib tundma Briti ja USA kultuuri ja igapäevaelu, tunnetama nende maade omapära;
10)seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Õppesisu	Õppetegevus
6. klassis alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Neile lisanduvad järgmised alateemad: **Mina ja teised**. Iseloom, välimus, enesetunne ja tervis, suhted sõpradega ja lähikondsetega, ühised tegevused, meeldivad ja eba-meeldivad tegevused, viisakas käitumine. **Kodu ja lähiümbrus**. Kodu, selle ümbrus, sugulased, pereliikmete ametid; Kodukoht Eesti. Eesti asukoht, sümboolika ja tähtpäevad; linn ja maa, Eesti loodus, ilm, käitumine looduses. **Riigid ja nende kultuur.** Õpitavat keelt kõnelevate riikide sümboolika, tähtpäevad ja kombed, tuntumad festivalid ja pidustused ning nendega seotud nimed ajaloo- ja kultuurivaldkonnast, rahvuslikud vaba-aja veetmise võimalused. Eesti naaberriigid; Eakohased aktuaalsed ühiskondlikud teemad (igapäevane loodushoid); **Igapäevaelu.** Kodused toimingud, söögikorrad, hügieeniharjumused, turvaline liiklemine, tee küsimine ja juhatamine, arsti juures käimine, poeskäik;	7. klassis julgustame õpilast võõrkeeles suhtlema, suurendades suulise suhtluse kõrval järkjärgult kirjalike tööde mahtu. Kuulamis- ja rääkimisoskuse kõrval muutuvad tähtsaks ka lugemis- ja kirjutamisoskus, sh õigekirjaoskuse ja loovuse süstemaatiline arendamine. Jätkub põhisõnavara kiire laiendamine, juhime õpilasi iseseisvalt lugema. Oluline on arendada teksti mõistmise oskust. Suulist suhtlemisoskust arendame erineva sisuga rühmatöödega, sh mängude ja rollimängudega. Kirjutamisel on oluline teksti-loomeoskuse arendamine. Teemasid käsitledes pöörame erinevate osaoskuste kaudu tähelepanu teiste kultuuride tundmaõppimisele ning kõrvutamisele oma kultuuriga. Harjutame õpilasi kasutama sõna-raamatuid. Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks: 1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine; 2) adapteeritud eakohaste tekstide iseseisev lugemine; 3) ülesande täitmine kuuldu ja loetu põhjal (nt tabeli täitmine, joonise

Õppimine ja töö. Kool ja klass, koolipäev, õppeained, reeglid koolis. **Vaba aeg.** Huvid, erinevad vaba aja veetmise viisid erinevatel aasta-aegadel, reisimine. Raamatute lugemine, kirjandužanrid. **Kodu-ja metsloomad** ning eksootilised loomad.	täiendamine); 4) eri liiki etteütlused; 5) mudelkirjutamine (nt sõnumid, postkaardid, lühikesed kirjad, jutud, elulood jpm); 6) järjestusülesanded (nt sõnad fraasideks, sõnad lauseteks, laused/lõigud tekstiks); 7) eakohased projektitööd; 8) lühiettekanded (nt projektitööde kokkuvõtted, huviala tutvus-tamine); 9) rollimängud; 10) õppesõnastike kasutamine.

Hindamine
Hinnatakse lugemist, kuulamist, kirjutamist ja keelestruktuure. Hinnatakse ka suulist esinemist. Samuti hinnatakse rääkimisoskuse arengut. Loovtööde puhul hinnatakse õpilaste aktiivsust ja hoolikust. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude kohta erinevates osaoskustes. Iga õppeperioodi lõpus analüüsivad õpilased kas vestluse või eneseanalüüsi lehtede abil tehtud tööd.

Lõiming:

Aine	Tegevus	Pädevus
Muusika	Laulude kuulamine, sõnade tõlkimine, laulu-tekstide kasutamine harjutustes.	Arendab kultuuripädevust.

	Ettekannete tegemine lemmikmuusikutest, lauludest. Huvitavalt üles ehitatud tund/ harjutus tekitab huvi võõrkeele vastu.	
Kirjandus	Tuntumad kirjandustegelased õpitava keele kultuuriruumist. Kodulugemine. Hõlmab läbivat teemat „kultuuriline identiteet“.	Arendab õpipädevust ja sotsiaalset pädevust.
Eesti keel	Võõrkeele õpetamisel tuuakse igapäevaselt paralleele emakeelega. Grammatika mõisteid selgitatakse läbi emakeelsete terminite ja näidete.	Arendab õpipädevust.
Geograafia	Õpitava keele kultuuriruumi kuuluvate riikide asukoht, keeled, rahvad. Hõlmab läbiva teemaga „kultuuriline identiteet“.	Arendab väärtuspädevust.
	Kasutatakse arvutit ja internetti info otsimiseks, sõnavara otsimiseks ning projektide koostamiseks. Ettekannete tegemine. Hõlmab läbivat teemat „tehnoloogia ja innovatsioon“.	

Tehnoloogia/ IT	Huvitavad lõigud õpitava keele kultuuriruumi ajaloost, rahvuslikest tähtpäevadest, suurkujudest. Eelnev arendab õpilases kultuurilist identiteeti.	Arendab suhtluspädevust.
Ajalugu	Keskkond. Loodushoid. Hõlmab läbivat teemat „väärtused ja kõlblus“.	Arendab väärtuspädevust ja sotsiaalset pädevust.
Loodusõpetus		Arendab väärtuspädevust ja sotsiaalset pädevust.

Inglise keel – 8. klass
Õpitulemused
8.klassi lõpetaja:
1) saab õpitud temaatika piires aru lausetest ja sageli kasutatavatest väljenditest;
2) oskab kirjeldada (kodu), rääkida (igapäevastest teemades, aktiivsest tegevusest), jutustada (sündmusi), anda nõu, avaldada enda arvamust õpitud temaatika piires;
3) kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires (kirjad, kokkuvõte, jutt jms);
4) tuleb toime teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades õpitavat keelt emakeelena kõnelejaga;

5) teadvustab eakohaselt õpitava maa ja oma maa kultuuri sarnasusi ja erinevusi ning oskab neid arvestada;
6) rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid;
7) töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris ja rühmas;
8) seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Õppesisu	**Õppetegevus**
7. klassis alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Neile lisanduvad järgmised alateemad: **Mina ja teised**. Iseloom, välimus, enesetunne ja tervis, haigused, vigastused, esmaabi, suhted sõpradega ja lähikondsetega, ühised tegevused, viisakas käitumine (komplimendi tegemine, tervitamine, tutvustamine), enese ja teiste võrdlemine; **Kodu ja lähiümbrus**. Kodu, ametid, igapäevased kodused tööd ja tegemised, tähtpäevad kodus ja kodukohas; Kodukoht Eesti. Keskkonnaprobleemid, keskkonna säästmine kodukohas, linnaelu ja maaelu võrdlemine, tuntumad vaatamisväärsused maakonnas; **Riigid ja nende kultuur**. Elukohad-eripära ja elustiil. Riigid, rahvad, keeled; **Igapäevaelu.** Tervisliku eluviisi harrastused, toitumine, puhkus (reisimine). Sisseostude tegemine, joogid, söögis, riided. Ametid. Seaduse rikkumine, turvalisus. **Vaba aeg.** Erinevad vaba aja veetmise viisid (ekstreemsport). Tehnoloogia, meediavahendid (televisioon, Internet). Filmid, muusika (sh muusikainstrumendid).	8. klassis julgustame õpilast võõrkeeles suhtlema, suureneb kirjalike tööde maht. Kuulamis- ja rääkimisoskuse kõrval muutuvad tähtsaks ka lugemis- ja kirjutamisoskus, sh õigekirjaoskuse ja loovuse süstemaatiline arendamine. Jätkub põhisõnavara kiire laiendamine, juhime õpilasi iseseisvalt lugema. Arendame teksti mõistmise oskust. Suulist suhtlemisoskust arendame erineva sisuga rühmatöödega, sh mängude ja rollimängudega. Kirjutamisel on oluline tekstiloomeoskuse arendamine. Teemasid käsitledes pöörame erinevate osaoskuste kaudu tähelepanu teiste kultuuride tundmaõppimisele ning kõrvutamisele oma kultuuriga. Harjutame õpilasi kasutama sõnaraamatuid. Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks: 1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine; 2) adapteeritud eakohaste tekstide iseseisev lugemine, jutustamine; 3) ülesande täitmine kuuldu ja loetu põhjal (nt tabeli täitmine, joonise täiendamine, küsimustele vastamine); 4) eri liiki etteütlused;

	5) mudelkirjutamine (nt sõnumid, lühikesed kirjad, jutud, essee, artikkel jne); 6) järjestusülesanded (nt sõnad fraasideks, sõnad lauseteks, laused/ lõigud tekstiks); 7) eakohased projektitööd; 8) lühiettekanded (nt projektitööde kokkuvõtted, huvialade tutvustamine); 9) rollimängud; 10) õppesõnastike kasutamine.

Hindamine

Hinnatakse lugemist, kuulamist, kirjutamist ja keelestruktuure. Hinnatakse ka suulist esinemist ja rääkimisoskuse arengut. Loovtööde puhul hinnatakse õpilaste aktiivsust ja hoolikust. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude kohta erinevates osaoskustes. Iga õppeperioodi lõpus seab õpilane koostöös õpetajaga endale õpieesmärke ning annab oma teadmistele ning oskustele hinnangu.

Lõiming:

Aine	Tegevus	Pädevus
Muusika	Laulude kuulamine. Teksti mõistmine. Muusikainstrumendid.	Arendab kultuuripädevust.
Kirjandus	Kreeka müütide lugemine (Daedalus ja Icarus). Hõlmab läbivat teemat „kultuuriline	Arendab õpipädevust ja sotsiaalset

	identiteet“.	pädevust.
Eesti keel	Võõrkeele õpetamisel toome igapäevaselt paralleele emakeelega. Grammatika mõisteid selgitame emakeelsete terminite ja näidetega.	Arendab õpipädevust.
Bioloogia	Kuidas silmad töötavad? Inimese kehaosad, tervis, tervise eest hoolitsemine. Esmaabi.	Arendab väärtuspädevust.
Tehnoloogia/ IT	Kasutame arvutit ja internetti info otsimiseks, sõnavara otsimiseks, projektide ja ettekannete tegemiseks. Hõlmab läbivat teemat „tehno-loogia ja innovatsioon“.	Arendab suhtluspädevust.
Ajalugu	Iidsed monumendid, Egiptus. Eelnev arendab õpilases kultuurilist identiteeti. Õpitava keele kultuuriruumi riigid, asukoht, rahvused. Maakonna vaatamisväärsused. Elukohad.	Arendab väärtuspädevust ja sotsiaalset pädevust.

Geograafia		Arendab väärtuspädevust.

Inglise keel – 9. klass
Õpitulemused
9.klassi lõpetaja:
1) mõistab endale tuttaval teemal kõike olulist (sh üksikasju);
2) oskab kirjeldada kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning avaldada arvamust ja lühidalt põhjendada ja selgitada oma seisukohti ning plaane;
3) oskab koostada lihtsat teksti (sh kokkuvõtet) tuttaval teemal;
4) saab õpitavat keelt emakeelena kõnelevate inimestega igapäevases suhtlemises enamasti hakkama, tuginedes õpitava keele maa kultuuri-tavadele;
5) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu, loeb võõrkeelsest eakohast kirjandust, vaatab filme ja telesaateid ning kuulab raadiosaateid, oskab edasi anda nähtu-loetu sisu;
6) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid (nt tõlkesõnaraamatut, internetti) vajaliku info otsimiseks ka teistes valdkondades ja õppeainetes;
7) töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;
8) hindab õpetaja abiga oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning kohandab oma õpistrateegiaid.

Õppesisu	Õppetegevus
I ja II kooliastmes alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Neile lisanduvad ärgmised alateemad: **Mina ja teised.** Võimed, tugevused ja nõrkused (mida oskan/suudan teha); inimestevahelised suhted (sõprus-ja armastussuhted), viisa-	9.klassis arendame kõiki osaoskusi võrdselt. Olulisel kohal on sõnavara avardamine ja kinnistamine ning iseseisvate tööharjumuste väljakujundamine. Tunnis suhtleme peaasjalikult õpitavas võõrkeeles. Suuname õpilast õpitavat keelt aktiivselt kasutama nii tunnis kui ka väljaspool tundi. Õpilane õpib lisaks harjumuspärasele tööle

kusreeglid, koostöö ja teistega arvestamine. **Kodu ja lähiümbrus.** Perekondlikud sündmused ja tähtpäevad; kodukoha vaatamisväärsused ja nende tutvustamine. **Kodukoht Eesti**. Loodus ja looduskaitse; keskkonnahoidlik ja -säästlik käitumine; linna- ja maalelu võrdlus; Eesti vaatamisväärsused. **Riigid ja nende kultuur.** Walesi, Kanada jt õpitava keele kultuuriruumi kuuluvate riikide lühiiseloomustus, tuntumate riikide nimetused, rahvad, sündmused ajaloost, festivalid, keeled, nimed. **Igapäevaelu**. Õppimine ja töö. Tervislik eluviis ja toitumine, suhtlemine teeninduses, puhkusel, turvalisus; õpioskused ja harjumused, edasiõppimine ja kutsevalik; töökohad . **Vaba aeg**. Kultuuriline mitmekesisus; kirjandus ja kunst, sport, kino, kontsert, erinevad meediavahendid ja reklaam ja reklaamtekstide mõistmine.	õppevahenditega lugema lühemaid adapteerimata ilukirjandus-, teabe-, tarbe- ja meediatekste. Kirjutamisoskuse arendamiseks kasutame erinevat liiki loovtöid. Pöörame tähelepanu loovuse arendamisele nii suulises kui ka kirjalikus väljendusoskuses. Õpilased hakkavad lähenema keeleõppele analüüsivalt, õppides kõrvutama eri keelte sarnasusi ja erinevusi ning märkama enda ja teiste keelekasutusvigu. Õpitakse mõistma kultuurierinevusi, neid teadvustama ning nendega arvestama. Õpilane õpib väärtustama mõtteviiside mitmekesisust, avaldama arvamust ning nägema ja arvestama erinevaid seisukohti. Selleks sobivad näiteks: 1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine sh iseseisev lugemine; 2) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (nt ajaleheartiklid, uudised, filmid); 3) loovtööd (nt luuletused, lühikirjand, isiklikud kirjad, teadaanded, kuulutused, lühiülevaated); 4) lühireferaadid ja lihtsam uurimistöö; 5) projektitööd; 6) suulised ettekanded (nt projektitööde ja iseseisva lugemise kokkuvõtted); 7) rolli- ja suhtlusmängud; 8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt tõlke-

	sõnaraamat, internet).

Hindamine
Hindame kõiki osaoskusi integreeritult. Hindamisel arvestatakse ka õpilase aktiivset osavõttu tunnist ning õppeühiku omandamiseks tehtud tööd.

Lõiming

Aine	Tegevus	Pädevus
Muusika	Laulude kuulamine, sõnade tõlkimine, laulu-tekstide kasutamine erinevat liiki harjutustes. Huvitavalt üles ehitatud tund/ harjutus tekitab huvi võõrkeele vastu.	Arendab suhtluspädevust.
Kirjandus	Suurbritannia olulisemad kirjanikud, nende elu ja looming. Hõlmab läbivat teemat „kultuuriline identiteet“. Arendab sotsiaalset ja väärtuspädevust.	Arendab sotsiaalset ja väärtuspädevust.
Geograafia	USA, Austraalia, Suurbritannia (detailsemalt Wales, Šotimaa, Iirimaa, Inglismaa) eripära, pinnavormid.	Arendab väärtuspädevust ja enesemääratluspädevust.

Tehnoloogia/ IT	Kasutatakse arvutit ja internetti info otsimiseks, sõnavara otsimiseks ning projektide koostamiseks ja ettekannete tegemiseks. Hõlmab läbivat teemat „Tehnoloogia ja innovatsioon“.	Arendab suhtluspädevust ning õpipädevust.
Ajalugu	Huvitavad lõigud Suurbritannia, Austraalia, USA, Kanada ajaloost, rahvuslikud tähtpäevad, põlisrahvad, sümbolid. Eelnev arendab õpilases kultuurilist identiteeti. Arendab sotsiaalset ja väärtuspädevust. Suurbritannia ühiskond ja kultuur, valitsemine, aristokraatia. Hõlmab läbivat teemat „väärtused ja kõlblus“.	Arendab sotsiaalset ja väärtuspädevust.
Ühiskonnaõpetus	Edasiõppimisvõimalused, kutsevalik. Ametid.	Arendab sotsiaalset ja väärtuspädevust.

Karjääriõpetus		Arendab ettevõtlikkuspädevust.

Keeleoskustasemed (Euroopa Keeleoskustasemete raamdokumendi põhjal)

	Kuulamine	**Lugemine**	**Rääkimine**	**Kirjutamine**	**Grammatika korrektsus**
A 1.1	Tunneb väga aeglases ja selges sidusas kõnes ära õpitud sõnad ja fraasid; arusaamist toetab pildimaterjal. Reageerib Pöördumistele adek-vaatselt (nt tervitused, tööjuhised). Tunneb rahvusvaheliselt	Tunneb õpitava keele tähemärke. Tunneb tekstis ära Tuttavad nimed, sõnad (sh rahvusvaheliselt kasutatavad) ja fraasid. Loeb sõnu, fraase ja lauseid õpitud sõnavara ulatuses; arusaamist võib toetada pildimaterjal.	Oskab vastata väga Lihtsatele küsimustele ning esitada samalaadseid küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide piires. Vajab vestluskaaslase abi, võib toetuda emakeelele ja žestidele.	Tunneb õpitava keele kirjatähti, valdab kirjatehnikat, oskab õpitud fraase ja lauseid ümber kirjutada (ärakiri). Oskab kirjutada isikuandmeid (nt vihiku peale) Koostab lühikesi lauseid õpitud mallide alusel.	Kasutab üksikuid äraõpitud tarindeid ja lausemalle, kuid neiski tuleb ette vigu.

	kasutatavaid lähedase häädusega sõnu (nt hamburger, film, takso, kohv).				
A 1.2	2 Saab aru selgelt häädatud fraasidest, lausetest ja tuttava situatsiooniga seotud lühikestest dialoogidest. Mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning pöördumisi. Vajab kordamist, osutamist, piltlikustamist vms.	Loeb lühikesi lihtsaid tekste (nt ürituste kavad, postkaardid, meilid, kuulutused, sildid, teeviidad, lühiankeedid, küsimustikud, teated, sõnumid) ja leiab neist vajaliku faktiinfo. Saab aru lihtsatest Kirjalikest tööjuhistest. Lugemise tempo on väga aeglane, teksti mõistmiseks võib vaja minna korduvat lugemist.	Oskab lühidalt tutvustada iseennast ja oma ümbrust. Saab hakkama õpitud sõnavara ja lausemallide piires lihtsate dialoogidega; vajab vestluskaaslase abi. Häädusvead võivad põhjustada arusaamatusi. Kõnes esineb kordusi, katkestusi ja pause.	Oskab lühidalt kirjutada iseendast ja teisest inimesest. Oskab täita lihtsat küsimustikku. Tunneb õpitud sõnavara õigekirja. Kasutab lause alguses suurtähte ja lause lõpus õiget kirjavahemärki.	Kasutab üksikuid äraõpitud tarindeid ja lausemalle, kuid neiski tuleb ette vigu.

		Tekstist arusaamiseks oskab kasutada õpiku sõnastikku.			
A 2.1	Mõistab lihtsaid vestlusi ning lühikeste jutustuste, teadete ja sõnumite sisu, kui need on talle tuttaval teemal, seotud iga-päevaste tegevustega ning esitatud aeglaselt ja selgelt. Vajab kordamist ja selget häädlust.	Loeb üldkasutatava sõnavaraga lühikesi tavatekste (nt isiklikud kirjad, kuulutused, uudised, juhised, kasutusjuhendid); leiab tekstis sisalduvat infot ja saab aru teksti mõttest. Lugemise tempo on aeglane. Tekstist arusaamiseks oskab kasutada kooli-sõnastikku.	Oskab lühidalt kirjeldada lähiümbrust, igapäevaseid toiminguid ja inimesi. Kasutab põhisõnavara ja käibefraase, lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone ning lausemalle. Suudab alustada ja lõpetada lühivestlust, kuid ei suuda seda juhtida. Kõne on takerduv, esineb häädlusvigu.	Koostab õpitud sõnavara piires lähiümbruse ja inimeste kirjeldusi. Kirjutab lihtsaid teateid igapäevaeluga seotud tegevustest (nt postkaart, kutse); koostab lühisõnumeid. Oskab kasutada sidesõnu *ja*, *ning* jt. Oskab näidise järgi koostada lühikesi tekste, abivahendina kasutab õpiku- või koolisõnastikku.	
A 2.2	Suudab jälgida enda	Loeb lihtsaid tavatekste	Oskab rääkida oma	Oskab kirjutada lühikesi	

	jaoks tuttava valdkonna mõttevahetust ning eristada olulist infot. Saab aru olmesfääris kuuldud üldkeelse suhtluse sisust (nt poes, bussis, hotellis, pileti-levis). Vajab sageli kuuldu täpsustamist.	(nt reklaamid, menüüd, ajakavad, ohuhoiatused) tuttavatel teemadel ja saab aru neis sisalduvast infost. Suudab mõnikord aimata sõnade tähendust konteksti toel.	huvidest ja tegevustest. Tuleb toime olmesfääris suhtlemisega. Oskab väljendada oma suhtumist ja eelistusi. Suudab alustada, jätkata ja lõpetada vestlust tuttaval teemal, kuid võib vajada abi. Kasutab õpitud põhisõnavara ja lausemalle valdavalt õigesti; spontaanses kõnes on vigu. Kõne on arusaadav, kuigi esineb häälduvigu ja sõnade otsimist.	kirjeldavat laadi jutukesi oma kogemustest ja ümbritsevast. Koostab lihtsaid isiklikke kirju. Oskab kasutada sidesõnu *aga*, *sest*, *et* jt. õpitud õigekirjareegleid (nt algustähe ortograafia, kirjavahemärgid).	
B 1.1	Saab aru vahetus suhtlussituatsioonis kuuldust, kui vestlus on	Loeb ja mõistab mõneleheküljelisi lihtsa sõnastusega	Oskab lihtsate seostatud lausetega rääkida oma kogemustest ja	Oskab kirjutada õpitud teemadel lühikesi jutustavat laadi tekste, milles väljendab oma	Oskab üsna õigesti kasutada tüüpkeelendeid

	tuttaval igapäevaeluga seotud teemal. Mõistab tele- ja raadio-saadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav ja pakub huvi ning pilt toetab heliteksti. Saab aru loomuliku tempoga kõnest, kui hääldus on selge ja tuttav.	faktipõhiseid tekste (nt kirjad, veebiväljaanded, infovoldikud, kasutusjuhendid). Mõistab jutustavat laadi teksti põhiideed ning suudab jälgida sündmuste arengut. Suudab leida vajalikku infot teatmeteostest ja internetist. Oskab kasutada kakskeelseid tõlkesõnastikke.	kavatsustest. Suudab lühidalt põhjendada oma seisu-kohti. On võimeline ühinema vestlusega ja avaldama arvamust, kui kõneaine on tuttav. Kasutab õpitud väljen-deid ja lausemalle õigesti; spontaanses kõnes esineb vigu. Hääldus on selge ja kõne ladus, kuid suhtlust võib häirida ebaõige intonatsioon.	tundeid, mõtteid ja arvamusi (nt isiklik kiri, e-kiri, blogi). Koostab erinevaid Tarbetekste (nt teade-anne, kuulutus). Suhtleb *online*vestluses (nt MSN). Oskab kasutada piiratud hulgal teksti sidumise võtteid (sidesõnad, asesõnaline kordus).	ja moodustusmalle. Kasutab tuttavas Olukorras grammati-liselt üsna õiget keelt, ehkki on märgata emakeele mõju. Tuleb ette vigu, kuid need ei takista mõistmist.
B 1.2	Saab kuuldust aru, taipab nii peamist sõnumit kui ka üksikasju, kui räägitakse üldlevinud	Loeb ja mõistab mõneleheküljelisi selge arutluskäiguga tekste erinevatel	Oskab edasi anda raamatu, filmi, etenduse jms sisu ning kirjeldada oma muljeid. Tuleb enamasti toime	Oskab koostada eri allikatest pärineva info põhjal kokkuvõtte (nt lühiülevaade sündmus-test, isikutest).	Oskab üsna õigesti kasutada tüüp-keelendeid ja moodustusmalle.

	teemadel (nt uudistes, spordireportaažides intervjuudes, ette-kannetes, loengutes) ning kõne on selge ja üldkeelne.	teemadel (nt noortele mõeldud meediatekstid, mugandatud ilukirjandustekstid). Suudab leida vajalikku infot pikemast arutlevat laadi tekstist. Kogub teemakohast infot mitmest tekstist. Kasutab erinevaid lugemisstrateegiaid (nt üldlugemine, valiklugemine). Tekstides esitatud detailid ja nüansid võivad jääda selgusetuks.	vähem tüüpilistes suhtlusolukordades. Kasutab põhisõnavara ja sagedamini esinevaid väljendeid õigesti; keerukamate lausestruktuuride kasutamisel tuleb ette vigu. Väljendab ennast üsna vabalt, vajaduse korral küsib abi. Häälduson selge, intonatsiooni- ja rõhuvead ei häiri suhtlust.	Oskab kirjeldada tegelikku või kujutel-davat sündmust. Oskab isiklikus kirjas vahendada kogemusi, tundeid ja sündmusi. Oskab kirjutada õpitud teemal oma arvamust väljendava lühikirjandi. Oma mõtete või arvamuste esitamisel võib olla keelelisi eba-täpsusi, mis ei takista kirjutatu mõistmist.	Kasutab tuttavas olukorras gramma-tiliselt üsna õiget keelt, ehkki on märgata emakeele mõju. Tuleb ette vigu, kuid need ei takista mõistmist.
B 2.1	Saab aru nii elavast suulisest kõnest kui ka	Loeb ja mõistab mitmelehekülgelisi	Esitab selgeid üksikasjalikke kirjeldusi	Kirjutab seotud tekste konkreetsetel ja	Valdab grammatikat küllaltki hästi.

	helisalvestistest konkreetsetel ja abstraktsetel teemadel, kui kuuldu on üldkeelne ja suhtlejaid on rohkem kui kaks. Saab aru loomuliku tempoga kõnest.	tekste (nt artiklid, ülevaated, juhendid, teatme- ja ilukirjandus), mis sisaldavad faktiinfot, arvamusi ja hoiakuid. Loeb ladusalt, lugemissõnavara on ulatuslik, kuid raskusi võib olla idioomide mõistmisega. Oskab kasutada ükskeelset seletavat sõnaraamatut.	üldhuvitavatel teemadel. Oskab põhjendada ja kaitsta oma seisukohti. Oskab osaleda arutelus ja kõnevooru üle võtta. Kasutab mitmekesist sõnavara ja väljendeid. Kasutab keerukamaid lausestruktuure, kuid neis võib esineda vigu. Kõne tempo on ka pikemate kõnelõikude puhul üsna ühtlane; sõna- ja vormivalikuga seotud pause on vähe ning need ei sega suhtlust. Intonatsioon on enamasti loomulik.	üldisematel teemadel (nt seletuskiri, uudis, kommentaar). Põhjendab oma seisukohti ja eesmärke. Oskab kirjutada kirju, mis on seotud õpingute või tööga. Eristab isikliku ja ametliku kirja stiili. Oskab korduste vältimiseks väljendust varieerida (nt sünonüümid). Võib esineda ebatäpsusi lausestuses, eriti kui teema on võõras, kuid need ei sega kirjutatu mõistmist.	Ei tee vääritimõistmist põhjustavaid vigu. Aeg-ajalt ettetulevaid vääratusi, juhuslikke vigu ning lauseehituse lapsusi suudab enamasti ise parandada.
B 2.1	Suudab jälgida abstraktset teemakäsitlust (nt	Suudab lugeda pikki ja keerukaid, sh abstraktseid, tekste, leiab neist	Väljendab ennast selgelt, suudab esineda pikemate	Oskab kirjutada esseed: arutluskäik on loogiline, tekst sidus ja teema-	Valdab grammatikat küllaltki hästi. Ei tee

	vestlus, loeng, ettekanne) ja saab aru keeruka sisuga mõttevahetusest (nt väitlus), milles kõnelejad väljendavad erinevaid seisukohti. Mõistmist võivad takistada tugev tausta-müra, keelenaljad, idioomid ja keerukad tarindid.	asjakohase teabe (valiklugemine) ning oskab selle põhjal teha üldistusi teksti mõtte ja autori arvamuse kohta. Loeb iseseisvalt, kohandades lugemise viisi ja kiirust sõltuvalt tekstist ja lugemise eesmärgist. Raskusi võib olla idioomide ja kultuuri-sidusate vihjete mõistmisega.	monoloogidega. Suhtleb erinevatel teemadel, oskab vestlust juhtida ja anda tagasi-sidet. On võimeline jälgima oma keele-kasutust, vajaduse korral sõnastab öeldu ümber ja suudab parandada enamiku vigadest. Oskab valida sobiva keeleregistri. Kõnerütmis ja -tempos on tunda emakeele mõju.	kohane. Oskab refereerida nii kirjalikust kui ka suulisest allikast saadud infot. Kasutab erinevaid keeleregistreid sõltuvalt adressaadist (nt eristades isikliku, poolametliku ja ametliku kirja stiili). Lausesiseseid kirjavahemärke kasutab enamasti reeglipäraselt.	vääritimõistmist põhjustavaid vigu. Aeg-ajalt ettetulevaid vääratusi, juhuslikke vigu ning lauseehituse lapsusi suudab enamasti ise parandada.
C 1	Mõistab pingutuseta ka abstraktsetel ja tundmatutel teemadel kuuldut (nt film, pikem vestlus, vaidlus). Suudab kriitiliselt	Loeb pikki keerukaid erineva registri ja esituslaadiga tekste. Loeb kriitiliselt, oskab ära tunda autori hoiakud,	Väljendab ennast ladusalt ja spontaanselt. Suudab raskusteta ja täpselt avaldada oma mõtteid ning arvamusi erinevatel teemadel.	Oskab kirjutada põhjalikku ülevaadet mitmest kirjalikust allikast saadud teabe põhjal (nt retsensioon, arvustus). Suudab	Kasutab grammatiliselt õiget keelt, vigu tuleb ette harva ning neid on raske märgata.

	hinnata kuuldu sisu ning tõstatatud probleeme. Mõistmist võivad raskendada haruldased idioomid, võõras aktsent, släng või murdekeel.	suhtumise ja varjatult väljendatud mõtted. Stiilinüanssidest, idiomaatikast ning teksti keerukatest üksikasjadest arusaamine võib nõuda kõrvalist abi (nt sõnastik, emakeelekõneleja nõuanne).	Keelekasutus on paindlik ja loominguline. Suudab Saavutada suhtlus-eesmärke. Sõnavara on rikkalik, võib esineda üksikuid vigu sõnade semantilistes seostes, rektsiooni-struktuurides ja sõnajärjes.	toimetada kirjalikke tekste. Oskab kirjutada loogiliselt üles ehitatud kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste, mis tekitavad huvi ning mida on hea lugeda. Võib esineda juhuslikke õigekirja- ja interpunktsioonivigu.	

B-VÕÕRKEEL VENE KEEL

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli B-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:
1) saavutab keeleoskuse taseme, mis võimaldab tal igapäevastes suhtlusolukordades toime tulla;
2) huvitub võõrkeelte õppimisest ning nende kaudu silmaringi laiendamisest;
3) omandab oskuse märgata ja väärtustada erinevate kultuuride eripära;
4) tunneb erinevaid võõrkeelte õppimise strateegiaid ning oskab neid iseseisvalt kasutada;
5) huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;

6) oskab kasutada eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid (nt teatmeteosed, sõnaraamatud, internet), et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

Õppeaine kirjeldus

B-võõrkeele kui teise omandatava võõrkeele õpe võimaldab õpilasel laiendada oma suhtlemisvõimalusi ja kultuurilist silmaringi, tagab juurdepääsu teadmisallikaile ning loob eeldused vahetuks suhtlemiseks, toetab edasisi õpinguid ja tegevust ühiskonnas. Oluline on erinevate keelte üksteist toetav ja väärtustav õpetamine, aga eriti seoste nägemine A-võõrkeelega. A-võõrkeelt õppides saadud õpikogemus ja omandatud õpioskused toetavad B-võõrkeele õppimist. Samuti arvestatakse teadmisi, mida õpilane saab õpitava keele maa ja kultuuri kohta teiste õppeainete kaudu. Võõrkeele kui õppeaine ja suhtlusvahendi omandamine on tegevus, mis nõuab õppijalt pikaajalist pingutust ning aktiivset osalust. Keeletunnis suheldakse peamiselt õpitavas võõrkeeles. Võõrkeeleõppes on kesksel kohal tegevused, mis nõuavad keele eesmärgistatud kasutamist ja lõimivad erinevaid keeleoskuse aspekte. Õpetuses lähtutakse kommunikatiivse õpetuse põhimõtetest. Kommunikatiivne keeleoskus (suhtluspädevus) hõlmab kolme komponenti: keelelist, sotsiolingvistilist ja pragmaatilist. Keeleteadmised ei ole eesmärk omaette, vaid vahend parema keeleoskuse omandamiseks. Keele struktuuri õpitakse kontekstis, järk-järgult jõutakse grammatikareeglite teadliku omandamise juurde. Sotsiolingvistilise pädevuse kaudu areneb õppija keelekasutuse olukohasus (viisakusreeglid, keeleregister jm). Pragmaatilise pädevuse kaudu areneb õppija võime mõista ja luua tekste. Suhtluspädevust arendatakse keeleliste toimingute (kuulamise, lugemise, rääkimise, kirjutamise) kaudu. Keeleõppe telje moodustavad teemavaldkonnad, mille kaudu ja piires kujuneb suhtluspädevus. Kõigis kooliastmeis ja klassides käsitletakse teemasid kõigist teemavaldkondadest, kuid rõhuasetused ja maht on erinevad. Teemade käsitlemisel lähtutakse õpilaste kogemustest, huvidest ja vajadustest. Õppetegevusi kavandades lähtutakse didaktilistest põhiprintsiipidest (lähemalt kaugemale, tuntult tundmatule, lihtsalt keerulisele, konkreetselt abstraktsele) ning keelekasutuse vajadustest (alustades sagedamini kasutatavatest sõnadest ja vormidest). Rõhk on interaktiivsel õppimisel ja õpitava keele kasutamisel. Kasutatakse paaris- ja rühmatööl. Õpilasi suunatakse tegema eakohast iseseisvat tööd (lugema, infot hankima projektides osalema jne). Suhtluspädevuse ja kultuuriteadlikkuse arendamiseks ergutatakse õpilasi kasutama õpitavat keelt ka väljaspool keeletundi. Motivatsiooni suurendamiseks aidatakse leida kirjasõpru ning korraldada õppereise, õpilasvahetusi ja kohtumisi õpitavat keelt emakeelena kõnelejatega. Õppimist toetab kujundav hindamine. Igal õppeperioodil peab õpilane saama tagasisidet kas sõnalise hinnangu või hinde vormis. Tunnustatakse ka tulemuse saavutamiseks tehtud jõupingutusi. Vigu käsitletakse õppeprotsessis normaalse õppimise osana, nende analüüsimine soodustab õpitava mõistmist ning võimaldab õpilasel oma keelekasutust korrigeerida. Õpetaja hinnangute kõrval kasutatakse õppes ka enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid, võttes vajaduse korral abiks nt Euroopa keelemapi.

Tundide jaotus klasside kaupa

kooliaste	klass	õppetunde nädalas	õppetunde aastas
II kooliaste	IV	0	0
	V	0	0
	VI	3	105
III kooliaste	VII	3	105
	VIII	3	105
	IX	3	105

B-võõrkeel - II kooliaste

Õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

1) Tunneb ära õpitud sõnad ja fraasid, toeks on visuaalne materjal;
2) Vastab pöördumistele adekvaatselt
3) Tunneb keele tähemärke, tuttavad nimed, sõnad, fraasid ning oskab neid lugeda
4) Vastab lihtsatele küsimustele ja oskab esitada samalaadseid küsimusi
5) Vajab vestluskaaslaste abi kõnelemisel
6) Tunneb kirjatähti ja valdab kirjatehnikat
7) Oskab teha ärakirja ja kirjutada isikuandmeid ning kirjutada lühikesi lauseid

Keeleoskuse hea tase 6. klassi lõpus:

Kuulamine	A1.1
Lugemine	A1.1
Kirjutamine	A1.1

Rääkimine A1.1

Vene keel – 6. Klass

Õppesisu	Õppetegevus
Teemavaldkonnad **Mina ja teised.** Enese ja kaaslaste tutvustus; enesetunne, välimuse kirjeldus, ühised tegevused. **Kodu ja lähiümbrus**. Pereliikmed ja sugulased, pereliikmete tegevusalad; kodu asukoht. **Kodukoht Eesti.** Riik, pealinn, rahvused; aastaajad ja ilm. **Igapäevaelu.** Õppimine ja töö. Lihtsamad tegevused kodus ja koolis ning nendega seonduvad esemed. **Vaba aeg.** Lemmiktegevused ja eelistused.	Oluline on äratada huvi uue keele ja kultuuri vastu. Esiplaanil on kuulamis- ja rääkimisoskuse arendamine ning õigete hääldus-harjumuste kujundamine. Õpetaja julgustab õpilasi kasutama õpitud väljendeid ja lühilauseid kontekstis, rakendades aktiiv-õppemeetodeid ning mängulisust. Lugemisoskust arendatakse lihtsate tekstidega ning kirjutamisoskust mudelkirjutamisega. Õpilased kasutavad A-võõrkeele õppimisel omandatud õpioskusi ja -strateegiaid. Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks: 1) kuuldu põhjal pildi joonistamine või täiendamine; 2) sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele); 3) dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine; 4) rääkimine pildi alusel; 5) häälega lugemine; 6) lihtsa faktilise info leidmine tekstist**;**

	7) mudeli järgi kirjutamine; 8) õpikusõnastiku kasutamine.

Hindamine
Hindamisel lähtutakse Mäepealse Erakooli hindamisjuhendi põhimõtetest.
II kooliastmes hinnatakse õppe alguses põhiliselt õpilase kuulatud tekstist arusaamist ja suulist väljendusoskust lugemisel, dialoogide ja luuletuste esitamisel, rääkimisel pildi järgi, jõudes õppe edenedes kõigi osaoskuste hindamiseni. Hinnates kasutatakse numbrilisi hindeid ning kujundavat hindamist suuliste või kirjalike sõnaliste hinnangute vormis, mis toovad esile õpilase tugevused ja edusammud.

Lõiming	Üldpädevuste kujundamine	Läbivate teemade käsitlus
Võõrkeelte ainekavad arvestavad teadmisi, mida õpilane saab õpitava keele maa ja kultuuri kohta teiste ainevaldkondade kaudu. Võõrkeeleõppes kasutatavad materjalid täiendavad teadmisi, mida õpilane omandab teistes õppeainetes, andes õpilasele keelelised vahendid erinevate valdkondadega seonduvate teemade käsitlemiseks. Võõrkeelteoskus võimaldab muu hulgas õppijale ligipääsu lisateabeallikatele (teatmeteosed, võõrkeelne kirjandus, internet jt), toetades sel moel materjali otsimist mõne teise õppeaine jaoks. Vene keele tund lõimub eelkõige teiste **võõrkeeltega**, kus käsitletavad teemad on	**Väärtuspädevuse** arengut kujundame õppides mõistma erinevaid väärtussüsteeme, mis lähtuvad kultuurilisest eripärast. **Õpipädevuse** arengut toetame sõnaraamatust informatsiooni leidmisega ja võõrkeeltele spetsiifiliste õpistrateegiate tutvustamisega. **Suhtluspädevust** arendame sõnavara omandamisel hea väljendusoskuse, teksti mõistmise ja jutustamise kaudu. **Ettevõtlikkuspädevuse** kujundamiseks julgustame õpilasi rääkima, suhtlema tunnis, teeme paaris- ja rühmatöid. **Sotsiaalset pädevust** saab vene keele tunnis	Vene keele tunnid kajastavad erinevates kooliastmetes õpieesmärke ja teemasid, mis toetavad õpilase algatusvõimet, mõtte-aktiivsust ning läbivate teemade omandamist, kasutades selleks sobivaid alustekste ning erinevaid pädevusi arendavaid töömeetodeid. Eelkõige on läbivad teemad seotud järgmiste teemavaldkondadega: 1) „Õppimine ja töö“ – **elukestev õpe ja karjääri planeerimine;** 2) „Kodukoht Eesti“ – **keskkond ja jätkusuutlik areng;** 3) „Kodukoht Eesti”, „Riigid ja nende

samad. **Muusika** – laulude kuulamine, sõnade tõlkimine ning rääkimine õpitud sõnade ja väljenditega oma lemmik-muusikutest. **Eesti keel** – võõrkeele õpetamisel saab tuua igapäevaselt paralleele emakeelega selgitades grammatilisi mõisteid läbi emakeelsete terminite ja näidete. **Kirjandus –** võõrkeeleõppes rakendatakse väga palju emakeeles omandatut ja kantakse seda üle teise kultuurikonteksti. **Matemaatika** – numbrid, kellaajad. Inimese õpetus – Teema "Mina ja teised" – aitab kujundada positiivseid hoiakuid enda ja teiste suhtes. **Infotehnoloogia** – kasutatakse internetti info otsimiseks. Arvuti on võõrkeeltes nii erinevate tööde tegemise kui ka suhtlus- ja info otsimise vahend. **Kehaline kasvatus** - Teema "Vaba aeg" rääkida oma lemmik spordialast. Kehaline kasvatus – tervis, tervislik toitumine	kujundada erinevate rühmatöödega, kus õpilased peavad arvestama teineteisega. **Enesemääratluspädevust** arendame rollimängude, esitluste kaudu. Õpilasel on võimalik hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi.	kultuur" – **kultuuriline identiteet;** 4) „Igapäevaelu. Õppimine ja töö", „Riigid ja nende kultuur", „Vaba aeg" – teabekeskkond, **tehnoloogia ja innovatsioon;** 5) „Mina ja teised", „Kodu ja lähiümbrus", „Igapäevaelu. "Õppimine ja töö" **— tervis ja** **ohutus;** 6) „Mina ja teised", „Kodu ja lähiümbrus", „Kodukoht Eesti", „Igapäevaelu. Õppimine ja töö", „Riigid ja nende kultuur", „Vaba aeg" – **väärtused ja kõlblus.**

Loodusõpetus – loomad, linnud, aastaajad, kuud **Kunstiõpetusega** puututakse kokku eri maade kultuurisaavutusi tundma õppides ja vahetute kunstielamuste kaudu.		

B-võõrkeel - III kooliaste
Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja vene keeles:
1) tuleb toime teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades õpitavat keelt emakeelena rääkiva kõnelejaga;
2) saab õpitud temaatika piires aru lausetest ja sageli kasutatavatest väljenditest;
3) mõistab õpitud temaatika piires olulist;
4) kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires;
5) hangib infot erinevatest võõrkeelsetest infoallikatest;
6) on omandanud esmased teadmised õpitava keele maa kultuuriloost;
7) teadvustab eakohaselt õpitava maa ja oma maa kultuuri erinevusi ning oskab neid arvestada;
8) töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;
9) hindab õpetaja abiga oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandab oma õpistrateegiaid.

Õppesisu	Õppetegevus
III kooliastmes alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Neile lisanduvad järgmised alateemad: **Mina ja teised**. Huvid ja võimed, iseloom; tervis; suhted sõpradega ja lähikondsetega.	Õpetuse eesmärk on julgustada õpilast võõrkeeles suhtlema. Kõiki osaoskusi arendatakse võrdselt, suurendades suulise suhtluse kõrval järk-järgult kirjaliku suhtluse mahtu. Õpilast suunatakse õpitavat keelt aktiivselt kasutama nii tunnis kui ka väljaspool tundi. Õpilased õpivad lähenema keeleõppele analüüsivalt, õppides kõrvutama eri

Kodu ja lähiümbrus. Kodu ja koduümbrus, kodukoha tuntumad vaatamisväärsused; igapäevased kodused tööd ja tegemised, perekondlikud sündmused ja tähtpäevad. **Kodukoht Eesti**. Eesti asukoht ja sümboolika, riigikord, tähtpäevad ja kultuuritavad, vaatamisväärsused; elu linnas ja maal; ilmastikunähtused, loodus ja käitumine looduses, looduskaitse. **Riigid ja nende kultuur**. Õpitavat keelt kõnelevate riikide sümboolika, tähtpäevad ja kombed; mõned tuntumad sündmused ja saavutused ning nendega seotud nimed ajaloo- ja kultuurivaldkonnast; õpitava keele kultuuriruumi kuuluvad riigid; Eesti naaberriikide ja tuntumate maailmariikide nimed, rahvad ja keeled. **Igapäevaelu.** Õppimine ja töö. Koolitee; koolielu; tee küsimine ja juhatamine; hügieeni- ja toitumisharjumused ning tervislik eluviis, suhtlemine teeninduses ja arsti juures; ametid ja kutsevalik. **Vaba aeg**. Huvid, erinevad vaba aja veetmise viisid; meediavahendid; reklaam; kultuuriline mitmekesisus.	keelte sarnasusi ja erinevusi ning märkama enda ja teiste keelekasutusvigu. Teemade käsitlemisel pööratakse tähelepanu kultuuride tundmaõppimisele ja kõrvutamisele oma kultuuriga, rõhutades kõigi kultuuride omanäolisust ja väärtuslikkust. Õpilased mõistavad erinevaid kultuuritavasid ning oskavad neid arvestada. Õpilane õpib väärtustama mõtteviiside mitmekesisust, avaldama oma arvamust ning arvestama erinevate seisukohtadega. Osaoskuste arendamise rakendamiseks: 1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine; 2) adapteeritud eakohaste tekstide iseseisev lugemine; 3) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (nt uudised, lühifilmid); 4) loovtööde kirjutamine (nt sõnumid, postkaardid, isiklikud kirjad, kuulutused, lühiülevaated); 5) projektitööd; 6) lühiettekanded (nt pildikirjeldus, hobide tutvustamine, projektitööde kokkuvõtted); 7) rolli- ja suhtlusmängud; 8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

Hindamine
Hindamisel on aluseks Mäepealse Erakooli hindamisjuhend. Kasutatakse nii numbrilist kokkuvõtvat kui ka kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine võrdleb õpilase saavutust õppekava eesmärkidega. Kujundav hindamine keskendub eelkõige õpilase individuaalsele arengule ja võrdleb tema praegust saavutust varasematega.
III kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet nii suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu kui ka numbrilise hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Kontrolltöid tehakse iga läbivõetud teema piires, mitte sagedamini, kui üks kord kuus. Õpilane seab koostöös õpetajaga endale õpieesmärke ning annab oma teadmistele ning oskustele enesehinnangu.

Lõiming	Üldpädevuste kujundamine	Läbivate teemade käsitlus
Vene- ja saksa keele valdkonnal on kõige otsesem seos keele ja kirjandusega, kuna võõrkeeleõppes rakendatakse väga palju emakeeles omandatut ja kantakse seda üle teise kultuurikonteksti. Võõrkeelte ainekavad haakuvad ennekõike ajaloo ja ühiskonna-õpetuse, geograafia, loodusõpetuse, bioloogia, tehnoloogia, inimeseõpetuse, muusika ning kunstiõpetuse teemadega. Kunstipädevusega puututakse kokku eri maade kultuurisaavutusi tundma õppides ning teemade (nt „Riigid ja nende kultuur", „Vaba aeg") ja vahetute kunstielamuste kaudu (kino, teater, kontserdid, muusika, näitused, muu-seumid jmt). Tehnoloogiapädevus areneb	**Väärtuspädevuse** arengut kujundame õppi-des mõistma erinevaid väärtussüsteeme, mis lähtuvad kultuurilisest eripärast. **Õpipädevuse** arengut toetame sõnaraamatust informatsiooni leidmisega. **Suhtluspädevuse** eesmärk on antud sõnavara omandamisel hea väljendusoskus, teksti mõistmine ja jutustamine. **Ettevõtlikkuspädevuse** kujundamiseks julgustame õpilasi rääkima, suhtlema tunnis, teeme rühmatöid. **Sotsiaalset pädevust** saab võõrkeele tunnis kujundada erinevate rühmatöödega, kus õpi-lased peavad arvestama teineteisega.	B-keele tunnid kajastavad erinevates kooliastmetes õpieesmärke ja teemasid, mis toetavad õpilase algatusvõimet, mõtte-aktiivsust ning läbivate teemade omandamist, kasutades selleks sobivaid alustekste ning erinevaid pädevusi arendavaid töömeetodeid. Eelkõige on läbivad teemad seotud järgmiste teemavaldkondadega: 1) „Õppimine ja töö" – **elukestev õpe ja karjääri planeerimine;** 2) „Kodukoht Eesti" – **keskkond ja jätkusuutlik areng;** 3) „Kodukoht Eesti", „Riigid ja nende kultuur" **– kultuuriline identiteet;** 4) „Igapäevaelu", „Õppimine ja töö", „Riigid

arvutit kasutades. Arvuti on võõrkeeltes nii erinevate tööde tegemise kui ka suhtlus- ja info otsimise vahend. Loodusteaduslik pädevus teostub erinevate teemavaldkondade ja nendes kasutatavate alustekstide kaudu.	**Enesemääratluspädevust** arendame rolli-mängude, esitluste kaudu. Õpilasel on võimalik hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi.	ja nende kultuur“, „Vaba aeg“ teabekeskkond, **tehnoloogia ja innovatsioon;** 5) „Mina ja teised“, „Kodu ja lähiümbrus“, „Igapäevaelu. Õppimine ja töö“ **– tervis ja ohutus;** 6) „Mina ja teised“, „Kodu ja lähiümbrus“, „Kodukoht Eesti“, „Igapäevaelu. Õppimine ja töö“, „Riigid ja nende kultuur“, „Vaba aeg“.

Vene keel 7. klass
Õpitulemused
1) saab aru fraasidest ja lausetest ning tuttava situatsiooniga dialoogidest;
2) mõistab juhiseid ning pöördumisi;
3) vajab tuge visualiseerimise näol;
4) loeb lihtsaid tekste ja suudab neist leida vajalikku infot;
5) saab aru kirjalikest tööjuhistest, oskab kasutada teksti mõistmiseks õpiku sõnastikku;
6) oskab ennast ja ümbrust tutvustada;
7) oskab arendada lihtsat dialoogi;
8) oskab lühidalt kirjutada iseendast, täita lihtsat küsimustikku;
9) kirjutab õpitud sõnavara piires õigesti;
10) rrammatiliselt oskab toetuda õpitud lausemallidele.

Keeleoskuse tase vene keeles 7 klass lõpus:
Kuulamine A1.2

Lugemine A1.2

Kirjutamine	A1.2
Rääkimine	A1.2

Õppesisu	Õppetegevus
III kooliastmes alustatud alateemad jätkuvad II kooliastme osaoskuste arengu põhjal. Neile lisanduvad järgmised alateemad: **Mina ja teised.** Huvid ja võimed, tugevused ja nõrkused; iseloom; tervis; kehaosad; suhted sõpradega ja lähikondsetega. **Kodu ja lähiümbrus.** Kodu ja koduümbruse sõnavara (kodu, korter, maja, väljak, park jt.) ja kirjeldus, kodukoha tuntumad vaatamisväärsused; igapäevased kodused tööd ja tegemised; perekondlikud sündmused ja tähtpäevad. **Kodukoht Eesti.** Eesti asukoht ja sümboolika, riigikord, tähtpäevad ja kultuuritavad, vaatamisväärsused; elu linnas ja maal; ilmastikunähtused, loodus ja käitumine looduses, looduskaitse. **Riigid ja nende kultuur.** Õpitavat keelt kõnelevate riikide sümboolika, tähtpäevad ja kombed; mõned tuntumad sündmused ja saavutused ning nendega seotud nimed ajaloo- ja kultuurivaldkonnast; õpitava keele kultuuriruumi kuuluvad riigid; Eesti naaberriikide ja tuntumate maailmariikide nimed, rahvad ja keeled. **Igapäevaelu. Õppimine ja töö.** Koolitee; koolielu; tee küsimine ja	Õpetuse eesmärk on julgustada õpilast vene keeles suhtlema. Kõiki osaoskusi arendataksevõrdselt, suurendades suulise suhtluse kõrval järk-järgult kirjaliku suhtluse mahtu. Õpilast suunatakse õpitavat keelt aktiivselt kasutama nii tunnis kui ka väljaspool tundi. Õpilased õpivad lähenema keeleõppele analüüsivalt, õppides kõrvutama eri keelte sarnasusi ja erinevusi ning märkama enda ja teiste keelekasutusvigu. Teemade käsitlemisel pööratakse tähelepanu kultuuride tundmaõppimisele ja kõrvutamisele oma kultuuriga, rõhutades kõigi kultuuride omanäolisust ja väärtuslikkust. Õpilased mõistavad erinevaid kultuuritavasid ning oskavad neid arvestada. Õpilane õpib väärtustama mõtteviiside mitmekesisust, avaldama oma arvamust ning arvestama erinevate seisukohtadega. Osaoskuste arendamiseks kasutatakse: 1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine; 2) adapteeritud eakohaste tekstide iseseisev lugemine; 3) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (nt. uudised, lühifilmid);

juhatamine; hügieeni- ja toitumisharjumused ning tervislik eluviis, suhtlemine teeninduses (kauplus, turg) ja arsti juures; ametid ja kutsevalik. **Vaba aeg.** Huvid, erinevad vaba aja veetmise viisid (reisimine, sport, raamatud jne.); meediavahendid (Internet, TV, raadio); reklaam; kultuuriline mitmekesisus.	4) loovtööde kirjutamine (nt sõnumid, postkaardid, isiklikud kirjad, kuulutused, lühiülevaated); 5) projektitööd; 6) lühiettekanded (nt. pildikirjeldus, hobide tutvustamine, projekti-tööde kokkuvõtted); 7) rolli- ja suhtlusmängud; 8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt. sõna-raamatud, internet).

Lõiming

Vene keele tunnid lõimuvad nii emakeele kui ka teiste võõrkeeltega, ajaloo, kunstiõpetuse, muusika, kehalise kasvatusega, matemaatikaga, loodus- ja inimeseõpetusega. Lõimingut on võimalik teostada erinevate tekstide põhjal, viia läbi üritusi mingi temaatika piires, teha erinevaid projektitöid (nt. “Venemaa ajalugu” , “Arhitektuur 18 saj.” jne.). Lõiming loodusõpetuse- ja geograafia tunniga – “Võrdlev uurimustöö taimeriigist ja loomariigist”, lõimub teemaga “Kodukoht Eesti” loodus ja käitumine looduses, looduskaitse. Selle teema raames omandavad õpilased sõnu, väljendeid, esitama küsimusi ja neile vastama. Lõiming inimeseõpetusega teemal “ Mina ja teised”; “Igapäevaelu”; “Kodu ja lähiümbrus” - tervis, tervislik eluviis, hügieen, suhted sõprade ja lähikondsetega, huvid ja iseloom, kodused tööd, tähtpäevad jne. Õpilased omandavad sõnavara, õpivad jutustama lihtsate lausetega endast, oma tervisest, suhetest jne.
Lõiming ajaloo, muusikaga ja kunstiõpetusega teemal “Riigid ja nende kultuur” – õpilased omandavad sõnavara ja teadmised erinevate riikide kultuurist ja kommetest, sümboolikast – seos ajalooga; kuulavad erinevate riikide hümni ja joonistavad nende riikide sümboolikat, mis haakub kunstiõpetuse ja muusikaga. Lõiming teemal “Vaba aeg” – seos muusika, kehalise kasvatuse ja kunstiga, kus õpilased omandavad sõnavara, ning oskavad lihtsate lausetega jutustada oma lemmik tegevustest ja vabaajast.

Hindamine

7. klassis hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Hinnatakse nõutavate õpitulemuste saavutatust, teadmiste ja oskuste omandatust. Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet nii suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu kui numbrilise hinde vormis kõigi osaoskuste kohta.

Vene keel 8. klass

Õpitulemused 8. klassi lõpus:
1) saab aru lihtsast vestlustest, lühikestest juttudest, igapäevaeluga seotud teadetest;
2) loeb lühikesi igapäevaeluga seotud tekste, leiab sealt vajalikku infot;
3) saab aru mõttest, oskab lugemisel kasutada sõnastikku;
4) rääkides oskab kirjeldada ümbrust ja igapäevaseid toiminguid toetudes õpitud lausemallidele;
5) suudab algatada ja osaleda vestluses;
6) kirjutamisel suudab kirjeldada lähiümbrust ja inimesi ning koostada igapäevaeluga seotud lühikesi tekste ja sõnumeid

Keeleoskuse tase vene keeles 8 kl. lõpus:

Kuulamine	A2.1
Lugemine	A2.1
Kirjutamine	A2.1
Rääkimine	A2.1

Õppesisu	Õppetegevus
Mina ja teised. Huvid ja võimed, iseloom (iseloomu kirjeldav sõnavara); kehaosad (sõnavara); tervis – kergemad terviseprobleemid (palavik, nohu, köha, peavalu jt.); tervisega seotud väljendid (Kuidas Te end tunnete?, Mis Teil valutab? jt.); suhted sõpradega ja lähikondsetega. **Kodu ja lähiümbrus.** Kodu ja koduümbruse sõnavara ja kirjeldus (kodu, maja, korter, park, väljak jt.); kodukoha tuntumad vaatamis-	Eesmärk on arendada kõiki osaoskusi võrdselt. Olulisel kohal on sõnavara avardamine ja kinnistamine ning iseseisvate tööharjumuste väljakujundamine. Tunnis suheldakse peaasjalikult õpitavas võõrkeeles. Õpilast suunatakse õpitavat keelt aktiivselt kasutama nii tunnis kui ka väljaspool tundi. Õpilane õpib lisaks harjumuspärasele tööle õppevahenditega lugema lühemaid adapteerimata ilukirjandus-,

väärsused; igapaevased kodused tööd ja tegemised; perekondlikud sündmused ja tähtpäevad. **Kodukoht Eesti.** Eesti asukoht ja sümboolika, riigikord, tähtpäevad ja kultuuritavad, vaatamisväärsused; elu linnas ja maal; ilmastikunähtused, loodus ja käitumine looduses, looduskaitse. **Riigid ja nende kultuur.** Õpitavat keelt kõnelevate riikide sümboolika, tähtpäevad ja kombed; mõned tuntumad sündmused ja saavutused ning nendega seotud nimed ajaloo- ja kultuurivaldkonnast; õpitava keele kultuuriruumi kuuluvad riigid; vaatamisväärsused Venemaal; Eesti naaberriikide ja tuntumate maailmariikide nimed, rahvad ja keeled. **Igapäevaelu. Õppimine ja töö.** Koolitee – tee küsimine ja juhatamine (paremale, vasakule, otse, ristmik, ülekäigurada, jalakäija jt.); koolielu (õppeained, lemmikained, tunniplaan, koolivaheajad jt.); hügieeni- ja toitumisharjumused ning tervislik eluviis; suhtlemine teeninduses ja arsti juures; ametid ja kutsevalik. **Vaba aeg.** Huvid/hobid (reisimine, raamatud, sport jt.); erinevad vaba aja veetmise viisid (kino, teater, kinožanrid, päevane- ja õhtune seanss jt.); meediavahendid (Internet – tutvumine, kirjavahetus, elektrooniline aadress jne., TV, raadio).	teabe-, tarbe- ja meediatekste. Kirjutamisoskuse arendamiseks kasutakse erinevat liiki loovtöid. Tähelepanu pööratakse loovuse arendamisele nii suulises kui ka kirjalikus väljendusoskuses. Selleks sobivad näiteks: 1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine sh iseseisev lugemine; 2) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (nt ajaleheartiklid, uudised, filmid); 3) loovtööd (nt luuletused, lühikirjand, isiklikud kirjad, teadaanded, kuulutused, lühiülevaated); 4) lühireferaadid; 5) projektitööd; 6) suulised ettekanded (nt projektitööde ja iseseisva lugemise kokkuvõtted); 7) rolli- ja suhtlusmängud; 8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt. tõlkesõnaraamat, internet).

Lõiming

Vene keele tunnid lõimuvad järgmiste õppeainetega:
►eesti keeles – tunnis on võrdlus emakeelega nii sõnade pööramises kui käänamises, aegade vormides; luuletuste ja dialoogide ilmekas lugemine ja esitamine;
►geograafia – aastaajad, ilmastikunähtused, loodusrikkused; Venemaa asukoht kaardil, jõed, järved, rahvused;
►bioloogia – tervis, tervislik toitumine, hügieen; töö ja puhkus; suhted perekonnas, koolis ja sõprusringkonnas; kehaline aktiivsus, vabaaja veetmine;
►kehaline kasvatus – liikumine, sportlik eluviis, hügieen, tervis;
►matemaatika – sisseostude tegemine, liitmine, lahutamine, aastaarvud, kuupäevad;
►tööõpetus, kodundus – kodused tööd ja tegevused; ametid ja kutsevalik; toitumine, tervislik eluviis;
►ajalugu – maailma kultuurid; eri rahvused; tähtpäevad ja traditsioonid;
►kunstiõpetus – värvid, loodus eri aastaaegadel;
►informaatika – info otsing Internetist; esitluste koostamine; suhtlemine sõprade ja lähikondlastega;
►muusika – lemmikmuusika, - ansamblid, -lauljad, -muusikastiilid

Hindamine
8. klassis hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Hinnatakse nõutavate õpitulemuste saavutatust, teadmiste ja oskuste omandatust. Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet nii suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu kui ka numbrilise hinde vormis kõigi osaoskuste kohta.

Vene keel 9. klass

Õpitulemused 9. klassi lõpus:
1) kuulates suudab jälgida mõttevahetust ja eristada infot;
2) saab aru olmesfääris kõneldust;
3) loeb lihtsaid tavatekste ja saab aru sisalduvast infost;
4) rääkides tuleb toime oma huvide ja tegevuste kirjeldamisega, olmesfääris suhtlemisega;
5) on võimeline väljendama oma suhtumist ja eelistusi;
6) vestleb tuttaval teemal;
7) kirjutades tuleb toime kirjeldava jutukese koostamisega ja oma kogemuste edastamisega;
8) oskab kasutada sidesõnu ja suudab kirjutada isiklikke kirju kasutades tuttavaid lausemalle ja õpitud sõnavara.

Keeleoskuse tase vene keeles 9. kl. lõpus:

Kuulamine	A2.2
Lugemine	A2.2
Kirjutamine	A2.2
Rääkimine	A2.2

Õppesisu	Õppetegevus
Mina ja teised. Huvid ja võimed, iseloom (iseloomu kirjeldav sõnavara); kehaosad (sõnavara); tervis – kergemad terviseprobleemid (palavik, nohu, köha, peavalu jt.); tervisega seotud väljendid (Kuidas Te end tunnete?, Mis Teil valutab? jt.); perekonnaseis (abikaasa, abielus, lahutatud jne.); suhted sõpradega ja lähikondsetega; sõprus- ja armastussuhted ja nendega seotud probleemid. **Kodu ja lähiümbrus.** Kodu ja koduümbruse sõnavara ja kirjeldus (kodu, maja, sisustus, oma tuba, korter, park, väljak jt.); kodukoha tuntumad vaatamisväärsused; igapaevased kodused tööd ja tegemised; perekondlikud sündmused ja tähtpäevad ning nende tähistamine. **Kodukoht Eesti.** Eesti asukoht ja sümboolika, riigikord, tähtpäevad ja kultuuritavad (lauluja tantsupeod); vaatamisväärsused; elu linnas ja maal; ilmastikunähtused ja kirjeldamine (temperatuur, tuul, udu, vikerkaar jne.) loodusrikkused (mets, puhas õhk, vesi, loomad jt.) ja käitumine looduses, looduskaitse (prügiliigid ja nende taaskasutamine). **Riigid ja nende kultuur.** Õpitavat keelt kõnelevate riikide sümboolika,	Eesmärk on arendada kõiki osaoskusi võrdselt. Olulisel kohal on sõnavara avardamine ja kinnistamine ning iseseisvate tööharjumuste väljakujundamine. Tunnis suheldakse peaasjalikult õpitavas võõrkeeles. Õpilast suunatakse õpitavat keelt aktiivselt kasutama nii tunnis kui ka väljaspool tundi. Õpilane õpib lisaks harjumuspärasele tööle õppevahenditega lugema lühemaid adapteerimata ilukirjandus-, teabe-, tarbe- ja meediatekste. Kirjutamisoskuse arendamiseks kasutakse erinevat liiki loovtöid. Tähelepanu pööratakse loovuse arendamisele nii suulises kui ka kirjalikus väljendusoskuses. Selleks sobivad näiteks:

tähtpäevad ja kombed; mõned tuntumad sündmused ja saavutused ning nendega seotud nimed ajaloo- ja kultuurivaldkonnast; õpitava keele kultuuriruumi kuuluvad riigid; vaatamisväärsused Venemaal; Eesti naaberriikide ja tuntumate maailmariikide nimed, rahvad ja keeled. **Igapäevaelu. Õppimine ja töö.** Koolitee – tee küsimine ja juhatamine (paremale, vasakule, otse, ristmik, ülekäigurada, jalakäija jt.); koolielu (õppeained, lemmikained, tunniplaan, koolivaheajad jt.); hügieeni- ja toitumisharjumused ning tervislik eluviis; suhtlemine teeninduses ja arsti juures; tuntumad ametid ja kutsevalik; edasiõppimisvõimalused (koolid, kõrgkoolid). **Vaba aeg.** Huvid/hobid (reisimine – marsruut, hind, transport, viisa jt., raamatud, sport jt.); erinevad vaba aja veetmise viisid (kino, teater, kinožanrid, päevane- ja õhtune seanss jt.); meediavahendid (Internet – tutvumine, kirjavahetus, elektrooniline aadress jne., TV, raadio) ja nende eakohased kasutamisvõimalused; erinevate reklaamtekstide mõistmine tarbija seisukohast.	1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine sh iseseisev lugemine; 2) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (nt ajaleheartiklid, uudised, filmid); 3) loovtööd (nt luuletused, lühikirjand, isiklikud kirjad, teadaanded, kuulutused, lühiülevaated); 4) lühireferaadid; 5) projektitööd; 6) suulised ettekanded (nt projektitööde ja iseseisva lugemise kokkuvõtted); 7) rolli- ja suhtlusmängud; 8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt. tõlkesõnaraamat, internet).

Lõiming

Vene keele tunnid lõimuvad järgmiste õppeainetega:
►eesti keeles – tunnis on võrdlus emakeelega nii sõnade pööramises kui käänamises, aegade vormides; luuletuste, tekstide ja dialoogide ilmekas lugemine ja esitamine;
►geograafia – aastaajad, ilmastikunähtused, loodusrikkused; Eesti ja Venemaa asukoht kaardil, jõed, järved, rahvused;
►bioloogia – tervis, tervislik toitumine, hügieen; töö ja puhkus; suhted perekonnas, koolis ja sõprusringkonnas; kehaline aktiivsus, vabaaja veetmine;

►kehaline kasvatus – liikumine, sportlik eluviis, hügieen, tervis;
►matemaatika – sisseostude tegemine, liitmine, lahutamine, aastaarvud, kuupäevad;
►tööõpetus, kodundus – kodused tööd ja tegevused; ametid, kutsevalik; toitumine, tervislik eluviis;
►ajalugu – maailma kultuurid; eri rahvused; tähtpäevad ja traditsioonid;
►kunstiõpetus – värvid, loodus eri aastaaegadel;
►informaatika – info otsing Internetist; esitluste koostamine; suhtlemine sõprade ja lähikondlastega;
►muusika – lemmikmuusika, - ansamblid, -lauljad, -muusikastiilid.

Hindamine 9. klassis

9. klassis hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Hinnatakse nõutavate õpitulemuste saavutatust, teadmiste ja oskuste omandatust. Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet nii suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu kui ka numbrilise hinde vormis kõigi osaoskuste kohta.

2.2. Ainevaldkond matemaatika

Matemaatikapädevuse kujundamine
Matemaatikapädevus tähendab matemaatiliste mõistete ja seoste tundmist, suutlikkust kasutada matemaatikat temale omase keele, sümbolite ja meetoditega erinevate ülesannete modelleerimisel nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades. Matemaatikapädevus hõlmab üldist probleemi lahendamise oskust, mis sisaldab oskust probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendus-ideed analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida. Matemaatikapädevus tähendab loogilise arutlemise, põhjendamise ja tõestamise ning erinevate esitusviiside (sümbolite, valemite, graafikute, tabelite, diagrammide) mõistmise ja kasutamise oskust. Matemaatikapädevus hõlmab ka huvi matemaatika vastu, matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja personaalse tähenduse mõistmist.

Tundide jaotus klasside kaupa

kooliaste	klass	õppetunde nädalas	õppetunde aastas
I kooliaste	I	3	105
	II	3	105
	III	4	140
II kooliaste	IV	4	140
	V	4	140
	VI	5	175
III kooliaste	VII	5	175
	VIII	4	140
	IX	4/5	140/175

Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega	Läbivad teemad
Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õpetusega kaht põhilist teed pidi. Ühelt poolt kujuneb õpilastel teiste ainevald-	Läbiv teema **„Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine**“ seostub matemaatika õppimisel järkjärgult kujundatava õppimise vajaduse tajumise

kondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaamine matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega teisi ainevaldkondi toetavast ning lõimivast baasteadusest. Teiselt poolt annab teistest ainevaldkondadest ja reaalsusest tulenevate ülesannete kasutamine matemaatikakursuses õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendusvõimalustest ning tihedast seotusest õpilasi ümbritseva maailmaga. Peale selle on ainete lõimimise vahendid kollegiaalses koostöös teiste ainete õpetajatega tehtavad õpilaste ühisprojektid, uurimistööd, õppekäigud ja muu ühistegevus. Matemaatika pakub lõimingut võõrkeelte ainevaldkonnaga, kus kasutatakse rohkesti võõrkeelseid termineid, mille algkeelne tähendus tuleb õpilastele teadvustada. Lõimingut võõrkeeltega tugevdab õpilaste juhatamine erinevaid võõrkeelseid teatmeallikaid kasutama. Eriline koht on internetil oma võimalustega. Suure osa matemaatika-teadmistest peaks õpilane saama õpetuses uurimuslikku õpet kasutades. Sel viisil lõimitakse matemaatika õppimise meetod teistes loodusainetes kasutatava meetodiga.	ning iseseisva õppimise oskuse arendamise kaudu. Sama läbiv teema seondub näiteks ka matemaatikatundides hindamise kaudu antava hinnanguga õpilase võimele abstraktselt ja loogiliselt mõelda. Oma tunnetusvõimete reaalne hindamine on aga üks olulisemaid edasise karjääri planeerimise lähtetingimusi. Õpilast suunatkse arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi. Läbiva teema **„Keskkond ja jätkusuutlik areng**“ probleemistik jõuab matemaatikakursusesse eelkõige ülesannete kaudu, milles kasutatakse reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta. Neid andmeid analüüsides arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ning õpetatakse väärtustama elukeskkonda. Võimalikud on õues-õppetunnid. Matemaatikaõpetajate eeskuju järgides õpivad õpilased võtma isiklikku vastutust jätkusuutliku tuleviku eest ning omandama sellekohaseid väärtushinnanguid ja käitumisnorme. Kujundatakse kriitilist mõtlemist ning probleemide lahendamise oskust, hinnatakse kriitiliselt keskkonna ja inimarengu perspektiive. Selle teema käsitlemisel on tähtsal kohal protsentarvutus, muutumist ja seoseid kirjeldav matemaatika ning statistikaelemendid. Teema **„Kultuuriline identiteet**“ seostamisel matemaatikaga on olulisel kohal matemaatika ajaloo elementide tutvustamine ning ühiskonna ja matemaatikateaduse arengu seostamine. Protsentarvutuse ja statistika abil saab kirjeldada ühiskonnas toimuvaid protsesse mitmekultuurilisuse teemaga seonduvalt (eri rahvused, erinevad usundid, erinev sotsiaalne positsioon ühiskonnas jne).

	Läbivat teemat „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**“ käsitletakse eelkõige matemaatikat ja teisi õppeaineid lõimivate ühistegevuste (uurimistööde, rühmatööde, projektide jt) kaudu, millega arendatakse õpilastes koostöövalmidust ning sallivust teiste isikute tegevusviiside ja arvamuste suhtes. Sama teemaga seondub näiteks protsentarvutuse ja statistika elementide käsitlemine, mis võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest. Eriline tähendus matemaatika jaoks on läbival teemal „**Tehnoloogia ja innovatsioon**“. Matemaatikakursuse lõimingute kaudu tehnoloogia ja loodusainetega saavad õpilased ettekujutuse tehnoloogiliste protsesside kirjeldamise ning modelleerimise meetoditest, kus matemaatikal on tihti lausa olemuslik tähendus (ja osa). Õpilase jaoks avaneb see eelkõige tegevusi kavandades ja ellu viies ning lõpptulemusi hinnates rakendatavate mõõtmiste ja arvutuste kaudu. Õpilast suunatakse kasutama info ja kommunikatsiooni-tehnoloogiat, et lahendada elulisi probleeme ning tõhustada oma õppimist ja tööd. Matemaatika õpetus peaks pakkuma võimalusi ise avastada, märgata seaduspärasusi ning seeläbi aidata kaasa loovate inimeste kujunemisele. Seaduspärasusi avastades rakendatakse mitmesugust õpitarkvara. Teema „**Teabekeskkond“** seondub eriti oma meediamanipulatsioone käsitlevas osas tihedalt matemaatikakursuses käsitletavate statistiliste protseduuride ja protsentarvutusega. Õpilast juhitakse arendama kriitilise teabeanalüüsi oskusi. Läbiv teema „**Tervis ja ohutus“** realiseerub matemaatikakursuses ohutus- ja tervishoiualaseid reaalseid andmeid sisaldavate ülesannete kaudu (nt liikluskeskkonna, liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud

	tekstülesanded, muid riskitegureid käsitlevate andmetega protsentülesanded ja graafikud). Eriti tähtis on kiirusest tulenevate õnnetusjuhtumite põhjuste analüüs. Matemaatika sisemine loogika, meetod ja süsteemne ülesehitus on iseenesest olulised vaimselt tervet inimest kujundavad tegurid. Ka emotsionaalse tervise tagamisel on matemaatikaõpetusel kaalukas roll. Ahaaefektiga saadud probleemide lahendused, kaunid geomeetrilised konstruktsioonid jms võivad pakkuda õpilasele palju meeldivaid emotsionaalseid kogemusi. Matemaatika õppimine ja õpetamine peaksid pakkuma õpilastele võimalikult palju positiivseid emotsioone. Teema **„Väärtused ja kõlblus**“ külgneb eelkõige selle kõlbelise komponendiga – korralikkuse, hoolsuse, süstemaatilisuse, järje-kindluse, püsivuse ja aususe kasvatamisega. Õpetaja eeskujul on oluline roll tolerantse suhtumise kujunemisel erinevate võimetega kaaslastesse.

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid matemaatikas
Põhikooli matemaatikaõpetusega taotletakse, et õpilane:
1) arutleb loogiliselt, põhjendab ja tõestab;
2) modelleerib looduses ja ühiskonnas toimuvaid protsesse;
3) püstitab ja sõnastab hüpoteese ning põhjendab neid matemaatiliselt;
4) töötab välja lahendusstrateegiaid ja lahendab erinevaid probleemülesandeid;
5) omandab erinevaid info esitamise meetodeid;
6) kasutab õppides IKT-vahendeid;
7) väärtustab matemaatikat ning tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
8) rakendab matemaatikateadmisi teistes õppeainetes ja igapäevaelus.

Õppeaine kirjeldus

Põhikooli matemaatikaõpetus annab õppijale valmisoleku mõista ning kirjeldada maailmas valitsevaid loogilisi, kvantitatiivseid ja ruumilisi seoseid. Matemaatikakursuses omandatakse kirjaliku, kalkulaatoril ja peastarvutuse oskus, tutvutakse õpilast ümbritsevate tasandiliste ja ruumiliste kujundite omadustega, õpitakse kirjeldama suurustevahelisi seoseid funktsioonide abil ning omandatakse selleks vajalikud algebra põhioskused. Saadakse esmane ettekujutus õpilast ümbritsevate juhuslike nähtuste maailmast ja selle kirjeldamise võtetest. Matemaatikat õppides tutvuvad õpilased loogiliste arutluste meetoditega. Põhikooli matemaatikas omandatud meetodeid ja keelt saavad õpilased kasutada teistes õppeainetes, eeskätt loodusteaduslikke protsesse uurides ja kirjeldades. Õpet üles ehitades pööratakse erilist tähelepanu õpitavast arusaamisele ning õpilaste loogilise ja loova mõtlemise arendamisele. Rõhutatakse täpsuse, järjepidevuse ja õpilaste aktiivse mõttetöö olulisust kogu õppeaja vältel. Matemaatilisi probleemülesandeid lahendades saavad õpilased kogeda nn ahaaefekti kaudu eduelamust ning avastamisrõõmu. Nii seoseid visualiseerides, hüpoteese püstitades kui ka teadmisi kinnistades kasutatakse IKT võimalusi.

I kooliaste

I kooliastme õpitulemused matemaatikas

I kooliastme lõpuks õpilane:

1) saab aru õpitud reeglitest ning oskab neid täita;
2) loeb, mõistab ja edastab eakohaseid matemaatilisi tekste;
3) näeb matemaatikat ümbritsevas elus ning kirjeldab seda arvude või geomeetriliste kujundite abil;
4) loendab ümbritseva maailma esemeid ning liigitab ja võrdleb neid ühe-kahe tunnuse järgi;
5) kasutab suurusi mõõtes sobivaid abivahendeid ning mõõtühikuid;
6) kasutab digitaalseid õppematerjale (sh õpiprogramme, elektroonilisi töölehti);
7) tunnetab soovi ja vajaduse erinevust;
8) tunneb huvi ümbritseva vastu; tahab õppida;
9) hoiab korras oma töökohta, tegutseb klassis ja rühmas teisi arvestavalt, mõistes, et see on oluline osa töökultuurist;
10) oskab ohuolukordi analüüsida ning jõuab olemasolevatest faktidest arutluse kaudu järeldusteni.

Arvutamine	Mõõtmine ja tekstülesanded	Geomeetrilised kujundid
1) loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb naturaalarve 0 – 10 000; 2) esitab arvu üheliste, kümneliste, sajaliste ja	1) selgitab murdude 2 /1 , 3/1 , 4/1 ja 5/1, tähendust, leiab nende murdude põhjal osa arvust ning osa järgi arvu;	1) eristab lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid (punkt, sirge, lõik, ring, kolmnurk, nelinurk, ruut, ristkülik, viisnurk, kuusnurk, kera, kuup,

tuhandeliste summana; 3) loeb ja kirjutab järgarve; 4) liidab ja lahutab peast arve 100 piires, kirjalikult 10 000 piires; 5) valdab korrutustabelit; korrutab ja jagab peast ühekohalise arvuga 100 piires; 6) tunneb nelja aritmeetilise tehte liikmete ja tulemuste nimetusi; 7) leiab võrdustes tähe arvväärtuse proovimise või analoogia põhjal; 8) määrab õige tehete järjekorra avaldises (sulud; korrutamine/jagamine; liitmine/ lahutamine).	2) kasutab mõõtes sobivaid mõõtühikuid, kirjeldab mõõtühikute suurust temale tuttavate suuruste kaudu; 3) hindab looduses kaugusi ning lahendab liiklusohutuse ülesandeid; 4) tunneb kella ja kalendrit ning seostab seda oma elu tegevuste ja sündmustega; 5) teisendab pikkus-, massi- ja ajaühikuid (valdavalt ainult naaberühikuid); 6) arvutab nimega arvudega (lihtsamad juhud); 7) analüüsib ja lahendab iseseisvalt erinevat tüüpi ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid ning hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust; 8) koostab ühetehtelisi tekstülesandeid.	risttahukas, püramiid, silinder, koonus) ning nende põhilisi elemente; 2) leiab ümbritsevast ainekavaga määratud tasandilisi ja ruumilisi kujundeid; 3) rühmitab geomeetrilisi kujundeid nende ühiste tunnuste alusel; 4) joonestab tasandilisi kujundeid; konst-rueerib võrdkülgse kolmnurga ning etteantud raadiusega ringjoone; 5) mõõdab õpitud geomeetriliste kujundite küljed ning arvutab ümbermõõdu.

Matemaatika 1. klass
Õppeaine maht: 105 tundi
1. Arvutamine
2. Mõõtmine ja tekstülesanded
3. Geomeetrilised kujundid

1. Arvutamine

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Arvud 0–100, nende tundmine, lugemine, kirjutamine, järjestamine ja võrdlemine. Järgarvud. Märgid +, -, =, >, <. Liitmine ja lahutamine 20 piires. Liitmise ja lahutamise vaheline seos. Täiskümnete liitmine ja lahutamine saja piires. Lihtsaimad tähte sisaldavad võrdused.	►Loeb ja kirjutab, järjestab ja võrdleb arve 0-100; ►paigutab naturaalarvude ritta sealt puuduvad arvud 100 piires; ►teab ja kasutab mõisteid *võrra rohkem* ja *võrra vähem*; ►loeb ja kirjutab järgarve; ►liidab peast 20 piires; lahutab peast ülemineku ta kümnest 20 piires; ►omab esialgsed oskused lahutamiseks ülemineku ga kümnest 20 piires; ►nimetab üheliste ja kümneliste asukohta kahekohalises arvus; ►liidab ja lahutab peast täiskümneid 100 piires; ►asendab proovimise teel lihtsaimasse võrdustesse seal puuduvat arvu oma arvutusoskuste piires.	**Eesti keel** – arvude kirjutamine ja lugemine, arvud muinasjuttudes. **Kunstiõpetus** – numbritest koosnevad pildid, arvukaartide valmistamine

2. Mõõtmine ja tekstülesanded

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming

Mõõtühikud:meeter, sentimeeter, gramm, liiter, kilogramm, minut, tund, ööpäev, nädal, kuu, aasta; kella tundmine täis-, veerand-, pool- ja kolmveerandtundides; käibivad rahaühikud; ühetehtelised tekstülesanded 20 piires liitmisele ja lahutamisele.	►Kirjeldab pikkusühikuid meeter ja sentimeeter tuttavate suuruste kaudu, kasutab nende tähiseid m ja cm; ►mõõdab joonlaua või mõõdulindiga vahe-maad/eseme mõõtmeid meetrites või senti-meetrites; ►teab seost 1 m = 100 cm; ►kirjeldab massiühikuid gramm ja kilogramm tuttavate suuruste kaudu, kasutab nende tähiseid kg ja g; ► kujutab ette mahuühikut liiter, kasutab selle tähist l; ►nimetab ajaühikuid minut, tund ööpäev, nädal, kuu ja aasta; ►leiab tegevuse kestust tundides; ►ütleb kellaaegu (ilma sõnu “veerand” ja “kolmveerand” kasutamata, näit. 18.15); ►teab seoseid 1 tund = 60 minutit ja 1 ööpäev = tundi; ►nimetab Eestis käibivaid rahaühikuid, kasutab	**Eesti keel** – teksti mõistmine, enese-väljenduse oskus; tööjuhiste lugemine; nädalapäevade õigekiri, kuudepäevade ja kuude nimetuste õigekiri, tähtpäevade nimetuste õigekiri; kellaaegade õigekiri; rahaühikute ja rahasummade õigekiri; toitainete nimetuste õigekiri **Tööõpetus** – täpsus mõõtmisel, lõikamisel Inimeseõpetus – mõõdud, õpilase koolikoti raskus **Kehaline kasvatus** – tulemuste mõõtmine (kaugus, aeg), riietumine vastavalt õhutemperatuurile **Loodusõpetus** – vajalik ja ebavajalik, säästlik eluviis; ohtlikud vedelad jäätmed; välistemperatuur; öö ja päev; ajavööndid **Ajalugu** – kell läbi sajndite

	neid lihtsamates tehingutes; ►teab seost 1 euro = 100 senti; ►koostab matemaatilisi jutukesi hulki ühendades, hulgast osa eraldades ja hulki võrreldes; ►lahendab ühetehtelisi tekstülesandeid liitmisele ja lahutamisele 20 piires; ►püstitab ise küsimusi osalise tekstiga ülesannetes; ►hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust.	

3. Geomeetrilised kujundid

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Punkt, sirglõik ja sirge. Ruut, ristkülik ja kolmnurk; nende elemendid tipp, külg ja nurk. Ring. Kuup. Risttahukas japüramiid; nende tipud, servad ja tahud. Kera. Esemete ja kujundite rühmitamine, asukoha ja suuruse kirjeldamine ning võrdlemine.	►Eristab sirget kõverjoonest, teab sirge osi punkt ja sirglõik; ►joonestab ja mõõdab joonlaua abil sirglõiku ►eristab ruutu, ristkülikut ja kolmnurka teistest kujunditest; näitab nende tippe, külgi ja nurki; ►eristab ringe teistest kujunditest; ►eristab kuupi, risttahukat ja püramiidi teistest	**Loodusõpetus** – taimede kõrguste võrdlemine; Eesti kaart; sõit ühest punktist teise; püramiid, linna arhidektuur Kehaline kasvatus – rivistumine, orienteerumine **Inimeseõpetus** – kasv ja kaal **Eesti keel** – vahe arvu ja järgarvu vahel; kohanimede õigekiri

Geomeetrilised kujundid meie ümber.	ruumilistest kujunditest; ►näitab maketil nende tippe,servi ja tahke; ►eristab kera teistest ruumilistest kujunditest; rühmitab esemeid ja kujundeid ühiste tunnuste alusel; ►võrdleb esemeid ja kujundeid asendi- ja suurustunnustel; ►leiab ümbritsevast õpitud tasandilisi ja ruumilisi kujundeid.	**Tööõpetus** – õige pikkusega paberiribade lõikamine; voltimine

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – aja planeerimine, planeerimise tähtsus, koostööoskused, kordamise ja kinnistamise tähtsus; hindamise ja seostamise oskus.
Teabekeskkond – numbriline teave ümbritsevast, pikkusühikud, standardsed pikkused, massiühikud, ajaühikud, kaart.
Tervis ja ohutus – kasv, vanus, raha jne, tervislik toitumine, liiklus.
Väärtused ja kõlblus – käitumine klassis ja õues, tervitamine, viisakus ja teistega arvestamine, tagasiside end aja teiste töö kohta.
Keskkond ja jätkusuutlik areng – käitumine looduses, tarbimine ja raiskamine.
Tehnoloogia ja innovatsioon – pildistamine, filmimine, IKT otstarbekas kasutamine, kiirus ja kiiruse mõõtmine, spidomeeter, pikkusühikute mõõtmiseks vajalikud vahendid; kaalud, erinevad skaalad, ajanäitajad, kaardid ja tehnoloogia.
Kultuuriline identiteet – vanad pikkusühikud, pikkusühikud teistes maades, tähtpäevad ja pööripäevad; kellad ja kalendrid vanal ajal ja erinevates kultuurides; erinevad rahad ja vanaaegsed rahad.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – aja planeerimine; töö, raha ja palk.

Matemaatika 2. klass

Õppeaine maht 105 tundi
1. Arvutamine
2. Mõõtmine ja tekstülesanded
3. Geomeetrilised kujundid

1. Arvutamine

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Ühekohalise arvu lahutamine 100 piires. Täiskümnete ja -sadade liitmine ja lahutamine 1000 piires. Mitme tehtega liitmis- ja lahutamisülesanded arvuga 100 piires; Korrutamise seos liitmisega. Arvude 1 – 10 korrutamine ja jagamine 2, 3, 4 ja 5-ga. Korrutamise ja jagamise vaheline seos. Täht arvu tähisena. Tähe arvväärtuse leidmine võrdustes analoogia ja proovimise teel.	►lahutab peast kahekohalisest arvust ühekohalist arvu 100 piires; ►liidab ja lahutab peast täissadadega 1000 piires; ►selgitab korrutamist liitmise kaudu; ►korrutab arve 1 – 10 kahe, kolme, nelja ja viiega; ►selgitab jagamise tähendust, kontrollib jagamise õigsust korrutamise kaudu; ►leiab tähe arvväärtuse võrdustes proovimise või analoogia teel; ►täidab proovimise teel tabeli, milles esineb tähtavaldis;	►**Eesti keel** – arvsõnade õigekiri, töö-juhendite lugemine, suuline väljendus - oskus, tekstülesannete lahenduse vormistamine; ►**Inimeseõpetus, loodusõpetus** - vaatlus

2. Mõõtmine ja tekstülesanded

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming

Pikkusühikud kilomeeter, detsimeeter, sentimeeter. Massiühikud kilogramm, gramm. Mahuühik liiter, kirjeldab suurusi pool liitrit, veerand liitrit, kolmveerand liitrit tuttavate suuruste kaudu; Ajaühikud tund, minut, sekund ja nende tähised. Kell (ka osutitega kell) ja kellaeg. Kalender. Temperatuuri mõõtmine, skaala. Temperatuuri mõõtühik kraad.	►Kirjeldab pikkusühikut kilomeeter tuttavate suuruste kaudu, kasutab kilomeetri tähist km; ►selgitab helkuri kandmise olulisust lahendatud praktiliste ülesannete põhjal; ►hindab lihtsamatel juhtudel pikkust silma järgi (täismeetrites või täissentimeetrites); ►teisendab meetrid detsimeetriteks, detsimeetrid sentimeetriteks; ►võrdleb erinevate esemete masse; ►kirjeldab massiühikuid kilogramm ja gramm tuttavate suuruste kaudu; ►kasutab ajaühikute lühendeid h, min, s; ►kirjeldab ajaühikuid pool, veerand ja kolmveerand tundi oma elus toimuvate sündmuste abil; ►nimetab täistundide arvu ööpäevas ja arvutab täistundidega; ►loeb kellaaegu (kasutades ka sõnu veerand,	►**Eesti keel** - tekstülesannete lahenduse vormistamine; mõõtühikute ja lühendite õigekiri; kalendriga seotud ajaühikute õigekiri; kellaaegade esitus **Loodusõpetus** – tekstülesanded looduse teemadel; vahemaad; loodushoid; aja-vööndid; temperatuuriga seotud muudatused looduses **Kehaline kasvatus** – pikkuse järgi rivistumine, pikkuse ja aja mõõtmine **Kunstiõpetus** – kubistlik pilt, mänguraha de ja hinnasiltide valmistamine **Inimeseõpetus** – inimese mõõdud; töö, palk, taskuraha.

Ühenimeliste nimega suuruste liitmine ja lahutamine. Ühetehtelised tekstülesanded õpitud arvutusoskuste piires. Lihtsamad kahetehtelised tekstülesanded.	pool, kolmveerand); ►tunneb kalendrit ja seostab seda oma elutegevuste ja sündmustega; ►kirjeldab termomeetri kasutust, loeb külma- ja soojakraade; ►arvutab nimega arvudega; ►lahendab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid õpitud arvutusoskuste piires, ►koostab ühetehtelisi tekstülesandeid igapäevaelu teemadel; ►lahendab õpetaja juhendamisel kahetehtelisi tekstülesandeid; ►hindab ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust.	

3. Geomeetrilised kujundid

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Sirglõik, täisnurk, nelinurk, ruut, ristkülik, kolmnurk; nende tähistamine ning joonelementide pikkuste mõõtmine. Antud pikkusega lõigu joonestamine. Ring ja ringjoon, nende eristamine. eristab visuaalselt ringi ja ringjoont teineteisest; Kuup, risttahukas, püramiid, silinder, koonus, kera.	►Mõõdab sentimeetrites, tähistab ja loeb lõigu pikkust ning ruudu, ristküliku ja kolmnurga külgede pikkusi; ►joonestab antud pikkusega lõigu; ►võrdleb sirglõikude pikkusi; ►eristab visuaalselt täisnurka teistest nurkadest; ►eristab nelinurkade hulgas ristkülikuid ja ruute; ►tähistab nende tippe, nimetab külgi ja nurki; ►tähistab kolmnurga tipud, nimetab selle küljed ja nurgad; ►kasutab sirklit ringjoone joonestamiseks; ►näitab sirkliga joonestatud ringjoone keskpunkti asukohta; ►mõõdab ringjoone keskpunkti kauguse ringjoonel olevast punktist; ►kirjeldab kuubi tahke; loendab kuubi tippe, servi, tahke; ►kirjeldab risttahuka tahke, loendab risttahuka	►**Eesti keel** – tähestik ja tähistamine ►**Kunstiõpetus** – pilt arvutis; geomeetria ja kunst; punktide ühendamine; proportsioonid ►**Tööõpetus** – geomeetrilised kujundid ja mustrid; geomeetsiliste kujundite voltimine

Geomeetrilised kujundid meie ümber.	tippe, servi ja tahke; ►eristab kolmnurkset ja nelinurkset püramiidi põhja järgi; ►leiab piltidelt ja ümbritsevast kuubi, risttahuka, püramiidi, silindri, koonuse, kera.	

Läbivad teemad

Kultuuriline identiteet – kalender
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – iseseisva töö oskused, järjekindlus, vigade parandamine ja kontroll, kuulamiseoskus, kinnistamine ja mõistete tähtsus, koostöö
Tehnoloogia ja innovatsioon – IKT olulisus ja kasutamine
Keskkond ja jätkusuutlik areng – looduse mitmekesisus ja linnakeskkond meie ümber; säästlik eluviis
Kodanikualgatus ja innovatsioon – mänguväljaku kujundamine
Väärtused ja kõlblus – tagasiside, hinnang ja sallivus; raha väärtus
Kultuuriline identiteet – rahvusmustrid
Tervis ja ohutus – tervislik eluviis
Ettevõtlikkus – kulutuste planeerimine; pere eelarve
Teabekeskkond – kaart ja selle kasutamine, teabe otsimine ja selle hindamine; erinevad ajamõõtjad, ajavööndid

Matemaatika 3. klass
Õppeaine maht: 105 tundi
1. Arvutamine
2. Mõõtmine ja tekstülesanded
3. Geomeetrilised kujundid

1. **Arvutamine**

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Arvud 0 – 10 000, nende esitus üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste summana. Arvude võrdlemine ja järjestamine 10000 piires. Peast kahekohaliste arvude liitmine ja lahutamine 100 piires. Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires. Korrutustabel. Korrutamis- ja jagamistehte liikmete nimetused. Mõisted: korda suurem, korda väiksem.	►Loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb arve kuni 10 000- ni; ►nimetab arvule eelneva või järgneva arvu; ►määrab arvu asukoha naturaalarvude seas; ►esitab arvu üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste summana; ►liidab ja lahutab peast arve 100 piires; ►liidab ja lahutab kirjalikult arve 10 000 piires; ►selgitab avaldises olevate tehete järjekorda; ►nimetab korrutamis- ja jagamistehte liikmeid (tegur, korrutis, jagatav, jagaja, jagatis); ►selgitab jagamist kui korrutamise pöördtehet; ►valdab korrutustabelit, korrutab ja jagab peast arve korrutustabeli piires, korrutab arvudega 1 ja 0; ►korrutab peast ühekohalist arvu kahekohalise arvuga ja jagab peast kahekohalist arvu ühekohalise arvuga 100 piires; ►täidab proovimise teel tabeli, milles esineb	►**Eesti keel** – arvsõnade õigekiri ►Inglise keel – lihtsamate tööjuhiste tõlkimine internetist ►**Tööõpetus** – korrutamise kella meister-damine, materjalide võrdseteks osadeks jagamine, korduvad mustrid

Tähe arvväärtuse leidmine võrduses analoogia abil. Arvavaldis, tehete järjekord ja sulud. Summa korrutamine ja jagamine arvuga.	tähtavaldis; ►leiab tähe arvväärtuse võrdustes proovimise või analoogia teel; ►määrab tehete järjekorra avaldises (sulud, korrutamine/jagamine, liitmine/lahutamine);	

2. Mõõtmine ja tekstülesanded

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Mõõtühikud millimeeter, tonn ja sajand. Mõõtühikute teisendusi (lihtsamad igapäevaelus ettetulevad juhud).	►Nimetab pikkusmõõte millimeetrist kilomeetrini ja kirjeldab neid tuntud suuruste abil; ►nimetab massiühikuid gramm, kilogramm, tonn ja kirjeldab neid tuntud suuruste abil; ►nimetab ajaühikuid sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund ja kirjeldab neid oma elus asetleidvate sündmuste abil;	**Eesti keel** – funktsionaalse lugemise oskus, korrektne keelekasutus tekst-ülesande koostamisel; mõõtühikute, murdude ja lühendite õigekiri; teatmeteoste kasutamine **Kehaline kasvatus** – tulemuste mõõtmine **Loodusõpetus** – vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil

Murrud 1/2, 1/3, 1/4, 1/5. Nende murdude põhjal arvust osa leidmine. Ühe- ja kahetehteliste tekstülesannete lahendamine. Ühetehteliste tekstülesannete koostamine.	►teisendab pikkus-, massi- ja ajaühikuid (valdavalt vaid naaberühikud); ►arvutab nimega arvudega . ►selgitab murdude 1/2, 1/3, 1/4, 1/5 tähendust; ►leiab ½, 1/3, 1/3, ¼, 1/5 osa arvust; ►selgitab näidete põhjal, kuidas leitakse osa järgi arvu; ►lahendab ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid õpitud arvutusoskuse piires; ►koostab erinevat liiki ühetehtelisi tekst-ülesandeid; ►püstitab ülesande lahendamiseks vajalikud küsimused; ►hindab saadud tulemuste reaalsust;	**Ajalugu –** ajaarvestus läbi aega ja eri-nevate kultuuride

3. Geomeetrilised kujundid

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Murdjoon, hulknurk, ristkülik, ruut ja kolmnurk, nende elemendid. Murdjoone pikkuse ning ruudu, ristküliku ja kolmnurga ümbermõõdu leidmine. Võrdkülgne kolmnurk, selle joonestamine sirkli ja joonlaua abil. Ring ja ringjoon, raadius ja keskpunkt. Etteantud raadiusega ringjoone joonestamine. Kuup, risttahukas, kera, silinder, koonus, kolm- ja nelinurkne püramiid. Nende põhilised elemendid (servad, tipud, tahud). Geomeetrilised kujundid igapäevaelus.	►Eristab murdjoont teistest joontest; mõõdab ja arvutab murdjoone pikkuse sentimeetrites; ►joonestab ristküliku, sealhulgas ruudu, joonlaua abil; ►arvutab ruudu, ristküliku ja kolmnurga ümbermõõdu küljepikkuste kaudu; ►joonestab võrdkülgset kolmnurka sirkli ja joonlaua abil; ►joonestab erineva raadiusega ringjooni; märgib ringjoone raadiuse ja keskpunkti; ►leiab ümbritsevast õpitud ruumilisi kujundeid; ►eristab kuupi ja risttahukat teistest kehadest ning nimetab ja näitab nende tippe, servi, tahke; ►näitab maketi abil silindri põhju ja külgpinda; ►nimetab põhjaks olevat ringi; ►näitab maketi abil koonuse külgpinda, tippu ja põhja; ►nimetab põhjaks olevat ringi; ►näitab ja nimetab maketi abil püramiidi külgtahke, põhja, tippe;	►**Eesti keel** – geomeetriliste kujundite ja kehade nimetused ja nende õigekiri; praktiliste tööjuhendite mõistmine ►**Tööõpetus** – joonestamine, voltimine; materjalide mõõtmine ►**Loodusõpetus** – kaart, plaan, aerofoto ►**Ajalugu** - püramiidid

	►eristab kolm- ja nelinurkset püramiidi põhja järgi.	

Läbivad teemad:

Teabekeskkond , tehnoloogia ja innovatsioon – IKT vahendite mõistlik ja tõhus kasutamine; ruumi plaan; mõõtühikute teisendamine, seosed mõõtühikute vahel; sõiduplaanid; geomeetrilised kujundid ja geomeetria mõiste
Väärtuse ja kõlblus – suhted, tolerantne suhtumine kaaslastesse, teiste arvamuse kuulamine, enda arvamuse esitamine
Tervis ja ohutus – väärtustada tervislikke eluviise, puhkust
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – töö ja aja planeerimine, probleemide lahendamine; leidlikkus ja leiutamine
Keskkond ja jätkusuutlik areng – väärtustada meie elukeskkonda, õuesõppe tunnid
Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine – enesehindamine, õpioskuste arendamine, koostöö; erinevad ametid seoses matemaatikaga; plaani lugemise oskus
Kultuuriline identiteet – ajaarvestus minevikus ja tänapäeval; kalendrid; kellaaja erinev esitus erinevates maades.

II kooliaste

II kooliastme õpitulemused matemaatikas
II kooliastme lõpuks õpilane:
1) kasutab erinevaid matemaatilise info esitamise viise ning oskab üle minna ühelt esitusviisilt teisele;

2) liigitab objekte ja nähtusi ning analüüsib ja kirjeldab neid mitme tunnuse järgi;
3) tunneb probleemülesande lahendamise üldist skeemi;
4) leiab ülesannetele erinevaid lahendusteid;
5) põhjendab oma mõttekäike ja kontrollib nende õigsust;
6) kasutab arvutusvahendeid arvutamiseks ja tulemuste kontrollimiseks;
7) näitab üles initsiatiivi lahendada kodus ja koolis ilmnevaid matemaatilist laadi probleeme;
8) kasutab enda jaoks sobivaid õpioskusi, vajaduse korral otsib abi ja infot erinevatest teabeallikatest.

Arvutamine	**Andmed ja algebra**	**Geomeetrilised kujundid ja mõõtmine**
1) loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb naturaalarve (kuni miljardini), täisarve ning positiivseid ratsionaalarve; 2) eristab paaris- ja paarituid arve; 3) kirjutab naturaalarve järkarvude summana ja järguühikute kordsete summana; 4) tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; 5) arvutab peast ja kirjalikult täisarvudega ning positiivsete ratsionaalarvudega, rakendab tehete järjekorda; 6) sõnastab ja kasutab jaguvustunnuseid (2-ga, 3-ga, 5-ga, 9-ga ja 10-ga); 7) ümardab arvu etteantud täpsuseni;	1) tunneb protsendi mõistet ja leiab osa tervikust; 2) lahendab ja koostab mitmetehtelisi tekst-ülesandeid ning kontrollib ja hindab tulemust; 3) joonestab koordinaatteljestiku, märgib sinna punkti etteantud koordinaatide järgi, loeb teljestikus asuva punkti koordinaate, loeb ja joonistab temperatuuri ning liikumise graafikut; 4) lihtsustab ühe muutujaga avaldisi ning arvutab tähtavaldise väärtuse; 5) leiab antud arvude seast võrrandi lahendi, lahendab lihtsamaid võrrandeid; 6) kogub lihtsa andmestiku, koostab sagedus-tabeli ning arvutab aritmeetilise keskmise; 7) illustreerib arvandmestikku tulp- ja sirg-	1) teab ning teisendab pikkus-, pindala-, ruumala- ja ajaühikuid; 2) teab plaanimõõdu tähendust ja kasutab seda ülesandeid lahendades; 3) joonestab ning tähistab punkti, sirge, kiire, lõigu, murdjoone, ristuvad, lõikuvad ja paralleelsed sirged, ruudu, ristküliku, kolm-nurga, ringi; 4) joonestab, liigitab ja mõõdab nurki (täisnurk, teravnurk, nürinurk, sirgnurk, kõrvunurgad, tippnurgad); 5) konstrueerib sirkli ja joonlaua lõigu keskristsirge, nurgapoolitaja ning sirge suhtes sümmeetrilisi kujundeid; 6) kasutades IKT võimalusi (internetiotsing,

8) esitab naturaalarvu algtegurite korrutisena ning leiab arvude suurima ühisteguri ja vähima ühiskordse; 9) leiab arvu ruudu, kuubi, vastandarvu, pöördarvu ja absoluutväärtuse; 10) tunneb harilikku ja kümnendmurdu ning kujutab neid arvkiirel; kujutab joonisel harilikku murdu osana tervikust; 11) teisendab hariliku murru kümnendmurruks, lõpliku kümnendmurru harilikuks murruks ning leiab hariliku murru kümnendlähendi; 12) kasutab digitaalseid õppematerjale ja arvutiprogramme õpetaja juhendamisel ja iseseisvaks harjutamiseks ning koduste tööde kontrollimiseks; kasutab vajaduse korral taskuarvutit; 13) loeb ja kirjutab Rooma numbreid kuni kolmekümneni (XXX).	lõikdiagrammiga; 8) loeb andmeid tulp- ja sektordiagrammilt, sh liiklusohutusalaste diagrammide lugemine ja analüüsimine.	pildistamine), toob näiteid õpitud geomeetriliste kujundite ning sümmeetria kohta arhitektuuris ja kujutavas kunstis; 7) rakendab kolmnurga sisenurkade summat ja kolmnurkade võrdsuse tunnuseid (KKK, KNK, NKN) ülesandeid lahendades; 8) liigitab kolmnurki külgede ja nurkade järgi, joonestab kolmnurga kõrgused ning arvutab kolmnurga pindala; 9) arvutab ringjoone pikkuse ja ringi pindala; 10) arvutab kuubi ning risttahuka pindala ja ruumala.

Matemaatika 4. klass
Õppeaine maht: 140 tundi
1. Arvutamine

2. Andmed ja algebra
3. Geomeetrilised kujundid ja mõõtmine

1. Arvutamine

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Lugemine ja kirjutamine, nende esitamine üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste, kümne- ja sajatuhandeliste summana. Liitmine ja lahutamine, nende omadused. Kirjalik liitmine ja lahutamine.	►selgitab näidete varal termineid *arv* ja *number* ja kasutab neid ülesannetes; ►kirjutab ja loeb arve 1 000 000 piires; ►esitab arvu üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste kümne- ja sajatuhandeliste summana; ►võrdleb ja järjestab naturaalarve, nimetab arvule eelneva või järgneva arvu; ►kujutab arve arvkiirel; ►nimetab liitmise ja lahutamise tehte komponente (liidetav, summa, vähendatav, vähendaja, vahe); ►tunneb liitmis- ja lahutamistehte liikmete ning tulemuste vahelisi seoseid; ►kirjutab liitmistehtele vastava lahutamistehte ja vastupidi;	►**Eesti keel** – õpetaja pöörab tähelepanu arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamisele ning selgitab, milliste arvude järele ja millal lisatakse punkt.

Naturaalarvude korrutamine. Korrutamise omadused. Kirjalik korrutamine.	►sõnastab ja esitab üldkujul liitmise omadusi (liidetavate vahetuvuse ja rühmitamise omadus) ja kasutab neid arvutamise hõlbustamiseks; ►sõnastab ja esitab üldkujul arvust summa ja vahe lahutamise ning arvule vahe liitmise omadusi ja kasutab neid arvutamisel; ►kujutab kahe arvu liitmist ja lahutamist arvkiirel; ►liidab ja lahutab peast kuni kolmekohalisi arve; ►liidab ja lahutab kirjalikult arve miljoni piires, selgitab oma tegevust; ►nimetab korrutamise tehte komponente (tegur, korrutis); ►esitab kahe arvu korrutise võrdsete liidetavate summana või selle summa korrutisena; ►kirjutab korrutamistehtele vastava jagamis-tehte ja vastupidi; ►tunneb korrutamistehte liikmete ning tulemuse vahelisi seoseid; ►sõnastab ja esitab üldkujul korrutamise	

Naturaalarvude jagamine. Jäägiga jagamine. Kirjalik jagamine. Arv null tehetes.	omadusi: ►tegurite vahetuvus, tegurite rühmitamine, summa korrutamine arvuga; ►kasutab korrutamise omadusi arvutamise lihtsustamiseks; ►korrutab peast arve 100 piires; ►korrutab naturaalarvu 10, 100 ja 1000-ga; ►arvutab enam kui kahe arvu korrutist; ►korrutab kirjalikult kuni kahekohalisi naturaalarve ja kuni kolmekohalisi arve järkarvudega; ►nimetab jagamistehte komponente (jagatav, jagaja, jagatis); ►tunneb jagamistehte liikmete ja tulemuse vahelisi seoseid; ►jagab peast arve korrutustabeli piires; ►kontrollib jagamistehte tulemust korrutamise abil; ►selgitab, mida tähendab “üks arv jagub teisega”;	

Tehete järjekord. tunneb tehete järjekorda	►jagab jäägiga ja selgitab selle jagamise tähendust; ►jagab nullidega lõppevaid arve peast 10, 100 ja 1000- ga; ►jagab nullidega lõppevaid arve järkarvudega; jagab summat arvuga; ►jagab kirjalikult arvu ühekohalise ja kahe-kohalise arvuga; ►liidab ja lahutab nulli, korrutab nulliga; ►selgitab, millega võrdub null jagatud arvuga ja nulliga jagamise võimatust; ►arvutab kahe- ja kolmetehteliste arvavaldiste väärtuse; ► selgitab arvu ruudu tähendust, arvutab natu-raalarvu ruudu; ►teab peast arvude 0 – 10 ruutusid; ►kasutab arvu ruutu ruudu pindala arvutamisel; ►selgitab murru lugeja ja nimetaja tähendust, kujutab joonisel murdu osana tervikust; ►nimetab joonisel märgitud terviku osale	

sulgudeta ja ühe paari sulgudega arvavaldises. Naturaalarvu ruut. Murrud. Rooma numbrid.	vastava murru; ►arvutab osa (ühe kahendiku, kolmandiku jne) tervikust; ►loeb ja kirjutab enamkasutatavaid rooma numbreid (kuni kolmekümneni), selgitab arvu üleskirjutuse põhimõtet.	

2. Andmed ja algebra

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Tekstülesanded. lahendab kuni kolmetehtelisi elulise sisuga tekstülesandeid;	►modelleerib õpetaja abiga tekstülesandeid; ►koostab ise ühe- kuni kahetehtelisi tekst-	

Täht võrduses.	ülesandeid; ►hindab ülesande lahendustulemuse reaalsust; ► leiab ühetehtelisest võrdusest tähe arvväärtuse proovimise või analoogia teel; *Näiteks võrduse 21 + b = 34 korral võib proovida,* *milline arv tuleb liita 21-le, et saaks 34. Toetudes näiteks võrdustele 2 + 3 = 5 ja 3 = 5 – 2 võib analoogia põhjal kirjutada, et b = 34 – 21 = 13.* *Ülesannetes piirdutakse vaid võrdustega, mis sisaldavad ühte tehet ühe tähega.*	

3. Geomeetrilise kujundid ja mõõtmine

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Kolmnurk.	►Leiab ümbritsevast ruumist kolmnurki ning eristab neid; ►nimetab ja näitab kolmnurga külgi, tippe ja nurki;	►**Kultuuriline identiteet** - matemaatika ajaloo elementide tutvustamine (rooma numbrid, erinevate tehete ja sümbolite jõudmine matemaatikasse).

Nelinurk, ristkülik ja ruut. Kujundi ümbermõõdu ja pindala leidmine.	►joonestab kolmnurka kolme külje järgi; ►selgitab kolmnurga ümbermõõdu tähendust ja näitab ümbermõõtu joonisel; ►arvutab kolmnurga ümbermõõtu nii külgede mõõtmise teel kui ka etteantud küljepikkuste korral; ►leiab ümbritsevast ruumist nelinurki, rist-külikuid ja ruute ning eristab neid; ►nimetab ning näitab ristküliku ja ruudu külgi, vastaskülgi, lähiskülgi, tippe ja nurki; ►joonestab ristküliku ja ruudu nurklaua abil; ►kasutab ümbermõõdu ja pindala arvutamisel sobivaid mõõtühikuid; ►arvutab kolmnurkadest ja tuntud nelinurkadest koosneva liitkujundi ümbermõõdu; ►arvutab tuntud nelinurkadest koosneva liit-kujundi pindala; ►rakendab geomeetria teadmisi tekstülesannete lahendamisel;	►**Tehnoloogia ja innovatsioon** – õpilane kasutab õppes nii taskuarvutit kui ka personaalarvutit, kasutab arvutitundides saadud teadmisi eluliste matemaatiliste probleemide lahendamisel. ►**Teabekeskkond** - õpilane hangib ülesande (probleemi) lahendamiseks vajaliku info avalikest teabekanalitest ja arendab kriitilise teabeanalüüsi oskusi. ►**Keskkond ja jätkusuutlik areng** – elulised tekstülesanded, milles kasutatakse reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta. ►**Väärtused ja kõlblus** – igas matemaatika tunnis kasvatatakse õpilases kõlbelist komponenti – korralikkus, hoolsuse, süstemaatilisus, järjekindlus, püsivus ja ausus.

Pikkusühikud. Pindalaühikud. Massiühikud.	►nimetab pikkusühikuid mm, cm, dm, m, km, selgitab nende ühikute vahelisi seoseid; ►mõõdab igapäevaelus ettetulevaid pikkusi, kasutades sobivaid mõõtühikuid; ►toob näiteid erinevate pikkuste kohta, hindab pikkusi silma järgi; ►teisendab pikkusühikuid ühenimelisteks; ►selgitab pindalaühikute mm², cm², dm², m², ha, km² tähendust; ►kasutab pindala arvutamisel sobivaid ühikuid; ►selgitab pindalaühikute vahelisi seoseid; ► nimetab massiühikuid g, kg, t, selgitab massi-ühikute vahelisi seoseid; kasutab massi arvutamisel sobivaid ühikuid; ►toob näiteid erinevate masside kohta, hindab massi ligikaudu; ► kirjeldab mahuühikut liiter, hindab keha mahtu ligikaudu; ► nimetab Eestis käibelolevaid rahaühikuid, selgitab rahaühikute vahelisi seoseid, kasutab arvutustes rahaühikuid; ► nimetab aja mõõtmise ühikuid tund, minut,	

Mahuühikud. Rahaühikud. Ajaühikud. Kiirus ja kiirusühikud. Temperatuuri mõõtmine.	sekund, ööpäev, nädal, kuu, aasta, sajand; teab nimetatud ajaühikute vahelisi seoseid; ► selgitab kiiruse mõistet ning kiiruse, tee-pikkuse ja aja vahelist seost; ►kasutab kiirusühikut km/h lihtsamates ülesannetes; ► loeb termomeetri skaalalt temperatuuri kraadides märgib etteantud temperatuuri skaalale; ►kasutab külmakraadide märkimisel nega-tiivseid arve; ► loeb termomeetri skaalalt temperatuuri kraadides märgib etteantud temperatuuri skaalale; ►kasutab külmakraadide märkimisel negatiivseid arve	

Arvutamine nimega arvudega		

Matemaatika 5. klass
Õppeaine maht: 140 tundi
1. Arvutamine
2. Andmed ja algebra
3. Geomeetrilised kujundid ja mõõtmine

1. Arvutamine

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Miljonite klass ja miljardite klass. Arvu järk, järguühikud ja järkarv. Naturaalarvu kujutamine arvkiirel. Naturaalarvude võrdlemine.	►loeb numbritega kirjutatud arve miljardi piires; ►kirjutab arve dikteerimise järgi; ►määrab arvu järke ja klasse; ►kirjutab naturaalarve järkarvude summana ja järguühikute kordsete summana; ►kirjutab arve kasvavas (kahanevas)järjekorras;	►**Eesti keel** – õpetaja pöörab tähelepanu arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamisele ning selgitab, milliste arvude järele ja millal lisatakse punkt.

Naturaalarvude ümardamine. Neli põhitehet naturaalarvudega. Liitmis- ja korrutamistehte põhiomadused ja nende rakendamine. Arvu kuup. Tehete järjekord. Avaldise väärtuse arvutamine. Arvavaldise lihtsustamine sulgude avamise ja ühisteguri sulgudest väljatoomisega.	►märgib naturaalarve arvkiirele; ►võrdleb naturaalarve; ►teab ümardamisreegleid ja ümardab arvu etteantud täpsuseni; ►liidab ja lahutab kirjalikult naturaalarve miljardi piires; ►selgitab ja kasutab liitmise ja korrutamise seadusi; ►korrutab kirjalikult kuni kolmekohalisi naturaalarve; ►jagab kirjalikult kuni 5-kohalisi arve kuni 2-kohalise arvuga; ►selgitab naturaalarvu kuubi tähendust ja leiab arvu kuubi; ►tunneb tehete järjekorda (liitmine/lahutamine, korrutamine/jagamine, sulud), arvutab kuni neljatehteliste arvavaldiste väärtusi; ►avab sulgusid arvavaldiste korral; toob ühise teguri sulgudest välja; ► eristab paaris- ja paaritud arve;	

Paaris- ja paaritud arvud. Jaguvuse tunnused (2-ga, 3-ga, 5-ga, 9-ga, 10-ga) Arvu tegurid ja kordsed. Algarvud ja kordarvud, algtegur. Arvude suurim ühistegur ja vähim Ühiskordne. Murdarv, harilik murd, murru lugeja ja nimetaja. Kümnendmurrud.	►otsustab (tehet sooritamata), kas arv jagub 2-ga, 3-ga, 5-ga, 9-ga või 10-ga; ►leiab arvu tegureid ja kordseid; ►teab, et arv 1 ei ole alg- ega kordarv; ►esitab naturaalarvu algtegurite korrutisena; ►otsustab 100 piires, kas arv on alg- või kordarv; ►esitab naturaalarvu algarvuliste tegurite korrutisena; ►leiab arvude suurima ühisteguri (SÜT) ja vähima ühiskordse (VÜK). ► selgitab hariliku murru lugeja ja nimetaja tähendust; ►tunneb kümnendmurru kümnendkohti; ►loeb kümnendmurde; ►kirjutab kümnendmurde numbrite abil verbaalse esituse järgi; ►võrdleb ja järjestab kümnendmurde; ►kujutab kümnendmurde arvkiirel;	

Kümnendmurru ümardamine. Tehted kümnendmurdudega. Taskuarvuti, neli põhitehet.	► ümardab kümnendmurde etteantud täpsuseni; ►liidab ja lahutab kirjalikult kümnendmurde; ►korrutab ja jagab peast kümnendmurde järguühikutega (10, 100, 1000, 10 000 ja 0,1; 0,01; 0,001); ►korrutab kirjalikult kuni kolme tüvenumbriga kümnendmurde; ►jagab kirjalikult kuni kolme tüvenumbriga murdu murruga, milles on kuni kaks tüvenumbrit (mõistet tüvenumber ei tutvustata); ►tunneb tehete järjekorda ja sooritab mitme tehtega ülesandeid kümnendmurdudega ; ►sooritab arvutuste kontrollimiseks neli põhitehet taskuarvutil.	

2. Andmed ja algebra.

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Arvavaldis, tähtavaldis, valem. Võrrandi ja selle lahendi mõiste. Võrrandi lahendamine proovimise ja analoogia teel.

Sagedustabel. Skaala. Diagrammid: tulpdiagramm, sirglõikdiagramm. Aritmeetiline keskmine. Tekstülesannete lahendamine.	►tajub skaala tähendust arvkiire ühe osana; ►loeb andmeid erinevatelt skaaladelt andmeid ja toob näiteid skaalade kasutamise kohta; ►loeb andmeid tulpdiagrammilt ja oskab neid kõige üldisemalt iseloomustada; ►joonistab tulp- ja sirglõikdiagramme; ►arvutab aritmeetilise keskmise; ►lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; ►tunneb tekstülesande lahendamise etappe; ►modelleerib õpetaja abiga tekstülesandeid; ►kasutab lahendusidee leidmiseks erinevaid strateegiaid; ►hindab tulemuse reaalsust;	

3. Geomeetrilised kujundid ja mõõtmine.

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Sirglõik, murdjoon, kiir, sirge.	► joonestab sirge, kiire ja lõigu ning selgitab nende erinevusi;	

Nurk, nurkade liigid. Kõrvunurgad. Tippnurgad.	►märgib ja tähistab punkte sirgel, kiirel, lõigul; ►joonestab etteantud pikkusega lõigu; ►mõõdab antud lõigu pikkuse; ►arvutab murdjoone pikkuse; ►joonestab nurga, tähistab nurga tipu ja kirjutab nurga nimetuse sümbolites (näiteks $\angle ABC$); võrdleb etteantud nurki silma järgi ja liigitab neid, joonestab teravnurga, nürinurga, täisnurga ja sirgnurga; ►kasutab malli nurga mõõtmiseks ja etteantud suurusega nurga joonestamiseks; ►teab täisnurga ja sirgnurga suurust; ►leiab jooniselt kõrvunurkade ja tippnurkade paare; ►joonestab kõrvunurki ja teab, et kõrvunurkade summa on 180° ►arvutab antud nurga kõrvunurga suuruse; ►joonestab tippnurki ja teab, et tippnurgad on võrdsed; ► joonestab lõikuvaid ja ristuvaid sirgeid;	

Paralleelsed ja ristuvad sirged. Kuubi ja risttahuka pindala ja ruumala. Pindalaühikud ja ruumalaühikud. Plaanimõõt.	►joonestab paralleellükke abil paralleelseid sirgeid; ►tunneb ja kasutab sümboleid ⊥ ja ∥ ►arvutab kuubi ja risttahuka pindala ja ruumala; ►teisendab pindalaühikuid; ►teab ja teisendab ruumalaühikuid; ►kasutab ülesannete lahendamisel mõõtühikute vahelisi seoseid; ►selgitab plaanimõõdu tähendust; ►valmistab ruudulisele paberile lihtsama (korteri jm) plaani.	

Läbivad teemad:

Keskkond ja jätkusuutlik areng - statistika elemente (andmete kogumine, keskmine, mood) sisaldavad ülesanded keskkonnaressursside kasutamise kohta.
Kultuuriline identiteet - matemaatika ajaloo elementide tutvustamine (rooma numbrid, erinevate tehete ja sümbolite jõudmine matemaatikasse).
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - statistika elementide käsitlemine, mis võimaldab õpilasel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest.

Tehnoloogia ja innovatsioon – õpilane kasutab õppes nii taskuarvutit kui ka personaalarvutit, kasutab arvutitundides saadud teadmisi eluliste matemaatiliste probleemide lahendamisel.
Teabekeskkond - õpilane hangib ülesande (probleemi) lahendamiseks vajaliku info avalikest teabekanalitest ja arendab kriitilise teabeanalüüsi oskusi.
Keskkond ja jätkusuutlik areng – elulised tekstülesanded, milles kasutatakse reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta.
Väärtused ja kõlblus – igas matemaatika tunnis kasvatatakse õpilases kõlbelist komponenti – korralikkus, hoolsuse, süstemaatilisus, järjekindlus, püsivus ja ausus.

Matemaatika 6. klass
Õppeaine maht: 175 tundi
1. Arvutamine
2. Andmed ja algebra
3. Geomeetrilised kujundid ja mõõtmine

1. Arvutamine

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Harilik murd, selle põhiomadus. Hariliku murru taandamine ja laiendamine. Harilike murdude võrdlemine.	►teab murru lugeja ja nimetaja tähendust; ► teab, et murrujoonel on jagamismärgi tähendus; ►kujutab harilikke murde arvkiirel; ►kujutab lihtsamaid harilikke murde vastava osana lõigust ja tasapinnalisest kujundist;	**Loodusõpetus** – teab negatiivse arvu tähendust (temperatuur, veepinnast madalam). **Eesti keel** - pöörab tähelepanu arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamisele, selgitada, milliste arvude järele ja millal lisatakse punkt. **Muusika** - noodipikkused ja takt ning

Ühenimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Erinimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Harilike murdude korrutamine. Pöördarvud. Harilike murdude jagamine.	►tunneb liht- ja liigmurde; ►teab, et iga täisarvu saab esitada hariliku murruna; ►taandab murde nii järkjärgult kui suurima ühisteguriga, jäädes arvutamisel saja piiresse; ►teab, milline on taandumatu murd; ►laiendab murdu etteantud nimetajani; ►teisendab murde ühenimelisteks ja võrdleb neid; ►teab, et murdude ühiseks nimetajaks on antud murdude vähim ühiskordne; ►esitab liigmurru segaarvuna ja vastupidi; ►liidab ja lahutab ühenimelisi ja erinimelisi murde; ►korrutab harilikke murde omavahel ja murd-arve täisarvudega; ►tunneb pöördarvu mõistet; ►jagab harilikke murde omavahel ja murdarve täisarvudega ning vastupidi; ►tunneb segaarvude liitmise, lahutamise, korrutamise ja jagamise eeskirju ja rakendab	nende seotus harilike murdudega.

Arvutamine harilike ja kümnendmurdudega. Kümnendmurru teisendamine harilikuks murruks ning hariliku murru teisendamine kümnendmurruks. Negatiivsed arvud. Arvtelg. Positiivsete ja negatiivsete täisarvude kujutamine arvteljel. Kahe punkti vaheline kaugus arvteljel.Vastandarvud. Arvu absoluutväärtus. Arvude järjestamine. Arvutamine täisarvudega.	neid arvutamisel; ►teisendab lõpliku kümnendmurru harilikuks murruks ja harilikku murru lõplikuks või lõpmatuks perioodiliseks kümnendmurruks; ►leiab hariliku murru kümnendlähendi ja võrdleb harilikke murde kümnendlähendite abil; ►arvutab täpselt avaldiste väärtusi, mis sisaldavad nii kümnend- kui harilikke murde ja sulge; ►selgitab negatiivsete arvude tähendust, toob nende kasutamise kohta elulisi näiteid; ►leiab kahe punkti vahelise kauguse arvteljel; ►teab, et naturaalarvud koos oma vastandarvudega ja arv null moodustavad täisarvude hulga; ►võrdleb täisarve ja järjestab neid; ►teab arvu absoluutväärtuse geomeetrilist tähendust; ►leiab täisarvu absoluutväärtuse; ►liidab ja lahutab positiivsete ja negatiivsete täisarvudega, tunneb arvutamise reegleid; ►vabaneb sulgudest, teab, et vastandarvude	

	summa on null ja rakendab seda teadmist arvutustes; ►rakendab korrutamise ja jagamise reegleid positiivsete ja negatiivsete täisarvudega arvutamisel; ►arvutab kirjalikult täisarvudega;	

2. Andmed ja algebra.

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Protsendi mõiste. Osa leidmine tervikust.	►selgitab protsendi mõistet; teab, et protsent on üks sajandik osa tervikust; ►leiab osa tervikust; ►leiab arvust protsentides määratud osa; ►lahendab igapäevaelule tuginevaid ülesandeid protsentides määratud osa leidmisele (ka intressiarvutused); ►lahendab tekstülesandeid protsentides määratud osa leidmisele; ►joonestab koordinaatteljestiku, märgib sinna punkti etteantud koordinaatide järgi;	**Loodusõpetus** – kasutab protsentarvutust liikumise kiiruse muutumise kirjeldamisel. **Inimeseõpetus** – kasutab vajadusel diagramme, koostab ja tõlgendab neid.

Koordinaattasand. Punkti asukoha määramine tasandil. Temperatuuri graafik, ühtlase liikumise graafik ja teisi empiirilisi graafikuid. Sektordiagramm. Tekstülesanded.	►määrab punkti koordinaate ristkoordinaadistikus; ►joonestab lihtsamaid graafikuid; ►loeb andmeid graafikult, sh loeb ja analüüsib liiklusohutusalaseid graafikuid; ► loeb andmeid sektordiagrammilt; ► analüüsib ning lahendab täisarvude ja murdarvudega mitmetehteliste tekstülesandeid; ►tunneb probleemülesande lahendamise üldist skeemi; ►õpetaja juhendamisel modelleerib lihtsamas reaalses kontekstis esineva probleemi (probleemülesannete lahendamine).	

3. Geomeetrilised kujundid.

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Ringjoon. Ring. Ringi sektor. Ringjoone pikkus.	► teab ringjoone keskpunkti, raadiuse ja diameetri tähendust; ►joonestab etteantud raadiuse või diameetriga ringjoont;	**Tehnoloogiaõpetus** – oskab arvutada erinevate geomeetriliste kujundite pindalasid ning neid valmistada.

Peegeldus sirgest, telgsümmeetria. Peegeldus punktist, tsentraalsümmeetria. Lõigu poolitamine. Antud sirge Kolmnurk ja selle elemendid. Kolmnurga nurkade summa. Kolmnurkade võrdsuse tunnused.	► eristab joonisel sümmeetrilised kujundid; ►joonestab sirge (ja punkti) suhtes antud punktiga sümmeetrilist punkti, antud lõiguga sümmeetrilise lõigu ja antud kolmnurga või nelinurgaga sümmeetrilist kujundi; ►poolitab sirkli ja joonlauaga lõigu ning joonestab ►näitab joonisel ja nimetab kolmnurga tippe, külgi, nurki; ►joonestab ja tähistab kolmnurga, arvutab kolmnurga ümbermõõdu; ►leiab jooniselt ja nimetab kolmnurga lähis-nurki, vastasnurki, lähiskülgi, vastaskülgi; ►teab ja kasutab nurga sümboleid; ►teab kolmnurga sisenurkade summat ja rakendab seda puuduva nurga leidmiseks; ►teab kolmnurkade võrdsuse tunnuseid KKK, KNK, NKN ning kasutab neid ülesannete lahendamisel; ►liigitab joonistel etteantud kolmnurki nurkade ja külgede järgi; ►joonestab teravnurkse, täisnurkse ja	

Kolmnurkade liigitamine. Kolmnurga joonestamine kolme külje järgi, kahe külje ja nende vahelise nurga järgi, ühe külje ja selle lähisnurkade järgi. Täisnurkne kolmnurk. Võrdhaarse kolmnurga omadusi. Kolmnurga alus ja kõrgus. Kolmnurga pindala.	nürinurkse kolmnurga; ►joonestab erikülgse, võrdkülgse ja võrdhaarse kolmnurga; ►joonestab kolmnurga kolme külje järgi, kahe külje ja nendevahelise nurga järgi ning ühe külje ja selle lähisnurkade järgi; ►näitab ja nimetab täisnurkse kolmnurga külgi; näitab ja nimetab võrdhaarses kolmnurgas külgi ja nurki; ►teab võrdhaarse kolmnurga omadusi ja kasutab neid ülesannete lahendamisel; ►tunneb mõisteid alus ja kõrgus, joonestab iga kolmnurga igale alusele kõrguse; ►mõõdab kolmnurga aluse ja kõrguse; ►arvutab kolmnurga pindala.	

Läbivad teemad:

Keskkond ja jätkusuutlik areng - protsentarvutusülesanded, milles kasutatakse reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta.
Kultuuriline identiteet - protsentarvutuse abil saab kirjeldada ühiskonnas toimuvaid protsesse mitmekultuurilisuse teemaga seonduvalt (eri rahvused, erinevad usundid, erinev sotsiaalne positsioon ühiskonnas jne), protsentarvutuse käsitlemine võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest.
Teabekeskkond – õpilane hangib ülesande (probleemi) lahendamiseks vajaliku info avalikest teabekanalitest.

Tehnoloogia ja innovatsioon – õpilane kasutab õppes nii taskuarvutit kui ka personaalarvutit, kasutab erinevaid programme (GeoGebra) geomeetriliste konstruktsioonide tegemisel.
Tervis ja ohutus - oskab kasutada protsentarvutust toote (eseme) koostise määramisel, kui ajalikud algandmed on olemas. Lahendab ülesandeid tervisliku toidu kohta, liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud tekstülesandeid, muid riskitegureid käsitlevate andmetega protsentülesandeid ja graafikuid.
Väärtused ja kõlblus – igas matemaatika tunnis kasvatatakse õpilases kõlbelist komponenti – korralikkus, hoolsuse, süstemaatilisus, järjekindlus, püsivus ja ausus.

III kooliastme õpitulemused matemaatikas
III kooliastme lõpuks õpilane:
1) koostab ja rakendab sobivaid matemaatilisi mudeleid erinevate eluvaldkondade ülesandeid lahendades;
2) püstitab hüpoteese (sh matemaatilisi ning tervise, ohutuse ja keskkonna kohta), kontrollib neid, üldistab ning arutleb loogiliselt;
3) põhjendab väiteid, on omandanud esmase tõestusoskuse;
4) kasutab matemaatiliste seoste uurimisel arvutit ja muid abivahendeid;
5) näeb seoseid erinevate matemaatiliste mõistete vahel ning loob neist süsteemi;
6) hindab oma matemaatilisi teadmisi ja oskusi ning arvestab neid edasist tegevust kavandades.

Arvutamine ja andmed	**Protsent**	**Algebra**	**Funktsioonid**	**Geomeetria**
1) liidab, lahutab, korrutab, jagab ja astendab naturaalarvulise astendajaga ratsionaalarve peast, kirjalikult ja taskuarvutiga ning rakendab tehete järjekorda; 2) kirjutab suuri ja väikseid arve standard-	1) leiab terviku protsentides antud osamäära järgi; 2) väljendab murruna antud osa protsentides; 3) leiab, mitu protsenti moodustab üks arv teisest; 4) määrab suuruse kasvamist ja kahanemist	1) korrastab üks- ja hulkliikmeid, liidab, lahutab ning korrutab üks- ja hulkliikmeid ning jagab üksliikmeid ja hulkliiget üksliikmega; 2) tegurdab hulkliikmeid (toob sulgude ette, kasutab abivalemeid, tegurdab	1) selgitab näidete põhjal muutuva suuruse ja funktsiooni olemust; 2) selgitab võrdelise ja pöördvõrdelise sõltuvuse tähendust eluliste näidete põhjal; 3) joonestab valemi järgi funktsiooni graafiku (nii	1) joonestab ning konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) tasandilisi kujundeid etteantud elementide järgi; 2) arvutab kujundite joonelemendid, ümbermõõdu, pindala ja ruumala; 3) defineerib kujundeid, kolmnurga ja trapetsi

kujul; 3) ümardab arve etteantud täpsuseni; 4) selgitab naturaalarvulise astendajaga astendamise tähendust ning kasutab astendamise reegleid; 5) selgitab arvu ruutjuure tähendust ja leiab peast või taskuarvutil ruutjuure; 6) moodustab reaalsete andmete põhjal statistilise kogumi, korrastab seda, moodustab sageduste ja suhteliste sageduste tabeli ning iseloomustab statistilist kogumit aritmeetilise keskmise järgi; 7) selgitab tõenäosuse tähendust ja arvutab lihtsamatel juhtudel sündmuse tõenäosuse.	protsentides; 5) eristab muutust protsentides muutusest protsendipunktides; 6) tõlgendab reaalsuses ja teistes õppeainetes esinevaid protsentides väljendatavaid suurusi, sealhulgas laenudega (ainult lihtintress) seotud kulutusi ja ohte; 7) arutleb maksude olulisuse üle ühiskonnas.	ruutkolmliiget); 3) taandab ja laiendab algebralist murdu; liidab, lahutab, korrutab ja jagab algebralisi murde; 4) lihtsustab kahetehtelisi ratsionaalavaldisi; 5) lahendab võrrandi põhiomadusi kasutades lineaar- ja võrdekujulisi võrrandeid; 6) lahendab lineaarvõrrandisüsteeme ning kasutab arvutit lineaarvõrrandisüsteeme graafiliselt lahendades; 7) lahendab täielikke ja mittetäielikke ruutvõrrandeid; 8) lahendab tekstülesandeid võrrandite ja võrrandisüsteemide abil.	käsitsi kui ka arvutiprogrammiga) ning loeb graafikult funktsiooni ja argumendi väärtusi; 4) selgitab (arvutiga tehtud dünaamilisi jooniseid kasutades) funktsiooni graafiku asendi ja kuju sõltuvust funktsiooni avaldises olevatest kordajatest (ruutfunktsiooni korral ainult ruutliikme kordajast ja vabaliikmest); 5) määrab valemi või graafiku põhjal funktsiooni liigi; 6) selgitab nullkohtade tähendust ning leiab nullkohad graafikult ja valemist; 7) loeb jooniselt parabooli haripunkti ja arvutab parabooli haripunkti koordinaadid; 8) kasutab funktsioone	kesklõiku, kolmnurga mediaani, kolmnurga ümber- ja siseringjoont ning kesk- ja piirdenurka; 4) kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal; 5) selgitab teoreemi, eelduse, väite ja tõestuse tähendust; 6) selgitab mõne teoreemi tõestuskäiku; 7) lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid; 8) leiab täisnurkse kolmnurga joonelemendid; 9) kasutab kolmnurkade ja hulknurkade sarnasust probleemülesandeid lahendades; 10) kasutab olemasolevaid

			lihtsamate reaalsusest tulenevate probleemide modelleerimisel.	arvutiprogramme seadus-pärasusi avastades ja hüpoteese püstitades.

Matemaatika 7. klass
Õppemaht: 175 tundi
1. Ratsionaalarvud. Protsentarvutus. Statistika algmõisted
2. Võrdeline ja pöördvõrdeline sõltuvus. Lineaarfunktsioon. Võrrand.
3. Geomeetrilised kujundid
4. Üksliikmed

1. Ratsionaalarvud. Protsentarvutus. Statistika algmõisted.

Õppesisu	Õpitulemused
Ratsionaalarvud. Tehted ratsionaalarvudega. Arvutamine taskuarvutiga. Kahe punkti vaheline kaugus arvteljel. Tehete järjekord.	►Kasutab õigesti märgireegleid ratsionaalarvudega arvutamisel; ►eri liiki murdude korral hindab, mil viisil arvutades saab täpse vastuse ja kuidas on otstarbekas arvutada; ►mitme tehtega ülesandes kasutab vastandarvude summa omadusi ja liitmise seadusi; ►korrutab ja jagab positiivseid ja negatiivseid harilikke murde (ka segaarve) ►arvutab mitme tehtega ülesannetes, milles on kuni neli tehet ja ühed sulud

Naturaalarvulise astendajaga aste. Arvu kümme astmed, suurte arvude kirjutamine kümne astmete abil.	►selgitab naturaalarvulise astendajaga astendamise tähendust; ►teab peast (lisaks 4. ja 5. klassis õpitule) astmet [illegible] väärtust; ►astendab negatiivset arvu naturaalarvuga, teab sulgude tähendust; teab, kuidas astme $(-1)^n$ ja -1^n väärtus sõltub astendajast; ►tunneb tehete järjekorda, kui arvutustes on astendamistehteid; ►sooritab taskuarvutil tehteid ratsionaalarvudega; ►toob näiteid igapäevaelu olukordadest, kus kasutatakse täpseid, kus ligikaudseid arve;
Täpsed ja ligikaudsed arvud, arvutustulemuste otstarbekohane ümardamine. Tüvenumbrid.	►ümardab arve etteantud täpsuseni; ►ümardab arvutuste (ligikaudseid) tulemusi mõistlikult; ► selgitab protsendi tähendust ja leiab osa tervikust (kordavalt);
Arvu leidmine tema osamäära ja protsendimäära järgi. Jagatise väljendamine protsentides. Protsendipunkt. Suuruse muutumise väljendamine protsentides.	►leiab antud osamäära järgi terviku; ►väljendab kahe arvu jagatist ehk suhet protsentides; ►leiab, mitu protsenti moodustab üks arv teisest ja selgitab, mida tulemus näitab; ►leiab suuruse kasvamist ja kahanemist protsentides; ►eristab muutust protsentides muutusest protsendipunktides; ►tõlgendab reaalsuses esinevaid protsentides väljendatavaid suurusi,

Andmete kogumine ja korrastamine. Statistilise kogumi karakteristikud (aritmeetiline keskmine). Sektordiagramm. Tõenäosuse mõiste.	lahendab kuni kahesammulisi protsentülesandeid; ►rakendab protsentarvutust reaalse sisuga ülesannete lahendamisel; ►arutleb ühishüve ja maksude olulisuse üle ühiskonnas; ►selgitab laenudega seotud ohte ja kulutusi ning oskab etteantud lihtsa juhtumi varal hinnata laenamise eeldatavat otstarbekust; ►koostab isikliku eelarve; ►moodustab reaalsete andmete põhjal statistilise kogumi, korrastab seda, moodustab sageduste ja suhteliste sageduste tabeli ja ise-loomustab seda aritmeetilise keskmise ja diagrammide abil; ►joonestab sektordiagrammi (nii arvutil kui ka käsitsi); ►selgitab tõenäosuse tähendust; ►katsetulemuste vahetu loendamise kaudu arvutab lihtsamatel juhtudel sündmuse tõenäosuse;

Lõiming teiste õppeainetega	**Läbivad teemad**
Loodusõpetus – kasutab protsentarvutust liikumise kiiruse muutumise kirjeldamisel, leiab toote (eseme) koostise, kasutab korrektselt ligikaudse arvutamise reegleid ja annab vajaduse korral vastuse	**Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng** – protsentarvutust kasutades uurib õpilane, missugune on meie elanikkonna vanuseline koosseis, kui suure osa moodustab mittetöötav osa elanikkonnast (alla

standardkujul. **Inimeseõpetus** – kasutab vajadusel diagramme, koostab ja tõlgendab neid.	18.a., pensioniealised ning töötud) ja mis võib meid ees oodata. **Teabekeskkond** – õpilane hangib ülesande (probleemi) lahendamiseks vajaliku info avalikest teabekanalitest. **Tehnoloogia ja innovatsioon** – õpilane kasutab õppes nii taskuarvutit kui ka personaalarvutit, kasutab arvutiõpetuse tundides saadud teadmisi eluliste matemaatiliste probleemide lahendamisel. **Tervis ja ohutus** – oskab kasutada protsentarvutust toote (eseme) koostise määramisel, kui vajalikud algandmed on olemas. Lahendab ülesandeid tervisliku toidu kohta. Leiab sõiduki kiirusemuutuse, kui sõiduks vajaminevat aega vähendada (suurendada) ja teeb selle põhjal adekvaatsed järeldused.

2. Võrdeline ja pöördvõrdeline sõltuvus. Lineaarfunktsioon. Võrrand.

Õppesisu	Õpitulemused
Tähtavaldise väärtuse arvutamine. Lihtsate tähtavaldiste koostamine. Võrdeline sõltuvus, võrdelise sõltuvuse graafik, võrdeline jaotamine.	►arvutab ühetähelise tähtavaldise väärtuse; ►koostab lihtsamaid avaldisi (näiteks pindala ja ruumala); ► selgitab näidete põhjal muutuva suuruse ja funktsiooni olemust; ►teab sõltuva ja sõltumatu muutuja tähendust; ►selgitab võrdelise sõltuvuse tähendust eluliste näidete põhjal (nt teepikkus ja aeg; rahasumma ja kauba kogus); ►kontrollib tabelina antud suuruste abil, kas on tegemist võrdelise

Pöördvõrdeline sõltuvus, pöördvõrdelise sõltuvuse graafik. Lineaarfunktsioon, selle graafik. Lineaarfunktsiooni rakendamise näiteid.	sõltuvusega; ►otsustab graafiku põhjal, kas on tegemist võrdelise sõltuvusega; ►toob näiteid võrdelise sõltuvuse kohta ; ►leiab võrdeteguri; ►joonestab võrdelise sõltuvuse graafiku; ► selgitab pöördvõrdelise sõltuvuse tähendust eluliste näidete põhjal (nt ühe kilogrammi kauba hind ja teatud rahasumma eest saadava kauba kogus; kiirus ja aeg); ►kontrollib tabelina antud suuruste abil, kas on tegemist pöörd-võrdelise sõltuvusega; ►saab graafiku põhjal aru, kas on tegemist pöördvõrdelise sõltuvusega; ►joonestab pöördvõrdelise sõltuvuse graafiku nii käsitsi kui ka arvuti abil; ► teab, mis on lineaarne sõltuvus; ► eristab lineaarliiget ja vabaliiget; ►joonestab lineaarfunktsiooni avaldise põhjal graafiku; ►otsustab graafiku põhjal, kas funktsioon on lineaarne või ei ole; ► lahendab võrdekujulise võrrandi;

Võrrandi mõiste. Võrrandite samaväärsus. Võrrandi põhiomadused. Ühe tundmatuga lineaarvõrrand, selle lahendamine. Võrre. Võrde põhiomadus. Võrdekujulise võrrandi lahendamine. Lihtsamate, sh igapäevaeluga seonduvate tekstülesannete lahendamine võrrandi abil.	►lahendab lineaarvõrrandeid; ► koostab lihtsamate tekstülesannete lahendamiseks võrrandi, lahendab selle; ►kontrollib tekstülesande lahendit; ►lahendab (tekst)ülesandeid protsentarvutuse kohta; ►koostab lineaarvõrrandi etteantud teksti järgi, lahendab tekst-ülesandeid lineaarvõrrandi abil; ►modelleerib õpetaja juhendamisel lihtsamas reaalses kontekstis esineva probleemi ja tõlgendab saadud tulemusi õpetaja juhendamisel.

Lõiming teiste õppeainetega	**Läbivad teemad**
Loodusõpetus - ühtlase liikumise kirjeldamine. **Füüsika, keemia** - võrdekujuline võrrand. Kasutada ka x-st erinevaid tähti, et õpilane tunneks ära sama teema füüsikas ja keemias. **Tehnoloogiaõpetus** - võrdelise seose käsitlemisel sobivad ülesanded, kus õpilastel tuleb koostadamenüü laua katmiseks teatud arvule külalistele.	**Tervis ja ohutus:** ülesanded, mis toetavad arusaamist ohutust liiklemisest (teepikkus ja aeg teatud kiirusega sõitmisel, helkuri mõju jms).

3. Geomeetrilised kujundid.

Õppesisu	Õpitulemused
Hulknurk, selle ümbermõõt. Hulknurga sisenurkade summa. Rööpkülik, selle omadused. Rööpküliku pindala. Romb, selle omadused. Rombi pindala.	►teab, mis on hulknurk, näitab hulknurga tippe, külgi ja nurki, lähiskülgi ja lähisnurki; ►saab aru mõistest korrapärane hulknurk; ►arvutab hulknurga ümbermõõtu, sisenurkade summa ja korrapärase hulknurga ühte nurka; ►joonestab etteantud külgede ja nurgaga rööpküliku, tema diagonaalid ja kõrguse; ► teab rööpküliku külgede, nurkade ja diagonaalide omadusi, kasutab neidülesannete lahendamisel; ►mõõdab rööpküliku küljed ja kõrguse, arvutab ümbermõõdu ja pindala; ►joonestab etteantud külje ja nurga järgi rombi; ►teab rombi diagonaalide ja nurkade omadusi, kasutab neid ülesannete lahendamisel; ►joonestab ja mõõdab rombi külgi, kõrgust ja diagonaale, arvutab ümbermõõdu ja pindala; ►tunneb kehade hulgast kolmnurkse ja nelinurkse püstprisma; ►näitab ja nimetab kolmnurkse ja nelinurkse püstprisma põhitahke, näitab selle tippe, külgservi, põhiservi, prisma kõrgust,külgtahke,

Püstprisma, selle pindala ja ruumala.	põhja kõrgust; ►arvutab kolmnurkse ja nelinurkse püstprisma pindala ja ruumala.

Lõiming teiste õppeainetega	Läbivad teemad
Tehnoloogiaõpetus - teab hulknurgakujuliste konstruktsiooni-elementide kasutamise võimalusi erinevates ehituskonstruktsioonides.	**Tehnoloogia ja innovatsioon** – teab hulknurgakujuliste konstruktsioonielementide kasutamise võimalusi erinevates ehituskonstruktsioonides.

4. Üksliikmed

Õppesisu	Õpitulemused
Üksliige. Sarnased üksliikmed. Naturaalarvulise astendajaga astmed. Võrdsete alustega astmete korrutamine ja jagamine. Astendaja null, negatiivse täisarvulise astendajaga astmete näiteid.	►teab mõisteid üksliige ja selle kordaja; ►teab, et kordaja 1 jäetakse kirjutamata ja miinusmärk üksliikme ees tähendab kordajat (–1); ►viib üksliikme normaalkujule ja leiab selle kordaja;

Korrutise astendamine. Jagatise astendamine. Astme astendamine. Üksliikmete liitmine ja lahutamine. Üksliikmete korrutamine. Üksliikmete astendamine. Üksliikmete jagamine. Ülesandeid tehetele naturaalarvulise astendajaga astmetega. Arvu 10 negatiivse täisarvulise astendajaga aste. Arvu standardkuju, selle rakendamise näiteid.	►korrutab ühe ja sama alusega astmeid; ►astendab korrutis; ►astendab astme; ►jagab võrdsete alustega astmeid; ►astendab jagatise; ►koondab üksliikmeid; ►korrutab ja astendab üksliikmeid; ►kirjutab kümnendmurru 10-ne astmete abil; ►kirjutab suuri ja väikseid arve standardkujul, selgitab standard-kujuliste arvude kasutamist teistes õppeainetes ja igapäevaelus;

Lõiming teiste õppeainetega	Läbivad teemad
Tehnoloogiaõpetus – väikeste arvude kasutamine tehnikas (täppismõõtmine). **Loodusõpetus** – suured arvud planeetide masside ja kauguste väljendamisel, väikesed arvud aine osakeste mõõtmete ja masside kirjeldamisel.	**Teabekeskkond** – leiab vajalikku infot teatmikest, internetist ja muudest teabeallikatest, saab matemaatilist sümboolikat sisaldavatest tekstidest aru. **Tehnoloogia ja innovatsioon** – kasutab õppeks infotehnoloogilisi vahendeid, saab aru suurte ja väikeste arvude tähtsusest looduses toimuvate protsesside kirjeldamisel, teab väikeste arvude kasutusvaldkondi tehnikas.

Matemaatika 8. klass

Õppeaine maht: 140 tundi
1. Hulkliikmed
2. Kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteem
3. Geomeetrilised kujundid

1. Hulkliikmed

Õppesisu	Õpitulemused
Hulkliige. Hulkliikmete liitmine ja lahutamine. Hulkliikme korrutamine ja jagamine üksliikmega. Hulkliikme tegurdamine ühise teguri sulgudest väljatoomisega. Kaksliikmete korrutamine. Kahe üksliikme summa ja vahe korrutis. Kaksliikme ruut. Hulkliikmete korrutamine. Kuupide summa ja vahe valemid, kaksliikme kuup tutvustavalt. Hulkliikme tegurdamine valemite kasutamisega. Algebralise avaldise lihtsustamine.	►teab mõisteid hulkliige, kaksliige, kolmliige ja nende kordajad; ►korrastab hulkliikmeid; ►arvutab hulkliikme väärtuse; ► liidab ja lahutab hulkliikmeid, kasutab sulgude avamise reeglit; ►korrutab ja jagab hulkliikme üksliikmega; ►toob teguri sulgudest välja; ►korrutab kaksliikmeid, leiab kahe üksliikme summa ja vahe korrutise ►leiab kaksliikme ruudu korrutab hulkliikmeid; ►tegurdab avaldist kasutades ruutude vahe ning summa ja vahe ruudu valemeid; ►teisendab ja lihtsustab algebralisi avaldisi;

Lõiming teiste õppeainetega	Läbivad teemad
Füüsika – kahe või enama valemi kombineerimisel tekib konkreetse ülesande lahendamiseks vajalik valem.	

2.Kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteem

Õppesisu	Õpitulemused
Lineaarvõrrandi lahendamine. Kahe tundmatuga lineaarvõrrandi graafiline esitus. Kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi lahendamine graafiliselt. Liitmisvõte. Asendusvõte. Lihtsamate, sh igapäevaeluga seonduvate tekstülesannete lahendamine kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi abil.	►tunneb ära kahe tundmatuga lineaarse võrrandisüsteemi; ►lahendab kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi graafiliselt (nii käsitsi kui ka arvuti abil); ►lahendab kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi liitmisvõttega; ►lahendab kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi asendusvõttega; ►lahendab lihtsamaid tekstülesandeid kahe tundmatuga lineaar-võrrandisüsteemi abil;

Lõiming teiste õppeainetega
Füüsika – kahe keha sirgjoonelisel liikumisel kohtumispunkti või kohtumiseks kulunud aja leidmine.

3.Geomeetrilised kujundid.

Õppesisu	Õpitulemused

Definitsioon. Aksioom. Teoreemi eeldus ja väide. Näiteid teoreemide tõestamisest. Kahe sirge lõikamisel kolmanda sirgega tekkivad nurgad. Kahe sirge paralleelsuse tunnused. Kolmnurga välisnurk, selle omadus. Kolmnurga sisenurkade summa.	►selgitab definitsiooni ning teoreemi, eelduse ja väite mõistet; ►kasutab dünaamilise geomeetria programmi seaduspärasuste avastamisel ja hüpoteeside püstitamisel; ►selgitab mõne teoreemi tõestuskäiku; ►defineerib paralleelseid sirgeid, teab paralleelide aksioomi; ►teab, et a) kui kaks sirget on paralleelsed kolmandaga, siis nad on paralleelsed teineteisega; b) kui sirge lõikab ühte kahest paralleelsest sirgest, siis ta lõikab ka teist; c) kui kaks sirget on risti ühe ja sama sirgega, siis need sirged on teineteisega paralleelsed; ►näitab joonisel ja defineerib lähisnurki ja põiknurki; ►teab sirgete paralleelsuse tunnuseid ning kasutab neid ülesannete lahendamisel; ►joonestab ja defineerib kolmnurga välisnurga; ►kasutab kolmnurga välisnurga omadust; ►leiab kolmnurga puuduva nurga kahe etteantud nurga järgi,

Kolmnurga kesklõik, selle omadus. Trapets. Trapetsi kesklõik, selle omadus. Kolmnurga mediaan. Mediaanide lõikepunkt ehk raskuskese, selle omadus. Kesknurk. Ringjoone kaar. Kõõl. Piirdenurk, selle omadus. Ringjoone lõikaja ja puutuja. Ringjoone puutuja ja puutepunkti joonestatud raadiuse ristseis.	►leiab võrdhaarse kolmnurga tipunurga alusnurga järgi ja vastupidi; ► joonestab ja defineerib kolmnurga kesklõigu; ►teab kolmnurga kesklõigu omadusi ja kasutab neid ülesannete lahendamised; ► defineerib ja joonestab trapetsi; ►liigitab nelinurki; ►joonestab ja defineerib trapetsi kesklõigu; ►teab trapetsi kesklõigu omadusi ning kasutab neid ülesannete lahendamisel; ► defineerib ja joonestab kolmnurga mediaani, selgitab mediaanide lõikepunkti omaduse; ►joonestab etteantud raadiuse või diameetriga ringjoone; ►leiab jooniselt ringjoone kaare, kõõlu, kesknurga ja piirdenurga; ►teab seost samale kaarele toetuva kesknurga ja piirdenurga suuruste vahel ning kasutab seda teadmist ülesannete lahendamisel; ► joonestab ringjoone lõikaja ja puutuja; ►teab puutuja ja puutepunkti tõmmatud raadiuse vastastikust asendit ja kasutab seda ülesannete lahendamisel; ►teab, et ühest punktist ringjoonele joonestatud puutujate korral on puutepunktid võrdsetel kaugustel sellest punktist ning kasutab seda

Kolmnurga ümber- ja siseringjoon. Kõõl- ja puutujahulknurk, apoteem. Võrdelised lõigud.	ülesannete lahendamisel; ► teab, et kolmnurga kõigi külgede keskristsirged lõikuvad ühes ja samas punktis, mis on kolmnurga ümberringjoone keskpunkt; ►joonestab kolmnurga ümberringjoone (käsitsi joonestusvahendite abil ja arvuti abil); ►teab, et kolmnurga kõigi nurkade poolitajad lõikuvad ühes ja samas punktis, mis on kolmnurga siseringjoone keskpunkt; ►joonestab kolmnurga siseringjoone (käsitsi joonestusvahendite abil ja arvuti abil); ►joonestab korrapäraseid hulknurki (kolmnurk, kuusnurk, nelinurk, kaheksanurk) käsitsi joonestusvahendite abil ja arvuti abil; ►selgitab, mis on apoteem ja joonestab selle; ►arvutab korrapärase hulknurga ümbermõõdu; ► kontrollib antud lõikude võrdelisust; ►teab kolmnurkade sarnasuse tunnuseid ja kasutab neid ülesannete lahendamisel; ►soovitus: sarnasuse tunnuste esitamisel kasutada dünaamilise geomeetria programme; ►teab teoreeme sarnaste hulknurkade ümbermõõtude ja pindalade kohta ning kasutab neid ülesannete lahendamisel;

Sarnased hulknurgad. Kolmnurkade sarnasuse tunnused. Sarnaste hulknurkade ümbermõõtude suhe. Sarnaste hulknurkade pindalade suhe. Maa-alade kaardistamise näiteid.	►selgitab mõõtkava tähendust; ►lahendab rakendusliku sisuga ülesandeid (pikkuste kaudne mõõtmine; maa-alade plaanistamine; plaani kasutamine looduses);

Lõiming teiste õppeainetega	**Läbivad teemad**
Tehnoloogiaõpetus – leiab eseme raskuskeskme, leiab plaani järgi objekti reaalsed mõõtmed. **Kehalise kasvatus-** orienteerumine kaardi (plaani) järgi. **Geograafia** – kasutab kaarti ja plaani, määrab kaardi järgi objektide vahelise tõelise kauguse.	**Kultuuriline identiteet** - matemaatika ajaloo elementide tutvustamine ning ühiskonna ja matemaatika-teaduse arengu seostamine. **Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus** – võimalikud rühmatööd teoreeme tõestades. **Tehnoloogia ja innovatsioon** - kasutab IKT vahendeid kahe tundmatuga lineaarvõrrandi või võrrandi-süsteemi lahendamisel. Teoreemide tõestamisel pakutakse õpilasele võimalusi ise avastada, märgata seaduspärasusi ning seeläbi aidata kaasa loovate inimeste kujunemisele. **Teabekeskkond** - leiab ülesannete lahendamiseks vajaliku info avalikest teabeallikatest (teatmikud, entsüklopeediad, internet). **Tervis ja ohutus** - geomeetrilised konstruktsioonid (puutuja, ümberringjoon, siseringjoon, mediaanid) võivad pakkuda õpilasele

	meeldivaid emotsionaalseid kogemusi. **Väärtused ja kõlblus** – igas matemaatika tunnis kasvatatakse õpilases kõlbelist komponenti – korralikkus, hoolsuse, süstemaatilisus, järjekindlus, püsivus ja ausus.

Matemaatika 9. klass

Õppeaine maht: 140 tundi
1. Ruutvõrrand ja ruutfunktsioon
2. Ratsionaalavaldised
3. Geomeetrilised kujundid

1. Ruutvõrrand ja ruutfunktsioon

Õppesisu	Õpitulemused
Arvu ruutjuur. Ruutjuur korrutisest ja jagatisest. Ruutvõrrand. Ruutvõrrandi lahendivalem. Ruutvõrrandi diskriminant. Taandatud ruutvõrrand. Lihtsamate, sh igapäevaeluga seonduvate tekstülesannete lahendamine ruutvõrrandi abil.	►eristab ruutvõrrandit teistest võrranditest; ► nimetab ruutvõrrandi liikmed ja nende kordajad; ►viib ruutvõrrandeid normaalkujul; ►liigitab ruutvõrrandeid täielikeks ja mittetäielikeks; ►taandab ruutvõrrandi; ►lahendab mittetäielikke ruutvõrrandeid; ►lahendab taandamata ruutvõrrandeid ja taandatud ruutvõrrandeid vastavate lahendivalemite abil;

Ruutfunktsioon $y= ax^2+ bx+ c$, selle graafik. Parabooli nullkohad ja haripunkt.	►kontrollib ruutvõrrandi lahendeid; ►selgitab ruutvõrrandi lahendite arvu sõltuvust ruutvõrrandi dikriminandist; ►lahendab lihtsamaid, sh igapäevaeluga seonduvaid tekstülesandeid ruutvõrrandi abil; ►õpetaja juhendamisel modelleerib ja lahendab lihtsaid, reaalses kontekstis esinevaid probleeme ja tõlgendab tulemusi; ► eristab ruutfunktsiooni teistest funktsioonidest; ►nimetab ruutfunktsiooni ruutliikme, lineaarliikme ja vabaliikme ning nende kordajad; ►joonestab ruutfunktsiooni graafiku (parabooli) (käsitsi ja arvutiprogrammi abil) ja selgitab ruutliikme kordaja ning vabaliikme geomeetrilist tähendust; ►selgitab nullkohtade tähendust, leiab nullkohad graafikult ja valemist; ►loeb jooniselt parabooli haripunkti, arvutab parabooli haripunkti koordinaadid; ►paraboolide uurimiseks joonestab graafikud arvutiprogrammi abil (nt Wiris; Geogebra;Funktion); ►kasutab funktsioone lihtsamate reaalsusest tulenevate probleemide modelleerimisel;

Lõiming teiste õppeainetega

Füüsika – liikumisülesannete lahendamine. Paraboolikujuline trajektoor liikumises.

2. Ratsionaalavaldised.

Õppesisu	Õpitulemused
Algebraline murd, selle taandamine. Tehted algebraliste murdudega. Ratsionaalavaldise lihtsustamine (kahetehtelised ülesanded).	►tegurdab ruutkolmliikme vastava ruutvõrrandi lahendamise abil; ►teab, millist võrdust nimetatakse samasuseks; ►teab algebralise murru põhiomadust; ►taandab algebralise murru kasutades hulkliikmete tegurdamisel korrutamise abivalemeid, sulgude ette võtmist ja ruutkolmliikme-tegurdamist; ►laiendab algebralist murdu; ►korrutab, jagab ja astendab algebralisi murde; ►liidab ja lahutab ühenimelisi algebralisi murde; ►teisendab algebralisi murde ühenimelisteks; ►liidab ja lahutab erinimelisi algebralisi murde; ►lihtsustab lihtsamaid (kahetehtelisi) ratsionaalavaldisi

Lõiming teiste õppeainetega
Füüsika – ülesande lahendamiseks vajalike valemite kombineerimine, tulemuse lihtsustamine.

3. Geomeetrilised kujundid.

Õppesisu	Õpitulemused
Pythagorase teoreem. Korrapärane hulknurk, selle pindala. Nurga mõõtmine. Täisnurkse kolmnurga teravnurga siinus, koosinus ja tangens. Püramiid. Korrapärase nelinurkse püramiidi pindala ja ruumala. Silinder, selle pindala ja ruumala. Koonus, selle pindala ja ruumala. Kera, selle pindala ja ruumala.	► kasutab dünaamilise geomeetria programme seaduspärasuste avastamisel ja hüpoteeside püstitamisel; ►selgitab mõne teoreemi tõestuskäiku; ► arvutab Pythagorase teoreemi kasutades täisnurkse kolmnurga hüpotenuusija kaateti; ►leiab taskuarvutil teravnurga trigonomeetriliste funktsioonide väärtusi; ►trigonomeetriat kasutades leiab täisnurksekolmnurga joon-elemendid; ►tunneb ära kehade hulgast korrapärase püramiidi; ►näitab ja nimetab korrapärase püramiidi põhitahu, külgtahud tipu; kõrguse, külgservad, põhuservad, püramiidi apoteemi, põhja apoteemi; ►arvutab püramiidi pindala ja ruumala; ►skitseerib püramiidi; ►arvutab korrapärase hulknurga pindala; ►selgitab, millised kehad on pöördkehad; ►eristab neid teiste kehade hulgast;

	►selgitab, kuidas tekib silinder; ►näitab silindri telge, kõrgust, moodustajat, põhja raadiust, diameetrit, külgpinda ja põhja; *selgitus*: kasutab ruumiliste kujunditekomplekti; ►selgitab ja skitseerib silindri telglõike ja ristlõike; ►arvutab silindri pindala ja ruumala; ►selgitab, kuidas tekib koonus; ►näitab koonuse moodustajat, telge, tippu, kõrgust, põhja, põhja raadiust ja diameetrit ning külgpinda ja põhja; ►selgitab ja skitseerib koonusetelglõike ja ristlõike; *selgitus:* õpilane teeb joonise nii joonestusvahenditega kui ka arvutiprogrammi abil; ►arvutab koonuse pindala ja ruumala; ►selgitab, kuidas tekib kera; ►eristab mõisteid sfäär ja kera, selgitab, mis on kera suurring; ►arvutab kera pindala ja ruumala;

Lõiming teiste õppeainetega	**Läbivad teemad**

Tehnoloogiaõpetus – õpilane valmistab ruumilise kujundi mudeli, mõõdab sellelt vajalikud suurused ja teeb nõutud arvutused.	**Kultuuriline identiteet** - protsentarvutuse ja statistika abil saab kirjeldada ühiskonnas toimuvaid protsesse mitmekultuurilisuse teemaga seonduvalt (eri rahvused, erinevad usundid, erinev sotsiaalne positsioon ühiskonnas jne). **Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus** - protsentarvutuse ja statistika elementide käsitlemine, mis võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest. **Tehnoloogia ja innovatsioon** - kasutab IKT vahendeid ruutvõrrandi lahendamisel ja ruutfunktsiooni graafiku joonestamisel. **Teabekeskkond** - leiab ülesannete lahendamiseks vajaliku info avalikest teabeallikatest (teatmikud, entsüklopeediad, internet). **Väärtused ja kõlblus** – igas matemaatika tunnis kasvatatakse õpilases kõlbelist komponenti – korralikkus, hoolsuse, süstemaatilisus, järjekindlus, püsivus ja ausus.

Hindamine

Matemaatika õpitulemusi hinnates võetakse aluseks tunnetuslikud protsessid ja nende hierarhiline ülesehitus.
1. ***Faktide, protseduuride ja mõistete teadmine:*** meenutamine, äratundmine, info leidmine, arvutamine, mõõtmine, klassifitseerimine/järjestamine.
2. ***Teadmiste rakendamine:*** meetodite valimine, matemaatilise info eri viisidel esitamine, modelleerimine, rutiinsete ülesannete lahendamine.
3. ***Arutlemine****:* põhjendamine, analüüs, süntees, üldistamine, tulemuste hindamine, mitterutiinsete ülesannete lahendamine.
Hindamise vormidena kasutatakse ***kujundavat*** ja ***kokkuvõtvat*** hindamist. Kujundav hindamine annab infot ülesannete üldise lahendamisoskuse ja matemaatilise mõtlemise ning õpilase suhtumise kohta matemaatikasse.
1. Õppetunni või muu õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.

2. Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ning konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja nõrkuste kohta.
3. Praktiliste tööde ja ülesannete puhul ei hinnata mitte ainult töö tulemust, vaid ka protsessi.
Kokkuvõtva hindamise korral võrreldakse õpilase arengut õppekavas toodud oodatavate tulemustega, kasutades numbrilist hindamist. Õpilaste teadmisi ja oskusi kontrollitakse kolmel tasemel: teadmine, rakendamine ning arutlemine. Õpilane saab hinde „hea", kui ta on omandanud matemaatika ainekavas esitatud õpitulemused teadmise ja rakendamise tasemel, ning hinde „väga hea", kui ta on omandanud õpitulemused arutlemise tasemel.

2.3. Ainevaldkond loodusained

Loodusteadusliku pädevuse kujundamine

Loodusteaduslik pädevus väljendub loodusteaduste- ja tehnoloogiaalases kirjaoskuses, mis hõlmab oskust vaadelda, mõista ning selgitada loodus-, tehis- ja sotsiaalses keskkonnas (edaspidi *keskkond)* eksisteerivaid objekte ja protsesse, analüüsida keskkonda kui terviksüsteemi, märgata selles esinevaid probleeme ning kasutada neid lahendades loodusteaduslikku meetodit, võtta vastu igapäevaelulisi keskkonnaalaseid pädevaid otsuseid ja prognoosida nende mõju, arvestades nii loodusteaduslikke kui ka sotsiaalseid aspekte, tunda huvi loodusteaduste kui maailmakäsitluse aluse ja areneva kultuurinähtuse vastu, väärtustada looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi.

Põhikooli lõpetaja:
1) tunneb huvi keskkonna, selle uurimise ning loodusteaduste ja tehnoloogia valdkonna vastu ning on motiveeritud elukestvaks õppeks;
2) vaatleb, analüüsib ning selgitab keskkonna objekte ja protsesse, leiab nendevahelisi seoseid ning teeb üldistavaid järeldusi, rakendades loodusainetes omandatud teadmisi ja oskusi;
3) oskab märgata ja lahendada loodusteaduslikke probleeme, kasutades loodusteaduslikku meetodit, ning esitada saadud järeldusi kirjalikult ja suuliselt;
4) oskab teha igapäevaelulisi looduskeskkonnaga seotud pädevaid otsuseid, arvestades loodusteaduslikke, majanduslikke, eetilis-moraalseid seisukohti ja õigusakte ning prognoosida otsuste mõju;
5) kasutab loodusteaduste- ja tehnoloogialase info hankimiseks erinevaid, sh elektroonilisi allikaid, analüüsib ja hindab kriitiliselt neis sisalduva info õigsust ning rakendab seda probleeme lahendades;
6) on omandanud süsteemse ülevaate looduskeskkonnas toimuvatest peamistest protsessidest ning mõistab loodusteaduste arengut kui protsessi, mis loob uusi teadmisi ja annab selgitusi ümbritseva kohta ning millel on praktilisi väljundeid;
7) mõistab loodusainete omavahelisi seoseid ja erisusi, on omandanud ülevaate valdkonna elukutsetest ning rakendab loodusainetes saadud teadmisi ja oskusi elukutsevalikus;
8) väärtustab keskkonda kui tervikut, sellega seotud vastutustundlikku ja säästvat eluviisi ning järgib tervislikke eluviise.

Ainevaldkonna õppeained ja nädalatundide jaotumine klassiti ning õppeaine maht aastas.

Aine / Klass	1.	2.	3.	I ka	4.	5.	6.	II ka	7.	8.	9.	III ka

1) loodusõpetus	1	2	1	140	2	2	3	245	2			70
2) geograafia				0				0	1	2	2	175
3) bioloogia				0				0	1	2	2	175
4) keemia				0				0		2	2	140
5) füüsika				0				0		2	2	140

Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega	**Läbivad teemad**
Loodusteaduslikel ainetel on kandev roll loodusteadusliku pädevuse kujundamisel. Loodusaineid õppides areneb õpilastel lugemise, kirjutamise, teksti mõistmise ning suulise ja kirjaliku teksti loomise oskus ehk **emakeelepädevus**. **Matemaatikapädevuse** kujunemist toetavad loodusained eelkõige uurimusliku õppe kaudu, arendades loovat ja kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on oluline koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel, tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uurides rakendatakse matemaatilisi mudeleid. Õppides mõistma looduse kui süsteemi funktsioneerimise lihtsamaid seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju looduskeskkonnale, areneb õpilaste **tehnoloogiline pädevus.** Füüsikateadmised loovad teoreetilise aluse, et mõista seoseid looduse, tehnika ja tehnoloogia vahel. **Tehnoloogilist pädevust** arendatakse,	Loodusteaduslikel ainetel on kandev roll läbiva teema **„Keskkond ja jätkusuutlik areng“** elluviimisel. Teema „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“.** Loodusteadusharidus on osa üldharidusest, mis on oluline õpilaste arengule. Loodusainetes omandatud teadmised, oskused ja hoiakud lõimituna teistes õppeainetes omandatuga on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvale õppimisele. Loodusaineid õpetades kasvatatakse õpilaste teadlikkust karjäärivõimalustest ning vahendatakse neile teavet edasiõppimisvõimaluste kohta loodusteaduslikel erialadel. Läbivat teemat „**Teabekeskkond“** käsitletakse seonduvalt eri infoallikatest teabe kogumise, teabe kriitilise hindamise ning kasutamisega. Loodusained toetavad läbivat teemat „**Tehnoloogia ja innovatsioon“** IKT rakendamise kaudu aineõpetuses. Teema **„Tervis ja ohutus“.** Loodusainete õppimine aitab õpilastel mõista tervete eluviiside ja tervisliku toitumise tähtsust ning mõista

kasutades õppes tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid. **Kunstipädevuse** kujunemist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms. Õpilaste **võõrkeeltepädevuse** kujunemisele aitab kaasa erinevate võõrkeelsete teatmeallikate kasutamine, et leida vajalikku infot. Loodusteadulikud ained kasutavad võõrsõnu, mille algkeele tähendus on vaja teadvustada.	keskkonna ja tervise seoseid. Teoreetilise aluse õigele tervise-käitumisele annavad eelkõige bioloogia ja keemia. Loodusainete õppimine praktiliste tööde kaudu arendab õpilaste oskust rakendada ohutusnõudeid. Teema **„Väärtused ja kõlblus“.** Loodusteaduslike teadmiste ja oskuste alusel kujunevad elu ning elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud. Läbiva teema **„Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“** elluviimist toetavad loodusained eelkõige keskkonnateemade õpetamise kaudu. Kodanikuõiguste ja -kohustuse tunnetamine seostub keskkonna-küsimustega. Läbiv teema „**Kultuuriline identiteet“** lõimub loodusteaduste kaudu, mis moodustavad teatud osa kultuurist, kuhu on oma panuse andnud ka Eestiga seotud loodusteadlased. Maailma kultuuriline mitmekesisus lõimub rahvastikuteemadega geograafias.

2.3.1. Loodusõpetus
Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid
Põhikooli loodusõpetusega taotletakse, et õpilane:
1) tunneb huvi looduse vastu, huvitub looduse uurimisest ja loodusainete õppimisest;
2) oskab sihipäraselt vaadelda loodusobjekte, teha praktilisi töid ning esitada tulemusi;
3) rakendab loodusteaduslikke probleeme lahendades teaduslikku meetodit õpetaja juhendamisel;
4) omab teadmisi looduslikest objektidest ja nähtustest ning elusa ja eluta keskkonna seostest;
5) mõistab inimtegevuse ja looduskeskkonna seoseid, näitab üles empaatiat ümbritseva suhtes ning väljendab hoolivust ja respekti kõigi elusolendite suhtes;
6) oskab leida loodusteaduslikku infot, mõistab loetavat ja oskab luua lihtsat loodusteaduslikku teksti;

7) rakendab õpitud loodusteaduste- ning tehnoloogiaalaseid teadmisi ja oskusi igapäevaelus;
8) väärtustab elurikkust ja säästvat arengut.

Õppeaine kirjeldus

Loodusõpetus on integreeritud õppeaine, mis kujundab baasteadmised ja -oskused teiste loodusteadusainete (bioloogia, füüsika, loodus-geograafia, keemia) õppimiseks ning paneb aluse loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujunemisele. Loodusõpetuses omandatud teadmised, oskused ja hoiakud lõimituna teistes õppeainetes omandatuga on aluseks seesmiselt motiveeritud elukestvale õppele. Loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujundamine loodusõpetuses seostub järgmiste põhivaldkondadega:
1) loodusteaduslikud teadmised – hõlmavad nii loodusteadustealaseid teadmisi (teadmised loodusest, arusaamine põhilistest loodusteaduslikest kontseptsioonidest ja teooriatest) kui ka teadmisi loodusteaduste kohta (teaduslik uurimine, teaduslikud seletused, loodusteaduste ja tehnoloogia olemus);
2) praktilised oskused ja loodusteadusliku meetodi rakendamine – oskus sõnastada teadusküsimusi või -hüpoteese, mida on võimalik katse teel kontrollida; kavandada katseid andmete kogumiseks; teha praktilisi töid, kasutades mõõteriistu ja katseseadmeid ohutult; analüüsida andmeid; teha järeldusi tulemuste ja teaduslike arusaamade põhjal; sõnastada üldistusi ning esitada tulemusi;
3) loodusteaduslike küsimustega tegelemist toetavad hoiakud ja väärtushinnangud – usk oma võimekusse ja enesekindlus loodusainete õppimisel; huvi loodusteaduste õppimise ja loodusteadusliku karjääri vastu; valmisolek tegeleda loodusteaduslike küsimustega ja oskus rakendada loodus-teaduslikke ning tehnoloogiaalaseid teadmisi ja oskusi igapäevaelu probleemide lahendamisel; vastutuse võtmine säästva arengu eest.
Loodusõpetuse õppimisel on õpilaste peamisteks tunnetusobjektideks looduse objektid, nähtused ja protsessid ning nendevahelised seosed. Loodusõpetuse õppimise kaudu kujuneb õpilastel arusaam loodusest kui tervikust. Loodusõpetuses pannakse alus looduslike objektide ja nendevaheliste seoste märkamise oskusele. Õpitakse mõistma looduse toimimise seaduspärasusi, inimese sõltuvust looduskeskkonnast ning inimtegevuse mõju looduskeskkonnale. Loodusõpetust õppides kujuneb arusaam, et igal nähtusel on põhjus ja igasugune muutus looduses kutsub esile teisi muutusi, mis võivad olla soovitud või soovimatud. Omandatakse positiivne hoiak kõige elava suhtes. Arendatakse tahet ja valmisolekut kaitsta looduskeskkonda ning kujundatakse säästvaid väärtushinnanguid ja hoiakuid.
Loodusõpetus arendab kriitilist ja loovat mõtlemist – õpilane õpib eesmärgistatult märkama ja vaatlema, küsimusi esitama, andmeid koguma ja süstematiseerima, analüüsima ning järeldusi ja üldistusi tegema; õpilane õpib leidma probleemidele alternatiivseid lahendusi ning prognoosima erinevate lahendusviiside ja otsuste tagajärgi. Loodusõpetus toetab kirjutamise, lugemise, teksti mõistmise ja nii suulise kui ka kirjaliku teksti loomise oskuste arengut.
Õppetöö läbiviimisel orienteerutakse looduse vahetule kogemisele ning eakohastele tegevustele. Oluline on õpilaste praktiline tegevus looduse objektidega või nende mudelitega. Õppeprotsessi planeerimisel lähtutakse püstitatud probleemide teaduslikkusest ja nende olulisusest õpilastele. Õpikeskkond on valdavalt aktiivne, õpilaskeskne ja probleemipõhine. Õpe on seotud igapäevaeluga ning on õpilase jaoks relevantne. Olulist tähelepanu pööratakse sisemise õpimotivatsiooni kujunemisele.

I kooliastmes õpitakse tundma põhiliselt lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi. Uusi teadmisi ja oskusi kujundades keskendutakse peamiselt looduse vahetule kogemisele ning praktilisele tegevusele. Kooliastme lõpuks jõutakse loodusnähtuste kirjeldamiselt lihtsamate seoste loomiseni ja järelduste tegemiseni. Kujuneb huvi looduse vastu ning oskus looduses käituda. I kooliastmes võib kasutada aineõpetusliku tööviisi kõrval üld- ja aineõpetuse kombineeritud varianti. Peamiste praktiliste tegevustena, mis tagavad kooliastme õpitulemuste saavutamise, tehakse uurimuslikke ja praktilisi töid: objektide, sh looduslike objektide vaatlemist, võrdlemist, rühmitamist, mõõtmist, katsete tegemist; kollektsiooni koostamist ning plaani kasutamist.
II kooliastmes arendatakse edasi loodusteaduslikke uurimisoskusi. Kujuneb oskus teaduslikult ja loovalt mõelda ning probleeme lahendada, sõnastada katse abil kontrollitavaid väiksema mahuga teadusküsimusi või -hüpoteese. Kujunevad keskkonnahoiakud.
III kooliastmes õpitakse objekte ja nähtusi kvantitatiivselt kirjeldama ning süvendatakse informatsiooni analüütilise töötlemise oskusi. Jätkuvalt kujundatakse pädevusi, et sügavamalt mõista loodusainetes käsitletavaid nähtusi ja meetodeid.
II ja III kooliastmes on tähtis hoida õpilaste õpimotivatsiooni, kujundada huvi loodusteaduste õppimise ja loodusteadustega seotud elukutsete vastu ning arusaamu loodusteaduste ja tehnoloogia tähtsusest meie igapäevaelus. Õpikeskkond peab võimaldama õpilastel olla loovad. Oluline on planeerida õpilaste huvidest ja kogemustest lähtuvaid uurimuslikke õppeülesandeid. Uurimisoskusi arendades pööratakse eraldi tähelepanu uuringute planeerimisele ja tegemisele ning tulemuste analüüsile, tõlgendamisele ja esitamisele. Lisaks praktilisele ja uurimuslikule tegevusele lahendatakse mitmesuguseid teoreetilisi ülesandeid, mis tagavad kõrgemat järku mõtlemisoskuste arengu. Koduste töödega kinnistatakse klassis õpitut ning rakendatakse klassis omandatud teadmust igapäevaelu tegevustes. Hoiakuliste pädevuste kujundamiseks rakendatakse erinevaid õppemeetodeid, sh situatsiooni- ja rollimänge.

Füüsiline õppekeskkond

Kool korraldab:

1) praktiliste tööde ja õppekäikude korraldamiseks õppe vajaduse korral rühmades;
2) praktilised tööd klassis, kus on soe ja külm vesi, valamud, elektripistikud ning spetsiaalse kattega töölauad, klassi kohta vähemalt neli mobiilset andmete kogumise komplekti põhiseadme ja erinevate sensoritega ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogilised demonstratsioonivahendid õpetajale. Keemias on demonstratsioonkatsete tegemiseks tarvis tõmbekappi. Geograafias on vaja maailmaatlaste ja Eesti atlaste komplekti (iga õpilase kohta atlas). Bioloogias on tarvis mikroskoobikaameraga ühendatavat mikroskoopi ja binokulaari.

Kool võimaldab:

1) ainekavas nimetatud praktiliste tööde tegemiseks vajalikud katsevahendid ja -materjalid ning demonstratsioonivahendid (sh mikroskoobikaameraga ühendatava mikroskoobi ja binokulaari);
2) sobivad hoiutingimused praktiliste tööde ja demonstratsioonide korraldamiseks, et koguda ja säilitada vajalikke materjale (sh reaktiive);
3) kasutada õppes arvuteid, millega saab teha ainekavas loetletud töid;

4) materiaalsete võimaluste ja otstarbekuse põhjal rakendada loodusainete õppes uusi IKT lahendusi;
5) õuesõpet, õppekäikude korraldamist ning osalemist loodus- ja keskkonnahariduspro jektides. II kooliastmes võimaldatakse vähemalt kaks korda kooliastme jooksul osaleda keskkonnahariduskeskuse või loodusharidusega seotud üritusel. III kooliastmes võimaldatakse kooli õppekava järgi vähemalt korra õppeaastas igas loodusaines õpet väljaspool kooli territooriumi (looduskeskkonnas, muuseumis või laboris).

I kooliaste
I kooliastme õpitulemused loodusõpetuses

I Väärtused ja hoiakud
3. klassi õpilane:
1) tunneb huvi looduse ja selle uurimise vastu ning kasutab julgelt loovust ja fantaasiat;
2) mõistab, et inimene on osa loodusest ning inimeste elu sõltub loodusest; suhtub loodusesse säästvalt;
3) märkab looduse ilu ja erilisust ning väärtustab oma kodukoha elurikkust ja maastikulist mitmekesisust;
4) hoolib elusolenditest ja nende vajadustest;
5) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodusväärtusi ja iseennast.

II Uurimisoskused
3. klassi õpilane:
1) teeb lihtsamaid loodusvaatlusi ning uurimuslikke tegevusi;
2) sõnastab oma meelte abil saadud kogemusi ning nähtuste ja objektide omadusi;
3) teeb lihtsate vahenditega praktilisi töid, järgides juhendeid ja ohutusnõudeid;
4) vormistab vaatlusinfo, teeb järeldusi ning esitleb neid;
5) kasutab õppetekstides leiduvaid loodusteaduslikke mõisteid suulises ja kirjalikus kõnes;
6) kasutab õpitud loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi igapäevaelus otsuseid tehes.

III Loodusvaatlused
3. klassi õpilane:
1) teeb ilmavaatlusi, iseloomustab ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse;
2) kirjeldab looduslikke ja tehislikke objekte erinevate meeltega saadud teabe alusel;
3) märkab muutusi looduses ning seostab neid aastaaegade vaheldumisega;

4) toob näiteid erinevate organismide eluavalduste ja omavaheliste seoste kohta erinevatel aastaaegadel;
5) toob näiteid looduses toimuvate aastaajaliste muutuste tähtsuse kohta inimese elus;
6) tunneb kodukoha levinumaid taime- ja loomaliike;
7) käitub loodushoidlikult ning järgib koostegutsemise reegleid.

IV Loodusnähtused

3. klassi õpilane:

1) eristab elus- ja eluta looduse objekte ja nähtusi ning vaatleb, nimetab, kirjeldab ja rühmitab neid;
2) eristab tahkeid ja vedelaid aineid ning omab ohutunnet tundmatute ainete vastu;
3) teeb juhendi järgi lihtsamaid praktilisi töid, järgides ohutusnõudeid;
4) kaalub kehi, mõõdab temperatuuri ja pikkusi korrektselt, valides sobivaid mõõtmisvahendeid;
5) selgitab kompassi töö põhimõtet, toetudes katsele magnetiga;
6) teeb katsega kindlaks elektrit juhtivad ja mittejuhtivad ained ning rakendab saadud teadmisi elektririistade ohutul kasutamisel;
7) oskab ette näha liikumisega seotud ohuolukordi; teab, millest sõltub liikuva keha peatamise aeg ja teepikkus.

V Organismide mitmekesisus ja elupaigad

3. klassi õpilane:

1) kirjeldab taimede, loomade ja seente välisehitust, seostab seda elukeskkonnaga ning toob näiteid nende tähtsuse kohta looduses;
2) eristab seeni, taimi ja loomi toitumise, kasvamise ning liikumisvõime järgi;
3) teab, et ühte liiki kuuluvad organismid on sarnased;
4) eristab kala, kahepaikset, roomajat, lindu ja imetajat ning selgrootut, sh putukat;
5) kirjeldab õpitud loomaliikide eluviise ja elupaiku;
6) eristab õistaime, okaspuud, sõnajalg- ja sammaltaime;
7) teab seente mitmekesisust, eristab söödavaid ja mürgiseid kübarseeni ning oskab vältida mürgiste seentega seotud ohtusid;
8) arvestab taimede ja loomade vajadusi ning suhtub neisse vastutustundlikult;
9) toob näiteid erinevate organismide seoste kohta looduses ning koostab õpitud liikidest lihtsamaid toiduahelaid;
10) tunneb põhjalikult ühte taime-, seene- või loomaliiki, tuginedes koostatud uurimuslikule ülevaatele.

VI Inimene

3. klassi õpilane:

1) kirjeldab inimese välisehitust, kasutades mõõtmistulemusi;
2) järgib tervisliku toitumise põhimõtteid ja hügieeninõudeid ning väärtustab tervislikke eluviise;
3) teadvustab inimese vajadusi, tarbib vastutustundlikult, väldib enda ja teiste tervise kahjustamist ning toimib keskkonda hoidvalt;

4) toob näiteid, kuidas inimene sõltub loodusest ning muudab oma tegevusega loodust;
5) võrdleb inimeste elu maal ja linnas.

VII Plaan ja kaart
3. klassi õpilane:
1) saab aru lihtsast plaanist või kaardist ning leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte;
2) mõistab, et kaardi järgi on võimalik tegelikkust tundma õppida;
3) näitab Eesti kaardil oma kodukohta, suuremaid kõrgustikke, saari, poolsaari, lahtesid, jõgesid, järvi ja linnu;
4) määrab kompassi abil põhja- ja lõunasuunda;
5) kirjeldab Eesti kaardi järgi objektide asukohti, kasutades ilmakaari.

Loodusõpetus - 1. klass
Õppeaine maht: 35 tundi
1. Inimese meeled ja avastamine
2. Aastaajad

1. Inimese meeled ja avastamine

Õppesisu	Õpitulemused
Inimese meeled ja avastamine. Elus ja eluta. Asjad ja materjalid. Tahked ained ja vedelikud. **Mõisted**: omadus, meeled, elus, eluta, looduslik, tehislik, tahke, vedel. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Meelte kasutamine mängulises ja uurimuslikus tegevuses.	►kirjeldab looduslikke ja tehislikke objekte erinevate meeltega saadud teabe alusel; ►käitub loodushoidlikult ning järgib koostegutsemise reegleid; ►eristab elus- ja eluta looduse objekte ja nähtusi ning vaatleb, nimetab, kirjeldab ja rühmitab neid; ►eristab tahkeid ja vedelaid aineid ning omab ohutunnet tundmatute ainete vastu

2. Elus- ja eluta objektide rühmitamine. 3. Tahkete ja vedelate ainete omaduste võrdlemine. **Õppekäik** kooliümbruse elus- ja eluta loodusega tutvumiseks.	

Lõiming:
Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus- ja matemaatikapädevust.
Teemal on oluline roll läbiva teema „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ elluviimisel. Elu ja elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud aitavad ellu rakendada ka läbivat teemat „Väärtused ja kõlblus“.
Eesti keel: lugemispalad; **muusika:** kuulamisega seotud mängud; **kehaline kasvatus:** liikumismängud, kasutades erinevaid meeli; **tööõpetus**: käeline tegevus.

2. Aastaajad

Õppesisu	Õpitulemused
Aastaaegade vaheldumine looduses seoses soojuse ja valguse muutustega. Taimed, loomad ja seened eri aastaaegadel. Kodukoha elurikkus ja maastikuline mitmekesisus. **Mõisted**: suvi, sügis, talv, kevad, soojus, valgus, taim, loom, seen, kodukoht, veekogu, maastik. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** **Õppekäigud** aastaajaliste erinevuste vaatlemiseks. Maastikuvaatlus. Puu ja temaga seotud elustiku aastaringne jälgimine.	►teeb ilmavaatlusi, iseloomustab ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse; ►märkab muutusi looduses ning seostab neid aastaaegade vaheldumisega; ►toob näiteid erinevate organismide eluavalduste ja omavaheliste seoste kohta erinevatel aastaaegadel; ►toob näiteid looduses toimuvate aastaajaliste muutuste tähtsuse kohta inimese elus.

Tutvumine aastaajaliste muutustega veebimaterjalide põhjal.	

Lõiming:
Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus- ja matemaatikapädevust. Teemat saab lõimida kunstiõpetusega, kujutades loodust erinevatel aastaaegadel; eesti keelega: lugemispalad; kehalise kasvatusega: liikumismängud tuule tugevuse määramiseks ja tunnetamiseks; käelise tegevusega: tuulelipu, termomeetri ja termomeetri ümbrise valmistamine, ruumilise pilvederaamatu tegemine jms. Teemal on oluline roll läbiva teema „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ elluviimisel. Elu ja elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud aitavad ellu rakendada ka läbivat teemat „Väärtused ja kõlblus“.

Loodusõpetus - 2. klass
Õppeaine maht: 70 tundi
Teemad:
1. Organismid ja elupaigad
2. Mõõtmine ja võrdlemine
3. Inimene
4. Ilm

1. Organismid ja elupaigad

Õppesisu	Õpitulemused
Maismaataimed ja -loomad, välisehitus ja mitmekesisus. Taimede ja loomade eluavaldused: toitumine ja kasvamine. Koduloomad. Veetaimede ja -loomade erinevus maismaaorganismidest. **Mõisted**: puu, põõsas, rohttaim, teravili, juur, vars, leht, õis, vili, keha, pea, jalad, saba, kael, tiivad, nokk, suled, karvad, soomused, toitumine,	►kirjeldab taimede, loomade ja seente välisehitust, seostab seda elukeskkonnaga ning toob näiteid nende tähtsuse kohta looduses; ►eristab seeni, taimi ja loomi toitumise, kasvamise ning liikumisvõime järgi; ►teab, et ühte liiki kuuluvad organismid on sarnased; ►eristab kala, kahepaikset, roomajat, lindu ja imetajat ning selgrootut,

kasvamine, uimed, ujulestad, lõpused, metsloom, koduloom, lemmikloom. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Loodusvaatlused: taimede välisehitus; loomade välisehitus. 2. Ühe taime või looma uurimine, ülevaate koostamine. 3. Uurimus: taime kasvu sõltuvus soojusest ja valgusest. 4. **Õppekäik**: organismid erinevates elukeskkondades.	sh putukat.

Lõiming:
Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi- ja suhtluspädevust. Teemal on oluline roll läbiva teema „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ elluviimisel. Elu ja elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud aitavad ellu rakendada ka läbivat teemat „Väärtused ja kõlblus“.

2. Mõõtmine ja võrdlemine

Õppesisu	Õpitulemused
Kaalumine, pikkuse ja temperatuuri mõõtmine. **Mõisted**: mõõtühik, termomeeter, kaalud, kaalumine, mõõtmine, katse. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Kehade kaalumine.	►teeb juhendi järgi lihtsamaid praktilisi töid, järgides ohutusnõudeid; ►kaalub kehi, mõõdab temperatuuri ja pikkusi korrektselt, valides sobivaid mõõtmisvahendeid.

2. Õpilaste pikkuste mõõtmine ja võrdlemine. 3. Temperatuuri mõõtmine erinevates keskkondades.	

Lõiming:
Teema on väga tähtis matemaatika- ja loodusteaduste- ning tehnoloogiaalane pädevuse kujundamisel. Antud õppeteemaga kujundatakse ka väärtus-, sotsiaalset-, ja kodanikupädevust, enesemääratlus-, õpi- ja suhtluspädevust.

3. Inimene

Õppesisu	Õpitulemused
Inimene. Välisehitus. Inimese toiduvajadused ja tervislik toitumine. Hügieen kui tervist hoidev tegevus. Inimese elukeskkond. **Mõisted**: keha, kehaosad, toit, toiduaine, tervis, haigus, asulad: linn, alev, küla. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Enesevaatlus, mõõtmine. 2. Oma päevamenüü tervislikkuse hindamine. **Õppekäik** asula kui inimese elukeskkonna uurimiseks.	►kirjeldab inimese välisehitust, kasutades mõõtmistulemusi; ►järgib tervisliku toitumise põhimõtteid ja hügieeninõudeid ning väärtustab tervislikke eluviise; ►teadvustab inimese vajadusi, tarbib vastutustundlikult, väldib enda ja teiste tervise kahjustamist ning toimib keskkonda hoidvalt; ►toob näiteid, kuidas inimene sõltub loodusest ning muudab oma tegevusega loodust; ►inimeste elu maal ja linnas

Lõiming:
Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus-, matemaatika- ja ettevõtlikkuspädevust. Teema on oluline läbivate teemade „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ ning „Tervis ja ohutus“ käsitlemisel. Soovitav on see lõimida inimeseõpetuse II klassi teemaga „Mina ja tervis“.

4. Ilm

Õppesisu	Õpitulemused
Ilmavaatlused. Ilmastikunähtused. **Mõisted**: pilvisus, tuul, õhutemperatuur, sademed: vihm, lumi. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Ilma vaatlemine. 2. Õhutemperatuuri mõõtmine. 3. Ilmaennustuse ja tegeliku ilma võrdlemine.	►teeb ilmavaatlusi, iseloomustab ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse

Lõiming:
Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus-, matemaatika- ja ettevõtlikkuspädevust. Teema on oluline läbivate teemade „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ ning „Tervis ja ohutus“ käsitlemisel. Lõiming tööõpetusega, eesti keelega, muusikaga, kehalise kasvatusega.

Loodusõpetus - 3. klass
Õppeaine maht: 35 tundi
Teemad:
1. Organismide rühmad ja kooselu
2. Liikumine
3. Elekter ja magnetism
4. Minu kodumaa Eesti

1. **Organismide rühmad ja kooselu**

Õppesisu	Õpitulemused
Taimede mitmekesisus. Loomade mitmekesisus. Seente mitmekesisus. Samblikud. Liik, kooslus, toiduahel. **Mõisted**: õistaim, vili, seeme, okaspuu käbi, sõnajalg, sammal, selgroogsed, kalad, kahepaiksed, roomajad, linnud, imetajad, soomused, selgrootud, ussid, putukad, ämblikud, seeneniidistik, kübar-seen, eosed, hallitus, pärm, samblik, liik, kooselu, taimtoiduline, loomtoiduline, segatoiduline, toiduahel. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Lihtsa kollektsiooni koostamine mõnest organismirühmast. 2. Looma välisehituse ja eluviisi uurimine. 3. Seente vaatlemine või hallitusseente kasvamise uurimine. **Õppekäik** organismide kooselu uurimiseks erinevates elupaikades.	►kirjeldab õpitud loomaliikide eluviise ja elupaiku; ►eristab õistaime, okaspuud, sõnajalg- ja sammaltaime; ►teab seente mitmekesisust, eristab söödavaid ja mürgiseid kübar-seeni ning oskab vältida mürgiste seentega seotud ohtusid; ►arvestab taimede ja loomade vajadusi ning suhtub neisse vastu-tustundlikult; ►toob näiteid erinevate organismide seoste kohta looduses ning koostab õpitud liikidest lihtsamaid toiduahelaid; ►tunneb põhjalikult ühte taime-, seene- või loomaliiki, tuginedes koostatud uurimuslikule ülevaatele

Lõiming:
Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus- ja matemaatikapädevust. Teema on oluline läbivate teemade „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ ning „Tervis ja ohutus“ käsitlemisel.

2. **Liikumine**

Õppesisu	Õpitulemused
Liikumise tunnused. Jõud liikumise põhjusena (katseliselt). Liiklusohutus. **Mõisted**: liikumine, kiirus, jõud. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Oma keha jõu tunnetamine liikumise alustamiseks ja peatamiseks. 2. Liikuvate kehade kauguse ja kiiruse hindamine.	►oskab ette näha liikumisega seotud ohuolukordi; ► teab, millest sõltub liikuva keha peatamise aeg ja teepikkus

Lõiming:
Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus- ja matemaatikapädevust. Lõimida kehalise kasvatusega.

3. Elekter ja magnetism

Õppesisu	Õpitulemused
Vooluring. Elektrijuhid ja mitteelektrijuhid. Elektri kasutamine ja säästmine. Ohutusnõuded. Magnetnähtused. Kompass. **Mõisted**: vooluallikas, elektripirn, juhe, lüliti, juht, mittejuht, ohutus, kompass, ilmakaared.	►selgitab kompassi töö põhimõtet, toetudes katsele magnetiga ►teeb katsega kindlaks elektrit juhtivad ja mittejuhtivad ained ning rakendab saadud teadmisi elektririistade ohutul kasutamisel

Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Lihtsa vooluringi koostamine. 2. Ainete elektrijuhtivuse kindlakstegemine. 3. Püsimagnetitega tutvumine.	

Lõiming:
Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus- ja matemaatikapädevust.

4. Minu kodumaa Eesti

Õppesisu	Õpitulemused
Kooliümbruse plaan. Eesti kaart. Ilmakaared ning nende määramine kaardil ja looduses. Tuntumad kõrgustikud, saared, poolsaared, lahed, järved, jõed ja asulad Eesti kaardil. **Mõisted**: plaan, pealtvaade, kaart, kaardi legend, leppemärk, leppe-värv, põhi- ja vaheilmakaared, kõrgustik, madalik, saar, poolsaar, laht, järv, jõgi, asulad. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Pildi ja plaani kõrvutamine. 2. Plaani järgi liikumine kooli ümbruses, mõõtkavata plaani	►saab aru lihtsast plaanist või kaardist ning leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte; ►mõistab, et kaardi järgi on võimalik tegelikkust tundma õppida ►näitab Eesti kaardil oma kodukohta, suuremaid kõrgustikke, saari, poolsaari, lahtesid, jõgesid, järvi ja linnu; ►määrab kompassi abil põhja- ja lõunasuunda

täiendamine. 3. Ilmakaarte määramine kaardil, õues kompassiga või päikese järgi. 4. **Õppeekskursioon** oma maakonnaga tutvumiseks.	

Lõiming:
Antud õppeteemaga kujundatakse väärtus-, sotsiaalset, enesemääratlus-, õpi-, suhtlus- ja matemaatikapädevust.

Hindamine
Hindamise eesmärk on toetada eelkõige õpilase arengut ja õpimotivatsiooni. Motiveerijaks ei tohi kujuneda hinne. Märksa olulisem on näidata, kuidas õpitu praegu ja tulevikus õpilase enda eluga seotud on – kuidas õpitut kasutada saab.
Õpitulemusi hinnatakse selle vanuseastme hindamispõhimõtete järgi. Hinnangute andmisel ja numbrilisel hindamisel võetakse aluseks aine-kavaga määratletud õpitulemused ning nende sõnastamiseks kasutatavad tegevused. Kujundavalt hinnatakse õppe kestel toimuvat ja kesken-dutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Tagasiside antakse õigeaegselt ja täpselt ning kirjeldatakse õpilase tugevaid külgi ja vajakajäämisi. Esitatakse ettepanekuid edaspidisteks tegevusteks, mis toetavad õpilase arengut. Kujundavas hindamises on tähtis koht õpilase enesehinnangul.
Kokkuvõtva hindamise korral võrreldakse õpilase õpitulemusi tema õppe aluseks olevas kooli ainekavas toodud oodatavate tulemustega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega.
Uurimuslike tööde puhul ei hinnata ainult lõpptulemust, vaid ka protsessi. Arvestatakse uurimisküsimuse sõnastamise/esitamise oskust, uurimistööde tegemise korrektsust, mõõtmise täpsust, juhendi ja ohutusnõuete järgimist, kogutud andmete töötlemise (kirjeldamine, võrdlemine jne) ning tulemuste vormistamise õigsust ja korrektsust ning tulemuste üldistamist oma teadmiste taustal.
Käitumisele (nagu huvi tundmine, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine ning käitumine laboratooriumis ja looduses) antakse hinnanguid.

II kooliaste
II kooliastme õpitulemused loodusõpetuses

I Väärtused ja hoiakud
6. klassi õpilane:
1) tunneb huvi loodusteaduste õppimise vastu;
2) väärtustab uurimistegevust looduse tundmaõppimisel;

3) väärtustab bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust ning säästvat eluviisi;
4) toimib keskkonnateadliku tarbijana ning väärtustab tervislikku toitu;
5) märkab kodukoha ja Eesti keskkonnaprobleeme ning on motiveeritud osalema eakohastes keskkonnakaitse üritustes.

II Uurimuslikud oskused

6. klassi õpilane:

1) sõnastab uurimisküsimusi/probleeme ja kontrollib hüpoteese;
2) kavandab õpetaja juhendamisel lihtsamaid praktilisi töid;
3) teeb katseid, järgides praktilise töö juhendeid;
4) arutleb loodusteadusliku uurimuse ja praktiliste tööde juhendite üle;
5) kasutab ohutusnõudeid järgides õigesti sobilikke mõõtevahendeid;
6) analüüsib andmeid, teeb järeldusi ja esitab uuringu tulemusi;
7) leiab eri allikatest loodusteaduslikku teavet ning hindab infoallika usaldusväärtust;
8) oskab vastandada teaduslikku ja mitteteaduslikku seletust.

III Üldised loodusteaduslikud teadmised

6. klassi õpilane:

1) tunneb igapäevaelus ära loodusteaduslikke teemasid, probleeme ja küsimusi;
2) saab aru loodusteaduslikust tekstist, tõlgendab ja rakendab õpitud teadusmõisteid, sümboleid ning ühikuid nähtusi ja protsesse selgitades;
3) tuginedes loodusteaduslikele teadmistele, teeb tõendusmaterjalide põhjal järeldusi ja otsustusi;
4) selgitab teaduslikele faktidele tuginedes põhjuse-tagajärje seoseid;
5) kasutab või koostab mudelit, et näidata arusaamist seostest, protsessidest ja süsteemidest;
6) kirjeldab ja võrdleb organismide, ainete või protsesside sarnasusi ning erinevusi;
7) selgitab organismide kohastumist õhus, vees või mullas kui elukeskkonnas ning põhjendab loodus- ja keskkonnakaitse vajalikkust;
8) saab aru inimtegevuse ja keskkonna vahelistest seostest kodukoha ning Eesti kontekstis.

Loodusõpetus - 4. klass
Õppeaine maht: 70 tundi
Teemad:
1. Maailmaruum
2. Planeet Maa
3. Elu mitmekesisus Maal
4. Inimene

1. Maailmaruum

Õppesisu	Õpitulemused
Päike ja tähed. Päikesesüsteem. Tähistaevas.Tähtkujud. Suur Vanker ja Põhjanael. Galaktikad. Astronoomia. **Mõisted:** maailmaruum, Päike, Maa, Kuu, tiirlemine, pöörlemine, ööpäev, aasta, täht, planeet, satelliit, Päikesesüsteem, tähtkuju, Suur Vanker, Põhjanael, galaktika, astronoomia. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Mudeli valmistamine Päikese ning planeetide suuruse ja omavahelise kauguse kujutamiseks. 2. Öö ja päeva vaheldumise mudeldamine. 3. Maa tiirlemise mudeldamine. 4. Tähistaeva vaatlused. Põhjanaela leidmine tähistaevas.	►kirjeldab joonise põhjal Päikesesüsteemi ehitust; ►põhjendab mudeli abil öö ja päeva vaheldumist Maal; ►leiab taevasfääril ja taevakaardil Suure Vankri ja Põhjanaela ning määrab põhjasuuna; ►leiab eri allikaist infot maailmaruumi kohta etteantud teemal, koostab ja esitab ülevaate.

Lõiming:
Matemaatika: suured arvud, pikkus- ja ajaühikud;
Eesti keel: tekstide lugemine, mõistmine ja sisu jutustamine. Keelepädevust kujundab teabeallikate abil töötamine, kirjelduste, iseloomustuste koostamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust.
Sotsiaalset pädevust kujundatakse ühistegevuste raames. Praktiliste tegevuste ja uurimusliku õppe ning IKT kasutamise kaudu kujundatakse tehnoloogilist pädevust. Kehakultuuri pädevust kujundatakse õuesõppes praktilistes tegevustes ja õppekäikudel.

Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu. Antud teemaga toetatakse läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ rakendamist.

2. Planeet Maa

Õppesisu	Õpitulemused
Gloobus kui Maa mudel. Maa kujutamine kaartidel. Erinevad kaardid. Mandrid ja ookeanid. Suuremad riigid Euroopa kaardil. Geograafilise asendi iseloomustamine. Eesti asend Euroopas. Looduskatastroofid: vulkaanipursked, maavärinad, orkaanid, üleujutused. **Mõisted:** gloobus, mudel, looduskaart, riikide kaart, kontuurkaart, atlas, ekvaator, põhja- ja lõunapoolkera, põhja- ja lõunapoolus, manner, ookean, meri, geograafiline asend, riigipiir, naaberriik, vulkaan, laava, lõõr, maavärin, orkaanid, üleujutused. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Gloobuse kui Maa mudeli valmistamine. 2. Õpitud objektide kandmine kontuurkaardile. 3. Erinevate allikate kasutamine info leidmiseks ja ülevaate koostamiseks looduskatastroofide kohta.	►iseloomustab maailma poliitilise kaardi järgi etteantud riigi, sh Eesti geograafilist asendit; ►teab ja näitab kaardil mandreid ja ookeane ning suuremaid Euroopa riike; ►leiab atlase kaardilt kohanimede registri järgi tundmatu koha; ►toob näiteid erinevate looduskatastroofide kohta ning iseloomustab nende mõju loodusele ja inimeste tegevusele.

Lõiming:
Loodusõpetus: ilmakaared; **tehnoloogia, kunstiõpetus:** gloobuse ja vulkaani mudeli valmistamine; **ajalugu:** Euroopa poliitiline kaart.

Keelepädevust kujundab teabeallikatega töötamine, kirjelduste, iseloomustuste koostamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust.
Sotsiaalset pädevust kujundatakse ühistegevuste raames. Praktiliste tegevuste ja uurimusliku õppe ning IKT kasutamisega kujundatakse tehnoloogilist pädevust. Kehakultuuripädevust kujundatakse õuesõppes praktiliste tegevuste ja õppekäikudega. Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu. Antud teemaga toetatakse läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ rakendamist.

3. Elu mitmekesisus Maal

Õppesisu	Õpitulemused
Organismide mitmekesisus: ühe- ja hulkraksed organismid. Organismide eluavaldused: toitumine, hingamine, paljunemine, kasvamine, arenemine, reageerimine keskkonnatingimustele. Elu erinevates keskkonnatingimustes. Elu areng Maal. **Mõisted:** rakk, üherakne organism, bakter, hulkrakne organism, toitumine, hingamine, paljunemine, kasvamine, arenemine, keskkonnatingimused, kõrb, vihmamets, mäestik, jäävöönd, kivistised, hiidsisalikud ehk dinosaurused. **Praktilised tööd** 1. Erinevate rakkude vaatlemine javõrdlemine. 2. Raku mudeli ehitamine või uurimine multimeedia materjalide abil. 3. Seemnete idanemise uurimineerinevates keskkonnatingimustes. 4. Taimede ja loomade kohanemise uurimine muutuvates	►oskab kasutada valgusmikroskoopi; ►teab, et kõik organismid koosnevad rakkudest; ►selgitab ühe- ja hulkraksete erinevust; ►nimetab bakterite eluavaldusi ning tähtsust looduses ja inimese elus; ►võrdleb taimede, loomade, seente ja bakterite eluavaldusi; ►toob näiteid taimede ja loomade kohastumise kohta kõrbes, vihma-metsas, mäestikes ning jäävööndis.

keskkonnatingimustes. 5. Organismide eluavalduste uurimine looduses.	

Lõiming:
Keelepädevust kujundab teabeallikatega töötamine ning kirjelduste ja iseloomustuste koostamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust. Sotsiaalne pädevus kujuneb ühistegevuste raames. Praktiliste tegevuste ja uurimusliku õppe kaudu kujundatakse tehnoloogilist pädevust. Kunstiõpetusega seondub postrite koostamine. Teema toetab läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ rakendamist. Elukeskkonda väärtustava hoiaku omaksvõtmine soodustab õpilase kujunemist aktiivseks vastutustundlikuks kodanikuks.

4. Inimene

Õppesisu	Õpitulemused
Inimese ehitus: elundid ja elundkonnad. Elundkondade ülesanded. Organismi terviklikkus. Tervislikud eluviisid. Inimese põlvnemine. Inimese võrdlus selgroogsete loomadega. Taimed, loomad, seened ja mikroorganismid inimese kasutuses. **Mõisted:** elund, kude, elundkond, nahk, lihased, luustik, süda, veresoon, arter, veen, kopsud, maks, magu, soolestik, peensool, jämesool, pärak, meeleelundid, närvid, peaaju, seljaaju, munandid, munasarjad, emakas, viljastumine, näärmed, neerud. **Praktilised tööd** 1. Elundi mudeli valmistamine ja/või talitluse uurimine.	►nimetab inimese elundkondade tähtsamaid elundeid, kirjeldab nende ülesandeid ja talitluse üldisi põhimõtteid ning vastastikuseid seoseid; ►teab, et inimene ja tema eellased kuuluvad loomariiki; ►seostab inimese ja teiste organismide elundeid nende funkt-sioonidega; ►võrdleb inimest selgroogsete loomadega; ►analüüsib lihtsa katse või mudeli järgi inimese elundi või elund--konna talitlust; ►toob näiteid taimede, loomade, seente ja bakterite tähtsuse kohta inimese elus; ►põhjendab tervisliku eluviisi põhimõtteid ning koostab tervisliku

2. Katsed ja laboritööd inimese elundite talitluse uurimiseks. 3. Ülevaate koostamine inimese seosest ühe taime-, looma-, seeneliigi või bakterirühmaga. 4. Menüü analüüsimine, lähtudes tervisliku toitumise põhimõtetest.	päevamenüü.

Lõiming:
Keelepädevust kujundab teabeallikate abil töötamine, kirjelduste, iseloomustuste koostamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust. Sotsiaalne pädevus kujuneb ühistegevuste raames. Praktiliste tegevuste ja uurimusliku õppe kaudu kujundatakse tehnoloogilist pädevust. Kehakultuuri pädevust kujundatakse praktilist tegevuste ja ülesannetega. Kinnistub terviseteadlik käitumine ning tervisliku toitumise ja sportliku eluviisi koostoimimise väärtustamine. Kunstipädevusega seondub postrite koostamine.
Teema toetab läbivate teemade „Keskkond ja jätkusuutlik areng“, „Väärtused ja kõlblus“ ning praktiliste tööde kaudu „Tervis ja ohutus“ rakendamist.

Loodusõpetus - 5. klass
Õppeaine maht: 70 tundi
Teemad:
1. Jõgi ja järv. Vesi kui elukeskkond
2. Vesi kui aine, vee kasutamine
3. Asula elukeskkonnana
4. Pinnavormid ja pinnamood
5. Soo elukeskkonnana

1. Jõgi ja järv. Vesi kui elukeskkond

Õppesisu	Õpitulemused
Loodusteaduslik uurimus. Veekogu kui uurimisobjekt. Eesti jõed. Jõgi ja selle osad. Vee voolamine jões. Veetaseme kõikuminejões.	►kirjeldab loodusteadusliku meetodi rakendamist veekogu uurimisel; ►oskab läbi viia loodusteaduslikku uurimust veekogu kohta ja esitada

Eesti järved, nende paiknemine. Taimede ja loomade kohastumine eluks vees. Jõgi elukeskkonnana. Järvevee omadused. Toitainete sisaldus järvede vees. Elutingimused järves. Jõgede ja järvede elustik. Toiduahelate ja toiduvõrgustike moodustumine tootjatest, tarbijatest ning lagundajatest. Jõgede ja järvede tähtsus, kasutamine ning kaitse. Kalakasvatus. **Mõisted:** jõgi, jõesäng, suue, lähe, peajõgi, lisajõgi, jõestik, jõe langus, voolukiirus, kärestik, juga, suurvesi, madalvesi, järv, umbjärv, läbivoolujärv, rannajärv, tootjad, tarbijad, lagundajad, toiduahel, toiduvõrgustik, hõljum, rohevetikas, vesikirp, veeõitsemine, kaldataim, veetaimed, lepiskala, röövkala. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Loodusteaduslik uurimus kodukoha veekogu näitel: probleemi püstitamine ja uurimisküsimuste esitamine, andmete kogumine, analüüs ning tulemuste üldistamine ja esitamine. 2. Kahe Eesti jõe või järve võrdlemine kaardi ning teiste infoallikate järgi. 3. Veeorganismide määramine lihtsamate määramistabelite põhjal.	uurimistulemusi; ►nimetab ning näitab kaardil Eesti suuremaid jõgesid ja järvi; ►iseloomustab ja võrdleb kaardi ning piltide järgi etteantud jõgesid (paiknemine, lähe ja suue, lisajõed, languse ja voolukiiruse seostamine); ►iseloomustab vett kui elukeskkonda, kirjeldab elutingimuste erinevusi jõgedes ja järvedes ning selgitab vee ringlemise tähtsust järves; ►kirjeldab jõe ja järve elukooslust, nimetab jõgede ja järvede tüüpilisemaid liike; ►toob näiteid taimede ja loomade kohastumise kohta eluks vees ja veekogude ääres; ►koostab uuritud veekogu toiduahelaid/toiduvõrgustikke.

4. Vesikatku elutegevuse uurimine. 5. Tutvumine elusloodusega häältega, kasutades audiovisuaalseid materjale.	

Lõiming:
Matemaatika: andmete kogumine ja süstematiseerimine; **eesti keel:** kirjelduste ja iseloomustuste koostamine; **kunstiõpetus:** mapi kujundamine; **muusika:** muusikateosed veekogudest; **inimeseõpetus:** kehaline aktiivsus.
Keelepädevust kujundab teabeallikatega töötamine ning kirjelduste ja iseloomustuste koostamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust. Sotsiaalne pädevus kujuneb ühistegevuste raames. Praktiliste tegevuste ja uurimusliku õppe kaudu kujundatakse tehnoloogilist pädevust. Kehakultuuri pädevust kujundatakse praktiliste tegevuste ja ülesannetega. Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu. Uurimuslikus õppes on tähtis koht andmete analüüsil, tõlgendamisel ja süstematiseerimisel ning tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Teema toetab läbivate teemade „Keskkond ja jätkusuutlik areng“, „Väärtused ja kõlblus“ ning praktiliste tööde kaudu „Tervis ja ohutus“ rakendamist.

2. Vesi kui aine, vee kasutamine

Õppesisu	Õpitulemused
Vee omadused. Vee olekud ja nende muutumine. Vedela ja gaasilise aine omadused. Vee soojuspaisumine. Märgamine ja kapillaarsus. Põhjavesi. Joogivesi. Vee kasutamine. Vee reostumine ja kaitse. Vee puhastamine. **Mõisted:** aine, tahkis, vedelik, gaas, aurumine, veeldumine, tahkumine, sulamine, soojuspaisumine, märgamine, kapillaarsus, aine olek, kokkusurutavus, voolavus, lenduvus, põhjavesi, allikas, joogivesi, setitamine, sõelumine, filtrimine.	►Kirjeldab vee olekuid, nimetab jää sulamis-,vee külmumis- ja keemistemperatuuri ►Teeb juhendi järgi vee omaduste uurimise ja vee puhastamise katseid ►Selgitab põhjavee kujunemist ja võrdleb katse abil erinevate pinnaste vee läbilaskvust ►Kirjeldab joogivee saamise võimalusi ning põhjendab vee säästliku tarbimise vajadust ►Toob näiteid inimtegevuse mõju ja reostumise tagajärgede kohta

Praktilised tööd 1. Vee omaduste uurimine (vee oleku muutumine; vee soojuspaisumine; vee liikumine soojendamisel; märgamine; kapillaarsus). 2. Erineva vee võrdlemine. 3. Vee liikumine erinevates pinnastes. 4. Vee puhastamine erinevatel viisidel. 5. Vee kasutamise uurimine kodus või koolis.	veekogudele

Lõiming:
Loodusõpetus: veekogud.
Keelepädevust kujundab teabeallikate abil töötamine ning kirjelduste ja iseloomustuste koostamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust. Sotsiaalset pädevust kujundatakse ühistegevuste raames. Praktiliste tegevuste ja uurimusliku õppe ning IKT kasutamise kaudu kujundatakse tehnoloogilist pädevust. Kehakultuuri pädevust kujundatakse õuesõppes praktiliste tegevustega ja õppekäikudel. Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu. Antud teemaga toetatakse läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ rakendamist.

3. Asula elukeskkonnana

Õppesisu	Õpitulemused
Elukeskkond maa-asulas ja linnas. Eesti linnad. Koduasula plaan.	►näitab kaardil Eesti maakonnakeskusi ja suuremaid linnu;

Elutingimused asulas. Taimed ja loomad asulas. **Mõisted:** tehiskooslus, asula plaan, parasiit, inimkaasleja loom, prahitaim, park. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Eestit või oma kodumaakonda tutvustava ülevaate koostamine. 2. **Õppekäik** asula elustikuga tutvumiseks. 3. Keskkonnaseisundi uurimine koduasulas. 4. Minu unistuste asula – keskkonnahoidliku elukeskkonna mudeli koostamine.	►võrdleb erinevate teabeallikate järgi oma koduasulat mõne teise asulaga; ►iseloomustab elutingimusi asulas ning toob näiteid inimkaaslejate loomade kohta; ►koostab asulat iseloomustavaid toiduahelaid; ►võrdleb keskkonnatingimusi maa-asulas ja linnas; ►toob näiteid asula elustikku ja inimese tervist kahjustavate tegurite kohta; ►hindab kodukoha õhu seisundit samblike esinemise põhjal; ►teeb ettepanekuid keskkonnaseisundi parandamiseks koduasulas.

Lõiming:
Loodusõpetus: plaan ja kaart. Projektiga „Minu unistuste asula“ on hõlmatud loodusõpetus, ajalugu, inimeseõpetus, ühiskonnaõpetus, matemaatika, eesti keel, kunst.
Keelepädevust kujundab teabeallikatega töötamine ning kirjelduste ja iseloomustuste koostamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust. Sotsiaalset pädevust kujundatakse ühistegevuste raames. Praktiliste tegevuste ja uurimusliku õppe ning IKT kasutamise kaudu kujundatakse tehnoloogilist pädevust. Kehakultuuri pädevust kujundatakse praktiliste tegevuste ja õppekäikudega.
Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu. Antud teemaga toetatakse läbivate teemade „Keskkond ja jätkusuutlik areng“, „Väärtused ja kõlblus“, „Tehnoloogia ja innovatsioon“, „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“, „Kultuuriline identiteet“ ning „Tervis ja ohutus“ rakendamist.

4. Pinnavormid ja pinnamood

Õppesisu	Õpitulemused

Pinnavormid, nende kujutamine kaardil. Kodukoha ja Eesti pinnavormid ning pinnamood. Suuremad kõrgustikud, madalikud ja tasandikud, Põhja-Eesti paekallas. Mandrijää osa pinnamoe kujunemises. Pinnamoe mõju inimtegevusele ja inimese kujundatud pinnavormid. **Mõisted:** pinnavorm, küngas, org, nõgu, mägi, nõlv, jalam, sama-kõrgusjoon, suhteline ja absoluutne kõrgus, kõrgustik, tasandik, madalik, paekallas, pinnamood, mandrijää, voor, moreen, rändrahn. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Künka mudeli koostamine ning künka kujutamine kaardil samakõrgusjoontega. 2. Koduümbruse pinnavormide ja pinnamoe iseloomustamine.	►kirjeldab samakõrgusjoonte järgi pinnavormi kuju, absoluutset ja suhtelist kõrgust ning nõlvade kallet; ►kirjeldab kaardi järgi oma kodumaakonna ja Eesti pinnamoodi, nimetades ning näidates pinnavorme kaardil; ►toob näiteid mandrijää mõju kohta Eesti pinnamoe kujunemisele; ►selgitab pinnamoe mõju inimtegevusele ja toob näiteid inimtegevuse mõju kohta koduümbruse pinnamoele.

Lõiming:
Loodusõpetus: planeet Maa – atlase, kaartide kasutamine; **eesti keel:** pinnamoe kirjeldused mitmesugustes juttudes, Kalevipoja lood; **ajalugu:** linnamäed, maalinnad; **käsitöö:** künka mudeli valmistamine, maastiku modelleerimine.

5. Soo elukeskkonnana

Õppesisu	Õpitulemused
Soo elukeskkonnana. Soode teke ja paiknemine. Soode areng: madalsoo, siirdesoo ja raba. Elutingimused soos. Soode elustik. Soode	►iseloomustab kaardi järgi soode paiknemist Eestis ja oma kodu-maakonnas;

tähtsus. Turba kasutamine. Kütteturba tootmise tehnoloogia. **Mõisted:** madalsoo, siirdesoo, raba, älves, laugas, turbasammal, turvas. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Sookoosluse uurimine õppekäigu, mudelite või veebimaterjalide põhjal. 2. Turbasambla omaduste uurimine. 3. Kollektsiooni koostamine **õppeekskursioonil.**	►oskab põhjendada Eesti sooderohkust; ►selgitab soode kujunemist ja arengut; ►seostab raba kui elukeskkonna eripära turbasambla ehituse ja omadustega; ►võrdleb taimede kasvutingimusi madalsoos ja rabas; ►koostab soo kooslust iseloomustavaid toiduahelaid; ►selgitab soode tähtsust ja kaitse vajadust.

Lõiming:
Loodusõpetus: pinnamood, jõgi ja järv.
Keelepädevust kujundab teabeallikatega töötamine ning kirjelduste ja iseloomustuste koostamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust. Sotsiaalset pädevust kujundatakse ühistegevuste raames. Praktiliste tegevuste ja uurimusliku õppe ning IKT kasutamise kaudu kujundatakse tehnoloogilist pädevust. Kehakultuuri pädevust kujundatakse praktiliste tegevuste ja õppekäikudega. Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu. Antud teemaga toetatakse läbivate teemade „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ ning „Tervis ja ohutus“ rakendamist.

Loodusõpetus - 6. klass
Õppeaine maht: 105 tundi
Teemad:
1. Muld elukeskkonnana
2. Aed ja põld elukeskkonnana
3. Mets elukeskkonnana
4. Õhk
5. Läänemeri elukeskkonnana
6. Elukeskkond Eestis
7. Eesti loodusvarad

8. Loodus- ja keskkonnakaitse Eestis

1. Muld elukeskkonnana

Õppesisu	Õpitulemused
Mulla koostis. Muldade teke ja areng. Mullaorganismid. Aineringe. Mulla osa kooslustes. Mullakaeve. Vee liikumine mullas. **Mõisted:** muld, aineringe, kivimite murenemine, mulla tahke osa, mullasõmerad, mullaõhk, mullavesi, huumus, huumushorisont, liivmuld, savimuld. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Mullaproovide võtmine, kirjeldamine ja võrdlemine. Komposti valmistamine. 2. Mulla vee- ja õhusisalduse katseline kindlaksmääramine. 3. Mulla ja turba võrdlemine. 4. Mullakaeve kirjeldamine ühe õpitava koosluse (aia, põllu, metsa, niidu) näitel.	►kirjeldab ja võrdleb erinevaid mullaproove, nimetades mulla koostisosi; ►põhjendab katsega, et mullas on õhku ja vett; ►selgitab muldade kujunemist ja mulla tähtsust looduses; ►tunneb mullakaeves ära huumushorisondi; ►kirjeldab huumuse teket ja selle osa aineringes.

Lõiming:
matemaatika: andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine; **emakeel:** vaatluste ja nähtuste kirjeldamine.

2. Aed ja põld elukeskkonnana

Õppesisu	Õpitulemused
Mulla viljakus. Aed kui kooslus. Fotosüntees. Aiataimed. Viljapuu- ja juurviljaaed, iluaed. Põld kui kooslus. Keemilise tõrje mõju loodusele. Mahepõllundus. Inimtegevuse mõju mullale. Mulla reostumine ja hävimine. Mulla kaitse. **Mõisted:** fotosüntees, orgaaniline aine, väetis, viljavaheldus, liblikõielised, mügarbakterid, sümbioos, kultuurtaim, umbrohi, kahjurid, taimehaigused, keemiline tõrje, biotõrje, mahepõllumajandus, köögi- ja puuvili, sort, maitsetaim, ravimtaim, iluaed. **Praktilised tööd** 1. Komposti tekkimise uurimine. 2. Ühe aia- või põllutaimega seotud elustiku uurimine. 3. Aia- ja põllukultuuride iseloomustamine ning võrdlemine, kasutades konkreetseid näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale. 4. Uurimus aia- ja põllusaaduste osast igapäevases menüüs või uurimus ühe põllumajandussaaduse (sh loomakasvatussaaduse) töötlemisest toiduaineks.	►selgitab fotosünteesi tähtsust orgaanilise aine tekkes; ►kirjeldab mullaelustikku ning toob näiteid seoste kohta erinevate mullaorganismide vahel; ►toob esile aia- ja põllukoosluse sarnasused ning selgitab inimese rolli nende koosluste kujunemises; ►tunneb õpitud kultuurtaimi ja rühmitab neid; koostab õpitud liikidest toiduahelaid ja toiduvõrgustikke; ►toob näiteid saagikust mõjutavate tegurite kohta; ►võrdleb keemilist ja biotõrjet ning põhjendab, miks tasub eelistada mahepõllumajanduse tooteid; ►toob näiteid muldade kahjustumise põhjuste ja nende tagajärgede kohta; ►toob näiteid põllumajandussaaduste osa kohta igapäevases toidus

3. Mets elukeskkonnana

Õppesisu	Õpitulemused
Elutingimused metsas. Mets kui elukooslus. Eesti metsad. Metsarinded. Nõmme-, palu-, laane- ja salumets. Eesti metsade iseloomulikud liigid, nendevahelised seosed. Metsade tähtsus ja kasutamine. Puidu töötlemine. Metsade kaitse. **Mõisted:** ökosüsteem, põlismets, loodusmets, majandusmets, jahiulukid, sõralised, tippkiskja, metsarinded,metsatüübid: nõmme-mets, palumets, salumets, laanemets. **Praktilised tööd** 1. Tutvumine metsa kui koosluse ja selle elustikuga. 2. Eesti metsade valdavate puuliikide võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale. 3. Uurimus: mets igapäevaelus / metsaga seotud tarbeesemed. 4. Metsloomade tegutsemisjälgede uurimine.	►kirjeldab metsa kui ökosüsteemi, sh keskkonnatingimusi metsas ►võrdleb männi ja kuuse kohastumusi; ►iseloomustab ja võrdleb peamisi metsatüüpe kasvutingimuste järgi; ►võrdleb metsatüüpide erinevates rinnetes kasvavaid taimi; ►koostab metsakooslust iseloomustavaid toiduahelaid ja toidu-võrgustikke; ►selgitab, kuidas kaitsta elurikkust metsas; ►selgitab loodus- ja majandusmetsade kujunemist, nimetab säästva metsanduse põhimõtteid.

Lõiming:
loodusõpetus: muld; **tööõpetus:** puidu kasutamine.

Keelepädevust kujundab teabeallikate abil töötamine ning kirjelduste ja iseloomustuste koostamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust. Sotsiaalset pädevust kujundatakse ühistegevuste raames. Praktiliste tegevuste ja uurimusliku õppe ning IKT kasutamise kaudu kujundatakse tehnoloogilist pädevust. Kehakultuuri pädevust kujundatakse praktiliste tegevuste ja õppekäikudega.
Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu. Antud teemaga toetatakse läbivate teemade „Keskkond ja jätkusuutlik areng“, „Tehnoloogia ja innovatsioon“ ning „Tervis ja ohutus“ rakendamist.

4. Õhk

Õppesisu	Õpitulemused
Õhu tähtsus. Õhu koostis. Õhu omadused. Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Õhutemperatuuri ööpäevane muutumine. Õhu liikumine soojenedes. Õhu liikumine ja tuul. Kuiv ja niiske õhk. Pilved ja sademed. Veeringe. Ilm ja ilmastik. Sademete mõõtmine. Ilma ennustamine. Hapniku tähtsus looduslikes protsessides: hingamine, põlemine ja kõdunemine. Õhk elukeskkonnana. Organismide kohastumine õhkkeskkonnaga. Õhu saastumise vältimine. **Mõisted:** õhkkond, õhk, gaas, hapnik, süsihappegaas, lämmastik, tuul, tuule kiirus, tuule suund, kondenseerumine, pilved, sademed, veeringe, ilm, ilmastik, hingamine, põlemine, kõdunemine, tolmlemine. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Õhu omaduste ja koostise uurimine: küünla põlemine suletud anumas; õhu kokkusurutavus; õhu paisumine	►Mõõdab õues õhutemperatuuri, hindab pilvisust ja tuule kiirust ning määrab pilvetüüpe ja tuule suunda; ►Võrdleb ilmakaardi järgi ilma (temperatuur, tuule suund, kiirus, pilvisus ja sademed) Eesti erinevates osades; ►Iseloomustab graafiku põhjal kuu keskmisi temperatuure ja sademete hulka ning tuuleroosi abil valdavaid tuuli Eestis; ►Kirjeldab pildi või skeemi järgi veeringet; ►Iseloomustab õhku kui elukeskkonda ning kirjeldab elutingimuste erinevusi vees ja õhus; ►Selgitab hapniku rolli põlemisel, kõdunemisel ja organismide hingamisel ning hapniku tähtsust organismidele; ►teab, et süsihappegaas tekib põlemisel, kõdunemisel ja organismide hingamisel; ►toob näiteid õhkkeskkonnaga seotud kohastumuste kohta loomadel

soojenedes, veeauru kondenseerumine. 2. Temperatuuri mõõtmine, pilvisuse ja tuule suuna määramine ning tuule kiiruse hindamine. 3. Erinevate Eesti piirkondade ilma võrdlemine EMHI kodulehe ilmakaartide järgi.	ja taimedel; ►Nimetab õhu saastumise põhjusi ja tagajärgi ning toob näiteid, kuidas vältida õhu saastumist.

Lõiming matemaatikaga: tabelite ja jooniste lugemine ning koostamine.

5. Läänemeri elukeskkonnana

Õppesisu	Õpitulemused
Vesi Läänemeres - merevee omadused. Läänemere asend ja ümbritsevad riigid, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere mõju ilmastikule. Läänemere rannik. Elutingimused Läänemeres. Mere, ranniku ja saarte elustik ja iseloomulikud liigid ning nendevahelised seosed. Mere mõju inimtegevusele ja rannaasustuse kujunemisele. Läänemere reostumine ja kaitse. **Mõisted:** vee soolsus, segu, lahus, lahusti, riimvesi, rannajoon, rand, rannik, laug- ja järskrannik, maa- ja merebriis, rohevetikad, pruunvetikad, punavetikad, põhjaloomastik, siirdekala, rannikulinnud.	►näitab kaardil Läänemere-äärseid riike ning suuremaid lahtesid, väinu, saari ja poolsaari; ►võrdleb ilmakaartide, graafikute ja tabelite järgi rannikualade ning sisemaa temperatuure; ►iseloomustab Läänemere-äärset asustust ja inimtegevust õpitud piirkonna näitel; ►iseloomustab Läänemerd kui ökosüsteemi; ►selgitab Läänemere vähese soolsuse põhjusi ja riimveekogu elustiku eripära; ►võrdleb organismide elutingimusi järves ja meres; ►kirjeldab erinevate vetikate levikut Läänemeres;

Praktilised tööd ja IKT rakendamine 1. Erineva soolsusega lahuste tegemine, et võrrelda Läänemere ja maailmamere soolsust. Soolase vee aurustamine. 2. Läänemere kaardi joonistamine mälu järgi (kujutluskaart). 3. Läänemere, selle elustiku, rannikuasustuse ja inimtegevuse iseloomustamine erinevate teabeallikate abil. 4. Õlireostuse mõju uurimine elustikule. 5. Läänemere probleemide analüüsimine, tuginedes erinevatele allikatele.	►määrab lihtsamate määramistabelite järgi Läänemere selgrootuid ja selgroogseid; ►koostab Läänemerele iseloomulikke toiduahelaid või -võrgustikke; ►selgitab Läänemere reostumise põhjusi ja kaitsmise võimalusi.

Lõiming:
Kirjandus, muusika, kunst: rannakülade eluolu kujutamine erinevates loomevahendites.
Keelepädevust kujundab teabeallikatega töötamine ning kirjelduste ja iseloomustuste koostamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust. Sotsiaalset pädevust kujundatakse ühistegevuste raames. Praktiliste tegevuste ja uurimusliku õppe ning IKT kasutamise kaudu kujundatakse tehnoloogilist pädevust. Kehakultuuri pädevust kujundatakse praktiliste tegevuste ja õppekäikudega.
Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu. Antud teemaga toetatakse läbivate teemade „Keskkond ja jätkusuutlik areng“, „Tehnoloogia ja innovatsioon“, „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“, „Kultuuriline identiteet“ ning „Tervis ja ohutus“ rakendamist.

6. Elukeskkond Eestis

Õppesisu	Õpitulemused
Ülevaade elusloodusest mitmekesisusest Eestis. Tootjad, tarbijad ja lagundajad.	►kirjeldab tootjate, tarbijate ja lagundajate rolli aineringes ning selgitab toitumissuhteid ökosüsteemis;

Toitumissuhted ökosüsteemis. Inimese mõju ökosüsteemidele. **Mõisted:** toiduvõrgustik, laguahel, energia, parasitism, kisklus, sümbioos, konkurents. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Ökosüsteemi uurimine mudelite abil. 2. Veebipõhiste õpikeskkondade kasutamine toiduahelate ja toiduvõrgustike uurimiseks.	►kirjeldab ökosüsteemi elusat ja eluta osa ning selgitab loodusliku tasakaalu olulisust ökosüsteemides põhjendab aineringe olulisust; ►kirjeldab inimese mõju looduskeskkonnale ja selgitab, kuidas muutused keskkonnas võivad põhjustada elustiku muutusi; ►koostab õpitud kooslustevahelisi toimivaid toiduahelaid ja toiduvõrgustikke; ►selgitab toitumissuhteid: parasitism, kisklus, sümbioos, konkurents.

Lõiming:
Keelepädevust kujundab teabeallikatega töötamine ning kirjelduste ja iseloomustuste koostamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust. Sotsiaalset pädevust kujundatakse ühistegevuste raames. Praktiliste tegevuste ja uurimusliku õppe ning IKT kasutamise kaudu kujundatakse tehnoloogilist pädevust. Kehakultuuri pädevust kujundatakse praktiliste tegevuste ja õppekäikudega.
Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu. Antud teemaga toetatakse läbivate teemade „Keskkond ja jätkusuutlik areng“, „Väärtused ja kõlblus“, „Tehnoloogia ja innovatsioon“, „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ ning „Tervis ja ohutus“ rakendamist.

7. Eesti loodusvarad

Õppesisu	Õpitulemused
Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse. Loodusvarad energiaallikatena. Eesti maavarad, nende kaevandamine ja kasutamine. Kaevanduste ja karjääride kasutamisega seotud	►nimetab taastuvaid ja taastumatuid loodusvarasid Eestis ning toob nende kasutamise näiteid; ►oskab eristada graniiti, paekivi, põlevkivi, liiva, kruusa, savi ja

keskkonnaprobleemid. **Mõisted:** loodusvarad, taastuvad ja taastumatud loodusvarad, maavarad, setted, liiv, kruus, savi, turvas, kivim, lubjakivi, graniit, põlevkivi, karjäär, maa-alune kaevandus, energia, soojus- ja elektrienergia. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Setete ja kivimite iseloomustamine ning võrdlemine. 2. Perekonna/kooli energiatarbimise uurimus. 3. Ülevaate koostamine loodusvarade kasutamisest oma kodukohas.	turvast; ►toob näiteid taastuvenergia tootmise ja kasutamise võimaluste kohta oma kodukohas; ►selgitab mõistliku tarbimise vajadust, lähtudes seosest loodusvarad - tarbimine – jäätmed.

Lõiming:
Loodusõpetus: vesi, muld ja õhk kui elukeskkonnad, nende kaitse vajadus, asula elukeskkonnana, keskkonnahoidlik käitumine, planeet Maa, atlas, kaart, loodusvarade kandmine kontuurkaardile; **matemaatika:** andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine; **eesti keel:** vaatluste ja nähtuste kirjeldamine.
Keelepädevust kujundab teabeallikatega töötamine ning kirjelduste ja iseloomustuste koostamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust. Sotsiaalset pädevust kujundatakse ühistegevuste raames. Praktiliste tegevuste ja uurimusliku õppe ning IKT kasutamise kaudu kujundatakse tehnoloogilist pädevust. Kehakultuuri pädevust kujundatakse praktiliste tegevuste ja õppekäikudega. Antud teemaga toetatakse läbivate teemade „Keskkond ja jätkusuutlik areng“, „Väärtused jakõlblus“, „Tehnoloogia ja innovatsioon“, „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ ning „Tervis ja ohutus“ rakendamist.

8. Loodus- ja keskkonnakaitse Eestis

Õppesisu	Õpitulemused
Inimese mõju keskkonnale. Looduskaitse Eestis. Bioloogilise mitmekesisuse kaitse. Kaitsealad. Niit kui Eesti liigirikkaim kooslus. Kodukoha looduskeskkonna muutumine inimtegevuse tagajärjel. Jäätmekäitlus. Säästev tarbimine. **Mõisted:** looduskaitse, bioloogiline mitmekesisus, looduslik niit, kultuurniit, puisniit, pärandkooslus, keskkonnakaitse, jäätmed, ökomärgis, kaitsealused üksikobjektid, kaitsealad: looduskaitsealad, rahvuspargid, maastikukaitsealad. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Kodukoha ettevõtte keskkonnamõju uurimine või ülevaate koostamine kodukoha ühest keskkonnaprobleemist. 2. Individuaalse tegevuskava koostamine keskkonnahoidlikuks käitumiseks. 3. Erinevate infoallikate põhjal ülevaate koostamine ühe kaitsealuse liigi või kaitseala kohta. 4. **Õppekäik** kaitsealale.	►selgitab looduskaitse vajalikkust, toob näiteid kaitsealade, kaitsealuste liikide ja üksikobjektide kohta; ►iseloomustab kaardi järgi kaitsealade paiknemist Eestis, sh oma kodukohas; ►põhjendab niidu kui Eesti liigirikkaima koosluse elurikkust ja kaitsmise vajalikkust; ►selgitab keskkonnakaitse vajalikkust; ►põhjendab olmeprügi sortimise ja töötlemise vajadust ning sordib olmeprügi; ►analüüsib enda ja oma pere tarbimist ning hindab selle mõju keskkonnale; ►toob näiteid kodukoha ja Eesti keskkonnaprobleemide kohta ning pakub nende lahendamise võimalusi.

Lõiming:

Loodusõpetus: kõik elukeskkonnad, Eesti loodusvarad; **matemaatika:** andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine; **eesti keel:** vaatluste ja nähtuste kirjeldamine.
Keelepädevust kujundab teabeallikate abil töötamine ning kirjelduste ja iseloomustuste koostamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust. Sotsiaalset pädevust kujundatakse ühistegevuste raames. Praktiliste tegevuste ja uurimusliku õppe ning IKT kasutamise kaudu kujundatakse tehnoloogilist pädevust. Kehakultuuri pädevust kujundatakse praktiliste tegevuste ja õppekäikudega. Antud teemaga toetatakse läbivate teemade „Keskkond ja jätkusuutlik areng“, „Väärtused ja kõlblus“, „Tehnoloogia ja innovatsioon“, „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ ning „Tervis ja ohutus“ rakendamist.

Hindamine
Õpitulemuste hindamine II kooliastme loodusõpetuses lähtub õppekava üldosas, aga ka teistes hindamist reguleerivates dokumentides toodud põhimõtetest. Otseselt hinnatakse teadmisi ja nende rakendamise oskust, kaudselt ka üldoskusi, sealhulgas õpioskusi (nt refereerimine, materjali analüüsimine, kirjaliku töö vormistamine, koostööoskused). Loodusteaduslike teadmiste ja oskuste kõrval antakse hinnanguid väärtuselistes ning hoiakulistes küsimustes. Hinnangute andmisel ja numbrilisel hindamisel lähtutakse õppeeesmärkidest ja ainekavaga määratletud õpitulemustest.
Õpitulemused jagunevad loodusõpetuses kolme valdkonda: a) mõtlemistasandite arendamine loodusõpetuse kontekstis, b) uurimuslikud oskused ning c) hoiakud ja väärtuselised pädevused.
Hindamisel arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut. Madalamat järku mõtlemistasandid hõlmavad teadmist ja arusaamist ning kõrgemat järku tasandid analüüsi, sünteesi ja hinnangute andmist (hindamist). Rakendamise tasand võib ühel juhul kuuluda madalamale (enamasti arusaamise), teisel aga kõrgemale tasandile. Hindamisel peetakse silmas üht peaeesmärki: kujundada huvi loodusainete õppimise ning uurimusliku tegevuse vastu. Loodusteadusliku kirjaoskuse alaoskusi ja huvi loodusteaduste vastu kujundatakse praktiliste töödega. Praktiliste tööde puhul hinnatakse töö tulemuse kõrval ka protsessi. Uurimuslike oskuste hindamisel pööratakse tähelepanu probleemide tuvastamisele, küsimuste ja hüpoteeside sõnastamisele, katse kavandamisele, andmete kogumisele ja esitamisele, andmete analüüsimisele ja tõlgendamisele, järelduste tegemisele ja selgituste pakkumisele. Samuti hinnatakse taustainfo kogumise, küsimuste sõnastamise, töövahendite käsitsemise, katse läbiviimise, mõõtmise, andmekogumise, täpsuse tagamise, ohutusnõuete järgimise, tabelite ja diagrammide analüüsi, järelduste tegemise ning tulemuste esitamise oskusi. Hinnatakse oskust sõnastada probleeme, samuti aktiivset osalust aruteludes ja oma arvamuse väljendamist ning põhjendamist. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad situatsiooni- ja rollimängud, kusjuures piirdutakse suulise või kirjaliku hinnanguga.

III kooliaste
III kooliastme õpitulemused loodusõpetuses
7.klassi õpilane :

Väärtused ja hoiakud	Uurimisobjektid	Üldised loodusteaduslikud teadmised
1) tunneb huvi loodusteaduste õppimise vastu, huvitub loodusteaduslikust ja tehnikaalasest karjäärist; 2) väärtustab uurimistegevust loodusnähtuste tundmaõppimisel; 3) usub oma võimetesse ning on enesekindel loodusnähtusi õppides; 4) väärtustab katsetamisel korda ja peab kinni kokkulepitud reeglitest; hoiab katsevahendeid.	1) analüüsib situatsioonikirjeldust, teeb kindlaks probleemi või uurimisküsimuse ja sõnastab hüpoteesi; 2) koostab uurimisküsimusele vastava mudeli ja kavandab hüpoteesi kontrolliks katse; 3) teeb katseid, järgib juhendeid ja ohutusnõudeid, valib õigesti sobilikke mõõtevahendeid ning juhindub mõõtes mõõtevahendi käsitsemise reeglitest; 4) kannab katseandmed tabelisse, töötleb andmeid, esitab tulemused graafiliselt ning teeb järelduse hüpoteesi kehtivuse kohta; 5) tõlgendab tulemusi, kasutades matemaatikas ja teistes loodusainetes omandatud	1) kirjeldab kvantitatiivselt kehade omadusi ja nähtuste tunnuseid õpitud suuruste ning seoste järgi, kasutades teadussõnavara ja sümboleid; 2) analüüsib graafiliselt esitatud infot ning teeb järeldusi protsessi olemuse kohta; 3) seletab loodusnähtusi õpitud seaduspärasuste põhjal; rakendab omandatud teadmisi seadmete tööpõhimõtet seletades.

Loodusõpetus - 7. klass
Õppeaine maht: 70 tundi
Teemad :
1. Inimene uurib loodust
2. Ainete ja kehade mitmekesisus
3. Loodusnähtused
4. Elus- ja eluta looduse seosed

1. **Inimene uurib loodust.**

Õppesisu	Õpitulemused
Loodusteadused ja tehnoloogia. Teaduslik meetod. Uurimuse etapid. Vaatlus ja katse. Mõõtmine loodusteadustes, mõõteriistad, mõõteühikud, mõõtmistulemuste usaldusväärsus. Andmete graafiline esitamine. **Põhimõisted:** mõõtmine, mõõtühik, mõõteriist, füüsikaline suurus, mõõtesilinder, pikkus, pindala, ruumala, mass, tihedus, gradueerimine. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1) mõõteriistadega (sh digitaalsetega) tutvumine; 2) keha pikkuse, pindala ja ruumala mõõtmine, tulemuste usaldusväärsuse hindamine; 3) bioloogiliste, geograafiliste või koduloolistе objektide vaatlemine, kirjeldamine ja mõõtmine; 4) plaani koostamine hoones või maastikul: objektide kandmine plaanile leppemärkidega, vahemaade mõõtmine (silmamõõduline, sammupaariga, mõõdulindiga), suundade määramine.	►mõistab loodusteaduste ja tehnoloogia tähtsust igapäevaelus; ►eristab teaduslikke teadmisi mitteteaduslikest teadmistest; ►kirjeldab kehade omadusi nii kvalitatiivselt kui ka kvantitatiivselt; ►mõõdab või määrab keha pikkust, pindala, ruumala, massi; ►seostab õpitava loodusõpetuses varem omandatud teadmiste ja oskustega

Lõiming:
Tehnoloogia: tehnoloogiaõppes võib kavandada ühise tööna kangkaalude mudeli valmistamist, mõõteratta valmistamist; **geograafia:** kui loodusõpetuses määravad õpilased sammupaari pikkuse, siis seda teadmist saab rakendada vahemaade hindamiseks;
matemaatika: peaaegu kogu teema sisu on matemaatika rakendus loodusobjektidele ja suunatud objektidele füüsikalis-matemaatiliste mudelite loomiseks. Teatud alateemad võimaldavad rakendada ajalise kooskõla põhimõtet. Ajaline kooskõlastamine eeldab loodusõpetuse ja matemaatikaõpetaja koostööd. Matemaatikas käsitletakse I õppeveerandil naturaalarvulise astendajaga astet, kümne astmeid (negatiivset astet

õpitakse 7. klassi viimases teemas), suurte arvude kirjutamist kümne astmete abil, täpseid ja ligikaudseid arve ning arvutustulemuste otstarbekohast ümardamist. Loodusõpetuses kasutatakse pindala- ja ruumalaühikute teisendamisel arvu 10, 100, 1000 astendamist (ruut ja kuup). Loodusõpetuses kasutatakse mõõtmistulemuste esitamisel mõõtemääramatust (mõõtmisviga) ja mõõtmistulemuste ümardamisel lähtutakse mõõtemääramatusest. Loodusõpetus – Matemaatika: mõõtarvud koos mõõtemääramatusega.
Täpsed ja ligikaudsed arvud, arvutustulemuste otstarbekohas ümardamine. Pindala ja ruumalaühikute teisendused. Arvu kümne astmed.

2. Ainete ja kehade mitmekesisus

Õppesisu	Õpitulemused
Ainete ja kehade koostis: aatom, molekul, rakk. Keemiline element, perioodilisuse tabel. Liht- ja liitained, nende valemid. Keemiliste elementide levik. Aine olekud. Aine tihedus. Puhtad ained ja segud, materjalid ja lahused. **Põhimõisted:** aatom, aatomituum, elektronkate, molekul, puhas aine, segu, lahus, tihedus, liit- ja lihtaine, mineraalid, kivimid, loodusteaduslik mudel **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1) teabeallikaist info otsimine keemiliste elementide leidumise kohta meie ümber (kivimid, looduslik vesi, õhk, inimene, kosmos), selle info võrdlemine ja hindamine; 2) erineva soolasisaldusega lahuste omaduste uurimine (tihedus, jäätumistemperatuur), tulemuste analüüs (graafikute tõlgendamine) ning leitud seoste rakendamine (soolase vee külmumistemperatuur, kehade ujuvus); 3) etteantud segu lahutamine koostisosadeks, kasutades setitamist, nõrutamist, filtrimist, aurustamist, destilleerimist; 4) arvutimudeli toel aine olekute muutumise uurimine molekulaarsel tasandil; 5) aine/materjali/keha tiheduse määramine;	►teab, et kõik ained koosnevad osakestest: aatomitest või molekulidest, ning molekulid koosnevad aatomitest; ►teab vesiniku, hapniku ja süsiniku sümboleid, samuti nende lihtainete, vee ja süsihappegaasi valemeid; ►oskab valmistada lahust, toob näiteid lahustuvate ainete ja lahuste kohta ning selgitab lahuste tähtsust looduses; ►lahutab segu, kasutades kohaseid meetodeid; ►teab, et puhastel ainetel on kindlad omadused; ►eristab aineid nende omaduste (värvus, tihedus, sulamis- ja keemistemperatuur või soojusjuhtivus) põhjal; ►mõistab mudelite tähtsust, valib konkreetse nähtuse selgitamiseks sobiva mudeli; ►põhjendab aineosakeste vastastikmõjuga tahkiste kuju säilivust ja kõvadust, vedelike voolavust ning gaaside lenduvust.

6) lihtsamatest vahenditest molekuli, raku ja päikesesüsteemi mudelite koostamine.	

Lõiming:
Geograafia: soolajärve tekkimise klimaatilised tingimused.
Läbivate teemadega „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ ja „Tehnoloogia ja innovatsioon“ seostub eelkõige „Soola tootmine“. Läbiv teema „Tervis ja ohutus“ seostub kõikide katsetes kasutatud ainetega.

3. Loodusnähtused

Õppesisu	Õpitulemused
Füüsikalised, keemilised ja bioloogilised nähtused. Liikumine ja kiirus. Energia. Energia liigid. Energia ülekandumine ja muundumine. Soojusjuhtivus, head ning halvad soojusjuhid meie ümber ja meie sees. Keemiline reaktsioon. Organismide kasv ja areng. **Põhimõisted:** energia, mehaaniline liikumine, trajektoor, tee pikkus, aeg, kiirus, keemiline reaktsioon, põlemine, hingamine, kõdunemine, fotosüntees. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1) kiiruse mõõtmine; 2) energia ülekanne – erinevate materjalide soojenemise ja jahtumise graafiline kujutamine; 3) keemilise reaktsiooni uurimine igapäevaseid aineid kasutades;	► eristab füüsikalisi, keemilisi ja bioloogilisi nähtusi, selgitab nendevahelisi seoseid; ►mõõdab keha kiirust ja läbitud teepikkust; ►toob näiteid liikumise kohta elus- ja eluta looduses; ►toob näiteid igapäevaelust, kuidas energia muundub või muundatakse ühest liigist teise; ►liigitab erinevaid materjale soojusjuhtivuse põhjal ning seostab materjalide soojusjuhtivust nende kasutusaladega; seostab vee olekute muutused erinevate sademetega (vihm, lumi, kaste, udu, härmatis); ►selgitab fotosünteesi, hingamise ja põlemise näitel, et keemilistes

4) erinevate ainete põlemise uurimine; 5) küünla põlemisel vabaneva soojuse kandumine ümbritsevasse keskkonda; 6) keemilise energia muundamine elektrienergiaks; 7) hingamine ja fotosüntees – CO_2 ja O_2 mõõtmine digitaalsete andmekogujatega; 8) udu ja härmatise tekke uurimine. .	reaktsioonides võib eralduda või neelduda energiat; ►selgitab füüsikaliste tegurite (soojus, valgus, niiskus) mõju elusorganismide kasvule ja arengule.

Lõiming:
Matemaatika: Loodusnähtuste seoseid uurides rakendatakse matemaatilisi mudeleid, graafikuid, tabeleid

4. Elus- ja eluta looduse seosed

Õppesisu	Õpitulemused
Inimene uurib ökosüsteeme. Süsinikuringe ökosüsteemides. Kohastumine füüsikalis-keemiliste tingimustega/elukeskkonnaga. Inimtegevus, tehnoloogia ja looduslik tasakaal. Energia tarbimine ja materjalide taaskasutamine. **Põhimõisted:** süsinikuringe, kohanemine ja kohastumine, kasvuhooneefekt. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1) süsinikuringe uurimine puu ja puidu näitel, sh puu vanuse määramine aastarõngaste järgi; 2) kodu või kooliümbruse ökosüsteemide ja pinnamoe uurimine satelliitpiltide abi; 3) füüsikalis-keemiliste keskkonnatingimuste mõju uurimine	►kirjeldab elusa ja eluta looduse vahelisi seoseid süsinikuringe näitel; ►põhjendab energiasäästu vajadust; ►seostab kohastumisi füüsikaliste ja keemiliste keskkonnatingimustega; ►esitab ideid materjalide taaskasutamiseks; ►analüüsib enda tegevuse võimalikku keskkonnamõju, ökoloogilist jalajälge

lihtsamate loodusteaduslike mudelite abil, sh kasvuhooneefekti simuleerimine; 4) taimede ja loomade kohastumuslike muutuste uurimine veebimaterjalide põhjal; 5) ühe toote (näiteks paberi) ringluse uurimine toorainest kuni taaskasutuseni; 6) toote valmistamine taaskasutatavatest materjalidest; 7) pere ökoloogilise jalajälje arvutamine ja analüüs.	

Lõiming geograafiaga: kivimite murenemine soojuspaisumise tagajärjel.

Hindamine

Hindamise eesmärk on toetada eelkõige õpilase arengut ja õpimotivatsiooni.
Kujundavalt hinnatakse õppe kestel toimuvat, selles keskendutakse eeskätt õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega, liikudes kokkuvõtva hindamise suunas; analüüsitakse õpilase teadmisi, oskusi, hoiakuid, väärtushinnanguid ja käitumist; antakse tagasisidet õpilase senistest tulemustest ning vajakajäämistest; motiveeritakse ja suunatakse õpilast edasisel õppimisel ning kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed. Tagasiside kirjeldab õigeaegselt ja võimalikult täpselt õpilase tugevaid külgi ja vajakajäämisi ning sisaldab ettepanekuid edaspidisteks tegevusteks, mis toetavad õpilase arengut. Kujundavas hindamises on tähtis koht õpilase enesehinnangul. Õpilastele tuleb anda võimalus osaleda hindamise protsessis. Oluline on õpilase eneseanalüüsi toetada – uurida, mida õpilane tundis ja õppis, mida ta soovib järgmisel korral teha teisiti – eesmärgiga ergutada õpilase sisemist motivatsiooni.
Kujundava hindamise soodustamiseks peaks õpilane teadma, kuhu ta peab välja jõudma, millised oskused omandama. Vajalikud on näiteks mõõtühikute teisendamise oskus, graafikute lugemise ja konstrueerimise oskus. Oluliste oskuste arendamiseks võiks olla õpilase arengukava, kus on fikseeritud lõppolukord ehk see, kuhu peab välja jõudma, algolukord ja vaheastmete diagnoosimise tulemused. Kokkuvõtva hindamise korral võrreldakse õpilase õpitulemusi tema õppe aluseks olevas kooli ainekavas toodud oodatavate tulemustega. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning

õpitulemustega vastavuses. Uurimuslikke töid hinnates arvestatakse uurimisküsimuse ja hüpoteesi sõnastamise korrektsust, mudeli ning katse vastavust uurimisküsimusele ja hüpoteesile, katse tegemise korrektsust, mõõtmise täpsust, juhendi ja ohutusnõuete järgimist, tulemuste vormistamise õigsust ja korrektsust, hüpoteesi hindamist ning tulemuste tõlgendamist teoreetiliste teadmiste taustal.
Uurimuslikke töid hinnatakse küll kujundavalt, kuid aeg-ajalt on soovitav teha kontrolltöid, milles on kas uurimusliku õppe elemendid või terviklik uurimus.
Käitumisele (nagu huvi tundmine, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine ning käitumine laboratooriumis ja looduses) antakse hinnanguid.

2.3.2. Bioloogia

Üldalused
Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli bioloogiaõpetusega taotletakse, et õpilane:
1) tunneb huvi bioloogia ja teiste loodusteaduste vastu ning saab aru nende tähtsusest ja seostest igapäevaelus ning inimühiskonna ja tehnoloogia arengus;
2) suhtub vastutustundlikult elukeskkonda, väärtustades bioloogilist mitmekesisust, jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning säästva arengu põhimõtteid;
3) on omandanud ülevaate elusloodusest, selle olulisematest protsessidest, organismide omavahelistest suhetest ja seostest eluta keskkonnaga ning kasutab korrektset bioloogiaalast sõnavara;
4) lahendab probleeme, rakendades selleks muu hulgas loodusteaduslikku meetodit, ning langetab otsuseid, tuginedes teaduslikele, sotsiaalsetele, majanduslikele, eetilis-moraalsetele seisukohtadele ja õigusaktidele;
5) planeerib, teeb ja analüüsib loodusteaduslikke uuringuid ning esitab saadud tulemusi;
6) kasutab erinevaid infoallikaid ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet;
7) kasutab bioloogiat õppides tehnoloogiavahendeid, sh IKT võimalusi;
8) saab ülevaate bioloogiaga seotud elukutsetest ning bioloogiateadmiste ja –oskuste vajalikkusest erinevates töövaldkondades;
9) arendab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, loovust ja süsteemset mõtlemist ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

Õppeaine kirjeldus
Bioloogia kuulub loodusainete valdkonda ning sellel on oluline koht õpilaste loodusteadusteja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujunemises.
Bioloogia õppimine tugineb loodusõpetuse tundides omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele, kuid seostub tihedalt ka geograafias,

füüsikas, keemias ja matemaatikas õpitavaga; selle kaudu kujuneb õpilastel oluline asjatundlikkus, omandatakse positiivne hoiak kõige elava suhtes ning väärtustatakse säästvat ja vastutustundlikku eluviisi. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamise ja pädevate otsuste tegemise oskused, mis suurendavad õpilaste toimetulekut looduslikus ning sotsiaalses keskkonnas. Bioloogias omandatud teadmised, oskused ja hoiakud lõimitult teistes õppeainetes omandatuga on alus sisemiselt motiveeritud elukestvale õppimisele.
Koolibioloogia olulisi eesmärke on saada probleemide lahendamise kaudu tervikülevaade elusloodusest mitmekesisuse, ehituse ja talitluse, pärilikkuse, evolutsiooni ja ökoloogia ning elukeskkonna kaitse printsiipidest, omandada bioloogia haruteadustes kasutatavad põhimõisted ning tutvustada inimese eripära ja tervislikke eluviise. Bioloogiateadmised omandatakse suurel määral teaduslikule meetodile tuginevate uurimuslike ülesannete kaudu, mille vältel õpilased saavad probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, katsete või vaatluste planeerimise ja korraldamise ning tulemuste analüüsi ja tõlgendamise oskused.
Tähtsal kohal on uurimistulemuste suuline ja kirjalik esitamine, kaasates verbaalseid ning visuaalseid esitusvorme. Õppes lähtutakse õpilase kui isiksuse individuaalsetest iseärasustest ja tema võimete mitmekülgsest arendamisest. Ühtlasi kujundatakse positiivset hoiakut bioloogia kui loodusteaduse suhtes, mis arvestab igapäevaelu probleemide lahendamisel nii teaduslikke, majanduslikke, sotsiaalseid ja eetilis-moraalseid aspekte ning õigusakte. Õppimine on probleemipõhine ja õpilaskeskne. Erinevaid koostöövorme arendades arvestatakse õpilaste ealisi ja individuaalseid iseärasusi. Üks aktiivõppe põhimõtteid järgiva õpitegevuse rõhuasetusi on teaduslikule meetodile tugineva uurimusliku käsitluse rakendamine, lahendades looduslikust, tehnoloogilisest ja sotsiaalsest keskkonnast tulenevaid probleeme; sellega kaasneb õpilaste kõrgemate mõtlemistasandite areng. Õpilased saavad ülevaate bioloogia põhilistest saavutustest, seaduspärasustest, teooriatest ning tulevikusuundumustest – see aitab neid ka tulevases elukutsevalikus. Õppides omandatakse erinevate, sh elektroonsete teabeallikate kasutamise ja nendes leiduva teabe tõepärasuse hindamise oskus. Kõige sellega kujundatakse õpilaste bioloogiateadmisi ja -oskusi, mis võimaldavad neil erinevaid loodusnähtusi ja protsesse mõista, selgitada ning prognoosida. Õppes pööratakse suurt tähelepanu õpilaste sisemise õpimotivatsiooni kujunemisele. Selle suurendamiseks kasutatakse mitmekesiseid aktiivõppevorme ja -võtteid: probleem- ja uurimuslikku õpet, projektõpet, rollimänge, diskussioone, ajurünnakuid, mõistekaartide koostamist, õuesõpet, õppekäike jne. Õppimise kõigis etappides kasutatakse tänapäevaseid tehnoloogilisi vahendeid ja IKT võimalusi.

III kooliaste

III kooliastme õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

1) saab aru elusloodusе olulisematest protsessidest, organismide omavahelistest suhetest ja seostest eluta keskkonnaga ning kasutab korrektset bioloogiasõnavara;
2) on omandanud süsteemse ülevaate elusloodusе objektidest, nende ehituse ja talitluse kooskõlast ning väärtustab looduslikku mitmekesisust;
3) kasutab bioloogiateadmisi ja loodusteaduslikku meetodit, lahendades elusloodusе ja igapäevaelu probleeme, ning langetab asjatundlikke otsuseid, tuginedes teaduslikele, sotsiaalsetele, majanduslikele, eetilis-moraalsetele seisukohtadele ja õigusaktidele;

4) planeerib, teeb ja analüüsib tulemuslikult eakohaseid loodusteaduslikke uuringuid ning esitab saadud tulemusi otstarbekas vormis;
5) kasutab bioloogiaalase info allikaid, analüüsib, sünteesib ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet ning rakendab seda tulemuslikult elusloodu ses toimuvaid protsesse selgitades, objekte kirjeldades ning probleeme lahendades;
6) kasutab bioloogiat õppides otstarbekalt tehnoloogiavahendeid, sh IKT võimalusi;
7) on omandanud ülevaate bioloogiaga seotud elukutsetest ning kasutab bioloogiateadmisi ja -oskusi elukutsevalikul;
8) teadvustab bioloogia, tehnoloogia ja ühiskonna vastastikuseid seoseid ning on sisemiselt motiveeritud elukestvaks õppeks.

Bioloogia - 7. klass
Õppeaine maht: 35 tundi
Teemad :
1. Bioloogia uurimisvaldkond
2. Selgroogsete loomade tunnused
3. Selgroogsete loomade aine- ja energiavahetus
4. Selgroogsete loomade paljunemine ja areng

1. Bioloogia uurimisvaldkonnad

Õppesisu	Õpitulemused
Bioloogia sisu ja seos teiste loodusteadustega ning roll tänapäeva tehnoloogia arendamisel. Bioloogia peamised uurimismeetodid: vaatlused ja eksperimendid. Loodusteadusliku meetodi etapid ja rakendamine. Organismide jaotamine loomadeks, taimedeks, seenteks, algloomadeks ja bakteriteks, nende välistunnuste võrdlus. Eri organismirühmade esindajate eluavaldused.	►selgitab bioloogiateaduste seost teiste loodusteaduste ja igapäevaeluga ning tehnoloogia arenguga; ►analüüsib bioloogiateadmiste ja –oskuste vajalikkust erinevates elukutsetes; ►võrdleb loomade, taimede, seente, algloomade ja bakterite välis-tunnuseid; ►jaotab organisme nende pildi ja kirjelduse alusel loomadeks, taimedeks ning seenteks;

Põhimõisted: bioloogia, organism, vaatlus, eksperiment. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Märgpreparaadi valmistamine ning erinevate objektide võrdlemine mikroskoobiga. 2. Eri organismirühmade välistunnuste võrdlemine reaalsete objektide või veebist saadud info alusel.	►seostab eluavaldused erinevate organismirühmadega; ►teeb märgpreparaate ning kasutab neid uurides valgusmikroskoopi; ►väärtustab usaldusväärseid järeldusi tehes loodusteaduslikku meetodit.

Lõiming:
Loodusõpetus: organismide mitmekesisus, eluavaldused
Ajalugu: teaduse areng
Matemaatika: mikroskoobi suurenduse arvutamine; rühmitamine ühiste tunnuste alusel.
Keeleõpetus: võrdlusoskuse kujundamine, üldistuse sõnastamine; võrdlemine, üldistamine; ettekande koostamine; tööjuhisega töötades teksti mõistmine, jooniste ja skeemide analüüs ja hinnangu andmine, vastuste vormistamine
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - bioloogiaga seotud elukutsete tutvustamine, teadlase elukutse tutvustamine läbi loodusteadusliku meetodi; õpioskuste kujundamine ja enesehindamine
Teabekeskkond - info kogumine ja kasutamine.
Tervis ja ohutus - katsete tegemisel ohutusreeglid
Tehnoloogia ja innovatsioon - interaktiivsete portaalide kasutamine uurimuslikus õppes; veebimaterjalide otsimine ja kasutamine.

2. Selgroogsete loomade tunnused

Õppesisu	Õpitulemused
Loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks. Selgroogsete loomade välistunnuste seos elukeskkonnaga. Selgroogsete loomade peamised meeleorganid orienteerumiseks	►seostab imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade välistunnuseid nende elukeskkonnaga; ►analüüsib selgroogsete loomade erinevate meelte olulisust sõltuvalt

elukeskkonnas. Selgroogsete loomade juhtivate meelte sõltuvus loomade eluviisist. Imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade osa looduses ning inimtegevuses. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid. Selgroogsete loomade roll ökosüsteemides. **Põhimõisted:** selgroogne loom, selgrootu loom, meeleelund, elukeskkond, elupaik. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** Selgroogsete loomade elutegevuse analüüsimine ja nende mitmekesisuse kaardistamine kooli lähiümbruses.	nende elupaigast ja –viisist; ►analüüsib erinevate selgroogsete loomade osa looduses ja inimtegevuses; ►leiab ning analüüsib infot loomade kaitse, püügi ja jahi kohta; ►väärtustab selgroogsete loomade kaitsmist

Lõiming:
Loodusõpetus: bioloogiline mitmekesisus, elukeskkonnad.
Kunstiõpetus: erinevate objektide kujutamine, loodusobjektide analüüsimine
Keeleõpetus: ettekande koostamine; avaliku esinemisoskuse kujundamine; tööjuhisega töötades teksti mõistmine, võrdlemine ja üldistamine, jooniste ja piltide kirjeldamine; skeemide analüüs ja hinnangu andmine, vastuste vormistamine; väitluse reeglid
Ühiskonnaõpetus:seadused, kohustused ja õigused
Geograafia: keskkonnakaitse ja kaardistamine
Arvutiõpetus: Esitluse koostamine
Keskkond ja jätkusuutlik areng: loodusest kui terviksüsteemist arusaama kujundamine, positiivse hoiaku kujundamine kõige elava ja ümbritseva suhtes
Kodaniku algatus ja ettevõtlikus: rollimängu kaudu ühiskonna erinevate sektorite tähtsus otsustusprotsessis.
Tehnoloogia ja innovatsioon: meetodite ja võtete kasutamine ristsõna loomisel, erinevate programmide kasutamine õpilaste esitluse loomiseks, interaktiivsete portaalidega tutvumine, arvuti kasutamine info otsimiseks
Teabekeskkond: info otsimine ja kriitiline hindamine
Tervis ja ohutus: tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamine.

3. Selgroogsete loomade aine- ja energiavahetus

Õppesisu	Õpitulemused
Aine- ja energiavahetuse põhiprotsessid. Toiduobjektidest tingitud erinevused taim- ja loomtoidulistel ning segatoidulistel selgroogsetel loomadel. Toidu hankimise viisid ja nendega seonduvad kohastumused. Selgroogsete loomade seedeelundkonna eripära sõltuvalt toidust: hammaste ehitus, soolestiku pikkus ja toidu seedimise aeg. Selgroogsete loomade erinevate rühmade hingamiselundite ehituse ja talitluse mitmekesisus: lõpused vees ja kopsud õhkkeskkonnas elavatel organismidel, kopsude eripära lindudel, naha kaudu hingamine. Püsi- ja kõigusoojaste loomade kehatemperatuuri muutused. Selgroogsete loomade eri rühmade südame ja vereringe võrdlus ning ebasoodsate aastaaegade üleelamise viisid. **Põhimõisted:** ainevahetus, hingamine, seedimine, organ, süda, suur vereringe, väike vereringe, lõpus, kops, õhukott, magu, soolestik, kloaak, püsisoojane, kõigusoojane, loomtoidulisus, taimtoidulisus, segatoidulisus, lepiskala, röövkala, röövloom, saakloom. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** Valikuliselt uurimuslik töö arvutikeskkonnas toidu või hapniku mõjust organismide elutegevusele.	►analüüsib aine- ja energiavahetuse erinevate protsesside omavahelisi seoseid ning selgitab nende avaldumist looduses ja inimese igapäevaelus; ►seostab toidu hankimise viisi ja seedeelundkonna eripära selgroogse looma toiduobjektidega; ►selgitab erinevate selgroogsete loomade hingamiselundite talitlust; võrdleb hingamist kopsude, naha ning lõpuste kaudu õhk- ja vesikeskkonnas; ►võrdleb püsi- ja kõigusoojaseid organisme ning toob nende kohta näiteid; ►analüüsib selgroogsete eri rühmade südame ehituse ja vereringe eripära ning seostab neid püsi- ja kõigusoojasusega; ►võrdleb selgroogsete loomade kohastumusi püsiva kehatemperatuuri tagamisel; ►hindab ebasoodsate aastaaegade üleelamise viise selgroogsetel loomadel.

Lõiming:
Loodusõpetus: elukeskkonnad, nende eripära, ained, energia olemus, elundkonnad, loodusteaduslik uurimus, organismide mitmekesisus.
Matemaatika:graafiku lugemine ja järelduste tegemine graafiku alusel; toidu hulga arvutamine kehamassi kilogrammi kohta. Ühikute teisendamine.
Keeleõpetus: võrdlemine, analüüs ja üldistamine, sõnavara täiendamine; ettekande keeleline vormistamine; väljendusoskuse arendamine
Inimeseõpetus: tervislik toitumine
Arvutiõpetus: esitluse vormistamine ja kujundamine
Geograafia: loodusvööndid, astaaegade vaheldumine ja loomade kohastumused.
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: omandatud teadmiste ja oskuste kasutamine; enesehindamine; paleontoloogi elukutsega tutvumine.
Tervis ja ohutus: tervisliku toitumise väärtustamine.
Tehnoloogia ja innovatsioon: IKT meetodite ja võtete kasutamine õpilaste esitluste loomiseks; interaktiivsete animatsioonide kasutamine; andmekogujate ja andurite kasutamine.
Teabekeskkond: info otsimine ja kriitiline hindamine
Tervis ja ohutus: esmaabi; tervisliku toitumise väärtustamine

4. Selgroogsete loomade paljunemine ja areng

Õppesisu	Õpitulemused
Selgroogsete loomade paljunemist mõjutavad tegurid. Kehasisese viljastumise võrdlus kehavälisega. Erinevate selgroogsete loomade kehasisese ja kehavälise lootelise arengu võrdlus. Sünnitus ja lootejärgne areng. Moondega ja otsese arengu võrdlus. Järglaste eest hoolitsemine (toitmine, kaitsmine, õpetamine) erinevatel selgroogsetel loomadel ning hoolitsemisvajaduse seos paljunemise ja	►analüüsib kehasisese ja kehavälise viljastumise ning lootelise arengu eeliseid selgroogsete loomade rühmadel ning toob selle kohta näiteid; ►toob näiteid selgroogsete loomade kohta, kel esineb kehasisene või kehaväline viljastumine; ►hindab otsese ja moondega arengu olulisust ning toob selle kohta näiteid; ►võrdleb noorte selgroogsete loomade eri rühmade toitmise, kaitsmise ja õpetamise olulisust.

arengu eripäraga. **Põhimõisted:** lahksugulisus, suguline paljunemine, munarakk, seemnerakk, viljastumine, kehasisene viljastumine, kehaväline viljastumine, haudumine, otsene areng, moondega areng.	

Lõiming:
Matemaatika: graafiku lugemine ja järelduste tegemine graafiku alusel.
Keeleõpetus: suuline keelekasutus
Inimeseõpetus ja loodusõpetus:viljastamine inimesel ja inimese areng, inimese suguelundid, soo tunnused
Arvutiõpetus: esitluse koostamine ja vormistamine
Tehnoloogia ja innovatsioon: inimese kunstliku viljastamise käsitlemine; erinevate arvutiprogrammide kasutumine esitluse koostamiseks
Keskkond ja jätkusuutlik areng: käitumine looduses
Teabekeskkond ja elukestev õpe: uurimuslik õpe - vaatlus, teatmeallikate kasutamine ja info töötlemine, töö vormistamine

Bioloogia - 8. klass
Õppeaine maht: 70 tundi
Teemad:
1. Taimede tunnused ja eluprotsessid
2. Seente tunnused ja eluprotsessid
3. Selgrootute loomade tunnused ja eluprotsessid
4. Mikroorganismide ehitus ja eluprotsessid
5. Ökoloogia ja keskkonnakaitse

1. Taimede tunnused ja eluprotsessid

Õppesisu	Õpitulemused

Taimede peamised ehituslikud ja talitluslikud erinevused võrreldes selgroogsete loomadega. Õis-, paljasseemne-, sõnajalg- ja sammaltaimede ning vetikate välisehituse põhijooned. Taimede osa looduses ja inimtegevuses. Taimede uurimise ja kasvatamisega seotud elukutsed. Eri taimerühmadele iseloomuliku paljunemise, kasvukoha ja leviku võrdlus. Taimeraku võrdlus loomarakuga. Taime- ja loomaraku peamiste osade ehitus ning talitlus. Õistaimede organite ehituse ja talitluse kooskõla. Fotosünteesi üldine kulg, selle tähtsus ja seos hingamisega. Tõusev ja laskuv vool taimedes. Suguline ja mittesuguline paljunemine, putuk- ja tuultolmlejate taimede võrdlus, taimede kohastumus levimiseks, sh loom- ja tuulleviks. Seemnete idanemiseks ja taimede arenguks vajalikud tingimused. **Põhimõisted:** rakk, rakukest, rakumembraan, rakutuum, mitokonder, klorofüll, kloroplast, kromoplast, vakuool, kude, õhulõhe, tõusev vool, laskuv vool, fotosüntees, anorgaaniline aine, orgaaniline aine, õis, tolmukas, emakas, tolmlemine, seeme, vili, käbi, mittesuguline paljunemine, eoseline paljunemine, eos, vegetatiivne paljunemine. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Taimede mitmekesisuse kaardistamine kooli lähiümbruses.	►võrdleb eri taimerühmadele iseloomulikku välisehitust, paljunemisviisi, kasvukohta ja levikut; ►analüüsib taimede osa looduse kui terviksüsteemi jätkusuutlikkuse tagamisel ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid; ►selgitab, kuidas on teadmised taimedest vajalikud erinevate elukutsete esindajatele; ►eristab looma- ja taimerakku ning nende peamisi osi joonistel ja mikrofotodel; ►analüüsib õistaimede organite ehituse sõltuvust nende ülesannetest, taime kasvukohast ning paljunemis- ja levimisviisist; ►seostab taimeorganite talitlust ainete liikumisega taimes; ►koostab ja analüüsib skeeme fotosünteesi lähteainetest, lõppproduktidest ja protsessi mõjutavatest tingimustest ning selgitab fotosünteesi osa taimede, loomade, seente ja bakterite elutegevuses; ►analüüsib sugulise ja mittesuguliste paljunemise eeliseid erinevate taimede näitel; ►võrdleb erinevaid paljunemis-, tolmlemis- ja levimisviise ning toob nende kohta näiteid; ►suhtub taimedesse kui elusorganismidesse vastutustundlikult.

2. Fotosünteesi mõjutavate tegurite uurimine praktilise töö või arvutimudeliga.	

Lõiming:
Loodusõpetus: rakk, kude, organ, organism, taimede mitmekesisus, keskkonnatingimused, elukeskkonnad, paljunemine
Bioloogia: hingamine, paljunemine
Geograafia: kaardistamine
Keeleõpetus: väljendusoskuse arendamine, võrdlemine ja üldistamine, jooniste ja piltide kirjeldamine, aruteluoskus , analüüs ja hinnangu andmine, vastuste keeleline vormistamine
Matemaatika: graafikutelt info lugemine, ühikute teisendamine; andmete vormistamine tabeli kujul, keskmise leidmine; mikroskoobi suurenduse arvutamine
Keemia: anorgaaniline aine, orgaaniline aine, hapnik, süsihappegaas, vesi
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: botaaniku ja agronoomi, proviisori ja farmatseudi elukutsete tutvustus, õpioskuste kujundamine, enesehindamine, koostööoskuse arendamine; oskus seostada igapäevaelus toimivaid nähtusi loodusteadusliku lähenemisega.
Keskkond ja jätkusuutlik areng: kujundada arusaama loodusest kui terviksüsteemist, vetikate tähtsus looduses, looduslik tasakaal.
Teabekeskkond ja elukestev õpe: uurimuslik õpe - vaatlus, teatmeallikate kasutamine, info töötlemine, töö vormistamine
Tervis ja ohutus: tervist väärtustavate hoiakute kujundamine ja tervisliku käitumise oskuste arendamine, ravimtaimede kasutamine, ohutusreeglid.
Tehnoloogia ja innovatsioon: esitluse vormistamine, kasutades erinevaid infoallikaid ja illustreerimisvõtteid, videoklippe, piltide ja animatsioonide lisamisoskuse kujundamine.

2. Seente tunnused ja eluprotsessid

Õppesisu	Õpitulemused
Seente välisehituse ja peamiste talitluste võrdlus taimede ja loomadega. Seente välisehituse mitmekesisus tavalisemate kott- ja kandseente näitel. Seente paljunemine eoste ja pungumise teel.	►võrdleb seeni taimede ja selgroogsete loomadega; ►iseloomustab seente ehituslikku ja talitluslikku mitmekesisust ning toob selle kohta näiteid;

Toitumine surnud ja elusatest organismidest, parasitism ja sümbioos. Eoste levimisviisid ja idanemiseks vajalikud tingimused. Käärimiseks vajalikud tingimused. Inimeste ja taimede nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine. Samblikud kui seente ja vetikate kooseluvorm. Samblike mitmekesisus, nende erinevad kasvuvormid ja kasvukohad. Samblike toitumise eripära, uute kasvukohtade esma-asustamine. Seente ja samblike osa looduses ning inimtegevuses. **Põhimõisted:** ainurakne, hulkrakne, käärimine, pungumine, sümbioos, mükoriisa. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Seente välistunnuste võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale. 2. Seente ehituse uurimine mikroskoobiga. 3. Uurimuslik töö hallitus- või pärmseente arengut mõjutavate tegurite leidmiseks. 4. Praktiline töö või arvutimudeli kasutamine õhu saastatuse hindamiseks samblike leviku alusel.	►selgitab seente ja samblike paljunemise viise ning arenguks vajalikke tingimusi; ►analüüsib parasiitluse ja sümbioosi osa looduses; ►selgitab samblikke moodustavate seente ja vetikate vastasmõju; ►põhjendab, miks samblikud saavad asustadakasvukohti, kus taimed ei kasva; ►analüüsib seente ja samblike osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid; ►väärtustab seeni ja samblikke elusloodu oluliste osadena.

Lõiming:

Eesti keel: õige keelekasutus uurimustöös
Võõrkeeled: võõrkeelsete materjalide kasutamine uurimustöö tegemisel
Loodusõpetus: elusloouduse mitmekesisus, elukeskkond
Bioloogia: mikroskoobi kasutamine, ühe- ja hulkrakne organism, uurimustöö tegemine.
Inimeseõpetus: nakkushaiguste vältimine.
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: tutvumine mükoloogi elukutsega ja töötingimustega
Tehnoloogia ja innovatsioon: virtuaalnäituse külastamine
Kultuuriline identiteet: seened Eesti rahvuskultuuris
Tehnoloogia ja innovatsioon: seente kasutamine biotehnoloogias, käärimisprotsessi modelleerimine; arvutiprogrammide kasutamine
Tervis ja ohutus: ohutu käitumisoskuste arendamine
Teabekeskkond: erinevate teabeotsingumeetodite kasutamine
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: õpioskuste kujundamine ja enesehindamine

3. Selgrootute loomade tunnused ja eluprotsessid

Õppesisu	Õpitulemused
Selgrootute loomade üldiseloomustus ja võrdlus selgroogsetega. Käsnade, ainuõõssete, usside, limuste, lülijalgsete ja okasnahksete peamised välistunnused, levik ning tähtsus looduses ja inimese elus. Lülijalgsete (koorikloomade, ämblikulaadsete ja putukate) välisehituse võrdlus. Tavalisemate putukarühmade ja limuste välistunnuste erinevused. Vabalt elavate ning parasiitse eluviisiga selgrootute loomade kohastumused hingamiseks ja toitumiseks. Selgrootute hingamine	►võrdleb erinevate selgrootute loomade kohastumusi seoses elukeskkonnaga; ►analüüsib erinevate selgrootute loomade osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid; ►seostab liikumisorganite ehitust selgrootute loomade eri rühmadele iseloomulike liikumisviiside ja elupaigaga; ►analüüsib selgrootute loomade rühmade esindajate erinevate meelte arengutaseme seost elupaiga ja toitumisviisiga; ►analüüsib lahk- ja liitsugulisuse eeliseid selgrootute loomade

lõpuste, kopsude ja trahheedega. Selgrootute loomade erinevad toidu hankimise viisid ja organid. Usside, limuste ning lülijalgsete liit- ja lahksugulisus. Peremeesorganismi ja vaheperemehe vaheldumine usside arengus. Paljunemise ja arengu eripära otsese, täismoondelise ning vaegmoondelise arenguga loomadel. **Põhimõisted:** trahhee, lihtsilm, liitsilm, suised, kombits, tundel, liitsugulisus, täismoondega areng, vaegmoondega areng, vastne, parasitism, peremees, vaheperemees. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Selgrootute loomarühmade iseloomulike välistunnuste võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale. 2. Lülijalgsete loomade välistunnuste võrdlemine luubi või mikroskoobiga. 3. Praktiline töö või arvutimudeli kasutamine keskkonna saastatuse hindamiseks selgrootute leviku alusel.	erinevatel rühmadel; ►hindab otsese, täis- ja vaegmoondelise arengu eeliseid ning toob nende kohta näiteid; ►selgitab parasiitse eluviisiga organismide arengu vältel peremees-organismi, toiduobjekti ja/või elupaiga vahetamise olulisust; ►väärtustab selgroogseid loomi elusloodu se olulise osana

Lõiming:

Loodusõpetus: elusloodu se mitmekesisus, elukeskkond
Bioloogia: selgroogsete loomade iseloomustus, elundkonnad, paljunemine, töö mikroskoobiga.
Eesti keel: keeleoskuse arendamine

Matemaatika: mikroskoobi suurenduse arvutamine, sarnaste tunnuste alusel rühmitamine
Inimeseõpetus: nakkushaigused, inimese parasiidid
Infotehnoloogia: erinevate programmide kasutamine esitluse vormistamiseks
Elukestevõpe ja karjääri planeerimine: zooloogi elukutse, õpioskuse kujundamine, enesehindamine
Keskkond ja jätkusuutlik areng: arusaama loodusest kui terviksüsteemist
Teabekeskkond: määrajate kasutamine, erinevate teabeotsingumeetodite kasutamine, kriitiline teabeanalüüs
Tehnoloogia ja innovatsioon: IKT rakendamine esitluse koostamiseks
Tervis ja ohutus: ohutu käitumisoskus looduses, isiklik hügieen

4. Mikroorganismide ehitus ja eluprotsessid

Õppesisu	Õpitulemused
Bakterite ja algloomade põhitunnuste võrdlus loomade ning taimedega. Vabalt elavate ja parasiitse eluviisiga mikroorganismide levik ning tähtsus. Bakterite aeroobne ja anaeroobne eluviis ning parasitism. Käärimiseks vajalikud tingimused. Bakterite paljunemine ja levik. Bakterhaigustesse nakatumine ja haiguste vältimine. Bakterite osa looduses ja inimtegevuses. Viiruste ehituslik ja talitluslik eripära. Viirustega nakatumine, peiteaeg, haigestumine ja tervenemine. Mikroorganismidega seotud elukutsed. **Põhimõisted:** bakter, algloom, viirus, pulseeriv vakuool, silmtäpp, pooldumine, aeroobne eluviis, anaeroobne eluviis. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine**	►võrdleb bakterite ja algloomade ehitust loomade ja taimedega ning viiruste ehituslikku eripära rakulise ehitusega; ►selgitab bakterite ja algloomade levikut erinevates elupaikades, sh aeroobses ja anaeroobses keskkonnas; ►analüüsib ning selgitab bakterite ja algloomade tähtsust looduses ning inimtegevuses; ►selgitab toidu bakteriaalse riknemise eest kaitsmise viise; ►hindab kiire paljunemise ja püsieoste moodustumise olulisust bakterite levikul; ►teab, kuidas vältida inimese sagedasemaid bakter- ja viirushaigusi, ning väärtustab tervislikke eluviise; ►selgitab mikroorganismidega seotud elukutseid;

1. Bakterite leviku hindamine bakterikultuuri kasvatamisega. 2. Bakterite elutegevust mõjutavate tegurite uurimine arvutimudeliga.	►väärtustab bakterite tähtsust looduses ja inimese elus.

Lõiming:

Loodusõpetus: üherakuline organism, bioloogiline mitmekesisus
Bioloogia: eeltuumne, päristuumne, töö mikroskoobiga.
Inimeseõpetus: nakkushaiguste vältimine
Keemia: laboritöö oskused
Matemaatika: mikroskoobi suurenduse arvutamine, info lugemine graafikutelt
Keeleõpetus: võrdlemine ja üldistamine
Inimeseõpetus: tervislik toitumine
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: mikrobioloogi elukutse
Tervis ja ohutus: isiklik hügieen, tervislikud eluviisid
Tehnoloogia ja innovatsioon: IKT rakendamine
Keskkond ja jätkusuutlik areng: kujundada arusaama loodusest kui terviksüsteemist
Teabekeskkond:info otsimine ja kriitiline hindamine

5. Ökoloogia ja keskkonnakaitse

Õppesisu	Õpitulemused
Organismide jaotamine liikidesse. Populatsioonide, ökosüsteemi ja biosfääri struktuur. Looduslik tasakaal. Eluta ja elusloodus tegurid (ökoloogilised tegurid) ning nende mõju eri organismirühmadele. Biomassi juurdekasvu püramiidi moodustumine ning toiduahela lülide arvukuse leidmine. Inimmõju populatsioonidele ja ökosüsteemidele. Bioloogilise	►selgitab populatsioonide, liikide, ökosüsteemide ja biosfääri struktuuri ning toob selle kohta näiteid; ►selgitab loodusliku tasakaalu kujunemist ökosüsteemides, hindab inimtegevuse positiivset ja negatiivset mõju populatsioonide ja ökosüsteemide muutumisele ning võimalusi lahendada keskkonna-probleeme;

mitmekesisuse tähtsus. Liigi- ja elupaigakaitse Eestis. Inimtegevus keskkonnaprobleemide lahendamisel. **Põhimõisted:** liik, populatsioon, levila, ökosüsteem, kooslus, eluta looduse tegurid, elusloodus tegurid, aineringe, konkurents, looduslik tasakaal, keskkonnakaitse, looduskaitse, bioloogiline mitmekesisus, biosfäär. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Praktiline uuring populatsioonide arvukuse sõltuvuse kohta ökoloogilistest teguritest. 2. Arvutimudeliga seoste leidmine toiduahela lülide arvukuse ja biomassi juurdekasvu vahel. 3. Biomassi püramiidi ülesannete lahendamine. 4. Loodusliku tasakaalu muutumise seaduspärasuste uurimine arvutimudeliga.	►analüüsib diagrammidel ja tabelites esitatud infot ökoloogiliste tegurite mõju kohta organismide arvukusele; ►hindab liigisisese ja liikidevahelise konkurentsi tähtsust loomade ning taimede näitel; ►lahendab biomassi püramiidi ülesandeid; ►lahendab bioloogilise mitmekesisuse kaitsega seotud dilemma probleeme; ►väärtustab bioloogilist mitmekesisust ning suhtub vastutustundlikult ja säästvalt erinevatesse ökosüsteemidesse ning elupaikadesse.

Lõiming:
Loodusõpetus: kooslus, ökosüsteem, eluta ja elusloodus tegurid, toiduahelad, aineringe, looduslik tasakaal, looduskaitse, bioloogiline mitmekesisus.
Geograafia: linnastumise probleemid, loodusvööndid, keskkonnakaitse.
Matemaatika: ülesannete lahendamine.
Keeleõpetus: sõnavara täienemine
Loodusõpetus, keemia ja füüsika:loodusteaduslik uurimismeetod

Keskkond ja jätkusuutlik areng: kujundada arusaama loodusest kui terviksüsteemist
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: ökoloogi elukutse, koostööoskuste arenemine rühmas töötades
Tehnoloogia ja innovatsioon arvutimudeli kasutamine looduslike protsesside mõistmiseks
Väärtused ja kõlblus: dilemma probleemi lahendamine arvestades üldkehtivaid väärtushinnanguid ja kõlblusnorme
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: prügisorteerimine või taaskastus koolis, õpilasürituse organiseerimine koolis, et muuta elukeskkonda keskkonnasõbralikumaks.

Bioloogia - 9. klass
Õppeaine maht: 70 tundi
Teemad:
1. Inimene ja elundkond
2. Luud ja lihased
3. Vereringe
4. Seedimine ja eritamine
5. Hingamine
6. Paljunemine ja areng
7. Talitluste regulatsioon
8. Infovahetus väliskeskkonnaga
9. Pärilikkus ja muutlikkus
10. Evolutsioon

1. Inimene ja elundkond

Õppesisu	Õpitulemused
Inimese elundkondade põhiülesanded. Naha ehitus ja ülesanded infovahetuses väliskeskkonnaga. **Põhimõisted:** tugi- ja liikumiselundkond, seedeelundkond,	►seostab inimese elundkondi nende põhiülesannetega; ►selgitab naha ülesandeid; ►analüüsib naha ehituse ja talitluse kooskõla kompimis-, kaitse-,

närvisüsteem, vereringe, hingamiselundkond, erituselundkond, suguelundkond, nahk.	termoregulatsiooni- ja eritusfunktsiooni täites; ►väärtustab naha tervishoiuga seotud tervislikku eluviisi.

Lõiming:
Loodusõpetus ja inimeseõpetus: inimese elundkonnd selgroogsete loomade elundkondi
Keeleõpetus: võrdlemine ja üldistamine, suuline väljendusoskus
Inimeseõpetus: hügieeni tähtsus
Loodusõpetus, keemia, füüsika: loodusteaduslik uurimismeetod
Karjääri planeerimine: arsti, medõe elukutse, õppimisvõimaluste tutvustamine, õpioskuste kujundamine ja enesehindamine
Tervis ja ohutus: tervislikud eluviisid
Teabekeskkond ja elukestev õpe:uurimuslik õpe, teatmeallikate kasutamine ja info töötlemine, töö vormistamine
Väärtused ja kõlblus:erineva nahavärvusega inimesed ja inimõigused

2. Luud ja lihased

Õppesisu	Õpitulemused
Luude ja lihaste osa inimese ning teiste selgroogsete loomade tugi- ja liikumiselundkonnas. Luude ehituslikud iseärasused. Luudevaheliste ühenduste tüübid ja tähtsus. Inimese luustiku võrdlus teiste selgroogsete loomadega. Lihaste ehituse ja talitluse kooskõla. Luu- ja lihaskoe mikroskoopiline ehitus ning selle seos talitlusega. Treeningu mõju tugi- ja liiku-miselundkonnale. Luumurdude, lihasvenituste ja -rebendite olemus ning tekkpõhjused.	►eristab joonisel või mudelil inimese skeleti peamisi luid ning lihaseid; ►võrdleb imetaja, linnu, kahepaikse, roomaja ja kala luustikku; ►seostab luude ja lihaste ehitust ning talitlust; ►selgitab luudevaheliste ühenduste tüüpe ja toob nende kohta näiteid; ►võrdleb sile-, vööt- ja südamelihaste ehitust ning talitlust; ►selgitab luumurru ning lihase venituse ja rebendi olemust ning nende tekkepõhjusi;

Põhimõisted: toes, luu, lihas, liiges. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Loomsete kudede ehituse võrdlemine mikroskoobiga. 2. Uurimuslik töö lihasväsimuse tekke ja treenituse seosest.	►analüüsib treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale; ►peab oluliseks enda tervislikku treenimist.

Lõiming:
Bioloogia: selgroogsete loomade toes, töö mikroskoobiga.
Inimeseõpetus: Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale. Luumurdude, lihasevenituste ja -rebendite olemus ning tekkpõhjused
Loodusõpetus Inimese ehitus: elundid ja elundkonnad. Lihased, luustik. Elundkondade ülesanded.
Keemia: anorgaanilised ained, mineraalained, orgaanilised ained
Matemaatika: mikroskoobi suurenduse arvutamine
Keeleõpetus: tööjuhisega töötades teksti mõistmine, skeemi kirjeldamine
Kehaline kasvatus: kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsus inimese tervisele, kehalise aktiivsuse roll tervislikus eluviisis, treeningu koormus
Tervis ja ohutus: väärtustab tervislikke eluviise, likumise tähtsus
Kodanikualgatus: oskus anda esmaabi kriisiolukorras, vastutustunde kujundamine
Teabekeskkond ja elukestev õpe: uurimuslik õpe, teatmeallikate kasutamine ja info töötlemine, töö vormistamine
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: õpioskuste kujundamine ja enesehindamine

3. Vereringe

Õppesisu	Õpitulemused
Südame ning suure ja väikese vereringe osa inimese aine- ja energiavahetuses. Inimese ja teiste imetajate vereringeelundkonna	►analüüsib inimese vereringeelundkonna jooniseid ja skeeme ning selgitab nende alusel elundkonna talitlust;

erisused võrreldes teiste selgroogsete loomadega. Erinevate veresoonte ehituslik ja talitluslik seos. Vere koostisosade ülesanded. Vere osa organismi immuunsüsteemis. Immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus. Immuunsüsteemi ja vaktsineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel. Immuunsüsteemi häired, allergia, AIDS. Treeningu mõju vereringeelundkonnale. Südamelihase ala- ja ülekoormuse tagajärjed. Veresoonte lupjumise ning kõrge ja madala vererõhu põhjused ja tagajärjed. **Põhimõisted:** veresoon, arter, veen, kapillaar, arteriaalne veri, venoosne veri, vererõhk, elektrokardiogramm, hemoglobiin, punane vererakk, valge vererakk, vereliistak, vereplasma, hüübimine, lümf, lümfisõlm, antikeha, immuunsus, immuunsüsteem, HIV, AIDS. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** Uurimuslik töö füüsilise koormuse mõjust pulsile või vererõhule.	►seostab erinevate veresoonte ja vere koostisosade ehituslikku eripära nende talitlusega; ►selgitab viiruste põhjustatud muutusi raku elutegevuses ning immuunsüsteemi osa bakter-ja viirushaiguste tõkestamisel ning neist tervenemisel; ►väärtustab tervislikke eluviise, mis väldivad HlViga nakatumist; selgitab treeningu mõju vereringeelundkonnale; ►seostab inimese sagedasemaid südame- ja veresoonkonnahaigusi nende tekkepõhjustega; ►väärtustab südant, vereringeelundkonda ja immuunsüsteemi tugevdavat ning säästvat eluviisi.

Lõiming
Bioloogia: selgroogsete loomade vereringe, immuunsus
Inimeseõpetus: immuunsus, HIV, AIDS, tervisenäitajad
Eesti keel: töö vormistamine, õige keelekasutus.
Matemaatika: diagrammide koostamine.

Loodusõpetus: inimese ehitus: elundid ja elundkonnad. Organismi terviklikkus
Loodusõpetus, keemia, füüsika: loodusteaduslik uurimismeetod
Keeleõpetus: sõnavara täiendamine, põhjendamine, lühikokkuvõtte kirjutamine
Informaatika: erinevate arvutiprogrammide kasutamine, teksti ja pildi töötlemisprogrammid
Tehnoloogia ja innovatsioon: IKT rakendamine, mudelite kasutamine loodusteaduslike protsesside mõistmisel
Teabekeskkond ja elukestev õpe: uurimuslik õpe, teatmeallikate kasutamine ja info töötlemine, töö vormistamine
Tervis ja ohutus: ohutusreeglite jälgimine, tervisliku eluviisi väärtustamine
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: õpilase kujunemine aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks
Elukestevõpe ja karjääri planeerimine: õpioskuste kujundamine ja enesehindamine

4.Seedimine ja eritamine

Õppesisu	Õpitulemused
Inimese seedeelundkonna ehitus ja talitlus. Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid. Tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed. Neerude üldine tööpõhimõte vere püsiva koostise tagamisel. Kopsude, naha ja soolestiku eritamisülesanne. **Põhimõisted:** ensüüm, vitamiin, sülg, maks, sapp, peensool, jämesool, neer, uriin. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Inimese energiavajadust mõjutavate tegurite uurimine praktilise tööga või arvutimudeliga. 2. Isikliku toitumisharjumuse analüüs.	►koostab ja analüüsib seedeelundkonna ehituse jooniseid ja skeeme ning selgitab nende alusel toidu seedimist ja toitainete imendumist; ►selgitab valkude, rasvade, süsivesikute, vitamiinide, mineraalainete ja vee ülesandeid inimorganismis ning nende üle- või alatarbimisega kaasnevaid probleeme; ►hindab neerude, kopsude, naha ja soolestiku osa jääkainete eritamisel; ►järgib tervisliku toitumise põhimõtteid.

Lõiming:
Bioloogia: selgroogsete loomade seedimine, aine- ja energiavahetus.
Füüsika: energia.
Inimeseõpetus: isiklikud toitumisharjumused, tervislik toitumine, toitained
Loodusõpetus: inimese ehitus: elundid ja elundkonnad, nende ülesanded
Käsitöö ja kodundusning inimeseõpetus: põhilised toiduaineid ja nende omadused , tervisliku toitumise põhialused
Matemaatika: toidu kalorsuse arvutamine
Keeleõpetus: analüüsioskuste arendamine
Tervis ja ohutus:väärtustab terveid eluviise,peab oluliseks tervislikku toitumist
Tehnoloogia ja innovatsioon: IKT rakendamine, arvutimudeli kasutamine loodusteadusliku protsessi mõistmiseks
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: õpioskuste kujundamine ja enesehindamine

5.Hingamine

Õppesisu	Õpitulemused
Hingamiselundkonna ehituse ja talitluse seos. Sisse- ja väljahingatava õhu koostise võrdlus. Hapniku ülesanne rakkudes. Organismi hapnikuvajadust määravad tegurid ja hingamise regulatsioon. Treeningu mõju hingamiselundkonnale. Hingamiselundkonna levinumad haigused ning nende ärahoidmine. **Põhimõisted:** hingetoru, kopsutoru, kopsusomp, hingamiskeskus, rakuhingamine.	►analüüsib hingamiselundkonna ehituse ja talitluse kooskõla; ►koostab ning analüüsib jooniseid ja skeeme hingamiselundkonna ehitusest ning sisse- ja väljahingatava õhu koostisest ning selgitab nende alusel hingamise olemust; ►analüüsib treeningu mõju hingamiselundkonnale; ►selgitab hingamiselundite levinumate haiguste tekkepõhjusi ja haiguste vältimise võimalusi; ►suhtub vastutustundlikult oma hingamiselundkonna tervisesse.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine Praktilise töö või arvutimudeliga kopsumahu, hingamissügavuse ja -sageduse ning omastatava hapniku hulga seoste uurimine.	

Lõiming:
Bioloogia: selgroogsete loomade hingamine, aine- ja energiavahetus.
Füüsika: energia.
Inimeseõpetus: treeningu mõju hingamiselunditele, hingamiselundkonna haiguste vältimine.
Matemaatika: diagrammide koostamine, jooniste, skeeide koostamine ja analüüs.
Loodusõpetus: inimese ehitus: elundid ja elundkonnad, nende ülesanded
Muusika: häälehoid häälemurdeperioodil
Keeleõpetus: skeemide kirjeldamine ja üldistamine, avaliku esinemisoskuse arendamine
Inimeseõpetus ja keemia: suitsetamine, nikotiin, tahm ja kantserogeensed ained, sõltuvuse kujunemine.
Infotehnoloogia: esitluse vormistamine, teksti- ja pilditöötluse programmid
Tehnoloogia ja innovatsioon: IKT rakendamine interaktiivsete arvutimudeli kasutamine loodusteaduslike protsesside modelleerimiseks
Tervis ja ohutus: tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamine
Teabekeskkond: erinevate infoallikate kasutamine, info kogumune ja kriitiline hindamine

6. Paljunemine ja areng

Õppesisu	Õpitulemused
Mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus. Muna- ja seemnerakkude küpsemine. Suguelundkonna tervishoid, suguhaiguste levik, haigestumise vältimise võimalused. Munaraku viljastumine, loote areng, raseduse kulg ja sünnitus. Pere planeerimine, abordiga kaasnevad riskid.	►võrdleb naise ja mehe suguelundkonna ehitust ning talitlust; ►võrdleb inimese muna- ja seemnerakkude ehitust ning arengut; ►selgitab sagedasemate suguhaiguste levimise viise ja neisse haigestumise vältimise võimalusi;

Inimorganismi talitluslikud muutused sünnist surmani. **Põhimõisted:** emakas, munasari, seemnesari, munand, ovulatsioon, sperma, munajuha, loode, platsenta, nabanöör, sünnitamine, kliiniline surm, bioloogiline surm.	►analüüsib munaraku viljastumist mõjutavaid tegureid; ►lahendab pere planeerimisega seotud dilemmaprobleeme; ►selgitab muutusi inimese loote arengus; ►seostab inimorganismi anatoomilisi vanuselisi muutusi talitluslike muutustega; ►hindab ennast ja teisi säästvat seksuaalelu.

Lõiming:
Bioloogia: selgroogsete loomade sigimine ja areng.
Inimeseõpetus: inimese sooline areng, seksuaalsus, pereplaneerimine, suguhaiguste vältimine
Loodusõpetus: Inimese ehitus: elundid ja elundkonnad
Keeleõpetus: sõnalise teksti seostamine pildilise teabega
Infotehnoloogia: esitluse vormistamine, teksti- ja pilditöötluse programmid
Tehnoloogia ja innovatsioon: IKT rakendamine, info otsimine
Tervis ja ohutus: suguhaigustest hoidumine
Kõlblus ja väärtused: seksuaalõigused kui üks osa inimõigustest
Elukestev õpe: õpioskuste arendamine, enesekontroll, teadmiste ja oskuste rakendamine ka tulevikus

7. Talitluste regulatsioon

Õppesisu	Õpitulemused
Kesk- ja piirdenärvisüsteemi ehitus ning ülesanded. Närviraku ehitus ja raku osade ülesanded. Refleksikaare ehitus ja talitlus. Närvisüsteemi tervishoid. Peamiste sisenõrenäärmete toodetavate	►selgitab kesk- ja piirdenärvisüsteemi põhiülesandeid; ►seostab närviraku ehitust selle talitlusega;

hormoonide ülesanded. Elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel. Närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis. **Põhimõisted:** peaaju, seljaaju, närv, närvirakk, retseptor, närviimpulss, dendriit, neuriit, refleks, sisenõrenäärmed, hormoon. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Uurimuslik töö reaktsioonikiirust mõjutavate tegurite määramiseks ja õpilaste reaktsioonikiiruste võrdlemiseks. 2. Refleksikaare töö uurimine arvutimudeliga.	►koostab ja analüüsib refleksikaare skeeme ning selgitab nende alusel selle talitlust; ►seostab erinevaid sisenõrenäärmeid nende toodetavate hormoonidega; ►kirjeldab hormoonide ülesandeid ja toob nende kohta näiteid; ►selgitab närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis; ►suhtub kriitiliselt närvisüsteemi kahjustavate ainete tarbimisse

Lõiming:
Loodusõpetus: Inimese ehitus: elundid ja elundkonnad.
Inimeseõpetus: vaimne tervis, tubaka, alkoholi ja teiste enam levinud uimastite tarbimisega seotud terviseriskid, hea ja halb stress, uni
Keeleõpetus: skeemide kirjeldamine ja üldistamine
Loodusõpetus, keemia, füüsika: loodusteadusliku uurimismeetodi rakendamine
Tervis ja ohutus: väärtustab terveid eluviise, närvisüsteemi kahjustavad ained ja tegevused
Tehnoloogia ja innovatsioon: IKT rakendamine, arvutimudelite kasutamine loodusteaduslike protsesside mõistmiseks

8. Infovahetus väliskeskkonnaga

Õppesisu	Õpitulemused
Silma ehituse ja talitluse seos. Nägemishäirete vältimine ja korrigeerimine.	►analüüsib silma osade ja suuraju nägemiskeskuse koostööd nägemisaistingu tekkimisel ning tõlgendamisel;

Kõrvade ehituse seos kuulmis- ja tasakaalumeelega. Kuulmishäirete vältimine ja korrigeerimine. Haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehituse ja talitluse seosed. **Põhimõisted:** pupill, lääts, võrkkest, vikerkest, kollatähn, kepike, kolvike, lühinägevus, kaugelenägevus, väliskõrv, keskkõrv, sisekõrv, kõrvalest, trummikile, kuulmeluud, kuulmetõri, tigu, poolringkanalid. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Uurimuslik töö meeleelundite tundlikkuse määramiseks. 2. Nägemisaistingu tekke ja kuulmise uurimine arvutimudeliga.	►selgitab kaug- ja lühinägelikkuse tekkepõhjusi ning nägemishäirete vältimise ja korrigeerimise viise; ►seostab kõrva ehitust kuulmis- ja tasakaalumeelega; võrdleb ning seostab haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ►ehitust ning talitlust; ►väärtustab meeleelundeid säästvat eluviisi.

Lõiming:
Bioloogia: selgroogsete loomade meeled.
Füüsika: võnkumised, lained, valguse levimine, valguse murdumine
Eesti keel: uurimusliku töö vormistamine, õige keelekasutus
Inimeseõpetus: meeleelundite tervishoid
Tervis ja ohutus: tervislikud eluviisid
Kärjääriõpetus: silmaarsti elukutse
Tehnoloogia ja innovatsioon: IKT rakendamine, arvutimudelite kasutamine loodusteaduslike protsesside mõistmiseks
Teabekeskkond: erinevate infoallikate kasutamine ja info kriitiline hindamine

9. Pärilikkus ja muutlikkus

Õppesisu	Õpitulemused
Pärilikkus ja muutlikkus organismide tunnuste kujunemisel. DNA,	►analüüsib pärilikkuse ja muutlikkuse osa inimese tunnuste näitel;

geenide ja kromosoomide osa pärilikkuses. Geenide pärandumine ja nende määratud tunnuste avaldumine. Lihtsamate geneetikaülesannete lahendamine. Päriliku muutlikkuse tähtsus. Mittepäriliku muutlikkuse tekkepõhjused ja tähtsus. Organismide pärilikkuse muutmise võimalused ning sellega kaasnevad teaduslikud ja eetilised küsimused. Pärilike ja päriliku eelsoodumusega haiguste võrdlus ning haigestumise vältimine. Geenitehnoloogia tegevusvaldkond ja sellega seotud elukutsed. **Põhimõisted:** pärilik muutlikkus, mittepärilik muutlikkus, mutatsioon, kromosoom, DNA, geen, dominantsus, retsessiivsus, geenitehnoloogia. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Pärilikkuse seaduspärasuste avaldumise ja muutlikkuse tekke-mehhanismide uurimine arvutimudeliga. 2. Uurimuslik töö mittepäriliku muutlikkuse ulatusest vabalt valitud organismide tunnuste põhjal.	►selgitab DNA, geenide ning kromosoomide seost ja osa pärilikkuses ning geenide pärandumist ja avaldumist; ►lahendab dominantsete ja retsessiivsete geenialleelide avaldumisega seotud lihtsamaid geneetikaülesandeid; ►hindab päriliku ja mittepäriliku muutlikkuse osa inimese tunnuste näitel ning analüüsib diagrammidel ja tabelites esitatud infot mittepäriliku muutlikkuse ulatusest; ►hindab organismide geneetilise muutmise võimalusi, tuginedes teaduslikele ja teistele olulistele seisukohtadele; ►analüüsib pärilike ja päriliku eelsoodumusega haiguste vältimise võimalusi; ►kirjeldab geenitehnoloogia tegevusvaldkondi ning sellega seotud elukutseid; ►suhtub mõistvalt inimeste pärilikku ja mittepärilikku mitmekesisusse

Lõiming:
Loodusõpetus: keskkonnategurid ja muutlikkus
Bioloogia: geenid, kromosoomid, pärilikkus suguline paljunemine
Matemaatika: diagrammide ja tabelite analüüs
Kunstiõpetus: DNA mudeli koostamine
Keeleõpetus: arutlusoskus, sõnavara täiendamine, võrdlemine, üldistamine
Tehnoloogia ja innovatsioon: arvutimudeli kasutamine loodusteaduslike protsesside mõistmiseks

Karjäärivalik ja elukestev õpe: geneetiku elukutse
Teabekeskkond: info otsimine ja kriitiline hindamine
Tervis ja ohutus: pärilike ja päriliku eelsoodumustega haiguste vältimisvõimalused, riskide hindamine
Väärtused ja kõlblus: organismide geneetilise muundamisega kaasnevad eetilised probleemid

10. Evolutsioon

Õppesisu	Õpitulemused
Bioloogilise evolutsiooni olemus, põhisuunad ja tõendid. Loodusliku valiku kujunemine olelusvõitluse tagajärjel. Liikide teke ja muutumine. Kohastumise tähtsus organismide evolutsioonis. Evolutsiooni olulisemad etapid. Inimese evolutsiooni eripära. **Põhimõisted:** evolutsioon, looduslik valik, olelusvõitlus, kohastumine, kohastumus, ristumisbarjäär, fossiil. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** Evolutsioonitegurite uurimine arvutimudeliga.	►selgitab bioloogilise evolutsiooni olemust ja toob selle kohta näiteid; ►toob näiteid evolutsiooni tõendite kohta; ►seostab olelusvõitlust loodusliku valikuga; ►analüüsib liikide tekke ja muutumise üldist kulgu; ►hindab suuremate evolutsiooniliste muutuste osa organismide mitmekesistumises ja levikus; ►võrdleb inimese ja teiste selgroogsete evolutsiooni; ►seostab evolutsiooniteooria seisukohti loodusteaduste arenguga.

Lõiming:

Bioloogia: selgroogsete loomade evolutsiooniline areng
Geograafia: geokronoloogiline ajaskaala, rahvad ja rassid
Loodusõpetus: elusloodu se jaotamine rühmadesse
Keeleõpetus: võrdlemine ja üldistamine,.skeemide ja piltide kirjeldamine, sõnavara täiendamine
Matemaatika: graafikutelt info lugemine
Tehnoloogia ja innovatsioon: IKT rakendamine elusloodu se rühmitamisel, digimäärajate kasutamine
Elukestev õpe ja karjäär: süstemaatiku, paleontoloogi elukutse

Teabekeskkond: info otsimine ja kriitiline hindamine

Hindamine
Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavaga taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Bioloogia õpitulemusi hinnates on oluline hinnata nii erinevate mõtlemistasandite arendamist bioloogia kontekstis kui ka uurimuslike ja otsuste tegemise oskuste arendamist.

2.3.3. Geograafia

Üldalused
Õppe- ja kasvatuseesmärgid
Põhikooli geograafiaõpetusega taotletakse, et õpilane:
1) tunneb huvi geograafia ning teiste loodus- ja sotsiaalteaduste vastu ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
2) on omandanud ülevaate looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ning protsessidest, nende ruumilisest paiknemisest ja vastastikustest seostest;
3) väärtustab nii kodukoha, Eesti kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust;
4) mõistab inimtegevuse sõltumist Maa piiratud ressurssidest ja inimtegevuse tagajärgi keskkonnale; suhtub vastutustundlikult keskkonda, järgides säästva arengu põhimõtteid;
5) rakendab loodusteaduslikku meetodit probleeme lahendades, planeerib ja teeb uurimistöid, vaatlusi ja mõõdistamisi ning tõlgendab ja esitab saadud tulemusi;
6) kasutab teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat geograafiainfot ning loeb ja mõtestab lihtsat loodusteaduslikku teksti;
7) on omandanud ülevaate geograafiaga seotud elukutsetest ning mõistab geograafiateadmiste ja -oskuste vajalikkust erinevates töövaldkondades;
8) mõistab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse olulisust igapäevaelus, on loov ning motiveeritud elukestvaks õppeks.

Õppeaine kirjeldus
Geograafia on integreeritud õppeaine, mis kuulub nii loodus- (loodusgeograafia) kui ka sotsiaalteaduste (inimgeograafia) hulka. Geograafia õppimisel areneb õpilaste loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane kirjaoskus. Geograafiat õppides tuginetakse loodusõpetuses omandatud

teadmistele, oskustele ja hoiakutele ning tehakse tihedat koostööd matemaatika, füüsika, bioloogia, keemia, ajaloo ja ühiskonnaõpetusega.
Geograafiat õppides kujuneb arusaam Maast kui tervikust, keskkonna ja inimtegevuse vastastikusest mõjust. Olulisel kohal on igapäevaelu probleemide lahendamise ja põhjendatud otsuste tegemise oskused, mis aitavad toime tulla kiiresti muutuvas ühiskonnas. Geograafias ning teistes loodus- ja sotsiaalainetes omandatud teadmised, oskused ja hoiakud on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvale õppele.
Kooligeograafia peamine eesmärk on näidispiirkondade õppimise kaudu saada ülevaade looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ning protsessidest, nende ruumilisest levikust ja vastastikustest seostest. Rõhutatakse loodusliku ja kultuurilise mitmekesisuse säilimise olulisust ning selle uurimise vajalikkust. Õpilastel kujuneb arusaam teadusest kui protsessist, mis loob teadmisi ning annab selgitusi ümbritseva kohta. Seejuures arenevad õpilaste probleemide lahendamise ja uurimuslikud oskused.
Geograafiat õppides on olulise tähtsusega arusaamise kujunemine inimese ja keskkonna vastastikustest seostest, loodusressursside piiratusest ning nende ratsionaalse kasutamise vajalikkusest. Areneb õpilaste keskkonnateadlikkus, võetakse omaks säästliku eluviisi ja jätkusuutliku arengu idee ning kujunevad keskkonda väärtustavad hoiakud. Keskkonda käsitletakse kõige laiemas tähenduses, mis hõlmab nii loodus-, majandus-, sotsiaalse kui ka kultuurilise keskkonna.
Geograafial on tähtis roll õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises. Maailma looduse, rahvastiku ja kultuurigeograafia seostatud käsitlemine on aluseks mõistvale ning tolerantsele suhtumisele teiste maade ja rahvaste kultuuri ning traditsioonidesse. Eesti geograafia õppimine loob aluse kodumaa looduse, ajaloo ja kultuuripärandi väärtustamisele. Globaliseeruva maailma karmistuvas konkurentsis toimetulekuks peab inimene oma eluks, eelkõige õppimiseks, töötamiseks ja puhkamiseks tundma järjest paremini maailma eri piirkondi ning nende majandust, kultuuri ja traditsioone. Geograafiaõpetus aitab kujundada õpilase enesemääratlust aktiivse kodanikuna Eestis, Euroopas ja maailmas.
Geograafiat õppides omandavad õpilased kaardilugemise ja infotehnoloogia kasutamise oskuse, mille vajadus tänapäeva mobiilses ühiskonnas kiiresti kasvab.
Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt ning õpilase igapäevaelu ja kodukohaga seostatult. Õppes lähtutakse õpilaste individuaalsetest iseärasustest ja võimete mitmekülgsest arendamisest, suurt tähelepanu pööratakse õpilaste õpimotivatsiooni kujundamisele. Selle saavutamiseks kasutatakse erinevaid aktiivõppevorme: probleem- ja uurimuslikku õpet, projektõpet, arutelu, ajurünnakuid, rollimänge, õuesõpet, õppekäike jne. Kõigis õppeetappides kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid ja IKT võimalusi. Uurimusliku õppega omandavad õpilased probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, töö planeerimise, vaatluste tegemise, mõõdistamise, tulemuste töötlemise, tõlgendamise ja esitamise oskused. Olulisel kohal on erinevate teabeallikate, sh interneti kasutamise ja neis leiduva teabe kriitilise hindamise oskus.

III kooliaste

III kooliastme õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

1) huvitub looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ja protsessidest ning saab aru loodus- ja sotsiaalteaduste tähtsusest ühiskonna arengus;
2) on omandanud ülevaate looduse ja ühiskonna olulisematest nähtustest ja protsessidest ning saab aru nende ruumilisest paiknemisest ja vastastikustest seostest;

3) suhtub vastutustundlikult elukeskkonda, väärtustades nii kodukoha, Eesti kui ka teiste maade loodust ja kultuuri ning säästva arengu põhimõtteid;
4) kasutab geograafiateadmisi ja loodusteaduslikku meetodit probleeme lahendades;
5) kasutab teabeallikaid geograafiainfo leidmiseks, analüüsib, sünteesib ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet ning rakendab seda looduses ja ühiskonnas toimuvate protsesside selgitamisel, nähtuste ja objektide kirjeldamisel ning probleemide lahendamisel;
6) on omandanud ülevaate geograafiaga seotud elukutsetest, hindab geograafias omandatud teadmisi ja oskusi karjääri planeerides ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

Geograafia - 7. klass

Õppeaine maht: 35 tundi
Teemad:
1. Kaardiõpetus
2. Geoloogia
3. Pinnamood
4. Rahvastik

1. Kaardiõpetus

Õppesisu	Õpitulemused
Maa kuju ja suurus. Kaartide mitmekesisus ja otstarve. Üldgeograafilised ja temaatilised kaardid, sh maailma ja Euroopa poliitiline kaart. Trüki- ja arvutikaardid, sh interaktiivsed kaardid. Mõõtkava, vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil. Suundade määramine looduses ja kaardil. Asukoht ja selle määramine, geograafilised koordinaadid. Ajavööndid.	►leiab vajaliku kaardi teatmeteostest või internetist ning kasutab atlase kohanimede registrit; ►määrab suundi kaardil kaardivõrgu ja looduses kompassi järgi; ►mõõdab vahemaid kaardil erinevalt esitatud mõõtkava kasutades ning looduses sammupaari abil; ►määrab etteantud koha geograafilised koordinaadid ja leiab

Põhimõisted: plaan, kaart, üldgeograafiline ja teemakaart, arvutikaart, interaktiivne kaart, satelliidifoto, aerofoto, asimuut, leppemärgid, mõõtkava, suure- ja väikesemõõtkavaline kaart, kaardi üldistamine, poolus, paralleel, ekvaator, meridiaan, algmeridiaan, geograafiline laius, geograafiline pikkus, geograafilised koordinaadid, kaardivõrk, ajavöönd, maailmaaeg, vööndiaeg, kohalik päikeseaeg, kuupäevaraja. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Praktilised ülesanded kooliümbruse kaardiga. Ilmakaarte ja asimuudi määramine kompassiga. Kaardi järgi objektide leidmine ja asukohta kirjeldamine ning sammupaariga vahemaade mõõtmine. 2. Info leidmiseks interaktiivse kaardi kasutamine (vahemaade mõõtmine, aadressi järgi otsing, koordinaatide määramine, objektide leidmine ja tähistamine).	koordinaatide järgi asukoha; ►määrab ajavööndite kaardi abil kellaaja erinevuse maakera eri kohtades; ►koostab lihtsa plaani etteantud kohast; ►kasutab trüki- ja arvutikaarte, tabeleid, graafikuid, diagramme, jooniseid, pilte ja tekste, et leida infot, kirjeldada protsesse ja nähtusi, leida nendevahelisi seoseid ning teha järeldusi.

Lõiming:

Matemaatika: mõõtmine, mõõtühikute kasutamine ja teisendamine, diagrammi lugemine ja koostamine, skaala ja plaani koostamine;
Ajalugu: geograafia areng, maadeavastused, ajaloos kasutatavad kaardid;
E**esti keel**: kohanimede õigekiri, suur algustäht;
Võõrkeel: sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel;
Kehaline kasvatus: orienteerumine maastikul.
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: oskus seostada igapäevaelus toimivaid nähtusi loodusteadusliku taustaga ja loodusnähtusi praktilise tegevusega, eluks vajalike oskuste omandamine ning omandatud teadmiste ja oskuste kasutamine praktilises tegevuses.
Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete portaalidega tutvumine ja nende kasutamine vajaliku info leidmiseks.
Teabekeskkond: töö allikatega: info otsimine ja kriitiline hindamine
Tervis ja ohutus: liikumine looduses.

2. Geoloogia

Õppesisu	Õpitulemused
Maa siseehitus. Laamad ja laamade liikumine. Maavärinad. Vulkaaniline tegevus. Inimeste elu ja majandustegevus seismilistes ning vulkaanilistes piirkondades. Kivimid ja nende teke. **Põhimõisted:** maakoor, vahevöö, tuum, mandriline ja ookeaniline maakoor, laam, kurrutus, magma, vulkaan, magmakolle, vulkaani lõõr, kraater, laava, tegutsev ja kustunud vulkaan, kuumaveeallikas, geiser, maavärin, murrang, seismilised lained, epitsenter, fookus, tsunami, murenemine, murendmaterjal, sete, settekivim, tardkivim, paljand, kivistis ehk fossiil. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Kivimite (liivakivi, lubjakivi, põlevkivi, kivisöe, graniidi) ja setete (liiva, kruusa, savi) iseloomustamine ning võrdlemine. 2. Teabeallikate põhjal lühiülevaate või esitluse koostamine ühest geoloogilisest nähtusest (maavärinast või vulkaanist) või mõne piirkonna iseloomustamine geoloogilisest aspektist.	►kirjeldab jooniste abil Maa siseehitust ja toob näiteid selle uurimise võimalustest; ►iseloomustab etteantud jooniste ja kaartide järgi laamade liikumist ning laamade servaaladel esinevaid geoloogilisi protsesse: vulkanismi, maavärinaid, pinnavormide ja kivimite teket ning muutumist; ►teab maavärinate ja vulkaanipursete tekkepõhjusi, näitab kaardil nende peamisi esinemispiirkondi, toob näiteid tagajärgede kohta ning oskab võimaliku ohu puhul käituda; ►toob näiteid inimeste elu ja majandustegevuse kohta seismilistes ning vulkaanilistes piirkondades; ►selgitab kivimite murenemist, murendmaterjali ärakannet ja settimist ning sette- ja tardkivimite teket; ►iseloomustab ja tunneb nii looduses kui ka pildil liiva, kruusa, savi, moreeni, graniiti, liivakivi, lubjakivi, põlevkivi ja kivisütt ning toob näiteid nende kasutamise kohta; ►mõistab geoloogiliste uuringute vajalikkust ja omab ettekujutust geoloogide tööst.

Lõiming:

7. kl loodusõpetus: aine tihedus ja mass, temperatuur, sulamine, tahkumine, sulamistemperatuur, soojusülekande liigid, konvektsioon, soojuspaisumine;
8. kl füüsika: aine tihedus ja rõhk,
9. kl füüsika: lained; ainete olekute muutused;
Ajalugu: katastroofilised maavärinad ja vulkaanipursked minevikus;
Bioloogia: fossiilid;
Matemaatika: andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine;
Võõrkeel: sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel.
Teabekeskkond: info kogumine ja töötlemine ja kriitiline hindamine, jooniste kirjeldamine, seoste leidmine.
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: looduses esinevate nähtuste kohta omandatud teadmiste rakendamine, huvi tekitamine geoloogia kui tegevusala vastu, loodusteadlase elukutse.
Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete kaartide ja mängude kasutamine, teadmiste omandamine animatsioonide abil.
Tervis ja ohutus: looduskatastroofide ohupiirkonnad maailmas, ohutegurid.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: päästeaktsioonid, fondid, abipaketid, annetused.
Keskkond ja jätkusuutlik areng: kivimid kui ammenduvad loodusvarad.

3. Pinnamood

Õppesisu	Õpitulemused
Pinnavormid ja pinnamood. Pinnamoe kujutamine kaartidel. Mäestikud ja mägismaad. Inimese elu ja majandustegevus mägise pinnamoega aladel. Tasandikud. Inimese elu ja majandustegevus tasase pinnamoega aladel. Maailmamere põhjareljeef. Pinnamoe ja pinnavormide muutumine aja jooksul. **Põhimõisted:** pinnamood ehk reljeef, samakõrgusjoon ehk horisontaal, absoluutne kõrgus, suhteline kõrgus, profiiljoon, pinnavorm, mägi, mäeahelik, mäestik, mägismaa, tasandik, kiltmaa, madalik, alamik, mandrilava, mandrinõlv, ookeani keskmäestik, süvik, erosioon,	►on omandanud ülevaate maailma mägisema ja tasasema reljeefiga piirkondadest, nimetab ning leiab kaardil mäestikud, mägismaad, kõrgemad tipud ja tasandikud (kiltmaad, lauskmaad, madalikud, alamikud); ►iseloomustab suuremõõtkavalise kaardi järgi pinnavorme ja pinnamoodi; ►iseloomustab piltide, jooniste ja kaardi järgi etteantud koha pinnamoodi ning pinnavorme; ►kirjeldab joonise ja kaardi järgi maailmamere põhjareljeefi ning

uhtorg. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** Kaartide ja muude teabeallikate järgi ühe piirkonna pinnavormide ja pinnamoe iseloomustuse koostamine.	seostab ookeani keskaheliku ja süvikute paiknemise laamade liikumisega; ►toob näiteid pinnavormide ja pinnamoe muutumisest erinevate tegurite (murenemise, tuule, vee, inimtegevuse) toimel; ►toob näiteid inimeste elu ja majandustegevuse kohta mägistel ja tasastel aladel, mägedes liikumisega kaasnevatest riskidest ning nende vältimise võimalustest.

Lõiming:

Erinevalt teistest on see teema suhteliselt iseseisev ja vähe lõimitav teiste õppeainetega.
Füüsika: soojuspaisumine murenemisprotsessis;
Ajalugu: pinnamoe mõju asustuse kujunemisele, ajaloosündmustega seotud konkreetsete pinnavormide (Skandinaavia mäestik, Alpid, Püreneed jmt) leidmine kaardilt;
Kehaline kasvatus: pinnamoe lugemine orienteerumiskaardilt ja sellega arvestamine raja läbimisel;
Läbiv teema – turvalisus: nõlvakalle ja liiklus.
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: omandatud oskuste rakendamine praktikas
Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete kaartide ja materjalide kasutamine.
Tervis ja ohutus: omandatud teadmiste rakendamine igapäevaelus, ohud looduses.
Teabekeskkond: pildimaterjalipõhise info töötlemine ja protsesside kirjeldamine, seoste leidmine.
Keskkond ja jätkusuutlik areng: looduskeskkonna hoidmine, seos inimtegevusega ja abinõud mõjude vähendamiseks.

4. Rahvastik

Õppesisu	Õpitulemused

Riigid maailma kaardil. Erinevad rassid ja rahvad. Rahvastiku paiknemine ja tihedus. Maailma rahvaarv ja selle muutumine. Linnastumine. **Põhimõisted:** riik, poliitiline kaart, geograafiline asend, rahvastik, rass, rahvastiku tihedus, linnastumine, linn, linnastu. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** Kaartide ja muude teabeallikate järgi ühe riigi üldandmete ja sümboolika leidmine, geograafilise asendi ja rahvastiku paiknemise iseloomustamine.	►iseloomustab etteantud riigi geograafilist asendit; ►nimetab ja näitab maailmakaardil suuremaid riike ning linnu; ►toob näiteid rahvaste kultuurilise mitmekesisuse kohta ning väärtustab eri rahvaste keelt ja traditsioone; ►leiab kaardilt ja nimetab maailma tihedamalt ja hõredamalt asustatud alad ning iseloomustab rahvastiku paiknemist etteantud riigi; ►iseloomustab kaardi ja jooniste järgi maailma või mõne piirkonna rahvaarvu muutumist; ►kirjeldab linnastumist, toob näiteid linnastumise põhjuste ja linnastumisega kaasnevate probleemide kohta.

Lõiming:

Ajalugu: maailma poliitiline kaart, inimasustus eri regioonides, linnade paiknemine ja teke;
Matemaatika: diagrammide analüüs, osatähtsuse protsent, töö arvandmetega, IT-andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine;
Võõrkeel: sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel, kohanimede õigekiri ja häädamine.
Lõiming õppekava läbivate teemadega
Teabekeskkond: info otsimine ja töötlemine, kriitiline analüüs
Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete infoallikate kasutamine.
Kultuuriline identiteet: maailma mitmekesisus, sallivus ja tolerants erinevate seisukohtade suhtes, erinevate huvide vahel konsensuse leidmine.
Tervis ja ohutus: käitumine võõras kultuurikeskkonnas, konfliktide vältimine, erinevate tavadega arvestamine; liiklus, kuritegevus.
Keskkond ja jätkusuutlik areng: asustustiheduse mõju looduskeskkonnale ja loodusvaradele.
Väärtused ja kõlblus: sotsiaalsed probleemid

Geograafia - 8. klass
Õppeaine maht: 70 tundi

Teemad :
1. Kliima
2. Veestik
3. Loodusvööndid

1. Kliima

Õppesisu	Õpitulemused
Ilm ja kliima. Kliimadiagrammid ja kliimakaardid. Kliimat kujundavad tegurid. Päikesekiirguse jaotumine Maal. Aastaaegade kujunemine. Temperatuuri ja õhurõhu seos. Üldine õhuringlus. Ookeanide, merede ja pinnamoe mõju kliimale. Kliimavöötmed. Ilma ja kliima mõju inimtegevusele. **Põhimõisted:** ilm, kliima, ilmakaart, kliimakaart, kliimadiagramm, kuu ja aasta keskmine temperatuur, päikesekiirgus, õhumass, passaadid, mandriline ja mereline kliima, briisid, lumepiir, tuulepealne ja tuulealune nõlv, kliimavööde. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Internetist ilma andmete leidmine ja nende põhjal ilma iseloomustamine etteantud kohas. 2. Kliima võrdlemine kliimakaartide ja - diagrammide järgi kahes etteantud kohas ning erinevuste selgitamine.	►teab, mis näitajatega iseloomustatakse ilma ja kliimat; ►leiab teavet Eesti ja muu maailma ilmaolude kohta ning teeb selle põhjal praktilisi järeldusi oma tegevust ja riietust planeerides; ►selgitab päikesekiirguse jaotumist Maal ning teab aastaaegade vaheldumise põhjusi; ►iseloomustab joonise järgi üldist õhuringlust; ►selgitab ookeanide, merede ja pinnamoe mõju kliimale; ►leiab kliimavöötmete kaardil põhi- ja vahekliimavöötmed ning viib tüüpilise kliimadiagrammi kokku vastava kliimavöötmega; ►iseloomustab ja võrdleb temaatiliste kaartide ja kliimadiagrammide järgi etteantud kohtade kliimat ning selgitab erinevuste põhjusi; ►toob näiteid ilma ja kliima mõjust inimtegevusele.

Lõiming:
8. kl füüsika: valgus ja valguse sirgjooneline levimine; valguse peegeldumine ja neeldumine, langemis- ja peegeldumisnurk; rõhumisjõud looduses ja tehnikas, rõhk, baromeeter, soojusülekanne, soojusliikumine, soojuspaisumine, Celsiuse skaala, universaalne temperatuuriskaala, siseenergia, soojusmahtuvus, temperatuurimuut, soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus;
Matemaatika: joon- ja tulpdiagrammi lugemine, aritmeetilise keskmise ja temperatuuriamplituudi arvutamine;
Võõrkeel: sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.
Lõiming õppekava läbivate teemadega
Teabekeskkond: info kasutamine, omandatud teadmiste rakendamine, jooniste lugemine.
Tervis ja ohutus: ohtlikud ilmastikunähtused, selle mõju tervisele, inimtegevusele, võimalikud abinõud, käitumine **.**
Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete allikate kasutamine.
Elukestev õpe ja karjääri planee-rimine: omandatud teadmiste kasutamine igapäevaelus.
Tervis ja ohutus: päikesekiirgusega kaasnevad ohud, sellega arvestamine reisidel.
Lõiming õppekava läbivate teemadega
Teabekeskkond: info kasutamine, omandatud teadmiste rakendamine, jooniste lugemine.
Tervis ja ohutus: ohtlikud ilmastikunähtused, selle mõju tervisele, inimtegevusele, võimalikud abinõud, käitumine **.**
Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete allikate kasutamine.
Elukestev õpe ja karjääri planee-rimine: omandatud teadmiste kasutamine igapäevaelus.
Tervis ja ohutus: päikesekiirgusega kaasnevad ohud, sellega arvestamine reisidel.

2. Veestik

Õppesisu	Õpitulemused
Veeressursside jaotumine Maal. Veeringe. Maailmameri ja selle osad. Temperatuur, soolsus ja jääolud maa-ilmamere eri osades. Mägi- ja tasandikujõed, vooluvee mõju pinnamoe kujunemisele. Jõgede veerežiim, üleujutused. Järved ja veehoidlad.	►seostab etteantud piirkonna veekogude arvukuse ja veetaseme muutused kliimaga; ►iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi meresid, sh Läänemerd, ning toob esile erinevuste põhjused; ►iseloomustab ja võrdleb jooniste, fotode, sh satelliidifotode ja kaartide põhjal jõgesid ning vee kulutavat, edasikandvat ja kuhjavat

Veekogude kasutamine ja kaitse. **Põhimõisted:** veeringe, maailmameri, ookean, laht, väin, sisemeri, ääremeri, vee soolsus, lang, voolukiirus, põrke- ja laugveer, soot, jõeorg, sälk-, lamm- ja kanjonorg, delta, kõrgvesi, madalvesi, üleujutus, soolajärv. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Jooniste, fotode, sh satelliidifotode ja kaartide järgi vooluvee kulutava ja kuhjava tegevuse uurimine etteantud jõe erinevatel lõikudel. 2. Teabeallikate järgi ülevaate koostamine etteantud mere kohta.	tegevust erinevatel lõikudel; ►põhjendab teabeallikate, sh kliimadiagrammide abil veetaseme muutumist jões; ►iseloomustab teabeallikate põhjal järvi ja veehoidlad ning nende kasutamist; ►iseloomustab veeringet, selgitab vee ja veekogude tähtsust looduses ja inimtegevusele ning toob näiteid vee kasutamise ja kaitse vajaduse kohta.

Lõiming:

Keemia/loodusõpetus: soolsus;
F**üüsika:** aine olekud, veeringe, (aurumine, kondenseerumine), vee kulutav ja kuhjav tegevus;
Matemaatika: andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine;
Bioloogia: veekogud kui elukeskkond ning veekogude reostumine ja kaitsmine;
Võõrkeel: sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel, kohanimede õigekiri ja hääldamine.
Lõiming õppekava läbivate teemadega
Keskkond ja jätkusuutlik areng: vesi kui taastuv loodusvara, veega seotud probleemid.
Tehnoloogia ja innovatsioon: animatsioonid, interaktiivsed mängud.
Teabekeskkond: info hankimine ja kasutamine.
Tervis ja ohutus: üleujutustega kaasnevad riskid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng: vee ja veekogude jätkusuutlik kasutamine.

3. Loodusvööndid

Õppesisu	Õpitulemused
Looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed. Loodusvööndid ja nende paiknemise seaduspärasused. Jäävöönd. Tundra. Parasvöötme okas- ja lehtmets. Parasvöötme rohtla. Vahemereline põõsastik ja mets. Kõrb. Savann. Ekvatoriaalne vihmamets. Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes. Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes. **Põhimõisted:** loodusvöönd, põhja- ja lõunapöörijoon, seniit, põhja- ja lõunapolaarjoon, polaaröö ja -päev, igikelts, taiga, stepp, preeria, oaas, kõrbestumine, leet-, must- ja punamuld, erosioon, bioloogiline mitmekesisus, põlisrahvas, kõrgusvööndilisus, kõrgmäestik, metsapiir, mandri- ja mägiliustik, Arktika, Antarktika. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Teabeallikate põhjal etteantud piirkonna iseloomustuse koostamine, kus on analüüsitud looduskomponentide vastastikuseid seoseid ning inimtegevust ja keskkonnaprobleeme. 2. Ühe loodusvööndi kohta mõistekaardi koostamine.	►tunneb joonistel ja piltidel ära loodusvööndid ning iseloomustab kaardi järgi nende paiknemist; ►iseloomustab loodusvööndite kliimat, veestikku, mullatekke tingimusi, tüüpilisi taimi ja loomi ning analüüsib nendevahelisi seoseid; ►tunneb ära loodusvööndite tüüpilised kliimadiagrammid ning joonistel ja piltidel maastiku, taimed, loomad ja mullad; ►teab kõrgusvööndilisuse tekkepõhjusi ning võrdleb kõrgus-vööndilisust eri mäestikes; ►selgitab liustike tekkepõhjusi ning iseloomustab nende paiknemist ja tähtsust; ►toob näiteid looduse ja inimtegevuse vastasmõju kohta erinevates loodusvööndites ja mäestikes; ►iseloomustab ja võrdleb teabeallikate põhjal etteantud piirkondi: geograafilist asendit, pinnamoodi, kliimat, veestikku, mullastikku, taimestikku, maakasutust, loodusvarasid, rahvastikku, asustust, teedevõrku ja majandust ning analüüsib nendevahelisi seoseid.

Lõiming:

Bioloogia: elus ja eluta looduse vastastikused seosed, bioloogiline mitmekesisus, organismide kohastumused erinevates keskkondades, keskkonnaprobleemid loodusvööndites;
Keemia: aineringed;
Füüsika: õhutemperatuur ja õhurõhk, õhuringlus;
A**jalugu:** inimasustus erinevates keskkonnatingimustes;
Emakeel: väljendusoskuse arendamine piirkondade kirjeldamisel ja iseloomustamisel;
Võõrkeel: sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.
Lõiming õppekava läbivate teemadega
Teabekeskkond: info leidmine kaartidelt ja piltidelt, selle kasutamine seoste ja protsesside selgitamisel, teadmiste süstematiseerimine.
Keskkond ja jätkusuutlik areng: inimtegevuse võimalused, keskkonda säästev käitumine. keskkonnaprobleemid, keskkonnakaitse
Tervis ja ohutus: keskkonna mõju inimesele ja abinõud tervise kaitseks, liikumine looduses.

Geograafia - 9. klass

Õppeaine maht: 70 tundi
Teemad:
1. Euroopa ja Eesti geograafiline asend, pinnamood ning geoloogia
2. Euroopa ja Eesti kliima
3. Euroopa ja Eesti veestik
4. Euroopa ja Eesti rahvastik
5. Euroopa ja Eesti asustus
6. Euroopa ja Eesti majandus
7. Euroopa ja Eesti põllumajandus ning toiduainetööstus
8. Euroopa ja Eesti teenindus

1. **Euroopa ja Eesti geograafiline asend, pinnamood ning geoloogia**

Õppesisu	Õpitulemused
Euroopa ja Eesti asend, suurus ning piirid. Euroopa pinnamood. Pinnamoe seos geoloogilise ehitusega. Eesti pinnamood. Eesti geoloogiline ehitus ja maavarad. Mandrijää tegevus Euroopa, sh Eesti pinnamoe kujunemises. **Põhimõisted:** loodusgeograafiline ja majandusgeograafiline asend, Eesti põhikaart, maastik, kõrg-ja madalmäestik, lauskmaa, kurd-mäestik, noor ja vana mäestik, platvorm, kilp, geokronoloogiline skaala, kõrgustik, madalik, lavamaa, aluspõhi, pinnakate, mandrijää, moreen, moreenküngas, voor, moreentasandik. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Eesti ja mõne teise Euroopa riigi geograafilise asendi võrdlemine. 2. Teabeallikate põhjal ülevaate koostamine kodumaakonna pinna-moest ja maavaradest ning seostamine geoloogilise ehitusega.	►iseloomustab etteantud Euroopa riigi, sh Eesti geograafilist asendit; iseloomustab ja võrdleb kaardi järgi etteantud piirkonna, sh Eesti pinnavorme ja pinnamoodi; ►seostab Euroopa suuremaid pinnavorme geoloogilise ehitusega; iseloomustab jooniste, temaatiliste kaartide ning geokronoloogilise skaala järgi Eesti geoloogilist ehitust; ►iseloomustab kaardi järgi maavarade paiknemist Euroopas, sh Eestis; ►iseloomustab mandrijää tegevust pinnamoe kujundajana Euroopas, sh Eestis; ►nimetab ning leiab Euroopa ja Eesti kaardil mäestikud, kõrgustikud, kõrgemad tipud, tasandikud: lauskmaad, lavamaad, madalikud, alamikud.

Lõiming:

Ajalugu ja ühiskonnaõpetus: Euroopa poliitiline kaart, geokronoloogilise ja ajaloolise ajaskaala võrdlemine;
Keemia: alused, lahustumine;
Võõrkeel: sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.
Teabekeskkond: info otsimine kaartidelt ja selle kasutamine.
Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete allikate kasutamine
Kultuuriline identiteet: kultuuriline mitmekesisus, tolerants.
Tervis ja ohutus: vulkaanilised ja maavärinaohtlikud piirkonnad, inimtegevus ja liiklus tasastel ning mägistel aladel.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: teadus, teadlane, geoloog, geograaf.
Keskkond ja jätkusuutlik areng: maavarad kui taastumatud loodusvarad, nende kasutamisega kaasnevad keskkonnaprobleemid.

2. Euroopa ja Eesti kliima

Õppesisu	Õpitulemused
Euroopa, sh Eesti kliimat kujundavad tegurid. Regionaalsed kliimaerinevused Euroopas. Eesti kliima. Euroopa ilmakaart. Kliimamuutuste võimalikud tagajärjed Euroopas. **Põhimõisted:** samatemperatuurijoon ehk isoterm, õhurõhk, hoovus, läänetuuled, kõrgja madalrõhuala, soe ja külm front, tsüklon, antitsüklon. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** Interneti andmete järgi ilma võrdlemine etteantud kohtades ning erinevuste põhjendamine.	►iseloomustab Euroopa, sh Eesti kliima regionaalseid erinevusi ja selgitab kliimat kujundavate tegurite mõju etteantud koha kliimale; ►iseloomustab ilmakaardi järgi etteantud koha ilma (õhurõhk, kõrg- või madalrõhuala, soe ja külm front, sademed, tuuled); ►mõistab kliimamuutuste uurimise olulisust ja toob näiteid tänapäevaste uurimisvõimaluste kohta; ►toob näiteid kliimamuutuste võimalike tagajärgede kohta.

Lõiming:

Füüsika: valgus ja valguse sirgjooneline levimine, valguse peegeldumine ja neeldumine, langemis- ja peegeldumisnurk, rõhumisjõud looduses ja tehnikas, rõhk, baromeeter, soojusülekanne, soojusliikumine, soojuspaisumine, Celsiuse skaala, universaalne temperatuuriskaala, siseenergia, soojusmahtuvus, temperatuurimuut, soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus, õhu liikumine tsüklonis, sademete teke;
Matemaatika: kliimadiagrammi lugemine, aritmeetilise keskmise ja temperatuuriamplituudi arvutamine;

Võõrkeel: sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.
Teabekeskkond: kaardilt ja graafikutelt info otsimine ja kasutamine kirjelduse koostamisel, ülesannete lahendamisel.
Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete allikate kasutamine.
Tervis ja ohutus: ohtlikud ilmastikunähtused.

3. Euroopa ja Eesti veestik

Õppesisu	Õpitulemused
Läänemere eripära ja selle põhjused. Läänemeri kui piiriveekogu, selle majanduslik kasutamine ja keskkonnaprobleemid. Läänemere eriilmelised rannikud. Põhjavee kujunemine ja liikumine. Põhjaveega seotud probleemid Eestis. Sood Euroopas, sh Eestis. **Põhimõisted:** valgla, veelahe, riimvesi, pankrannik, laidrannik, skäärrannik, luide, maasäär, rannavall, põhjavesi, veega küllastunud ja küllastamata kihid, põhjavee tase, vett läbilaskvad ning vett pidavad kivimid ja setted. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** Kodukoha joogivee, selle omaduste ja kasutamise uurimine.	►iseloomustab Läänemere eripära ja keskkonnaprobleeme ning toob näiteid nende lahendamise võimaluste kohta; ►kirjeldab ja võrdleb eriilmelisi Läänemere rannikulõike: pank-, laid- ja skäärrannikut; ►selgitab põhjavee kujunemist ja liikumist, põhjavee kasutamist kodukohas ning põhjaveega seotud probleeme Eestis; ►teab soode levikut Euroopas, sh Eestis, ning selgitab soode ökoloogilist ja majanduslikku tähtsust; ►iseloomustab Euroopa, sh Eesti rannajoont ja veestikku, nimetab ning näitab Euroopa ja Eesti kaardil suuremaid lahtesid, väinu, saari, poolsaari, järvi, jõgesid.

Lõiming:

Keemia: vee keemiline koostis, joogivesi, riimvesi, Läänemere reostumine;
Füüsika: põhjavee kujunemine;
Bioloogia: Läänemere elustiku eripära ja Läänemerega seotud keskkonnaprobleemid, soode ökoloogiline tähtsus;
Võõrkeel: sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.
Teabekeskkond: kaartidelt info otsimine ja kasutamine kirjelduse koostamisel.
Keskkond ja jätkusuutlik areng: reostusallikad, keskkonnaprobleemid ja Läänemere kaitse
Tervis ja ohutus: ohud rannikul, liikumine rabas, põhjavee reostus.

4. Euroopa ja Eesti rahvastik

Õppesisu	Õpitulemused
Euroopa, sh Eesti rahvaarv ja selle muutumine. Sündimuse, suremuse ja loomuliku iibe erinevused Euroopa riikides. Rahvastiku soolis-vanuseline koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid. Ränded ja nende põhjused. Eesti rahvuslik koosseis ja selle kujunemine. Rahvuslik mitmekesisus Euroopas. **Põhimõisted:** rahvaloendus, rahvastikuregister, sündimus, suremus, loomulik iive, rahvastiku-püramiid, rahvastiku vananemine, ränne ehk migratsioon, sisseränne, väljaränne, vabatahtlik ränne, sundränne, pagulased, rahvuslik koosseis. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Teabeallikate järgi oma maakonna või koduasula rahvastiku	►leiab teabeallikatest infot riikide rahvastiku kohta, toob näiteid rahvastiku uurimise ja selle olulisuse kohta; ►analüüsib teabeallikate järgi Euroopa või mõne piirkonna, sh Eesti rahvaarvu, selle muutumist; ►iseloomustab ja analüüsib teabeallikate, sh rahvastikupüramiidi järgi etteantud riigi, sh Eesti rahvastikku ja selle muutumist; ►toob näiteid rahvastiku vananemisega kaasnevatest probleemidest Euroopas, sh Eestis, ning nende lahendamise võimaluste kohta; ►selgitab rännete põhjusi, toob konkreetseid näiteid Eestist ja mujalt Euroopast; ►iseloomustab Eesti rahvuslikku koosseisu ning toob näiteid Euroopa kultuurilise mitmekesisuse kohta.

analüüsimine. 2. Rahvastikupüramiidi põhjal rahvastiku soolis-vanuselise koosseisu analüüsimine etteantud Euroopa riigis.	

Lõiming:
Ajalugu ja ühiskonnaõpetus: migratsioon Euroopas, sh Eestis, ja selle mõju ühiskonnale;
Matemaatika: diagrammide analüüs, üldkordajate arvutamine;
Võõrkeel: sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.
Teabekeskkond: graafikutelt ja diagrammidelt info lugemine ja kasutamine seaduspärasuste ning protsesside kirjeldamisel.
Tehnoloogia ja innovatsioon: interaktiivsete teabeallikate kasutamine.
Kultuuriline identiteet: kultuuriline mitmekesisus, tolerants.

5. Euroopa ja Eesti asustatus

Õppesisu	Õpitulemused
Rahvastiku paiknemine Euroopas. Linnad ja maa-asulad. Linnastumise põhjused ja linnastumine Euroopas. Rahvastiku paiknemine Eestis. Eesti asulad. Linnastumisega kaasnevad majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid. **Põhimõisted:** linnastumine, linnastu, valglinnastumine. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** Lühiuurimuse koostamine koduasulast.	►analüüsib kaardi järgi rahvastiku paiknemist Euroopas, sh Eestis; ►analüüsib linnade tekke, asukoha ja arengu vahelisi seoseid Euroopa, sh Eesti näitel; ►nimetab linnastumise põhjusi, toob näiteid linnastumisega kaasnevate probleemide kohta Euroopas, sh Eestis, ja nende lahendamise võimalustest; ►võrdleb linna ja maa-asulaid ning analüüsib linna- ja maaelu erinevusi; ►nimetab ja näitab kaardil Euroopa riike ja pealinnu ning Eesti

	suuremaid linnu.

Lõiming:

Ajalugu ja ühiskonnaõpetus: linnade kujunemine ja kasv Euroopas, Eesti asustus ja haldusjaotus minevikus ja tänapäeval, linnastumisega kaasnevad probleemid;
Bioloogia: linnastumisega kaasnevad keskkonnaprobleemid;
Matemaatika: andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine, rahvastiku keskmise tiheduse arvutamine;
Võõrkeel: sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.
Teabekeskkond: kaartidelt info lugemine ja kasutamine seaduspärasuste ja protsesside kirjeldamisel.
Tehnoloogia ja innovatsioon: andmeportaalid, interaktiivne mäng.
Teabekeskkond, kultuuriline identiteet: eelnevalt välja toodud seosed, teadmiste rakendamine.

6. Euroopa ja Eesti majandus

Õppesisu	Õpitulemused
Majandusressursid. Majanduse struktuur, uued ja vanad tööstusharud. Energiaallikad, nende kasutamise eelised ja puudused. Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid. Eesti energiamajandus. Põlevkivi kasutamine ja keskkonnaprobleemid. Euroopa peamised majanduspiirkonnad. **Põhimõisted:** majanduskaardid, majandusressursid, taastuvad ja taastumatud loodusvarad, kapital, tööjõud, tööjõu kvaliteet,	►analüüsib loodusressursside, tööjõu, kapitali ja turgude mõju Eesti majandusele ning toob näiteid majanduse spetsialiseerumise kohta; ►rühmitab majandustegevused esmasektori, tööstuse ja teeninduse vahel; ►selgitab energiamajanduse tähtsust, toob näiteid energiaallikate ja energiatootmise mõju kohta keskkonnale; ►analüüsib soojus-, tuuma- ja hüdroelektrijaama või tuulepargi kasutamise eeliseid ja puudusi elektrienergia tootmisel; ►analüüsib teabeallikate järgi Eesti energiamajandust; iseloomustab

esmasektor, tööstus, teenindus, energiamajandus, energiaallikad: soojus-, tuuma-, hüdro-, tuule- ja päikeseenergia. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** Kahe Euroopa riigi energiaallikate kasutamise analüüsimine elektrienergia tootmisel.	põlevkivi kasutamist energia tootmisel; ►toob näiteid Euroopa, sh Eesti energiaprobleemide kohta; teab energia säästmise võimalusi ning väärtustab säästlikku energia tarbimist; ►toob näiteid Euroopa peamiste majanduspiirkondade kohta.

Lõiming:
Ühiskonnaõpetus: majanduse struktuur, tööjõud, kapital;
Füüsika: energialiigid;
Keemia: süsinikuühendid kütustena;
Matemaatika: andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine,
Võõrkeel: sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: elukutse valik ja töövõimalused.
Teabekeskkond: infoportaalidest, kaartidelt info leidmine ja kasutamine seadus-pärasuste ja protsesside kirjeldamisel.
Tehnoloogia ja innovatsioon: andmeportaalid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng: energia tarbimine ja säästmine, keskkonnaprobleemid.
Teabekeskkond, kultuuriline identiteet: eelnevalt välja toodud seosed, teadmiste rakendamine.

7. Euroopa ja Eesti põllumajandus ning toiduainetööstus

Õppesisu	Õpitulemused
Põllumajanduse arengut mõjutavad looduslikud tegurid. Eri tüüpi põllumajandusettevõtted ja toiduainetööstus Euroopas. Eesti	►toob näiteid taime- ja loomakasvatusharude kohta; ►iseloomustab põllumajanduse arengueeldusi Eestis ja põhjendab

põllumajandus ja toiduainetööstus. Põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemid. **Põhimõisted:** taimekasvatus ja loomakasvatus, maakasutus, haritav maa, looduslik rohumaa, taimekasvuperiood, looma- ja taime-kasvatustalud, istandused. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** Toidukaupade päritolu uurimine ning koduja välismaise kauba osatähtsuse hindamine tootegrupiti.	spetsialiseerumist; ►iseloomustab mulda kui ressurssi; ►toob näiteid eri tüüpi põllumajandusettevõtete kohta Euroopas, sh Eestis; ►toob näiteid kodumaise toidukauba eeliste kohta ja väärtustab Eesti tooteid; ►toob näiteid põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemide ja nende lahendamise võimaluste kohta.

Lõiming:
Bioloogia: toiduainete koostis, tervislik toitumine, toiduvalmistamise tehnoloogia; taimede kasvunõuded kui taimekasvatussaaduste tootmise alus, loomade kasv ja areng kui loomakasvatussaaduste tootmise alus;
Keemia: toidulisandid, taimekaitsevahendid, väetised;
Ajalugu: erinevate kultuuride traditsioonid;
Võõrkeel: sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel;
Matemaatika: ühikud (t, ha), saagikuse arvestamine (t/ha kohta).
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: elukutse valik ja töövõimalused.
Teabekeskkond: info otsimine ja kasutamine kirjelduse ja üldistuste koostamisel.
Tehnoloogia ja innovatsioon: andmeportaalid. .
Tervis ja ohutus: tervislik toitumine.
Keskkond ja jätkusuutlik areng: maa kasutamine, elupaigad, elurikkus, muld kui taastuv loodusvara, mahepõllundus, keskkonnaprobleemid.

8. Euroopa ja Eesti teenindus

Õppesisu	Õpitulemused
Teenindus ja selle jaotumine. Turism kui kiiresti arenev majandusharu. Turismi liigid. Euroopa peamised turismiressursid. Turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid. Eesti turismimajandus. Transpordi liigid, nende eelised ja puudused sõitjate ning erinevate kaupade veol. Euroopa peamised transpordikoridorid. Eesti transport. **Põhimõisted:** isiku- ja äriteenused, avaliku ja erasektori teenused, turism, transport, transiitveod. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Teabeallikate põhjal ülevaate koostamine oma linna või maakonna turismiarengu eeldustest ja peamistest vaatamisväärsustest. 2. Reisi marsruudi ja graafiku koostamine, kasutades teabeallikaid.	►toob näiteid erinevate teenuste kohta; ►iseloomustab ja analüüsib teabeallikate järgi etteantud Euroopa riigi, sh Eesti turismi arengueeldusi ja turismimajandust; ►toob näiteid turismi positiivsete ja negatiivsete mõjude kohta riigi või piirkonna majandus-ja sotsiaalelule ning looduskeskkonnale; ►analüüsib transpordiliikide eeliseid ja puudusi reisijate ja erinevate kaupade veol; ►toob näiteid Euroopa peamiste transpordikoridoride kohta; ►iseloomustab ja analüüsib teabeallikate järgi eri transpordiliikide osa Eesti-sisestes sõitjate-ja kaubavedudes; ►toob näiteid transpordiga seotud keskkonnaprobleemide ja nende lahendamise võimaluste kohta ning väärtustab keskkonnasäästlikku transpordi kasutamist.

Lõiming:
Bioloogia: turismi ja transpordiga kaasnevad keskkonnaprobleemid;
Ajalugu ja ühiskonnaõpetus: vanad kultuuripiirkonnad ja kultuuriobjektid, usundid, poliitilise kaardi ning majandussidemete kujunemine;
Võõrkeel: sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel;
Ajalugu, kirjandus, kunst, muusika: Euroopa ja Eesti kultuuriloolised paigad kui turismiobjektid;
Matemaatika: ühikud, reisijakilomeeter, tonnkilomeeter, vahemaad.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: elukutse-valik ja töövõimalused.
Teabekeskkond: info otsimine ja kasutamine kirjelduste ja üldistuste koostamisel.
Tehnoloogia ja innovatsioon: andmeportaalid.
Tervis ja ohutus: julgeolek reisimisel, haigused, puhta vee probleemid, käitumine looduses.

Kultuuriline identiteet: rahvaste traditsioonid, käitumistavad.
Keskkond ja jätkusuutlik areng: ühistranspordi kasutamine, kütusesäästlikud liiklusvahendid.

Hindamine

Geograafia õpitulemuste hindamine lähtub õppekava üldosas ja teistes hindamist reguleerivates dokumentides toodud hindamisalustest.
Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Õpitulemusi hinnatakse kahest aspektist:
1) mõtlemistasandite arendamine geograafia kontekstis ning
2) uurimuslikud ja otsuste tegemise oskused.
Nende suhe hinde moodustumisel võiks kujuneda vastavalt 80% ja 20%.
Õpilaste mõtlemistasandite arengut geograafias hinnatakse kahel tasemel lähtuvalt saavutatud õpitulemustest:
1. Madalamat järku mõtlemistasandid, mis hõlmavad teadmist ja arusaamist. Õpitulemuste sõnastuses seostuvad madalamat järku mõtlemisoperatsioonidega järgmised märksõnad: liigitab, toob näiteid, loetleb, selgitab, tunneb ära, kasutab jne.
2. Kõrgemat järku mõtlemistasandid, mis hõlmavad analüüsi, sünteesi ja hinnangute andmist (hindamist). Kõrgemat järku mõtlemisoperatsioonidega seostuvad järgmised märksõnad: analüüsib, võrdleb, seostab, koostab, hindab, lahendab ülesandeid.
Rakendamise tasand sõltub tulemuste saavutamiseks vajalikest alaoskustest ning võib seetõttu mõnel juhul kuuluda madalamale (enamasti arusaamise), mõnel juhul aga kõrgemale tasandile. Hinde moodustumisel põhikoolis peaks madalamat ja kõrgemat järku mõtlemistasandite vahekord olema 50% ja 50%.
Uurimuslike oskuste hindamisel tuleb eraldi tähelepanu pöörata uuringute planeerimise, läbiviimise ning tulemuste analüüsi ja tõlgendamise ning esitamise oskustele. Neid saab hinnata tervikliku uurimusliku töö käigus, kuid ka üksikute etappide raames. Põhikoolis tuleb hinnata eelkõige probleemi sõnastamise, taustinfo kogumise, uurimisküsimuste sõnastamise, andmekogumise, täpsuse tagamise, tabelite-diagrammide koostamise ja analüüsi, järelduste tegemise ning tulemuste esitamise oskusi.
Probleemide lahendamisel hinnatavad üldised etapid on:
1) probleemi määratlemine;
2) probleemi sisu avamine;
3) lahendusstrateegia leidmine;
4) strateegia rakendamine ning
5) tulemuste hindamine.
Mitme samaväärse lahendiga probleemi puhul lisandub neile veel otsuse tegemine. Enam levinud mitme lahendiga probleemid on dilemmad. Nende lahendamisel peab silmas pidama, et kompetentne otsus ei lähtu vaid ühest seisukohast (k. a teaduslikust), vaid on kõigi osapoolte argumente arvestav kompromiss. Näiteks enamiku keskkonnaalaste otsuste tegemisel arvestatakse teaduslikke, majanduslikke, seadusandlikke, sotsiaalseid ja eetilis-moraalseid aspekte. Dilemmaprobleemide lahenduse hindamisel arvestatakse, mil määral on suudetud otsuse tegemisel arvesse võtta eri osapoolte argumente. Otsusetegemise metoodika õpetamisel on otstarbekas kasutada rühmatöö ja ühisõppe meetodeid.

2.3.4. Füüsika

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli füüsikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) tunneb huvi füüsika ja teiste loodusteaduste vastu ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
2) on omandanud argielus toimimiseks ja elukestvaks õppimiseks vajalikke füüsikateadmisi ning protsessioskusi;
3) oskab probleeme lahendades rakendada loodusteaduslikku meetodit;
4) on omandanud ülevaate füüsika keelest ja oskab seda lihtsamatel juhtudel kasutada;
5) arendab loodusteadusliku teksti lugemise ja mõistmise oskust, õpib teatmeteostest ning internetist leidma füüsikaalast teavet;
6) väärtustab ühiskonna jätkusuutlikku arengut ning suhtub vastutustundlikult loodusesse ja ühiskonda;
7) on omandanud ülevaate füüsika seosest tehnika ja tehnoloogiaga ning vastavatest elukutsetest;
8) arendab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, loovust ja süsteemset mõtlemist ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

Õppeaine kirjeldus

Füüsika kuulub loodusainete valdkonda ning sellel on oluline koht õpilaste loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujunemises. Füüsika tegeleb loodusnähtuste seletamise ja vastavate mudelite loomisega ning on tihedalt seotud matemaatikaga. Füüsika paneb aluse tehnika ja tehnoloogia mõistmisele ning aitab väärtustada tehnilisi elukutseid. Füüsikaõpetuses lähtutakse loodusainete (füüsika, keemia, bioloogia, geograafia) lõimimisel kahest suunast. Vertikaalselt lõimuvad need õppeained ühiste teemade kaudu, nagu areng (evolutsioon), vastastikmõju, liikumine (muutumine ja muundumine), süsteem ja struktuur; energia, tehnoloogia, keskkond (ühiskond). Vertikaalset lõimimist toetab valdkonna spetsiifikat arvestades õppeainete horisontaalne lõimumine.

Põhikooli füüsikakursus käsitleb üksnes väikest osa füüsikalistest nähtustest ja loob aluse, millel hiljem tekib tervikpilt füüsikast kui loodusteadusest. Füüsikaõppes seostatakse õpitavat igapäevaeluga, matemaatiliste oskustega, tehnika ja tehnoloogiaga ning teiste loodusainetega.

Nähtustega tutvumisel eelistatakse katset, probleemide lahendamisel aga loodusteaduslikku meetodit. Õppeprotsessis kujunevad õpilasel õpioskused, mida vajatakse edukaks (füüsika)õppeks. Lahendades arvutus-, graafilisi ning probleemülesandeid ja hinnates saadud tulemuste reaalsust, luuakse alus kriitilisele mõtlemisele.

Füüsikat õppides saab õpilane esialgse ettekujutuse füüsika keelest ja õpib seda kasutama. Õpilaste väärtushinnangud kujunevad probleemide lahendusi teaduse üldise kultuuriloolise kontekstiga seostades. Seejuures käsitletakse füüsikute osa teadusloos ning füüsika ja selle rakenduste tähendust inimkonna arengus.

Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt ning õpilase igapäevaeluga seostatult. Õppes lähtutakse õpilaste individuaalsetest iseärasustest ja võimete mitmekülgsest arendamisest, suurt tähelepanu pööratakse õpilaste õpimotivatsiooni kujundamisele. Selle saavutamiseks kasutatakse erinevaid aktiivõppevorme: probleem- ja uurimuslikku õpet, projektõpet, arutelu, ajurünnakuid, rollimänge, õuesõpet, õppekäike jne. Õppetööd planeerides võib õpetaja muuta käsitletavate teemade järjekorda, seejuures tuleb jälgida, et muudetud teemade järjestus jälgiks õpilaste arengulisi iseärasusi ning õpetamine toimuks abstraktsuse kasvamise printsiibi kohaselt. Teemade järjekorra muutmisel tuleb tagada motivatsioon füüsika õppimiseks ja seeläbi loodetav parem õpitulemuste saavutamine. Kõigis õppeetappides kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid ja IKT võimalusi.
Uurimusliku õppega omandavad õpilased probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, töö planeerimise, vaatluste tegemise, mõõtmise, tulemuste töötlemise, tõlgendamise ja esitamise oskused. Tähtsal kohal on uurimistulemuste suuline ja kirjalik esitamine, kaasates verbaalseid ning visuaalseid esitusvorme. Olulisel kohal on erinevate teabeallikate, sh interneti kasutamise ja neis leiduva teabe kriitilise hindamise oskus.

III kooliaste
III kooliastme õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:
1) kasutab füüsika mõisteid, füüsikalisi suurusi, seoseid ning rakendusi loodus- ja tehnikanähtuste kirjeldamisel, selgitamisel ja prognoosimisel;
2) lahendab situatsioon-, arvutus- ja graafilisi ülesandeid, mille lahenduse üksikosa sisaldab kuni kaks valemiga esitatud seost, ning hindab saadud tulemuse tõepärasust;
3) teisendab mõõtühikuid, kasutades eesliiteid *mega-, kilo-, detsi-, senti-, milli-, mikro-* ja *nano-;*
4) sõnastab etteantud situatsioonikirjelduse põhjal uurimisküsimuse või -küsimusi, kavandab ja viib läbi eksperimendi, töötleb katseandmeid (tabel, aritmeetiline keskmine, mõõtemääramatuse hindamine, graafik) ning teeb järeldusi uurimusküsimuses sisalduva hüpoteesi kehtivuse kohta;
5) leiab füüsikaalast infot käsiraamatutest ja tabelitest ning kasutab leitud teavet ülesannete lahendamisel;
6) visandab füüsikaliste objektide, nähtuste ja rakenduste jooniseid;
7) lahendab rakendusliku sisuga osaülesanneteks taandatavaid kompleksülesandeid;
8) tunneb ära füüsikaalaseid teemasid, probleeme ja küsimusi erinevates olukordades (loodusteaduslikud tekstid, isiklikud kogemused) ning pakub neile võimalikke selgitusi;
9) väärtustab ühiskonna jätkusuutlikku arengut ning suhtub vastutustundlikult loodusesse ja ühiskonda.

Füüsika - 8. klass
Õppeaine maht: 70 tundi

Teemad:
I Valgusõpetus
1. Valgus ja valguse sirgjooneline levimine
2. Valguse peegeldumine
3. Valguse murdumine
II Mehaanika
4. Liikumine ja jõud
5. Kehade vastastikmõju
6. Rõhumisjõud looduses ja tehnikas
7. Mehaaniline töö ja energia
8. Võnkumine ja laine

I Valgusõpetus

1. Valgus ja valguse sirgjooneline levimine

Õppesisu	Õpitulemused
Valgusallikas. Päike. Täht. Valgus kui energia. Valgus kui liitvalgus. Valguse spektraalne koostis. Valguse värvustega seotud nähtused looduses ja tehnikas. Valguse sirgjooneline levimine. Valguse kiirus. Vari. Varjutused.	►selgitab objekti Päike kui valgusallikas olulisi tunnuseid; ►selgitab mõistete valgusallikas, valgusallikate liigid, liitvalgus olulisi tunnuseid; ►loetleb valguse spektri, varju ja varjutuste olulisi tunnuseid, selgitab seost teiste nähtustega; ►teab seose, et optiliselt ühtlases keskkonnas levib valgus sirg-jooneliselt, tähendust.

Lõiming: Keemia: Reaktsioonide toimumise tingimused: fotosüntees (8)

2. Valguse peegeldumine

Õppesisu	Õpitulemused
Peegeldumisseadus. Tasapeegel, eseme ja kujutise sümmeetrilisus. Kumer- ja nõguspeegel. Mattpind. Esemete nägemine. Valguse peegeldumise nähtus looduses ja tehnikas. Kuu faaside teke.	►teab peegeldumise ja valguse neeldumise olulisi tunnuseid, kirjeldab seost teiste nähtustega ning kasutab neid praktikas; ►nimetab mõistete langemisnurk, peegeldumisnurk ja mattpind olulisi tunnuseid; ►selgitab peegeldumisseadust, s.o valguse peegeldumisel on peegeldumisnurk võrdne langemisnurgaga, ja selle tähendust; ►kirjeldab seose õigsust kinnitavat katset ning kasutab seost praktikas; ►toob näiteid tasapeegli, kumer- ja nõguspeegli kasutamise kohta

Lõiming geograafiaga: Kliima: päikesekiirgus ja pinnamoe mõju kliimale. (8)

3. Valguse murdumine

Õppesisu	Õpitulemused
Valguse murdumine. Prisma. Kumerlääts. Nõguslääts. Läätse fookuskaugus. Läätse optiline tugevus. Kujutised. Luup. Silm. Prillid. Kaug- ja lühinägelikkus. Fotoaparaat. Valguse murdumise nähtus looduses ja tehnikas. Kehade värvus. Valguse neeldumine, valgusfilter.	►kirjeldab valguse murdumise olulisi tunnuseid, selgitab seost teiste nähtustega ning kasutab neid probleemide lahendamisel; ►selgitab fookuskauguse ja läätse optilise tugevuse tähendust ning mõõtmisviisi, teab kasutatavat mõõtühikut; ►kirjeldab mõistete murdumisnurk, fookus, tõeline kujutis ja näiv

Põhimõisted: täht, täis- ja poolvari, langemis-, murdumis- ning peegeldumisnurk, mattpind, fookus, lääts, fookuskaugus, optiline tugevus, tõeline kujutis, näiv kujutis, prillid. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Läätsede ja kujutiste uurimine. 2. Läätsede optilise tugevuse määramine. 3. Täis- ja poolvarju uurimine. 4. Valguskiire murdumist kinnitavate nähtuste uurimine. 5. Värvuste ja värvilise valguse uurimine valgusfiltritega.	kujutis olulisi tunnuseid; ►selgitab valguse murdumise seaduspärasust, s.o valguse üleminekul ühest keskkonnast teise murdub valguskiir sõltuvalt valguse kiirusest ainetes kas pinna ristsirge poole või pinna ristsirgest eemale; selgitab seose D= $\frac{1}{f}$ tähendust ning kasutab seost probleemide lahendamisel; ►kirjeldab kumerläätse, nõguslääte, prillide, valgusfiltrite otstarvet ning toob kasutamise näiteid; ►viib läbi eksperimendi, mõõtes kumerläätse fookuskaugust või tekitades kumerläätsega esemest suurendatud või vähendatud kujutise, oskab kirjeldada tekkinud kujutist, konstrueerida katseseadme joonist, millele kannab eseme, läätse ja ekraani omavahelised kaugused, ning töödelda katseandmeid.

Lõiming:
Matemaatika: Võrdeline ja pöördvõrdeline sõltuvus: pöördvõrdeline sõltuvus (7)
Bioloogia: Infovahetus väliskeskkonnaga: silma ehituse ja talituse seos, nägemishäirete ennetamine ja korrigeerimine (9)

II Mehaanika

4. Liikumine ja jõud

Õppesisu	Õpitulemused
Mass kui keha inertsuse mõõt. Aine tihedus.	►kirjeldab nähtuse liikumine olulisi tunnuseid ja seost teiste

Kehade vastastikmõju. Jõud kui keha kiireneva või aeglustuva liikumise põhjustaja. Kehale mõjuva jõu rakenduspunkt. Jõudude tasakaal ja keha liikumine. Liikumine ja jõud looduses ning tehnikas.	nähtustega; ►selgitab pikkuse, ruumala, massi, pindala, tiheduse, kiiruse, keskmise kiiruse ja jõu tähendust ning mõõtmisviise, teab kasutatavaid mõõtühikuid; ►teab seose l = vt tähendust ja kasutab seost probleemide lahendamisel; ►kasutab liikumisgraafikuid liikumise kirjeldamiseks; ►teab, et seose vastastikmõju tõttu muutuvad kehade kiirused seda vähem, mida suurem on keha mass; ►teab seose p= $\frac{m}{V}$tähendust ning kasutab seost probleemide lahendamisel; ►selgitab mõõteriistade mõõtejoonlaud, nihik, mõõtesilinder ja kaalud otstarvet ja kasutamise reegleid ning kasutab mõõteriistu praktikas; ►viib läbi eksperimendi, mõõtes proovikeha massi ja ruumala, töötleb katseandmeid, teeb katseandmete põhjal vajalikud arvutused ning teeb järelduse tabeliandmete põhjal proovikeha materjali kohta; ►teab, et kui kehale mõjuvad jõud on võrdsed, siis keha on paigal või liigub ühtlaselt sirgjooneliselt; ►teab jõudude tasakaalu kehade ühtlasel liikumisel.

Lõiming:

Geograafia: Kaardiõpetus: vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil (7)
Matemaatika: positiivsed ja negatiivsed täisarvud: lihtsamad graafikud (6), võrdelise sõltuvuse graafik (7), **geomeetrilised kujundid:** pikkuste kaudne mõõtmine (8) **Statistika algmõisted:** aritmeetiline keskmine (7)
Keemia: Millega tegeleb keemia: ainete füüsikalised omadused, aine tihedus (8), lahuste tihedus (9)

5. Kehade vastastikmõju

Õppesisu	Õpitulemused
Gravitatsioon. Päikesesüsteem. Raskusjõud. Hõõrdumine, hõõrdejõud. Kehade elastsus ja plastsus. Deformeerimine, elastsusjõud. Dünamomeetri tööpõhimõte. Vastastikmõju esinemine looduses ja selle rakendamine tehnikas.	►kirjeldab nähtuste vastastikmõju, gravitatsioon, hõõrdumine, deformatsioon olulisi tunnuseid, selgitab seost teiste nähtustega ning kasutab neid nähtusi probleemide lahendamisel; ►selgitab Päikesesüsteemi ehitust; ►nimetab mõistete raskusjõud, hõõrdejõud, elastsusjõud olulisi tunnuseid; ►teab seose F = m g tähendust ning kasutab seost probleemide lahendamisel; ►selgitab dünamomeetri otstarvet ja kasutamise reegleid ning kasutab dünamomeetrit jõudude mõõtmisel; ►viib läbi eksperimendi, mõõtes dünamomeetriga proovikehade raskusjõudu ja hõõrdejõudu kehade liikumisel, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi uurimusküsimuses sisalduva hüpoteesi kehtivuse kohta; ►toob näiteid jõududest looduses ja tehnikas ning loetleb nende rakendusi.

6. Rõhumisjõud looduses ja tehnikas

Õppesisu	Õpitulemused
Rõhk. Pascali seadus. Manomeeter. Maa atmosfäär. Õhurõhk. Baromeeter. Rõhk vedelikes erinevatel sügavustel. Üleslükkejõud. Keha ujumine, ujumise ja uppumise tingimus. Areomeeter. Rõhk looduses ja selle rakendamine tehnikas.	►nimetab nähtuse ujumine olulisi tunnuseid ja seoseid teiste nähtustega ning selgitab seost teiste nähtustega ja kasutamist praktikas; selgitab rõhu tähendust, nimetab mõõtühikuid ja kirjeldab mõõtmise viisi; ►kirjeldab mõisteid õhurõhk ja üleslükkejõud; sõnastab seosed, et rõhk vedelikes ja gaasides antakse edasi igas suunas ühteviisi (Pascali seadus) ning et ujumisel ja heljumisel on üleslükkejõud võrdne kehale mõjuva raskusjõuga; ►selgitab seoste p= $\frac{F}{S}$; p = ρ g h; Fü = ρ Vg tähendust ja kasutab neid probleemide lahendamisel; ►selgitab baromeetri otstarvet ja kasutamise reegleid; ►viib läbi eksperimendi, mõõtes erinevate katsetingimuste korral kehale mõjuva üleslükkejõu.

Lõiming
Geograafia: Kliima: õhurõhk (8)
Bioloogia: Vereringe: vererõhk (9)

7. Mehaaniline töö ja energia

Õppesisu	Õpitulemused
Töö. Võimsus. Energia, kineetiline ja potentsiaalne energia. Mehaanilise energia jäävuse seadus. Lihtmehhanism, kasutegur. Lihtmehhanismid looduses ja nende rakendamine tehnikas.	►selgitab mehaanilise töö, mehaanilise energia ja võimsuse tähendust ning määramisviisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid; ►selgitab mõisteid potentsiaalne energia, kineetiline energia ja kasutegur; ►selgitab seoseid, et: a. keha saab tööd teha ainult siis, kui ta omab energiat; b. sooritatud töö on võrdne energia muutusega; c. keha või kehade süsteemi mehaaniline energia ei teki ega kao, energia võib vaid muunduda ühest liigist teise (mehaanilise energia jäävuse seadus); d. kogu tehtud töö on alati suurem kasulikust tööst; e. ükski lihtmehhanism ei anna võitu töös (energia jäävuse seadus lihtmehhanismide korral); ►selgitab seoste A= F s ja N= $\frac{A}{t}$ tähendusi ning kasutab neid probleemide lahendamisel; ►selgitab lihtmehhanismide kang, kaldpind, pöör, hammasülekanne otstarvet, kasutamise viise ning ohutusnõudeid

Lõiming:

Geograafia: Tööstus ja energiamajandus: energia liigid (9)
Matemaatika: %-arvutus **(6,7)**

8. Võnkumine ja laine

Õppesisu	Õpitulemused
Võnkumine. Võnkumise amplituud, periood, sagedus. Lained. Heli, heli kiirus, võnkesageduse ja heli kõrguse seos. Heli valjus. Elusorganismide hääleaparaat. Kõrv ja kuulmine. Müra ja mürakaitse. Võnkumiste avaldumine looduses ja rakendamine tehnikas. **Põhimõisted:** tihedus, kiirus, mass, jõud, gravitatsioon, raskusjõud, hõõrdejõud, elastsusjõud, rõhk, üleslükkejõud, mehaaniline töö, võimsus, potentsiaalne energia, kineetiline energia, kasutegur, võnkeamplituud, võnkesagedus, võnkeperiood, heli kõrgus. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Keha ainelise koostise uurimine (tuntud ainete tiheduse määramine). 2. Raskusjõu ja hõõrdejõu seose uurimine dünamomeetriga. 3. Üleslükkejõu uurimine. 4. Pendli võnkumise uurimine.	►kirjeldab nähtuste võnkumine, heli ja laine olulisi tunnuseid ja seost teiste nähtustega; ►selgitab võnkeperioodi ja võnkesageduse tähendust ning mõõtmisviisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid; ►nimetab mõistete võnkeamplituud, heli valjus, heli kõrgus, heli kiirus olulisi tunnuseid; ►viib läbi eksperimendi, mõõtes niitpendli (vedrupendli) võnkeperioodi sõltuvust pendli pikkusest, proovikeha massist ja võnkeamplituudist, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi uurimusküsimuses sisalduva hüpoteesi kohta.

Lõiming:
Geograafia: Geoloogia: maavärin, seismilised lained **(7)**

Bioloogia: Infovahetus väliskeskkonnaga: kuulmine, kõrvaehitus (9)

Füüsika - 9. klass

Õppeaine maht: 70 tundi
Teemad :
I Elektriõpetus
1. Elektriline vastastikmõju
2. Elektrivool
3. Vooluring
4. Elektrivoolu töö ja võimsus
5. Magnetnähtused

II Soojusõpetus. Tuumaenergia
6. Aine ehituse mudel. Soojusliikumine
7. Soojusülekanne
8. Aine olekute muutused. Soojustehnilised rakendused
9. Tuumaenergia

I Elektriõpetus

1. Elektriline vastastikmõju

Õppesisu	Õpitulemused
Kehade elektriseerimine. Elektrilaeng. Elementaarlaeng. Elektriväli. Juht. Isolaator. Laetud kehadega seotud nähtused looduses ja tehnikas.	►kirjeldab nähtuste kehade elektriseerimine ja elektriline vastastikmõju olulisi tunnuseid ning selgitab seost teiste nähtustega; ►loetleb mõistete elektriseeritud keha, elektrilaeng, elementaarlaeng, keha elektrilaeng, elektriväli olulisi tunnuseid; ►selgitab seoseid, et samanimeliste elektrilaengutega kehad tõukuvad,

	erinimeliste elektrilaengutega kehad tõmbuvad, ja seoste õigsust kinnitavat katset; ►viib läbi eksperimendi, et uurida kehade elektriseerumist ja nende-vahelist mõju, ning teeb järeldusi elektrilise vastastikmõju suuruse kohta.

Lõiming
Keemia: Aatomiehitus. Perioodilisustabel. Ainete koostised: aatomi koostisosad (8)

2. Elektrivool

Õppesisu	Õpitulemused
Vabad laengukandjad. Elektrivool metallis ja ioone sisaldavas lahuses. Elektrivoolu toimed. Voolutugevus, ampermeeter. Elektrivool looduses ja tehnikas.	►loetleb mõistete elektrivool, vabad laengukandjad, elektrijuht ja isolaator olulisi tunnuseid; ►nimetab nähtuste elektrivool metallis ja elektrivool ioone sisaldavas lahuses olulisi tunnuseid, selgitab seost teiste nähtustega ja kasutamist praktikas; ►selgitab mõiste voolutugevus tähendust, nimetab voolutugevuse mõõtühiku ning selgitab ampermeetri otstarvet ja kasutamise reegleid; ►selgitab seoseid, et juht soojeneb elektrivoolu toimel, elektrivooluga juht avaldab magnetilist mõju, elektrivool avaldab keemilist toimet ning selgitab seost teiste nähtustega ja kasutamist praktikas.

Lõiming:
Bioloogia: Talituse regulatsioon: närv, närviimpulss (9)
Keemia: Aatomiehitus, Perioodilisustabel. Ainete koostised: metallide elektronstruktuur, ioonid(8)
Tuntumad liht- ja liitained: metallide elektrijuhtivus, metalliline side (8)

3. Vooluring

Õppesisu	Õpitulemused
Vooluallikas. Vooluringi osad. Pinge, voltmeeter. Ohmi seadus. Elektritakistus. Eritakistus. Juhi takistuse sõltuvus materjalist ja juhi mõõtmetest. Takisti. Juhtide jada- ja rööpühendus. Jada- ja rööpühenduse kasutamise näited.	►selgitab füüsikaliste suuruste pinge, elektritakistus ja eritakistus tähendust ning mõõtmisviisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid; ►selgitab mõiste vooluring olulisi tunnuseid; ►selgitab seoseid, et: a. voolutugevus on võrdeline pingega (Ohmi seadus) I= $\frac{U}{R}$; b. jadamisi ühendatud juhtides on voolutugevus ühesuurune I = I1 = I2 = ... ja ahela kogupinge on üksikjuhtide otstel olevate pingete summa U = U1 + U2; c. rööbiti ühendatud juhtide otstel on pinge ühesuurune U = U1 = U2 = ... ja ahela kogu voolutugevus on üksikjuhte läbivate voolutugevuste summa I = I1 + I2; d. juhi takistus R= p$\frac{l}{S}$; ►kasutab eelnevaid seoseid probleemide lahendamisel;

	►selgitab voltmeetri otstarvet ja kasutamise reegleid; ►selgitab takisti kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid ning toob näiteid takistite kasutamise kohta; ►selgitab elektritarviti kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid ning toob näiteid elektritarvitite kasutamise kohta; ►leiab jada- ja rööpühenduse korral vooluringi osal pinge, voolu-tugevuse ja takistuse; ►viib läbi eksperimendi, mõõtes otseselt voolutugevust ja pinget, arvutab takistust, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi voolutugevuse ja pinge vahelise seose kohta.

Lõiming:
Keemia: Tuntumad liht- ja liitained: metallide redoksreaktsioonid (8)

4. Elektrivoolu töö ja võimsus

Õppesisu	Õpitulemused
Elektrivoolu töö. Elektrivoolu võimsus. Elektrisoojendusriist. Elektriohutus. Lühis. Kaitse. Kaitsemaandus.	►selgitab elektrivoolu töö ja elektrivoolu võimsuse tähendust ning mõõtmisviisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid; ►loetleb mõistete elektrienergia tarviti, lühis, kaitse ja kaitsemaandus olulisi tunnuseid;

	►selgitab valemite A = I U t, N = IU ja A = N • t tähendust, seost vastavate nähtustega ja kasutab seoseid probleemide lahendamisel; ►kirjeldab elektriliste soojendusseadmete otstarvet, töötamise põhimõtet, kasutamise näiteid ja ohutusnõudeid; ►leiab kasutatavate elektritarvitite koguvõimsuse ning hindab selle vastavust kaitsme väärtusega.

Lõiming:
Geograafia: Tööstus ja energiamajandus: energia säästlik tarbimine (9)

5. Magnetnähtused

Õppesisu	Õpitulemused
Püsimagnet. Magnetnõel. Magnetväli. Elektromagnet. Elektrimootor ja elektrigeneraator kui energiamuundurid. Magnetnähtused looduses ja tehnikas. Põhimõisted: elektriseeritud keha, elektrilaeng, elementaarlaeng, elektriväli, elektrivool, vabad laengukandjad, elektrijuht, isolaator, elektritakistus, vooluallikas, vooluring, juhtide jada- ja rööpühendus, voolutugevus, pinge, lüliti, elektrienergia tarviti, elektrivoolu töö, elektrivoolu võimsus, lühis, kaitse, kaitsemaandus, magnetväli. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine:**	►loetleb magnetvälja olulisi tunnuseid; ►selgitab nähtusi Maa magnetväli, magnetpoolused; ►teab seoseid, et magnetite erinimelised poolused tõmbuvad, magnetite samanimelised poolused tõukuvad, et magnetvälja tekitavad liikuvad elektriliselt laetud osakesed (elektromagnetid) ja püsimagnetid, ning selgitab nende seoste tähtsust sobivate nähtuste kirjeldamisel või kasutamisel praktikas; ►selgitab voolu magnetilise toime avaldumist elektromagneti ja elektrimootori näitel, kirjeldab elektrimootori ja elektrigeneraatori

1. Kehade elektriseerimise nähtuse uurimine. 2. Juhtide jada- ja rööpühenduse uurimine. 3. Voolutugevuse ja pinge mõõtmine ning takistuse arvutamine. 4. Elektromagneti valmistamine ja uurimine.	töö energeetilisi aspekte ning selgitab ohutusnõudeid nende seadmete kasutamisel; ►viib läbi eksperimendi, valmistades elektromagneti, uurib selle omadusi ning teeb järeldusi elektromagneti omaduste vahelise seose kohta.

Lõiming
Keemia: Tuntumad liht- ja liitained: metallide magnetilised omadused (8)

6. Aine ehituse mudel. Soojusliikumine

Õppesisu	Õpitulemused
Gaas, vedelik, tahkis. Aineosakeste kiiruse ja temperatuuri seos. Soojuspaisumine. Temperatuuriskaalad.	►kirjeldab tahkise, vedeliku, gaasi ja osakestevahelise vastastikmõju mudeleid; ►kirjeldab soojusliikumise ja soojuspaisumise olulisi tunnuseid, seost teiste nähtustega ning kasutamist praktikas; ►kirjeldab Celsiuse temperatuuriskaala saamist; ►selgitab seost, et mida kiiremini liiguvad aineosakesed, seda kõrgem on temperatuur; ►selgitab termomeeri otstarvet ja kasutamise reegleid.

Lõiming:
Keemia: Millega tegeleb keemia: ainete füüsikalise omadused, agregaatolek (8)
Millega tegeleb keemia: Reaktsioonide kiirendamise võimalused - temp mõju reaktsiooni kiirusele (8)

7. Soojusülekanne

Õppesisu	Õpitulemused
Keha soojenemine ja jahtumine. Siseenergia. Soojushulk. Aine erisoojus. Soojusülekanne. Soojusjuhtivus. Konvektsioon. Soojuskiirguse seaduspärasused. Termos. Päikeseküte. Energia jäävuse seadus soojusprotsessides. Aastaaegade vaheldumine. Soojusülekanne looduses ja tehnikas.	►kirjeldab soojusülekande olulisi tunnuseid, seost teiste nähtustega ja selle kasutamist praktikas; ►selgitab soojushulga tähendust ja mõõtmise viisi, teab seejuures kasutatavaid mõõtühikuid; ►selgitab aine erisoojuse tähendust, teab seejuures kasutatavaid mõõtühikuid; ►nimetab mõistete siseenergia, temperatuurimuut, soojusjuhtivus, konvektsioon ja soojuskiirgus olulisi tunnuseid; ►sõnastab järgmised seosed ning kasutab neid soojusnähtuste selgitamisel: a) soojusülekande korral levib siseenergia soojemalt kehalt külmemale; b) keha siseenergiat saab muuta kahel viisil: töö ja soojusülekande teel; c) kahe keha soojusvahetuse korral suureneb ühe keha siseenergia

	täpselt niisama palju, kui väheneb teise keha siseenergia; d) mida suurem on keha temperatuur, seda suurema soojushulga keha ajaühikus kiirgab; e) mida tumedam on keha pind, seda suurema soojushulga keha ajaühikus kiirgab ja ka neelab; f) aastaajad vahelduvad, sest Maa pöörlemistelg on tiirlemistasandi suhtes kaldu; g) ning kasutab neid seoseid soojusnähtuste selgitamisel selgitab seoste $Q = c\ m\ (t2 – t1)$ või $Q = c\ m\ \Delta t$, kus $\Delta t = t2 - t1$ tähendust, seost soojusnähtustega ja kasutab seoseid probleemide lahendamisel; ►selgitab termose, päikesekütte ja soojustusmaterjalide otstarvet, töötamise põhimõtet, kasutamise näiteid ning ohutusnõudeid; ►viib läbi eksperimendi, mõõtes katseliselt keha erisoojuse, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi keha materjali kohta.

Lõiming:
Keemia: Aine hulk. Moolarvutused: normaaltingimused (9)
Matemaatika: Üksliikmed: Arvu standardkuju, tehted $10^{n/-n}$-ga (7)
Geograafia: Euroopa ja Eesti kliima ja veestik: Hoovuste mõju kliimale (9) Loodusvööndid: Polaarjooned, polaaröö ja –päev (8)
Kliima: päikesekiirguse jaotumine Maal, aastaaegade kujunemine, merede ja ookeanide mõju, õhuringlus ja tuuled (8)

8. Aine olekute muutused. Soojustehnilised rakendused

Õppesisu	Õpitulemused
Sulamine ja tahkumine, sulamissoojus. Aurumine ja kondenseerumine, keemissoojus. Kütuse küttevääртus. Soojustehnilised rakendused.	►loetleb sulamise, tahkumise, aurumise ja kondenseerumise olulisi tunnuseid, seostab neid teiste nähtustega ning kasutab neid praktikas; ►selgitab sulamissoojuse, keemissoojuse ja kütuse kütteväärtuse tähendust ja teab kasutatavaid mõõtühikuid; ►selgitab seoste $Q = \lambda m$, $Q = L m$ ja $Q = r m$ tähendusi, seostab neid teiste nähtustega ning kasutab neid probleemide lahendamisel; ►lahendab rakendusliku sisuga osaülesanneteks taandatavaid kompleksülesandeid.

Lõiming
Keemia: Süsinik ja süsinikuühendid: Energia eraldumine ja neeldumine keemilistes reaktsioonides, süsinikuühendid kütusena (9)

9. Tuumaenergia

Õppesisu	Õpitulemused
Aatomi mudelid. Aatomituuma ehitus. Tuuma seoseenergia. Tuumade lõhustumine ja süntees. Radioaktiivne kiirgus. Kiirguskaitse. Dosimeeter. Päike. Aatomielektrijaam. **Põhimõisted:** soojusliikumine, soojuspaisumine, Celsiuse skaala, siseenergia, temperatuurimuut, soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus, sulamissoojus, keemissoojus; kütuse küttevääртus,	►nimetab aatomi tuuma, elektronkatte, prootoni, neutroni, isotoobi, radioaktiivse lagunemise ja tuumareaktsiooni olulisi tunnuseid; ►selgitab seose, et kergete tuumade ühinemisel ja raskete tuumade lõhustamisel vabaneb energiat, tähendust, seostab seda teiste nähtustega; ►iseloomustab α-, β- ja γ-kiirgust ning nimetab kiirguste erinevusi;

prooton, neutron, isotoop, radioaktiivne lagunemine, α-, β- ja γ-kiirgus, tuumareaktsioon. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine:** Kalorimeetri tundmaõppimine ja keha erisoojuse määramine.	►selgitab tuumareaktori ja kiirguskaitse otstarvet, töötamise põhimõtet, kasutamise näiteid ning ohutusnõudeid; ►selgitab dosimeetri otstarvet ja kasutamise reegleid.

Lõiming
Keemia: Aatomiehitus. Perioodilisuse tabel. Ainete ehitus: aatomi koostis Bohri aatomimudeli näitel. (8)
Geograafia: Tööstus ja energiamajandus: erinevate elektrijaamade eelised-puudused (9)

Läbivad teemad:
Keskkond ja jätkusuutlik areng – tagamaks valmidust leida füüsika raames omandatud teadmiste baasil valmidust hoida ja kaitsta keskkonda ja oskusi käituda vastutustundlikult ja keskkonnateadlikult.
Teabekeskkond - tagamaks õpilasepoolset valmidust kriitiliselt analüüsida teda ümbritsevat teabekeskkonda ja oskust leida sobivad kommunikatsioonivahendid vajaliku teabe kogumiseks ning võrdlemiseks.
Tehnoloogia ja innovatsioon – tagamaks õpilase kujunemist nüüdisaegsete IKT vahendite kasutajaks füüsika õppimisel ja igapäevaelu keskkonnas.
Väärtused ja kõlblus - tagamaks õpilasele oskust võrrelda füüsika kui aine baasil õpitud seisukohti üldtunnustatud väärtus- ja kõlblusnormidega ja suhtuma eri allikate poolt esitatud teabesse kriitiliselt ja lugupidavalt. Teha füüsika alaseid uurimisprojekte, mis võimaldavad käsitleda teemasid aineüleselt sügavamalt ja mitmekülgsemalt.
Tervis ja ohutus – füüsika õppimine praktiliste tööde kaudu arendab õpilaste oskust rakendada ohutusnõudeid ja märgata ohuolukordi.

Hindamine
Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletud õpitulemustele. Õpitulemuste hindamisel kasutatakse sõnalisi hinnanguid ja numbrilisi hindeid. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema

mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse ning milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.
Füüsika õpitulemusi hinnates on oluline hinnata nii erinevate mõtlemistasandite arendamist füüsika kontekstis kui ka uurimuslike ja otsuste tegemise oskuste arendamist. Nende suhe hinde moodustumisel võiks kujuneda vastavalt 80% ja 20%. Mõtlemistasandite arendamisel peaks 50% hindest moodustama madalamat järku ning 50% kõrgemat järku mõtlemistasandite oskuste rakendamist eeldavad ülesanded. Uurimuslikke oskusi võib hinnata nii terviklike uurimuslike tööde käigus kui ka üksikuid oskusi eraldi arendades.
Põhikoolis arendatavad peamised uurimuslikud oskused on probleemi sõnastamise, taustinfo kogumise, uurimisküsimuste sõnastamise, töövahendite käsitsemise, katse hoolika ja organiseeritud tegemise, mõõtmise, andmekogumise, täpsuse tagamise, ohutusnõuete järgimise, tabelite ja diagrammide koostamise ning analüüsi, järelduste tegemise ning tulemuste esitamise oskused.

2.3.5. Keemia

Üldalused
Õppe- ja kasvatuseesmärgid
Põhikooli keemiaõpetusega taotletakse, et õpilane:
1) tunneb huvi keemia ja teiste loodusteaduste vastu ning mõistab keemia rolli inimühiskonna ajaloolises arengus, tänapäeva tehnoloogias ja igapäevaelus;
2) suhtub vastutustundlikult elukeskkonda, väärtustades säästva arengu põhimõtteid, märkab, analüüsib ja hindab inimtegevuse tagajärgi ning hindab ja arvestab inimtegevuses kasutatavate materjalide ohtlikkust;
3) kujundab erinevates loodusainetes õpitu põhjal seostatud maailmapildi, mõistab keemiliste nähtuste füüsikalist olemust ning looduslike protsesside keemilist tagapõhja;
4) kasutab erinevaid keemiateabeallikaid, analüüsib kogutud teavet ja hindab seda kriitiliselt;
5) omandab põhikooli tasemele vastava loodusteadusliku ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse, sh funktsionaalse kirjaoskuse keemias;
6) rakendab probleeme lahendades loodusteaduslikku meetodit ning langetab otsuseid, tuginedes teaduslikele, sotsiaalsetele, majanduslikele, eetilis-moraalsetele seisukohtadele ja õigusaktidele;
7) tunneb keemiaga seotud elukutseid ning hindab keemiateadmisi ja -oskusi karjääri planeerides;
8) suhtub probleemide lahendamisse süsteemselt ja loovalt ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

Õppeaine kirjeldus

Keemia kuulub loodusainete valdkonda ning sellel on oluline koht õpilaste loodusteadusliku ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujunemisel. Keemiaõpetus tugineb teistes õppeainetes (loodusõpetuses, füüsikas, bioloogias, matemaatikas jt) omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele, toetades samas teiste ainete õpetamist. Keemia õppimise kaudu kujunevad õpilastel olulised pädevused, õpitakse väärtustama elukeskkonda säästvat ühiskonna arengut ning vastutustundlikku ja tervislikku eluviisi.

Keemiaõppega omandavad õpilased lihtsa, kuid tervikliku arusaama looduses ja tehiskeskkonnas kulgevatest ning inimtegevuses kasutatavatest keemilistest protsessidest, nende vastastikustest seostest ja mõjust elukeskkonnale. Tähtsad on igapäevaelu probleemide lahendamise ja asjatundlike otsuste tegemise oskused, mis on aluseks toimetulekule looduslikus ja sotsiaalses keskkonnas. Keemias omandatud teadmised, oskused ja hoiakud, mis on lõimitud teistes õppeainetes omandatuga, on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvale õppimisele.

Üks keemiaõppe olulisi eesmärke on loodusteaduslikule meetodile tuginevate probleem- ja uurimuslike ülesannete lahendamise kaudu omandada ülevaade keemiliste protsesside rollist looduses ning tehiskeskkonnas, tänapäevastest tehnoloogia- ja energeetikaprobleemidest ning keemia tulevikusuundumustest, mis ühtlasi abistab õpilasi tulevases elukutsevalikus. Samuti arendab keemiaõpe oskust mõista tervete eluviiside ja tervisliku toitumise tähtsust organismis toimuvate keemiliste protsesside seisukohalt, mõista puhta looduskeskkonna ja tervise seoseid. Keemia õppimine kujundab õpilaste väärtushinnanguid, vastutustunnet ja austust looduse vastu ning arendab oskust hinnata oma otsustuste või tegevuse otseseid või kaudseid tagajärgi.

Õppetegevus lähtub õpilase kui isiksuse individuaalsetest ja ealistest iseärasustest ning tema võimete mitmekülgsest arendamisest. Õppetegevuses rakendatakse loodusteaduslikule meetodile tuginevat uurimuslikku lähenemist, lahendades looduslikust, tehnoloogilisest ja sotsiaalsest keskkonnast tulenevaid probleeme. Õppega arendatakse loomingulise lähenemise, loogilise mõtlemise, põhjuslike seoste mõistmise ning analüüsi- ja üldistamisoskust. Niiviisi kujundatakse ühtlasi positiivne hoiak keemia kui loodusteaduse suhtes.

Uurimusliku õppe käigus omandavad õpilased probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, vaatluste ning katsete planeerimise ja tegemise, nende tulemuste analüüsi ning tõlgendamise oskused. Tähtsal kohal on uurimistulemuste suuline ja kirjalik esitamine, kasutades erinevaid verbaalseid ning visuaalseid esitusvorme. Õpilased omandavad oskuse mõista ja koostada keemiaalast teksti, lahti mõtestada ja korrektselt kasutada keemiasõnavara ning märksüsteemi, esitada keemiainfot erinevates vormides (verbaalselt, diagrammide ja graafikutena, mudelitena, valemite kujul) ning kasutada erinevaid, sh elektroonseid teabeallikaid.

Praktiliste tööde tegemise kaudu omandavad õpilased vajalikud praktilise töö oskused:

a) õpivad ohutult kasutama laboris ja argielus vajalikke katsevahendeid ning kemikaale,
b) hindama olmekemikaalide ja igapäevaelus ning tehnoloogias kasutatavate materjalide ohtlikkust inimeste tervisele ja looduskeskkonna seisundile.

Keemia arvutusülesannete lahendamine süvendab õpilaste arusaama keemiaprobleemidest ning arendab loogilise mõtlemise ja matemaatika rakendamise oskust, õpetab mõistma keemiliste nähtuste vahelisi kvantitatiivseid seoseid ning tegema nende põhjal järeldusi ja otsustusi.

Õppes pööratakse suurt tähelepanu õpilaste sisemise õpimotivatsiooni kujunemisele. Selle suurendamiseks rakendatakse mitmekesiseid aktiivõppevorme ja -võtteid: probleem- ja uurimuslikku õpet, rühmatööd, projektõpet, diskussioone, mõistekaartide koostamist, õppekäike jne, kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid ning IKT võimalusi.

III kooliaste
Õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes
Põhikooli lõpetaja:
1) märkab keemiaga seotud probleeme igapäevaelus, keskkonnas ja praktilises inimtegevuses;
2) kasutab korrektselt ainekavakohast keemiaterminoloogiat ja keemiasümboleid ning saab aru lihtsamast keemiatekstist;
3) kasutab vajaliku teabe leidmiseks perioodilisustabelit, lahustuvustabelit ja metallide pingerida ning leiab tabelitest ja graafikutelt füüsikaliste suuruste väärtusi (lahustuvus, lahuse tihedus, sulamis- ja keemistemperatuur vms);
4) mõistab keemiliste reaktsioonide võrrandites sisalduvat teavet ning koostab lihtsamaid reaktsioonivõrrandeid (õpitud reaktsioonitüüpide piires);
5) rakendab teadusuuringute põhimõtteid (probleem > hüpotees > katse > järeldused);
6) planeerib ja teeb ohutult lihtsamaid keemiakatseid, mõistab igapäevaelus kasutatavate kemikaalide ja materjalide ohtlikkust ning rakendab neid kasutades vajalikke ohutusnõudeid;
7) teeb lihtsamaid arvutusi ainevalemite ja reaktsioonivõrrandite ning lahuste koostise alusel, kontrollib lahenduskäigu õigsust dimensioon-analüüsiga ning hindab arvutustulemuste vastavust reaalsusele;
8) väärtustab tervisliku toitumise ja tervislike eluviiside põhimõtteid ning elukeskkonda ja sellesse säästvat suhtumist.

Keemia - 8. klass
Õppeainemaht: 70 tundi
Teemad:
1. Millega tegeleb keemia?
2. Aatomiehitus, perioodilisustabel. Ainete ehitus
3. Hapnik ja vesinik. Oksiidid
4. Happed ja alused - vastandlike omadustega ained
5. Tuntumaid metalle

1. **Millega tegeleb keemia?**

Õppesisu	Õpitulemused
Keemia meie ümber. Ainete füüsikalised omadused (7. klassi loodusõpetuses õpitu rakendamine ainete omaduste uurimisel). Keemilised reaktsioonid, reaktsioonide esilekutsumise ja kiirendamise võimalused. Põhilised ohutusnõuded. Kemikaalide kasutamine laboritöödes ja argielus. Ohutusnõuete järgimise vajalikkus. Tähtsamad laborivahendid (nt katseklaas, keeduklaas, kolb, mõõtesilinder, lehter, uhmer, portselankauss, piirituslamp, katseklaasihoidja, statiiv) ja nende kasutamine praktilistes töödes. Lahused ja pihused, pihuste alaliigid (vaht, aerosool, emulsioon, suspensioon), tarded. Lahused ja pihused looduses ning igapäevaelus. Lahuste protsendilise koostise arvutused (massi järgi). **Põhimõisted:** kemikaal, lahusti, lahustunud aine, pihus, emulsioon, suspensioon, aerosool, vaht, tarre, lahuse massiprotsent. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. kalorimeetri tundmaõppimine ja keha erisoojuse määramine	►võrdleb ja liigitab aineid füüsikaliste omaduste põhjal: sulamis- ja keemistemperatuur, tihedus, kõvadus, elektrijuhtivus, värvus jms (seostab varem loodusõpetuses õpituga); ►teab keemiliste reaktsioonide esilekutsumise ja kiirendamise võimalusi, tunneb ära reaktsiooni toimumist iseloomulike tunnuste järgi; ►järgib põhilisi ohutusnõudeid, kasutades kemikaale laboritöödes ja argielus ning mõistab ohutusnõuete järgimise vajalikkust; ►tunneb tähtsamaid laborivahendeid (nt katseklaas, keeduklaas, kolb, mõõtesilinder, lehter, uhmer, portselankauss, piirituslamp, katseklaasihoidja, statiiv) ja kasutab neid praktilisi töid tehes õigesti; ►eristab lahuseid ja pihuseid, toob näiteid lahuste ning pihuste kohta looduses ja igapäevaelus; ►lahendab arvutusülesandeid, rakendades lahuse ja lahustunud aine massi ning lahuse massiprotsendi seost; põhjendab lahenduskäiku (seostab osa ja terviku suhtega).

Lõiming:
Loodusõpetus: puhas aine, ainete segu, lahus, ainete olekud ja füüsikalised omadused;
Bioloogia: pihussüsteemid meie ümber; matemaatika: protsentarvutused.
Tervis ja ohutus: töötamine laboris.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: keemiku elukutse
Keskkond: sudu.
Tervis ja ohutus: aerosoolid kui terviseprobleemide tekitajad/ravimid.
Teabekeskkond: infootsing internetist.

2. Aatomi ehitus, perioodilisustabel. Ainete ehitus

Õppesisu	Õpitulemused
Aatomi ehitus. Keemilised elemendid, nende tähised. Keemiliste elementide omaduste perioodilisus, perioodilisustabel. Perioodilisustabeli seos aatomite elektronstruktuuriga: tuumalaeng, elektronkihtide arv, väliskihi elektronide arv (elektron-skeemid). Keemiliste elementide metallilised ja mittemetallilised omadused, metallilised ja mittemetallilised elemendid perioodilisustabelis, metallid ja mittemetallid ning nende kasutamine igapäevaelus. Liht- ja liitained (keemilised ühendid). Molekulid, aine valem. Ettekujutus keemilisest sidemest aatomite vahel molekulis (kovalentne side). Aatommass ja molekulmass (valemmass). Ioonide teke aatomitest, ioonide laengud. Aatomite ja ioonide erinevus.	►selgitab aatomiehitust (seostab varem loodusõpetuses õpituga); ►seostab omavahel tähtsamate keemiliste elementide nimetusi ja tähiseid (sümboleid) (~25, nt H, F, Cl, Br, I, O, S, N, P, C, Si, Na, K, Mg, Ca, Ba, Al, Sn, Pb, Fe, Cu, Zn, Ag, Au, Hg); ►loeb õigesti keemiliste elementide sümboleid aine valemis; ►seostab keemilise elemendi asukohta perioodilisustabelis (A-rühmades) elemendi aatomi ehitusega (tuumalaeng ehk prootonite arv tuumas, elektronkihtide arv, väliskihi elektronide arv) ning koostab keemilise elemendi järjenumbri põhjal elemendi elektronskeemi (1.-4.perioodi A-rühmade elementidel); ►teab keemiliste elemntide liigitamis metallilisteks ja mittemetallilisteks ning nende paiknemist perioodilisustabelis; toob näiteid metallide ja mittemetallide kasutamise kohta igapäevaelus; ►eristab liht- ja liitaineid (keemilisi ühendeid), selgitab aine valemi põhjal aine koostist ning arvutab aine valemi põhjal tema molekul-

Ioonidest koosnevad ained (ioonsed ained). Ettekujutus ioonilisest sidemest (tutvustavalt). Molekulaarsed ja mittemolekulaarsed ained (metallide ja soolade näitel). **Põhimõisted:** keemiline element, elemendi aatomnumber (järje-number), väliskihi elektronide arv, perioodilisustabel, lihtaine, liitaine (keemiline ühend), aatommass, molekulmass (valemmass), metall, mittemetall, ioon, katioon, anioon, kovalentne side, iooniline side, molekulaarne aine, mittemolekulaarne aine. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Internetist andmete otsimine keemiliste elementide kohta, nende võrdlemine ja süstematiseerimine. 2. Molekulimudelite koostamine ja uurimine.	massi (valemmassi) perioodilisustabelit kasutades; ►eristab ioone neutraalsetest aatomitest ning selgitab ioonide tekkimist ja iooni laengut; ►selgitab kovalentse ja ioonilise sideme erinevust; ►teab, et on olemas molekulaarseid (molekulidest koosnevaid) ja mitte-molekulaarseid aineid ning toob nende kohta näiteid.

Lõiming:
Loodusõpetus: molekul, aatom, aatomi tuum ja elektronkate, elektrilaeng, aineosakesed elektron, prooton ja neutron; füüsika: aatomiehitus**.**
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: elementide avastuslood näidetena teaduse kui ühiskonda edasiviiva jõu kohta.
Kultuuriline identiteet: elementide eestikeelsete nimetuste päritolu. F.R. Kreutzwald kui mitmete keemiliste elementide eestikeelsete nimetuste kasutuselevõtja (hapnik, vesinik, süsinik, lämmastik)
Teabekeskkond: infootsing internetist.
Tervis ja ohutus: ioonid praktikas, nt inimese kehavedelikes ja spordijookides.

3. Hapnik, vesinik ja nende tuntumaid ühendeid

Õppesisu	Õpitulemused
Hapnik, selle omadused ja roll põlemisreaktsioonides ning elus-looduses (hapnik kui oksüdeerija). Põlemisreaktsioonid, oksiidide teke. Oksüdatsiooniaste. Oksiidide nimetused ja valemite koostamine. Oksiidid igapäevaelus. Ühinemisreaktsioon. Lihtsamate põlemisreaktsioonide võrrandite koostamine ja tasakaalustamine. Gaasid, nende omadused ja kogumiseks sobivaid võtteid. Vesinik, selle füüsikalised omadused. Vesi, vee erilised omadused, vee tähtsus. Vesi lahustina. Vee toime ainetesse, märgumine (vee-sõbralikud ja vett-tõrjuvad ained). **Põhimõisted:** põlemisreaktsioon, oksiid, oksüdeerija, oksüdeerumine, oksüdatsiooniaste, ühinemisreaktsioon, märgumine. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Hapniku saamine ja tõestamine, küünla põletamine kupli all. 2. Põlemisreaktsiooni kujutamine molekulimudelite abil. 3. Oksiidide saamine lihtainete põlemisel 4. Vesiniku saamine ja puhtuse kontrollimine.	►selgitab hapniku rolli põlemisreaktsioonides ning elusloodu ses (seostab varem loodusõpetuses ja bioloogias õpituga); ►kirjeldab hapniku ja vesiniku põhilisi omadusi; ► seostab gaasi (hapniku, vesiniku, süsinikdioksiidi jt) kogumiseks sobivaid võtteid vastava gaasi omadustega (gaasi tihedusega õhu suhtes ja lahustuvusega vees); ►määrab aine valemi põhjal tema koostiselementide oksüdat-siooniastmeid ning koostab elemendi oksüdatsiooniastme alusel oksiidide valemeid; ►koostab oksiidide nimetuste alusel nende valemeid ja vastupidi; ►koostab reaktsioonivõrrandeid tuntumate lihtainete (nt H2, S, C, Na, Ca, Al jt) ühinemisreaktsioonide kohta hapnikuga ning toob näiteid igapäevaelus tuntumate oksiidide kohta (nt H2O, SO2, CO2, SiO2, CaO, Fe2O3);

Lõiming:

Loodusõpetus: atmosfäär, õhk, õhu koostisained, hingamine, põlemine, fotosüntees;
Bioloogia: hapniku roll hingamisel, süsihappegaasi teke, fotosüntees;
Geograafia: vesi Maa kliima kujundajana.
Teabekeskkond: infootsing internetist
Tervis ja ohutus: õhk kui saasteainete levikukeskkond, saasteained õhus
Tehnoloogia ja innovatsioon: arvutimudelite kasutamine, vesinik kui tulevikukütus, selle kasutamisega seotud probleemid.
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: teadlaste elulugude tutvustamine selgitamaks keemikute töötingimusi ja sihte kaasajal
Keskkond ja jätkusuutlik areng: vesi kui reostust kandev keskkond

4. Happed ja aluse- vastandlike omadustega ained

Õppesisu	Õpitulemused
Happed, nende koostis. Tähtsamad happed. Ohutusnõuded tugevate hapete kasutamise korral. Hapete reageerimine alustega, neutralisatsioonireaktsioon. Hüdroksiidide (kui tuntumate aluste) koostis ja nimetused. Ohutusnõuded tugevaid aluseid (leelisi) kasutades. Lahuste pH-skaala, selle kasutamine ainete lahuste happelisust/ aluselisust iseloomustades. Soolad, nende koostis ja nimetused. Happed, alused ja soolad igapäevaelus. **Põhimõisted:** hape, alus, indikaator, neutralisatsioonireaktsioon, lahuste pH-skaala, sool. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** Hapete ja aluste kindlakstegemine indikaatoriga, neutralisat-	►tunneb valemi järgi happeid, hüdroksiide (kui tuntumaid aluseid) ja soolasid; ►seostab omavahel tähtsamate hapete ning happeanioonide valemeid ja nimetusi (HCl, H_2SO_4, H_2SO_3, H_2S, HNO_3, H_3PO_4, H_2CO_3, H_2SiO_3); koostab hüdroksiidide ning soolade nimetuste alusel nende valemeid (ja vastupidi); ►mõistab hapete ja aluste vastandlikkust (võimet teineteist neutraliseerida); ►hindab lahuse happelisust, aluselisust või neutraalsust lahuse pH väärtuse alusel; määrab indikaatoriga keskkonda lahuses (neutraalne, happeline või aluseline); ►toob näiteid tuntumate hapete, aluste ja soolade kasutamise kohta igapäevaelus; ►järgib leeliste ja tugevate hapetega töötades ohutusnõudeid;

sioonireaktsiooni uurimine.	►koostab ning tasakaalustab lihtsamate hapete ja aluste vaheliste reaktsioonide võrrandeid, korraldab neid ohutult ►mõistab reaktsioonivõrrandite tasakaalustamise põhimõtet (keemilistes reaktsioonides elementide aatomite arv ei muutu).

Lõiming:
Loodusõpetus: sool;
Bioloogia: looduslikud happelised ained, happevihmad.
Tervis ja ohutus: hapete kasutamine, leeliste kasutamine
Keskkond ja jätkusuutlik areng: happesademed
Teabekeskkond: infootsing internetist
Kultuuriline identiteet: paekivi kui Eesti rahvuskivi

5. Tuntumaid metalle

Õppesisu	Õpitulemused
Metallid, metallide iseloomulikud omadused, ettekujutus metallilisest sidemest (tutvustavalt). Metallide füüsikaliste omaduste võrdlus. Metallide reageerimine hapnikuga jt lihtainetega. Metallid kui redutseerijad. Keemiliste elementide oksüdatsiooniastmete muutumine keemilistes reaktsioonides. Metallide reageerimine hapete lahustega. Ettekujutus reaktsiooni kiirusest (metalli ja happelahuse vahelise reaktsiooni näitel). Erinevate metallide aktiivsuse võrdlus (aktiivsed, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivsed metallid), metallide pingerea	►seostab metallide iseloomulikke füüsikalisi omadusi (hea elektri- ja soojusjuhtivus, läige, plastilisus) metallilise sideme iseärasustega; ►eristab aktiivseid, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivseid metalle; ►hindab metalli aktiivsust (aktiivne, keskmise aktiivsusega või väheaktiivne) metalli asukoha järgi metallide pingereas; ►teeb katseid metallide ja hapete vaheliste reaktsioonide uurimiseks, võrdleb nende reaktsioonide kiirust (kvalitatiivselt) ning seostab kiiruse erinevust metallide aktiivsuse erinevusega;

tutvustus. Tähtsamad metallid ja nende sulamid igapäevaelus (Fe, Al, Cu jt). Metallide korrosioon (raua näitel). **Põhimõisted:** aktiivne, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivne metall, metallide pingerida, redutseerija, redutseerumine, redoksreaktsioon, reaktsiooni kiirus, sulam, metalli korrosioon. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Metallide füüsikaliste omaduste võrdlemine (kõvadus, tihedus, magnetilised omadused vms). 2. Internetist andmete otsimine metallide omaduste ja rakendusvõimaluste kohta, nende võrdlemine ja süstematiseerimine. 3. Metallide aktiivsuse võrdlemine reageerimisel happe lahusega (nt Zn, Fe, Sn, Cu). 4. Raua korrosiooni uurimine erinevates tingimustes.	►seostab redoksreaktsioone keemiliste elementide oksüdatsiooniastmete muutumisega reaktsioonis; ►teab metallide käitumist keemilistes reaktsioonides redutseerijana ja hapniku käitumist oksüdeerijana; ►koostab reaktsioonivõrrandeid metallide iseloomulike keemiliste reaktsioonide kohta (metall + hapnik, metall + happelahus); ►hindab tuntumate metallide ja nende sulamite (Fe, Al, Cu jt) rakendamise võimalusi igapäevaelus, seostades neid vastavate metallide iseloomulike füüsikaliste ja keemiliste omadustega; ►seostab metallide, sh raua korrosiooni aatomite üleminekuga püsivamasse olekusse (keemilisse ühendisse); ►nimetab põhilisi raua korrosiooni (roostetamist) soodustavaid tegureid ja selgitab korrosioonitõrje võimalusi.

Lõiming:
Loodusõpetus: ainete füüsikalised omadused;
Füüsika: metallide elektrijuhtivus ja magnetilised omadused;
Geograafia: metallimaagid ja nende leiukohad; ajalugu: metallid inimkonna ajaloos;
Tehnoloogiaõpetus: metallid materjalina.
Teabekeskkond: infootsing internetist
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: metallide töötlemisega seotud elukutsed
Tehnoloogia ja innovatsioon: metallurgia

Keemia - 9. klass

Õppeaine maht: 70 tundi
Teemad
1. Anorgaaniliste ainete põhiklassid
2. Aine hulk. Moolarvutused (soovitatav käsitleda põimitult anorgaaniliste ainete põhiklasside ja lahuste teemaga)
3. Süsinik ja süsinikuühendid
4. Süsinikuühendite roll looduses, süsinikuühendid materjalidena

1. Anorgaaniliste ainete põhiklassid

Õppesisu	Õpitulemused
Oksiidid. Happelised ja aluselised oksiidid, nende reageerimine veega. Happed. Hapete liigitamine (tugevad ja nõrgad happed, ühe- ja mitmeprootonihapped, hapnikhapped ja hapnikuta happed). Hapete keemilised omadused (reageerimine metallide, aluseliste oksiidide ja alustega). Happed argielus. Alused. Aluste liigitamine (tugevad ja nõrgad alused, hästi lahustuvad ja rasklahustuvad alused) ning keemilised omadused (reageerimine happeliste oksiidide ja hapetega). Hüdroksiidide koostis ja nimetused. Hüdroksiidide lagunemine kuumutamisel. Lagunemisreaktsioonid. Soolad. Soolade saamise võimalusi (õpitud reaktsioonitüüpide piires), lahustuvustabel. Vesiniksoolad (söögisooda näitel). Seosed anorgaaniliste ainete põhiklasside vahel.	►selgitab temperatuuri mõju gaaside ning (enamiku) soolade lahustuvusele vees, kasutab ainete lahustuvuse graafikut, et leida vajalikku infot ning teha arvutusi ja järeldusi; ►lahendab lahuse protsendilisel koostisel põhinevaid arvutusülesandeid (sh lahuse ruumala ja tihedust kasutades); ►eristab tugevaid ja nõrku happeid ning aluseid; seostab lahuse happelisi omadusi H+- ioonide ja aluselisi omadusi OH--ioonide esinemisega lahuses; ►kasutab aineklasside vahelisi seoseid ainetevahelisi reaktsioone põhjendades ja vastavaid reaktsioonivõrrandeid koostades (õpitud reaktsioonitüüpide piires: lihtaine + O2, happeline oksiid + vesi, (tugevalt) aluseline oksiid + vesi, hape + metall, hape + alus, aluseline oksiid + hape, happeline oksiid + alus, hüdroksiidi lagunemine kuumutamisel); korraldab neid reaktsioone praktiliselt;

Anorgaanilised ühendid igapäevaelus. Vee karedus, väetised, ehitusmaterjalid. Põhilised keemilise saaste allikad, keskkonnaprobleemid: happevihmad (happesademed), keskkonna saastumine raskmetallide ühenditega, veekogude saastumine, kasvuhoonegaasid, osoonikihi hõrenemine. **Põhimõisted:** happeline oksiid, aluseline oksiid, tugev hape, nõrk hape, hapnikhape, tugev alus (leelis), nõrk alus, lagunemisreaktsioon, vee karedus, raskmetalliühendid. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** 1. Erinevate oksiidide ja vee vahelise reaktsiooni uurimine (nt CaO, MgO, $SO_2 + H_2O$). 2. Erinevate oksiidide ja hapete või aluste vaheliste reaktsioonide uurimine (nt $CuO + H_2SO_4$, $CO_2 + NaOH$). 3. Internetist andmete otsimine olmekemikaalide happelisuse/ aluselisuse kohta, järelduste tegemine. 4. Erinevat tüüpi hapete ja aluste vaheliste reaktsioonide uurimine. 5. Soolade lahustuvuse uurimine erinevatel temperatuuridel	►kasutab vajaliku info saamiseks lahustuvustabelit; ►kirjeldab ja analüüsib mõnede tähtsamate anorgaaniliste ühendite (H2O, CO, CO2, SiO2, CaO, HCl, H2SO4, NaOH, Ca(OH)2, NaCl, Na2CO3, NaHCO3, CaSO4, CaCO3 jt) peamisi omadusi ning selgitab nende ühendite kasutamist igapäevaelus; ►analüüsib peamisi keemilise saaste allikaid ja saastumise tekkepõhjusi, saastumisest tingitud keskkonnaprobleeme (happe-sademed, raskmetallide ühendid, üleväetamine, osoonikihi lagunemine, kasvuhooneefekt) ja võimalikke keskkonna säästmise meetmeid.

Lõiming:
Bioloogia: keskkonna saastumine (happesademed, üleväetamine, osoonikihi lagunemine, kasvuhooneefekt);
Geograafia: maavarad (liiv, savi, lubjakivi jt);
Kodundus ja käsitöö: hapete ja soolade kasutamine toiduvalmistamisel, happelised ja aluselised puhastusvahendid igapäevaelus.

Keskkond ja jätkusuutlik areng: keskkonna saastumine (happesademed, üleväetamine, osoonikihi lagunemine, kasvuhooneefekt)
Teabekeskkond: infootsing internetist
Väärtused ja kõlblus: keskkonna saastamine kui elu tulevaste põlvkondade arvel

2. **Lahustumisprotsess, lahustuvus**

Õppesisu	Õpitulemused
Lahustumisprotsess, lahustumise soojusefekt (kvalitatiivselt). Ainete lahustuvus vees (kvantitatiivselt), selle sõltuvus temperatuurist (gaaside ja soolade näitel). Lahuste koostise arvutused (tiheduse arvestamisega). Mahuprotsent (tutvustavalt). **Põhimõisted:** lahustumise soojusefekt (kvalitatiivselt), lahustuvus (kvantitatiivselt), lahuse tihedus, mahuprotsent. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** Soolade lahustuvuse uurimine erinevatel temperatuuridel.	►kasutab ainete lahustuvuse graafikut vajaliku info leidmiseks ning arvutuste ja järelduste tegemiseks; ►seostab ainete lahustumise soojusefekti aineosakeste vastastiktoime tugevusega lahustatavas aines ja lahuses (lahustatava aine ja lahusti osakeste vahel); ►selgitab temperatuuri mõju gaaside ning (enamiku) soolade lahustuvusele vees; ►lahendab lahuse protsendilisel koostisel põhinevaid arvutus-ülesandeid (kasutades lahuse, lahusti, lahustunud aine massi, lahuse ruumala ja tiheduse ning lahuse massiprotsendi vahelisi seoseid); ►põhjendab lahenduskäiku

Lõiming:
Loodusõpetus: siseenergia, temperatuuri mõõtmine, aineosakeste liikumise ja temperatuuri seos;
Füüsika: massi, ruumala ja tiheduse vaheline seos, gaasi rõhk;
Matemaatika: graafikutelt vajaliku teabe leidmine.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: järvede ummuksile jäämine talvel, kodanikualgatuse korras aukude puurimine jäässe jm

3. Aine hulk. Molaararvutused

Õppesisu	Õpitulemused
Aine hulk, mool. Molaarmass ja gaasi molaarruumala (normaaltingimustel). Ainekoguste ühikud ja nende teisendused. Aine massi jäävus keemilistes reaktsioonides. Reaktsioonivõrrandi kordajate tähendus. Keemilise reaktsiooni võrrandis sisalduva (kvalitatiivne ja kvantitatiivne) info analüüs. Arvutused reaktsioonivõrrandite põhjal (moolides, vajaduse korral teisendades lähteainete või saaduste koguseid). **Põhimõisted:** ainehulk, mool, molaarmass, gaasi molaarruumala, normaaltingimused.	►tunneb põhilisi aine hulga, massi ja ruumala ühikuid (mol, kmol, g, kg, t, cm^3, dm^3, m^3, ml, l) ning teeb vajalikke ühikute teisendusi; ►teeb arvutusi aine hulga, massi ja gaasi ruumala vaheliste seoste alusel, põhjendab neid loogiliselt; ►mõistab ainete massi jäävust keemilistes reaktsioonides ja reaktsioonivõrrandi kordajate tähendust (reageerivate ainete hulkade ehk moolide arvude suhe); ►analüüsib keemilise reaktsiooni võrrandis sisalduvat (kvalitatiivset ja kvantitatiivset) infot; ►lahendab reaktsioonivõrranditel põhinevaid arvutusülesandeid, lähtudes reaktsioonivõrrandite kordajatest (ainete moolsuhtest) ja reaktsioonis osalevate ainete hulkadest (moolide arvust), tehes vajaduse korral ümberarvutusi ainehulga, massi ja (gaasi) ruumala vaheliste seoste alusel; põhjendab lahenduskäiku ►hindab loogiliselt arvutustulemuste õigsust ning teeb arvutustulemuste põhjal järeldusi ja otsustusi.

Lõiming:
Loodusõpetus: massi, ruumala ja tiheduse vaheline seos;
Matemaatika: võrdeline sõltuvus ja ühikute teisendamine.

Läbivate teemade valik sõltub valitud ülesannete kontekstist. Soovitatav on kasutada ülesandeid, mis juhivad tähelepanu nii tööstus- kui ka keskkonnaprobleemidele.

4. Süsinik ja süsinikuühendid

Õppesisu	Õpitulemused
Süsinik lihtainena. Süsinikuoksiidid. Süsivesinikud. Süsinikuühendite paljusus. Süsiniku võime moodustada lineaarseid ja hargnevaid ahelaid, tsükleid, kordseid sidemeid. Molekulimudelid ja struktuurivalemid. Ettekujutus polümeeridest. Polümeerid igapäevaelus. Süsivesinike esinemisvormid looduses (maagaas, nafta) ja kasutusalad (kütused, määrdeained) ning nende kasutamise võimalused. Süsivesinike täielik põlemine (reaktsioonivõrrandide koostamine ja tasakaalustamine). Tähtsamatele süsinikuühenditele (CH_4, C_2H_5OH, CH_3COOH) iseloomulikud keemiliste reaktsioonide võrrandid (õpitud reaktsioonitüüpide piires). Alkoholide ja karboksüülhapete tähtsamad esindajad (etanool, etaanhape), nende tähtsus igapäevaelus, etanooli füsioloogiline toime. **Põhimõisted:** süsivesinik, struktuurivalem, polümeer, märgumine, alkohol, karboksüülhape. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine**	►võrdleb ning põhjendab süsiniku lihtainete ja süsinikuoksiidide omadusi; ►analüüsib süsinikuühendite paljususe põhjust (süsiniku võime moodustada lineaarseid ja hargnevaid ahelaid, tsükleid, kordseid sidemeid); ►koostab süsinikuühendite struktuurivalemeid etteantud aatomite (C, H, O) arvu järgi (arvestades süsiniku, hapniku ja vesiniku aatomite moodustatavate kovalentsete sidemete arvu); ►kirjeldab süsivesinike esinemisvorme looduses (maagaas, nafta) ja kasutusalasid (kütused, määrdeained) ning selgitab nende kasutamise võimalusi praktikas; ►koostab süsivesinike täieliku põlemise reaktsioonivõrrandeid; ►eristab struktuurivalemi põhjal süsivesinikke, alkohole ja karboksüülhappeid; ►koostab süsivesinike ja etanooli täieliku põlemise reaktsioonivõrrandeid; ►teab materjalide liigitamisthüdrofiilseteks ja hüdrofoobsetesks

1. Lihtsamate süsivesinike jt süsinikuühendite molekulide mudelite koostamine. 2. Süsinikuühendite molekulide mudelite koostamine ja uurimine arvutikeskkonnas (vastava tarkvara abil). 3. Süsivesinike omaduste uurimine (lahustuvus, märguvus veega). 4. CO_2 saamine ja kasutamine tule kustutamisel; 5. Erinevate süsinikuühendite (nt etanooli ja parafiini) põlemis-reaktsioonide uurimine. 6. Etaanhappe happeliste omaduste uurimine (nt etaanhape + sooda, etaanhape + leeliselahus).	ningoskab tuua nende kohta näiteid igapäevaelust. ►hindab etanooli füsioloogilist toimet ja sellega seotud probleeme igapäevaelus;

Lõiming:
Bioloogia: süsinikuühendid looduses;
Geograafia: süsinikku sisaldavad maavarad ja nende leiukohad.
Keskkond ja jätkusuutlik areng: kasvuhooneefekt, süsivesinike füüsikalised omadused seoses keskkonnaprobleemide (nafta püsib vee pinnal ega lahustu vees; veelindude sulestiku ja nafta vastastiktoime, plastide ümbertöötlemine
Tehnoloogia ja innovatsioon: süsiniku uued allotroobid (fullereenid, grafeen), nanotehnoloogia, molekulimudelite koostamine arvutis (nt ACDChemSketch'i abil)
Teabekeskkond: infootsing internetist
Keskkond, väärtused ja kõlblus: keskkonna saastamine pakendimaterjalidega
Tervis, väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet: alkohol ja ühiskond

5. Süsinikuühendite roll looduses, süsinikuühendid materjalidena

Õppesisu	Õpitulemused
Energia eraldumine ja neeldumine keemilistes reaktsioonides, ekso- ja	►selgitab keemiliste reaktsioonide soojusefekti (energia eraldumist

endotermilised reaktsioonid. Eluks olulised süsinikuühendid (sahhariidid, rasvad, valgud), nende roll organismis. Tervisliku toitumise põhimõtted, tervislik eluviis. Süsinikuühendid kütusena. Tarbekeemia saadused, plastid ja kiudained. Olmekemikaalide kasutamise ohutusnõuded. Keemia ja elukeskkond. **Põhimõisted:** eksotermiline reaktsioon, endotermiline reaktsioon, reaktsiooni soojusefekt (kvalitatiivselt), taastuvad ja taastumatud energiaallikad. **Praktilised tööd ja IKT rakendamine** Rasva sulatamine, rasva lahustuvuse uurimine erinevates lahustites; ekso- ja endotermilise reaktsiooni uurimine; toiduainete tärklisesisalduse uurimine; valkude püsivuse uurimine; päevamenüü koostamine ja analüüsimine.	või neeldumist); ►hindab eluks oluliste süsinikuühendite (sahhariidide, rasvade, valkude) rolli elusorganismides ja põhjendab nende muundumise lõppsaadusi organismis (vesi ja süsinikdioksiid) (seostab varem loodusõpetuses ja bioloogias õpituga); ►analüüsib süsinikuühendite kasutusvõimalusi kütusena ning eristab taastuvaid ja taastumatuid energiaallikaid (seostab varem loodus-õpetuses õpituga); ►iseloomustab tuntumaid süsinikuühenditel põhinevaid materjale (kiudained, plastid) ning analüüsib nende põhiomadusi ja kasutus-võimalusi; ►mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust, analüüsib keskkonna säästmise võimalusi.

Lõiming:
Füüsika: energia ja energia üleminek, küttevääртus;
Bioloogia: toitumine, toitained ja nende toiteväärtused, elukeskkonna kaitse;
Terviseõpetus: tervisliku toitumise põhimõtted, ohutusnõuded olmekemikaalide kasutamisel;
Tehnoloogiaõpetus: süsinikuühendid materjalidena;
Ajalugu: riikidevahelised poliitilised probleemid seoses kütustega.
Kultuuriline identiteet: süsivesikute mõiste seos Tartu Ülikkooliga, põlevkivikeemia ja - energeetika tähtsus Eesti jaoks
Teabekeskkond: infootsing internetist

Tervis ja ohutus: tervislik toitumine
Väärtused ja kõlblus: taastumatute kütuste raiskamine kui elu tulevaste põlvkondade arvelt
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: karjäärivõimalused Eesti keemiatööstuses
Keskkond ja jätkusuutlik areng: plastide lagunemine looduses, plastid saastajatena
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: materjalide avastuslood näidetena teaduse kui ühiskonda edasiviiva jõu kohta; maaturism (esivanemate tööd: taimedega värvimine, seebikeetmine, lubjapõletus, tõrvaajamine jne), keskkonnaalaste kodanikuorganisatsioonide tegevus (Teeme ära jms), fosforiidisõda.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletud õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.
Põhikooli keemias jagunevad õpitulemused kahte valdkonda:
1) mõtlemistasandite arendamine keemia kontekstis;
2) uurimuslikud ja otsuste langetamise oskused.
Nende osatähtsus hinde moodustumisel on ligikaudu 80% ja 20%. Madalamat ja kõrgemat järku mõtlemistasandite osatähtsus õpitulemuste hindamisel põhikoolis on ligikaudu 50% ja 50%.
Uurimisoskusi arendatakse ja hinnatakse uurimuslikku käsitlust nõudvate praktiliste tööde ning ka terviklike uurimistöödega. Peamised uurimisoskused, mida põhikoolis arendatakse, on probleemi sõnastamine, info kogumine, uurimisküsimuste sõnastamine, töövahendite käsitsemine, katse hoolikas ja eesmärgipärane tegemine, ohutusnõuete järgimine, katsetulemuste analüüs, järelduste tegemine ning tulemuste esitamine.

2.4. Ainevaldkond sotsiaalained

Sotsiaalse pädevuse kujundamine

Sotsiaalne pädevus tähendab:

► suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloos ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjusi ja tagajärgi;

►tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus;

►luua tulevikustsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas;

►tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist;

►ära tunda kultuurilisi eripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid;

►jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamus ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

Ainevaldkonna õppeained ja nädalatundide jaotumine klassiti ning õppeaine maht aastas.

Aine / Klass	1.	2.	3.	I ka	4.	5.	6.	II ka	7.	8.	9.	III ka
1) ajalugu				0		1	2	105	2	2	2	210
2) ühiskonnaõpetus				0			1	35			2	70

3) inimeseõpetus		1	1	70		1	1	70	1	1		70

Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega ja läbivad teemad.

Lõiming	Läbivad teemad
Sotsiaalained on teiste ainevaldkondadega seotud valdkonnapädevuste kujundamise kaudu. **Emakeelepädevus** – suutlikkus väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult; lugeda ja mõista erinevaid tekste; kasutada kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili ning ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgida õigekeelsusnõudeid. Lisaks tähtsustuvad teksti kriitilise analüüsi oskus, meediakirjaoskus, info hankimine ja selle kriitiline hindamine, tööde vormistamine ning autoriõiguse kaitse. **Võõrkeeltepädevus** – teadmised erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest, oma ja teiste kultuuride erinevuste mõistmine ning lugupidamine teiste keelte ja kultuuride vastu mitmekultuurilises ühiskonnas; võõrkeeleoskus. **Matemaatikapädevus –** ajaarvamine; ressursside planeerimine (aeg, raha, eelarve); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); oskus probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida; oskus	Läbiva teema „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“** käsitlemisega aidatakse õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elukäiku teadlike otsuste kaudu, et teha mõistlikke kutsevalikuid. Läbiva teemaga „**Keskkond ja jätkusuutlik areng“** toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust. Läbiva teema „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“** käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning osaleb poliitiliste ja majandusotsuste tegemises. Läbiva teema „**Kultuuriline identiteet“** käsitlemisega toetatakse

loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning väärtustada matemaatilist käsitlust, mõista selle sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust. **Loodusteaduslik pädevus –** looduskeskkonna ja geograafilise asendi mõju inimühiskonna arengule, inimese areng ja rahvastikuprotsessid; majanduse ressursid; ühiskonna jätkusuutlikkus, säästlik tarbimine, üleilmastumine, globaalprobleemide, sh keskkonnaprobleemide märkamine ja mõistmine ning jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi väärtustamine. **Tehnoloogiline pädevus –** ametid ja elukutsed erinevates ühiskondades, tehnika ja tootmise arengu seos muutustega ühiskonnas; tööturg, kutsesuunitlus ja karjääri planeerimine; oskus hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte; rakendada nüüdisaegseid tehnoloogiaid tõhusalt ning eetiliselt oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel; kasutada tehnilisi vahendeid eesmärgipäraselt ja säästlikult, järgides ohutuse ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid. **Kunstipädevus –** Eesti, Euroopa ja maailma erinevate rahvaste kultuuriteemade käsitlemine, iluhinnangute muutumine ajas; esteetiline areng ja eneseteostus, rahvakultuur ning loominguline enese-väljendusoskus. **Tervise- ja kehakultuuripädevus –** suutlikkus mõista ja väärtustada kehalise aktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana eri ajastuil; arendada sallivat suhtumist kaaslastesse ning koostööpõhimõtteid	õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis. Läbiva teema **„Teabekeskkond“** käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast. Läbiva teemaga **„Tehnoloogia ja innovatsioon“** toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Läbiva teema „**Tervis ja ohutus“** käsitlemisega toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda. Läbiva teemaga „**Väärtused ja kõlblus“** taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb nüüdisajal rahvus-

tervislikku eluviisi järgides.	vaheliselt üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Põhikooli lõpuks õpilane:

1) suudab mõista inimühiskonna ajaloos ning nüüdisaja ühiskonnas toimuvate muutuste olulisi põhjusi ja tagajärgi;

2) valdab esmast tulevikuvisiooni;

3) tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi ning tunneb kodanikuvastutust;

4) huvitub iseenda, oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;

5) tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös;

6) tunneb kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse juhul, kui need pole inimsusevastased;

7) on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kohaneda eakaaslaste hulgas, kogukonnas ja ühiskonnas, väärtustades neid;

8) on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, toimetulekustrateegiate, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta ning väärtustab positiivset suhtumist endasse ja teistesse.

9) valdab adekvaatset minapilti, oskab analüüsida oma võimalusi ja kavandab neist lähtuvalt tulevikuplaane.

Hindamise alused

Hindamise põhiülesanne on toetada õpilase arengut, et kujuneks positiivne minapilt ja adekvaatne enesehinnang. Ainekavas on kirjeldatud õppeaine õpitulemused kooliastmete kaupa kahel tasemel: üldised õpitulemused õpetamise eesmärkidena ning osaoskuste õpitulemused. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, sh esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele ning õpilase individuaalseid iseärasusi ja mõtlemise arengut. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest.

Hoiakute ja väärtuste kohta (nt huvi tundmine, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine, reeglite järgimine) antakse tagasisidet.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste hindamise vormid peavad olema mitmekesised. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Tähtsal kohal on kujundav hindamine, mis keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Hindamise kriteeriumid ja viiepallisüsteemist erinev hindamise korraldus täpsustakse kooli õppekavas.

Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Aineteadmisi ja -oskusi ning hoiakuid hinnates on põhirõhk kujundaval hindamisel.

Õpitulemusi hinnates kasutatakse mitmekesiseid ja õpitulemustega vastavuses olevaid vorme, mis sisaldavad suulisi, kirjalikke ja praktilisi ülesandeid. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Praktiliste tööde puhul hinnatakse mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi kulgu.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

1) selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja nendevahelisi seoseid;
2) selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;
3) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
4) demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist, lähtudes õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

1) rakendab õpisituatsioonis teoreetilisi teadmisi praktiliselt;
2) demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpisituatsioonis;
3) kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

Inimeseõpetuses tähendab hindamine konkreetsete õpitulemuste saavutatuse ja õppija arengu toetamist, kusjuures põhirõhk on õpilase arengu toetamisel, seejuures pakkudes võimalusi enesehindamiseks. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse kujundavat tagasisidet ka väärtuste ning hoiakute kohta. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö.

Ajaloo õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade ajalooõpetuse õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Õpitulemusi kontrollides tuleb jälgida teadmiste (ajaloolise sõnavara) ja oskuste tasakaalu.

Hindamise vormid sisaldavad 5. klassis suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, allikmaterjali ja piltidega, loovtööd ning jutustuse kirjutamist, samuti allika usaldusväärsust info edasikandmisel. Üksikfaktide tundmisele tuleb eelistada olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Lühijutu ning kirjelduse puhul hinnatakse ülesehituse loogikat ja terviklikkust, mõistete ning märksõnade sobivust konteksti, stiili ja ainealast õigekirja. 5. klassis ei kontrollita kontrolltöödega enamat kui üht õpitud teemat korraga.

Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid III kooliastmes peavad olema mitmekesised, sisaldama suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega, referaadi ja uurimistöö koostamist, loovtööd ning arutluse kirjutamist. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle hindamist ja võrdlemist, katkendi põhjal vastamist, kommenteerimist ning usaldusväärsuse üle otsustamist. Üksikfaktide teadmisele tuleb eelistada tähtsamate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Arutluse puhul hinnatakse vastavust teemale, ajastu ja teemakohaste faktide tundmist, analüüsi, võrdlemise ja seoste loomise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu. III kooliastmes sobivad kontrolliks ja hindamiseks nii avatud kui ka etteantud vastusega ülesanded.

Ühiskonnaõpetuses tuleb hindamisel II kooliastmes arutlusoskust kujundavaid ja kontrollivaid ülesandeid koostades järgida jõukohasuse põhimõtet märksõnadest lahendamist toetava selgituseni ning täpse juhendini. Kokkuvõtvaks hindamiseks sobivad arvamuslugu ja juhtumianalüüs, dokumendi ja kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded, mõiste ja selgituse kokkuviimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning info leidmine, kasutamine ja rühmitamine.

III kooliastmes sobivad kokkuvõtvaks hindamiseks probleemküsimuste avamine, arvamuslugu, uurimus ja juhtumianalüüs, dokumendi, statistiliste andmete ja karikatuuri analüüs, kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded: mõiste ja selgituse kokkuviimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning info rühmitamine.

Praktiliste tööde puhul hinnatakse töö plaanimise, tegemise, tulemuste tõlgendamise, järeldamise, põhjendamise ning tulemuste esitamise oskust.

Õpilase ja õpetaja koostöös hinnatakse ka õpilase õpitulemusi koolivälises mitteformaalses õppes, kui seal omandatu vastab taotlevatele õpitulemustele (nt osavõtt projektidest, tegevus õpilasesinduses või kodanikuühendustes jm).

2.4.1. Ajalugu

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) tunneb huvi mineviku vastu;

2) tunneb oma kodukoha ajalugu, Eesti ajalugu, Euroopa ning maailma ajalugu ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste, protsesside ja isikute kaudu;

3) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning oma rolli kultuuripärandi säilitajana ja edasikandjana ning määratleb end oma rahva liikmena;

4) leiab, üldistab, tõlgendab, kasutab ja hindab kriitiliselt ajalooteavet;

5) kasutab ajaloo põhimõisteid õiges kontekstis, eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest, näeb ja sõnastab probleeme ning esitab neist lähtudes küsimusi ja pakub lahendusteid;

6) mõistab põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse ja järjepidevuse olemust ning hindab allikate usaldusväärsust ajaloosündmusi ja -protsesse ning ajaloolist keskkonda analüüsides;

7) tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma arvamust, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;

8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja teabeallikaid, väljendab oma teadmisi ning oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab õppetegevuses IKT vahendeid.

Õppeaine kirjeldus

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega.

Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooga. Käsitluse põhimõte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost,

kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos.Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua sild mineviku ja nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust ning paljusid Eesti ajaloo probleeme.

Ajaloo mõistmisele aitavad kaasa ekskursioonid, õppekäigud, ajaloo- ja ilukirjandus, teater ja kino, meedia, internet, erinevad inimesed ning paigad. Seda kogemust koolis õpituga ühendades kujuneb õpilasel arusaam ajaloost. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline

integratsioon ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

<u>Ajalooõpetuse kaudu kujundatakse erinevaid oskusi:</u>

1) ajas orienteerumise oskus, oskus analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;

2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamine;

3) küsimuste esitamine ajaloo kohta ning neile vastamine;

4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine;

5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;

6) allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine ja hindamine, suuline ja kirjalik eneseväljendus ning IKT vahendite kasutamine.

Oskuste kujundamine ajalooõpetuses on pidev protsess ning seda tehakse erinevate õppeteemade ja õppemeetodite kaudu. Oskuste taset kirjeldatakse kooliastme lõpul õpitulemustena.

Ajaloo mõistmise seisukohalt on tähtis kujundada võimet asetada end kellegi teise olukorda, vaadelda maailma kellegi teise seisukohast lähtudes. Ajalootundides peab õpilastele tutvustama erinevaid ajalookäsitlusi neist ühtki peale surumata. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ja ajaloouurija seisukohast, tuleb kujundada kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse ning võrrelda ajaloosündmuste ja -nähtuste käsitlemist eri allikates.

Õppetegevuses on oluline rakendada mitmekesist metoodikat, mis võimaldab õpilastel aktiivselt osaleda õppetegevuses, arendada oma õpioskusi, teha järeldusi, kujundada ja väljendada oma arvamust ajaloosündmuste või -nähtuste kohta. Ajalooprobleemide analüüsimise kaudu rikastub väärtussüsteem, kujuneb rahvuslik ja kultuuriline identiteet, sallivus ja pooldav suhtumine demokraatlikesse väärtustesse, areneb õpilase ajalooline mõtlemine ning rikastub ajalooteadvus.

Füüsiline õpikeskkond

Kool korraldab valdava osa õppest klassis, kus on:

1) mööbli ümberpaigutamise võimalus rühmatööks ja ümarlauavestluseks ning toetavad demonstratsioonivahendid;
2) internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Kool võimaldab:

1) korraldada õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus jm) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul;
2) kasutada klassiruumis ainekava eesmärke toetavaid õppematerjale ja -vahendeid:
   a) Eesti Vabariigi põhiseadus;
   b) ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon;

c) ÜRO lapse õiguste konventsioon;
d) ajalooatlased, kontuur- ja seinakaardid;
e) allikakogumikud, käsiraamatud, erialased teatmeteosed;
f) elulooraamatud ja teabekirjandus;
g) auvised, digitaliseeritud andmebaasid ja arhiivid;
h) illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid);
i) IKT-põhised õppematerjalid;
j) ajalehed ja ajakirjad;
k) statistilised ja metoodilised materjalid.

II kooliastme õpitulemused ajaloos

6. klassi õpilane:

1) kasutab asjakohaselt aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase *aeg, muinasaeg, vanaaeg, sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas;*

2) tunneb mõningaid iseloomulikke sündmusi kodukoha ja Eesti ajaloost ning seostab neid omavahel;

3) teab mõnda ajaloolist asumit, selle tekkimise ja kujunemise põhjusi;

4) hindab materiaalset keskkonda kui ajaloosündmuste peamist kandjat;

5) toob näiteid muinasaja ja vanaaja kohta;

6) mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ning esitab näiteid erinevate kultuurivaldkondade kohta;

7) mõistab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed, ning loob lihtsamaid seoseid mõne sündmuse näitel;

8) teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega ja hindab neid kriitiliselt;

9) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava, lühijuttu ja kirjeldust ning kasutab ajalookaarti.

Ajalugu - 5. klass

Õppeaine maht: 35 tundi

I Ajaloo algõpetus

Teemad:

1. Ajaarvamine

2. Ajalooallikad

3. Eluolu

4. Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud

1. Ajaarvamine

Õppesisu	Õpitulemused
Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.	►kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase *sajand, aastatuhat,* eKr, pKr, *araabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine;*

	►kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste eluolu minevikus; ►leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid; ►väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu; ►kasutab ajalookaarti.

2. Ajaloo allikad

Õppesisu	Õpitulemused
Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.	►teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest; ►töötab lihtsamate allikatega; ►kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid *kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas.*

3. Eluolu

Õppesisu	Õpitulemused
Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.	►kirjeldab mõnda minevikusündmust ning inimeste eluolu minevikus; ►leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;

	►väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu; ►kasutab ajalookaarti.

4. Ajaloo sündmused ja ajaloolised isikud

Õppesisu	Õpitulemused
Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas õpetaja valikul.	►kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste elu minevikus; ►leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid; ►väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu; ►kasutab ajalookaarti.

Lõiming ja läbivad teemad:

Lõiming	Läbivad teemad
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri, suur algustäht; **Kirjandus:** ajalooline kirjandus; **Geograafia:** informatsiooni leidmine kaardilt;	**Keskkond ja jätkusuutlik areng:** elu linnas ja maal, sõja ja rahu ajal; **Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus:** ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas ja Eestis; **Kultuuriline identiteet:** kultuur ja traditsioonid, olulisemad sünd-

Matemaatika: Rooma ja araabia numbrid; **Loodusõpetus:** elukeskkond;	mused Eesti ajaloos; **Teabekeskkond**: ajalooallikad, ajalooallikad internetis; **Väärtused ja kõlblus:** sõda ja rahu;

Ajalugu - 6. klass

Õppeaine maht: 70 tundi

Teemad:

I Muinasaeg ja vanaaeg

1. Muinasaeg

2. Vanad Idamaad

3. Vana-Kreeka

4. Vana-Rooma

1. Muinasaeg

Õppesisu	Õpitulemused
Aeg ja ajaarvamine, muinasja vanaaja periodiseerimine. Ajalugu ja ajalooallikad. Allikmaterjalide tõlgendamine **Muinasaja arengujärgud ja nende üldiseloomustus:** kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus, loomade kodus-tamine, käsitöö areng, metallide kasutusele võtmine, Eesti muinasaja üldiseloomustus, Pulli, Kunda.Muinasaegsed mälestised – kalmed ja asulakohad – ning arheoloogilised leiud. Kodukoha inimasustus muinasajal.	►seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim;* ►kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid; ►näitab kaardil ja põhjendab, miks ja mis piirkondades sai alguse põlluharimine; ►teab, et Eesti esimesed asustusalad olid Pulli ja Kunda inimasula, ning näitab neid kaardil.

Lõiming	Läbivad teemad
Matemaatika: Rooma ja araabia numbrid, positiivsed ja negatiivsed arvud; **Geograafia:** informatsiooni leidmine kaardilt, põlluharimise esimesed piirkonnad kaardil, kiviaja asulad Eesti alal; **Loodusõpetus**: aed ja põld elukeskkonnana; **Tehnoloogiaõpetus:** tehnika areng ajastute kaudu, lähtudes mater-	**Keskkond ja jätkusuutlik areng:** põlluharimise ja loomakasvatuse algus; **Kultuuriline identiteet:** Kunda kultuur; **Teabekeskkond:** ajalooallikad; **Tehnoloogia ja innovatsioon:** metallide kasutuselevõtmine;

jalidest ja töötlusviisidest;	**Väärtused ja kõlblus:** inimasustuse teke ja levik;

2. Vanad Idamaad

Õppesisu	Õpitulemused
Vanaaja sisu ja üldiseloomustus: ajalised piirid, looduslikud olud. Vana-Egiptus Egiptuse riigikorraldus Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon; eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Mesopotaamia, sumerite linnriigid, leiutised (ratas, potikeder), Hammurabi seadused, eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Iisraeli ja Juuda riik, ainujumala usk, Vana Testament, kümme käsku.	►selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat; ►kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse, Mesopotaamia või Juuda riigi näitel; ►tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiini, matemaatikat, astronoomiat, kirjandust, kujutavat kunsti, Egiptuse püramiide, Babüloni rippaedu; ►teab, et üks esimesi kirjasüsteeme oli hieroglüüfkiri ja kiilkiri; ►seletab mõisteid *vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester, Vana Testament;* ►tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiini, matemaatikat, astronoomiat, kirjandust, kujutavat kunsti, Babüloni rippaedu;

	►seletab ja kasutab kontekstis mõistet *linnriik;*

Lõiming	Läbivad teemad
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri, suur algustäht; **Kirjandus:** piiblilood, erinevate rahvaste müüdid; **Geograafia:** informatsiooni leidmine kaardilt; **Kunst:** Arhitektuur: püramiidid, templid; **Matemaatika:** püramiidid; **Kunstiõpetus:** keraamika, skulptuur, reljeef; **Tehnoloogiaõpetus:** ratas kui pöördeline leiutis inimkonna ajaloos;	**Keskkond ja jätkusuutlik areng:** looduslikud olud ja põlluharimine; **Kultuuriline identiteet:** erinevad kultuurid Idamaades; **Teabekeskkond:** info otsimine internetist Idamaade kohta; **Tehnoloogia ja innovatsioon:** erinevad leiutised (ratas, potikeder); **Väärtused ja kõlblus:** erinevad religioonid; Hammurabi seadused

3. Vana- Kreeka

Õppesisu	Õpitulemused
Vanim kõrgkultuur Euroopas. Kreeka loodus ja rahvastik, Kreeta ja Mükeene kultuur Kreeka linnriigid.	►näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat ja Spartat ►teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist;

Ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas. Linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale. Aleksander Suure sõjaretk ning maailmariigi tekkimine. Vana-Kreeka kultuur ja eluolu, mütoloogia ja religioon. Olümpiamängud. Homerose kangelaseepika, ajalookirjutus teater, kunst, arhitektuur (Ateena akropol), skulptuur, vaasimaal, Vana-Kreeka kultuuri tähtsus.	►kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport; ►võrdleb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel; ►seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *polis, rahvakoosolek, akropol, agoraa, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik.*

Lõiming	**Läbivad teemad**
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri, kõnekunst; **Kirjandus:** teater, müüdid, eepos; **Kehaline kasvatus:** olümpiamängud; **Kunstiõpetus:** arhitektuur, skulptuur;	**Keskkond ja jätkusuutlik areng:** Kreeka loodus; **Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus:** poliste valitsemine, demokraatia teke; **Kultuuriline identiteet:** hellenid, teater, religioon, sport; **Teabekeskkond:** info otsimine internetist ja raamatutest; **Tervis ja ohutus:** olümpiamängud; **Väärtused ja kõlblus:** religioon, demokraatia, orjandus;

4. Vana- Rooma

Õppesisu	Õpitulemused
Rooma riigi tekkimine, looduslikud olud, kuningad. Rooma Vabariigi algus ja ühiskondlik korraldus. Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal, Caesar, vabariigi lõpp. Rooma keisririigi ühiskondlik korraldus. Augustus, Rooma impeerium ja selle lõhenemine. Vana-Rooma kultuur, kunst ja arhitektuur, rahvas ja eluolu, avalikud mängud. Ristiusu teke, Uus Testament.	►näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat; ►teab Rooma riigi tekkelugu ning oskab tingmärkidest juhindudes näidata kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist; ►iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis; ►seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *vabariik, foorum, kapitoolium, Colosseum, patriits, plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel*.

Lõiming	Läbivad teemad
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri; **Kirjandus:** müüdid, piiblilood;	**Keskkond ja jätkusuutlik areng:** looduslikud olud, impeeriumi teke; **Kultuuriline identiteet:** ladina keel, Lääne- ja Ida-Rooma;

Usundiõpetus: ristiusu teke; **Kunstiõpetus**: arhitektuur, skulptuur;	**Tehnoloogia ja innovatsioon:** arhitektuur; **Väärtused ja kõlblus:** orjandus, gladiaatorid, kristlus;

III kooliastme õpitulemused ajaloos

Põhikooli lõpetaja:

1) iseloomustab ajaloo põhietappe näidete kaudu;

2) mõistab eri ajastute kultuuripanust ning iseloomustab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid ja kultuurinähtusi;

3) võrdleb ajaloosündmusi ja -nähtusi, leiab sarnasusi ja erinevusi, toob esile põhjusi ja tagajärgi, arutleb märksõnade/küsimuste toel, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda nii suuliselt kui ka kirjalikult;

4) teab Eesti ühiskonna arengujärke ja tähtsamaid ajaloosündmusi, seostab kodukoha, Eesti ja Euroopa ajalugu maailma ajalooga ning saab aru, et ajaloosündmusi võib tõlgendada mitmeti;

5) töötab mitmesuguste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt;

6) otsib, analüüsib ja kasutab ajalooinfot, koostab kava ja mõistekaarti, ajalooreferaati ja lühiuurimust, esitleb seda suuliselt ja kirjalikult ning IKT vahendeid kasutades;

7) töötab kaardiga ja koostab lihtsamaid skeeme;

8) asetab end minevikus elanud inimese olukorda.

Ajalugu - 7. klass

Õppeaine maht: 70 tundi

Teemad :

I Keskaeg ja varauusaeg

1. Maailm keskajal 476-1492

2. Maailm varauusajal 1492-1600

1. Maailm keskajal 476-1492

Õppesisu	Õpitulemused
Keskaegse maailmapildi mõju maailma ajaloole, keskaja ühiskonna üldiseloomustus ja periodiseering. Läänikord, eluolu. Kiriku ja kultuuri osa keskajal, ristiusu õpetuse alused, ristisõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil. Frangi riik, Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa. Araablased. Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, araabia kultuur ja selle mõju Euroopale.	►kirjeldab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust ning talupoegade ja feodaalide elulaadi; ►Teab kiriku osa keskaja ühiskonnas nii kultuuripärandi säilitajana kui ka maailmapildi kujundajana; ►teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad, ning kirjeldab keskaegse linna eluolu; ►iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemise tagajärgi; ►iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi; ►kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede

Bütsants, Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, Vana-Vene riik. Linnad ja kaubandus, linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, linnade valitsemine. Põhja-Euroopa ja Eesti. Skandinaavia eluviis ja ühiskond, viikingite retked. Eesti keskajal, eluolu muinasaja lõpus. Muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, ühiskonna struktuur. Valitsemine, Liivi Ordu. Linnad. Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel. Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamine. Eluolu keskajal. Asustus, tegevusalad ja eluolu kodukohas muinasaja lõpul.	põhisuundi; ►Toob esile ristisõdade eesmärgid ja tulemused; ►nimetab Eesti muinasmaakondi ja suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ning muistset vabadusvõitlust; ►Teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ja tekkis Vana-Vene riik; ►seletab mõisteid *paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjöör, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, Muhamed, mošee, Meka*; ►teab, kes olid Karl Suur ja Justinianus I, ning iseloomustab nende tegevust.

Lõiming	**Läbivad teemad**
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri, suur algustäht; **Kirjandus:** muistne vabadusvõitlus; **Võõrkeel:** sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kohanimede õigekiri ja hääldamine;	**Keskkond ja jätkusuutlik areng:** põllumajanduse areng, viikingid; **Kultuuriline identiteet:** kiriku roll keskaja ühiskonnas (katoliiklus ja õigeusk), islam, Eesti ühiskond; **Tehnoloogia ja innovatsioon:** arhitektuuri areng, laevanduse areng –

Geograafia: informatsiooni leidmine kaardilt, araablaste vallutused, viikingite retked, Eesti haldusjaotus; **Kunst:** kirik kui sakraalehitis, kaardipildi kujundamine; **Matemaatika:** ajaarvamine;	viikingid, linnade teke ja seos põllumajanduse arenguga; **Väärtused ja kõlblus:** läänikord, pärisorjus, kristlus, islam, sõjad;

2. Maailm varauusajal 1492-1600

Õppesisu	Õpitulemused
Ühiskond varauusajal, tehnoloogia, uue maailmapildi kujunemine. Tehnoloogia areng, majandussuhted, humanism, kujutav kunst, Leonardo da Vinci. Suured maadeavastused. Ameerika avastamine, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades. Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther. Eesti 16. sajandil, reformatsioon, haldusjaotus ja linnad, Liivi sõja põhjused ja tagajärjed.	►teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon; ►kirjeldab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju; ►seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi; ►seletab mõisteid *maadeavastused*, *reformatsioon*, *protestandid*, *luteri usk*, *renessanss*, *humanism*; ►teab, kes olid Kolumbus, Martin Luther ja Leonardo da Vinci, ning iseloomustab nende tegevust.

Lõiming	Läbivad teemad
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri; **Kirjandus:** Liivi sõda; **Võõrkeel:** sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kohanimede õigekiri ja hääldamine; **Geograafia:** informatsiooni leidmine kaardilt, maadeavastused, Eesti haldusjaotus 16. sajandil; **Bioloogia:** uued taimed seoses maadeavastustega; **Kunst:** Leonardo da Vinci.	**Keskkond ja jätkusuutlik areng:** maadeavastused ja nende tulemused; **Kultuuriline identiteet:** reformatsioon, luterluse ja kalvinismi teke, maadeavastused; **Tehnoloogia ja innovatsioon:** tehnoloogia areng varauusajal; **Väärtused ja kõlblus:** humanism, renessanss, reformatsioon;

Ajalugu - 8. klass

Õppeaine maht: 70 tundi

Teemad:

I Uusaeg

1. Maailm 1600-1815

2. Maailm 1815-1918

1. Maailm 1600- 1815

Õppesisu	Õpitulemused
Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas, absolutismi kujunemine, Louis XIV, valgustusfilosoofia, Inglise kodusõda ja restauratsioon, Inglismaa ja Prantsusmaa, 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II. Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus, valitsemine, keskvõim ja aadli omavalitsus, Balti erikord, Põhjasõda, Peeter I, Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil, muutused majanduses ja poliitikas, vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna). USA iseseisvumine,	►teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile; ►selgitab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism; ►selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju; ►toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad; ►teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja kirjeldab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust; ►kirjeldab baroki ja klassitsismi põhijooni; ►seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *valgustus, valgustatud absolutism, reform, revolutsioon, restauratsioon, absolutism, parlamentarism*; ►teab, kes olid Napoleon, Louis XIV, Peeter I ja Voltaire, ning

Iseseisvussõda, USA riiklik korraldus. Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu. Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg, Napoleoni reformid, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus. Viini kongress ja poliitilised muutused Euroopa kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, Kultuur: barokk, klassitsism. Asustus ja eluolu paikkonnas 17.–18. sajandil.	iseloomustab nende tegevust.

Lõiming	Läbivad teemad
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri; **Kirjandus:** talurahvakoolid, nõiaprotsessid, rahvaluule; **Võõrkeel:** sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kohanimede õigekiri ja hääldamine; **Geograafia**: informatsiooni leidmine kaardilt; **Kunst:** baroki ja klassitsismi iseloomulikud jooned, Versailles' loss;	**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus:** Ameerika iseseisvussõda, Prantsuse revolutsioon **Teabekeskkond:** info otsimine internetist, töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine; **Väärtused ja kõlblus:** absolutism, parlamentarism, valgustus, valgustatud absolutism, revolutsiooni mõju;

2. Maailm 1815- 1918

Õppesisu	Õpitulemused
Industriaalühiskonna kujunemine, tööstuslik pööre, vabrikutootmine, linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale, 19. sajandi poliitilised õpetused. Rahvuslus ja rahvusriigid, rahvusluse kasv Euroopas, rahvusriigi loomine Saksamaa näitel, Saksa keisririik. Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul, Vene impeeriumi äärealade poliitika, talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused, venestusaeg, 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed. Esimene maailmasõda, uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas, sõja põhjused, kulg ja tagajärjed, maailmasõja mõju Eestile. Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani. Kultuur 19. sajandil ja 20.sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine sh kodukohas.	►näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite; ►kirjeldab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas; ►selgitab Eesti iseseisvumist; ►teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi; ►iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi; ►seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism*.

Lõiming	Läbivad teemad

Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri; tekstianalüüs, suuline eneseväljendus-oskus; **Kirjandus:** tekstianalüüs, inimene sõjas valikute ees; **Võõrkeel:** sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kohanimede õigekiri ja hääldamine; **Geograafia:** informatsiooni leidmine kaardilt, Eesti ja Euroopa kaart; **Muusika:** rahvushümnid, rahvuslik muusika, laulupidu; **Loodusteadused:** teaduse ja tehnika areng;	**Keskkond ja jätkusuutlik areng:** tööstuslik pööre, industriaal-ühiskond, linnastumine; **Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus:** ärkamisaeg, rahvuslik liikumine, rahvusriikide teke; **Kultuuriline identiteet**: rahvuslik liikumine, venestamine; **Teabekeskkond:** info otsimine internetist ja teaduskirjandusest, töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine; **Tehnoloogia ja innovatsioon:** tööstuslik pööre ja tehnilised leiutised, relvastuse areng; **Väärtused ja kõlblus:** poliitilised õpetused, sõda ja rahu;

Ajalugu - 9. klass

Õppeaine maht: 70 tundi

Teemad:

I Lähiajalugu

1. Maailm kahe maailmasõja vahel 1918-1939

2. Teine maailmasõda 1939-1945

3. Maailm pärast Teist maailmasõda 1945-2000

1. Maailm kahe maailmasõja vahel 1918-1939

Õppesisu	Õpitulemused
I Rahvusvaheline olukord Pariisi rahukonverents. Poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda Versailles' süsteem, Rahvasteliidu tegevus ja mõju. Sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas. **II Maailmamajandus** Ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed. **III Demokraatia ja diktatuurid 1920.–1930. aastail** Demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel Autoritarism Itaalia näitel. Totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel. **Eesti Vabariik** Vabadussõda. Asutav Kogu, maareform ja põhiseadus.	►näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi; ►iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda; ►kirjeldab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul; ►kirjeldab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi; ►seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, repressioon, Rahvaste Liit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, Tartu rahu*; ►teab, kes olid Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson.

Demokraatliku parlamentarismi aastad. Vaikiv ajastu. Majandus. Kultuur ja eluolu. Välispoliitika. **IV Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel** Uued kultuurinähtused. Teadus Tehnika areng, aatomiuuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film. Kirjanus ja kunst Uued propagandavahendid. Kultuur ja eluolu paikkonnas 20. saj algul	

Lõiming	Läbivad teemad
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri; **Kirjandus:** sõdadevaheline olustik, majanduskriisi kirjeldused, Vabadussõja käsitlus kirjanduses, eestiaegne elu; **Võõrkeel:** sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kohanimede õigekiri ja hääldamine; **Geograafia:** Euroopa ja maailma poliitiline kaart; **Reaalained ja loodusained:** aatomiuuringud, muutused igapäevaelus;	**Keskkond ja jätkusuutlik areng:** majanduskriis; **Kultuuriline identiteet:** Eesti Vabariik; **Teabekeskkond:** info otsimine internetist ja teabekirjandusest, töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine; **Tehnoloogia ja innovatsioon:** uued leiutised; **Väärtused ja kõlblus:** demokraatia ja diktatuur;

2. Teine maailmasõda 1939-1945

Õppesisu	Õpitulemused
I Rahvusvaheline olukord Läänеriikide järeleandmised Saksamaale München, MRP. **II Sõjategevuse üldiseloomustus** Sõja algus ja lõpp. Sõdivad pooled. Sõjategevus, rinded: Idarinne, Läänerinne, Vaikse Ookeani ja Põhja-Aafrika piirkond. Holokaust. ÜRO asutamine. **III Eesti Teise maailmasõja ajal** Baaside ajastu. Iseseisvuse kaotamine. Juuniküüditamine. Sõjategevus Eesti territooriumil. Nõukogude ja Saksa okupatsioon.Teise maailmasõja mõjud paikkonnas.	►teab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel; ►teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjused, sõja tulemused ja tagajärjed; ►kirjeldab ajalookaardile tuginedes Teise maailmasõja sõjategevuse kulgu; ►selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos; ►iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist; ►teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ning mis riikidest moodustus Hitleri-vastane koalitsioon; ►seletab mõisteid *MRP, holokaust, küüditamine, baaside leping, okupatsioon, ÜRO.*

Lõiming	Läbivad teemad
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri, suur algustäht; **Kirjandus:** inimene sõjas, valikute ees; **Võõrkeel:** sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kohanimede õigekiri ja hääldamine; **Geograafia:** Euroopa ja maailma poliitiline kaart;	**Kultuuriline identiteet:** okupatsioon; **Teabekeskkond:** info otsimine internetist ja teaduskirjandusest, info hindamine; **Tehnoloogia ja innovatsioon:** sõjatehnika areng; **Väärtused ja kõlblus:** küüditamine, holokaust, Hitleri vastane koalitsioon, ÜRO.

3. Maailm pärast Teist maailmasõda 1945-2000

Õppesisu	Õpitulemused
I Külm sõda Külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid. Kriisid ja sõjad. **II Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel**	►teab külma sõja põhijooni ning toob esile selle avaldumist ja vorme, näitab kaardil tähtsamaid külma sõja aegseid kriisikoldeid; ►teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail; ►kirjeldab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel; ►kirjeldab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti

USA ühiskond, sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika. Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng. Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted. **III Kommunistlikud riigid** Kommunistliku süsteemi teke. NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon. **IV Eesti Nõukogude okupatsiooni all** Piiride muutumine. Repressioonid. Kollektiviseerimine. Industrialiseerimine. Poliitiline juhtimine. Kultuur ja eluolu. **V Kommunistliku süsteemi lagunemine** Perestroika ja glasnost. Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin. Saksamaa ühinemine **VI Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine** Laulev revolutsioon. Balti kett. Põhiseadusliku korra taastamine. **VII Maailm 1990. aastatest alates.** Üldülevaade. Euroopa Liidu laienemine, NATO laienemine. Uued vastasseisud. **VIII Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel**	arengut NSV Liidu koosseisus; ►toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed; ►kirjeldab Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut; ►iseloomustab kultuuri ja eluolu muutumist 20. sajandi vältel; ►seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *perestroika, glasnost, külm sõda, kriisikolle, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, metsavennad, plaanimajandus, massirepressioon, Atlandi Harta, Euroopa Liit, NATO, Balti kett, laulev revolutsioon;* ►teab, kes olid Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust.

Teaduse ja tehnika areng, aatomiuuringud, infotehnoloogia. Massikultuur Naine ja ühiskondlik elu. Muutused mentaliteedis.Poliitilised liikumised, kultuur ja eluolu ning ajalooline mälu ja mäluasutused kodukohas.	

Lõiming	Läbivad teemad
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri; **Võõrkeel:** sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kohanimede õigekiri ja hääldamine; **Geograafia:** Euroopa ja maailma poliitiline kaart; **Reaalained ja loodusained:** tehnoloogia areng, muutused igapäevaelus; **Muusika**: isamaalised laulud;	**Keskkond ja jätkusuutlik areng:** plaanimajandus, laulev revolutsioon; **Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus:** laulev revolutsioon, **Kultuuriline identiteet:** massikultuur; **Teabekeskkond:** info otsimine, töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine; **Tehnoloogia ja innovatsioon:** tehnoloogia areng;

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Ajalooõpi tulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade ajalooõpetuse õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste),

kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavus ainekava taotletavatele õpitulemustele. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemusi kontrollides tuleb jälgida teadmiste (ajaloolise sõnavara) ja oskuste tasakaalu.

Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Õpitulemuste hindamisel kasutatakse sõnalisi hinnanguid ja numbrilisi hindeid. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.

Hindamine II kooliastmes

Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid peaksid olema mitmekesised, sisaldama suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide allik-materjali ja piltidega, loovtööd ning jutustuse kirjutamist. Ajalooallikatega töötades analüüsitakse lisaks allika sisule allika usaldusväärsust

info edasikandmisel. Üksikfaktide tundmisele tuleb eelistada olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Lühijutu ning kirjelduse puhul hinnatakse ülesehituse loogikat ja terviklikkust, mõistete ning märksõnade sobivust konteksti, stiili ja õigekirja.

Kuna 5. klassis ei taotleta süstemaatiliste teadmiste ega oskuste kujundamist, peab sama põhimõtet järgima ka hinnates. Kontrolltöödega ei kontrollita enamat kui üht õpitud teemat korraga.

Hindamine III kooliastmes

Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid peaksid olema mitmekesised, sisaldama suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega, referaadi ja uurimistöö koostamist, loovtööd ning arutluse kirjutamist. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle hindamist ja võrdlemist, katkendi põhjal vastamist, kommenteerimist ning usaldusväärsuse üle otsustamist. Üksikfaktide tundmisele tuleb eelistada olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Arutluse puhul hinnatakse vastavust teemale, ajastu ja teemakohaste faktide tundmist, analüüsi, võrdlemise ja seoste loomise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu. Kolmandas kooliastmes sobivad kontrolliks ja hindamiseks nii avatud kui ka etteantud vastusega ülesanded.

2.4.2. Inimeseõpetus

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist järgmistes valdkondades:

► enesekohased ja sotsiaalsed oskused;

► füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne areng;

►tervis ja tervislik eluviis;

► turvalisus ja riskikäitumise ennetamine;

►üldinimlikud väärtused: ausus, hoolivus, vastutustunne ja õiglus.

Õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna, integreerides õppesisu kõigis kooliastmeis. Inimeseõpetuses käsitletakse eakohaselt õpilaste isiksuse kujunemisele ja sotsialiseerumisele kaasa aitavaid teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seonduvalt, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõpimeetodid.

Õpetus on inimeseõpetuses isiksusekeskne, rõhk on väärtuskasvatusel. Õpetuses liigutakse tervikliku mina poole ning situatiivselt vahetu ümbruse tajumiselt ühiskonna sotsiaalsele tunnetusele. Väärtustatakse tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi, positiivse minapildi kujunemist ning üldinimlikke väärtusi. Inimeseõpetuse ainesisu toetab turvalise koolikeskkonna saavutamist ning eetiliste, vastutustundlike ja

aktiivsete kodanikuühiskonna liikmete kujunemist. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub vaimses õpikeskkonnas üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õpikeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamuseavalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega.

Õppetegevused muutuvad põhikooli kolme kooliastme jooksul lihtsamast keerukamaks, ent peavad aine eesmärkidest lähtuvalt olema õpilasele mõistetavad ja tähenduslikud ning toetama arusaama õpitava vajalikkusest.

Inimeseõpetus on kontsentriline õppeaine, mille võtmeteemasid käsitletakse igal kooliastmel, arvestades arengulist käsitlust seoses endasse positiivse suhtumise ja tervikliku mina kujundamisega ning arenguülesannete ja nendega toimetulekuga.

Esimeses kooliastmes on inimeseõpetuses rõhk õpilase enesekohasel pädevusel ning enese suhestamisel lähiümbrusega, integreerides ühiskonnaõpetuse temaatikat.

Teises kooliastmes on keskmes õpilase sotsiaalne pädevus ja sotsiaalsete probleemide ennetamine ning õpilase tervist tugevdav ja väärtustav eluviis.

Kolmandas kooliastmes keskendutakse õpilase ealiste iseärasuste (murdeiga) ja arenguülesannetega toimetulekule, tervise tervikkäsitlusele ning enese- ja sotsiaalsetele oskustele.

Inimeseõpetuses õpitakse teatud teemasid ülevaate korras ja teatud teemasid käsitletakse sügavuti. Teemasid võib käsitleda nii üksteisele järgnevatena kui ka integreerituna, et saavutada oskuste-, teadmiste- ja väärtustepõhised õpitulemused.

Õppeaine üldised eesmärgid ja ülesanded

Põhikooli inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist järgmistes valdkondades:

- enesekohased ja sotsiaalsed oskused;

- füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne areng;
- tervis ja tervislik eluviis;
- turvalisus ja riskikäitumise ennetamine;
- üldinimlikud väärtused: ausus, hoolivus, vastutustunne ja õiglus.
- arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel;
- võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga (kohtuda erinevate inimestega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitlus oleks võimalikult elulähedane.

I kooliaste

I kooliastme õpitulemused inimeseõpetuses

3. klassi lõpetaja:

►väärtustab ennast ja teisi ning teab, et inimesed, nende arvamused, hinnangud ja väärtused on erinevad;

►oskab suhelda ja käituda teisi arvestades ja tehes koostööd, ning sõnastab oma tundeid ja teab, et nende väljendamiseks on erinevaid viise;

►väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;

►teab põhilisi käitumisreegleid, arvestab neid ning kirjeldab, mis on õiglane ja ebaõiglane käitumine;

►väärtustab sõprust ja toetavaid peresuhteid armastuse ning vastastikuse toetuse allikana;

►teab, milline on tervislik eluviis ning kuidas hoida füüsilist ja vaimset tervist, ning väärtustab neid;

►mõistab oma õigust keelduda ennastkahjustavast tegevusest ning teab, kuidas ohuolukorras abi kutsuda;

►kirjeldab, mis on lapse õigused ja kohustused, mõistab vastutust oma tegude eest ning planeerib oma aega ja igapäevaseid tegevusi;

► teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa, ning väärtustab neid;

► teab Eesti riigi sümboleid ja lähemaid naaberriike.

Inimeseõpetus - 2. klass

Õppeaine maht: 35 tundi

Teemad:

Inimene

1.Mina

2. Mina ja tervis

3. Mina ja minu pere

4. Mina: aeg ja asjad

5. Mina ja kodumaa

1. Mina

Õppesisu	Õpitulemused
Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega Iga	►Kirjeldab oma välimust, huve ja tegevusi, mida talle meeldib teha;

inimese väärtus. Viisakas käitumine.	►Teab, mille poolest sarnanevad ja eristuvad erinevad sugupooled; ►Nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja erineb teistest; ►Väärtustab iseennast ja teisi. Mõistab viisaka käitumise vajalikkust.

2. Mina ja tervis

Õppesisu	Õpitulemused
Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine. Ravimid. Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport. Abi saamise võimalused. Esmaabi.	►Kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolitseda; ►Kirjeldab tervet ja haiget inimest; ►Teab, kas haigused on nakkuslikud või mitte; ►Teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud; ►Mõistab ja kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus ning liikumine ja sport; ►Demonstreerib õpisituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi (nt haav, kukkumine, mesilase nõelamine, ninaverejooks, praht silmas, puugihammustus, põletus ja rästikuhammustus). ►Teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi.

3. Mina ja minu pere

Õppesisu	Õpitulemused
Kodu. Koduarmastus. Kodu traditsioonid Perekond. Erinevad pered. Vanavanemad ja teised sugulased. Pereliikmete tegevus ja rollid. Kodused tööd. Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne. Vanemate ja teiste inimeste töö. Koduümbrus. Naabrid ja naabruskond. Võõras ümbrus ja võõraga kaasaminek. Ohud kodus ja koduümbruses.	►kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad; ►väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres; ►selgitab lähemaid sugulussuhteid; ►teab oma kohustusi peres ning pereliikmete erinevaid rolle kodus ja tööl; ►kirjeldab ja eristab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes; ►jutustab oma pere traditsioonidest; ►kirjeldab ohtlikke kohti ning olukordi kooliteel ja koduümbruses, ►oskab tänaval käituda ning valib ohutu tee sihtpunkti; väärtustab toetavaid peresuhteid ja kodu.

4. Mina: aeg ja asjad

Õppesisu	Õpitulemused
Aeg. Aja planeerimine. Oma tegevuse kavandamine. Täpsus, lubadused, vastutus, ausus Minu oma, tema oma, meie oma. Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas.	►Eristab, mis on aja kulg ja seis. ►Oskab koostada oma päevakava, väärtustades aktiivset vaba aja veetmist. ►Väärtustab oma tegevusi, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks. ►Selgitab asjade väärtust. ►Oskab eristada oma ja võõrast asja ning mõistab, et võõrast asja ei

	tohi loata võtta. ►Väärtustab ausust asjade jagamisel.

5. Mina ja kodumaa

Õppesisu	**Õpitulemused**
Eesti – minu kodumaa. Eesti teiste riikide seas. Naaberriigid. Kodukoht: küla, vald, linn, maakond. Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid. Rahvakalendri tähtpäevad. Erinevate rahvaste tavad ja kombed. Sallivus.	►Tunneb ära Eesti Vabariigi lipu ja vapi ►Oskab nimetada Eesti Vabariigi pealinna, sünnipäeva ja presidenti ►Leiab Euroopa kaardilt Eesti ning Eesti kaardilt kodukoha ►Tunneb rahvuslikku ja kodukoha sümboolikat ►Nimetab oma kodukoha tuntud inimesi ja paiku ning väärtustab kodukohta ►Väärtustab Eestit, oma kodumaad ►Kirjeldab rahvakombeid ► teab Eestis elavate rahvuste tavasid ja kombeid ning austab neid

Lõiming teiste õppeainete ja läbivate teemadega

Eesti keel (suuline keelekasutus),

muusikaõpetus (teemakohased laulud, laulu- ja ringmängud, regivärss, liisusalmid, eesti rahvalaulud ja -pillid),

tööõpetus (kodundus, hubane kodu kui perele oluline väärtus, laua katmine, kaunistamine ja koristamine, säästlik tarbimine, jäätmete sorteerimine).

loodusõpetus (inimene, inimese meeled),

kehaline kasvatus (hügieenireeglid sportides, ilmastikule vastav riietus, Eesti traditsioonilised liikumismängud ja pärimustantsud, sõbralik ja kaaslasi toetav suhtumine).

matemaatika (ajaühikud, ajaühikute seosed, kell ja kalender),

Inimeseõpetus - 3. klass

Õppeaine maht : 35 tundi

Meie

1.Mina

2.Mina ja tervis

3.Mina ja meie

4.Mina: teave ja asjad

5.Mina ja kodumaa

1. **Mina**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Mina. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus. Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused.	►Väärtustab igaühe individuaalsust seoses välimuse, huvide ja tugevustega ►Väärtustab inimese õigust olla erinev ►Selgitab endasse positiivse suhtumise tähtsust ►Nimetab enda õigusi ja kohustusi ►Teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused

2. **Mina ja tervis**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine. Vaimne ja füüsiline tervis. Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, liikumine ja sport. Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras. Ravimid. Abi saamise võimalused. Esmaabi.	►kirjeldab tervet ja haiget inimest; ►kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolitseda; ►kirjeldab seoseid tervise hoidmise viiside vahel: mitmekesine toitumine, uni ja puhkus ning liikumine; ►teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud; ►eristab vaimset ja füüsilist tervist; ►kirjeldab olukordi ja toob näiteid, kuidas keelduda või hoiduda tegevusest, mis ohustab tervist; ►demonstreerib õpisituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi (nt haav, kukkumine, mesilase nõelamine, ninaverejooks, praht silmas, puugihammustus, põletus ja

	rästikuhammustus); ►nimetab, kelle poole pöörduda erinevate murede korral; ►teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi; väärtustab tervislikku eluviisi.

3. Mina ja meie

Õppesisu	**Õpitulemused**
Minu ja teiste vajadused. Sõbrad ja sõpruse hoidmine. Sallivus. Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine. Ausus ja õiglus. Leppimine. Vabandamine. Oma muredest rääkimine ja tunnete väljendamine. Oskus panna end teise inimese olukorda. Keeldumine kahjulikust tegevusest. Minu hea ja halb käitumine. Südametunnistus. Käitumisreeglid. Minu käitumise mõju ja tagajärjed. Liiklusreeglid. Mäng ja töö. Õppimine. Kohusetunne ja vastutus. Meeskonnatöö. Tööjaotus.	►nimetab inimese eluks olulisi vajadusi ja võrdleb enda vajadusi teiste omadega; ►kirjeldab omadusi, mis peavad olema heal sõbral, ning hindab ennast nende omaduste järgi; ►väärtustab sõprust ja koostööd; ►eristab enda head ja halba käitumist, kirjeldab oma käitumise tagajärgi ning annab neile hinnangu; ►väärtustab leppimise, vabandust palumise ja vabandamise tähtsust inimsuhetes; ►nimetab ja kirjeldab inimeste erinevaid tundeid ning toob näiteid olukordadest, kus need tekivad, ja leiab erinevaid viise nendega toimetulekuks; ►demonstreerib õpisituatsioonis, kuidas keelduda ennastkahjustavast tegevusest; ►mõistab, et kiusamine ja vägivald ei ole aktseptitud ja lubatud käitumine, ning teab abi saamise võimalusi kiusamise ja vägivalla korral; ►kirjeldab oma sõnadega, mida tähendavad vastutustundlikkus ja

	südametunnistus; ►väärtustab üksteise eest hoolitsemist ja üksteise abistamist; ►kirjeldab oma tegevuse plaanimist nädalas, väärtustades vastutust; ►nimetab üldtunnustatud käitumisreegleid ja põhjendab nende vajalikkust; ►teab liiklusreegleid, mis tagavad tema turvalisuse, ning kirjeldab, kuidas käituda liikluses turvaliselt; ►eristab tööd ja mängu; ►selgitab enda õppimise eesmärke ning toob näiteid, kuidas õppimine ►aitab igapäevaelus paremini hakkama saada; ►teab tegureid, mis soodustavad või takistavad õppimist.

4. Mina: teave ja asjad

Õppesisu	**Õpitulemused**
Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine. Reklaami mõju. Turvaline käitumine meediakeskkonnas. Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine. Vastutus. Oma kulutuste planeerimine.	►Kirjeldab eri meeltega tajutavaid teabeallikaid ►Selgitab, kuidas reklaamid võivad mõjutada inimeste käitumist ja otsuseid ning turvalistkäitumist meediakeskkonnas ►Teab, et raha eest saab osta asju ja teenuseid ning et raha teenitakse tööga ►Mõistab oma vastutust asjade hoidmisel jalaenamisel ►Selgitab, milleks kasutatakse raha ning mis on rahateenimine, hoidmine, kulutamine ja laenamine ►Kirjeldab, milliseid vajadusi tuleb arvestada taskuraha kulutades ja

	säästes

II kooliastme õpitulemused inimeseõpetuses

6. klassi lõpetaja:

► kirjeldab enesehinnangu, enesekontrolli ning eneseanalüüsi võimalusi ja olulisust igapäevasuhetes, väärtustab inimeste erinevusi ning oskab teisi arvestada, demonstreerides seda õpisituatsioonis;

►väärtustab enda ja teiste positiivseid iseloomujooni ja omadusi ning sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikana;

►väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet ning kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus: üksteise aitamist, jagamist, hoolitsemist ja koostööd;

► kirjeldab, millised kehalised ja emotsionaalsed muutused toimuvad murdeeas, aktsepteerides nende individuaalsust;

►kirjeldab ja selgitab konfliktide võimalikke põhjusi ning oskab eristada tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahenduse viise; demonstreerib, kuidas õpisituatsioonis tõhusalt verbaalselt oma tundeid väljendada, aktiivselt kuulata ja kehtestavalt käituda;

►kirjeldab, mis on füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis, ning arvestab tervisliku eluviisi komponente igapäevaelus;

►kirjeldab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske ja väärtustab tervislikku elu uimastiteta; demonstreerib õpisituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest;

►teab ja oskab õpisituatsioonis leida erinevaid lahendusviise otsuste langetamisel;

►teab, kuidas toimida ohuolukorras, oskab õpisituatsioonis abi kutsuda ning valdab esmaabivõtteid

►kirjeldab tegevusi, mis muudavad tema elukeskkonna turvaliseks ja tervist tugevdavaks.

Inimeseõpetus - 5. klass

Õppeaine maht: 35 tundi

Teemad :

Tervis

1.Tervis

2. Tervislik eluviis

3. Murdeiga ja kehalised muutused

4. Turvalisus ja riskikäitumine

5. Haigused ja esmaabi

6. Keskkond ja tervis

1. Tervis

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis. Tervisenäitajad. Tervist mõjutavad tegurid. Hea ja halb stress. Keha reaktsioonid stressile.	►Kirjeldab füüsilist, vaimset ja sotsiaalset tervist ning selgitab tervise olemust nendest mõistetest lähtuvalt ►Teab enda põhilisi tervisenäitajaid ning oskab mõõta ja hinnata

Pingete maandamise võimalused.	kehakaalu, pikkust, kehatemperatuuri ja pulsisagedust ►Nimetab tervist tugevdavaid ja tervist kahjustavaid tegevusi ning selgitab nende mõju inimese füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele ►Eristab põhilisi organismi reaktsioone stressi korral ning kirjeldab nendega toimetuleku võimalusi

2. Tervislik eluviis

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tervisliku eluviisi komponendid. Tervislik toitumine. Tervisliku toitumise põhimõtted. Toitumist mõjutavad tegurid. Kehaline aktiivsus. Kehalise aktiivsuse vormid. Tervistava kehalise aktiivsuse põhimõtted. Päevakava ning töö ja puhkuse vaheldumine. Uni.	►oskab eristada tervislikke ja mittetervislikke otsuseid igapäevaelus; ►kirjeldab tervisliku toitumise põhimõtteid ning väärtustab neid; ►teab kehalise tegevuse mõju oma tervisele ja toob selle kohta näiteid; ►oskab plaanida oma päevakava, lähtudes tervisliku eluviisi komponentidest; ►väärtustab tervislikku eluviisi.

3. Murdeiga ja kehalised muutused

Õppesisu	Õpitulemused
Murdeiga inimese elukaares. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeeas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.	►Kirjeldab murdeiga inimese elukaare osana ning murdeeas toimuvaid muutusi seoses keha ning tunnetega ►Aktsepteerib oma kehalisi muutusi ja teab, kuidas oma keha eest hoolitseda ►Teab, et murdeiga on varieeruv ning igaühel oma arengutempo ►Teab suguküpsuse tunnuseid ja esmaste sugutunnuste seost soo-jätkamisega

4. Turvalisus ja riskikäitumine

Õppesisu	Õpitulemused
Turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues. Eakaaslaste ning meedia mõju tervise ja ohukäitumise alaseid valikud tehes; iseenda vastustus. Vahendatud suhtlemine. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud situatsioonides. Valikud ja vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seonduvad riskid tervisele.	►kirjeldab olukordi, kus saab ära hoida õnnetusjuhtumeid; ►selgitab, miks on liikluseeskiri kohustuslik kõigile, ning kirjeldab, kuidas seda järgida; ►teab, et õnnetuse korral ei tohi enda elu ohtu seada, ning oskab abi kutsuda; ►mõistab meedia kaudu suhtlemisel ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest; ►demonstreerib õpisituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi tubaka, alkoholi ning teiste uimastitega seotud olukordades: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetus, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlusoskus;

	►kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele; ►väärtustab turvalisust ja ohutut käitumist.

5. Haigused ja esmaabi

Õppesisu	**Õpitulemused**
Levinumad laste ja noorte haigused. Nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS. Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.	►Oskab kirjeldada, kuidas hoida ära levinumaid nakkus- ja mittenakkushaigusi ►Selgitab ja toob näiteid, kuidas haigusi ravitakse meditsiiniliste ja rahvameditsiini vahenditega ►Teab, mis on HIV ja AIDS ning kuidas ennast kaitsta HIViga nakatumise eest ►Kirjeldab, kuidas ennast ja teisi inimesi abistada õnnetusjuhtumi korral ►Teab, kuidas toimida turvaliselt ohuolukorras ja abi kutsuda, ning demonstreerib õpisituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid (nt kõhuvalu, külmumine, luumurd, minestamine, nihestus, peapõrutus, palavik ja päikesepiste) ►Nimetab esmaabivahendeid ja kirjeldab, kuidas neid praktikas kasutada

6. Keskkond ja tervis

Õppesisu	Õpitulemused
Tervislik elukeskkond. Tervislik õpikeskkond. Tervis heaolu tagajana.	►Kirjeldab tervislikku elukeskkonda, lähtudes oma kodukoha loodus- ja tehiskeskkonnast ►Eristab tegureid, mis muudavad elukeskkonna turvaliseks ja tervist tugevdavaks või mitteturvaliseks ja tervist kahjustavaks ►Kirjeldab õpikeskkonna mõju õpilase õpitulemustele

Inimeseõpetus - 6. klass

Õppeaine maht: 35 tundi

Teemad :

Suhtlemine

1.Mina ja suhtlemine

2.Suhtlemine teistega

3.Suhted teistega

4.Konfliktid

5.Otsustamine ja probleemilahendus

6.Positiivne mõtlemine

1. Mina ja suhtlemine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Enesesse uskumine. Enesehinnang. Eneseanalüüs. Oma väärtuste selgitamine. Enesekontroll.	►Mõistab, mis mõjutab enesehinnangut ning kuidasee kujuneb. ►Analüüsib enda iseloomujooni ja omadusi, väärtustades positiivseid jooni ja omadusi. ►Mõistab enesekontrolli olemust ning demonstreerib õpisituatsioonis oma käitumise kontrolli, saades hakkama vihaga ja teiste emot-sioonidega.

2. Suhtlemine teistega

Õppesisu	**Õpitulemused**
Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Tunnete väljendamine. Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. Ei ütlemine ennast ja teisi kahjustava käitumise puhul.	►teab suhtlemise olemust ning väärtustab tõhusate suhtlusoskuste vajalikkust; ►kirjeldab erinevaid mitteverbaalseid suhtlusvahendeid ning nende mõju verbaalsele suhtlemisele; ►demonstreerib õpisituatsioonis aktiivse kuulamise jt tõhusa suhtlemise võtteid; ►mõistab eneseavamise mõju suhtlemisele ning demonstreerib õpisituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada;

	►teadvustab eelarvamuste mõju suhtlemisele ja toob näiteid eelarvamuste mõju kohta igapäevasuhtluses; ►eristab ning kirjeldab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumiste mõju suhetele; ►teab, et ei ütlemine on oma õiguste eest seismine, ning demonstreerib õpisituatsioonis kehtestava käitumise võtteid.

3. Suhted teistega

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine.Abi pakkumine ja vastuvõtmine. Sallivus enda ja teiste vastu. Hoolivus. Koostöö. Üksteise abistamine. Sõprussuhted. Usaldus suhtes. Empaatia. Vastutus suhetes. Kaaslaste mõju ja surve. Otsuste tagajärjed. Erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine. Isikuiseärasused. Soolised erinevused. Erivajadustega inimesed.	►Kirjeldab tõhusate sotsiaalsete oskuste (üksteise aitamise, jagamise, koostöö ja hoolitsemise) toimimist igapäevaelus. ►Oskab abi pakkuda ning teistelt abi vastu võtta. ►Väärtustab hoolivust, sallivust, koostööd ja üksteise abistamist. ►Demonstreerib õpisituatsioonis oskust näha olukorda teise isiku vaatenurgast. ►Väärtustab empaatilist suhtlemist. ►Väärtustab sõprust kui vastastikuse usalduse ja toetuse allikat. ►Kirjeldab kaaslaste rühma arvamuste, valikute ja käitumise mõju ning surve tagajärgi. ►Mõistab isikuiseärasusi, enda ja teiste positiivseid omadusi ning teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi.

4. Konfliktid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Konfliktide olemus ja põhjused Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise teed	►Selgitab konflikti häid ja halbu külgi ning aktsepteerib konflikte kui osa elust. ►Teab, eristab ja kirjeldab efektiivseid ning mitteefektiivseid konflikti lahendamise viise. ►Kasutab õpisituatsioonis konflikte lahendades tõhusaid viise ning väärtustab neid.

5. Otsustamine ja probleemilahendus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Otsustamine ja probleemide lahendamine. Erinevate käitumisviiside leidmine probleeme lahendades. Tagajärgede arvestamine probleemilahenduses. Vastutus otsustamisel.	►Teab ja oskab õpisituatsioonis otsuseid langetades leida erinevaid lahendusviise. ►Kirjeldab otsustades erinevate lahendusviiside puudusi ja eeliseid. ►Mõistab otsustades lahendusviiside tagajärgi. ►Selgitab ja kirjeldab eri situatsioonidesse sobiva parima käitumisviisi valikut.

6. **Positiivne mõtlemine**

Õppesisu	Õpitulemused

Positiivne mõtlemine. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.	►Nimetab ja väärtustab enda ning teiste positiivseid omadusi. ►Väärtustab positiivset mõtlemist.

III kooliastme õpitulemused inimeseõpetuses

Põhikooli lõpetaja:

► teab ja oskab kasutada põhilisi enesekasvatuse viise ning analüüsib ennast, seostades seda oma valikutega elus ja väärtustades ennast;

►teab ja oskab igapäevaelus planeerida tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse tervisega ning analüüsib valikuid mõjutavaid tegureid ja oma vastutuse osa selles;

► teab tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus;

►teab, millised arengumuutused toimuvad murdeeas, ja mõistab murdeea eripära teiste eluperioodide seas;

►mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles ning väärtustab seksuaalõigusi;

► analüüsib riskikäitumist mõjutavaid tegureid ja mõju inimese tervisele ning demonstreerib õpisituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi riskikäitumisega seotud olukordades;

► teab ja oskab otsida olulisi infoallikaid terviseteabe ja -abi saamiseks, analüüsides nende kasutusvõimalusi, ning demonstreerib õpisituatsioonis esmaabi põhilisi võtteid ja kirjeldab tõhusat käitumist ohuolukordades;

► kirjeldab stressi ja kriisi olemust inimsuhetes ning teab, kuidas luua ja säilitada toetavaid ning lähedasi suhteid; väärtustab sõprust ja armastust vastastikuse toetuse allikana;

►kirjeldab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpisituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;

► teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, mõistab nende vajalikkust rühmas ning väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet.

Inimeseõpetus - 7. klass

Õppeaine maht: 35 tundi

Teemad:

Inimene

1.Inimese elukaar ja murdeea koht selles

2.Inimese mina

3.Inimene ja rühm

4.Turvalisus ja riskikäitumine

5.Inimese mina ja murdeea muutused

6.Õnn

1. **Inimese elukaar ja murdeea koht selles**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Areng ja kasvamine. Arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid. Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares. Inimene oma elutee kujundajana. Enesekasvatuse alused ja võimalused. Vastutus seoses valikutega.	►Iseloomustab murde- ja noorukiea arenguülesandeid üleminekul lapseeast täiskasvanuikka ►Kirjeldab, kuidas mõjutavad inimese kasvamist ja arengut pärilikud ning keskkonnategurid ►Toob näiteid inimese võimaluste kohta ise oma eluteed kujundada ning mõistab enda vastutus oma elutee kujundajamisel ►Kirjeldab põhilisi enesekasvatusvõtteid: eneseveenmist, enesetreeningut, eneseergutust ja karistust ning enesesisendust

2. **Inimese mina**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Minapilt ja enesehinnang. Eneseanalüüs: oma iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste määramine. Konfliktide vältimine ja lahendamine.	►Selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang ►Kirjeldab positiivse endassesuhtumise kujundamise ja säilitamise võimalusi ►Kasutab eneseanalüüsi oma teatud iseloomujooni, huve, võimeid ja väärtusi määrates ►Väärtustab enesekasvatust ning toob näiteid enesekasvatusvõtete kohta ►Kirjeldab suhete säilitamise ning konfliktide vältimise võimalusi ►Demonstreerib õpisituatsioonis tõhusaid konfliktide lahendamise

	viise

3. **Inimene ja rühm**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Erinevad rühmad ja rollid. Rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet.	►iseloomustab erinevaid rühmi ja toob näiteid enda kuuluvuse kohta erinevatesse rühmadesse; ►võrdleb erinevate rühmade norme ja reegleid ning kirjeldab enda rolli, õigusi ja kohustusi erinevates rühmades; ►mõistab normide ja reeglite vajalikkust ühiselu toimimisel ning korraldamisel; ►kirjeldab rühma kuulumise positiivseid ja negatiivseid külgi; ►demonstreerib õpisituatsioonis toimetulekut rühma survega; selgitab sõltumatuse ja autoriteedi olemust inimsuhetes.

4. **Turvalisus ja riskikäitumine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused, et vältida riskikäitumist: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, suhtlusoskus. Hakkamasaamine kiusamise ja vägivallaga. Erinevad legaalsed ja illegaalsed uimastid.	►demonstreerib õpisituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid sotsiaalseid oskusi uimastitega seotud olukordades: kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, ohuolukordade ärahoidmine, ei ütlemine, kehtestav käitumine, abi andmine ja abi kutsumine; ►demonstreerib õpisituatsioonis tõhusaid käitumisviise kiusamise ja vägivalla korral;

Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju.	►eristab legaalseid ja illegaalseid uimasteid ning tähtsustab seaduste rolli laste tervise kaitsel; ►kirjeldab uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajalist mõju tervisele.

5. **Inimese mina ja murdeea muutused**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Varane ja hiline küpsemine – igaühel oma tempo. Muutunud välimus. Nooruki põhimured küpsemisperioodil. Suguküpsus. Naiselikkus ja mehelikkus. Soorollid ja soostereotüübid. Lähedus suhetes. Sõprus. Armumine. Käimine. Lähedus ja seksuaalhuvi. Vastutus seksuaalsuhetes ja turvaline seksuaalkäitumine.	►Kirjeldab põhimuresid küpsemisperioodil ning nendega toimetuleku võimalusi ►Selgitab, milles seisneb suguküpsus ►Kirjeldab omadusi, mis teevad noormehe ja neiu meeldivateks suhtluskaaslasteks ►Selgitab soorolli olemust ning kirjeldab soostereotüüpset suhtumist ►Kirjeldab inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise: vastastikust seotust ja meeldimist, sõprust ja armumist ►Kirjeldab, milles seisneb inimese vastutus seksuaalsuhetes ►Selgitab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid

6. **Õnn**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Õnn. Toimetulek iseenda ja oma eluga õnne eeldusena.	►Õpilane mõistab, et toimetulek iseenda ja oma eluga tagab õnne ning

	rahulolu

Inimeseõpetus - 8. klass

Õppeaine maht: 35 tundi

Teemad:

Tervis

1.Tervis

2.Suhted ja seksuaalsus

3.Turvalisus ja riskikäitumine

4.Inimene ja valikud

1. Tervis

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tervis kui heaoluseisund. Terviseaspektid: füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Terviseaspektide omavahelised seosed. Eesti rahvastiku tervisenäitajad. Tervislik eluviis ning sellega seonduvate valikute tegemine ja vastutus. Tegurid, mis mõjutavad	►Kirjeldab füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse tervise vastastikust mõju ning seost ►Kirjeldab olulisi tervisenäitajaid rahvastiku tervise seisukohalt

tervisega seotud valikuid. Tervisealased infoallikad ja teenused. Tervise infoallikate usaldusväärsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Kehaline vormisolek ja sobiva kehalise aktiivsuse valik. Toitumise mõju tervisele. Toitumist mõjutavad tegurid. Vaimne heaolu. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressorid. Stressi kujunemine. Stressiga toimetulek. Kriis, selle olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine.	►Analüüsib tegureid, mis võivad mõjutada otsuseid tervise kohta, ning demonstreerib õpisituatsioonis tõhusaid viise otsuste langetamisel tervisega seonduvate valikute puhul individuaalselt ja koostöös teistega ►Analüüsib ja hindab erinevate tervise infoallikate ning teenuste kasutamise võimalusi ja usaldusväärsust ► Selgitab kehalise aktiivsuse mõju inimese füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele ►Oskab planeerida eri tüüpi kehalist aktiivsust oma igapäevaellu ning väärtustab kehalist aktiivsust eluviisi osana ►Analüüsib inimese kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele ►Analüüsib oma igapäevatoidu vastavust tervisliku toidu põhimõtetele ►Analüüsib enda tervise seisundit ning teab, mis tegurid ja toimetulekumehhanismid aitavad säilitada inimese vaimset heaolu ►Selgitab stressi olemust, põhjusi ja tunnuseid ►Kirjeldab stressiga toimetuleku viise ja eristab tõhusaid toimetulekuviise mittetõhusatest, teab abi ja toetuse võimalusi ►Kirjeldab kriisi olemust ja seda, kuidas käituda kriisiolukorras; teab abi ja toetuse võimalusi

2. Suhted ja seksuaalsus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Sotsiaalne tervis ja suhted. Suhete loomine, säilitamine ja katkemine. Suhete väärtustamine. Armastus. Seksuaalsuse olemus: lähisuhted, seksuaalidentiteet, seksuaalne nauding, soojätkamine, seksuaalne areng. Seksuaalne orientatsioon. Soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele. Seksuaalvahekord. Turvaline seksuaalkäitumine. Rasestumisvastased meetodid. Seksuaalõigused. Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. HIV ja AIDS. Abi ja nõu saamise võimalused.	►Kirjeldab viise, kuidas luua ning säilitada mõistvaid, toetavaid ja lähedasi suhteid sotsiaalse tervise kontekstis ►Demonstreerib õpisituatsioonis oskusi, mis aitavad kaasa suhete loomisele ja säilitamisele: üksteise aitamine, jagamine, koostöö, teineteise eest hoolitsemine ►Väärtustab tundeid ja armastust suhetes ►Selgitab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning tunnete osa selles arengus ►Kirjeldab tunnete ja läheduse jagamise viise ►Selgitab, milles seisneb partnerite vastutus seksuaalsuhetes ►Selgitab soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele ►Kirjeldab, millised on tõhusad rasestumisvastased meetodid noortele ja millised käitumisviisid aitavad ära hoida nakatumist seksuaalsel teel levivatesse haigustesse ►Väärtustab vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes ja kirjeldab seksuaalõigusi kui seksuaalsusega seotud inimõigusi ►Kirjeldab seksuaalsel teel levivate haiguste ärahoidmise võimalusi ►Teab, mis on HIV ja AIDS ning HIVi nakatumise teid ja võimalusi

	nakatumise vältimiseks ►Eristab HIVi ja AIDSi müüte tegelikkusest ►Nimetab, kuhu saab pöörduda abi ja nõu saamiseks seksuaaltervise küsimustes

3. Turvalisus ja riskikäitumine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Levinumad riskikäitumise liigid. Riskikäitumise mõju inimese tervisele ja toimetulekule. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul. Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad vääruskumused. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvuse kujunemine. Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.	►Kirjeldab levinumate riskikäitumiste tagajärgi, mõju inimese tervisele ja toimetulekule ►Kirjeldab ja selgitab levinumate riskikäitumiste ärahoidmise ja neisse sekkumise võimalusi indiviidi ja rühma tasandil, lähtudes igapäevaelust, ning teadvustab ennetamise ja sekkumise võimalusi ühiskonna tasandil. ►Kirjeldab, mis on vaimne ja füüsiline uimastisõltuvus ning kuidas see kujuneb ►Kirjeldab ja demonstreerib õpisituatsioonis, kuidas käituda uimastitega seotud olukordades ►Teab, kuidas käituda turvaliselt ohuolukorras ning kutsuda abi allergia, astma, diabeedi, elektrišoki, epilepsia, lämbumise, mürgituse, palaviku ja valu korral ►Demonstreerib õpisituatsioonis esmaabivõtteid kuumakahjustuse,

	teadvusekaotuse, südameseiskumise ja uppumise jne korral

4. Inimene ja valikud ning õnn

Õppesisu	**Õpitulemused**
Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud. Edukus, väärtushinnangud ja prioriteedid elus. Mina ja teised kui väärtus. Õnn. Toimetulek iseenda ja oma eluga õnne eeldusena	►Õpilane analüüsib ennast oma huvide, võimete ja iseloomu põhjal ning seostab seda valikutega elus ►mõistab, et toimetulek iseenda ja eluga tagab õnne ning rahulolu

Lõiming	**Läbivad teemad**
Eesti keel: suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus; loodusõpetus: inimene, inimese meeled ja avastamine, liikumine, ohutusnõuded, inimese välisehituse kirjeldus, inimene ja inimese elukeskkond, asjad ja materjalid, Eesti kaart – maakondade märkimine, õppekäik kodukohta, Euroopa Liidu kaart, kodukoha elurikkus ja maastikuline mitmekesisus elu mitmekesisus maal, elukeskkond Eestis; **bioloogia**: inimese arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid, varane ja hiline küpsemine, suguküpsus, soojätkamine, rasestumisvastased meetodid, uimastid ja nende toime, pärilikkus, hingamine, seedimine ja eritamine, aine- ja energiavahetuse põhiprotsessid, inimese elundkonnad, luud ja lihased, vereringe; talitluse regulatsioon, mikroorganismide ehitus ja	**Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine:** vastutus valikute eest, enesehinnang, soorollid ja -stereotüübid ning nende mõju inimese käitumisele, väärtushinnangud ja prioriteedid elus; **keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng:** uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid; **kodanikualgatus ja ettevõtlikkus:** inimene oma elutee kujundajana, vastutus valikute eest, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine; enesekohased ja sotsiaalsed oskused; **kultuuriline identiteet:** sallivus, erinevuste arvestamine; omakultuuri väärtustamine;

eluprotsessid; **kunstiained**: eneseväljendust toetav teemakohane töö, vastavateemalised laulud; **tehnoloogiaõpetus**: laua katmine, kaunistamine ja koristamine, säästlik tarbimine, jäätmete sortimine, oma maakonna rahvuslikud mustrid ja motiivid; oma töö ning selle tulemuste analüüsimine ja hindamine, sobivad rõivad, isikupärased esemed; **matemaatika**: ajaühikud, ajaühikute seosed, kell ja kalender, käibivad rahaühikud, rahaühikute seosed, arvnäitajate ja diagrammide lugemine, tõlgendamine, analüüsimine; **võõrkeel**: mina ja teised, mina ja koduümbrus, kodukoht Eesti, igapäevaelu, õppimine ja töö, vaba aeg; **ajalugu**: silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis ning maailmas; **kehaline kasvatus**: kehaline aktiivsus, tervislik eluviis, kehaline vormisolek, kehalise aktiivsuse valik; **ühiskonnaõpetus**: vastutus valikute eest, probleemide lahendamine, uimastite tarvitamise mõju, hakkamasaamine riskikäitumisega, soorollid ja -stereotüübid ning nende mõju inimese käitumisele, uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid, ohutu liikumine ja liiklemine, ausus ja õiglus spordis, elukutsed, teadmised ja oskused; aja ning kulutuste planeerimine ja raha kasutamine, laenamine ja säästmine, Eestis ning õpilase kodukohas elavad rahvarühmad, sooline võrdõiguslikkus, õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal;	**teabekeskkond:** kriitiline mõtlemine, tervise infoallikad ja nende usaldusväärsus, infoallikad seoses valikutega; **tervis ja ohutus:** tervis kui heaoluseisund, terviseaspektid ja nende omavahelised seosed, tervislik eluviis, tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused, et vältida riskikäitumist, hakkamasaamine kiusamise ja vägivallaga, vastutus seksuaalsuhetes ning turvaline seksuaalkäitumine, kriis ja käitumine kriisiolukorras, esmaabi põhimõtted ning käitumine ohuolukordades; **tehnoloogia ja innovatsioon:** infoteadliku inimese kujunemine, hakkamasaamine kiiresti muutuvas elu-, õpi- ja töökeskkonnas; **väärtused ja kõlblus**: enese arendamine, inimsuhteid toetavad normid ja reeglid, tunded ja armastus suhetes, elu mitmekesisus maal, elukeskkond Eestis;

rahvusvähemused, sallivus, inimõigused; kooli sisekord, sõpruskond, koolipere, seadus kui regulatsioon; ajakirjanduse roll ühiskonnas, sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus, sotsiaalsed rühmad ühiskonnas, ühiskonna liikmete õigused; sotsiaalne tõrjutus, vabatahtlik tegevus, noorte osalemisvõimalused, eesmärkide seadmine ja ressursside hindamine.	

Hindamine
Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistes küsimustes. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö. Hinnanguid andes ja numbriliselt hinnates võetakse aluseks ainekavaga määratud õpitulemused. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega. Aine pakub rohkesti võimalusi mitmekesiseks tööks erinevate allikatega (pildid, skeemid, tabelid, tekstid). Vanuseastmele vastavalt võib lihtsamaid ülesandeid anda mõne fakti või näite leidmiseks ning hinnata ülesande täitmise põhjalikkust ja täpsust. Praktiliste tööde puhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi käiku. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemuste hindamisel kasutatakse sõnalisi hinnanguid ja numbrilisi hindeid. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.

Hindamine II kooliastmes

Kokkuvõtvaks hindamiseks sobivad arvamuslugu ja juhtumianalüüs, dokumendi, kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded, mõiste ja selgituse kokkuviimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms), info leidmine, kasutamine ja rühmitamine.

Selles vanuseastmes on eriti oluline, et arutlusoskust kujundavaid ja kontrollivaid ülesandeid koostades järgitaks jõukohasuse põhimõtet. Alustada tuleks lihtsamatest ülesannetest, kus õpilasele on lahendamiseks antud märksõnad, ülesande mõistmist ja lahendamist toetav

selgitus ning täpne juhend.

Hindamine III kooliastmes

Kokkuvõtvaks hindamiseks sobivad probleemküsimuste avamine, arvamuslugu, uurimus ja juhtumianalüüs, dokumendi, statistiliste andmete ja karikatuuri analüüs, kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded: mõiste ja selgituse kokkuviimine, teabe tõlkimine

teise vormi (graafikust tabelisse vms), info rühmitamine. Praktiliste tööde puhul hinnatakse töö planeerimise, teostamise, tulemuste tõlgendamise, järelduste tegemise, põhjendamise ning tulemuste esitamise oskust.

2.4.3. Ühiskonnaõpetus

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane:

► tunneb huvi ühiskonna probleemide vastu, oskab neid märgata ja uurida ning oma seisukohti ja valikuid põhjendada;

►oskab tulla toime tänapäeva ühiskonnas, lähtudes üldinimlikest väärtustest;

►teab, kuidas osaleda poliitika kujundamises ja teostamises nii kohalikul kui ka Eesti riigi tasandil;

►väärtustab inimõigusi ja demokraatia põhimõtteid, nagu seaduslikkus, vabaduse ja vastutuse seos; arvestab teisi, väärtustab mitmekesisust, panustab ühiskonna jätkusuutlikku arengusse ja sidususse ning seisab vastu kesksete normide rikkumisele; on seaduskuulekas;

►määratleb ennast ühiskonna liikmena, Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna.

►algatab ning toetab koostööd ühiste eesmärkide seadmisel ja elluviimisel;
►kasutab ühiskonnaõpetuses omandatud teadmisi, oskusi ja hoiakuid oma tulevaste õpingute ja edasise tööalase karjääri kavandamisel ning teadlike otsuste langetamisel, koostab esmase karjääriplaani.

Õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises. Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvale õppele. Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majanduse, poliitika ja õigusega), ent ka suhteid teiste sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega oma huvide ja võimaluste alusel.

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, nagu ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonnasse, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikjal ei elata ühtviisi hästi jne.

Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste omandamine, mis aitab õpilasel ühiskonnas toime tulla. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi.

I kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva. II ja III kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi ainena. II kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade kooseksisteerimisele. Käsitelu keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht.

III kooliastmes lisanduvad Eesti riigi funktsioneerimisega seotud institutsioonid. Riigi valitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslikke institutsioone. Kuna osale õpilastest võib haridustee lõppeda põhikooliga, on enam pööratud tähelepanu poliitika avaldumisele igapäevaelus ning kodaniku rollile poliitikatulemite teadliku tarbijana.

Majanduse käsitlemine III kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele, ettevõtlusele, riigi majanduse reguleerimisele ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele. Ainet käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult.

Aine käsitlemisel on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, töö plaanimise ja korraldamise, kriitilise mõtlemise ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult ning kasutades näitlikustamiseks mitmesuguseid visuaalseid vorme ja asjakohasel juhul elusituatsioone (nt demokraatia rakendamine koolis, kodanikualgatus ja vabatahtlik tegevus kodukohas).

Aktiivse kodaniku kontseptsioon käsitleb kodanike kaasatust laiemalt, mitte ainult kui hääletamist valimistel. See avardab ka ühiskonnaõpetuse rakendussuuna võimalusi noorte jaoks, kes pole veel hääleõiguslikud (nt koolielu korraldamises, tarbijahariduses, kodanikualgatuses).

Kogu õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust (riigiportaal, e-teenused, omavalitsus- ja riigiasutuste kodulehed, teabepäring, õigusaktid internetis).

II kooliaste

6. klassi lõpetaja:

►teab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid;

►mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis, märkab probleeme koolis, toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat;
►märkab ning arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks, oskab otsida ja pakkuda abi probleemide lahendamisel;
►Teab Eesti riigi valitsemise põhilisi institutsioone, kirjeldab nende ülesandeid (kohalik omavalitsus, Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus) ning nimetab erinevaid riigijuhtimisega seotud ameteid/elukutseid;
►teab, mis on põhiseadus ja teised seadused, miks tuleb seadusi täita; teab, mis on lapse õigused ja vastutus;
►selgitab näidetega, mis on kodanikuühendus, kodanikualgatus ja vabatahtlik töö; põhjendab vabatahtliku töö vajalikkust ning pakub abi abivajajaile; tunneb ära ebaõigluse ja oskab sellele vastu seista;
►mõistab inimeste iseärasusi ning teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on salliv erinevuste suhtes ja valmis koostööks;
►toob näiteid ühiskonna toimimiseks ja arenguks vajalikest elukutsetest ja ettevõtetest ning väärtustab töötamist kui peamist elatusallikat, tunneb oma õigusi ja vastutust omanikuna ja tarbijana ning mõistab, miks erinevais ameteis töötamisel eeldatakse erinevaid teadmisi, oskusi ja isiksuseomadusi;
►oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks ning seda kriitiliselt hinnata; esitab oma teadmisi ja seisukohti selgelt ja veenvalt ning suudab neid põhjendada; loob, kasutab ja jagab infot ning väärtustab enda ja teiste autorite tööd;
►teab, et tal on õigus saada abi, ning oskab leida abi ettetulevates elusituatsioonides.

Ühiskonnaõpetus - 6. klass

Õppeaine maht: 35 tundi

Teemad :

I Sotsiaalsed suhted

1.Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus

2. Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus; koostöö

II Demokraatia

3.Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine

4.Koolidemokraatia; lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas

III Töö ja tarbimine

5.Töö ja tarbimine

IV Meedia ja teave

6.Meedia ja teave

1. Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm).	►Seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõistet rahvus, riik ►Nimetab Eestis ja kodukohas elavaid	**Eesti keel ja kirjandus:** teemad „Rahvaluule“, „Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus“ **Võõrkeeled:** teema „Kodu ja lähiümbrus“ all kodu ning koduümbrus

	rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone ►Nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid	**Ajalugu:** kogukonna identiteedi teke **Inimeseõpetus:** teema „Suhtlemine teistega“ all eelarvamuste mõju **Matemaatika**: statistilise materjali kasutamine Läbiv teema: „Kultuuriline identiteet“
Sooline võrdõiguslikkus.	►Seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid võrdõiguslikkus ja sallivus ►Toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ja nende rikkumise kohta Eestis	**Inimeseõpetus:** sugudevahelised erinevused, soorollid **Ajalugu:** soorollide kujunemine ja muutumine **Eesti keel, kirjandus:** soorollide kujutamine ilukirjanduses
Pere ja suguvõsa. Naabruskond maal ja linnas. Sõpruskond. Koolipere.	►Teab ja hoiab kogukonna traditsioone	**Inimeseõpetus:** kogukonnasisesed suhted **Ajalugu:** kogukondade kujunemine ja rollEesti keel, kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduslikes teostes **Kunstiõpetus:** teema avamine omaloomingus
Euroopa riigid, Eesti naaberriigid.	►Seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõistet riik ►Teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus) ►Nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike	**Ajalugu:** Euroopa tsivilisatsiooni kujunemine **Võõrkeeled:** teema „Riigid ja nende kultuur“ all Eesti naaberriigid **Loodusõpetus:** planeet Maa

	ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis	

2. Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus; koostöö

Õppesisu	**Õpitulemused**	**Lõiming**
Kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus.	►Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus ►Nimetab kodukohas tegutsevaid seltse, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevust	**Matemaatika:** statistilised materjalid **Inimeseõpetus:** suhted teistega **Eesti keel:** teema „Kodanikuühiskond ja rahvussuhted“
Noorteorganisatsioonid.	►Nimetab kodukohas ja koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone ning kirjeldab nende tegevust	**Eesti keel:** teema „Mängiv inimene“ **Kirjandus:** teema käsitlemine ilu-kirjanduses
Eakohased kodanikualgatuse võimalused.	►Teab kodukoha kodanikualgatusi ning algatab neid ja osaleb neis võimaluse korral	**Eesti keel:** kodanikuühiskond ja rahvussuhted **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses **Inimeseõpetus:** suhted teistega Läbiv teema: „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“

Koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused.	►Toob näiteid vabatahtliku töö kasulikkuse kohta; ►märkab probleeme ja pakub vajajatele abi	**Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses **Inimeseõpetus:** suhted teistega **Ajalugu:** eluolu erinevates **t**sivilisatsioonides **Muusika:** kollektiivis koos musitseerimine

3. Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine

Õppesisu	**Õpitulemused**	**Lõiming**
Rahva osalemine ühiskonna valitsemises: arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja saada valitud	►Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõistet demokraatia ►Iseloomustab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid (arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja saada valitud)	**Ajalugu:** demokraatia kujunemine **Matemaatika:** statistiline materjal **Eesti keel**: teema „Kodanikuühiskond“ **Kirjandus**: teema käsitlemine ilukirjanduses
Võimude lahusus. Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus.	►Teab, et Eesti on demokraatlik vabariik, ►nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid	**Ajalugu:** erinevad riigiinstitutsioonid ajaloo vältel
Kohalik omavalitsus.	►Teab, mis on kohalik omavalitsus, toob näiteid oma valla/linna omavalitsuse tegevuse kohta	**Loodusõpetus:** asula elukeskkonnana **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses

		Kunstiõpetus: teema avamine oma-loomingus
Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon.	►Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõistet seadus ►Teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma, toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta	**Inimeseõpetus:** seaduskuulekus **Ajalugu:** seaduste teke ja roll **Eesti keel:** väärtus ja kõlblus **Kirjandus:** teema käsitlemine ilu-kirjanduses
Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärikusele jne).	►Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõistet inimõigused ►Nimetab ja austab inimõigusi	**Inimeseõpetus:** tervisekasvatus **Ajalugu:** inimese õiguslik seisund ja kaitse **Eesti keel:** teema „Kodus ja koolis“ **Kirjandus:** teema käsitlemine ilu-kirjanduses

4. Koolidemokraatia; lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas

Õppesisu	**Õpitulemused**	**Lõiming**
Õpilasomavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses.	►Kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis	**Eesti keel:** teema „Kodus ja koolis“ **Kirjandus:** teema käsitlemine ilu-kirjanduses
Kooli sisekord (kodukord).	►Toetab oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat	**Inimeseõpetus:** suhtlemine teistega, konfliktide lahendamine
Lapse õigused (õigus haridusele, õigus vanemlikule hoolitsusele jne). Õiguste, kohustuste	►Tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse	**Inimeseõpetus:** teema „Turvalisus ja riskikäitumine“ all õnnetusjuhtumite

ja vastutuse tasakaal.	õigusi, tunneb õiguste ja vastutuse tasakaalu	ennetamine, abi, kutsumine **Eesti keel:** teema „Kodus ja koolis“ **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses

5. Töö ja tarbimine

Õppesisu	**Õpitulemused**	**Lõiming**
Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine.	►Teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel ►Teab, kuidas raha teenitakse ja millest koosneb pere eelarve; ►oskab kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning oma aega planeerida ►Teab internetipanga ja pangakaardi (PINkoodi) turvalise kasutamise reegleid	**Inimeseõpetus:** teema „Tervislik eluviis“ juures päevaplaani koostamine **Matemaatika:** kulude planeerimine, kell ja kalender **Eesti keel:** väärtused ja kõlblus **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses **Tehnoloogiaõpe:** töömaailm
Elukutsed - teadmised ja oskused. Elukestev õpe. Elukutsed ja ettevõtted kodukohas. Töökultuur ja tööeetika.	►Iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed. ►Selgitab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale	**Inimeseõpetus:** tervisenõuded **Eesti keel:** väärtus ja kõlblus **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses **Võõrkeeled**: teema „Kodu ja lähiümbrus“ all pereliikmete ametid, teema

		„Igapäevaelu, õppimine ja töö“ all ametid **Ajalugu:** tööjaotus ühiskonnas **Kunstiõpetus:** teema avamine oma-loomingus **Tööõpetus:** töökultuur, tööohutus
Teadlik, säästev tarbimine.	►Oskab tarbijana märgata ja mõista tooteinfot ja tunneb tarbija õigusi	**Inimeseõpetus:** teema „Keskkond ja tervis“ all keskkonna turvalisus **Loodusõpetus:** asula elukeskkonnana **Eesti keel:** teema „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“ **Kirjandus:** teema käsitlemine ilu-kirjanduses **Võõrkeeled:** teema „Igapäevaelu, õppimine ja töö“ all poeskäik **Kunst:** ohutusnõuded, teema avamine omaloomingus **Tööõpetus**: tootmise mõju keskkonnale

III kooliastme õpitulemused ühiskonnaõpetuses

Põhikooli lõpetaja:

►teab demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta; toimib demokraatia põhimõtteid arvestades; on orienteeritud enesearendamisele;

►määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena; on valmis toimima vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas;

►teab ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning tegutseb inimõiguste kaitsel; tunnustab erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ning käitub sallivalt;

►tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust; oskab suhelda riigi- ja omavalitsusasutustega; oskab leida ja kasutada vajalikku õigusakti; järgib seadusi; kasutab kodanikuühiskonna tegutsemisvõimalusi; selgitab näidete kaudu vabaühenduste toimimise

põhimõtteid ja eesmärke;

► tunneb Euroopa Liidu ülesehitust, väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärke;

►selgitab üksikisiku, ettevõtja ja riigi rolli majanduses, teab, mis on avalik ja erasektor; tunneb maksustamise eesmärke ning üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega;

►kaalub oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma võimetest, huvidest, teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning valikuid väliselt mõjutavatest teguritest;

►hindab ressursside piisavust ning tarbib säästlikult; tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana;
►oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid, arvestab autoriõiguste kaitset;
►teab, mis on üleilmastumine, ja toob näiteid üleilmastumise mõjude kohta majandusele, kultuurile, keskkonnale jne;
►teab riigi juhtimis- ja haldusstruktuuride ameteid/elukutseid ning nende töö sisu ja arutleb selle üle, mis on olulised eeldused selle töö tegemiseks; valdab ülevaadet riigiteenistujaks kujunemise ja õppimise võimalustest.

Ühiskonnaõpetus - 9. klass

Õppeaine maht: 70 tundi

Teemad:

I Ühiskond ja sotsiaalsed suhted

1.Meedia ja teave

2.Ühiskonna sotsiaalne struktuur

3. Ühiskonna institutsionaalne struktuur - avalik sektor, erasektor, kolmas sektor

4.Ühiskonnaliikmete õigused

II Riik ja valitsemine

5.Demokraatia

6. Eesti valitsemiskord

III Kodanikuühiskond

7.Kodanikuühiskond

IV Majandus -

8.Majandus

1. **Meedia ja teave**

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming
Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus jne.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus,avalik elu, eraelu ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, reklaam, avaldab arvamust ajakirjanduses käsitletavate probleemide kohta; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks; ►Mõistab ajakirjanduses käsitletavaid probleeme; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks ►Orienteerub infokeskkonnas, suudab infot kriitiliselt hinnata ja kasutada	**Eesti keel:** meediatekstide kommenteerimine **Võõrkeeled:** teema „Vaba aeg“ all erinevad meedia vahendid ja reklaam, kirjandus Läbiv teema: „Teabekeskkond“
Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir;	►iseloomustab näidete varal avaliku ja eraelu piiride seadmist ning ületamist;	**Eesti keel:** suuline ja kirjalik suhtlus **Inimeseõpetus:** inimestevahelised suhtled **Muusikaõpetus:** muusikavahetus-programmid internetis, autoriõigused **Kunstiõpetus:** autoriõigused, sümbolid

Turunduskommunikatsioon, selle funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommerts-reklaam jne.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet, reklaam ►teab reklaami funktsioone ja liike	**Eesti keel:** reklaamtekstid **Võõrkeeled:** teema „Vaba aeg“ all erinevad meedia vahendid ja reklaam **Matemaatika:** tulude ja kulude arvutamine, andmete teisendamine
Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine. Plagieerimine. Raamatukogu, internet	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid autoriõigus, autorivastutus ja plagiaat ►Tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt	**Eesti keel:** viitamisreeglid **Kirjandus:** autorsus **Kunstiõpetus:** autoriõigused **Muusikaõpetus:** autoriõigused

2. Ühiskonna sotsiaalne struktuur

Õppesisu	**Õpitulemused**	**Lõiming**
Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud, regionaalsed jm.	►Teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalsed erinevused, identiteet, sotsiaalsed erinevused ►Märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi ►Väärtustab soolist võrdõiguslikkust	**Inimeseõpetus:** erinevad sotsiaalsed rühmad **Geograafia:** teema „Pinnamood“ all inimeste elu ja majandustegevus erineva pinnamoega aladel **Matemaatika:** statistilise materjali analüüs **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses **Võõrkeeled:** teema „Vaba aeg“ all

		kultuuriline mitmekesisus
Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalne sidusus. Sotsiaalne tõrjutus.	►Teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus ►Väärtustab sotsiaalset sidusust	**Inimeseõpetus:** inimene ja sotsiaalne käitumine. **Geograafia**: teema „Euroopa ja Eesti rahvastik“ all rahvastiku sooline ja vanuseline koosseis ning rahvastiku vananemine; teema „Euroopa ja Eesti asustus“ all linnastumisega seotud probleemid **Matemaatika:** statistika kasutamine **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses
Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus. Solidaarsus.	►Väärtustab sotsiaalset õiglust	**Inimeseõpetus:** inimene ja sotsiaalne käitumine **Ajalugu:** võitlus võrdõiguslikkuse eest **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses
Väärtused ja identiteedid. Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid.	►Mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega	**Inimeseõpetus:** inimene ja sotsiaalne käitumine **Geograafia:** teema „Rahvastik“ all erinevad rassid ja rahvad **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses **Võõrkeeled:** teema „Vaba aeg“ all

		kultuuriline mitmekesisus **Ajalugu:** äärmuslikud liikumised, seisuslik ühiskond, kolonialism **Kunst:** teema avamine omaloomingus **Muusika:** mitmekultuurilisus Läbiv teema: „Väärtused ja kõlblus“

3. Ühiskonna institutsionaalne struktuur - avalik sektor, erasektor, kolmas sektor

Õppesisu	**Õpitulemused**	**Lõiming**
Avalik sektor ja selle institutsioonid (riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalikõiguslikud asutused).	►Teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid avalik sektor, riigiasutus, avalik õiguslik asutus, ärisektor ►Selgitab ühiskonna sektorite (avaliku sektori) spetsiifikat ja rolli ühiskonnas	**Ajalugu:** riikluse kujunemine ja areng **Matemaatika:** statistiliste andmete kasutamine
Erasektor kui kasumile suunatud sektor.	►Teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid erasektor, eraettevõte ►Selgitab ühiskonna sektorite (erasektori) spetsiifikat ja rolli ühiskonnas	**Geograafia:** rahvusvaheline ja Eesti majandus
Kolmas sektor kui mittetulundussektor.	►Teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid	**Ajalugu:** rahvuslik ärkamisaeg

Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused.	mittetulundussektor, sihtasutus ►Teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi	**Geograafia**: rahvastik **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses **Inimeseõpetus:** altruism

4. Ühiskonnaliikmete õigused

Õppesisu	**Õpitulemused**	**Lõiming**
Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel. Inimõiguste rikkumise ärahoidmine. Vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet inimõigused ►Tunneb inimõigusi	**Inimeseõpetus:** inimene ja sotsiaalne käitumine **Ajalugu:** ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon3. **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses
Põhiõigused; sotsiaalmajanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet põhiõigused	**Inimeseõpetus:** inimene ja sotsiaalne käitumine **Ajalugu:** põhiseaduslikud tekstid, rahvusvaheliste organisatsioonide tegevus **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses
Lapse õigused, kohustused ja vastutus.	►Tunneb lastekaitse põhimõtteid, tunneb õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost	**Inimeseõpetus:** inimene ja sotsiaalne käitumine **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses

Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne ekspluateerimine jm. UNICEFi tegevus.	►Tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi	**Inimeseõpetus:** turvalisus ja riskikäitumine **Ajalugu:** orjakaubandus **Kirjandus**: teema käsitlemine ilukirjanduses

5. Demokraatia

Õppesisu	**Õpitulemused**	**Lõiming**
Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid demokraatia, autokraatia, totalitarism, võimude lahusus ja tasakaal ►Oskab vahet teha demokraatial ja autokraatial, ►tunneb ja võrdleb demokraatliku, autoritaarseja totalitaarse ühiskonna põhijooni	**Ajalugu:** demokraatia ja diktatuuri võrdlus **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses
Demokraatliku valitsemise põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus, võimude lahusus ja tasakaal.	►Selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises	**Ajalugu:** ühiskonnateooriate areng ja rakendumine **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses **Matemaatika:** statistiliste materjalide kasutamine
Õigusriik. Kodanikuvabadused ja - õigused.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet	**Inimeseõpetus:** turvalisus

	õigusriik ►Selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid ►Väärtustab demokraatlikke vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igaühe võrdsust seaduse ees);	**Ajalugu:** õigusriigi kujunemine **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses

6. Eesti valitsemiskord

Õppesisu	**Õpitulemused**	**Lõiming**
Põhiseadus. Põhiseaduslikud institutsioonid. Riigikogu koosseis ja ülesanded. Valitsuse moodustamine ja ülesanded. Vabariigi President. Kontrollorganid: õiguskantsler, riigikontroll. Kohus. Kohalik omavalitsus.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid põhiseadus, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus (KOV), kohus, õigusakt, valimised, alaline elanik ►Tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust (kaart) ►Suhtleb riigi- ja omavalitsusasutustega, sh	**Ajalugu:** võimuinstitutsioonide kujunemine **Matemaatika:** statistiline analüüs **Geograafia:** teema „Kaardiõpetus“ all trüki- ja arvutikaardid

	riigi- ja omavalitsusasutuste portaale kasutades	
Õigussüsteem: Eesti kohtusüsteem. Õigusaktide kasutamine. Alaealiste õiguslik vastutus.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet õigusakt ►Mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda. Oskab leida vajalikku õigusakti, kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT)	**Inimeseõpetus:** riskikäitumine **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses
Kodakondsus. Eesti kodakondsuse saamise tingimused. Kodanikuõigused ja -kohustused. Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud, kodakondsuseta isikud ning kolmandate riikide kodanikud, nende õigused ja kohustused Eestis.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodakondsus, kodanik, alaline elanik ►Tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi; väärtustab Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsust	**Ajalugu:** kodaniku mõiste ajaloo kaudu

Erakonnad. Erakonna ülesanded demokraatlikus riigis. Eesti parlamendierakonnad.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet erakond	**Ajalugu:** erakondade kujunemine ja roll
Valimised. Valimiste üldine protseduur. Kandidaadid ehk valitavad ja hääletajad ehk valijad; nende rollid. Valimiskampaania. Teadlik hääletamine.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet valimised ►Selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid, kujundab oma põhjendatud seisukoha valijana	**Ajalugu:** valimisõiguse laienemine **Matemaatika:** statistiline analüüs **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses
Eesti Euroopa Liidu liikmena. Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides.	►Teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on; nimetab Eesti parlamendierakondi; ►teab Euroopa Liidu liikmesusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi	**Ajalugu:** rahvusvaheliste organisatsioonide teke **Geograafia:** teema „Kaardiõpetus“ all trüki- ja arvutikaardid

7. Kodanikuühiskond

Õppesisu	**Õpitulemused**	**Lõiming**
Kodanikuühiskonna olemus ja põhijooned. Vabaühendused ja MTÜd. Kirik ja usuühendused.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodanikuühiskond, vabaühendus ►Mõistab kodanikuühiskonna ja vabaühenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärke; iseloomustab kodanikuühiskonna	**Inimeseõpetus**: grupikuuluvus **Ajalugu:** nt fosforiidikampaania **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses

	rolli demokraatia tagamisel	
Kodanikuosalus ja kodanikualgatus. Kodanikuajakirjandus. Vabatahtlik tegevus, kaasatus ühendustesse ja organisatsioonidesse. Noorte osalusvõimalused. Õpilasomavalitsus ja õpilasorganisatsioonid. Noorteprojektid. Käitumine kriisioludes.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodanikuosalus, kodanikualgatus ►Oskab kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas; analüüsib probleeme ning pakub lahendusi	**Ajalugu:** kodanikuühiskonna areng **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses **Inimeseõpetus:** turvalisus ja riskikäitumine

8. Majandus

Õppesisu	**Õpitulemused**	**Lõiming**
Turumajanduse põhijooned. Nõudmine ja pakkumine. Konkurents. Tootlikkus ja kasum. Ettevõtluse vormid: AS, OÜ, FIE. Ettevõtluse roll ühiskonnas. Ressursside jagunemine maailmas.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum ►Iseloomustab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, ettevõtluse ja riigi rolli majanduses	**Ajalugu:** endiste sotsialismimaade üleminek turumajandusele **Matemaatika:** statistika kasutamine

Riigi roll majanduses: planeerimine ja regulatsioon. Riigieelarve. Maksud, maksustamise põhimõtted. Tulude ümberjagamine. Ühishüved ja sotsiaalne turvalisus. Aus maksumaksmine. Sotsiaaltoetused ja sotsiaalkindlustus.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus ►Selgitab maksustamise eesmärke, teab Eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega ►Tunneb eelarve koostamise põhimõtteid	**Ajalugu:** majanduse areng 20. sajandil **Matemaatika:** statistilise materjali kasutamine
Tööturg. Tööturu mõiste. Tööandja ja töövõtja rollid töösuhetes. Tööõigus. Hõivepoliitika, tööturu meetmed tööandjatele ja tööotsijatele. Erinevast soost, erineva haridustaseme ning töö- ja erialase ettevalmistusega inimesed tööturul.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet tööturg ►Tunneb erineva haridusega inimeste võimalus tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu ►Analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimise ja karjääri planeerimisel	**Geograafia:** teema „Euroopa ja Eesti rahvastik“ all ränne ja selle põhjused, teema „Euroopa ja Eesti asustus“ all rahvastiku paiknemine **Ajalugu:** rahvusvahelise tööjaotuse kujunemine, majanduskriisid **Matemaatika:** statistilise materjali analüüs **Tööõpetus:** ametid **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses **Võõrkeeled:** teema „Igapäevaelu, õppimine ja töö“ all edasiõppimine ja kutsevalik ning

		töökohad
Isiklik majanduslik toimetulek. Eesmärkide püstitamine ja ressursside hindamine. Palk ja palgaläbirääkimised. Isiklik eelarve. Elukestva õppe tähtsus pikaajalises toimetulekus. Säästmine ja investeerimine. Laenamine. Tarbijakäitumine, säästlik ja õiglane tarbimine. Tarbijakaitse kaupade ja teenuste turul. Tootemärgistused. Isiklik ettevõtlus.	►Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid bruto- ja netopalk, laen, investeering, tarbijakaitse, vaesus ►Oskab arvutada netopalka ►Tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult	**Geograafia:** teema „Euroopa ja Eesti rahvastik“ all ränne ja selle põhjused, teema „Euroopa ja Eesti asustus“ all rahvastiku paiknemine **Ajalugu**: rahvusvahelise tööjaotuse kujunemine, majanduskriisid **Matemaatika**: statistilise materjali analüüs **Tööõpetus:** ametid **Kirjandus:** teema käsitlemine ilukirjanduses **Võõrkeeled**: teema „Igapäevaelu, õppimine ja töö“ all edasiõppimine ja kutsevalik ning töökohad

Hindamine
Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistes küsimustes. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö. Hinnanguid andes ja

numbriliselt hinnates võetakse aluseks ainekavaga määratud õpitulemused.

Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega. Aine pakub rohkesti võimalusi mitmekesiseks tööks erinevate allikatega (pildid, skeemid, tabelid, tekstid). Vanuseastmele vastavalt võib lihtsamaid ülesandeid anda mõne fakti või näite leidmiseks ning hinnata ülesande täitmise põhjalikkust ja täpsust. Praktiliste tööde puhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi käiku. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida

hindamisel ei arvestata.

Õpitulemuste hindamisel kasutatakse sõnalisi hinnanguid ja numbrilisi hindeid. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.

Hindamine II kooliastmes

Kokkuvõtvaks hindamiseks sobivad arvamuslugu ja juhtumianalüüs, dokumendi, kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded, mõiste ja selgituse kokkuviimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms), info leidmine, kasutamine ja rühmitamine.

Selles vanuseastmes on eriti oluline, et arutlusoskust kujundavaid ja kontrollivaid ülesandeid koostades järgitaks jõukohasuse põhimõtet. Alustada tuleks lihtsamatest ülesannetest, kus õpilasele on lahendamiseks antud märksõnad, ülesande mõistmist ja lahendamist toetav

selgitus ning täpne juhend.

Hindamine III kooliastmes

Kokkuvõtvaks hindamiseks sobivad probleemküsimuste avamine, arvamuslugu, uurimus ja juhtumianalüüs, dokumendi, statistiliste andmete ja karikatuuri analüüs, kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded: mõiste ja selgituse kokkuviimine, teabe tõlkimineteise vormi (graafikust tabelisse vms), info rühmitamine. Praktiliste tööde puhul hinnatakse töö planeerimise, teostamise, tulemuste tõlgendamise, järelduste tegemise, põhjendamise ning tulemuste esitamise oskust.

2.5. Ainevaldkond kunstiained

Kunstipädevuse kujundamine
Kunstipädevus seostub kultuurilise teadlikkusega, hõlmates põhiteadmisi Eesti ja Euroopa kultuurisaavutustest ning maailma kultuurilise mitmekesisuse mõistmist. Kunstipädevus hõlmab oskust väljendada enda ideid mitmekesiste kunstiliste vahenditega ning väärtustada loomingulisi saavutusi visuaalsetes kunstides ja muusikas. Kunstipädevusse kuulub eneseväljendusoskus, isikupära teadvustamine, oskus uurida varasema kultuuripärandi varasalvi ning valmisolek leida uusi lahendusi muutuvates oludes.

Ainevaldkonna õppeained ja nädalatundide jaotumine klassiti ning õppeaine maht aastas.

Aine / Klass	1.	2.	3.	I ka	4.	5.	6.	II ka	7.	8.	9.	III ka
1) muusika	2	2	2	210	2	1	1	175	1	1	1	105
2) kunst	2	1	2/1	157,5	1	1	1	105	1	1	1	105

Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega ning läbivad teemad

Lõiming	**Läbivad teemad**
Nüüdisaegsele kultuurile on olemuslik interdistsiplinaarsus. Kunstid on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondade ning oma ajastu mõtteviisidega. Inimeseks olemine, sotsiaalsed suhted ja maailm on oma erinevates avaldumisvormides kunstide aines, seega teiste ainevaldkondadega suhestumine on kunstide loomulik osa.	Kunstiainetes on võimalik kaasata kõiki läbivaid teemasid, kuigi mõnega on seotus tugevam. Teemad „**Väärtused ja kõlblus**“ ning „**Kultuuriline identiteet**“ on kunstiainetele eriomased. Õppesisus ja -tegevustes tutvutakse kohaliku ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäeva-elus, kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse

Kunstiainete ja teiste ainevaldkondade seostamiseks on palju võimalusi. 1. Väärtushoiakute kujundamine ja maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamine. Paljudes ainetes tutvutakse erinevate kultuuridega ning toetatakse kultuurilise ja sotsiaalse identiteedi kujunemist (kunstid, eesti keel ja kirjandus, võõrkeeled, ajalugu ja ühiskonnaõpetus, geograafia, käsitöö ja tehnoloogia, kehaline kasvatus). Kunstide kaudu saab eriti hästi teadvustada kultuuridevahelist dialoogi ja loovust nüüdisühiskonna innovatsiooni allikana. 2. Kattuvate või lähedaste mõistete kasutamine (kompositsioon, struktuur, rütm, plaan, stiil, variatsioon, improvisatsioon, liikumine, dünaamika jm): kunstid, keeled ja kirjandus, tehnoloogia, kehaline kasvatus. 3. Ainete sisust lähtuvate seoste esiletoomine: ► **sotsiaalainetest** lähtudes vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega; ► **emakeelest ja võõrkeeltest** lähtudes arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust ning infokanalite kasutamise oskust; ►**kirjandusest** lähtudes vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;	kultuuritraditsioonidesse kui ka kaasaja kultuurinähtustesse. Väärtustatakse uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist. Õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid ja etendused). Tähtis on noorte endi osalemine/esinemine laulupidudel, muusikaüritustel ja õpilastööde näitustel. Teemaga „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**“ seondub kunstides oma võimete ja huvide teadvustamine, nii ainespetsiifiliste kui ka üldisemate mõtlemis- ja tegutsemisstrateegiate, sh õpioskuste omandamine. Tutvutakse kunstide mitmekülgsete väljunditega igapäevaelus ning kunstidega seotud elukutsetega. Läbiv teema „**Tehnoloogia ja innovatsioon**“ on seotud kunstidele omaste praktiliste loovtegevustega, mille vältel kasutatakse erinevaid oskusi ja vahendeid ning leiutatakse ja katsetatakse uusi võimalusi, toetades pidevalt muutuvas tehnoloogilises elu-,õpi- ja töökeskkonnas toimetuleva inimese kujunemist. Eelnevaga haakub samuti läbiva teema „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**“ lõimimine kunstide õppesse. Kunstides julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist. „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“** lõimimine kunstide õppesse. Kunstides julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist. Kunstiainetes teadvustatakse kunstitegevuste emotsionaalselt tasakaalustavat mõju, neist võivad alguse saada elu jooksul püsivad harrastused. See lõimub

►**loodusainetest** lähtudes teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, õpitakse tundma looduskeskkonda ja selle eluvormide mitmekesisust ning helide, valguse ja värvide omadusi; ► **matemaatikast** lähtudes arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist (matemaatiline keel, struktuur, sümbolid ja meetodid); ►**käsitööst ja tehnoloogiast** lähtudes arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad); ►**kehalisest kasvatusest** lähtudes arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, motoorikat, reageerimiskiirust ja koordinatsiooni. 4. Ainevaldkondade piire ületavad õppeprojektid.	nii elukestva õppe põhimõtte teadvustamise kui ka läbiva teemaga „**Tervis ja ohutus**“. Kunstides kasutatakse paljusid materjale, töövahendeid ja instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe. Jälgitakse enda tervise ja ohutuse nõudeid tööprotsessis, suurt tähelepanu pööratakse erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule kasutamisele. Kunstide eriline panus teemade „**Keskkonna ja jätkusuutlik areng**“ ning **„Teabekeskkond**“ käsitlemisel on valdkondliku vaatenurga lisamine. See hõlmab mitmekülgseid oskusi nagu informatsiooni leidmine muusika ja kunsti kohta, helilise ja visuaalse kommunikatsiooni väljendusvahendid, keskkonna visuaalne ja heliline kujundamine. Tutvutakse andme-baasidega, meediakeskkonna võimaluste ja ohtudega ning autorikaitse küsimustega.

Põhikooli lõpuks õpilane:

1) on omandanud loovtegevuse ja eneseväljenduse kogemusi, tunnetab oma loomingulisi võimeid ning väärtustab isikupäraseid ja keskkonnasäästlikke lahendusi;
2) kasutab loovtöödes mitmekesiseid visuaalseid ja muusikalisi väljendusvahendeid, arutleb kultuuriliste sõnumite ja väärtushinnangute üle; oskab kujundada oma arvamust ning väljendada oma emotsioone;
3) väärtustab kultuuri ja inimese loovust, osaleb kunstide individuaal- ja koostööprojektides ning hindab lahenduste otsimist ja loovat mõtlemist;
4) märkab kultuuritraditsioone ning maailmakultuuri mitmekesisust, mõistab muusika ja kunsti osatähtsust nüüdisaegses ühiskonnas, aktsepteerib kultuurinähtusi ning oskab kriitilisloominguliselt hinnata massi- ja süvakultuuri;
5) väärtustab, hoiab ning arendab Eesti kultuuri, tunneb vastutust kultuuritraditsioonide säilimise eest, väärtustab maailmakultuuri mitmekesisust, otsib kultuurinähtuste seoseid teaduse, tehnoloogia ja majandusega nii minevikus kui ka tänapäeval.

2.5.1. Muusika

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid muusikaõpetuses

Põhikooli muusikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

► tunneb rõõmu muusikast ning tunnetab, teadvustab ja arendab musitseerimise kaudu oma võimeid;
► tunneb huvi muusika kui kunstiliigi vastu ning kujundab enda esteetilist maitset;
► mõtleb ja tegutseb loovalt ning väljendab end loominguliselt muusikaliste tegevuste kaudu;
► kasutab muusikalistes tegevustes omandatud muusikalise kirjaoskuse põhialuseid;
► väärtustab muusikat ning muusikategevust inimese, kultuuri ja igapäevaelu rikastajana;
► teab ja hoiab rahvuskultuuri traditsioone, osaleb selle edasikandmises ning mõistab ja austab erinevaid rahvuskultuure;
► teadvustab ja väärtustab muusikateoste autorsust ning suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia loodud keskkonda.

Õppeaine kirjeldus

Muusikaõpetus toetab õpilase individuaalse eripära kujunemist muusikalise eneseväljenduse kaudu. Muusikaõpetuses avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegelda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamisega kujundatakse õpilaste muusikalist maitset ning sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid.

Muusika õppeaine koostisosad on:

1) laulmine;
2) pillimäng;
3) muusikaline liikumine;
4) omalooming;
5) muusika kuulamine ja muusikalugu;
6) muusikaline kirjaoskus;
7) õppekäigud.

Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodi ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele. Muusika on aine, mille õpetuse osad on üksteisega mitmetähenduslikus ja tihedas seoses, seetõttu on neid keeruline eraldada. Õppeaine koostisosad kattuvad muusikaliste tegevustega. Musitseerimise all mõistetakse igasugust muusikalist eneseväljendust, nagu laulmist, pillimängu, liikumist ja omaloomingut. Muusika kuulamisega arendatakse kuulamisoskust, tähelepanu, analüüsivõimet ja võrdlusoskust. Muusikaloos tutvustatakse erinevaid karaktereid, väljendusvahendeid, stiile, heliloojaid ja interpreete. Muusikalise kirjaoskuse all mõistetakse õppekavas sisalduva noodikirja lugemise oskust musitseerides. Õpilaste silmaringi ja muusikalise maitse kujundamiseks on vajalikud õppekäigud (sh virtuaalsed)

kontserdipaikadesse, teatritesse ning muuseumidesse. Õpilaste üldkultuurilised teadmised põhinevad teadlikkusel kohalikust, oma riigi ja Euroopa kultuuripärandist ning nende rollist maailmas. See hõlmab teadmisi peamistest kultuurisaavutustest (sh popkultuurist). Oluline on kontserdielu korraldamine oma koolis, et õpilastel tekiks muusika kuulamise harjumus ning ürituste korraldamise kogemus.
Muusika kaudu kujundatakse harmoonilist isiksust, puudutades nii keha, tundeid kui ka intellekti. Muusikaõpetusel on tasakaalustav ja toetav roll õpilase emotsionaalses arengus ning teiste õppeainete omandamises. Musitseerides arendatakse õpilase isikupära, omandatakse oskused ja teadmised üksi ja koos musitseerimiseks ning loominguliseks eneseväljenduseks. Rühmas ja üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, sallivust, paindlikkust ja emotsionaalset kompetentsust ning juhitakse õpilase enesehinnangut ja õpimotivatsiooni. Ühislaulmise ja koorilauluga arendatakse sotsiaalseid oskusi ning kujundatakse isamaaarmastust.
Muusika ainekava koostades on lähtutud järgmistest põhimõtetest:
► teadvustada ja tähtsustada ühislaulmise kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist rolli;
► rõhutada musitseerimise osatähtsust;
► julgustada ja toetada loomingulist eneseväljendust;
► teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga;
► rõhutada muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilis-esteetiliste väärtushinnangute kujundamisel, tunde- ja mõttemaailma arendamisel ning rikastamisel;
► lähtuda õppes õppija vajadustest ning tähtsustada integreeritud tegevusi.

Õppetegevust kavandades ja korraldades:
► Lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
► Taotletakse, et õpilase õpikoormus on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegelda;
► Võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega, et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
► Kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, arvestades õpilaste individuaalsust;
► Rakendatakse nii traditsioonilisi kui ka tänapäevaseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja - vahendeid;
► Õppekäigud, kontserdid, teatrid, stuudiod, muusikakoolid, looduskeskkond, raamatukogud jne;
► Kasutatakse mitmekesist ja tänapäevast õppemetoodikat

Lõiming	**Läbivad teemad**

Eesti keel - silbitamine teksti rütmistamisel; teksti tähenduse mõistmine, arutelu ja analüüs, diktsioon, väljendusrikkus; laulutekstide autorid; teksti loomine **Matemaatika -** helipikkused ja -kõrgused, noodivältused, taktimõõt, murrud, helikõrguste vahelised kaugused, murrud, paralleelsed helistikud, laulu vorm, muusikapala vorm, taktimõõt, seostamisoskus (loogika); **Inimeseõpetus** - liiklus-, kodu-, kodumaa- ja rahvakalendriteemad; aeg (tempo), meetrum, vaikselt, valjult. **Kodanikuõpetus** - õige, vale, normid-reeglid, **Kehaline kasvatus-** loomulik kehahoid ja hingamine; kehapillisaated, koordinatsioon, õiged mänguvõtted; muusikale liikumise loomine vastavalt laulu karakterile; erinevad tantsud. **Kunst/loodusõpetus** - looduslike materjalide (puupulgad, kivid jms) kasutamine astmetrepiks, loodusnähtused- ja hääled; **Tööõpetus** - omavalmistatud muusikateemaliste mängude kasutamine rütmialases töös ja laulmisel relatiivsete astmetega, lihtsate pillide valmistamine. **Kunst** - rütmikaartide valmistamine; muusika meeleolu visualiseerimine **Loodusõpetus -** riigid, pealinnad, rahvastik, geograafiline asend; Eesti ja erinevate maade kultuurilugu	**Kultuuriline identiteet –** muusikas tutvutakse kohaliku ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui ka kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustatakse uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist; õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel muusikasündmustele (kontserdid ja etendused). Noorte endi osalemine/esinemine laulupidudel, muusikaüritustel ja erinevates muusikaga seotud projektides. **Väärtused ja kõlblus** – kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui ka kaasaja kultuuri-nähtustesse; väärtustatakse uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist. **Elukestev õpe ja karjääri planeerimine -** oma võimete ja huvide teadvustamine, nii ainespetsiifiliste kui ka üldisemate mõtlemis- ja tegutsemisstrateegiate, sh õpioskuste omandamine; tutvutakse muusika mitmekülgsete väljunditega igapäevaelus ning muusikaga seotud elukutsetega. **Teabekeskkond** - see hõlmab selliseid oskusi nagu info leidmine muusika kohta; tutvutakse andmebaasidega, meediakeskkonna võimaluste ja ohtudega ning autorikaitse küsimustega. **Tehnoloogia ja innovatsioon** – on seotud praktiliste loovtegevustega; tehnoloogiliste vahendite kaasamine võimaldab salvestada õpilaste etteasteid, neid töödelda, taasesitada; noodikirja loomise ja salvestamise tarkvara võimalus.

Ajalugu - Eesti ja erinevate maade kultuurid **Inglise keel** - võõrkeelsete laulutekstide mõistmine, sõnaraamatu kasutamine	**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus -** julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist. **Tervis ja ohutus** - muusikas teadvustatakse muusikategevuste emotsionaalselt tasakaalustavat mõju, neist võivad alguse saada elu jooksul püsivad harrastused; muusikas kasutatakse paljusid materjale, töövahendeid ja instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.

Hindamine

Õpitulemusi hinnates lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa ja teistest hindamist reguleerivatest õigusaktidest ning kooli hindamisjuhendist lähtuvalt.

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele.

Hinnatakse õpilase teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi. Hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulamist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust, tunnist osavõttu, hinnangut enese ja kaasõpilaste osalemisele ning saavutustele õppes. Õpilase aktiivset osalemist kooli üritustel ning kooli esindamist konkurssidel ja võistlustel arvestatakse õppetegevuse osana koondhindamisel, et tunnustada õpilase panust ja ettevõtlikkust.

I kooliastmes hinnatakse peamiselt muusikalisi tegevusi: laulmist, pillimängu ja loovtegevusi.

II ja III kooliastmes on suurem kaal muusikaliste teadmiste ning oskuste kasutamisel muusikalistes tegevustes.

1.-2.klassi õpilase hindamisel rakendatakse ainult kujundava hindamise põhimõtteid.

3.-9.klassi õpilase hindamisel rakendatakse numbrilisi hindeid ja kujundava hindamise sõnalisi hinnanguid.

Kujundava hindamise ühe vahendina kasutatakse õpimappi. Õpimapp kui õppimise päevik sisaldab nii õppetöid, esinemiste salvestisi kui ka tööde analüüsi ja tagasisidet.

Näiteks: Kuidas õpilane suhtub muusikasse ja muusikalisse eneseväljendamisse?; Kas õpilane on musikaalne?; Mis laadi muusikat õpilane eelistab?; Milliseid muusikainstrumente tunneb, on kokku puutunud, mängib?; Kas viib alustatud töö lõpuni, on huvitatud tulemusest?; Kuidas omandab uusi oskusi ja –vilumusi?; Milline on valitsev tööstiil?: Kas töötab ainult abiga, ainult näidise põhjal, saab aru ja töötab iseseisvalt suulise juhendi alusel?; Kuidas on arenenud loovus?; Millises valdkonnas väljendub eriline andekus?; jne

Muusika hindamisel arvestatakse õpilase individuaalset arengut ja võimekust ning saavutuste ja hindamise vormid fikseeritakse HEV õpilaste IÕK-s , teistel õpilastel vajadusel ITP-s.
IÕK alusel õppivate HEV õpilaste osas rakendatakse vajadusel diferentseeritud hindamist.

Muusikaõpetus - I kooliaste

I kooliastme õpitulemused muusikaõpetuses

3. klassi lõpetaja:
► osaleb meeleldi muusikalistes tegevustes: laulmises, pillimängus, muusika kuulamises ja liikumises;
► laulab loomuliku häälega üksinda ja koos teistega klassis ning ühe- ja/või kahehäälses kooris; mõistab laulupeo tähendust;
► laulab eesti rahvalaule (sh regilaule) ning peast oma kooliastme ühislaule;
► laulab meloodiat käemärkide, astmetrepi ja noodipildi järgi ning kasutab relatiivseid helikõrgusi (astmeid);
► lähtub muusikat esitades selle sisust ja meeleolust;
► rakendab pillimängu kaasmängudes;
► kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes;
► kirjeldab suunavate küsimuste järgi ning omandatud muusika oskussõnadega kuulatavat muusikat;
► väärtustab enese ja teiste loomingut

Laulmine	**Pillimäng**	**Muus. liikumine**	**Omalooming**	**Muusikaline kuulamine ja muusikalugu**	**Muusikaline kirjaoskus**	**Õppekäigud**
1.Laulab loomuliku häälega üksinda ja koos teistega klassis ning ühe- ja/või kahehäälses koolikooris,	1. on omandanud 6-keelse väikekandle või plokkflöödi esmased mänguvõtted ning kasutab	1. Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (liikumises);	1.Väärtustab enese ja teiste loomingut; 2.kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes	1.Kirjeldab suunavate küsimuste järgi ning omandatud muusika oskussõnadega kuulatavat	1. Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (muusikalises kirjaoskuses).	1. Huvitub muusikast nii koolis kui ka väljaspool kooli

2.mõistab laulupeo tähendust; laulab eesti rahvalaule (sh regilaule) ning peast oma kooliastme ühislaule 3.Laulab meloodiat käemärkide, astmetrepi ja noodipildi järgi ning kasutab relatiivseid helikõrgusi (astmeid); 4.kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (laulmisel).	neid musitseerimisel; 2. rakendab pillimängu kaasmängudes; 3.kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (pillimängus).		tegevustes (omaloomingus).	muusikat; 2.kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (muusika kuulamisel); 3.väärtustab enese ja teiste loomingut.		

Õppeaine maht: 70 tundi
Teemad:
1.Laulmine
2.Pillimäng
3.Muusikaline liikumine
4.Omalooming
5.Muusikaline kuulamine ja muusikalugu
6.Muusikaline kirjaoskus
7.Õppekäigud

1. Laulmine

Õppesisu	Õpitulemused
Laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba toonitekitamise ja selge diktsiooniga ning emotsionaalselt üksi ja rühmas; Mõistab ja väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu; Laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; Laulab eesti rahvalaule ja regilaule seoses kalendritähtpäevadega; Laulab erineva karakteri, helilaadi, taktimõõdu ning tempoga laule õpetaja valikul; Laulab järgmisi laule: M.Härma „Emakesele“, G. Ernesaks „ Rongisõit“, „Kevadel“, „Tiiu talutütrekene“, „Mu koduke“, „Kus on minu koduke“.	►Laulab loomuliku häälega üksinda ja koos teistega klassis ning ühe- ja/või kahehäälses koolikooris; ►Mõistab laulupeo tähendust; ►Laulab eesti rahvalaule (sh regilaule) ning peast oma kooliastme ühislaule; ►Laulab meloodiat käemärkide, astmetrepi järgi; ►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (laulmisel).

2. Pillimäng

Õppesisu	Õpitulemused

Kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja/või *ostinato*'des; Väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu.	►Rakendab pillimängu kaasmängudes; ►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (pillimängus).

3. Muusikaline liikumine

Õppesisu	Õpitulemused
Tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu; Tantsib eesti laulu- ja ringmänge.	►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (liikumises);

4. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemused
Loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel; Kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.	►Väärtustab enese ja teiste loomingut; ►kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (omaloomingus).

5. Muusikaline kuulamine ja muusikalugu

Õppesisu	Õpitulemused
Eristab kuuldeliselt laulu ja pillimuusikat; On tutvunud karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika ja muusikapala ülesehitus); Kirjeldab ning iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja	►Kirjeldab suunavate küsimuste järgi ning omandatud muusika oskussõnadega kuulatavat muusikat; ►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (muusika kuulamisel);

karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara; Väljendab muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega; Seostab muusikapala selle autoritega.	►Väärtustab enese ja teiste loomingut.

6. Muusikaline kirjaoskus

Õppesisu	Õpitulemused
Mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes: noodivältused, paus, rütmifiguurid: 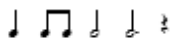 tajub ja õpib laulma astmemudeleid erinevates kõrguspositsioonides: astmetel SO, MI, RA, (JO) põhinevad mudelid	►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (muusikalises kirjaoskuses).

7. Õppekäigud

Õppesisu	Õpitulemused
Kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil; Kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara.	►Huvitub muusikast nii koolis kui ka väljaspool kooli

Muusikaõpetus - 2. klass

Õppeaine maht: 70 tundi
Teemad:
1.Laulmine
2.Pillimäng
3.Muusikaline liikumine
4.Omalooming
5.Muusikaline kuulamine ja muusikalugu
6.Muusikaline kirjaoskus
7.Õppekäigud

1. **Laulmine**

Õppesisu	Õpitulemused
Laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba toonitekitamise ja selge diktsiooniga ning emotsionaalselt üksi ja rühmas; Mõistab ja väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu; Laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; Laulab eesti rahvalaule ja regilaule seoses kalendritähtpäevadega; Laulab erineva karakteri, helilaadi, taktimõõdu ning tempoga laule õpetaja valikul; Laulab peast Fr. Pacius „Eesti hümn“ , Lastelaulud „Ketramas“, „Mutionu pidu“ , „Lapsed tuppa“ , „Tiliseb, tiliseb aisakell“.	►Laulab loomuliku häälega üksinda ja koos teistega klassis ning ühe- ja/või kahehäälses koolikooris; ►Mõistab laulupeo tähendust; ►Laulab eesti rahvalaule (sh regilaule) ning peast oma kooliastme ühislaule ►Laulab meloodiat käemärkide, astmetrepi ja noodipildi järgi ning kasutab relatiivseid helikõrgusi (astmeid); ►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (laulmisel).

2. **Pillimäng**

Õppesisu	Õpitulemused
Kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja/või *ostinato*'des; Väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu.	►Rakendab pillimängu kaasmängudes; ►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (pillimängus).

3. Muusikaline liikumine

Õppesisu	Õpitulemused
Tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu; Tantsib eesti laulu- ja ringmänge.	►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (liikumises)

4. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemused
Loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel; Kasutab lihtsates kaasmängudes astmemudeleid; Loob lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne; Kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.	►Väärtustab enese ja teiste loomingut; ►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (omaloomingus).

5. Muusikaline kuulamine ja muusikalugu

Õppesisu	Õpitulemused
On tutvunud kuuldeliselt ja visuaalselt eesti rahvalaulu ja rahvapillidega	►Kirjeldab suunavate küsimuste järgi ning omandatud muusika

(kannel, Hiiu kannel, lõõtspill, torupill, sarvepill, vilepill); Laulude instrumentaalsed karakterpalad- meeleolu kirjeldamine, kasutades väljendusvahendeid meloodia , rütm, tempo, dünaamika.	oskussõnadega kuulatavat muusikat; ►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (muusika kuulamisel); ►Väärtustab enese ja teiste loomingut.

6. Muusikaline kirjaoskus

Õppesisu	Õpitulemused
Mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes: 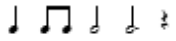 Tajub ja õpib laulma astmemudeleid erinevates kõrgusposition: astmetel SO, MI, RA, LE, JO, RA1, SO1 põhinevad mudelid; Mõistab JO-võtme tähendust ning kasutab seda noodist lauldes; Meetrum- 2 ja 3 osaline taktimõõt, takti viipamine, kaasmängude mängimine, taktijoon,lõpumärgid ja kordusmärgid. Rütmivormide omandamine, meloodia liikumise jälgimine ja iseloomustamine.	►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (muusikalises kirjaoskuses).

7. Õppekäigud

Õppesisu	Õpitulemused

Kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil; Kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara.	►Huvitub muusikast nii koolis kui ka väljaspool kooli

Muusikaõpetus-3. klass
Õppeaine maht: 70 tundi
Teemad:
1.Laulmine
2.Pillimäng
3.Muusikaline liikumine
4.Omalooming
5.Muusikaline kuulamine ja muusikalugu
6.Muusikaline kirjaoskus
7.Õppekäigud

1. **Laulmine**

Õppesisu	Õpitulemused
Laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba toonitekitamise ja selge diktsiooniga ning emotsionaalselt üksi ja rühmas; Mõistab ja väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu; Laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; Laulab eesti rahvalaule ja regilaule seoses kalendritähtpäevadega; Laulab erineva karakteri, helilaadi, taktimõõdu ning tempoga laule õpetaja valikul: „Eesti hümn“, „Tiliseb, tiliseb aisakell“, „Ketramas“,	►Laulab loomuliku häälega üksinda ja koos teistega klassis ning ühe- ja/või kahehäälses koolikooris, mõistab laulupeo tähendust; ►Laulab eesti rahvalaule (sh regilaule) ning peast oma kooliastme ühislaule; ►Laulab meloodiat käemärkide, astmetrepi ja noodipildi järgi ning kasutab relatiivseid helikõrgusi (astmeid); ►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (laulmisel).

„Kaerajaan“ . Õpib tundma astmeid SO, MI, RA, LE, JO, RA1, SO1, JO1, NA, DI ja tajuma astmemudeleid (SO-MI, SO-RA, SO-MI-RA jne.) kuulmise, käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi.	

2. Pillimäng

Õppesisu	Õpitulemused
Kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja/või *ostinato*’des; Väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu; On omandanud 6-keelse väikekandle või plokkflöödi esmased mänguvõtted ning kasutab neid musitseerimisel; Seoses pillimänguga õpitakse tundma viiulivõtit, tähtnimesid ja nende asukohta noodijoonestikul.	►Rakendab pillimängu kaasmängudes; ►kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (pillimängus).

3. Muusikaline liikumine

Õppesisu	Õpitulemused
Tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu; Tantsib eesti laulu- ja ringmänge.	►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (liikumises);

4. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemused

Loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel; Kasutab lihtsates kaasmängudes astmemudeleid; Loob lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne; Kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.	►Väärtustab enese ja teiste loomingut; ►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (omaloomingus).

5. Muusikaline kuulamine ja muusikalugu

Õppesisu	Õpitulemused
On tutvunud karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika ja muusikapala ülesehitus); Kirjeldab ning iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara; Väljendab muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega; Seostab muusikapala selle autoritega. Eristab kuuldeliselt marssi, valssi ja polkat.	►Kirjeldab suunavate küsimuste järgi ning omandatud muusika oskussõnadega kuulatavat muusikat; ►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (muusika kuulamisel); ►Väärtustab enese ja teiste loomingut.

6. Muusikaline kirjaoskus

Õppesisu	Õpitulemused
astmetel SO, MI, RA, LE, JO, RA_1, SO_1, JO^1, NA, DI põhinevad mudelid; JO- ja RA- astmerida (duur ja moll) seoses lauludega;	►Kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes (muusikalises kirjaoskuses).

Mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: a) meetrum, takt, taktimõõt, taktijoon, kordamismärk, kahekordne taktijoon, noodijoonestik, noodipea, noodivars, astmerida, astmetrepp, punkt noodivältuse pikendajana; b) koorijuht, koor, ansambel, solist, eeslaulja, rahvalaul, rahvapill, rahvatants, dirigent, orkester, helilooja, sõnade autor; c) muusikapala, salm, refrään, kaanon, marss, polka, valss, ostinato, kaasmäng, eelmäng, vahemäng; d) rütm, meloodia, tempo, kõlavärv, vaikselt, valjult, piano, forte, fermaat; e) laulurepertuaariga tutvustatakse märke latern, segno, volt.	

7. Õppekäigud

Õppesisu	Õpitulemused
Kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil; Kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara.	►Huvitub muusikast nii koolis kui ka väljaspool kooli

Muusikaõpetus– II kooliaste
II kooliastme õpitulemused muusikaõpetuses

<u>6. klassi lõpetaja:</u>

1) osaleb meeleldi muusikalistes tegevustes: laulmises, pillimängus, muusika kuulamises, liikumises; huvitub oma kooli ja kodukoha kultuurielust ning osaleb selles;
2) laulab ühe- või kahehäälselt klassis oma hääle omapära arvestades;
3) laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või erinevates vokaal-instrumentaalkoosseisudes tunnis ning tunnivälises tegevuses; mõistab laulupeo traditsiooni ja tähendust;
4) oskab kuulata iseennast ja teisi koos musitseerides, mõistab oma panust ning toetab ja tunnustab kaaslasi;
5) oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaule;
6) kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid);
7) kasutab üksinda ning koos musitseerides muusikalisi oskusi ja teadmisi;
8) julgeb esitada ideid ja rakendab võimetekohaselt oma loovust nii sõnalises kui ka erinevates muusikalistes eneseväljendustes, sh infotehnoloogia võimalusi kasutades;
9) kirjeldab ning põhjendab suunavate küsimuste ja omandatud muusika oskussõnade abil kuulatavat muusikat; mõistab autorsuse tähendust;
10) eristab kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat;
11) leiab iseloomulikke jooni eesti ja teiste maade rahvamuusikas.

Muusikaõpetus-4. klass
Õppeaine maht: 70 tundi
Teemad:
1.Laulmine
2.Pillimäng
3.Muusikaline liikumine
4.Omalooming
5.Muusikaline kuulamine ja muusikalugu
6.Muusikaline kirjaoskus
7.Õppekäigud

1. **Laulmine**

Õppesisu	Õpitulemused
Laulude õppimine: noodi järgi astmenimedega, kuulmise ja noodi järgi astmenimedega, kuulmise järgi; a capella või saatega laulmine	►Laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt; on teadlik häälehoiu vajadusest;

Vestlus (laulu sisu, helilooja, teksti autor, väljendusvahendid); Meloodia laulmine relatiivseid helikõrgusi kasutades käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides ; Üksi ja kooris laulmine ühe- ja mitmehäälselt; Duur- ja moll helilaadi ning duur- ja moll kolmkõla käsitlemine seoses laulmisega;	►Rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendusvahendeid üksi ja rühmas lauldes; ►Laulab eakohaseid ühe- ja kahehäälseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule; ►Oskab kuulata iseennast ja kaaslasi ning hindab enda ja teiste panust koos musitseerides; suhtub kohustetundlikult endale võetud ülesannetesse; ► Laulab meloodiat relatiivseid helikõrgusi kasutades käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides (SO, MI, RA, JO, RA1, SO1, JO1, LE, NA, DI); ►Teab peast kooliastme ühislaule: „Eesti hümn” (F. Pacius), „Kui Kungla rahvas” (K. A. Hermann), „Meil aiaäärne tänavas” (eesti rahvalaul).

2. Pillimäng

Õppesisu	Õpitulemused
Pillimänguoskuse rakendamine üksi ja koos musitseerides; Orffi pedagoogika – kaasmängud, ostinatod, meloodilis-rütmilised improvisatsioonid; Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimus-vastus-motiivid; Erinevate pillide kasutamine musitseerimisel: keha-, rütmi- ja	►Kasutab pillimänguoskusi üksi ja koos musitseerides. ►Arvestab kaasmuusikutega ning oskab jälgida ennast teistega koos musitseerides, mõistab oma panust, toetab ja tunnustab kaaslast . ►Oskab luua erinevaid kaasmänge, ostinatosid erinevatel pillidel

plaatpillid, plokkflööt või 6-keelne väikekannel kaasmängudes ja/või ostinato'des;	

3. Muusikaline liikumine

Õppesisu	Õpitulemused
Tantsib eesti laulu- ja ringmänge; Lähtudes laulu karakterist lihtsama liikumise kujundamine rühmatöödes,	►Tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat ning vormi; ►Oskab eesti laulu- ja ringmänge; ►Väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid. ►Oskab jälgida iseennast ja teisi rühmas tantsides, mõistab oma panust ning toetab ja tunnustab kaaslasi;

4. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemused
Orffi pedagoogika – omaloomingulised kaasmängud, tekstid, muusikaline liikumine; Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide kujundamine; Lihtsamate pillide valmistamine Erinevate muusikaliste vormide kasutamine: Liht-, liitvorm; Omaloomingu kirjapanek: kirjalik töö –töövihik;	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid. ►Loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; ►Loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel; ►Kasutab improvisatsioonides astmemudeleid

	►Loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne;

5. Muusikaline kuulamine ja muusikalugu

Õppesisu	Õpitulemused
Vokaalmuusika: Hääleliigid (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass), kooriliigid (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor); kodukoha tuntumad koorid, dirigendid; Eesti tuntumad koorid; Tutvumine Eesti laulupidude traditsiooniga.	►Kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit, vormi (2-osaline lihtvorm); ►Oskab võrrelda vokaalmuusikat: hääleliike (sopran, alt, tenor, bass), kooriliike (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor); teab koore ja tuntumaid dirigente kodukohas; tuntumaid Eesti koore; on tutvunud Eesti laulupidude traditsiooniga; ►On tutvunud eesti rahvalaulu ja rahvapillidega (kannel, Hiiu kannel, lõõtspill, torupill, sarvepill, vilepill); ►Oskab iseloomustada kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades õpitud oskussõnavara; ►Kasutab muusika kuulamisel muusikalisi oskusi ja teadmisi; ►Teadvustab muusikateoste autorikaitsevajalikkust ning on tutvunud sellega kaasnevate õiguste ja kohustustega;

6. Muusikaline kirjaoskus

Õppesisu	Õpitulemused
Noodivältused, rütmifiguurid ja pausid;	►Mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust

I kooliastmes õpitud rütmifiguuride pidev kinnistamine läbi muusikaliste tegevuste; Relatiivse meetodi pidev kasutamine noodist laulmisel; Duur ja moll, viiulivõti, tähtnimetused, taktimõõt (2/4, 3/4, 4/4). Tämber, hääleliigid (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass) , pilliliigid (keelpillid, puhkpillid, löökpillid, klahvpillid, Eesti rahvapillid).	ning kasutab neid muusikalistes tegevustes: ►Mõistab 2- ,3- ja 4-osalise taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides; ►Oskab laulda astmemudeleid erinevates kõrguspositsioonides; ►Mõistab JO-võtme tähendust ning kasutab seda noodist lauldes; ►Õpib lauludes tundma JO- ja RA astmerida; Mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: ►Meetrum, takt, taktimõõt, taktijoon, kordamismärk, kahekordne taktijoon, noodijoonestik, noodipea, noodivars, astmerida, astmetrepp, punkt noodivältuse pikendajana; ►koorijuht, koor, ansambel, solist, eeslaulja, rahvalaul, rahvapill, rahvatants, dirigent, orkester, helilooja, sõnade autor; ► muusikapala, salm, refrään, kaanon, marss, polka, valss, ostinato, kaasmäng, eelmäng, vahemäng; ►rütm, meloodia, tempo, kõlavärv, vaikselt, valjult, piano, forte, fermaat;

	►laulurepertuaariga tutvustatakse märke latern, segno, volt.

7. Õppekäigud

Õppesisu	Õpitulemused
Kontsertide jm muusikaürituste külastamine ning vahetute muljete edastamine ühiste vestluse kaudu Individuaalne, paaris- ja rühmatöö; Vestlus, arutelu, analüüs või muud loovad väljundid – visuaalne kunst, dramatiseering, liikumine; Kirjalik töö – töövihik, essee, analüüs, uurimus, plakat (pilt vms) jne.	►Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda ning osaleb kohalikus kultuurielus ►Arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; ►Kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara

Muusikaõpetus - 5. klass
Õppeaine maht: 35 tundi

Teemad:
1.Laulmine
2.Pillimäng
3.Muusikaline liikumine
4.Omalooming
5.Muusikaline kuulamine ja muusikalugu
6.Muusikaline kirjaoskus
7.Õppekäigud

1. Laulmine

Õppesisu	Õpitulemused

Laulude õppimine: noodi järgi astmenimedega, kuulmise ja noodi järgi astmenimedega, kuulmise järgi; a capella või saatega laulmine Vestlus (laulu sisu, helilooja, teksti autor, väljendusvahendid); Meloodia laulmine relatiivseid helikõrgusi kasutades käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikulerinevates kõrguspositsioonides ; Relatiivsete helikõrguste (astmed) seostamine absoluutsete helikõrgustega g–G2. Üksi ja kooris laulmine; Duur- ja moll helilaadi ning duur- ja moll kolmkõla käsitlemine seoses laulmisega;	►Laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt; on teadlik häälehoiu vajadusest; ►Oskab seostada relatiivseid helikõrgusi (astmeid) absoluutsete helikõrgustega g– G2; duur- ja moll helilaad ning duur- ja moll kolmkõla seoses lauludega; ►Rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendus-vahendeid üksi ja rühmas lauldes; ►Laulab eakohaseid ühe- ja kahehäälseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule; ►Oskab kuulata iseennast ja kaaslasi ning hindab enda ja teiste panust koos musitseerides; suhtub kohustetundlikult endale võetud ülesannetesse; ►Teab peast kooliastme ühislaule: „Eesti hümn” (F. Pacius), „Eesti lipp” (E. Võrk), „Kui Kungla rahvas” (K. A. Hermann), „Meil aiaäärne tänavas” (eesti rahvalaul), „Püha öö” (F. Gruber), kaks jõululaulu valikuliselt

2. Pillimäng

Õppesisu	Õpitulemused
Pillimänguoskuse rakendamine üksi ja koos musitseerides; Orffi pedagoogika – kaasmängud, ostinatod, meloodilis-rütmilised improvisatsioonid; Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimus-vastus motiivid; Erinevate pillide kasutamine musitseerimisel: keha-, rütmi- ja plaatpillid, plokkflööt või 6-keelne väikekannel kaasmängudes ja/või ostinato’des;	►Kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille kaasmängudes ja/või ostinato’des; ►Rakendab musitseerides 6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtteid; ►seostab absoluutseid helikõrgusi pillimänguga; ►Kasutab pillimängus muusikalisi teadmisi ja oskusi. ►Oskab seostada helistikke ja toonika kolmkõlasid C-duur, a-moll pillimänguga;

3. Muusikaline liikumine

Õppesisu	Õpitulemused
Väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh	►Tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot,

rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid: (valikuliselt) Soome, Vene, Läti, Leedu, Rootsi, Norra; Lähtuvalt laulu karakterist lihtsama liikumise kujundamine rühmatöödes Tantsib eesti laulu- ja ringmänge;	dünaamikat ning vormi; ►Tantsib eesti laulu- ja ringmänge; ►Väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid.

4. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemused
Orffi pedagoogika – omaloomingulised kaasmängud, tekstid, muusikaline liikumine; Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide kujundamine; Lihtsamate pillide valmistamine Erinevate muusikaliste vormide kasutamine: Liht-, liitvorm; Omaloomingu kirjapanek: kirjalik töö – töövihik; Erinevate rütmide ja dünaamiliste väljendusvahendite kasutamine omaloomingu kujundamisel	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid. ►Loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; ►Loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel; ► Kasutab improvisatsioonides astmemudeleid ►Loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne;

5. Muusikaline kuulamine ja muusikalugu

Õppesisu	Õpitulemused
Kooriliigid (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor); kodukoha tuntumad koorid, dirigendid; Eesti tuntumad koorid; Tutvumine Eesti laulupidude traditsiooniga; Orkester ja selle liigid: tuntud orkestrid kodukohas ja Eestis. Tuntud dirigendid. Eesti laulu-ja tantsupeod, tähtsamad üldjuhid; laulupeod ja üldjuhid tänapäeval; Rahvaste muusika – Vene, Läti, Leedu, Soome, Rootsi, Norra Rahvalaul, selle liigid; rahvatantsud, rahvapillid.	►Kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit, vormi (kahe- ja kolmeosaline); ►Kuulab ning võrdleb vokaalmuusikat: hääleliike (sopran, alt, tenor, bass), kooriliike (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor); teab koore ja tuntumaid dirigente kodukohas ja Eestis; on tutvunud Eesti laulupidude traditsiooniga; ►Kuulab ning oskab eristada instrumentaalmuusikat: pillirühmi (klahv-, keel-, puhk- ja löökpillid) ja sümfooniaorkestrit ►Tunneb ja oskab eristada eesti rahvamuusikat: rahvalaulu, rahvapille (kannel, Hiiu kannel, lõõtspill, torupill, sarvepill, vilepill); rahvatantse (sõõrtantsud, voortantsud, labajalg, reinlender); teab nimetada tuntud Eesti tantsujuhte tantsupidude ajaloost. ►Iseloomustab kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma

	arvamust, kasutades õpitud oskussõnavara; ►Oskab kasutada muusika kuulamisel muusikalisi oskusi ja teadmisi

6. Muusikaline kirjaoskus

Õppesisu	Õpitulemused
Noodivältused, rütmifiguurid ja pausid; 2- ja 3-osaline taktimõõt kinnistamine, kaheksandik taktimõõt tutvustamine laulurepertuaarist tulenevalt; I ja II kooliastmes juba õpitud rütmifiguuride pidev kinnistamine läbi muusikaliste tegevuste; Relatiivse meetodi pidev kasutamine noodistlaulmisel; Absoluutsed helikõrgused: tähtnimetused, viiulivõti. Helilaadi ja helistiku mõiste selgitamine. Helistik. C – a	►Mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes: I ja II kooliastmes õpitud rütmifiguuride pidev kinnistamine läbi muusikaliste tegevuste; ►Oskab laulda noodist relatiivsel meetodil, seostades absoluuthelikõrgustega. ►Teab järgmiste sõnade tähendust ning oskab kasutada neid praktilisel musitseerimisel: a) eeltakt, viiulivõti, klaviatuur, duur-helilaad, moll-helilaad, absoluutsed helikõrgused (tähtnimed), helistik, toonika ehk põhiheli, helistikumärgid, juhuslikud märgid, diees (♯), bemoll (♭), bekarr (♮); paralleelhelistikud Helilaadi ja helistiku eristamine ja kasutamine, helistikud C - a;

7. Õppekäigud

Õppesisu	Õpitulemused
Kontsertide jm muusikaürituste külastamine ning vahetute muljete edastamine ühiste vestluse kaudu Individuaalne, paaris- ja rühmatöö; Vestlus, arutelu, analüüs või muud loovad väljundid – visuaalne kunst,	►Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda ning osaleb kohalikus kultuurielus ►Arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil;

dramatiseering, liikumine; Kirjalike tööde sooritamine – töövihik, töölehed, essee, analüüs, uurimus, plakat (pilt) vms) jne.	►Kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara

Muusikaõpetus - 6. klass
Õppeaine maht: 35 tundi

Teemad:
1.Laulmine
2.Pillimäng
3.Muusikaline liikumine
4.Omalooming
5.Muusikaline kuulamine ja muusikalugu
6.Muusikaline kirjaoskus
7.Õppekäigud

1. Laulmine

Õppesisu	Õpitulemused
Laulude õppimine: noodi järgi astmenimedega, kuulmise ja noodi järgi astmenimedega, kuulmise järgi; *a capella* või saatega laulmine Vestlus (laulu sisu, helilooja, teksti autor, väljendusvahendid); Meloodia laulmine relatiivseid helikõrgusi kasutades käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides ; Relatiivseid helikõrguste (astmed) seostamine absoluutsete helikõrgustega g–G2. Üksi ja kooris laulmine; Duur- ja moll helilaadi ning duur- ja mollkolmkõla käsitlemine seoses laulmisega;	►Laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt; on teadlik häälehoiu vajadusest; ►Rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendusvahendeid üksi ja rühmas lauldes; ►Laulab eakohaseid ühe- ja kahehäälseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule; ►Oskab kuulata iseennast ja kaaslasi ning hindab enda ja teiste panust koos musitseerides; suhtub kohustetundlikult endale võetud ülesannetesse; ►Laulab peast kooliastme ühislaule: „Eesti hümn” (F. Pacius), „Eesti lipp” (E. Võrk), „Kas tunned maad” (J. Berad), „Kui Kungla rahvas” (K. A. Hermann), „Mu isamaa armas” (saksa rahvalaul), „Meil aiaäärne tänavas” (eesti rahvalaul), „Püha öö” (F. Gruber), kaks jõululaulu valikuliselt

2. Pillimäng

Õppesisu	Õpitulemused
Pillimänguoskuse rakendamine üksi ja koos musitseerides; Orffi pedagoogika – kaasmängud, *ostinatod*, meloodilis-rütmilised improvisatsioonid; Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimus-vastusmotiivid; Absoluutse süsteemi kasutamine pillimängus; Erinevate pillide kasutamine musitseerimisel: keha-, rütmi- ja plaatpillid, plokkflööt või 6-keelne väikekannel kaasmängudes ja/või *ostinato*'des;	►Kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille kaasmängudes ja/või *ostinato*'des; ►Rakendab musitseerides 6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtteid; ►seostab absoluutseid helikõrgusi pillimänguga; ►Kasutab pillimängus muusikalisi teadmisi ja oskusi. ►Oskab seostada helistikke G-duur, e-moll ning F-duur ja d-moll pillimänguga

3. Muusikaline liikumine

Õppesisu	Õpitulemused
Tantsib eesti laulu- ja ringmänge; Väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid: (valikuliselt) Suurbritannia, Iiri, Poola, Austria, Ungari, Saksa; Lähtuvalt laulu karakterist lihtsama liikumise kujundamine rühmas	►Tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat ning vormi; ►Oskab eesti laulu- ja ringmänge; ►Väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid.

4. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemused
Orffi pedagoogika – omaloomingulised kaasmängud, tekstid, muusikaline liikumine; Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide kujundamine; Lihtsamate pillide valmistamine Erinevate muusikaliste vormide kasutamine: Liht-, liitvorm; Omaloomingu kirjapanek: kirjalik töö – töövihik; Erinevate rütmide ja dünaamiliste väljendusvahendite kasutamine omaloomingu kujundamisel	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid. ►Loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; ►Loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel; ►Kasutab improvisatsioonides astmemudeleid ►Loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne;

5. Muusikaline kuulamine ja muusikalugu

Õppesisu	Õpitulemused
Rahvaste muusika traditsioonidega tutvumine (valikuliselt): a) Suurbritannia (*shanty, hornpipe, reel, jig, kadrill)* b) Iiri c) Poola (*masurka, polonees*) d) Austria (*lendler, joodeldamine, alphorn*) e) Ungari (*verbunk, tšaardas*) f) Saksa: (*allemande, šlaager,*) Muusikaline teema. Muusika väljendusvahendid – tempo, dünaamika	►Kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit; ►Oskab iseloomustada kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades õpitud oskussõnavara; ►Tunneb ja oskab eristada eesti rahvamuusikat: rahvalaulu, rahvapille (kannel, Hiiu kannel, lõõtspill, torupill, sarvepill, vilepill); rahvatantse (sõõrtantsud, voortantsud, labajalg, reinlender); ►teab nimetada tuntud Eesti tantsujuhte tantsupidude ajaloost. ►Oskab iseloomustada (valikuliselt) rahvaste muusikat, omapära, teab nimetada mõnda heliloojat, tuntud teost, iseloomustab kohalikke tantse (Suurbritannia, Iiri, Poola, Austria, Ungari, Saksa) ►Kasutab muusika kuulamisel muusikalisi oskusi ja teadmisi ►Teadvustab muusikateoste autorikaitse vajalikkust ning on tutvunud sellega kaasnevate õiguste ja kohustustega. ►Mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: ►vokaalmuusika, soololaul, koorilaul, instrumentaalmuusika, interpreet, improvisatsioon ►tempo, *andante, moderato, allegro, largo, ritenuto, accelerando,* dünaamika, *piano, forte, mezzopiano, mezzoforte, pianissimo, fortissimo, crescendo, diminuendo*; ► rütm, meloodia, kõlavärv, fermaat; ►laulurepertuaariga seoses teab märkide *latern, segno vol tähendust*.

6. Muusikaline kirjaoskus

Õppesisu	Õpitulemused
Noodivältused, rütmifiguurid ja pausid 2 ja 3-osaline taktimõõt kinnistamine, kaheksandik taktimõõt seoses laulmisega. I ja II kooliastmes õpitud rütmifiguuride pidev kinnistamine läbi muusikalistetegevuste; Relatiivse meetodi pidev kasutamine noodistlaulmisel, seostamine	►Mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

absoluutsete helikõrgustega;	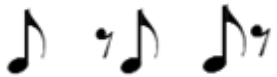 ►Mõistab erinevaid taktimõõte (2/4, ., 4/4, 3/8, 6/8) ning arvestab neid musitseerides; ►Oskab laulda astmemudeleid käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja erinevates kõrguspositsioonides; ►Teab järgmiste sõnade tähendust ning oskab kasutada neid praktilisel musitseerimisel: eeltakt, viiulivõti, klaviatuur, duur-helilaad, moll-helilaad, absoluutsed helikõrgused, (tähtnimed), helistik, toonika ehk põhiheli, helistikumärgid, juhuslikud märgid, diees, bemoll, bekarr; paralleelhelistikud ►I ja II kooliastmes õpitud muusikalise kirjaoskuse ja oskussõnavara pidev kordamine .

7. Õppekäigud

Õppesisu	Õpitulemused
Kontsertide jm muusikaürituste külastamine ning vahetute muljete edastamine ühiste vestluse kaudu Individuaalne, paaris- ja rühmatöö; Vestlus, arutelu, analüüs või muud loovad väljundid – visuaalne kunst, dramatiseering, liikumine; Kirjalik töö – töövihik, essee, analüüs, uurimus, plakat (pilt vms) jne.	►Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda ning osaleb kohalikus kultuurielus ►Arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; ►Kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskus-sõnavara

Muusikaõpetus – III kooliaste
III kooliastme õpitulemused muusikaõpetuses

Õpitulemused 9. klassi lõpuks

Põhikooli lõpetaja:

1) osaleb meeleldi muusikalistes tegevustes ning kohalikus kultuurielus; aktsepteerib muusika erinevaid avaldusvorme;
2) laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärast;
3) laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaalinstrumentaalkoosseisudes; mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaal-poliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust;
4) oskab kuulata iseennast ja kaaslasi ning hindab enda ja teiste panust koos musitseerides; suhtub kohustetundlikult endale võetud ülesannetesse;
5) oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaule;
6) kasutab noodist lauldes relatiivseid helikõrgusi (astmeid);
7) rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid;
8) väljendab oma arvamust kuuldud muusikast ning põhjendab ja analüüsib seda muusika oskussõnavara kasutades suuliselt ja kirjalikult;
9) leiab iseloomulikke jooni teiste maade rahvamuusikas ning toob eesti rahvamuusikaga võrreldes esile erinevad ja sarnased tunnused;
10) väärtustab heatasemelist muusikat elavas ja salvestatud ettekandes;
11) teab autoriõigusi ning sellega kaasnevaid õigusi ja kohustusi; huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda ning osaleb kohalikus kultuurielus;
12) valdab ülevaadet muusikaga seotud elukutsest ja võimalustest muusikat õppida;
13) kasutab infotehnoloogia vahendeid muusikalistes tegevustes.

Muusikaõpetus-7. klass
Õppeaine maht: 35 tundi

Teemad:
1.Laulmine
2.Pillimäng
3.Muusikaline liikumine
4.Omalooming
5.Muusikaline kuulamine ja muusikalugu
6.Muusikaline kirjaoskus
7.Õppekäigud

1. **Laulmine**

Õppesisu	Õpitulemused
Laulude õppimine: noodi järgi astmenimedega, kuulmise ja noodi järgi astmenimedega, kuulmise järgi; Vestlus (laulu sisu, helilooja, teksti autor, väljendusvahendid);	►Õpilane laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärast; ►Laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates

Relatiivne meetod – laulmine astmetrepi, käemärkide, rändnoodi, rütmistatud astmete ja noodi järgi, mudellaulud; Absoluutsete helikõrguste seostamine relatiivsete helikõrgustega (g-G²); Duur- ja moll helilaad ning duur- ja moll kolmkõla seoses lauludega; Pentatoonika seoses rahvaste muusikaga.	vokaalinstrumentaalkoosseisudes; ►mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaalpoliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust; ►Oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaule: Eesti hümn“ (F. Pacius), "Jää vabaks, Eesti meri" (V. Oksvort), "Kalevite kants" (P. Veebel), "Mu isamaa on minu arm" (G. Ernesaks), lisaks 2 jõululaulu valikuliselt. ►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (laulmisel)

2. Pillimäng

Õppesisu	Õpitulemused
Pillimänguoskuse rakendamine üksi ja koos musitseerides; Orffi pedagoogika – kaasmängud, *ostinatod*, meloodilis-rütmilised improvisatsioonid; Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimus-vastusmotiivid; Absoluutse helikõrguste süsteemi kasutamine pillimängus; Erinevate pillide kasutamine musitseerimisel: keha-, rütmi- ja plaatpillid, plokkflööt või 6- keelne väikekannel kaasmängudes ja/või *ostinato*'des;	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (pillimängus). ►Osaleb vastavalt võimetele bändides vm instrumentaalmuusika (saate) kollektiivides ►Suudab kujundada lihtsamaid saateid lauludele, liikumistele

3. Muusikaline liikumine

Õppesisu	Õpitulemused
Muusikapala karateri väljendamine liikumise kaudu Rütmitunnetuse arendamine	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (liikumises). ►Väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid: (valikuliselt) Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina- Ameerika, Aafrika, Idamaad

4. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemused
Orffi pedagoogika – omaloomingulised kaasmängud, tekstid, muusikaline liikumine; Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide kujundamine; Lihtsamate pillide valmistamine Erinevate muusikaliste vormide kasutamine: Liht-, liitvorm*rondo- ja variatsioonivorm*; Omaloomingu kirjapanek: kirjalik töö – töövihik; Infotehnoloogia – noodistusprogramm(id). Erinevate rütmide ja dünaamiliste väljendusvahendite kasutamine omaloomingu kujundamisel	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid. ►Loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; ► Loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel; ►Kasutab lihtsaid meloodiaid luues relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ►Loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne;

5. Muusikaline kuulamine ja muusikalugu

Õppesisu	Õpitulemused
Helide omadused: heliallikas, infrahelid, ultrahelid, herts, detsibell, valulävi, kuulmislävi, kaja, kammertoon Ülevaade erinevatest orkestriliikidest ja lavamuusika žanritest; Pillirühmad, heli tekkimine erinevate mänguvõtete kasutamisel, olulisi interpreete Eestis ja välismaal. Keelpillid: Näppepillid, poogenpillid. Pillide tundmine kõla ja ehituse järgi. Tähtsamad pillimeistrid: Stradivarid, Guarnerid, Amattid. Tuntud interpreedid. Mõisted: Stradivarius, poogen, pizzicato Puhkpillid: puupuhkpillid, vaskpuhkpillid. Pillide tundmine kõla ja ehituse järgi, heli tekkimine, tuntud interpreedid. Kausshuulik, kõlalehter, sordiin, kuliss, aukhuulik, klapid, trost, Löökpillid: kindla helikõrgusega ja kindla helikõrguseta. Pillide tundmine kõla ja ehituse järgi. Tuntud interpreedid. Rahvaste muusika eripärad, traditsioonid, pillid: Araabia – koraan, makaam, ud, rabab, nai;	►Väärtustab heatasemelist muusikat elavas ja salvestatud ettekandes; ►Arutleb muusika üle ja analüüsib seda oskussõnavara kasutades; võtab kuulda ja arvestab teiste arvamust ning põhjendab enda oma nii suuliselt kui ka kirjalikult; ►On tutvunud rahvaste muusikatraditsioonidega, leiab iseloomulikke jooni teiste maade rahvamuusikas ning suhtub neisse lugupidavalt; oskab neid võrrelda eesti rahvamuusikaga; tunneb Eesti rahvamuusika tänapäevaseid tõlgendusi; ► Kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust; ► Eristab kõla ja kuju järgi keel-, puhk-, löökpille; ►Teab nimetada Eesti tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; ►Tunneb autoriõigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis). ►Mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: ooper, operett, ballett, muusikal, sümfoonia, instrumentaalkontsert,

Juudid - toora, judaism, šefardi muusika, klezmeri muusika Austraalia – aborigeenid, korroboririttuaalid, didgeridoo, tšuringa Jaapan – gagaku muusika, No-teater, kabukiteater, Bunraku, koto, taikotrummid; Hiina – kammertoon, pentatoonika, pekingi ooper, pipa, sheng; India – raaga, sitar, vina, india tantsukunst; Indoneesia – gamelanmuusika, -orkester, varjuteater;	spirituaal, gospel sümfooniaorkester, kammerorkester, keelpilli-orkester, džässorkester, partituur, muusikainstrumentide nimetused

6. Muusikaline kirjaoskus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Noodivältused, rütmifiguurid ja pausid: I ja II kooliastmes õpitud rütmifiguuride pidev kinnistamine läbi muusikaliste tegevuste; I ja II kooliastmes õpitud helistike kordamine (C–a, G–e, F–d, repertuaarist tulenevalt D–h) läbi muusikaliste tegevuste; Relatiivse meetodi pidev kasutamine noodistlaulmisel, absoluutsete helikõrgustega seostamine (tähtnimed);	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid; ►Mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ningkasutab neid muusikalistes tegevustes: ►Mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandiktaktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides ►Kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ja seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimed)
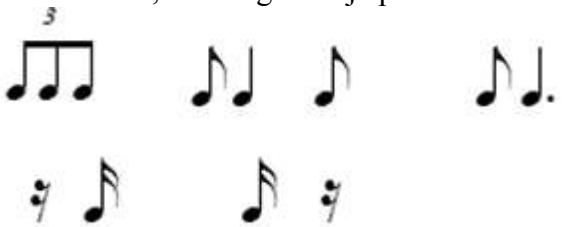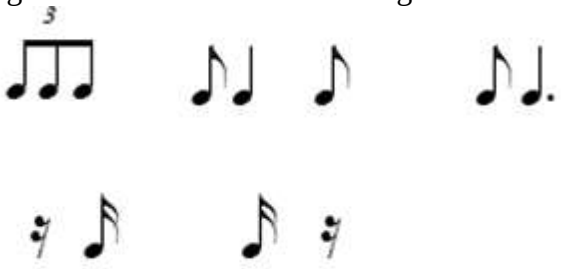
7. Õppekäigud

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kontsertide jm muusikaürituste külastamine ning vahetute muljete edastamine arvustuse või essee näol. Individuaalne, paaris- ja rühmatöö;	►Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda ning osaleb kohalikus kultuurielus ►Arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste

Vestlus, arutelu, analüüs või muud loovad väljundid – visuaalne kunst, dramatiseering, liikumine; Kirjalik töö – töövihik, essee, analüüs, uurimus, retsensioon, referaat, plakat jne.	kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; ►Kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskus-sõnavara

Muusikaõpetus-8. klass
Õppeaine maht: 35 tundi

Teemad:
1.Laulmine
2.Pillimäng
3.Muusikaline liikumine
4.Omalooming
5.Muusikaline kuulamine ja muusikalugu
6.Muusikaline kirjaoskus
7.Õppekäigud

1. Laulmine

Õppesisu	Õpitulemused
Laulude õppimine: noodi järgi astmenimedega, kuulmise ja noodi järgi astmenimedega, kuulmise järgi; Vestlus (laulu sisu, helilooja, teksti autor, väljendusvahendid); Relatiivne meetod – laulmine astmetrepi, käemärkide, rändnoodi, rütmistatud astmete ja noodi järgi, mudellaulud; Absoluutsete helikõrguste seostamine relatiivsete helikõrgustega (g-G²); Duur- ja moll helilaad ning duur- ja moll kolmkõla seoses lauludega; Pentatoonika seoses rahvaste muusikaga.	►Õpilane laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärast; ►Laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaalinstrumentaalkoosseisudes; ►mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaalpoliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust; ►Oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaule: Eesti hümn“ (F. Pacius), "Jää vabaks, Eesti meri" (V. Oksfort), "Kalevite kants" (P. Veebel), "Mu isamaa on minu arm" (G. Ernesaks), lisaks 2 jõululaulu valikuliselt. ►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (laulmisel)

2. Pillimäng

Õppesisu	Õpitulemused
Pillimänguoskuse rakendamine üksi ja koos musitseerides; Orffi pedagoogika – kaasmängud, ostinatod, meloodilis-rütmilised improvisatsioonid; Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimus-vastusmotiivid; Absoluutse süsteemi kasutamine pillimängus; Erinevate pillide kasutamine musitseerimisel: keha-, rütmi- ja plaatpillid, plokkflööt või 6-keelne väikekannel kaasmängudes ja/või ostinato'des;	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (pillimängus). ► Osaleb vastavalt võimetele bändides vm instrumentaalmuusika (saate) kollektiivides ►Suudab kujundada lihtsamaid saateid lauludele, liikumistele

3. Muusikaline liikumine

Õppesisu	Õpitulemused
Muusikapala karateri väljendamine liikumise kaudu Rütmitunnetuse arendamine	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (liikumises). ►Väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid: (valikuliselt) Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina- Ameerika, Aafrika, Idamaad

4. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemused
Orffi pedagoogika – omaloomingulised kaasmängud, tekstid, muusikaline liikumine; Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide kujundamine; Lihtsamate pillide valmistamine Erinevate muusikaliste vormide kasutamine: Liht-, liitvormrondo- ja variatsioonivorm; Omaloomingu kirjapanek: kirjalik töö – töövihik; Infotehnoloogia – noodistusprogramm(id). Erinevate rütmide ja dünaamiliste väljendusvahendite kasutamine	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid. ►Loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-,rütmi- ja plaatpillidel; ►Loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel; ►Kasutab lihtsaid meloodiaid luues relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ►Loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne;

omaloomingu kujundamisel	

5. Muusikaline kuulamine ja muusikalugu

Õppesisu	Õpitulemused
Klahvpillid. Elektrofonid. Rahvaste muusika. muusikatraditsioonid: pillid, rahvamuusika, tantsud, heliloojad, muusikud. Hispaania – *fandango, flamenko, habaneera* Brasiilia – *samba, bossa nova, macarena, lambada* Argentina – *tango* Kuuba – *rumba, habaneera, paso doble* Jamaica – *reggae* Mehhiko – *ranchera, mariachi* Indiaanlaste ja eskimote muusika (Põhja-Ameerika) Euroameerika muusika – kantrimuusika ja selle alaliigid Muusikatööstus, selle eesmärgid, areng. Plaadifirmad. Autorikaitse, põhimõtted, seadused. Populaarmuusika. Popmuusika žanrid, nende omapära, tuntumad muusikud Populaarmuusika ajalugu Eestis, tänapäev, Eesti plaadifirmad. Tehnika areng, selle mõju popmuusikas	►Väärtustab heatasemelist muusikat elavas ja salvestatud ettekandes; ►Arutleb muusika üle ja analüüsib seda oskussõnavara kasutades; võtab kuulda ja arvestab teiste arvamust ning põhjendab enda oma nii suuliselt kui ka kirjalikult; ►Teab autoriõigusi ja sellega kaasnevaid õigusi ja kohustusi; on tutvunud rahvaste muusikatraditsioonidega leiab iseloomulikke jooni teiste maade rahvamuusikas ning suhtub neisse lugupidavalt; oskab neid võrrelda eesti rahvamuusikaga; tunneb Eesti rahvamuusika tänapäevaseid tõlgendusi; ►Kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust; ►Eristab kõla ja kuju järgi keel-, puhk-, löökpille; ►Teab nimetada Eesti tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; ►Tunneb autoriõigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis). ►Mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: *ooper, operett, ballett, muusikal, sümfoonia, instrumentaalkontsert, spirituaal, gospel, sümfooniaorkester, kammerorkester, keelpilliorkester, džässorkester, partituur,* muusikainstrumentide nimetused

6. Muusikaline kirjaoskus

Õppesisu	Õpitulemused
Noodivältused, rütmifiguurid ja pausid: 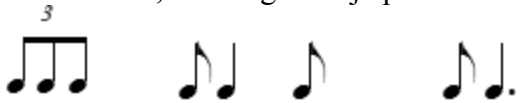	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid; ►Mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

 I ja II kooliastmes õpitud rütmifiguuride pidev kinnistamine läbi muusikaliste tegevuste; I ja II kooliastmes õpitud helistike kordamine (C–a, G–e, F–d, repertuaarist tulenevalt D–h) läbi muusikaliste tegevuste; Relatiivse meetodi pidev kasutamine noodistlaulmisel, absoluutsete helikõrgustega seostamine (tähtnimed);	►Mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandiktaktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides ►Kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ja seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimed)

7. Õppekäigud

Õppesisu	Õpitulemused
Kontsertide jm muusikaürituste külastamine ning vahetute muljete edastamine arvustuse või essee näol. Individuaalne, paaris- ja rühmatöö; Vestlus, arutelu, analüüs või muud loovad väljundid – visuaalne kunst, dramatiseering, liikumine; Kirjalik töö – töövihik, essee, analüüs, uurimus, retsensioon, referaat, plakat jne.	►Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda ning osaleb kohalikus kultuurielus ►Arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; ►Kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara

Muusikaõpetus - 9. klass
Õppeaine maht: 35 tundi

Teemad:
1.Laulmine
2.Pillimäng
3.Muusikaline liikumine
4.Omalooming
5.Muusikaline kuulamine ja muusikalugu
6.Muusikaline kirjaoskus

7.Õppekäigud

1.Laulmine

Õppesisu	Õpitulemused
Laulude õppimine: noodi järgi astmenimedega, kuulmise ja noodi järgi astmenimedega, kuulmise järgi; Vestlus (laulu sisu, helilooja, teksti autor, väljendusvahendid); Relatiivne meetod – laulmine astmetrepi, käemärkide, rändnoodi, rütmistatud astmete ja noodi järgi, mudellaulud; Absoluutsete helikõrguste seostamine relatiivsete helikõrgustega (g-G2); Duur- ja moll helilaad ning duur- ja moll kolmkõla seoses lauludega; Pentatoonika seoses rahvaste muusikaga.	►Õpilane laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärast; ►Laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaalinstrumentaalkoosseisudes; mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaalpoliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust; ►Oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaule: „Eesti hümn“ (F. Pacius), "Jää vabaks, Eesti meri" (V. Oksvort), "Oma laulu ei leia ma üles" (V. Ojakäär), “Laul Põhjamaast” (Ü. Vinter), "Eestlane olen ja eestlaseks jään" (A. Mattiisen), "Saaremaa valss" (R. Valgre), "Kalevite kants" (P. Veebel), "Mu isamaa on minu arm" (G. Ernesaks), "Me pole enam väikesed" (A. Oit). lisaks 2 jõululaulu valikuliselt. ►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (laulmisel)

4. Pillimäng

Õppesisu	Õpitulemused
Pillimänguoskuse rakendamine üksi ja koos musitseerides; Orffi pedagoogika – kaasmängud, *ostinatod*, meloodilis-rütmilised improvisatsioonid; Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimus-vastusmotiivid; Absoluutse süsteemi kasutamine pillimängus; Erinevate pillide kasutamine musitseerimisel: keha-, rütmi- ja plaatpillid, plokkflööt või 6- keelne väikekannel kaasmängudes ja/või ostinatodes	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (pillimängus). ►Osaleb vastavalt võimetele bändides vm instrumentaalmuusika (saate) kollektiivides ►Suudab kujundada lihtsamaid saateid lauludele, liikumistele

5. Muusikaline liikumine

Õppesisu	Õpitulemused
Muusikapala karateri väljendamine liikumise kaudu Rütmitunnetuse arendamine	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (liikumises). ►Väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid: (valikuliselt) Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina- Ameerika, Aafrika, Idamaad

6. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemused
Orffi pedagoogika – omaloomingulised kaasmängud, tekstid, muusikaline liikumine; Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide kujundamine; Lihtsamate pillide valmistamine Erinevate muusikaliste vormide kasutamine:Liht-, liitvorm*rondo- ja variatsioonivorm*; Omaloomingu kirjapanek: kirjalik töö –töövihik; Infotehnoloogia – noodistusprogramm(id). Erinevate rütmide ja dünaamiliste väljendusvahendite kasutamine omaloomingu kujundamisel	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid. ►Loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; ►Loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel; ►Kasutab lihtsaid meloodiaid luues relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ►Loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne;

7. Muusikaline kuulamine ja muusikalugu

Õppesisu	Õpitulemused
Muusika esituskoosseisud: ansambel – instrumentaal- ja vokaalkoosseisud; Orkester, selle ajalugu, liigid; tuntud orkestreid ja dirigente Eestis ning maailmas; sümfooniaorkester, dirigent, partituur, süvamuusika; Hääl, hääle tervishoid, häälemurre, hääleliigid. Lavamuusika źanrite kujunemine. Tuntud heliloojad ja nende teosed. Mõisted: *Ooper, operett, muusikal, ballett, libreto, libretist, primadonna, intermezzo, aaria, retsitatiiv avamäng, kordeaballett.* Muusikateater Eestis. Vanemuine, Estonia. Rahvaste muusika. Prantsuse, Itaalia. Aafrika. Mõisted: šansoon,	►Väärtustab heatasemelist muusikat elavas ja salvestatud ettekandes; ►Arutleb muusika üle ja analüüsib seda oskussõnavara kasutades; võtab kuulda ja arvestab teiste arvamust ning põhjendab enda oma nii suuliselt kui ka kirjalikult; ►On tutvunud rahvaste muusikatraditsioonidega leiab iseloomulikke jooni teiste maade rahvamuusikas ning suhtub neisse lugupidavalt; oskab neid võrrelda eesti rahvamuusikaga; tunneb eesti rahvamuusika tänapäevaseid tõlgendusi; ►Kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ningmuusikateose

madrigal, blues, spirituaal, gospel; Jazzmuusika ajalugu, jazziliigid; jazzistiilide tunnusjooned, esindajad, instrumendid. Jazzmuusika ja –muusikud Eestis. Jazzmuusika õppimisvõimalustest Eestis. Eesti jazziüritused. Mõisted: *Ragtime, blues, dixieland, scatlaul, bigband, swing, playing hot.* Filmimuusika kujunemine, muusika roll filminduses, tuntud heliloojad. Filmimuusika Eestis.	ülesehitust; ►Tunneb jazzmuusika olulisemaid stiile, tuntud muusikuid. ►Teab nimetada Eesti tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; ►Tunneb autoriõigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis). ►Mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: ooper, operett, ballett, muusikal, sümfoonia, instrumentaalkontsert, spirituaal, gospel, sümfooniaorkester, kammerorkester, keelpilliorkester, džässorkester, partituur, jazzmuusika liigid;

8. Muusikaline kirjaoskus

Õppesisu	Õpitulemused
Õpitud noodivältuste, rütmifiguuride ja pausid pidev kasutamine ja kinnistamine läbi muusikaliste tegevuste. I ja II kooliastmes õpitud helistike kordamine (C–a, G–e, F–d, repertuaarist tulenevalt D–h) läbi muusikaliste tegevuste; Viiuli- ja bassivõtme tundmine. Relatiivse meetodi pidev kasutamine noodistlaulmisel, absoluutsete helikõrgustega seostamine (tähtnimed);	►Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid; ►Mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes: ►Mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandiktaktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides. ►Tunneb viiuli- ja bassivõtit. ►Kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ja seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimed)

9. Õppekäigud

Õppesisu	Õpitulemused
Kontsertide jm muusikaürituste külastamine ning vahetute muljete edastamine arvustuse või essee näol. Individuaalne, paaris- ja rühmatöö; Vestlus, arutelu, analüüs või muud loovad väljundid – visuaalne kunst, dramatiseering, liikumine; Kirjalik töö – töövihik, essee, analüüs, uurimus, retsensioon, referaat, plakat jne.	►Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda ning osaleb kohalikus kultuurielus ►Arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; ►Kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara

2.5.2. Kunstiõpetus

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid kunstiõpetuses

Põhikooli kunstiõpetusega taotletakse, et õpilane:

► tunnetab ja arendab oma loomingulist potentsiaali, õpib tundma visuaalsete kunstide väljendusvahendeid ning suudab luua erinevaid kunstiteoseid, rakendades loovalt õpitud teadmisi ja tehnikaid;

► kasutab erinevaid mõtlemis- ja tegutsemisviise nii loometegevuses kui ka igapäevases elus;

► analüüsib kunstiteoseid ja visuaalset keskkonda, kasutades põhikoolis omandatud ainealast terminoloogiat, ning põhjendab oma arvamust;

► märkab esemelise keskkonna ja visuaalse meedia esteetilisi, eetilisi, funktsionaalseid ja ökoloogilisi aspekte;

► õpib tundma ja väärtustab nii mineviku kunstipärandit kui ka nüüdisaegset kunsti;

► seostab omavahel kunsti ning kultuuri, ühiskonna, teaduse ja tehnoloogia arengut ning mõistab kunsti kui kultuuridevahelist suhtluskeelt; teadvustab kultuurilist mitmekesisust.

Põhikooli lõpuks teadvustab kunsti rolli nii oma elus kui ka ühiskonnas ja orienteerub visuaalses keskkonnas.

Õppeaine kirjeldus

Kunstiõppe siht on omandada visuaalne haridus ning arendada mõtlemis-, koostöö- ja eneseväljendusoskusi, et toetada isiksuslikku arengut ning toimetulekut tänapäevases mitmekultuurilises muutuvas maailmas. Kunst võimaldab õpilasel tunnetada endas loojat ning toetab seeläbi aktiivse maailmavaate omaksvõttu ja ettevõtlikku ellusuhtumist.

Aine õppimise osad on:

► uurimine ja oma ideede arendamine;

► väljendusvahendite loov rakendamine;

► mõtestamine ja refleksioon.

Ülalnimetatud õppimise osad on omavahel orgaaniliselt ja tihedalt põimunud – õpilase loova ning iseseisva mõtlemisoskuse arenemine ja uute teadmiste omandamine kinnistuvad praktilise loovtegevuse kaudu. Oskuste kujunemine on järjepidev protsess ja oma kogemustega seostatakse teadmisi nüüdisaegsest maailmast: kunstiajaloo ja tänapäeva kunsti sidemetest, ruumilise keskkonna disaini ja visuaalkultuuri arengusuundadest. Oluline on avastada ja luua seoseid teistes õppeainetes käsitletavate ajastute ja teemadega. Kunsti käsitletakse nii omaette väärtussüsteemi kui ka võtmena ümbritseva elu mõtestamiseks, mõistmiseks ja tunnetamiseks.

Nii ajaloo kui ka nüüdiskunsti mõistmisele annavad aluse õppekäigud muuseumidesse ja galeriidesse. Kunstiajaloost näidete valikul lähtutakse üldisematest teemadest ega taotleta kronoloogilise ülevaate andmist. Peamine on luua sild mineviku ja nüüdisaja nähtuste vahel.

Kõigi teemade käsitlemisel tuuakse võimalikult palju näiteid kunstist ja visuaalsest kultuurist Eestis.

Kunstiõpetus - I kooliaste

Õpitulemused:
► Tunneb rõõmu kunstis mängulisest ja loovast tegutsemisest ning katsetab julgelt oma mõtete ja ideede erinevaid visuaalseid väljendusi.
► Tegutseb iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestades kaaslastega; kirjeldab oma ja kaaslaste töid ning väärtustab erinevaid lahendusi.
► Leiab kujutatava kõige iseloomulikumad jooned, valib sobiva kujutusviisi olulisema esiletoomiseks, paneb tähele värvide koosmõju ja pildi kompositsiooni.
► Kasutab erinevaid joonistamise, maalimise, pildistamise ja skulptuuri töövõtteid ning tehnikaid.
► Tunneb lähiümbruse olulisi kunsti- ja kultuuriobjekte, käib kunstimuuseumides ja näitustel ning arutleb kunsti üle, kasutades õpitud ainemõisteid.
► Seostab vormi otstarbega ning väärtustab keskkonnateadlikke kasutamise ja loomise põhimõtteid.
► Kirjeldab visuaalse kultuuri näiteid, tuleb toime nii reaalsetes kui ka virtuaalsetes kultuuri ja õppekeskkondades ning teadvustab meedia võimalusi ja ohtusid.

Õppesisu

Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine	**Pildiline ja ruumiline väljendus**	**Disain ja keskkond**	**Meedia ja kommunikatsioon**	**Kunstikultuur**	**Materjalid ja tehnikad**
Oma tööde esitlemine, selgitamine ja kaaslaste kuulamine. Töötamine iseseisvalt ja grupis. Põhielementide- joon,	Esemete ja olendite iseloomulike tunnuste leidmine. Peamise esiletõstmine suuruse, asukoha ja värvi abil.	Situatsiooni kirjeldav lähteülesanne. Ideede selgitamine, vormistamine jooniste ja makettidena. Disaini roll	Meediad kodus ja koolis. Pildilise jutustuse vormid ja vahendid (illustratsioon, koomiks, reklaam,	Vana ja uue võrdlemine. Eesti kultuuripärandi tähtteosed. Muuseumide ja näituste külastamine,	Kunstitehnikate ja töövõtete loominguline rakendamine. Materjalide, töövahendite ja töökoha otstarbekas

värv, vorm, ruum, rütm jt tundmaõppimine. Iseloomulike tunnuste ning peamise esiletoomine. Erinevate tehnikate, materjalide, võtete ja vahendite läbiproovimine.		igapäevaelus: trükised, tarbevormid, ruumid, hooned, keskkond jne. Vormi ja funktsiooni seos. Kunstitunnis omandatud oskuste rakendamine digitaalsete vahenditega töötades.	animatsioon, foto, video).	kunstiteoste vaatlemine ja aruteludes osalemine.	ning teisi arvestav kasutamine.

Kunstiõpetus - I klass

Õppeaine maht 70 tundi

Teemad:

1.Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine
2.Pildiline ja ruumiline väljendus
3.Disain ja keskkond
4.Meedia ja kommunikatsioon
5.Kunstikultuur
6.Materjalid ja tehnikad

1. Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Mänguasjade ja omameisterdatud mudelitega lavastuslikud mängud.	►Õpilane tunneb rõõmu mängulisest ja loovast tegutsemisest

2.Pildiline ja ruumiline väljendus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Vabanemine stampkujunditest (päikeseneljandik, aknarist jm). ASJAD Tuttavate asjade kujutamine -lilled, mänguasjad … INIMENE Inimese vanus,amet jne,joonistaminemälu järgi. GEOMEETRIA Mõisted kolmnurk, ruut,ring ...	►Oskab kujutada figuure. ►Peab silmas pildi kompositsioonireegleid.

3.Disain ja keskkond

Õppesisu	**Õpitulemused**
MÄRK Geomeetriliste kujundite erinevad tähendused. KIRI Oma nime kujundus portfooliol vms.	►Märkab kujunduselemente ümbritsevas keskkonnas. ►Oskab teha kollaaži ja voltida paberit.

4.Meedia ja kommunikatsioon

Õppesisu	**Õpitulemused**
Asjade tähendus pildil (nt loodusmaterjalidest installatsiooni jäädvustamine fotona).	►Peab silmas pildi kompositsioonireegleid. ►Märkab kujunduselemente ümbritsevas keskkonnas. ► Oskab kunstiteoseid lihtsas vormis kirjeldada ja oma eelistusi põhjendada.

8. Kunstikultuur

Õppesisu	Õpitulemused
EESTI JA MAAILM Keskaegsed hooned. RAHVAKUNST Laulupidu ja rahvariided.	►Õpilane väärtustab oma kodukohta ja kultuuri. ►Õpilane tunneb rõõmu mängulisest ja loovast tegutsemisest. ►Märkab kujunduselemente ümbritsevas keskkonnas. ►Oskab kasutada kääre ja paberist šablooni järgi ise detaile välja lõigata.

9. Materjalid ja tehnikad

Õppesisu	Õpitulemused
MAAL Näpuvärvid ,guašš SKULPTUUR Plastiliin, savi jt pehmed voolimismaterjalid GRAAFIKA Riipimine vms.	►Oskab kasutada ohutult töömaterjale, -vahendeid ja kunstitehnikaid loominguliseks eneseväljenduseks. ►Oskab kasutada kääre ja paberist šablooni järgi ise detaile välja lõigata. ►Oskab liimiga katta pindu ja teeb liimimistöid korrektselt, hoides puhta töö ja töölaua. ►Peab silmas pildi kompositsioonireegleid. ►Oskab teha kollaaži ja voltida paberit.

Kunstiõpetus - II klass

Õppeaine maht 35 tundi

Teemad:

1.Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine
2.Pildiline ja ruumiline väljendus
3.Disain ja keskkond
4.Meedia ja kommunikatsioon
5.Kunstikultuur
6.Materjalid ja tehnikad

1. Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Piltjutustused: joonistus, maal, illustratsioon, koomiks, fotoseeria, animatsioon.	►Tunneb rõõmu mängulisest ja loovast tegutsemisest, leiab oma mõtetele sobivaid visuaalseid väljendusi.

2-. Pildiline ja ruumiline väljendus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Puude, mägede, pilvede jne kujutamine mitmel erineval moel. ASJAD Eseme tähtsamad tunnused. INIMENE Algsed proportsioonireeglid. GEOMEETRIA Geomeetrilistest kujunditest pilt.	►Hindab mõõtmise ja võrdlemise abil objektide ning objekti elementide vahelisi suurussuhteid. ►Kujutab vaatluse järgi ees asetsevaid objekte arvestades nende kuju, suurussuhteid ja paiknemist üksteise suhtes. ►Arvestab täisfiguuri kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve

	kehapikkuse suhtes, näo kujutamisel silmade asukohta sellel. ►Saavutab kompositsiooni tasakaalu. ►Eristab sümmeetrilisi ja asümmeetrilisi vorme.

1. **Disain ja keskkond**

Õppesisu	**Õpitulemused**
MÄRK Liiklusmärkide keel KIRI Dekoratiivkiri kingipakil vms.	►Eristab sümmeetrilisi ja asümmeetrilisi vorme.

2. **Meedia ja kommunikatsioon**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Piltjutustuste kujundamine (nt foto sidumine joonistuste ja tekstiga). e-kaart.	►Tunneb rõõmu mängulisest ja loovast tegutsemisest, leiab oma mõtetele sobivaid visuaalseid väljendusi. ►Hindab mõõtmise ja võrdlemise abil objektide ning objekti elementide vahelisi suurussuhteid.

3. **Kunstikultuur**

Õppesisu	**Õpitulemused**
EESTI JA MAAILM Lossid, kindlused ja mõisahooned.	►Õpilane väärtustab oma kodukohta ja kultuuri. ►Kirjeldab Eesti rahvakunstile (rahvariided, tarbeesemed, arhitektuur)

RAHVAKUNST Talu ja taluriistad.	iseloomulikke jooni; ►Suhtub mõistvalt enda ja teiste töödesse.

4. Materjalid ja tehnikad

Õppesisu	**Õpitulemused**
MAAL Tempera SKULPTUUR Seisvad figuurid materjali lisamisega. GRAAFIKA Monotüüpia jt erinevad tõmmised.	►Tunneb rõõmu mängulisest ja loovast tegutsemisest, leiab oma mõtetele sobivaid visuaalseid väljendusi. ►Hindab mõõtmise ja võrdlemise abil objektide ning objekti elementide vahelisi suurussuhteid. ►Kujutab vaatluse järgi ees asetsevaid objekte arvestades nende kuju, suurussuhteid ja paiknemist üksteise suhtes. ►Arvestab täisfiguuri kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve kehapikkuse suhtes, näo kujutamisel silmade asukohta sellel. ►Eristab sooja ja külma koloriiti. ►Saavutab kompositsiooni tasakaalu. ►Eristab sümmeetrilisi ja asümmeetrilisi vorme.

Õppeaine maht 70 tundi

1.Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine
2.Pildiline ja ruumiline väljendus
3.Disain ja keskkond
4.Meedia ja kommunikatsioon
5.Kunstikultuur
6.Materjalid ja tehnikad

1. Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tegelikkuse ja virtuaalsete keskkondade võrdlus.	►Tunneb rõõmu mängulisest ja loovast tegutsemisest, leiab oma mõtetele sobivaid visuaalseid väljendusi. ►Nimetab etenduse ja filmi kujunduse elemente (kostüümid, lava-, valgus-, helikujundus). ► Võrdleb oma ja kaaslaste töid, toob esile lahenduste erinevusi. ►Kirjeldab kunstiteoseid ning põhjendab oma eelistusi. ►Austab enda ja kaasõpilaste loomingut.

2. Pildiline ja ruumiline väljendus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Maastik kevadel, suvel, sügisel, talvel. ASJAD Esimesed katsetused kujutamisel natuurist. INIMENE Dünaamiline kriipsujuku liikumise kavandamisel.	►Arvestab meisterdades teose otstarvet, materjali, tehnoloogiat ja välimust. ►Kujutab inimest (täisfiguuri ja nägu, paigal ja liikumises) omal viisil

GEOMEETRIA Plasttaarast, karpidest loomade vm meisterdamine.	temaatilistes kompositsioonides. ►Valib ümbritsevate objektide (inimesed, loomad-linnud, taimed, kivid, ehitused, sõidukid jne) iseloomulikud jooned ja kujutab neid oma võtetega. ►Ehitab (joonistades, voolides) keerulisemad vormid üles lihtsamate geomeetriliste kujundite abil. ►Segab põhivärvidest II astme värvid ja põhjendab sellele toetudes põhivärvide mõistet. ►Segab valge ja musta abil värvide heledamad ja tumedamad astmed. ►Leiab vaadeldavatel piltidel peamised tegelased ja objektid. ►Organiseerib pildi pinda arvestades paberi suurust ja kuju kasutades erinevaid paberiformaate. ►Võrdleb oma ja kaaslaste töid, toob esile lahenduste erinevusi. ►Kirjeldab kunstiteoseid ning põhjendab oma eelistusi. ►Austab enda ja kaasõpilaste loomingut.

3. Disain ja keskkond

Õppesisu	**Õpitulemused**
MÄRK Stilisatsioon. KIRI Šrifti valik vastavalt ülesandele.	►Leiab vaadeldavatel piltidel peamised tegelased ja objektid. ►Valib ümbritsevate objektide (inimesed, loomad-linnud, taimed, kivid, ehitused, sõidukid jne) iseloomulikud jooned ja kujutab neid

	oma võtetega. ►Ehitab (joonistades, voolides) keerulisemad vormid üles lihtsamate geomeetriliste kujundite abil.

4. Meedia ja kommunikatsioon

Õppesisu	**Õpitulemused**
Uue tähenduse andmine asjadele või kujutatavale konteksti muutmisega (nt juurviljadest tegelased tervisliku toitumise-videos).	►Tunneb rõõmu mängulisest ja loovast tegutsemisest, leiab oma mõtetele sobivaid visuaalseid väljendusi. ►Leiab vaadeldavatel piltidel peamised tegelased ja objektid. ►Nimetab etenduse ja filmi kujunduse elemente (kostüümid, lava-, valgus-, helikujundus). ►Võrdleb oma ja kaaslaste töid, toob esile lahenduste erinevusi. ►Võrdleb raamatu teksti ja selle illustratsiooni. ►Kirjeldab kunstiteoseid ning põhjendab oma eelistusi. ►Austab enda ja kaasõpilaste loomingut.

5. Kunstikultuur

Õppesisu	**Õpitulemused**
EESTI JA MAAILM Lähikonna kunstigalerii, muuseumi asukoht	►Õpilane väärtustab oma kodukohta ja kultuuri.

ja funktsioon. RAHVAKUNST Kindamustrid, sokisääred vms.	►Kirjeldab Eesti rahvakunstile (rahvariided, tarbeesemed, arhitektuur) iseloomulikke jooni; ►Võrdleb oma ja kaaslaste töid, toob esile lahenduste erinevusi. ►Kirjeldab kunstiteoseid ning põhjendab oma eelistusi. ►Austab enda ja kaasõpilaste loomingut

6. Materjalid ja tehnikad

Õppesisu	**Õpitulemused**
MAAL akvarell, pastell … SKULPTUUR Voolimine ühest tükist, ilma juurde lisamiseta. GRAAFIKA Papitrükk vms.	►Kujutab inimest (täisfiguuri ja nägu, paigal ja liikumises) omal viisil temaatilistes kompositsioonides. ►Valib ümbritsevate objektide (inimesed, loomad-linnud, taimed, kivid, ehitused, sõidukid jne) iseloomulikud jooned ja kujutab neid oma võtetega. ►Ehitab (joonistades, voolides) keerulisemad vormid üles lihtsamate geomeetriliste kujundite abil. ►Segab põhivärvidest II astme värvid ja põhjendab sellele toetudes põhivärvide mõistet. ►Segab valge ja musta abil värvide heledamad ja tumedamad astmed. ►Leiab vaadeldavatel piltidel peamised tegelased ja objektid. ►Organiseerib pildi pinda arvestades paberi suurust ja kuju kasutades

	erinevaid paberiformaate. ►Arvestab meisterdades teose otstarvet, materjali, tehnoloogiat ja välimust.

Kunstiõpetus- II kooliaste

Õpitulemused

►Tunnetab oma kunstivõimeid ja -huve; väljendab visuaalsete vahenditega oma mõtteid, ideid ja teadmisi; loovülesandeid lahendades visandab ja kavandab.
►Kujutab ja kujundab nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi.
►Rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur, foto, video, digitaalgraafika, animatsioon jne).
►Analüüsib nüüdiskunsti teoseid, märkab erinevaid vorme ja sõnumeid, leiab seoseid tänapäeva eluga ning on avatud erinevate kultuuriilmingute suhtes.
►Mõistab tehismaailma ja selle kasutaja suhet; peab silmas eesmärgipärasust, uuenduslikkust, esteetilisust ja ökoloogilisust.
►Mõistab kultuuriväärtuste ja -keskkonna kaitse olulisust.
► Leiab infot kunstiraamatutest ja eri teabeallikatest, uurib ja võrdleb eri ajastute kunstiteoseid.
►Märkab sõnumeid, analüüsides meediat ja reklaami; arutleb visuaalse infoga seotud nähtuste üle ruumilises ja virtuaalses keskkonnas. Tegutseb eetiliselt ja ohutult nii reaalsetes kui ka virtuaalsetes kultuurikeskkondades.

Õppesisu

Uurimine, ideede avastamine, ideede	**Pildiline ja**	**Disain ja keskkond**	**Meedia ja**	**Kunstikultuur**	**Materjalid ja**

arendamine	**ruumiline väljendus**		**kommunikatsioon**		**tehnikad**
Uurimuslik ja loov koostöö. Teoste esitlemine, valikute põhjendamine. Kujutamine, väljendamine, kujundamine vaatluse ja mälu järgi. Kavandamine. Pildiruum, ruumilisuse edastamise võtted. Värv kui väljendusvahend. Liikumise kujutamine. Tehnikate loov	Kunstiteoses sisulise ja vormilise eristamine. Kompositsiooni tasakaal, pinge, dominant ja koloriit.	Probleemipõhine lähteülesanne. Trükiste, filmide, arvutimängude, koomiksite ja reklaamide pildikeele ning graafilise disaini kujundusvõtete uurimine ja kriitiline võrdlemine. Keskkonnasõbralik ja loov disain inimese teenistuses. Foto, digitaalgraafika, video ja animatsioonikasutamine	Kunstiteoste, arvutimängude, filmide, reklaamide jne vaatlemine, nende üle arutlemine, kirjeldamine, eelistuste põhjendamine. Liikumisillusiooni teke. Piltide, teksti, heli ja liikumise koosmõju.	Kunstiteose analüüs. Kunstiürituste, kaasaegse kunsti näituste külastamine ja nähtu mõtestamine. Erinevad mineviku ja nüüdiskunst tuntumad teosed Eestis ja mujal maailmas, kultuuride iseärasused. Kunstiterminid. Muuseumide ja galeriide funktsioonid.	Visandamine ja kavandamine. Eksperimenteerimine kujutamise reeglitega. Ruumilise kompositsiooni, mudeli või maketi valmistamine. Digitaalsete tehnikate katsetamine.

kasutamine, segatehnikad.		lähiümbruse uurimisel.			

Kunstiõpetus- IV klass

Õppeaine maht- 35 tundi

Teemad:

1.Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine

2.Pildiline ja ruumiline väljendus

3.Disain ja keskkond
4.Meedia ja kommunikatsioon
5.Kunstikultuur
6.Materjalid ja tehnikad

1. Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Realistlikkus ja abstraktsus kunstis.	►Leiab kujutatava iseloomulikud jooned, oskab valida sobivat kujutamisviisi olulisema esiletoomiseks. ►Teab kodukoha olulisemaid kunsti- ja kultuuriobjekte, samuti kunstimuuseumide ja –näituste asukohti. ►Oskab arutleda kunstiteose üle, kasutades õpitud ainemõisteid.

2.Pildiline ja ruumiline väljendus

Õppesisu	Õpitulemused
ÜMBRUS Erinevad majad linnas ja maal. ASJADEsemete suurussuhted INIMENE Inimesed tegevuses, nägu ja meeleolu. GEOMEETRIA Kubistlikus stiilis pilt.	►Tunneb rõõmu mängulisest ja loovast tegutsemisest, leiab oma mõtetele sobivaid visuaalseid väljendusi. ►Oskab kasutada erinevaid joonistamise, maalimise ja skulptuuri töövõtteid. ►Teab põhivärve, oskab segada sekundaarvärve, oskab tähele panna värvide koosmõju. ►Leiab kujutatava iseloomulikud jooned, oskab valida sobivat kujutamisviisi olulisema esiletoomiseks.

1. Disain ja keskkond

Õppesisu	Õpitulemused
MÄRK Liiklusmärkide analoogial põhinev uute märkide kujundamine. KIRI (Trüki-) tähtede kujundamine.	►Tunneb rõõmu mängulisest ja loovast tegutsemisest, leiab oma mõtetele sobivaid visuaalseid väljendusi. ►Leiab kujutatava iseloomulikud jooned, oskab valida sobivat kujutamisviisi olulisema esiletoomiseks.

2. Meedia ja kommunikatsioon

Õppesisu	Õpitulemused
Ruumilisus pildil, fotol, filmis. Inimene ja tema tegevused.	►Tunneb rõõmu mängulisest ja loovast tegutsemisest, leiab oma mõtetele sobivaid visuaalseid väljendusi. ►Oskab arutleda kunstiteose üle, kasutades õpitud ainemõisteid.

Ilmastikunähtuste jäädvustamine.	

3. Kunstikultuur

Õppesisu	**Õpitulemused**
EESTI JA MAAILM Teosed, kus värvil on suurem roll (postimpressionistid, fovistid …) RAHVAKUNST Lilltikand (pulmatekk).	►Oskab arutleda kunstiteose üle, kasutades õpitud ainemõisteid. ►Teab kodukoha olulisemaid kunsti- ja kultuuriobjekte, samuti kunstimuuseumide ja –näituste asukohti.

4. Materjalid ja tehnikad

Õppesisu	**Õpitulemused**
MAAL Akrüül jt kattevärvid. SKULPTUUR Pehmed materjalid nt savi või saepurumass. GRAAFIKA Faktuurpilt, materjalitrükk. Heledusastmed värvipliiatsitega.	►Tunneb rõõmu mängulisest ja loovast tegutsemisest, leiab oma mõtetele sobivaid visuaalseid väljendusi. ►Oskab kasutada erinevaid joonistamise, maalimise ja skulptuuri töövõtteid. Teab põhivärve, oskab segada sekundaarvärve, oskab tähele panna värvide koosmõju. Leiab kujutatava iseloomulikud jooned, oskab valida sobivat kujutamisviisi olulisema esiletoomiseks.

Kunstiõpetus - V klass

Õppeaine maht 35 tundi

Teemad:

1.Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine

2.Pildiline ja ruumiline väljendus
3.Disain ja keskkond
4.Meedia ja kommunikatsioon
5.Kunstikultuur
6.Materjalid ja tehnikad

1. Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kunstiteose sisulised ja vormilised elemendid.	►Analüüsib nüüdiskunsti teoseid, leiab seoseid tänapäeva eluga ning on avatud erinevate kultuuriilmingute suhtes. ►Mõistab tehismaailma ja selle kasutaja suhet; peab silmas eesmärgipärasust, uuenduslikkust, esteetilisust ja ökoloogilisust. ►Mõistab kultuuriväärtuste ja -keskkonna kaitse olulisust. ►Leiab infot kunstiraamatutest ja eri teabeallikatest.

2. Pildiline ja ruumiline väljendus

Õppesisu	**Õpitulemused**
ÜMBRUS Loodus *versus* arhitektuur (uuslinn ja puud vms). ASJAD Ühe eseme erinevate osade suhe.	►Tunnetab oma kunstivõimeid ja -huve; väljendab visuaalsete vahenditega oma mõtteid, ideid ja teadmisi; loovülesandeid lahendades visandab ja kavandab.

INIMENE Lihtsad proportsioonireeglid, peamised näoproportsioonid. GEOMEETRIA Kera, silindri, tahuka kujutamine.	►Kujutab ja kujundab nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi. ►Rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur, foto, jne. ►Oskab oma töökohta otstarbekalt organiseerida ja seda korras hoida. ►Teab loodust säästva tarbimise põhimõtteid. ►Teab inimese osa keskkonna esteetilise ilme säilitamisel.

3. Disain ja keskkond

Õppesisu	**Õpitulemused**
MÄRK Märk kui stilisatsioon, piltkiri. KIRI Šrifti ja pildi sidumine tervikuks.	►Tunnetab oma kunstivõimeid ja -huve; väljendab visuaalsete vahenditega oma mõtteid, ideid ja teadmisi; loovülesandeid lahendades visandab ja kavandab. ►Kujutab ja kujundab nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi. ►Rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur, foto, jne.

1. Meedia ja kommunikatsioon

Õppesisu	**Õpitulemused**
Märkide ja sümbolite kasutamine meedias ja reklaamis.	►Analüüsib nüüdiskunsti teoseid, leiab seoseid tänapäeva eluga ning on avatud erinevate kultuuriilmingute suhtes.

Linnaruumi detailide, märkide ja kirjade kogumine (pildistamine) ja analüüsimine. Tootereklaam.	►Mõistab tehismaailma ja selle kasutaja suhet; peab silmas eesmärgipärasust, uuenduslikkust, esteetilisust ja ökoloogilisust. ►Mõistab kultuuriväärtuste ja -keskkonna kaitse olulisust. ►Märkab sõnumeid, analüüsides meediat ja reklaami; arutleb visuaalse infoga seotud nähtuste üle ruumilises ja virtuaalses keskkonnas. ►Tegutseb eetiliselt ja ohutult nii reaalsetes kui ka virtuaalsetes kultuurikeskkondades. ►Oskab oma töökohta otstarbekalt organiseerida ja seda korras hoida. ►Teab loodust säästva tarbimise põhimõtteid. ►Teab inimese osa keskkonna esteetilise ilme säilitamisel.

2. Kunstikultuur

Õppesisu	**Õpitulemused**
EESTI JA MAAILM Konstrueeriv kunst (kubism, juugend, Art Deco …) RAHVAKUNST Sõled, kapad, kirstud.	►Leiab infot kunstiraamatutest ja eri teabeallikatest. ►Analüüsib nüüdiskunsti teoseid, leiab seoseid tänapäeva eluga ning on avatud erinevate kultuuriilmingute suhtes.

3. Materjalid ja tehnikad

Õppesisu	**Õpitulemused**

MAAL Monokroomne maalimine (tint jt). SKULPTUUR Papier-mache vms. GRAAFIKA Papitrükk. Mustritega pinna katmine.	►Tunnetab oma kunstivõimeid ja -huve; väljendab visuaalsete vahenditega oma mõtteid, ideid ja teadmisi; loovülesandeid lahendades visandab ja kavandab. ►Kujutab ja kujundab nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi. ►Rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur, foto, jne, ►Teeb koostööd ühise tulemuse nimel, arvestab teistega, on võimeline saavutama kompromisse. ►Õpib kunstitegevuse kaudu tundma oma võimeid ja neid edasi arendama, oskab teadvustada oma tugevusi ja nõrkusi. ►Oskab oma töökohta otstarbekalt organiseerida ja seda korras hoida. ►Teab loodust säästva tarbimise põhimõtteid. ►Teab inimese osa keskkonna esteetilise ilme säilitamisel.

Kunstiõpetus- VI klass

Õppeaine maht- 35 tundi

Teemad:

1.Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine
2. Pildiline ja ruumiline väljendus
3. Disain ja keskkond

4. Meedia ja kommunikatsioon
5. Kunstikultuur
6. Materjalid ja tehnikad

1. Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine

Õppesisu	Õpitulemused
Sõnumite ja emotsioonide edastamine, oma tööde võrdlus kunstiajaloonäidetega.	►Analüüsib nüüdiskunsti teoseid, märkab erinevaid vorme ja sõnumeid, leiab seoseid tänapäeva eluga ning on avatud erinevate kultuuriilmingute suhtes. ►Mõistab tehismaailma ja selle kasutaja suhet; peab silmas eesmärgipärasust, uuenduslikkust, esteetilisust ja ökoloogilisust. ►Tunnetab oma kunstivõimeid ja -huve; väljendab visuaalsete vahenditega oma mõtteid, ideid ja teadmisi; loovülesandeid lahendades visandab ja kavandab. ►Kujutab ja kujundab nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi.

2. Pildiline ja ruumiline väljendus

Õppesisu	Õpitulemused
ÜMBRUS Hoonete erinevused ajastute ja funktsiooni järgi. Taevas. ASJAD Pöördkehad jt mahulised esemed. INIMENE Inimese liikumisasendid. Keha mahulisus. Pea profiilis. GEOMEETRIA Eseme jaotamine geomeetrilisteks kehadeks.	►Tunnetab oma kunstivõimeid ja -huve; väljendab visuaalsete vahenditega oma mõtteid, ideid ja teadmisi; loovülesandeid lahendades visandab ja kavandab. ►Kujutab ja kujundab nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi. ►Rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž,

	skulptuur, foto, video, digitaalgraafika, animatsioon jne.

3. Disain ja keskkond

Õppesisu	**Õpitulemused**
MÄRK Märk kui sümbol (nt sodiaagimärgid). KIRI Šrift varjuga, ruumiline kiri.	►Tunnetab oma kunstivõimeid ja -huve; väljendab visuaalsete vahenditega oma mõtteid, ideid ja teadmisi; loovülesandeid lahendades visandab ja kavandab. ►Kujutab ja kujundab nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi. ►Rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur, foto, jne.

4. Meedia ja kommunikatsioon

Õppesisu	**Õpitulemused**
Valgus, vari ja värv objekti vormi edasi-andmisel. Vormimuutusest tulenev tähenduse muutus.	►Leiab infot kunstiraamatutest ja eri teabeallikatest, uurib ja võrdleb eri ajastute kunstiteoseid. ►Märkab sõnumeid, analüüsides meediat ja reklaami; arutleb visuaalse infoga seotud nähtuste üle ruumilises ja virtuaalses keskkonnas. ►Tegutseb eetiliselt ja ohutult nii reaalsetes kui ka virtuaalsetes kultuurikeskkondades. ►Mõistab tehismaailma ja selle kasutaja suhet; peab silmas

	eesmärgipärasust uuenduslikkust, esteetilisust ja ökoloogilisust.

5. Kunstikultuur

Õppesisu	**Õpitulemused**
EESTI JA MAAILM Kunst käsikäes ajalootunniga (kauged kultuurid, antiik …) RAHVAKUNST Taluarhitektuur.	►Oskab oma kultuuri kõrval kohalikku kultuuri väärtustada. ►Oskab rahvuskultuuride erinevusi hinnata väärtustena. ►Jälgib, et oma tegevusega ei kahjusta kultuuriväärtusi. ►Mõistab kultuuriväärtuste ja -keskkonna kaitse olulisust.

6. Materjalid ja tehnikad

Õppesisu	**Õpitulemused**
MAAL Segatehnikad. SKULPTUUR Materjalide kombineerimine. GRAAFIKA Sügavtrükk, heledusnüansid mustvalges grafiidijoonistuses.	►Tunnetab oma kunstivõimeid ja -huve; väljendab visuaalsete vahenditega oma mõtteid, ideid ja teadmisi; loovülesandeid lahendades visandab ja kavandab. ►Kujutab ja kujundab nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi. ►Rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur, foto, jne, .

Kunstiõpetus- III kooliaste

Õpitulemused

►Tunnetab ja arendab teadlikult oma kunstialaseid võimeid; loovülesannetes leiab erinevaid lahendusvariante ja isikupäraseid teostusvõimalusi, esitleb tulemusi ning põhjendab valikuid.
►Kasutab ideest lähtudes sihipäraselt mitmekesiseid visuaalseid väljendusvahendeid. Kasutab kunsti õppides ning loovas praktikas tehnoloogia-vahendeid.
►Tunneb Eesti ja maailma kultuuripärandi olulisi kunstiteoseid. Võrdleb eri ajastute kunsti näiteid, kirjeldades ning mõtestades sõnumite, väljendusvahendite ja hinnangute muutumist kultuuriajaloo vältel.
►Analüüsib looduslikke ja tehiskeskkondade objekte ning nendevahelisi seoseid ökoloogilisest, esteetilisest ja eetilisest vaatepunktist. Mõistab disaini kui protsessi, mille eesmärgiks on leida probleemile uus ja parem lahendus.
►Kasutab visuaalse kommunikatsiooni vahendeid, arutleb pildikeele kultuuriliste märkide üle.
►Teadvustab kunsti rolli ühiskonnas. Seostab omavahel kultuuri, ühiskonna ning teaduse ja tehnoloogia arengut.
►Mõistab, et nüüdiskunst väljendub paljudes erinevates meediumites ja kõnetab vaatajat laias teemade ringis.

Õppesisu

Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine	**Pildiline ja ruumiline väljendus**	**Disain ja keskkond**	**Meedia ja kommunikatsioon**	**Kunstikultuur**	**Materjalid ja tehnikad**
Kujutamise viisid: stiliseerimine, abstraheerimine, deformeerimine jne. Mäng vormi, reeglite	Teatud kujutamisvõtete ja tehnikate teadlik valik (isiklik stiil). Kunstiteosed, -stiilid ja lood	Sihtrühmapõhine lähteülesanne. Disaini liigid. Ergonoomika, moodulsüsteemid,	Linnakeskkond. Tekstid ja linnaruum.. Metafoorid reklaamis. Infootsing erinevatest teabeallikatest.	Kaasaegse kunsti suunad ja kunstiga seotud elukutsed. Muuseumide, näituste ja kunstisündmuste külastamine ja	Uurimuslikud ja loovad ülesanded, individuaalsed ja rühmatööd. Tulemuse esitlemine. Ideest ja

ja tähendustega. Teksti ja pildi koosmõju. Digitaalsete tehnoloogiate kasutamine loovtöödes (foto, video, animatsioon, digitaalgraafika). Tehnoloogia ja kunst. Keskkond ja kunst. Kommunikatsioon kunstis.	inspiratsiooniallikana. Kadreerimine, pildiplaanid, detailid.	sihtgrupp jt mõisted. Looduslikud ja tehiskeskkonnad. Arhitektuuri ja disaini funktsionaalsus, ökoloogilisus, esteetilisus ja eetilisus. Praktiline disainiprotsess probleemi püstitusest lahendi leidmiseni. Pildikeel. Erinevate meediumite väljendusvahendite rakendamine ainesiseselt	Digitaalne pilditöötlus. Originaal, koopia, reproduktsioon. Foto ajaloolise dokumendina. Autorikaitse.	arutelud, kunstiterminoloogia kasutamine. Kunsti liigid. Erinevate kultuuride tuntumate teoste näiteid. Kunstiteoste säilitamine. Kunst kui ühiskonna, teaduse ja tehnoloogia arengu peegeldaja. teemad.	eesmärgist lähtuvalt materjalide, tehnikate ja väljendusvahendite valimine.

		ja lõimimisel teiste ainetega.			

Kunstiõpetus- VII klass

Õppeaine maht- 35 tundi

Teemad:

1. **Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine**
2. **Pildiline ja ruumiline väljendus**
3. **Disain ja keskkond**
4. **Meedia ja kommunikatsioon**
5. **Kunstikultuur**
6. **Materjalid ja tehnikad**

1. **Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kunstiteose vorm ja kompositsioon, materjalid, tehnika, ümbrus (kontekst), sõnum jne.	►Lihtsustab ja deformeerib eset suurema karakteersuse ja emotsionaalsuse saavutamiseks. ►Teab värvide kontraste ja vastastikusi mõjusid. ►Analüüsib kujundust, selle põhimõtteid ja mõju. ►Valib kujunduses tekstile sobiva koha, suuruse ja šrifti.

2. **Pildiline ja ruumiline väljendus**

Õppesisu	Õpitulemused
ÜMBRUS Tänav, taluõu jne (maja välisdetailid). ASJAD Ruumi kolm mõõdet. INIMENE Inimene perspektiivis, pea rakursis, näo detailid. GEOMEETRIA Geomeetriline kujund sümbolina.	►Lihtsustab ja deformeerib eset suurema karakteersuse ja emotsionaalsuse saavutamiseks. ►Teab värvide kontraste ja vastastikusi mõjusid. ►Oskab esemel ja eseme juures eristada omavarju, poolvarju, langevat varju. ►Analüüsib kujundust, selle põhimõtteid ja mõju. ►Valib kujunduses tekstile sobiva koha, suuruse ja šrifti. ►Maalib spontaanselt ja kavandatult.

3. Disain ja keskkond

Õppesisu	Õpitulemused
MÄRK Geom. kehade, märkide, kujundite ja värvide mitmetähenduslikkus. KIRI Omaloodud šrifti kujundamine.	►Analüüsib kujundust, selle põhimõtteid ja mõju. ►Valib kujunduses tekstile sobiva koha, suuruse ja šrifti.

4. Meedia ja kommunikatsioon

Õppesisu	Õpitulemused
Teose muutmine mõjusamaks peegelduse, perspektiivi, illusiooni või muu võttega.	►Õpilane oskab kadreerida

5. **Kunstikultuur**

Õppesisu	**Õpitulemused**
EESTI JA MAAILM Keskajast barokini. RAHVAKUNST Käise-, vöö- jt kirjad.	►Teab nimetada mõnda kunstiajaloo suurteost.

6. **Materjalid ja tehnikad**

Õppesisu	**Õpitulemused**
MAAL Maalimine erinevatele materjalidele SKULPTUUR Paberskulptuur ilmaliimita. GRAAFIKA Trükigraafika ja värvi- ning viltpliiatsite ühendamine.	►Lihtsustab ja deformeerib eset suurema karakteersuse ja emotsionaalsuse saavutamiseks. ►Teab värvide kontraste ja vastastikusi mõjusid. Maalib spontaanselt ja kavandatult.

Kunstiõpetus- VIII klass

Õppeaine maht- 35 tundi

Teemad:

1. **Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine**
2. **Pildiline ja ruumiline väljendus**
3. **Disain ja keskkond**
4. **Meedia ja kommunikatsioon**
5. **Kunstikultuur**
6. **Materjalid ja tehnikad**

1. **Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kunstiteosed ja stiilid, lood ja sündmused uue teose loomise lähtepunktina.	►Kasutab ideest lähtudes sihipäraselt mitmekesiseid visuaalseid väljendusvahendeid. ► Tunnetab ja arendab teadlikult oma kunstialaseid võimeid; ►loovülesannetes leiab erinevaid lahendusvariante ja isikupäraseid teostusvõimalusi, kasutab kunstniku teost oma loomingu eeskujuna.

2. **Pildiline ja ruumiline väljendus**

Õppesisu	**Õpitulemused**
ÜMBRUS Realistlik maastikumaal, veekogu. ASJAD Iseseisev natüürmordi koostamine, vaatluspunkti valik. INIMENE Meeleolu väljenduspoosiga, kiirskitseerimine. GEOMEETRIA Kompositsiooni rajamine geomeetrilistele kujundile.	►Tunnetab ja arendab teadlikult oma kunstialaseid võimeid; ►loovülesannetes leiab erinevaid lahendusvariante ja isikupäraseid teostusvõimalusi, kasutab kunstniku teost oma loomingu eeskujuna. ►Tunneb ära kuldlõikelise kompositsiooniskeemi, eristab staatilist ja dünaamilist kompositsiooni. ►Konstrueerib kahe koondpunkti abil perspektiivseid vaateid ruumist ja objektidest. ►Tunneb ära eriotstarbelisi plakateid, teab nende kujundamise üldisi nõudeid.

3. **Disain ja keskkond**

Õppesisu	Õpitulemused
MÄRK Märgi tähenduse muutus ajaloos. Firmamärk KIRI Šrift raamatus, plakatil, reklaamis vm.	►Oskab konstrueerida plokk-kirja. ►Kasutab ideest lähtudes sihipäraselt mitmekesiseid visuaalseid väljendusvahendeid

4. Meedia ja kommunikatsioon

Õppesisu	Õpitulemused
Korduvuse mõju. Mustrid.	►Analüüsib kujundusvõtteid filmis, reklaamis, arvutimängus jne. ►Oskab pildistada digikaameraga, salvestada pildifaili, teha lihtsat fototöötlust. ►Analüüsib looduslikke ja tehiskeskkondade objekte ning nendevahelisi seoseid ökoloogilisest, esteetilisest ja eetilisest vaatepunktist.

5. Kunstikultuur

Õppesisu	Õpitulemused
EESTI JA MAAILM 19. sajandi stiilid, modernism RAHVAKUNST Rahvuslik ja rahvalik.	►Tunneb Eesti ja maailma kultuuripärandi olulisemaid kunstiteoseid. ►Võrdleb eri ajastute kunsti näiteid.

6. Materjalid ja tehnikad

Õppesisu	Õpitulemused

MAAL Klaasimaal, fresko jms SKULPTUUR Skulptuur „liigse” eemaldamisega (penoplast vms). GRAAFIKA Erinevate graafikaliikide katsetused.	►Tunnetab ja arendab teadlikult oma kunstialaseid võimeid; loovülesannetes leiab erinevaid lahendusvariante ja isikupäraseid teostusvõimalusi, kasutab kunstniku teost oma loomingu eeskujuna. ►Tunneb ära kuldlõikelise kompositsiooniskeemi, eristab staatilist ja dünaamilist kompositsiooni. ►Konstrueerib kahe koondpunkti abil perspektiivseid vaateid ruumist ja objektidest.

Kunstiõpetus- 9. klass

Õppeaine maht -35 tundi

Teemad:

1. **Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine**
2. **Pildiline ja ruumiline väljendus**
3. **Disain ja keskkond**
4. **Meedia ja kommunikatsioon**
5. **Kunstikultuur**
6. **Materjalid ja tehnikad**

1. **Uurimine, ideede avastamine, ideede arendamine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Väljendusvahendite valik vastavalt ideele, otstarbele ja sihtgrupile.	►Tunnetab ja arendab teadlikult oma kunstialaseid võimeid; ►loovülesannetes leiab erinevaid lahendusvariante ja isikupäraseid teostusvõimalusi.

2. Pildiline ja ruumiline väljendus

Õppesisu	**Õpitulemused**
ÜMBRUS Loodus detailides, maja siseruum. ASJAD Deformatsioon (nt kubism, ekspressionism) mõju suurendamiseks. INIMENE Mitu figuuri suhtlemas, käed. GEOMEETRIA Arhitektoonika. Moodulsüsteemid.	►Tunnetab ja arendab teadlikult oma kunstialaseid võimeid; ►loovülesannetes leiab erinevaid lahendusvariante ja isikupäraseid teostusvõimalusi. ►Analüüsib kunstiteoseid ja nende tähendust vastavalt enda arusaamadele.

3. Disain ja keskkond

Õppesisu	**Õpitulemused**
MÄRK Mäng sümbolitega, logo. KIRI Pidulik kiri (nt kalligraafia).	►Mõistab disaini kui protsessi, mille eesmärk on leida probleemile uus ja parem lahendus.

4. Meedia ja kommunikatsioon

Õppesisu	**Õpitulemused**
Ruumilisus ja ruumilisuse illusioon (3-D efekt, stereonägemine jms).	►Kasutab visuaalse kommunikatsiooni vahendeid, arutleb pildikeele kultuuriliste märkide üle; ►mõistab, et nüüdiskunst väljendub paljudes erinevates meediumites ja sisaldab väga laia teemaderingi. ►Kasutab digitaaltehnoloogiaid oma ideede väljendamiseks.

5. Kunstikultuur

Õppesisu	Õpitulemused
EESTI JA MAAILM Protsessuaalne kunst, kunstide süntees – tänapäev. RAHVAKUNST Etnograafia ja tänapäev.	►Tunnetab ja arendab teadlikult oma kunstialaseid võimeid; ►loovülesannetes leiab erinevaid lahendusvariante ja isikupäraseid teostusvõimalusi.

6. Materjalid ja tehnikad

Õppesisu	Õpitulemused
MAAL Lahustid, lakid jt. Õlimaal. Graffiti. SKULPTUUR Materjali valik lähtuvalt teemast ja soovist. GRAAFIKA Graafika + kollaaž jt segatehnikad.	►Tunnetab ja arendab teadlikult oma kunstialaseid võimeid; ►loovülesannetes leiab erinevaid lahendusvariante ja isikupäraseid teostusvõimalusi.

Lõiming, läbivad teemad

Lõiming	Läbivad teemad
Emakeel – koha- ja isikunimede õigekiri, võõrsõnade õigekiri, õigekiri kutsetel, kuulutuste tegemisel, muinasjuttude, luuletuste jne illustreerimine; jutu kirjutamine pilditäiendina, suulised arutlused	**Väärtused ja kõlblus** – uute ideede ja lahenduste väljapakkumine, isiklike emotsioonide ja kogemuste väljendamine, avatus ja tolerantsus erinevuste suhtes

kunstist ja teiste töödest. **Kirjandus –** mõisted: kompositsioon, plaan, peategelane, stiil **Ajalugu –** kunstiliigid; piltkiri, koopajoonised, rahvakunst, käsitöö, sümbolid ja märgid käsitööesemetel. Arhitektuur. Kunstimälestised. Kunstimõisted. **Loodusõpetus** – elus ja eluta looduse kujutamine, looduslikud materjalid, puud, taimed – nende iseloomulikud tunnused; plaanid ja kaardid Valgus ja vari, inimese nägemismeel **Võõrkeel** – võõrkeelsed koha- ja isikunimed, nende hääldus **Arvutiõpetus –** teksti kujundamine arvutis. Joonistusprogrammid, slaidiesitluse koostamine, video salvestamine, töötlemine, esitamine **Matemaatika –** sirg- ja kõverjoon, geomeetrilised kujundid ja geomeetrilised kehad, joonlauaga mõõtmine **Käsitöö, tööõpetus –** ornamentika Eesti rahvakunstis käsitööesemetel, rahvariietel **Muusikaõpetus -** meeleolu loomine tunnis, kuuldud muusikapala järgi joonistamine, rahvakunst	**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine** – disaineri, kunstniku, arhitekti, restauraatori, arvutigraafiku-kujundaja, plakatikunstniku, fotograafi elukutse **Tervis ja ohutus –** looduslikud ja sünteetilised värvained, „ökovärvid" sisekujunduses; ohutus erinevate lõikenugade- ja vahendite käsitsemisel **Keskkonna jätkusuutlik areng, Teabekeskkond** – keskkonna visuaalne kujundamine, reklaam meie ümber, reklaami mõju ja ohud, meediakeskkonna võimalused ja ohud. **Tehnoloogia ja innovatsioon –** digitehnoloogia võimalused disainis, visuaalses meedias; **Väärtused ja kõlblus** – autori vabadus ja vastutus.

Hindamine kunstiõpetuses
Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest ja erakooli hindamisjuhendist. Hindamise eesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet.
Hindamisel on oluline tunnustada lahenduste erinevusi ja väärtustada õpilaste isikupära.
Õpilane peab teadma, mida hinnatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.
Õppeülesande lahendamisel arvestatakse:

►kavandamist (idee arengut, originaalsust, teemaga seostamist);
►tööprotsessi (sobivate tehnikate valikut, omandatud teadmiste rakendamist praktikas)
►esitlus- ja eksponeerimisoskust (oskust põhjendada tehtud valikuid);
►õpilase arengut, püüdlikkust.
Hindamisel arvestatakse õpilase individuaalset arengut ja võimekust ning saavutuste ja hindamise vormid fikseeritakse HEV õpilaste IÕK-s.
IÕK alusel õppivate HEV õpilaste osas rakendatakse vajadusel diferentseeritud hindamist.
1.-2.klassi õpilase hindamisel rakendatakse ainult kujundava hindamise põhimõtteid.
3.-9.klassi õpilase hindamisel rakendatakse numbrilisi hindeid ja kujundava hindamise sõnalisi hinnanguid.
Kujundava hindamise ühe vahendina kasutatakse õpimappi. Õpimapp kui õppimise päevik sisaldab nii õppetöid kui ka tööde analüüsi ja tagasisidet. Näiteks: Kuidas õpilane suhtub käelisse tegevusse?; Kuidas käeline tegevus ja peenmotoorika on arenenud?; Mis laadi tegevust eelistab?; Kas oskab kasutada erinevaid tehnikaid ja vahendeid, töövahendeid?; Kas viib alustatud töö lõpuni, on huvitatud tulemusest?; Kuidas omandab uusi tööoskusi ja –vilumusi?; Milline on valitsev tööstiil?: Kas töötab ainult abiga, ainult näidise põhjal, saab aru ja töötab iseseisvalt suulise juhendi alusel?; Kuidas on arenenud loovus?; Milles väljendub eriline andekus?; jne

2.6. Ainevaldkond tehnoloogia

Tehnoloogiapädevuse kujundamine

Tehnoloogiapädevus tähendab suutlikkust tehnoloogiamaailmas toime tulla ning mõista, kasutada ja hinnata tehnoloogiat; rakendada ja arendada tehnoloogiat loovalt ning innovaatiliselt; mõista tehnoloogia nüüdisaegseid arengusuundumusi ning tehnoloogia ja loodusteaduste seoseid; analüüsida tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte; järgida intellektuaalomandi kaitse nõudeid; lahendada probleeme, lõimides mõttetööd käelise tegevusega; valida ja ohutult kasutada erinevaid materjale ning töövahendeid; viia eesmärgipäraselt ellu ideid; tulla toime majapidamistöödega ja toituda tervislikult.

Ainevaldkonna õppeained ja nädalatundide jaotumine klassiti ning õppeaine maht aastas.

Aine / Klass	1.	2.	3.	I ka	4.	5.	6.	II ka	7.	8.	9.	III ka
1)Tööõpetus	1	2	1/2	157,5								
2) Tehnoloogiaõpetus; Käsitöö ja kodundus					1	2	2	175	2	2	1	175

II kooliastmest jagunevad õpilased oma soovide ja huvide põhjal õpperühmadesse, valides õppeaineks kas käsitöö ja kodunduse või tehnoloogiaõpetuse. See võimaldab õpilasel süvendatult tegelda teda huvitava õppeainega. Õpperühmadeks jagunemine ei ole soopõhine. Õpilased vahetavad vähemalt 10% õppeks õpperühmad. Tehnoloogiaõpetus asendub kodundusega ning käsitöö ja kodundus tehnoloogiaõpetusega. Nii käsitöö ja kodunduse kui ka tehnoloogiaõpetuse ainekava sisaldavad igal aastal ühe õppeveerandi pikkust ning ühel ajal toimuvat projektitöö osa, mille puhul saavad õpilased kahe õpperühma vahel valida vastavalt huvidele, olenemata sellest, kas nad õpivad tehnoloogiaõpetust või käsitööd ja kodundust.

Tehnoloogiavaldkonna õppeainete mahud ja omavaheline lõiming

Tehnoloogiaõpetuses jaguneb õppetöö viieks osaks:
tehnoloogia igapäevaelus;
►disain ja joonestamine;
►materjalide töötlemine;
►kodundus;
►projektitöö.

Esimesed kolm osa hõlmavad õppest ca 65 %, kodundus 10% ja projektitöö 25%. Õppeaine osade järjestuse õppeaastas kavandab õpetaja koostöös käsitöö ja kodunduse õpetajaga. Õpet korraldades vahetatakse õpperühmad.
Tehnoloogiaõpetuse rõhk on teadvustada nüüdisaegse tehnoloogia mõtteviise, ideaale ja väärtusi. Säästvat arengut arvestades omandavad õpilased oskused toime tulla tänapäeva kiiresti muutuvas tehnoloogiamaailmas. Õpitakse mõistma ning analüüsima tehnika ja tehnoloogia olemust ning selle osa ühiskonna arengus. Õpe suunab siduma mõttetööd ja käelist tegevust ning mõistma koolis õpitava seoseid elukeskkonnaga.

Kodunduse tundides õpitakse tervisliku toitumise põhitõdesid, tasakaalustatud menüü koostamist ja toiduvalmistamist ning arendatakse majandamisoskust; analüüsitakse inimestetarbijakäitumist, väärtustatakse keskkonnasäästlikku, oma õigusi ning kohustusi teadvat tarbijat, otsitakse seoseid ja vastuolusid inimeste terviseteadlikkuse ning tegeliku käitumise vahel.
Projektitöödega saavad õpilased valida kahe või enama korraga toimuva valikteema või aineprojekti vahel. Valikteemad ja projektid võivad olla nii tehnoloogiaõpetuse, käsitöö kui ka kodunduse valdkonnast. Projektitöid võib lõimida omavahel, teiste õppeainete ja klassidevaheliste projektidega ning ülekooliliste ja pikemaajaliste koolidevaheliste üritustega. Projektitööd valitakse, pidades silmas kohalikke traditsioone, uudseid ja tavapäraseid töötlemisviise ning teatud teema süvitsi käsitlemise huvi. Projektitöö valdkond moodustab iseseisva terviku, mille puhul ei eeldata õpilastelt teemaga seonduvaid varasemaid oskusi ega teadmisi.
Käsitöö ja kodundus koosneb neljast valdkonnast: käsitöö; kodundus; tehnoloogiaõpetus (korraldatakse õpperühmade vahetusena); projektitöö. Käsitöö ja kodundus hõlmab õppest *ca* 65%, millest vähemalt kolmandik on kodundus. Ligikaudu 25% õppemahust jääb projektitööle ja 10% tehnoloogiaõpetusele. Õppeaine osade järjestuse õppeaastas kavandab õpetaja koostöös tehnoloogiaõpetuse õpetajaga.
Käsitöötundides õpitakse tundma erinevaid tööliike, millest neli on kohustuslikud - õmblemine, kudumine, heegeldamine ja tikkimine. Kavandamine, töö organiseerimine, rahvakunsti alused ning materjaliõpetus on läbivate teemadena seotud nii kohustuslike tööliikide kui ka valikteemade ja projektidega. Praktilistes töödes saab üht eset valmistades ühendada mitu tööliiki.
II kooliastmes on rõhk eelkõige põhiliste töövõtete ja tehnoloogiate omandamisel ning juhendi järgi töötamise või abimaterjalide kasutamise oskuse arendamisel. Igal aastal tehakse praktilisi töid, mis võimaldavad õpitud tehnoloogilisi võtteid loovalt rakendada. Ühiste arutluste käigus õpitakse tööprotsessi analüüsima, erinevaid tehnilisi ja loomingulisi lahendusi nägema ja hindama ning oma tööle hinnangut andma.
III kooliastmes keskendutakse rohkem loomingulisele tööle ning töö teadlikule korraldamisele. Õpetuses järgitakse käsitööeseme tootearendustsüklit teabe kogumisest, idee leidmisest, eseme kavandamisest ning töö ajalisest ja tehnoloogilisest kavandamisest kuni töö teostuse ning esitlemiseni.
Kodundusõppes omandatakse igapäevaeluga toimetuleku teadmisi ja oskusi. Lisaks praktilisele toiduvalmistamisele õpitakse tervisliku toitumise põhitõdesid ning tasakaalustatud menüü koostamist. Õppetöös arendatakse majandamisoskust, hinnatakse keskkonnasäästlikku ning oma õigusi ja kohustusi teadvat tarbijat, analüüsitakse inimeste tarbijakäitumist ning püütakse leida seoseid ja vastuolusid inimeste terviseteadlikkuse ning tegeliku käitumise vahel. Õpitakse tegema koduseid majapidamistöid ja nägema iga pereliikme osalemise vajalikkust. Kodundusõpe loob head võimalused rakendada teoreetilistes õppeainetes (nt bioloogias, keemias, matemaatikas) omandatut. Kodundustunnis

toimub õpe meeskonnatööna. See loob sobivad võimalused arendada sotsiaalseid oskusi: heatahtlikku ja arvestavat suhtumist kaaslastesse, organiseerimis- ja meeskonnatööks vajalikke võimeid ja oskusi ning ühise töö analüüsimise ja hindamise oskust.
Tehnoloogiaõpetuses tutvuvad õpilased tehnoloogia võimalustega, õpivad analüüsima tehnoloogilisi lahendusi, kasutama uusi materjale ja tööriistu oma ideede teostamisel ning omandavad igapäevaeluks vajalikke oskusi. Projektitöödega saavad õpilased valida kahe või enama korraga toimuva valikteema või aineprojekti vahel. Valikteemad ja projektid võivad olla nii tehnoloogiaõpetuse, käsitöö kui ka kodunduse valdkonnast.
Projektitöid võib lõimida omavahel, teiste õppeainete ja klassidevaheliste projektidega ning ülekooliliste ja pikemaajaliste koolidevaheliste üritustega.
Projektitööd valitakse, pidades silmas kohalikke traditsioone, uudseid ja tavapäraseid töötlemisviise ning teatud teema süvitsi käsitlemise huvi. Projektitöö valdkond moodustab iseseisva terviku, mille puhul ei eeldata õpilastelt teemaga seonduvaid varasemaid oskusi ega teadmisi.

Lõiming	**Läbivad teemad**
Tehnoloogia ainevaldkond toetub teistes õppeainetes omandatud teadmistele, pakkudes võimalusi jõuda praktilistes tegevustes äratundmiseni, et teadmised on omavahel seotud ning rakendatavad praktilises elus. Abstraktsele analüüsile lisanduvad nägemise, kompimise ja katsetamise võimalused ning silmaga nähtav tulemus. Aineprojektid lubavad siduda aine eri valdkondi, luua ainevaldkonnasiseseid seoseid ning seoseid teiste õppeainetega. **Suhtluspädevus (sh võõrkeeltepädevus).** Teavet kogudes areneb õpilase funktsionaalne kirjaoskus ning täieneb tema tehnoloogiasõnavara. Oma tööd esitledes ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi ning areneb väljendusoskus. Tööülesannete ning projektide tarvis materjali ja teabe otsimine ning uurimine aitab kaasa võõrkeelte omandamisele. **Matemaatikapädevus.** Tehnoloogiaainetes kasutab õpilane oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja	Tehnoloogia ainevaldkond seostub kõigi läbivate teemadega. „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**“. Tutvumine tehnoloogia arengu ja inimese rolli muutumisega tööprotsessis aitab tunnetada pideva õppimise vajadust. Oma ideede rakendamiseks tehnoloogiliste võimaluste valimine, töö kavandamine ning üksi ja üheskoos töötamine aitavad arendada ning analüüsida oma töövõimeid. „**Keskkond ja jätkusuutlik areng**“. Tähtis on toodet valmistades kasutada säästlikult nii looduslikke kui ka tehismaterjale. Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele. Jäätmete sorteerimine ning energia ja ressursside kokkuhoid tundides aitavad kinnistada ökoloogiateadmisi. „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**“. Algatusvõime, ettevõtlikkus ja koostöö on tihedalt seotud tehnoloogiaainete sisuga. Oma ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õppeainete põhilisi eesmärke. Ettevõtlikkust toetavad oskuslikult elluviidud

mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus. **Loodusteaduslik pädevus.** Töötamine erinevate looduslike ja tehismaterjalidega eeldab tutvumist nende materjalide omadustega. Tehnoloogiaõpetuses, käsitöös ja kodunduses puutub õpilane otseselt kokku mitmete keemiliste ja füüsikaliste protsessidega. **Sotsiaalne pädevus**. Tehnika ja tehnoloogia arengu tundmine, arengu põhjuste teadvustamine ja edasiste arengusuundade mõistmine aitab kaasa inimühiskonna arengu tunnetamisele. Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse. **Kunstipädevus.** Erinevate esemete disainimine ning valmistamine pakub õpilastele loomingulise eneseväljenduse võimalusi. Õpitakse hindama uudseid ja isikupäraseid lahendusi ning märkama esemete disaini funktsionaalsust ja seoseid kunstiloomingu ning kultuuritaustaga. **Tervise ja kehakultuuri pädevus**. Praktilistes ülesannetes kinnistub terviseteadlik käitumine, ergonoomika põhimõtete arvestamine ning tervisliku toitumise ja sportliku eluviisi väärtustamine.	projektid, mis annavad õpilastele võimaluse oma võimeid proovida. „**Kultuuriline identiteet**“. Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse märkama ja kasutama rahvuslikke elemente esemete disainimisel. „**Teabekeskkond**“. Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide tarvis infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab kursis olla tehnoloogia uuendustega ning tutvuda disainerite ja käsitöötegijate loominguga terves maailmas. **„Tehnoloogia ja innovatsioon**“. Arutletakseintellektuaalomandi kaitse ning arvuti kasutamise võimaluste üle oma tööde kavandamisel jaesitlemisel. Õpitakse oma tööd virtuaalkeskkonnas esitlema. Tutvumine arvuti abil juhitavate täisautomaatsete seadmetega ning võimaluse korral ka nendega töötamine aitavad tunnetada tänapäevaseid tehnoloogilisi võimalusi. „**Tervis ja ohutus**“. Erinevate tööliikide puhul on vaja tutvuda tööohutusega ning arvestada ohutusnõudeid. Tutvumine erinevate looduslike ja sünteetiliste materjalidega ning nende omadustega aitab teha esemelises keskkonnas tervisest lähtuvaid valikuid. Tervisliku toitumise põhitõdede omandamine ning tervislike toitude praktiline valmistamine loovad aluse terviseteadlikule käitumisele. „**Väärtused ja kõlblus“.** Tehnoloogiaainetes kujuneb väärtustav suhtumine töösse ning töö tegijasse. Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi üksteise

	arvestamisel, organiseerimisoskuse arendamisel ning võimalike konfliktide lahendamisel. Kodunduse etiketiteemade kaudu kujundatakse praktilisi käitumisoskusi erinevates situatsioonides, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjusi ja võimalikke tagajärgi.

Eeldatavad õpitulemused:

Põhikooli lõpuks õpilane:
►tuleb toime tehnoloogilises maailmas ning kasutab tehnoloogiavõimalusi arukalt ja loovalt;
►näeb teadussaavutuste ja tehnoloogia arengu seoseid ning arutleb töö muutumise üle ajaloos;
►näeb käelises tegevuses ja mõttetöös võimalust igapäevaelu mitmekesistada ning praktilisi probleeme lahendada;
►analüüsib ja valib tehnilisi lahendusi ning on suuteline oma arvamust esitlema ja põhjendama;
►märkab ning arvestab toodete disaini seost funktsionaalsuse, esteetilisuse ja kultuuritraditsioonidega;
►valib oma ideede teostamiseks sobivaid materjale ja töövahendeid ning tähtsustab materjalide ja töövahendite ohutut kasutust;
►oskab lugeda tööjoonist ja -juhendit;
►rakendab tervisliku toitumise põhitõdesid menüüd kavandades ja analüüsides;
►oskab valmistada mitmekesiseid ja tervislikke toite;
► tuleb toime koduse majapidamisega.

2.6.1. Tööõpetus

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid tööõpetuses

Tööõpetusega taotletakse, et õpilane:
►tunneb rõõmu ja rahuldust töö tegemisest;
►õpib vaatlema, tundma ja hindama esemelist keskkonda;
►tunneb ning kasutab mitmesuguseid materjale ja töövahendeid ning lihtsamaid töötlemisviise;
►mõtleb välja loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
►töötab ohutult üksi ja koos teistega;

►hoiab puhtust kodus ja koolis ning täidab isikliku hügieeni nõudeid;
►teab tervisliku toitumise vajalikkust;
►hoolib oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioonidest.

Õppeaine kirjeldus

I kooliastme tööõpetust iseloomustab loov käeline aktiivsus, mis on oluline õpilase füsioloogilises ja vaimses arengus. Tööülesannete valikul lähtutakse eesmärgist arendada laste vaimseid ja füüsilisi võimeid: motoorikat, tähelepanu, silmamõõtu, ruumitaju, kujutlusvõimet jne. Õpilased töötavad erinevate materjalidega, võrdlevad nende omadusi ja töötlemise viise. Omandatakse oskus käsitseda lihtsamaid tööriistu ning kasutada õigeid esmaseid töövõtteid.
Oluline on arendada oma töö kavandamise oskust, kasvatada iseseisvust otsustusi tehes ning kujundada leidurivaistu.
Õpetaja kavandab tööülesanded selliselt, et lubatud ja oodatud oleksid mitmesugused lahendused ning õpilastel jääks võimalus rakendada oma fantaasiat. Pööratakse tähelepanu tööle ning tulemuse esteetilisusele. Arutletakse leitud põnevate ideede üle ja innustatakse loovast tegevusest rõõmu tundma. Igal õppeaastal tehakse ühistöid või korraldatakse aineprojekte. Nende käigus õpitakse koos teistega töötama, üksteist abistama, teiste arvamusi arvestama ning oma arvamusi põhjendama. Kuna käsitööõpetuse tundide põhisisu on loominguline praktiline tegevus, on sel ainel täita emotsionaalselt tasakaalustav ülesanne õppes.
I kooliastme tööõpetus on poistele ja tüdrukutele ühine. Kui klassis on üle 15 õpilase, on käsitööõpetus õpperühmades, et õpilaste juhendamine ja abistamine vajalike töövõtete omandamisel oleks kvaliteetne ning ohutu.

Tööõpetus- I kooliaste

Õpitulemused:

I kooliastme õpitulemused tööõpetuses

<u>3. klassi õpilane:</u>
►töötab õpetaja juhendamisel, kasutades sobivaid materjale ja lihtsamaid töötlemisviise;
►hoiab korda ja puhtust ning järgib esmaseid ohutusnõudeid;
►oskab kasutada tööjuhendit ning tegutseda selle järgi üksi või koos teistega;
►leiab töö tegemiseks loovaid lahendusi;
►hindab ja tunnustab enda ja teiste tööd ning tunneb rõõmu oma tööst.

Õppesisu koosneb järgmistest teemavaldkondadest:

Kavandamine
Materjalid
Töötamine
Tööviisid
Kodundus

Tööõpetus- 1. klass

Õppeaine maht- 35 tundi

1. **Kavandamine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Ümbritsevate esemete vaatlemine, nende disain minevikus ja tänapäeval. Rahvuslikud mustrid ja motiivid. Idee esitlemine.	►Kirjeldab, esitleb ning hindab oma ideid ►Kavandab lihtsamaid esemeid/tooteid ►Märkab esemetel rahvuslikke elemente

2. **Materjalid**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Paberi rebimine, lõikamine ja voltimine. Šabloonide kasutamine. Liimimine, paberitööde kaunistamine. Modelleerimine ja konstrueerimine paberist. Materjali ettevalmistamine voolimiseks.Savi	►Eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale (paber, tekstiil, nahk, plast, vahtplast, puit, traat, plekk jne)

rullimine ja veeretamine pihkude vahel. Kumer- ja õõnesvormide voolimine. Savitükist väiksemate osade väljavajutamine. Aplikatsioonitööd ja meisterdamine looduslikust materjalist. Pisiesemete kasutamine lihtsamate mänguasjade meisterdamiseks. Eelharjutused punumiseks. Keerunööri punumine. Tutvumine puutööriistadega. Eelharjutused puutöödeks. Tutvumine metallitöödega. Traadi tükeldamine ja painutamine. Lihtsate esemete valmistamine. Nõela niiditamine. Niidi kinnitamine riidesse õmblemise ja tikkimise alustamisel jalõpetamisel. Niidi lõikamine ja jätkamine. Pistete õmblemine : eelpiste. Töö käeshoidmine õmblemisel. Riide lõikamine : riideserva tasandamine, kujundite väljalõikamine. Nööbi õmblemine. Heegelnõela hoidmine töötamisel. Alg- ja ahelsilmus. Keti heegeldamine, töö lõpetamine. Tuti ja tupsu valmistamine.	►Võrdleb materjalide üldisi omadusi ►Oskab materjale ühendada ja kasutada

3. Töötamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Töötamine suulise juhendamise järgi. Töökoha korras hoidmine, selle mõju töö tulemusele ja ohutusele. Rühmatöös ülesannete täitmine, ühiselt ideede genereerimine, üksteise arvamuste arvestamine ja kaaslaste abistamine.	►Töötab õpetaja suulise juhendamise järgi ning kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit ►Julgeb oma idee teostamiseks ise võimalusi valida ja mõelda ►Toob näiteid õpetusega seotud igapäevaelust ►Arvestab ühiselt töötades kaaslasi

	►Arutleb ohutuse vajalikkuse ja töökoha korrashoiu üle ►Tutvustab ja hindab oma tööd

4. Tööviis

Õppesisu	**Õpitulemused**
Materjalide lihtsamad töötlemise viisid (mõõtmine, märkimine, rebimine, voltimine, lõikamine, vestmine, saagimine, heegeldamine, detailide ühendamine, õmblemine, liimimine, naelutamine, punumine, kaunistamine, värvimine, viimistlemine). Sagedasemad töövahendid (käärid, nõel, heegelnõel, jne), nende õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine. Töötlemisvõtte valik sõltuvalt ideest ja materjalist. Jõukohaste esemete valmistamine.	►Kasutab materjale säästlikult ►Valib erinevaid töötlemisviise ja -vahendeid ►Käsitseb kasutatavamaid töövahendeid õigesti ning ohutult ►Kasutab paberit ning kartongi tasapinnalisi ja ruumilisi esemeid valmistades ►Modelleerib ja meisterdab erinevatest materjalidest esemeid ►Valmistab tekstiilmaterjalist väiksemaid esemeid

5. Kodundus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Ruumide korrastamine ja kaunistamine tähtpäevadeks. Isiklik hügieen. Käitumisnormid. Laua katmine ja koristamine. Lihtsate võileibade valmistamine, joogi pakkumine.	►Hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses ning peab vajalikuks sortida jäätmeid ►Tegutseb säästliku tarbijana ►Selgitab isikliku hügieeni vajalikkust ning hoolitseb oma välimuse

	ja rõivaste eest ►Järgib viisakusreegleid

Tööõpetus- 2. klass

Õppeaine maht- 70 tundi

1. **Kavandamine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Ümbritsevate esemete vaatlemine, nende disain minevikus ja tänapäeval. Rahvuslikud mustrid ja motiivid. Ideede otsimine ja valimine, abimaterjali ning info kasutamine. Lihtsate esemete ja keskkonna kavandamine.	►Kirjeldab, esitleb ning hindab oma ideid ►Kavandab lihtsamaid esemeid/tooteid ►Märkab esemetel rahvuslikke elemente

2. **Materjalid**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Mõõtmine ja märkimine. Värvimise erivõtted. Modelleerimine ja konstrueerimine kartongist, nende kastamine koos teiste materjalidega. Kumer- ja õõnesvormide voolimine. Väiksemate osade väljavajutamine. Lihtsa reljeefse ornamendi voolimine. Meisterdamine looduslikust materjalist. Pisiesemete kasutamine mänguasjade valmistamiseks. Detailide erinevad ühendamise viisid (tutvumine).	►Eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale (paber, tekstiil, nahk, plast, vahtplast, puit, traat, plekk jne) ►Võrdleb materjalide üldisi omadusi ►Oskab materjale ühendada ja kasutada

Punutud esemete valmistamine. Tööde viimistlemine. Punutud paelad, nöörid – palmik-kolmeharuline. Liimimine, naelutamine (eelharjutused). Tööde viimistlemine. Lihtsate esemete kavandamine ja valmistamine Traadi tükeldamine, painutamine. Õhukese pleki voolimine. Tööde viimistlemine. Lihtsate dekoratiivesemete ja ehete kavandamine, valmistamine. Pistete õmblemine: tikk ja ülelöömispiste. Töö käes hoidmine, lõikamine. Lõike paigutamine riidele, lõikamine. Lihtsa kujundi kokkuõmblemine. Nööbi õmblemine. Heegelnõela hoidmine, kasutamine. Kinnissilmus. Töö lõpetamine. Tuttidest ja tupsudest mänguasja valmistamine.	

3. Töötamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tutvumine kirjaliku tööjuhendiga, sellest arusaamine. Töökoha korras hoidmine, selle mõju töö tulemusele ja ohutusele. Rühmatöös ülesannete täitmine, ühiselt ideede genereerimine, üksteise arvamuste arvestamine ja kaaslaste abistamine.	►Töötab õpetaja suulise juhendamise järgi ning kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit ►Julgeb oma idee teostamiseks ise võimalusi valida ja mõelda ►Toob näiteid õpetusega seotud igapäevaelust

	►Arvestab ühiselt töötades kaaslasi ►Arutleb ohutuse vajalikkuse ja töökoha korrashoiu üle ►Tutvustab ja hindab oma tööd

4. Tööviis

Õppesisu	**Õpitulemused**
Materjalide lihtsamad töötlemise viisid (mõõtmine, märkimine, rebimine, voltimine, lõikamine, heegeldamine, detailide ühendamine, õmblemine, liimimine, naelutamine, punumine, kaunistamine, värvimine, viimistlemine). Sagedasemad töövahendid (käärid, nuga, nõel, heegelnõel, näpitsad jne), nende õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine. Töötlemisvõtte valik sõltuvalt ideest ja materjalist. Jõukohaste esemete valmistamine.	►Kasutab materjale säästlikult ►Valib erinevaid töötlemisviise ja – vahendeid ►Käsitseb kasutatavamaid töövahendeid õigesti ning ohutult ►Kasutab paberit ning kartongi tasapinnalisi ja ruumilisi esemeid valmistades ►Modelleerib ja meisterdab erinevatest materjalidest esemeid ►Valmistab tekstiilmaterjalist väiksemaid esemeid

5. Kodundus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Ruumide korrastamine ja kaunistamine tähtpäevade puhul. Riiete ning jalatsite hooldamine. Isiklik hügieen. Laua katmine, kaunistamine,	►Hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses ning peab vajalikuks

koristamine. Võileibade valmistamine, joogi pakkumine. Käitumisnormid.	sortida jäätmeid ►Tegutseb säästliku tarbijana ►Selgitab isikliku hügieeni vajalikkust ning hoolitseb oma välimuse ja rõivaste eest ►Järgib viisakusreegleid

Tööõpetus- 3. klass- (pool õppeaastat 2 tundi nädalas, teine poolaastat 1 tund nädalas)

Õppeaine maht- 52,5 tundi

1. **Kavandamine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Ümbritsevate esemete vaatlemine, nende disain minevikus ja tänapäeval. Rahvuslikud mustrid ja motiivid. Ideede otsimine ja valimine, abimaterjali ning info kasutamine. Ideede visandamine paberil. Idee esitlemine. Lihtsate esemete ja keskkonna kavandamine	►Kirjeldab, esitleb ning hindab oma ideid ►Kavandab lihtsamaid esemeid/tooteid ►Märkab esemetel rahvuslikke elemente

2. **Materjalid**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Värvimise erivõtted. Modelleerimine ja konstrueerimine papist, kartongist ja paberist, nende kasutamine koos teiste materjalidega. Ümarplastikas teostatud figuuridele väikeste detailide lisamine.	►Eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale (paber, tekstiil, nahk, plast, vahtplast, puit, traat, plekk jne)

Reljeefse ornamendi voolimine. Liikumisasendis figuuride voolimine. Pisiesemete kasutamine mänguasjade, mudelite ja makettide konstrueerimisel. Detailide erinevad ühendamisviisid. Punutud esemete valmistamine. Punutud paelad ja nöörid. Lihtsa piltvaiba kavandamine ja punumine Saagimine, vestmine, liimimine, naelutamine. Tööde viimistlemine, lihvimine, värvimine. Lihtsate mänguasjade ja dekoratiivesemete kavandamine ja valmistamine. Õhukese pleki voolimine. Tööde viimistlemine: lihvimine, lakkimine. Lihtsamate dekoratiivesemete ja ehete kavandamine ja valmistamine. Pistete õmblemine. Rist- ja sämppiste. Lihtõmblus ja ühekordne palistus. Pehme mänguasja kavandamine ja õmblemine. Lihtsa tikkimistöö kavandamine ja kaunistuspistele kasutamine. Edasi-tagasi ridade heegeldamine, töö lõpetamine. Lihtsa heegeldustöö kavandamine ja teostamine. Narmaste sõlmimine. Lõngajäätmetest nukkude valmistamine.	►Võrdleb materjalide üldisi omadusi ►Oskab materjale ühendada ja kasutada

3. Töötamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Oma idee teostamine, toetudes õpitud oskustele ja iseseisvatele katsetustele. Töökoha korras hoidmine, selle mõju töö tulemusele ja ohutusele	►Töötab õpetaja suulise juhendamise järgining kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit ►Julgeb oma idee teostamiseks ise võimalusi valida ja mõelda

Rühmatöös ülesannete täitmine, ühiselt ideede genereerimine, üksteise arvamuste arvestamine ja kaaslaste abistamine. Töö tulemuse uudsuse, kasutamise ja esteetilisuse hindamine.	►Toob näiteid õpetusega seotudigapäevaelust ►Arvestab ühiselt töötades kaaslasi ►Arutleb ohutuse vajalikkuse ja töökohakorrashoiu üle ►Tutvustab ja hindab oma tööd

4. Tööviis

Õppesisu	**Õpitulemused**
Materjalide lihtsamad töötlemise viisid (mõõtmine, märkimine, rebimine, voltimine, lõikamine, vestmine, saagimine, heegeldamine, detailide ühendamine, õmblemine, liimimine, naelutamine, punumine, kaunistamine, värvimine, viimistlemine). Sagedasemad töövahendid (käärid, nuga, nõel, heegelnõel, naaskel, vasar, saag, kruvikeeraja, lõiketangid, näpitsad jne), nende õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine. Töötlemisvõtte valik sõltuvalt ideest ja materjalist. Jõukohaste esemete valmistamine.	►Kasutab materjale säästlikult ►Valib erinevaid töötlemisviise ja - vahendeid ►Käsitseb kasutatavamaid töövahendeid õigesti ning ohutult ►Kasutab paberit ning kartongi tasapinnalisi ja ruumilisi esemeid valmistades ►Modelleerib ja meisterdab erinevatest materjalidest esemeid ►Valmistab tekstiilmaterjalist väiksemaid esemeid

5. Kodundus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Ruumide korrastamine ja kaunistamine tähtpäevade puhul. Riiete ja	►Hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses ning peab vajalikuks

jalatsite hooldamine. Isiklik hügieen. Peolaua katmine, kaunistamine. Laua koristamine. Eine- ja tikuvõileibade valmistamine. Joogi serveerimine, klaaside kaunistamine. Käitumisnormid, lauakombed.	sortida jäätmeid ►Tegutseb säästliku tarbijana ►Selgitab isikliku hügieeni vajalikkust ning hoolitseb oma välimuse ja rõivaste eest ►Järgib viisakusreegleid

Lõiming teiste õppeainetega

Eesti keel – õpilane teab ainealast terminoloogiat, saab aru tööjuhistest ning töötab suulise ja kirjaliku juhendi abil

Matemaatika – õpilane kasutab mõõtmisvahendeid, loendab ja võrdleb esemeid

Kunstiõpetus – kasutab kunstiõpetuses õpitud teadmisi (erinevad tehnikad, värvusõpetus, vormiõpetus

Loodusõpetus – materjalid säästlik kasutamine, prügi sorteerimine, loodushoid

Inimeseõpetus – oskab oma tööd ja aega planeerida, teab ja järgib ohutusnõudeid

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest.
►Tööõpetuses on oluline õpetaja hinnang tehtud tööle.
►Õpetajapoolne suunamine aitab õpilast ise oma tegevusele ning töö tulemusele hinnangut anda.
►Hinnates arvestatakse õpilase loovust ülesannet lahendades, töö kulgu ja saavutatud õpitulemusi.
►Lisaks võetakse hindamisel arvesse õpilase arengut, püüdlikkust, töökultuuri ja abivalmidust teiste õpilaste vastu.

2.6.2. Käsitöö ja kodundus

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid käsitöös ja kodunduses
Käsitöö ja kodunduse õppeainega taotletakse, et õpilane:
► tunneb rahulolu praktilisest eneseteostusest; hindab tööd ja töö tegijat;
► mõistab tehnoloogia arengut, näeb sellest tulenevaid muutusi töös ning nende mõju keskkonnale;
►kavandab ja teostab oma ideid ning lahendab loovalt endale võetud ülesandeid;
►võrdleb ja kasutab erinevaid materjale;
►teab ohutu töötamise põhimõtteid ning järgib neid;
►töötab meeskonnas ja tajub oma võimeid ühistöös;
►lähtub toitu valides ja valmistades tervisliku toitumise põhimõtetest;
►tuleb toime koduse majapidamise ja pere eelarvega ning käitub teadliku tarbijana;
►väärtustab ja hoiab rahvuskultuuri ning teadvustab oma kohta mitmekultuurilises maailmas.

Õppeaine kirjeldus
Käsitöö ja kodundus on õppeaine, mis lõimib teoreetilised teadmised igapäevaelus vajalike praktiliste oskustega. Käsitöö seos tarbekunstiga loob loomingulise eneseteostuse eeldused. Arutletakse kunsti, käsitöö ja moe seoste ning käsitöö ja kergetööstuse tähtsuse üle ajaloos ja tänapäeva-maailmas. Tutvutakse erinevate materjalide ja nende omadustega ning proovitakse nende kasutamise mitmesuguseid tehnikaid. Õpitakse nägema ja leidma huvitavaid ning uudseid lahendusi esemete ja toodete disainimisel. Oluline osa on säilitada ja arendada rahvuslikke kultuuritraditsioone nii käsitöös kui ka kodunduses. Õpitakse märkama erinevate maade käsitöö- ja toidutraditsioone ning nende seost ajaloo, kliima, usu ja kultuuri-tavadega. Loomingulistel ja praktilistel tegevustel on ka lõõgastav funktsioon nii õppetöös kui ka tulevases elus.
Seega kujundab käsitöö ja kodundus õppeainena õpilases praktilist mõtlemist, loovust, käelise tegevuse arengut ja eneseanalüüsi võimet ning arendab tehnoloogiaalast kirjaoskust.
Õppeaine lõimib teadmisi, mis on omandatud teistes õppeainetes.

Õppesisu ja tundide jaotus käsitöö, kodunduse, tehnoloogiaõpetuse ja projektitööde vahel:

Õppesisu jaotus tundide lõikes klassiti käsitöö ja kodunduse õpetamisel

Klass	Käsitöö teemad	Kodunduse teemad	Tehnoloogiaõpetuse teemad	Projektitöö	Kokku
4.klass	19	8	-	8	**35**
5.klass	30	16	8	16	**70**
6.klass	30	16	8	16	**70**
Kokku II kooliaste	**79**	**40**	**16**	**40**	**175**
7.klass	30	16	8	16	**70**
8.klass	30	16	8	16	**70**
9.klass	11	8	-	16	**35**
Kokku III kooliaste	**71**	**40**	**16**	**48**	**175**

Käsitöö ja kodundus- II kooliaste

II kooliastme õpitulemused käsitöös ja kodunduses

6. klassi õpilane:

►tunneb rõõmu üksinda ja koos teistega töö tegemisest;
►tunneb ja kasutab mitmesuguseid materjale ning töövahendeid, järgib seejuures ohutusnõudeid ja hoiab korras töökoha;
► leiab ideid ning oskab neid esitleda;
►saab aru tööjuhenditest ja selgitavatest joonistest;
►tunneb põhilisi toiduaineid ja nende omadusi ning valmistab lihtsamaid toite;
►teab tervisliku toitumise põhialuseid;
►tunneb oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioone.

Käsitöö ja kodundus 4. klass

Käsitöö 4. klass- 19 tundi.

Teemavaldkonnad on:

1. **Kavandamine**
2. **Töö kulg**
3. **Rahvakunst**
4. **Materjalid**
5. **Tööliigid**

1. **Kavandamine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Idee ja kavandi tähtsus eset valmistades. Kujunduse põhimõtted ja nende rakendamine. Värvusõpetuse põhitõdede arvestamine esemeid disainides. Ideede leidmine ja edasiarendamine kavandiks. Tekstiilide ja käsitöömaterjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusalast.	►Kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid; ►leiab käsitööeseme kavandamiseks ideid eesti rahvakunstist; ►leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale

2. **Töö kulg**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Töötamine suulise juhendamise järgi. Töötamine tööjuhendi järgi. Lihtsama tööjuhendi koostamine. Tööjaotus rühmas, ühistöö	►Töötab iseseisvalt lihtsama tööjuhendi järgi;

kavandamine, hooliv, arvestav ja üksteist abistav käitumine. Ühise töö analüüsimine ja hindamine.	►järgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab korras töökoha; ►hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust.

3. Rahvakunst

Õppesisu	**Õpitulemused**
Rahvakultuur ja selle tähtsus. Tavad ja kombed. Rahvuslikud mustrid ehk kirjad ajaloolistel ja tänapäevastel esemetel. Muuseumite roll rahvakunsti säilitajana. Rahvuslike detailide kasutamine tänapäevast tarbeeset kavandades.	►Märkab rahvuslikke kujunduselemente tänapäevastel esemetel; ►kirjeldab muuseumis olevaid rahvuslikke esemeid.

4. Materjalid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tekstiilkiudained. Looduslikud kiud, nende saamine ja omadused. Kanga kudumise põhimõte. Kanga liigid: telgedel kootud, silmuskoelised, mittekootud kangad. Õmblusniidid, käsitööniidid ja -lõngad. Erinevatest tekstiilmaterjalidest esemete hooldamine.	►Kirjeldab looduslike kiudainete saamist, põhiomadusi, kasutamist ja hooldamist; ► eristab telgedel kootud trikotaažist ning võrdleb nende omadusi; ►seostab käsitöölõnga jämedust ja eseme valmimiseks kuluvat.

5. Tööliigid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tikkimine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Tarbe- ja kaunistuspisted.	►Kasutab tekstiileset kaunistades ühe- jakaherealisi pisteid; ►traageldab ning õmbleb lihtõmblust;lõikab välja ja õmbleb valmis

Üherealised ja kahe-realised pisted. Töö viimistlemine. **Õmblemine.** Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös. Õmblemine käsitsi ja õmblusmasinaga. Õmblusmasina niiditamine. Lihtõmblus. Äärestamine. Õmblusvarud. Õmblustöö viimistlemine. **Kudumine.** Töövahendid ja sobivad materjalid. Silmuste loomine. Parem- ja pahempidine silmus. Ääresilmused. Kudumi lõpetamine. Lihtsa koekirja lugemine. Kudumi viimistlemine ja hooldamine. **Heegeldamine.** Töövahendid ja sobivad materjalid. Põhisilmuste heegeldamine. Edasi-tagasi heegeldamine. Heegelkirjade ülesmärkimise viisid. Skeemi järgi heegeldamine. **Viltimine.** Töövahendid, materjalid. Kuivviltimise tehnika. Töö viimistlemine	lihtsama eseme; ►mõistab täpsuse vajalikkust õmblemisel ning järgib seda oma töös; ►heegeldab ja koob põhisilmuseid ning tunneb mustrite ülesmärkimise viise ja tingmärke; ► heegeldab ja koob lihtsa skeemi järgi. vildib reljeefse seinapildi

Kodundus- 4. klass- 8 tundi.

Käsitletavad teemad:

1. **Toit ja toitumine**
2. **Töö organiseerimine ja hügieen**

3. **Toidu valmistamine**
4. **Lauakombed**
5. **Kodu korrashoid**
6. **Tarbijakasvatus**
7. **Projektitöö**

1. Toit ja toitumine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toidupüramiid.	►Teab erinevaid toiduainerühmi ning tunnebneisse kuuluvaid toiduaineid ja nende omadusi ►Võrdleb pakendiinfo järgi erinevate toiduainete toiteväärtust ►Teab, mis toiduained riknevad kergesti, ning säilitab toiduaineid sobival viisil ►Hindab oma toitumisharjumuste vastavust põhitõdedele ning teeb ettepanekuid tervislikumaks toiduvalikuks

2. Töö organiseerimine ja hügieen

Õppesisu	**Õpitulemused**
Isikliku hügieeni nõuded köögis töötamisel. Ohutus. Nõude pesemine käsitsi ja masinaga, köögi korrashoid. Jäätmete sorteerimine. Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine,	►Teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötamisel. ►Järgib töötamisel ohutusnõudeid, hoiab korras oma töökoha. ►Tunneb jäätmete hoolimatust käitlemisest tulenevaid ohte keskkonnale ning enda võimalusi jäätmete kesk-konnasõbralikule käitlemisele kaasaaitamiseks.

hooliv ja arvestav käitumine.	

3. Toidu valmistamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Retsept. Mõõtühikud.	►Kasutab mõõdunõusid ja kaalu. ►Valmistab lihtsamaid tervislikke toite.

4. Lauakombed

Õppesisu	**Õpitulemused**
Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad loomingulised võimalused. Lauapesu, - nõud ja – kaunistused. Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks.	►Katab vastavalt toidukorrale laua, valides ja paigutades sobiva lauapesu, -nõud, ja kaunistused. ►Peab kinni üldtuntud lauakommetest.

5. Kodu korrashoid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kodune tööjaotus, koristus, hügieen	►Teab hügieeni põhimõtteid ►Oskab kasutada lihtsamaid koristusvahendeid

6. Tarbijakasvatus

Õppesisu	Õpitulemused
Jäätmete sorteerimine, materjalide taaskasutus	►Oskab sorteerida, jaotada jäätmeid vastavalt vajadusele. ►Teab materjalide taaskasutuse lihtsamaid põhimõtteid.

7. **Projektitöö**

Vastavalt soovile lõimituna mõne teise ainega.

Lõiming teiste õppeainetega ja läbivate teemadega

Loodusõpetus – looduses leiduvad materjalid: pinnases, taimedel, puudel

„**Keskkond ja jätkusuutlik areng”** - jäätmete sorteerimine, materjalide taaskasutus

Käsitöö ja kodundus - 5. klass

Käsitöö - 5. klass

Teemavaldkonnad on:

1. **Kavandamine**
2. **Töö kulg**
3. **Rahvakunst**
4. **Materjalid**
5. **Tööliigid**

1. **Kavandamine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Idee ja kavandi tähtsus eset valmistades. Kujunduse põhimõtted ja nende rakendamine. Värvusõpetuse põhitõdede arvestamine esemeid disainides. Ideede leidmine ja edasiarendamine kavandiks. Tekstiilide ja käsitöömaterjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusalast.	►Kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid; ►leiab käsitööeseme kavandamiseks ideid eesti rahvakunstist; ►leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale.

2. **Töö kulg**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Töötamine suulise juhendamise järgi. Töötamine tööjuhendi järgi. Lihtsama tööjuhendi koostamine. Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv, arvestav ja üksteist abistav käitumine. Ühise töö analüüsimine ja hindamine.	►Töötab iseseisvalt lihtsama tööjuhendi järgi; järgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab korras töökoha; ►hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust.

3. **Rahvakunst**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Rahvakultuur ja selle tähtsus. Esemeline rahvakunst. Tavad ja kombed. Rahvuslikud mustrid ehk kirjad ajaloolistel ja tänapäevastel esemetel. Muuseumite roll rahvakunsti säilitajana. Rahvuslike detailide	►Märkab rahvuslikke kujunduselemente tänapäevastel esemetel; ►kirjeldab muuseumis olevaid rahvuslikke esemeid.

kasutamine tänapäevast tarbeeset kavandades.	

4. Materjalid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tekstiilkiudained. Looduslikud kiud, nende saamine ja omadused. Kanga kudumise põhimõte. Kanga liigid: telgedel kootud, silmuskoelised, mittekootud kangad. Õmblusniidid, käsitööniidid ja -lõngad. Erinevatest tekstiilmaterjalidest esemete hooldamine.	►Kirjeldab looduslike kiudainete saamist, põhiomadusi, kasutamist ja hooldamist; ►eristab telgedel kootud kangaid trikotaažist ning võrdleb nende omadusi; ►seostab käsitöölõnga jämedust ja eseme valmimiseks kuluvat aega.

5. Tööliigid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tikkimine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Tarbe- ja kaunistuspisted. Üherealised ja kahe-realised pisted. Töö viimistlemine. **Õmblemine.** Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös. Õmblemine käsitsi ja õmblusmasinaga. Õmblusmasina niiditamine. Lihtõmblus. Palistused. Äärestamine. Õmblusvarud. Õmblustöö viimistlemine. **Kudumine.** Töövahendid ja sobivad materjalid. Silmuste loomine. Parem- ja	►Kasutab tekstiileset kaunistades ühe- ja kaherealisi pisteid; ►traageldab ning õmbleb lihtõmblust; ►lõikab välja ja õmbleb valmis lihtsama eseme; ► mõistab täpsuse vajalikkust õmblemisel ning järgib seda oma töös; ► heegeldab ja koob põhisilmuseid ning tunneb mustrite ülesmärkimise viise ja tingmärke; ►heegeldab ja koob lihtsa skeemi järgi. ►Vildib reljeefse seinapildi.

pahempidine silmus. Ääresilmused. Kudumi lõpetamine. Lihtsa koekirja lugemine. Kudumi viimistlemine ja hooldamine. **Heegeldamine.** Töövahendid ja sobivad materjalid. Põhisilmuste heegeldamine. Edasi-tagasi heegeldamine. Heegelkirjade ülesmärkimise viisid. Skeemi järgi heegeldamine. **Viltimine.** Töövahendid, materjalid. Kuivviltimise tehnika. Töö viimistlemine.	

Kodundus - 5.klass

Käsitletavad teemad:

1. **Toit ja toitumine**
2. **Töö organiseerimine ja hügieen**
3. **Toidu valmistamine**
4. **Lauakombed**
5. **Kodu korrashoid**
6. **Tarbijakasvatus**
7. **Projektitöö**

1. **Toit ja toitumine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toidupüramiid. Toiduainerühmade üldiseloomustus: teravili ja teraviljasaadused, piim	►Teab erinevaid toiduainerühmi ning tunneb neisse kuuluvaid

ja piimasaadused, aedvili, liha ja lihasaadused, kala ja kalasaadused, munad, toidurasvad. Toiduainete säilitamine.	toiduaineid ja nende omadusi. ►Võrdleb pakendiinfo järgi erinevate toiduainete toiteväärtust. ►Teab, mis toiduained riknevad kergesti, ning säilitab toiduaineid sobival viisil. Hindab oma toitumisharjumuste vastavust toitumisõpetuse põhitõdedele ning teeb ettepanekuid tervislikumaks toiduvalikuks

2. Töö organiseerimine ja hügieen

Õppesisu	**Õpitulemused**
Isikliku hügieeni nõuded köögis töötamisel. Ohutus. Nõude pesemine käsitsi ja masinaga, köögi korrashoid. Jäätmete sorteerimine. Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv ja arvestav käitumine.	►Teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötamisel. ►Järgib töötamisel ohutusnõudeid, hoiab korras oma töökoha. ►Tunneb jäätmete hoolimatust käitlemisesttulenevaid ohte keskkonnale ning endavõimalusi jäätmete keskkonnasõbralikule käitlemisele kaasaaitamiseks.

3. Toidu valmistamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Retsept. Mõõtühikud.	►Kasutab mõõdunõusid ja kaalu. ►Valmistab lihtsamaid tervislikke toite.

4. Lauakombed

Õppesisu	**Õpitulemused**
Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad loomingulised	►Katab vastavalt toidukorrale laua, valides ja paigutades sobiva

võimalused. Lauapesu, - nõud ja – kaunistused. Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks.	lauapesu, -nõud, ja – kaunistused. ►Peab kinni üldtuntud lauakommetest.

5. Kodu korrashoid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Puhastus- ja korrastustööd. Kodutööde planeerimine ja jaotamine. Töövahendid. Rõivaste pesemine käsitsi ja masinaga. Hooldusmärgid. Triikimine.	►Teeb korrastustöid, kasutades sobivaid töövahendeid. ►Planeerib rõivaste pesemist, kuivatamist ja triikimist hooldusmärkide järgi. ►Näeb kodutööde jaotamises pereliikmete heade suhete eeldust

6. Tarbijakasvatus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Arutelu raha kasutamise ja säästmise üle. Teadlik ja säästlik tarbimine. Energia ja vee säästlik tarbimine. Jäätmete sortimine.	►Teab väljendite „kõlblik kuni ...“ ja „parim enne ...“ tähendust. ►Tunneb jäätmete hoolimatust käitlemisest tulenevaid ohte keskkonnale ning teab enda võimalusi, kuidas aidata kaasa jäätmete keskkonnasäästlikule käitlemisele. ►Käitub keskkonnahoidliku tarbijana. ►Oskab valida erinevaid kaupu ja oma valikut põhjendada.

7. Projektitöö

Lõiming

Matemaatika – Geomeetrilised kujundid. Kaalu- ja mahuühikud.

Ajalugu – koduloomuuseumi külastus, etnograafilised esemed, rahvuslikud mustrid, rahvakunst

Kunstiõpetus – värviõpetuse põhitõed, kontrast, lähedased värvid, värviharmoonia, soojad ja külmad värvitoonid.

Loodusõpetus – taimsed ja loomsed toiduained. Eestimaised puu- ja köögiviljad, nende kasvatamine. Lihaloomad.

„Tervis ja ohutus" - Hügieeni- ja ohutusreeglid köögis töötamisel. **Tervislik toitumine. „Keskkond ja ohutus" -** Toidujäätmete, taara ja pakendite sorteerimine.

Käsitöö- 6. klass

Käsitletavad valdkonnad:

1. **Kavandamine**
2. **Töö kulg**
3. **Rahvakunst**
4. **Materjalid**
5. **Tööliigid**

1. **Kavandamine**

Õppesisu	**Õpitulemused**

Idee ja kavandi tähtsus eset valmistades. Kujunduse põhimõtted ja nende rakendamine.Värvusõpetuse põhitõdede arvestamine esemeid disainides. Ideede leidmine ja edasiarendamine kavandiks. Tekstiilide ja käsitöömaterjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusalast.	►Kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid; ►leiab käsitööeseme kavandamiseks ideid eesti rahvakunstist; ►leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale.

2. Töö kulg

Õppesisu	**Õpitulemused**
Töötamine suulise juhendamise järgi. Töötamine tööjuhendi järgi. Lihtsama tööjuhendi koostamine. Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv, arvestav ja üksteist abistav käitumine. Ühise töö analüüsimine ja hindamine.	►Töötab iseseisvalt lihtsama tööjuhendi järgi; ►järgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab korras töökoha; ►hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust.

3. Rahvakunst

Õppesisu	**Õpitulemused**
Rahvakultuur ja selle tähtsus. Esemeline rahvakunst. Tavad ja kombed. Rahvuslikud mustrid ehk kirjad ajaloolistel ja tänapäevastel esemetel. Muuseumite roll rahvakunsti säilitajana. Rahvuslike detailide kasutamine tänapäevast tarbeeset kavandades.	►Märkab rahvuslikke kujunduselemente tänapäevastel esemetel; ►Kirjeldab muuseumis olevaid rahvuslikke esemeid.

4. Materjalid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tekstiilkiudained. Looduslikud kiud, nende saamine ja omadused. Kanga kudumise põhimõte. Kanga liigid: telgedel kootud,	►Kirjeldab looduslike kiudainete saamist, põhiomadusi, kasutamist ja

silmuskoelised, mittekootud kangad. Õmblusniidid, käsitööniidid ja -lõngad. Erinevatest tekstiilmaterjalidest esemete hooldamine.	hooldamist; ►eristab telgedel kootud kangaid trikotaažist ning võrdleb nende omadusi; ► seostab käsitöölõnga jämedust ja eseme valmimiseks kuluvat aega.

5. Tööliigid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tikkimine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Tarbe- ja kaunistuspisted. Üherealised ja kahe-realised pisted. Töö viimistlemine. **Õmblemine.** Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös. Õmblemine käsitsi ja õmblusmasinaga. Õmblusmasina niiditamine. Lihtõmblus. Palistused. Äärestamine. Õmblusvarud. Õmblustöö viimistlemine. **Kudumine.** Töövahendid ja sobivad materjalid. Silmuste loomine. Parem- ja pahempidine silmus. Ääresilmused. Kudumi lõpetamine. Lihtsa koekirja lugemine. Kudumi viimistlemine ja hooldamine. **Heegeldamine.** Töövahendid ja sobivad materjalid. Põhisilmuste heegeldamine. Edasi-	►Kasutab tekstiileset kaunistades ühe- ja kaherealisi pisteid; ►traageldab ning õmbleb lihtõmblust; lõikab välja ja õmbleb valmis lihtsama eseme; ►mõistab täpsuse vajalikkust õmblemisel ning järgib seda oma töös; ►heegeldab ja koob põhisilmuseid ning tunneb mustrite üles-märkimise viise ja tingmärke; ►heegeldab ja koob lihtsa skeemi järgi. vildib lihtsa tarbeeseme.

tagasi heegeldamine. Heegelkirjade ülesmärkimise viisid. Skeemi järgi heegeldamine. **Viltimine.** Töövahendid, materjalid. Kuivviltimise tehnika. Töö viimistlemine	

Kodundus - 6. klass

Käsitletavad valdkonnad:

1. **Toit ja toitumine**
2. **Töö organiseerimine ja hügieen**
3. **Toidu valmistamine**
4. **Lauakombed**
5. **Kodu korrashoid**
6. **Tarbijakasvatus**
7. **Projektitöö**

1. **Toit ja toitumine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toidupüramiid. Toiduainerühmade üldiseloomustus: teravili ja teraviljasaadused, piim ja piimasaadused, aedvili, liha ja lihasaadused, kala ja kalasaadused, munad, toidurasvad. Toiduainete säilitamine.	►Teab erinevaid toiduainerühmi ning tunneb neisse kuuluvaid toiduaineid ja nende omadusi, ►Võrdleb pakendiinfo järgi erinevate toiduainete toiteväärtust; ►Teab, mis toiduained riknevad kergesti, ning säilitab toiduaineid sobival viisil; ►Hindab oma toitumisharjumuste vastavust toitumisõpetuse põhitõdedele ning teeb ettepanekuid tervislikumaks toiduvalikuks

2. Töö organiseerimine ja hügieen

Õppesisu	Õpitulemused
Isikliku hügieeni nõuded köögis töötades. Toidu ohutus. Nõude pesemine käsitsi ja masinaga, köögi korrashoid. Tööde järjekord toitu valmistades. Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv ja arvestav käitumine. Ühise töö analüüsimine ja hindamine.	►Teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötades; ►Koostab koos kaaslastega tööplaani, lepib kokku tööjaotuse, täidab ülesande, hindab rühma töötulemust ja igaühe rolli tulemuse saavutamisel; ►Suhtub kaaslastesse heatahtlikult ning arvestab teiste arvamust.

3. Toidu valmistamine

Õppesisu	Õpitulemused
Retsept. Mõõtühikud. Töövahendid köögis. Ohutushoid.Toiduainete eeltöötlemine, külmja kuumtöötlemine. Võileivad. Kuumtöötlemata magustoidud. Külmad ja kuumad joogid. Kartulite, munade ja makaronitoodete keetmine. Toor- ja segasalatid. Külmad kastmed. Pudrud ja teised teraviljatoidud.	►Kasutab mõõtenõusid ja kaalu ning oskab teisendada mahu- ja massiühikuid; ►Valib töövahendid ja seadmed töö eesmärgi järgi ning kasutab neid ohutusnõudeid arvestades; ►Valmistab lihtsamaid tervislikke toite, kasutades levinumaid toiduaineid ning külmja kuumtöötlemistehnikaid.

4. Lauakombed

Õppesisu	Õpitulemused
Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad loomingulised	►Katab toidukorra järgi laua, valides ning paigutades sobiva lauapesu,

võimalused. Lauapesu, -nõud ja - kaunistused. Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks.	-nõud ja - kaunistused; ►Peab kinni üldtuntud lauakommetest ning hindab laua ja toitude kujundust.

5. Kodu korrashoid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Puhastus- ja korrastustööd. Kodutööde planeerimine ja jaotamine. Töövahendid. Rõivaste pesemine käsitsi ja masinaga. Hooldusmärgid. Triikimine. Jalatsite hooldamine.	►Teeb korrastustöid, kasutades sobivaid töövahendeid; ►Planeerib rõivaste pesemist, kuivatamist ja triikimist hooldusmärkide järgi; ►Näeb kodutööde jaotamises pereliikmete heade suhete eeldust.

6. Tarbijakasvatus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tulud ja kulud pere eelarves, taskuraha. Arutelu raha kasutamise ja säästmise üle. Tarbijainfo (pakendiinfo). Teadlik ja säästlik tarbimine. Energia ja vee säästlik tarbimine. Jäätmete sortimine.	►Teab väljendite „kõlblik kuni ..." ja „parim enne ..." tähendust; ►Tunneb jäätmete hoolimatust käitlemisest tulenevaid ohte keskkonnale ning teab enda võimalusi, kuidas aidata kaasa jäätmete keskkonnasäästlikule käitlemisele;

7. Projektitöö

Lõiming

Loodusõpetus – kiutaimed, villaloomad Eestis ja mujal maailmas. Taimed lõnga värvimisel. Eestis kasvatatavad teraviljad, köögiviljad.

Matemaatika – kaalu- ja mahuühikud. Ühikute teisendamine.

Kunstiõpetus – mõisted muster, ornament, piiratud ja piiramata pind, rütm ja kordus, motiiv.

„**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" –** õmbleja elukutse

„**Tervis ja ohutus"** – värvid tekstiilitööstuses, looduslikust materjalist kangad, nende tervislikkus.

G.Projektitööd käsitöös ja kodunduses II kooliastmel

Õppesisu	**Õpitulemused**
Õpilased saavad valida kahe või enama korraga toimuva valikteema või aineprojekti vahel. Valikteemad ja projektid võivad olla nii tehnoloogiaõpetuse, käsitöö kui ka kodunduse valdkonnast. Projektitöid võib lõimida omavahel, teiste õppeainete vahel. Projektitöö valdkond moodustab iseseisva terviku, mille puhul ei eeldata õpilastelt teemaga seonduvaid varasemaid oskusi ega teadmisi	►Teadvustab end rühmatöö, projektitöö ja teiste ühistöös toimuvate tegevuste liikmena; ►osaleb aktiivselt erinevates koostöö- ja suhtlusvormides; ►leiab iseseisvalt ja/või koostöös teistega ülesannetele ning probleemidele lahendeid; ►suhtub kaaslastesse heatahtlikult ja arvestab teiste tööalaseid arvamusi; ►kujundab, esitleb ja põhjendab oma arvamust; ►väärtustab töö tegemist ning analüüsib töö kulgu

Tehnoloogiaõpetus käsitöö ja kodunduse raames II kooliastmel 5. ja 6. klass

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tehnoloogia olemus. Tehnoloogia, indiviid ja ühiskond. Materjalide liigid (puit, metall,plastid jne) ja nende omadused. Materjalidega töötamise viisid (märkimine, saagimine jne) ja töövahendid (tööriistad ja masinad). Idee ja eskiis. Toote disainimine ja valmistamine erinevatest materjalidest. Levinumad käsi- ja elektrilised tööriistad. Materjalide ühendamine. Viimistluse valik sõltuvalt materjalist ja toote kasutuskeskkonnast. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemise ajal, ohutud töövõtted.	►mõistab tehnoloogia olemust ja väärtustab tehnoloogilise kirjaoskuse vajalikkust igapäevaelus; ►tunneb põhilisi materjale, nende omadusi ning töötlemise viise; ►disainib ja valmistab lihtsaid tooteid, kasutades selleks sobivaid töövahendeid; ►tunneb põhilisi materjale, nende omadusi ning töötlemise viise; ►teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; ►väärtustab ja järgib tööprotsessis väljakujunenud käitumismaneere.

Hindamine

Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Hindamisel arvestatakse

1) loovust

2) töö organiseerimist ja kulgu

3) saavutatud tulemust.

Kasutatakse kujundavat hindamist. Hinnang antakse ka

arengule, püüdlikkusele, töökultuurile, suhtlusoskusele teiste
õpilastega.

Käsitöö ja kodundus - III kooliaste

9. klassi õpilane:
► tunneb rõõmu üksinda ja koos teistega töö tegemisest;
►arutleb töö ja tehnoloogia muutumise üle;
► teostab oma loomingulisi ideid, kasutades selleks sobivaid tehnikaid ja materjale;
►kasutab loovülesannete täitmiseks materjali kogudes nüüdisaegseid teabevahendeid ning ainekirjandust;
►tunneb ja väärtustab rahvaste kultuuripärandit;
►analüüsib enda loomingulisi ja tehnoloogiaalaseid võimeid ning teeb valikuid edasisteks õpinguteks;
►valib tervislikku toitu, koostab tasakaalustatud ja mitmekülgse menüü ning valmistab erinevaid toite;
► tuleb toime koduse majapidamise ja pere eelarvega ning käitub teadliku tarbijana.

Käsitöö ja kodundus 7. klass

Käsitöö - 7. klass

Käsitletavad valdkonnad:
Disain ja kavandamine
Rahvakunst
Töö organiseerimine
Materjalid
Tööliigid

1. **Disain ja kavandamine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tekstiilid rõivastuses ja sisekujunduses. Rõivastus kui ajastu vaimu peegeldaja – sotsiaalsed märksüsteemid.	►Valib sobivaid rõivaid, lähtudes nende materjalist, otstarbest, lõikest, stiilist ja oma figuurist; moe muutumise üle;

Moelooming. Komplektide ja kollektsioonide koostamise põhimõtted. Moe, isikupära ja proportsiooni põhimõtete arvestamine kavandades. Sobivate lisandite valik stiili kujundades. Ideekavand ja selle vormistamine. Ornamentika alused. Kompositsiooni seaduspärasuste arvestamine käsitööeset kavandades. Tekstiileseme kavandamine ja kaunistamisviisid erinevates tekstiilitehnoloogiates.	►märkab originaalseid ja leidlikke lahendusi esemete ning rõivaste disainis; ►kavandab isikupäraseid esemeid.

2. Rahvakunst

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kultuuridevahelised seosed, erinevused ja sarnasused. Mitmekultuuriline keskkond. Sümbolid ja märgid rahvakunstis. Kudumine, heegeldamine ja tikkimine eesti rahvakunstis. Rahvarõivad. Eesti etnograafiline ornament tänapäevase rõivastuse ja esemelise keskkonna kujundamisel. Teiste rahvaste etnograafia inspiratsiooniallikana.	►Tunneb peamisi eesti rahvuslikke käsitöötavasid; ►kasutab inspiratsiooniallikana etnograafilisi esemeid; ►näeb rahvaste kultuuripärandit kui väärtust.

3. Töö organiseerimine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Käsitöötehnikate ja tekstiilitööstuse areng ning seda mõjutanud tegurid ajaloos.	►Arutleb töö ja tehnoloogia muutumise üle ühiskonna arengus;

Nüüdisaegsed tehnoloogilised võimalused ning uudsed võtted rõivaste ja tarbeesemete valmistamisel. Käsitsitöö väärtustamine tarbekunsti osana või isikupärase eneseväljendusena. Õmblemise ja käsitööga seotud elukutsed ning võimalused ettevõtluseks. Töövahendite ja tehnoloogia valik sõltuvalt materjalist ja valmistatavast esemest. Töö planeerimine üksi ja rühmas töötades. Vajaliku teabe hankimine tänapäeva teabelevist, selle analüüs ja kasutamine. Elektriliste töövahenditega töötamine ja nende hooldamine kasutusjuhendi järgi. Iseseisvalt tööjuhendi järgi töötamine. Oma töö ja selle tulemuse analüüsimine ning hindamine. Töö esitlemine ja eksponeerimine. Näituse kujundamine ning virtuaalkeskkonna kasutamine oma töö eksponeerimiseks.	►otsib ülesandeid täites abi nüüdisaegsest teabelevist; ►esitleb või eksponeerib oma tööd; ►täidab iseseisvalt ja koos teistega endale võetud ülesandeid ning planeerib tööd ajaliselt; ►analüüsib enda loomingulisi ja tehnoloogiaalaseid võimeid ning teeb valikuid edasisteks õpinguteks ja hobideks.

4. Materjalid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tekstiilkiudained. Keemilised kiud. Tehiskiudude ja sünteetiliste kiudude saamine ning omadused. Tänapäeva käsitöömaterjalid. Mitmesuguste materjalide kooskasutamise võimaluste leidmine.	►Kirjeldab keemiliste kiudainete põhiomadusi, kasutamist ja hooldamist; ►võrdleb materjalide valikul nende mõju tervisele; ►kombineerib oma töös erinevaid materjale.

5. Tööliigid

Õppesisu	Õpitulemused
Tikkimine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Rahvuslik tikand. Pilutikand. **Õmblemine.** Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös. Õmblemine käsitsi ja õmblusmasinaga. Õmblusmasina niiditamine. Lihtõmblus. Palistused. Äärestamine. Õmblusvarud. Õmblustöö viimistlemine. **Kudumine.** Töövahendid ja sobivad materjalid. Silmuste loomine. Parem- ja pahempidine silmus. Ääresilmused. Kudumi lõpetamine. Lihtsa koekirja lugemine. Mitme värviga kudumine. Kudumi viimistlemine ja hooldamine. **Heegeldamine.** Töövahendid ja sobivad materjalid. Põhisilmuste heegeldamine. Edasi-tagasi heegeldamine. Heegelkirjade ülesmärkimise viisid. Skeemi järgi heegeldamine. Äärepits.	►Kasutab tekstiileset kaunistades erinevaid tikkimispisteid; ►traageldab ning õmbleb lihtõmblust, kahekordset õmblust lõikab välja ja õmbleb valmis lihtsamaeseme; ►mõistab täpsuse vajalikkust õmblemisel ning järgib seda oma töös; ►heegeldab ja koob põhisilmuseid ning tunneb mustrite ülesmärkimise viise ja tingmärke; heegeldab ja koob lihtsa skeemi järgi. ►vildib tarbeeseme

Kodundus - 7. klass

Käsitletavad valdkonnad:

Toit ja toitumine
Töö organiseerimine
Toidu valmistamine
Etikett
Kodu korrashoid
Tarbijakasvatus
Projektiõpe III kooliaste

1. **Toit ja toitumine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Makro- ja mikrotoitained, nende vajalikkus ning allikad. Lisaained toiduainetes. Toiduainete toitainelise koostise hinnang. Mitmekülgse ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine lähtuvalt toitumissoovitustest. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad. Toitumisteave meedias – analüüs ja hinnangud. Toiduallergia ja toidutalumatus. Taimetoitluse ja dieetide mõju organismile. Toitumishäired. Eestlaste toit läbi aegade. Eri rahvaste toitumistraditsioonid ja toiduvalikut mõjutavad tegurid (asukoht, usk jm). Toiduainete muutused kuumtöötlemisel, toitainete kadu. Mikroorganismid toidus. Toiduainete riknemise põhjused. Hügieeninõuded toiduainete säilitamise korral. Toidu kaudu levivad haigused. Toiduainete säilitamine ja konservimine.	►Teab mitmekülgse toiduvaliku tähtsust oma tervisele ning põhiliste makro- ja mikrotoitainete vajalikkust ja allikaid; ►analüüsib toiduainete toiteväärtust, hindab nende kvaliteeti, tunneb toidu erinevaid säilitusviise ning riknemisega seotud riskitegureid; ►analüüsib menüü tervislikkust ning koostab tasakaalustatud ja mitmekülgse menüü; ►teab toidu valmistamisel toimuvaid muutusi ning oskab neid teadmisi rakendada; ►võrdleb erinevate maade rahvustoite ja teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid.

2. Töö organiseerimine

Õppesisu	Õpitulemused
Meeskonna juhtimine. Suurema projekti korraldamine alates menüü koostamisest, kalkulatsioonist ja praktilise töö organiseerimisest kuni tulemuse analüüsimiseni. Toiduga seonduvad ametid.	►Arvestab rühmaülesandeid täites kaasõpilaste arvamusi ja hinnanguid; ►kasutab menüüd koostades ainekirjandust ja teabeallikaid; ►kalkuleerib toidu maksumust; hindab enda huve ja sobivust toiduga seotud elukutseteks või hobideks.

3. Toidu valmistamine

Õppesisu	Õpitulemused
Nüüdisaegsed köögiseadmed, nende kasutamine ja hooldus. Kuumtöötlemise viisid. Maitseained ja roogade maitsestamine. Supid. Liha jaotustükid ja lihatoidud. Kalaroad. Soojad kastmed. Kergitusained ja tainatooted. Vormiroad ja vokitoidud. Kuumtöödeldud järelroad. Rahvustoidud.	►Teab toiduainete kuumtöötlemise ise; tunneb peamisi maitseaineid ja roogade maitsestamise võimalusi; ►valmistab retsepti kasutades erinevaid kuumi ja külmi roogi; ►küpsetab tainatooteid ja võrdleb erinevaid kergitusaineid.

4. Etikett

Õppesisu	Õpitulemused
Koosviibimiste korraldamine. Kutsed ja kingitused. Ideede ja võimaluste leidmine erinevate peolaudade kujundamiseks. Peolaua menüü koostamine. Rõivastus ja käitumine vastuvõttudel, koduses peolauas, kohvikus ning restoranis.	►Koostab lähtuvalt ürituse sisust menüü ning kujundab ja katab laua; ►kujundab kutse ja leiab loomingulisi võimalusi kingituse pakkimiseks; ►rõivastub ja käitub ürituse iseloomu kohaselt; mõistab lauakommete

	tähtsust meeldiva suhtluskeskkonna loomisel.

5. Kodu korrashoid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Erinevad stiilid sisekujunduses. Toataimede hooldamine. Kodumasinad. Olmekeemia. Puhastusvahendid, nende omadused ja ohutus. Suurpuhastus.	►Arutleb ja leiab seoseid kodu sisekujunduse ning seal elavate inimeste vahel; ►tunneb erinevaid kodumasinaid, oskab võrrelda nende erinevaid parameetreid ja käsitseda neid kasutusjuhendi järgi; ►tunneb põhilisi korrastustöid ja –tehnikaid ning oskab materjali omaduste ja määrdumise järgi leida sobiva puhastusvahendi ning - viisi; ►teab puhastusainete pH-taseme ja otstarbe seoseid.

6. Tarbijakasvatus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tarbija õigused ja kohustused. Märgistused toodetel. Ostuotsustuste mõjutamine, reklaami mõju.Teadlik ja säästlik majandamine. Leibkonna eelarve, tulude ja kulude tasakaal. Laenud. Kokkuhoiuvõimalused ja kulude analüüs. Kulude planeerimine erijuhtudeks (peod, tähtpäevad jm).	►Tunneb tarbija õigusi ning kohustusi; ►analüüsib reklaamide mõju ostmisele; ►oskab koostada leibkonna eelarvet; ►planeerib majanduskulusid eelarve järgi.

7. Projektiõpe

Lõiming

Bioloogia – mikroorganismid toidus

Ajalugu – vanad eesti rahvakombed, tavad, rahvustoidud, rahva-kalendri tähtpäevad, rahvuslik käsitöö

Kunstiõpetus – muster, motiiv, ribaornament

„**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine"**

„**Tervis ja ohutus"** – sünteetilised materjalid, nende mõju tervisele. Toidu riknemisega seotud riskitegurid. Toidu kaudu levivad haigused. Tervislike toitude valmistamine. Ohutus köögiseadmete kasutamisel.

„Kultuuriline identiteet" – tutvumine Eesti esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega, rahvuslikud elemendid esemete disainimisel

Käsitöö ja kodundus 8. klass

Käsitöö - 8. klass

Kavandamine
Töö kulg
Rahvakunst
Materjalid
Tööliigid

1. **Kavandamine, disain**

Õppesisu	Õpitulemused
Tekstiilid rõivastuses ja sisekujunduses. Rõivastus kui ajastu vaimu peegeldaja – sotsiaalsed märksüsteemid. Moelooming. Komplektide ja kollektsioonide koostamise põhimõtted. Moe, isikupära ja proportsiooni põhimõtete arvestamine kavandades. Sobivate lisandite valik stiili kujundades. Ideekavand ja selle vormistamine. Ornamentika alused. Kompositsiooni seaduspärasuste arvestamine käsitööeset kavandades. Tekstiileseme kavandamine ja kaunistamisviisid erinevates tekstiilitehnoloogiates.	►Valib sobivaid rõivaid, lähtudes nende materjalist, otstarbest, lõikest, stiilist ja oma figuurist; ►arutleb moe muutumise üle; ►märkab originaalseid ja leidlikke lahendusi esemete ning rõivaste disainis; ► kavandab isikupäraseid rõivaid

2. Töö kulg

Õppesisu	Õpitulemused
Käsitöötehnikate ja tekstiilitööstuse areng ning seda mõjutanud tegurid ajaloos. Nüüdisaegsed tehnoloogilised võimalused ning uudsed võtted rõivaste ja tarbeesemete valmistamisel. Käsitsitöö väärtustamine tarbekunsti osana või isikupärase eneseväljendusena. Õmblemise ja käsitööga seotud elukutsed ning võimalused ettevõtluseks. Töövahendite ja tehnoloogia valik sõltuvalt materjalist ja valmistatavast esemest. Töö planeerimine üksi ja rühmas töötades. Vajaliku teabe hankimine tänapäeva teabelevist, selle analüüs ja kasutamine. Elektriliste töövahenditega töötamine ja nende hooldamine kasutusjuhendi järgi. Iseseisvalt tööjuhendi järgi	►Arutleb töö ja tehnoloogia muutumise üle ühiskonna arengus; otsib ülesandeid täites abi nüüdisaegsest teabelevist; ►esitleb või eksponeerib oma tööd; ►täidab iseseisvalt ja koos teistega endale võetud ülesandeid ning planeerib tööd ajaliselt; ►analüüsib enda loomingulisi ja tehnoloogiaalaseid võimeid ning teeb valikuid edasisteks õpinguteks ja hobideks.

töötamine. Oma töö ja selle tulemuse analüüsimine ning hindamine. Töö esitlemine ja eksponeerimine. Näituse kujundamine ning virtuaalkeskkonna kasutamine oma töö eksponeerimiseks.	

3. Rahvakunst

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kultuuridevahelised seosed, erinevused ja sarnasused. Mitmekultuuriline keskkond. Sümbolid ja märgid rahvakunstis. Kudumine, heegeldamine ja tikkimine eesti rahvakunstis. Rahvarõivad. Eesti etnograafiline ornament tänapäevase rõivastuse ja esemelise keskkonna kujundamisel. Teiste rahvaste etnograafia inspiratsiooniallikana	►Tunneb peamisi eesti rahvuslikke käsitöötavasid; ►kasutab inspiratsiooniallikana etnograafilisi esemeid; ►näeb rahvaste kultuuripärandit kui väärtust.

4. Materjalid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tekstiilkiudained. Keemilised kiud. Tehiskiudude ja sünteetiliste kiudude saamine ning omadused. Tänapäeva käsitöömaterjalid. Mitmesuguste materjalide kooskasutamise võimaluste leidmine.	►Kirjeldab keemiliste kiudainete põhiomadusi, kasutamist ja hooldamist; ►võrdleb materjalide valikul nende mõju tervisele; ►kombineerib oma töös erinevaid materjale.

5. Tööliigid

Õppesisu	**Õpitulemused**

Tikkimine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Rahvuslik tikand. Valgetikand. Rišeljöö. **Õmblemine.** Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös. Õmblemine käsitsi ja õmblusmasinaga. Õmblusmasina niiditamine. Lihtõmblus. Palistused. Äärestamine. Õmblusvarud. Õmblustöö viimistlemine. **Kudumine.** Töövahendid ja sobivad materjalid. Silmuste loomine. Parem- ja pahempidine silmus. Ääresilmused. Kudumi lõpetamine. Lihtsa koekirja lugemine. Koemustrid. Kudumi viimistlemine ja hooldamine. **Heegeldamine.** Töövahendid ja sobivad materjalid. Põhisilmuste heegeldamine. Edasi-tagasi heegeldamine. Heegelkirjade ülesmärkimise viisid. Skeemi järgi heegeldamine. Fileeheegeldus. Rahvuslik pits. **Viltimine** märg- ja kuivviltimine	►Kasutab tekstiileset kaunistades erinevaid tikkimispisteid; ►traageldab ning õmbleb kahekordset õmblust lõikab välja ja õmbleb valmis lihtsama eseme; ►mõistab täpsuse vajalikkust õmblemisel ning järgib seda oma töös; ►heegeldab ja koob põhisilmuseid ning tunneb mustrite ülesmärkimise viise ja tingmärke; ►heegeldab ja koob lihtsa skeemi järgi. ►vildib reljeefse seinapildi

Kodundus - 8. klass

Toit ja toitumine
Töö organiseerimine
Toidu valmistamine
Etikett
Kodu korrashoid
Tarbijakasvatus
Projektiõpe III kooliaste

1. **Toit ja toitumine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Makro- ja mikrotoitained, nende vajalikkus ning allikad. Lisaained toiduainetes. Toiduainete toitainelise koostise hinnang. Mitmekülgse ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine lähtuvalt toitumissoovitustest. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad. Toitumisteave meedias – analüüs ja hinnangud. Toiduallergia ja toidutalumatus. Taimetoitluse ja dieetide mõju organismile. Toitumishäired. Eestlaste toit läbi aegade. Eri rahvaste toitumistraditsioonid ja toiduvalikut mõjutavad tegurid (asukoht, usk jm). Toiduainete muutused kuumtöötlemisel, toitainete kadu. Mikroorganismid toidus. Toiduainete riknemise põhjused. Hügieeninõuded toiduainete säilitamise korral. Toidu kaudu levivad haigused. Toiduainete säilitamine ja konservimine.	►Teab mitmekülgse toiduvaliku tähtsust oma tervisele ning põhiliste makro- ja mikrotoitainete vajalikkust ja allikaid; ►analüüsib toiduainete toiteväärtust, hindab nende kvaliteeti, tunneb toidu erinevaid säilitusviise ning riknemisega seotud riskitegureid; ►analüüsib menüü tervislikkust ning koostab tasakaalustatud ja mitmekülgse menüü; ►teab toidu valmistamisel toimuvaid muutusi ning oskab neid teadmisi rakendada; ►võrdleb erinevate maade rahvustoite ja teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid.

2. **Töö organiseerimine**

Õppesisu	Õpitulemused
Meeskonna juhtimine. Suurema projekti korraldamine alates menüü koostamisest, kalkulatsioonist ja praktilise töö organiseerimisest kuni tulemuse analüüsimiseni. Toiduga seonduvad ametid.	►Arvestab rühmaülesandeid täites kaasõpilaste arvamusi ja hinnanguid; ►kasutab menüüd koostades ainekirjandust ja teabeallikaid; ►kalkuleerib toidu maksumust; ►hindab enda huve ja sobivust toiduga seotud elukutseteks või hobideks.

3. Toidu valmistamine

Õppesisu	Õpitulemused
Nüüdisaegsed köögiseadmed, nende kasutamine ja hooldus. Kuumtöötlemise viisid. Maitseained ja roogade maitsestamine. Supid. Liha jaotustükid ja lihatoidud. Kalaroad. Soojad kastmed. Kergitusained ja tainatooted. Vormiroad ja vokitoidud. Kuumtöödeldud järelroad. Rahvustoidud.	►Teab toiduainete kuumtöötlemise ise; tunneb peamisi maitseaineid ja roogade maitsestamise võimalusi; ►valmistab retsepti kasutades erinevaid kuumi ja külmi roogi; ►küpsetab tainatooteid ja võrdleb erinevaid kergitusaineid.

4. Etikett

Õppesisu	Õpitulemused
Koosviibimiste korraldamine. Kutsed ja kingitused. Ideede ja võimaluste leidmine erinevate peolaudade kujundamiseks. Peolaua menüü koostamine.	►Koostab lähtuvalt ürituse sisust menüü ning kujundab ja katab laua; ►kujundab kutse ja leiab loomingulisi võimalusi kingituse pakkimiseks;

Rõivastus ja käitumine vastuvõttudel, koduses peolauas, kohvikus ning restoranis.	►rõivastub ja käitub ürituse iseloomu kohaselt; ►mõistab lauakommete tähtsust meeldiva suhtluskeskkonna loomisel.

5. Kodu korrashoid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Erinevad stiilid sisekujunduses. Toataimedehooldamine. Kodumasinad. Olmekeemia. Puhastusvahendid, nende omadused ja ohutus. Suurpuhastus.	►Arutleb ja leiab seoseid kodu sisekujunduse ning seal elavate inimeste vahel; ►tunneb erinevaid kodumasinaid, oskab võrrelda nende erinevaid parameetreid ja käsitseda neid kasutusjuhendi järgi; ►tunneb põhilisi korrastustöid ja -tehnikaid ning oskab materjali omaduste ja määrdumise järgi leida sobiva puhastusvahendi ning -viisi; ►teab puhastusainete pH-taseme ja otstarbe seoseid.

6. Tarbijakasvatus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tarbija õigused ja kohustused. Märgistused toodetel. Ostuotsustuste mõjutamine, reklaami mõju. Teadlik ja säästlik majandamine. Leibkonna eelarve, tulude ja kulude tasakaal. Laenud. Kokkuhoiuvõimalused ja kulude analüüs. Kulude planeerimine erijuhtudeks (peod,tähtpäevad jm).	►Tunneb tarbija õigusi ning kohustusi; ►analüüsib reklaamide mõju ostmisele; ►oskab koostada leibkonna eelarvet; ►planeerib majanduskulusid eelarve järgi.

Projektiõpe III kooliaste

Lõiming

Keemia – puhastusvahendid ja muu kodukeemia. Happed ja leelised. Mürgised ained. Kuumtöötlemisel tekkivad muutused toiduainetes.

Geograafia – erinevad riigid, sealne kliima ja taimestik-loomastik, sealsed toitumistavad

Bioloogia – välismaised puu- ja köögiviljad.

Arvutiõpetus – pildifailide salvestamine arvutis, töötlemine, teksti lisamine, üleslaadimine ja saatmine virtuaalkeskkonnas.

„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" – õmbleja elukutse, koka, toitlustustöötaja elukutse

„Tervis ja ohutus" – ohutus elektriliste kodumasinate kasutamisel.

„Keskkond ja jätkusuutlik areng" – jäätmete sorteerimine, keskkonnaohtlikud olmejäätmed ja kodukeemia, materjalide säästlik kasutamine, taaskasutus, energia ja vee kokkuhoid.

„Tehnoloogia ja innovatsioon" – virtuaalnäituse koostamine.

„Väärtused ja kõlblus" – üksteisega arvestamine rühmas töötamisel, eriarvamuste lahendamine, organiseerimine, liidrid, vastutajad, meeskond.

„Kultuuriline identiteet" – tutvumine teiste rahvuste esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega

Käsitöö ja kodundus - 9. klass

Käsitöö - 9. klass

Käsitletavad valdkonnad:

Kavandamine
Töö kulg
Rahvakunst
Materjalid
Tööliigid

1. **Kavandamine, disain**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tekstiilid rõivastuses ja sisekujunduses. Rõivastus kui ajastu vaimu peegeldaja – sotsiaalsed märksüsteemid. Moelooming. Komplektide ja kollektsioonide koostamise põhimõtted. Moe, isikupära ja proportsiooni põhimõtete arvestamine kavandades. Sobivate lisandite valik stiili kujundades. Ideekavand ja selle vormistamine. Ornamentika alused. Kompositsiooni seaduspärasuste arvestamine käsitööeset kavandades. Tekstiileseme kavandamine ja kaunistamisviisid erinevates tekstiilitehnoloogiates.	►Valib sobivaid rõivaid, lähtudes nende materjalist, otstarbest, lõikest, stiilist ja oma figuurist; ►arutleb moe muutumise üle; ►märkab originaalseid ja leidlikke lahendusi esemete ning rõivaste disainis; ►kavandab isikupäraseid esemeid.

2. **Töö kulg**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Käsitöötehnikate ja tekstiilitööstuse areng ning seda mõjutanud tegurid ajaloos. Nüüdisaegsed tehnoloogilised võimalused ning uudsed võtted rõivaste ja tarbeesemete valmistamisel. Käsitsitöö väärtustamine tarbekunsti osana või isikupärase eneseväljendusena. Õmblemise ja käsitööga seotud elukutsed ning võimalused ettevõtluseks. Töövahendite ja tehnoloogia valik sõltuvalt materjalist ja	►Arutleb töö ja tehnoloogia muutumise üle ühiskonna arengus; ►otsib ülesandeid täites abi nüüdisaegsest teabelevist; ►esitleb või eksponeerib oma tööd; täidab iseseisvalt ja koos teistega endale võetud ülesandeid ning planeerib tööd

valmistatavast esemest. Töö planeerimine üksi ja rühmas töötades. Vajaliku teabe hankimine tänapäeva teabelevist, selle analüüs ja kasutamine. Elektriliste töövahenditega töötamine ja nende hooldamine kasutusjuhendi järgi. Iseseisvalt tööjuhendi järgi töötamine. Oma töö ja selle tulemuse analüüsimine ning hindamine. Töö esitlemine ja eksponeerimine. Näituse kujundamine ning virtuaalkeskkonna kasutamine oma töö eksponeerimiseks.	ajaliselt; ► analüüsib enda loomingulisi ja tehnoloogiaalaseid võimeid ning teeb valikuid edasisteks õpinguteks ja hobideks.

3. Rahvakunst

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kultuuridevahelised seosed, erinevused ja sarnasused. Mitmekultuuriline keskkond. Sümbolid ja märgid rahvakunstis. Kudumine, heegeldamine ja tikkimine eesti rahvakunstis. Rahvarõivad. Eesti etnograafiline ornament tänapäevase rõivastuse ja esemelise keskkonna kujundamisel. Teiste rahvaste etnograafia inspiratsiooniallikana.	►Tunneb peamisi eesti rahvuslikke käsitöötavasid; ►kasutab inspiratsiooniallikana etnograafilisi esemeid; ►näeb rahvaste kultuuripärandit kui väärtust.

4. Materjalid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tekstiilkiudained. Keemilised kiud. Tehiskiudude ja sünteetiliste kiudude saamine ning omadused. Tänapäeva käsitöömaterjalid. Mitmesuguste materjalide kooskasutamise võimaluste leidmine.	►Kirjeldab keemiliste kiudainete põhiomadusi, kasutamist ja hooldamist; ►võrdleb materjalide valikul nende mõju tervisele;

	►kombineerib oma töös erinevaid materjale.

5. **Tööliigid**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Savitöö. Klaasimaal	►Tutvub savitöö ja klaasimaali protsessi eripäraga.

Kodundus - 9. klass

Käsitletavad valdkonnad:

Toit ja toitumine
Töö organiseerimine
Toidu valmistamine
Etikett
Kodu korrashoid
Tarbijakasvatus
Projektiõpe III kooliaste

1. **Toit ja toitumine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Eestlaste toit läbi aegade. Eri rahvaste toitumistraditsioonid ja toiduvalikut mõjutavad tegurid (asukoht, usk jm).	►võrdleb erinevate maade rahvustoite ja teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid.

2. **Töö organiseerimine**

Õppesisu	**Õpitulemused**

Meeskonna juhtimine. Suurema projekti korraldamine alates menüü koostamisest, kalkulatsioonist ja praktilise töö organiseerimisest kuni tulemuse analüüsimiseni. Toiduga seonduvad ametid.	►arvestab rühmaülesandeid täites kaasõpilaste arvamusi ja hinnanguid; ►kasutab menüüd koostades ainekirjandust ja teabeallikaid ►kalkuleerib toidu maksumust; ► hindab enda huve ja sobivust toiduga seotud elukutseteks või hobideks.

3. Toidu valmistamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kuumtöötlemise viisid. Maitseained ja roogade maitsestamine. Rahvustoidud.	►teab toiduainete kuumtöötlemise viise; ►tunneb peamisi maitseaineid ja roogade maitsestamise võimalusi; ►valmistab retsepti kasutades erinevaid kuumi ja külmi roogi;

4. Etikett

Õppesisu	**Õpitulemused**
Käitumine vastuvõttudel, koduses peolauas, kohvikus ning restoranis.	►mõistab lauakommete tähtsust meeldiva suhtluskeskkonna loomisel.

5. Kodu korrashoid

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kodu koristamise põhialused, puhastuse põhimõtted, kuiv- ja	►Oskab puhastada erinevaid pindasid

märgpuhastus, erinevad pinnad, tekstuurid	

6. Tarbijakasvatus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Toidu kvaliteedimärk, kvaliteedikategooriad; öko-, mahetoit.	►Teab ja eristab poes kvaliteedimärgiga toiduainet teistest. ►Teab, mis erinevus on tava- ja mahetoidul.

Lõiming

Inimeseõpetus – toiduallergiad, toidutalumatus, toitumishäired

Kunstiõpetus – ideekavand, idee arendamine, kavandi vormistamise nõuded, kompositsiooni seaduspärasused, disaini mõiste ja stiili mõiste.

„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" – moekunstniku, disaineri elukutse

„Väärtused ja kõlblus" – lauakombed, kingituste tegemine, käitumine vastuvõttudel ja muudes avalikes kohtades.

„Tehnoloogia ja innovatsioon" – tervise- ja toitumisteemalised virtuaalsed keskkonnad

„Teabekeskkond" - käsitööblogid

Projektiõpe III kooliaste

Õppesisu	**Õpitulemused**
Õpilased saavad valida kahe või enama korraga toimuva valikteema või aineprojekti vahel. Valikteemad ja projektid võivad olla	►Teadvustab end rühmatöö, projektitöö ja teiste ühistöös toimuvate tegevuste liikmena;

nii tehnoloogiaõpetuse, käsitöö kui ka kodunduse valdkonnast. Projektitöid võib lõimida omavahel, teiste õppeainete vahel. Projektitööd valitakse, pidades silmas kohalikke traditsioone, uudseid ja tavapäraseid töötlemisviise ning teatud teema süvitsi käsitlemise huvi. Projektitöö valdkond moodustab iseseisva terviku, mille puhul ei eeldataõpilastelt teemaga seonduvaid varasemaid oskusi ega teadmisi	►osaleb aktiivselt erinevates koostöö- ja suhtlusvormides; ►leiab iseseisvalt ja/või koostöös teistega ülesannetele ning probleemidele lahendeid; ►suhtub kaaslastesse heatahtlikult ja arvestab teiste tööalaseid arvamusi; ►kujundab, esitleb ja põhjendab oma arvamust; ►väärtustab töö tegemist ning analüüsib töö kulgu

Hindamine

Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kasutatakse kujundavat hindamist.

Õppeülesande lahendamisel arvestatakse:

1) kavandamist ja planeerimist (originaalsust, iseseisvust, oskust põhjendada tehtud valikuid);

2) tööprotsessi, eseme valmistamist (materjalide ja töövahendite kasutamise oskust, omandatud teadmiste rakendamist praktikas, tööohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimist, iseseisvust, koostööoskust);

3) töö tulemust (kavandatu õnnestumist, viimistlust ja kvaliteeti, õigeaegset valmimist, esitlemise oskust);

4) õpilase arengut, püüdlikkust, kodukorra täitmist.

Tehnoloogiaõpetus käsitöö ja kodunduse raames III kooliastmel

Õppesisu	**Õppetulemused**

Tehnoloogia analüüsimine: positiivsed ja negatiivsed mõjud. Eetilised tõekspidamised tehnoloogia rakendamisel. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia. Materjalide ja nende töötlemise teabe hankimine kirjandusest ja internetist. Töömaailm. Leiutamine ja uuenduslikkus, probleemsete ülesannete lahendamine. Võimaluse korral toodete disainimine arvutiga. Käsi- ja elektrilised tööriistad. Nüüdisaegsed võimalused materjalide töötlemisel ja detailide ühendamisel tooteks. Kodused korrastus- ja remonditööd. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemises, ohutud töövõtted.	►väärtustab tehnoloogia eetilisust ning tarbib ressursse keskkonda säästvalt ja jätkusuutlikult; ► kasutab ülesannet lahendades ainekirjandust ja teabeallikaid; ►valib toote valmistamiseks sobivaidmaterjale, töövahendeid ning töötlemisviise; ►õpib leidma tehnilise lahenduse kodustele korrastus- ja remonditöödele; ► teab töömaailma tänapäevaseid toimimise viise; ► valmistab omanäolisi tooteid, kasutades erinevaid töötlemisvõimalusi; ►esitleb ja analüüsib tehtud tööd; ► teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

2.6.3. Tehnoloogiaõpetus

Õppe- ja kasvatuseesmärgid tehnoloogiaõpetuses
Tehnoloogiaõpetusega taotletakse, et õpilane:
►väärtustab kultuuripärimust ja toimetulekut mitmekultuurilises maailmas;
►omandab globaalse vaate, analüüsimis- ja sünteesioskuse ning tervikliku maailmapildi;
►omandab tehnoloogilise kirjaoskuse, sh arendab tehnoloogiaalaseid teadmisi ja oskusi ning tunneb rahulolu praktilisest eneseteostusest;
►oskab seostada inimest ja teda ümbritsevat ning analüüsida tehnoloogia mõjusid keskkonnale;
►lahendab loovalt ülesandeid, valdab ideede kujustamise oskust ja leidlikkust toodete loomisel;
►arvestab eetilisi, esteetilisi ja jätkusuutlikke tõekspidamisi;

►valdab otsingujulgust, ettevõtlikkust, sõbralikkust ja koostööoskust ning töötahet;
►omandab teadmisi ja oskusi, käsitsedes erinevaid materjale, töövahendeid ja töötlemisviise;
►suudab loovalt rakendada teoreetilisi teadmisi praktiliste ülesannete lahendamisel;
► järgib tööprotsessis ohutuid ja ergonoomilisi töövõtteid ning kõlbelisi käitumisnorme;
► lähtub toitu valides ja valmistades tervisliku toitumise põhimõtetest;
► tunnetab oma võimeid ja oskab teha otsuseid edasisel kutsevalikul.

Üldalused

Õppeaine kirjeldus

II ja III kooliastmes koosneb õpetuse sisu viiest läbivast õppeosast ühe kooliastme piires: tehnoloogia igapäevaelus; disain ja joonestamine; materjalid ja nende töötlemine; kodundus (korraldatakse õpperühmade vahetusena); projektitööd. Õppesisu on esitatud kooliastmeti.

Õppeosad sisaldavad üldaluseid ja vajalikku alusteavet, mida on tarvis omandada vajalike ülesannete lahendamiseks või toodete valmistamiseks. Õppetundides lõimib aineõpetaja õppesisu praktilise tegevusega (puidutöö, metallitöö, elektroonika jms). Õppesisu ja/või järjestust võib kooliastmeti muuta või õpitut järgmises kooliastmes sügavamalt käsitleda. Õppeaine osade järjestuse õppeaastas planeerib ja korraldab aineõpetaja koostöös käsitöö ja kodunduse õpetajaga. Õppeaine mitmekülgsuse huvides vahetatakse käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpperühmi.

Õppeaine vahendusel omandavad õpilased mitmekülgse ettevalmistuse, mis loob võimaluse analüüsida, kohandada ning arendada praktilist ja mõttetegevust kvalitatiivselt uuel tasandil ning aidata õpilasi edasisel kutsevalikul. Õppes pööratakse olulist rõhku õpilaste mõtestatud loovale uuendustegevusele, kus õpilane saab koos avastamisrõõmuga kogeda valitud toote loomist. Õpilased teevad huvitavaid ja fantaasiaküllaseid rakenduslikku laadi loomingulisi ülesandeid, sh ülesande või toote planeerimist, disaini ja valmistamist ning töö enesehindamist ja esitlemist. Tuuakse esile seosed ja rakenduslikud väljundid õppeainete ning eluvaldkondade vahel, nii tekib õpilasel terviklik mõistmine ülesandest või tootest.

Oluline on, et õpilane mõistaks tehnoloogia toimimist ning saaks ise osaleda õpilasepärase tehnoloogia loomises. Eelnimetatu toimub õpilaste ealisest arengutasemest lähtuvalt ja neile arusaadavalt. Seejuures arvestatakse õpilaste erinevaid võimeid ja huve ning toetatakse nende omaalgatust ja õpimotivatsiooni. Õppeaines rõhutatakse leiutajameelse tegevuse olulisust ning kujundatakse noorte tööalaseid käitumis- ja väärtushoiakuid. Taotluseks on keskkonnasäästlikkuse ja kohalike traditsioonide väärtustamine ning eetiliste tõekspidamiste omandamine.

Õppesisu jaotus tundide lõikes klassiti tehnoloogiaõpetuse õpetamisel

Klass	Tehnoloogiaõpetuse teemad	Kodunduse teemad	Projektitöö	Kokku
4.klass	27	-	8	**35**

5.klass	46	8	16	**70**
6.klass	46	8	16	**70**
II kooliaste kokku	**119**	**16**	**40**	**175**
7.klass	46	8	16	**70**
8.klass	46	8	16	**70**
9. klass	19	-	16	**35**
III kooliaste kokku	**111**	**16**	**48**	**175**

Tehnoloogiaõpetus - II kooliaste

II kooliastme õpitulemused tehnoloogiaõpetuses
6. klassi õpilane:
►mõistab ja selgitab tehnoloogia olemust ning väärtustab tehnoloogilise kirjaoskuse vajalikkust igapäevaelus;
► iseloomustab kodus, olmes, harrastustes ja paikkonnas kasutatavaid lihtsaid tehnoloogilisi süsteeme ja protsesse ning ressursse;
►planeerib tööd ja lahendab sellega seotud ülesandeid;
► joonestab joonist ja disainib lihtsaid tooteid;
►tunneb põhilisi materjale ja nende omadusi ning kasutab neid töös otstarbekalt;
►teab põhilisi töövahendeid ja töötlemisviise ning oskab neid töös kasutada;
►valmistab lihtsaid tooteid (nt mänguasi, paat, liikuv auto jne);
►esitleb ideed, joonist või toodet;
►teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid;
►väärtustab ning järgib väljakujunenud tööalaseid väärtus- ja käitumishoiakuid;
► tunneb põhilisi toiduaineid ja nende omadusi ning valmistab lihtsamaid toite.

Töö- ja tehnoloogiaõpetus 4. klass

Käsitletavad teemad:
Üldtehnilised teadmised
Tehniline kirjaoskus
Materjaliõpetus
Materjalide töötlemise tehnoloogia
Tehnoloogiaõpetus
Projektitöö

1. **Üldtehnilised teadmised**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tehnika ja tehnoloogia mõisted. Tehnika tähtsus inimkonna arenguloos. Ratas kui inimkonna pöördeline leiutis. Vesiratas ja tuuleveski. Jalgratas ja selle arengulugu. Juhised õppetöökojas töötamiseks. Ohutustehnika. Tööriistad ja nende kasutamine.	►Teab põhilisi tehnika ja tehnoloogia mõisteid. ►Mõistab tehnika tähtsust inimkonna arenguloos. ►Teab ratta ajalugu. ►Teab kuidas töötavad erinevad rattad. ►Oskab õppetöökojas käituda ja tunneb seal töötamise reegleid ja ohutustehnikat. ►Tunneb erinevaid tööriistu ja teab kus neid kasutatakse.

2. **Tehniline kirjaoskus**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Ruumiliste esemete tasapinnal kujutamise võimalused. Kavandid	►Oskab eset ruumilist eset tasapinnal kujutada. ►Suudab ise valmistada töö kavandeid.

3. Materjaliõpetus

Õppesisu	Õpitulemused
Looduslikud ja tehismaterjalid. Tarbeesemete, masinate ja ehitiste juures kasutatavad materjalid.	►Tunneb looduslikke ja tehismaterjale. ►Oskab materjale määratleda. ►Tunneb puitmaterjale. ►Tunneb erinevaid saematerjale. ►Teab millised on vineeri liigid ja kuidas vineeri valmistatakse. ►Tunneb erinevaid traadi liike. ►Teab kuidas traati valmistatakse

4. Materjalide töötlemise tehnoloogia

Õppesisu	Õpitulemused
Puidutööd. Saed ja saagimine.Vineeri saagimine. Mõõtmine märkimine. Puitliited: naelutamine ja liimimine. Puitpindade kaunistamine. Viimistlemine. Lakkimine. Värvimine. Metallitööd. Traat ja selle omadused. Traadi saamine, kasutus ja erinevad traaditüübid. Traadi õgvendamine. Erinevast materjalist haamrid. Lihvpaber ja selle kasutamine.	►Teab erinevaid sae liike ja oskab neid kasutada. ►Teab märkimise ja mõõtmise vahendeid ja oskab neid kasutada. ►Tunneb puidu liiteid. ►Oskab puitu naelutada ja liimida. ►Teab puitpindade kaunistamise võimalusi. ►Viimistlus vahendeid. Viil ja lihvpaber. ►Oskab lakkida ja värvida.

Traadi töötlemiseks vajalikud tangid (ümartangid, lapiktangid, lõiketangid). Tööjuhis ja selle lugemine. Mõõtkava ja mõõtmine. Mõõtevahendid. Märkimine ja märkevahendid. Tööetapid. Viimistlemine.	►Teeb vahet metallil ja mittemetallil ning oskab eristada silma järgi erinevaid metalle. ►Teab mis on traat ning kuidas seda saadakse. ►Oskab loetleda eluvaldkondi, kus traatikasutatakse. ►Tunneb lihtsamaid traadi töötlemiseks vajalikke tööriistu ja oskab neid sihipäraselt kasutada. ►Oskab lugeda etteantud töökavandit ►Oskab planeerida tööetappe. ►Tunneb mõõtmis- ja märkimisvahendeid ning oskab teosta mõõtmisi. ►Teab, mis on viimistlemine.

5. Tehnoloogiaõpetus

Õppesisu	**Õpitulemused**
Vineeri saagimine. Viimistlemine. Lakkimine. Värvimine. Mõõtmine märkimine.	►Oskab kasutada vineerisaagi ►Teab märkimise ja mõõtmise vahendeid ja oskab neid kasutada. ►Viimistlus vahendeid. Viil ja lihvpaber. ►Oskab lakkida ja värvida.

6. Projektitöö

Õppesisu	Õpitulemused
Liikuva rattamudeli valmistamine. Ettekande koostamine ratta ja töökäigu kohta.	►Õpilased suudavad meeskonnas planeerida, kavandada ja ellu viia oma ideid. ►Suudavad oma tööd analüüsida. Suudavad oma tööd teistele esitada. ►Korraldada ratta võistlus.

Lõiming teiste õppeainetega ja läbivate teemadega

matemaatika-mõõtmine, mõõtühikud, mõõtmisvahendid **loodusõpetus-** tuule, veeenergia kasutaminekunst, materjalide päritolu **eesti keel-** materjalide ja tööriistade korrektsed nimetused **kunst-** joonestusvahendid, joonise paigutus **Tervis ja ohutus, Tehnoloogia ja innovatsioon, Teabekeskkond, Keskkond ja jätkusuutlik areng**

Töö- ja tehnoloogiaõpetus 5. klass

Üldtehnilised teadmised
Tehniline kirjaoskus
Materjaliõpetus
Materjalide töötlemise tehnoloogia
Tehnoloogiaõpetus
Projektitöö

1. **Üldtehnilised teadmised**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tehnoloogia olemus. Tehniline kirjaoskus ja selle vajalikkus. Transpordivahendid. Energiaallikad.	►seostab tehnoloogiaõpetust teiste õppeainetega ja eluvaldkondadega; ►kirjeldab ratta ja energia kasutamist ajaloos ning nüüdisajal; ►kirjeldab inimtegevuse ja tehnoloogia mõju keskkonnale; ►valmistab töötavaid mudeleid praktilise tööna;

2. **Tehniline kirjaoskus**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Eskiis, tehniline joonis, jooned – nende tähendus, mõõtmed, mõõtkava, toote viimistlemine.	►selgitab joonte tähendust joonisel, oskab joonestada jõukohast tehnilist joonist ning seda esitleda; ►koostab kolmvaate lihtsast detailist; ►märkab probleeme ja pakub neile omanäolisi lahendusi; ►mõistab leiutiste osatähtsust tehnoloogia arengus, teab inseneri elukutse iseärasust ja leiutajate olulisemaid saavutusi.

3. **Materjalid ja nende töötlemine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Materjali liigid ja nende omadused. Materjali töötlemise viisid ja töövahendid.	►valib ja kasutab eesmärgipäraselt erinevaid töötlusviise, töövahendeid ja materjale;

Käsitööriistad. Puurpink. Ohutustehnika nõuded.	►suudab valmistada jõukohaseid liiteid; ►valmistab mitmesuguseid lihtsaid tooteid (sh mänguasju); ►kasutab õppetöös puurpinki ►annab tehtud ülesande või toote kvaliteedile oma hinnangu; ►teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; ►väärtustab ja kasutab tervisele ohutuid tööviise; ►kasutab materjale säästlikult ning leiab võimalusi nende korduskasutuseks.

4. Projektitöö

Lõiming teiste õppeainete ja läbivate teemadega
loodusõpetus-materjalide liigid; **eesti keel –** materjalide korrektsed nimetused; **kunst –** toote disainimine; **matemaatika –** mõõtmine, mõõtmisvahendid **Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, Tehnoloogia ja innovatsioon, Tervis ja ohutus, Väärtused ja kõlblus**

Töö- ja tehnoloogiaõpetus 6. klass

1. **Tehnoloogia igapäevaelus**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tehnoloogia olemus. Tehnoloogiline kirjaoskus ja selle vajalikkus. Süsteemid, protsessid ja ressursid. Tehnoloogia ja teadused. Tehnoloogia, indiviid ja keskkond. Struktuurid ja konstruktsioonid. Transpordivahendid. Energiaallikad.	►mõistab tehnoloogia olemust ja väärtustab tehnoloogilise kirjaoskuse vajalikkust igapäevaelus; ►toob näiteid süsteemide, protsesside ja ressursside kohta; ►loob seoseid tehnoloogia arengu ja teadussaavutuste vahel; ►seostab tehnoloogiaõpetust teiste õppeainetega ja eluvaldkondadega; ►iseloomustab ja võrdleb erinevaidtranspordivahendeid ning energiaallikaid; ►kirjeldab ratta ja energia kasutamistajaloos ning nüüdisajal; ►kirjeldab inimtegevuse ja tehnoloogia mõju keskkonnale; ►valmistab töötavaid mudeleid praktilise tööna; ►kirjeldab tehniliste seadmete ja tehnikaarenguloo kujunemist ning selle olulisemaid saavutusi.

2. **Disain ja joonestamine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Eskiis. Lihtsa toote kavandamine. Tehniline joonis. Jooned ja nende tähendused. Mõõtmed ja mõõtkava. Piltkujutis ja vaated. Lihtsa mõõtmestatud tehnilise joonise koostamine ja selle esitlemine.	►selgitab joonte tähendust joonisel, oskab joonestada jõukohast tehnilist joonist ning seda esitleda; ►koostab kolmvaate lihtsast detailist; ►teab ja kasutab õpiülesannetes disaini elemente;

Disain. Disaini elemendid. Probleemide lahendamine. Toote viimistlemine. Insenerid ja leiutamine.	►disainib lihtsaid tooteid, kasutades selleks ettenähtud materjale; ►märkab probleeme ja pakub neile omanäolisi lahendusi; ►osaleb õpilasepäraselt uudse tehnoloogilise protsessi loomises, mis on seotud materjalide valiku ja otstarbeka töötlusviisi leidmisega; ►mõistab leiutiste osatähtsust tehnoloogia arengus, teab inseneri elukutse iseärasust ja leiutajate olulisemaid saavutusi.

3. Materjalid ja nende töötlemine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Materjalide liigid (puit, metall, plastid, elektroonika komponendid jne) ja nende omadused. Materjalide töötlemise viisid (märkimine, saagimine jne) ning töövahendid (tööriistad ja masinad). Levinumad käsi- ja elektrilised tööriistad. Puur- ja treipink. Materjalide liited. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemises, ohutud töövõtted.	►tunneb põhilisi materjale, nende olulisemaid omadusi ja töötlemise viise; ►valib ja kasutab eesmärgipäraselt erinevaid töötlusviise, töövahendeid ja materjale; ►suudab valmistada jõukohaseid liiteid; ►valmistab mitmesuguseid lihtsaid tooteid (sh mänguasju); kasutab õppetöös puur- ja treipinki; ►analüüsib ja hindab loodud toodet, sh esteetilisest ja rakenduslikust küljest; ►annab tehtud ülesande või toote kvaliteedile oma hinnangu; ►mõistab ja arvestab kaaslaste erinevaid tööoskusi;

	►teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; ►väärtustab ja kasutab tervisele ohutuid tööviise; ►kasutab materjale säästlikult ning leiab võimalusi nende korduskasutuseks.

Lõiming teiste õppeainete ja läbivate teemadega

ajalugu- ühiskonna areng;

kunst – värvid;

eesti keel –materjalide nimetused

Tehnoloogia ja innovatsioon, Kultuuriline identiteet, Keskkond ja jätkusuutlik areng,

Tervis ja ohutus.

Kodundus tehnoloogiaõpetuse raames II kooliastmel - 5. ja 6. klass

Õppesisu	**Õpitulemused**
Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toiduainete säilitamine. Hügieeninõuded köögis töötades. Jäätmete sortimine. Retsepti kasutamine, mõõtühikud. Toiduainete eeltöötlemine, külm- ja kuumtöötlemine. Võileibade ja salatite valmistamine. Pudrud. Magustoidud. Külmad ja kuumad joogid. Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad võimalused.	►teab ja väärtustab tervisliku toitumise põhialuseid; ►tunneb põhilisi toiduaineid ja nende omadusi ning valmistab lihtsamaid toite; ►teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötades; ►teeb põhilisi korrastustöid, kasutades selleks sobivaid töövahendeid;

Puhastus- ja korrastustööd. Tarbijainfo (pakendiinfo, kasutusjuhend jm). Teadlik ja säästlik tarbimine.	►katab lauda ning peab kinni üldtuntud lauakommetest; ►teab jäätmete käsitlemise ja keskkonnahoiu põhilisi nõudeid.

Projektitööd tehnoloogiaõpetuses II kooliastmel
4. klass, 5. ja 6. klass

Õppesisu	**Õpitulemused**
Igal õppeaastal on ainekavas üks õppeosa, mille korral õpilased saavad vabalt valida õpperühma. Projektitööd võivad olla nii käsitööst, kodundusest kui ka tehnoloogiaõpetusest. Õpilane saab valida kahe samaaegse teema vahel. Valikteemad võivad olla nt ehistööd, mudelism jne.	►Teadvustab end rühmatöö, projektitöö ja teiste ühistöös toimuvate tegevuste liikmena ►Osaleb aktiivselt erinevates koostöö- ja suhtlusvormides ►Leiab iseseisvalt ja/või koostöös teistega ülesannete ning probleemide lahendeid ►Valmistab üksi või koostöös teistega ülesande või projekti lahenduse ►Suhtub kaaslastesse heatahtlikult ja arvestab teiste tööalaseid arvamusi ►Kujundab, esitleb ja põhjendab oma arvamust ►Väärtustab töö tegemist, sh selle uurimist ja omandatud tagasisidet

Lõiming teiste õppeainete ja läbivate teemadega

ajalugu- ühiskonna areng;

kunst – värvid;

eesti keel –materjalide nimetused

Tehnoloogia ja innovatsioon, Kultuuriline identiteet, Keskkond ja jätkusuutlik areng,

Tervis ja ohutus.

Tehnoloogiaõpetus - III kooliaste

III kooliastme õpitulemused tehnoloogiaõpetuses
9. klassi õpilane:
►valib toote valmistamiseks sobivaid materjale, töövahendeid ja töötlemisviise ning kasutab selle kohta vajalikku teavet ainealasest kirjandusest ja internetist;
►käsitseb ohutult käsi- ja elektrilisi tööriistu ning materjale,
►kasutab ressursse keskkonda säästvalt ning jätkusuutlikult;
►genereerib ideid, rakendab neid loovalt tooteid luues ja täiustades ning mõistab iseenda osaluse tähtsust tehnoloogiat kasutades;
►mõistab tehnoloogilise protsessi ajal asetleidvaid muutusi ning oskab neid selgitada ja põhjendada;
►analüüsib toote valmistamise protsessi ning sünteesib uusi teadmisi;
►hindab tulemuse kvaliteeti ja toote rakendamise tõhusust, esitleb toodet;
►valmistab tooteid, teadvustab ja rakendab loodusteaduste võimalusi praktilistes tegevustes;
►kirjeldab tehnoloogilise maailma saavutusi ja oma rolli tuleviku töömaailmas;
►kujundab oma positiivsed väärtushinnangud ja kõlbelised tööharjumused, väldib ning hindab võimalikke ohte töös;
►teeb tervislikke toiduvalikuid, väärtustab tervislikke eluviise ning toimib vastutustundliku tarbijana.

Käsitletavad teemavaldkonnad:

Tehnoloogia igapäevaelus
Disain ja joonestamine
Materjalid ja nende töötlemine
Kodundus
Projektitööd

Tehnoloogiaõpetus - 7. klass

1. **Tehnoloogia igapäevaelus**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tehnoloogia analüüsimine: positiivsed ja negatiivsed mõjud. Põllumajandus-, meditsiini- ja biotehnoloogia.	►kirjeldab ja analüüsib inimtegevuse mõju loodusele ning keskkonnale; ►mõistab iseenda osaluse olulisust tehnoloogilistes protsessides tulevikus ja vastutust nende eetilise kujundamise eest; ►teadvustab ressursside piiratud hulka ning tarbib ressursse säästvalt ja jätkusuutlikult; ►teadvustab tehnoloogia ja inimese vastastikust mõju ning analüüsib tehnoloogia uuenduslikke arenguväljavaateid.

2. **Disain ja joonestamine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Leiutamine ja uuenduslikkus. Tehnilist taipu arendavate ja probleemülesannete lahendamine. Viimistlemine ja pinnakatted. Ergonoomia. Ornamentika. Joonise vormistamine ja esitlemine. Skeemid. Koostejoonis. Ehitusjoonised.	►planeerib ülesande ja disainib toote ning esitleb seda võimaluse korral arvutiga; ►teab ja kasutab pinnakatete omadusi ja kasutusvõimalusi; ►loeb skeeme, lihtsat kooste- ja ehitusjoonist; ►joonestab jõukohast tehnilist joonist, vormistab ja esitleb joonist või skeemi.

3. **Materjalid ja nende töötlemine**

Õppesisu	Õpitulemused
Materjalide ja nende töötlemise kohta teabe hankimise võimalused kirjandusest ning internetist. Tänapäevased materjalide töötlemise viisid. Käsi- ja elektrilised tööriistad. Masinad ja mehhanismid. Nüüdisaegsed võimalused materjalide töötlemisel ja detailide ühendamisel tooteks. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemises, ohutud töövõtted.	►leiab teavet materjalide, nende omaduste ja töötlemise kohta, hangib ja kasutab ainealast teavet kirjandusest ning internetist; ►tunneb ja kasutab töötlemisel masinaid ning mehhanisme; ►kujundab välja oma positiivsed väärtushinnangud ja kõlbelised tööharjumused; ►teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid, kasutab ohutult masinaid ning töövahendeid.

4. Kodundus

Õppesisu	Õpitulemused
Toiduainete eeltöötlemine, külm- ja kuumtöötlemine. Võileibade ja salatite valmistamine.	►teab ja väärtustab tervisliku toitumise põhialuseid; ►tunneb põhilisi toiduaineid ja nende omadusi ning valmistab lihtsamaid toite; ►teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötades; ►teeb põhilisi korrastustöid, kasutades selleks sobivaid töövahendeid;

5. Projektitööd

Õppesisu	Õpitulemused
Projektitööd võivad olla nii käsitööst, kodundusest kui ka tehnoloogiaõpetusest. Õpilane saab	►teadvustab end rühmatöö, projektitöö ja teiste ühistöös toimuvate tegevuste liikmena;

valida kahe samaaegse teema vahel. Valikteemad võivad olla nt ehistööd, mudelism jne.	►osaleb aktiivselt erinevates koostöö- ja suhtlusvormides; ►leiab iseseisvalt ja/või koostöös teistega ülesannete ning probleemide lahendeid; ►valmistab üksi või koostöös teistega ülesande või projekti lahenduse; ►suhtub kaaslastesse heatahtlikult ja arvestab teiste tööalaseid arvamusi; ►kujundab, esitleb ja põhjendab oma arvamust; ►väärtustab töö tegemist, sh selle uurimist ja omandatud tagasisidet.

Lõiming teiste õppeainete ja läbivate teemadega

eesti keel - teabe leidmine tekstist, eneseväljendamisoskus

loodusõpetus- tooraine ja energia, ainete omadused

ajalugu: tootmise ja tehnoloogia areng

võõrkeeled- internetist teabe hankimine

Teabekeskkond, Keskkond ja jätkusuutlik areng, Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus,

Tervis ja ohutus

Tehnoloogiaõpetus - 8. klass

1. **Tehnoloogia igapäevaelus**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Eetilised tõekspidamised tehnoloogia rakendamisel. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia. Põllumajandus-, meditsiini- ja biotehnoloogia. Ressursside säästlik tarbimine. Töömaailm ja töö planeerimine.	►kasutab info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid, ►teab nende seadmete üldist tööpõhimõtet ning ohutut käsitsemist; ►teab mõningaid põllumajandus-, meditsiini- ja biotehnoloogia kasutusvõimalusi; ►teadvustab ressursside piiratud hulka ning tarbib ressursse säästvalt ja jätkusuutlikult; ►iseloomustab tänapäevast tootmisprotsessi, kirjeldab selle toimimist ning terviklikkust;

2. **Disain ja joonestamine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Leiutamine ja uuenduslikkus. Tehnilist taipu arendavate ja probleemülesannete lahendamine. Viimistlemine ja pinnakatted. Ergonoomika. Ornamentika. Joonise vormistamine ja esitlemine. Skeemid. Leppelisused ja tähised tehnilistel joonistel.	►lahendab probleemülesandeid, ►teab ja kasutab toodete erinevaid viimistluse võimalusi; ►arvestab ergonoomia ja ornamentika põhireegleid ning oskab neid töös rakendada;

Koostejoonis. Ehitusjoonised.	►joonestab jõukohast tehnilist joonist, vormistab ja esitleb joonist või skeemi.

3. Materjalid ja nende töötlemine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Materjalide ja nende töötlemise kohta teabe hankimise võimalused kirjandusest ning internetist. Tänapäevased materjalide töötlemise viisid. Käsi- ja elektrilised tööriistad. Masinad ja mehhanismid. Toodete liitevõimaluste kasutamine. Nüüdisaegsed võimalused materjalide töötlemisel ja detailide ühendamisel tooteks. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemises, ohutud töövõtted.	►leiab teavet materjalide, nende omaduste ja töötlemise kohta, hangib ja kasutab ainealast teavet kirjandusest ning internetist; ►analüüsib materjalide omadusi, töötlemise viise ning kasutamise võimalusi, sünteesib uusi teadmisi; ►kasutab toodet valmistades mitmesuguseid töövahendeid, valib sobivaima töötlusviisi; ►valmistab omanäolisi tooteid, tunneb ja kasutab mitmeid liitevõimalusi; ►teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid, kasutab ohutult masinaid ning töövahendeid.

Lõiming teiste õppeainete ja läbivate teemadega

võõrkeeled- teabe otsimine internetist;

keemia- toodete keemiline koostis;

ajalugu – leiutised

Väärtused ja kõlblus, Tervis ja ohutus, Teabekeskkond

Kodundus tehnoloogiaõpetuse raames - 7. ja 8. klass

Õppesisu	Õpitulemused
Toiduainete toitainelise koostise hinnang. Mitmekülgse ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine lähtuvalt toitumissoovitustest. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad. Toitumisteave meedias - analüüs ja hinnangud. Kala- ja lihatoidud. Vormiroad. Kodumasinad. Ruumide kujundamine, mööbel ja kunst kodus. Looduslikud ja sünteetilised tekstiilmaterjalid, nende valiku ning sobivuse põhimõtted rõivastuses ja sisekujunduses. Tarbija õigused ja kohustused. Kokkuhoiuvõimalused ja kulude analüüs.	►teeb tervislikke toiduvalikuid ning koostab tasakaalustatud ja mitmekülgse menüü; ►kasutab menüüd koostades ainekirjandustja teabeallikaid; ►valmistab retsepti kasutades erinevaid kuumi ja külmi roogi; ►kalkuleerib toidu maksumust; ►tuleb toime koduse majapidamisega ja pere eelarvega

Tehnoloogiaõpetus - 9. klass

1. **Tehnoloogia igapäevaelus**

Õppesisu	Õpitulemused
Tehnoloogia analüüsimine: positiivsed ja negatiivsed mõjud. Eetilised tõekspidamised tehnoloogia rakendamisel. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia.	►kirjeldab ja analüüsib inimtegevuse mõju loodusele ning keskkonnale; ►mõistab iseenda osaluse olulisust tehnoloogilistes protsessides

Põllumajandus-, meditsiini- ja biotehnoloogia. Ressursside säästlik tarbimine. Töömaailm ja töö planeerimine. Tooraine ja tootmine Tehnoloogilise maailma tulevikuperspektiivid.	tulevikus ja vastutust nende eetilise kujundamise eest; ►kasutab info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid, teab nende seadmete üldist tööpõhimõtet ning ohutut käsitsemist; ►teab mõningaid põllumajandus-, meditsiini- ja biotehnoloogia kasutusvõimalusi; ►teadvustab ressursside piiratud hulka ning tarbib ressursse säästvalt ja jätkusuutlikult; ►oskab oma tegevust planeerida, orienteerub töömaailmas ja teab oma eelistusi eneseteostuseks sobiva elukutse/ameti valikul; ►iseloomustab tänapäevast tootmisprotsessi, kirjeldab selle toimimist ning terviklikkust; ►teadvustab tehnoloogia ja inimese vastastikust mõju ning analüüsib tehnoloogia uuenduslikke arenguväljavaateid.

2. Disain ja joonestamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Leiutamine ja uuenduslikkus. Tehnilist taipu arendavate ja probleemülesannete lahendamine. Viimistlemine ja pinnakatted. Ergonoomia. Ornamentika. Toodete disainimine arvutiga. Joonise vormistamine ja esitlemine. Skeemid. Leppelisused ja tähised	►planeerib ülesande ja disainib toote ning esitleb seda võimaluse korral arvutiga; ►lahendab probleemülesandeid,

tehnilistel joonistel. Ristlõiked ja lõiked. Koostejoonis. Ehitusjoonised.	►teab ja kasutab toodete erinevaid viimistluse võimalusi; ►teab ja kasutab pinnakatete omadusi ja kasutusvõimalusi; ►arvestab ergonoomia ja ornamentika põhireegleid ning oskab neid töös rakendada; ►loeb skeeme, lihtsat kooste- ja ehitusjoonist; ►joonestab jõukohast tehnilist joonist, vormistab ja esitleb joonist või skeemi.

3. Materjalid ja nende töötlemine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Materjalide ja nende töötlemise kohta teabe hankimise võimalused kirjandusest ning internetist. Tänapäevased materjalide töötlemise viisid. Käsi- ja elektrilised tööriistad. Masinad ja mehhanismid. Optimaalse töötlusviisi valimine. Toodete liitevõimaluste kasutamine. Nüüdisaegsed võimalused materjalide töötlemisel ja detailide ühendamisel tooteks. Tervisekaitseja tööohutusnõuded töötlemises, ohutud töövõtted.	►leiab teavet materjalide, nende omaduste ja töötlemise kohta, hangib ja kasutab ainealast teavet kirjandusest ning internetist; ►analüüsib materjalide omadusi, töötlemise viise ning kasutamise võimalusi, sünteesib uusi teadmisi; ►kasutab toodet valmistades mitmesuguseid töövahendeid, valib sobivaima töötlusviisi; ►tunneb ja kasutab töötlemisel masinaid ning mehhanisme; ►valmistab omanäolisi tooteid, tunneb ja kasutab mitmeid liitevõimalusi; ►kujundab välja oma positiivsed väärtushinnangud ja kõlbelised

	tööharjumused; ►teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid, kasutab ohutult masinaid ning töövahendeid.

Projektitöö III kooliastmes

Õppesisu	**Õpitulemused**
Igal õppeaastal on ainekavas üks õppeosa, mille korral õpilased saavad vabalt valida õpperühma. Valikteemad ja projektid võivad olla nii käsitööst, kodundusest kui ka tehnoloogiaõpetusest. Õpilane saab valida kahe samaaegse teema vahel. Valikteemad võivad olla nt ehistööd, mudelism jne.	►Organiseerib paindlikult ühistööd, planeerib ajakava ja oskab jaotada tööülesandeid ►Teeb ülesandeid täites aktiivselt koostööd kaasõpilastega ►Suhtleb töö asjus vajaduse korral koolivälistе institutsioonidega (nt meili teel jne), et saada vajalikku infot, seda analüüsida, kriitiliselt hinnata ja tõlgendada ►Valmistab üksi või koostöös teistega ülesandele või projektile lahenduse ►Väärtustab töö tegemist, sh selle uurimist ja omandatud tagasisidet ►Mõistab info kriitilise hindamise vajalikkust ning kasutab infot kooskõlas kehtivate seaduste ja normidega

Lõiming teiste õppeainete ja läbivate teemadega **Hindamine**

ajalugu – tehnoloogia areng; **võõrkeeled-** teabe leidmine internetist; **geograafia –** erinevad tööstusharud ja nende paigutus; **füüsika-** elekter; keemia- uued materjalid Teabekeskkond, Väärtused ja kõlblus, Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, Keskkond ja jätkusuutlik areng, Kodanikuaalgatus ja ettevõtlikkus	Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest ning kooli hindamisjuhendist Õpilast hinnates on oluline nii õpetaja sõnaline hinnang, tähthinne kui ka õpilase enesehinnang. Õpiülesande täitmisel hinnatakse: ►planeerimist ja disaini (originaalsust, iseseisvust, idee või kavandi rakendamise võimalust, materjali ja töövahendite valiku otstarbekust, toote valmistamise viisi, tööjoonise tehnilist korrektsust jms); ►valikute (idee, töötlusviisi, materjali jms) tegemise ja põhjendamise ning seoste kirjeldamise oskust; ►valmistamise kulgu (koostööoskust, iseseisvust tööd tehes, materjalide ja töövahendite ning kirjalike ja infotehnoloogiliste vahendite kasutamise oskust, teoreetilisi teadmisi ja nende rakendamise oskust, tööohutuse järgimist jms); ►õpilase arengut (edasipüüdlikkust, vaimset ja füüsilist arengut); ►töö tulemust (idee teostust, toote viimistlust, esteetilist väärtust, töö õigeaegset valmimist, toote kvaliteeti jm), sh üksikute ülesannete sooritamist ja toote esitlemise oskust. Õpilast hinnates võetakse arvesse kultuurse käitumise reegleid ja õpilase hoiakuid (püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, abivalmidust teiste õpilaste suhtes, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust, tähelepanelikkust jm). Õpilaste teadmisi, tehnilist nutikust ja loovust hinnatakse ka probleemülesannete,

	võistlusmängude, projektitööde jms põhjal.

2.7. Ainevaldkond kehaline kasvatus

Kehakultuuripädevuse kujundamine

Kehakultuuripädevus väljendub kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamises elustiili osana. See hõlmab oskust anda hinnangut kehalise vormisoleku tasemele, samuti valmisolekut sobiva spordiala või liikumisviisi harrastamiseks. Oluline on salliv suhtumine kaaslastesse, ausa mängu reeglite järgimine ning koostöö väärtustamine sportimisel ja liikumisel.

Ainevaldkonna õppeained ja nädalatundide jaotumine klassiti ning õppeaine maht aastas.

Aine / Klass	1.	2.	3.	I ka	4.	5.	6.	II ka	7.	8.	9.	III ka
1) kehaline kasvatus	2	3	2	245	3	3	2	280	2	2	2	210

Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega	**Läbivad teemad**
Kehalise kasvatuse lõimimisel teiste valdkondadega on palju võimalusi. **Emakeelepädevust** kujundatakse kehalises kasvatuses teksti mõistmise, suulise ja kirjaliku teksti loomise ning eneseväljendusoskuse kaudu. Õpilaste **võõrkeeltepädevuse** kujunemisel aitab kaasa erinevatest võõrkeelsetest teabeallikatest vajaliku info leidmine. Eri spordialades/liikumisviisides kasutatakse võõrsõnu, mille tähendust on vaja selgitada. **Kunstipädevuse** kujunemist toetab spordialade/liikumisviiside isikupärane ja loominguline käsitlus, valmisolek leida erinevatele ülesannetele uusi ja omanäolisi lahendusi ning oskus	Tervislikuks eluviisiks vajalike teadmiste, arusaamade, oskuste ja kogemuste omandamist toetatakse nii aineõppes kui ka tunnivälises tegevuses, samuti füüsilise ja sotsiaalse õpikeskkonna loomise kaudu. Läbivat teemat „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**“ toetatakse kehalises kasvatuses õpilaste innustamisega olema terve ning kandma muutuvas õpi-, elu- ja töökeskkonnas hoolt oma töövõime suurendamise eest. Võimekuse ja huvi ilmnemise korral mõne spordi- ja/või liikumisharrastuse vastu juhitakse õpilast selle alaga süvendatult tegelema. Läbivat teemat „**Keskkond ja jätkusuutlik areng**“ aitab kehalises kasvatuses ellu viia väljas (looduses) harrastatavate spordialadega tegelemine, mis väärtustab ümbritsevat ning soodustab õpilase kujunemist keskkonnateadlikuks

märgata ümbritsevas ilu. **Sotsiaalne pädevus.** Kehalises kasvatuses omandatud teadmised rahvuslikust ning rahvusvahelisest liikumis- ja spordikultuurist avardavad õpilase silmaringi. Tervist väärtustava eluviisi omaksvõtmine ja teadlikkus soodustavad õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kodanikuks. **Tehnoloogiline pädevus** võimaldab rakendada teaduse ja tehnika saavutusi erinevates spordialades/liikumisviisides (spordialade tehnika, spordivarustus ja -vahendid) ning järgida tervisliku toitumise põhitõdesid. **Loodusteaduslikku pädevust** toetab keskkonna väärtustamine liikumisel/sportimisel. Kehalise kasvatuse kaudu kinnistuvad teadmised ja oskused, mis on omandatud inimeseõpetuses, bioloogias, füüsikas ja geograafias.	liikumise harrastajaks. Läbivat teemat „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**“ toetatakse õpilaste organiseeritud tunnivälise liikumisharrastuse kaudu (omaalgatuslikud spordi- ja tantsuüritused, võistlused, õpilaste juhendamisel tegutsevad liikumis- ja treeningrühmad jms). Läbiv teema „**Kultuuriline identiteet**“ kajastub kehalise kasvatuse tundides õpitavates spordialades/liikumisviisides, mis tutvustavad rahvuslikku ja teiste maade liikumiskultuuri ning aitavad õpilasel kujuneda kultuuriteadlikuks (omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust väärtustavaks) ühiskonnaliikmeks. Läbiv teema „**Teabekeskkond**“ toetab õpilast vajaliku info leidmisel. Läbiva teema „**Tehnoloogia ja innovatsioon“** rakendamine kehalises kasvatuses seostub antud ülesande jaoks õpilasepoolse sobiva lahenduse leidmisega. Läbiv teema „**Väärtused ja kõlblus**“ seostub spordi ülima aate – ausa mängu põhimõtete – järgimisega kehalises kasvatuses ning tunnivälises sportlikus tegevuses. Sportlikus tegevuses kehtivate reeglite mõistmine ja nende järgimine toetab õpilase kujunemist kõlbeliseks isiksuseks.

Põhikooli lõpetaja:
►mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust tervisele ja töövõimele;
►valdab põhiteadmisi ja -oskusi, et harrastada liikumist iseseisvalt sise- ja välistingimustes;
►liigub/spordib ohutus- ja hügieeninõudeid järgides ning teab, kuidas käituda sportimisel juhtuda võivates ohuolukordades;
►tunneb ausa mängu põhimõtteid, on koostöövalmis ning liigub/spordib oma kaaslasi austades ja keskkonda säilitades;

►oskab kasutada kehalise võimekuse lihtsamaid enesekontrollimeetodeid ning jälgib oma kehalise vormisoleku taset;
►tunneb huvi Eestis ning maailmas toimuvate spordi- ja tantsusündmuste vastu;
►tunneb liikumisest/sportimisest rõõmu ning on valmis liikumist/sportimist iseseisvalt harrastama.

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid põhikooli kehalises kasvatuses

Põhikooli kehalise kasvatusega taotletakse, et õpilane:
1) soovib olla terve ja rühikas;
2) mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust oma tervisele ja töövõimele ning regulaarse liikumisharrastuse vajalikkust;
3) tunneb liikumisest/sportimisest rõõmu ning on valmis uusi liikumisoskusi õppima ja liikumist iseseisvalt harrastama;
4) omandab põhikooli ainekavasse kuuluvate spordialade/liikumisviiside tehnika;
5) täidab liikudes/sportides ohutus- ja hügieeninõudeid;
6) jälgib oma kehalist vormisolekut; teab, kuidas parandada töövõimet regulaarse treeninguga;
7) õpib kaaslastega koostööd tegema, kokkulepitud reegleid/võistlusmäärusi järgima ja ausa mängu olemust mõistma;
8) tunneb huvi Eestis ning maailmas toimuvate spordi- ja liikumisürituste vastu.

Õppeaine kirjeldus
Kehalises kasvatuses lähtutakse vajadusest toetada õpilase kujunemist hea tervise ja töövõimega isiksuseks. Kehalise kasvatuse tundides omandatud teadmised, oskused ja kogemused soodustavad õpilase mitmekülgset arengut ning võimaldavad tal leida endale jõukohase, turvalise ja tervisliku liikumisharrastuse.
Kehalises kasvatuses juhitakse õpilast oma kehalise vormisoleku taset jälgima ning seda regulaarselt harjutades ning uusi (sh iseseisvalt omandatud) teadmisi ja oskusi hankides edendama. Keskkonda hoidev, kaaslasi austav, koostööd ning ausa mängu põhimõtteid väärtustav liikumine ja sportimine toetavad õpilase sotsiaalset ning kõlbelist arengut.
Põhialadena kuuluvad põhikooli kehalise kasvatuse ainekavva võimlemine, kergejõustik (I kooliastme õpitulemustes ja õppesisus esitatud põhiliikumisviisidena jooks, hüpped ja visked), liikumis- ja sportmängud (korv-, võrk- ja jalgpall – koolil on kohustus õpetada neist kaht), tantsuline liikumine, talialad (suusatamine ja uisutamine – koolil on kohustus õpetada neist üht) ning orienteerumine. I või II kooliastmes läbivad õpilased ujumise algõpetuse kursuse. Teadmisi spordist ja liikumisest/sportimisest edastatakse kehalise kasvatuse tundides praktilises tegevuses ja/või õpilasi iseseisvale (tunnivälisele) õppele suunates.
Et koolidel oleks võimalik kehalist kasvatust korraldades arvestada õpilaste huve, kooli ja/või paikkonna spordi- või liikumisharrastuse traditsioone, ent ka olemasolevaid sportimistingimusi, on kehalise kasvatuse ainekavas esitatud õpitulemused kavandatud

saavutada (ja neile vastav õppesisu läbida) 75–80% õppeks ettenähtud tundide jooksul. 20– 25% kehalisele kasvatusele ette nähtud tundide mahust võivad koolid kasutada ainekavva mittekuuluvate spordialade ja liikumisviiside (käsipall, saalihoki, pesapall, sulgpall, erinevad tantsustiilid jm) õpetamiseks, ainekavva kuuluvate põhialade oskuste kinnistamiseks või põhialade süvendatud õppeks. Tantsuline liikumine võib olla integreeritud kehalise kasvatuse tundides teiste spordialade ja liikumisviisidega.

Kehaline kasvatus - I kooliaste

1.-3. klassi õpilane:
►kirjeldab regulaarse liikumise/sportimise tähtsust tervisele; nimetab põhjusi, miks õpilane peab olema kehaliselt aktiivne;
►omandab kooliastme ainekavva kuuluvate liikumisviiside/kehaliste harjutuste tehnika (vt alade õpitulemused õppesisu juures); sooritab põhiliikumisviise liigutusoskuste tasemel;
►teab (kirjeldab), kuidas tuleb käituda kehalise kasvatuse tunnis (võimlas, staadionil, maastikul jne), täidab õpetaja seatud ohutusnõudeid ja hügieenireegleid; loetleb ohuallikaid liikumis-/sportimispaikades ja kooliteel ning kirjeldab ohutu liikumise/sportimise/liiklemise võimalusi;
►sooritab õpetaja juhendamisel kontrollharjutusi; annab hinnangu oma sooritusele ja kogetud kehalisele koormusele (kerge/raske);
►teab, kuidas käituda kehalisi harjutusi sooritades: on viisakas, sõbralik ja abivalmis; täidab kokkulepitud (mängu)reegleid; kasutab heaperemehelikult kooli spordivahendeid ja - inventari;
►loetleb spordialasid ja nimetab Eesti tuntud sportlasi; nimetab Eestis toimuvaid spordivõistlusi ning tantsuüritusi;
►harjutab aktiivselt kehalise kasvatuse tundides; oskab iseseisvalt ja koos kaaslastega ohutult mängida liikumismänge; tahab õppida uusi kehalisi harjutusi ja liikumisviise.

I kooliastmel käsitletav temaatika:

1. **Teadmised spordist ja liikumisviisidest**
2. **Võimlemine**
3. **Jooks, hüpped, visked**
4. **Liikumismängud**
5. **Taliala**
6. **Tantsuline liikumine**
7. **Ujumine (kohustuslik algõpetus I või II kooliastmes)**

Kehaline kasvatus 1. klass

1. **Teadmised spordist ja liikumisviisidest**

Õppesisu	Õpitulemused
Liikumine/sportimine üksi ja koos kaaslastega Ohutu liikumise/liiklemise juhised õpilasele, käitumisreeglid kehalise kasvatuse tunnis; ohutu ja kaaslasi arvestav käitumine erinevate harjutuste ja liikumisviisidega tegeldes; ohutu liiklemine sportimispaikadesse ja kooliteel. Hügieenireeglid kehalisi harjutusi tehes.	►Oskab käituda kehalise kasvatuse tunnis, liikudes/sportides erinevates sportimispaikades ning liigeldes tänaval; ►järgib õpetaja seatud reegleid ja ohutusnõudeid; ►täidab mängureegleid; teab ja täidab (õpetaja seatud) hügieeninõudeid.

2. Võimlemine

Õppesisu	Õpitulemused
Rivi- ja korraharjutused: tervitamine, rivistumine viirgu ja kolonni. Kujundliikumised. Pööre paigal hüppega. **Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused:** päkkkõnd, kõnd kandadel, liikumine juurdevõtusammuga kõrvale. Üldkoormavad hüplemisharjutused. Harki- ja käärihüplemine. **Üldarendavad võimlemisharjutused:** vahendita ja vahenditega saatelugemise ning muusika saatel. Matkimisharjutused. **Rakendusvõimlemine:** ronimine varbseinal, kaldpingil, üle takistuste ja takistuste alt. **Akrobaatilised harjutused:** veered kägaras ja sirutatult, juurdeviivad harjutused turiseisuks ja tireliks, tirel ette ja veere taha turiseisu. **Tasakaaluharjutused:** liikumine joonel ja pingil kasutades erinevaid	►Hüpleb hüpitsat tiirutades ette (1 minuti jooksul). ►Oskab sooritada veereid kägaras/sirutatult ja harjutusi turiseisuks/tireliks.

kõnni- ja jooksusamme, tasakaalu arendavad liikumismängud. **Ettevalmistavad harjutused toenghüppeks:** sirutushüpe.	

3. Jooks, hüpped, visked

Õppesisu	**Õpitulemused**
Jooks. Jooksuasend, jooksu alustamine ja lõpetamine. Jooks erinevatest lähteasenditest, mitmesugused jooksuharjutused. Püstistart koos stardikäsklustega. Teatevahetuse õppimine lihtsates teatevõistlustes. **Hüpped.** Takistustest ülehüpped. Hüpped paigalt ja hoojooksult vetruva maandumisega. **Visked.** Palli hoie. Täpsusvisked ülalt (tennis) palliga. Pallivise paigalt.	►Jookseb kiirjooksu püsti ►Läbib joostes võimetekohase tempoga 1-2 km distantsi. ►Sooritab õige teatevahetuse teatevõistlustes ja pendelteatejooksus. ►Sooritab palliviske paigalt ja kahesammulise hooga. ►Sooritab hoojooksult kaugushüppe paku tabamiseta. ►Võtab osa kooli kergejõustikuvõistlustelt ja esindab kooli nii Harjumaa kui ka suurematel võistlustel.

4. Liikumismängud

Õppesisu	**Õpitulemused**
Jooksu- ja hüppemängud. Liikumismängud ja teatevõistlused erinevate vahenditega. Liikumine pallita: jooksud, pidurdused, suunamuutused. Põrgatamisharjutused tennis-, käsija minikorvpalliga. Liikumismängud väljas/maastikul.	►Sooritab harjutusi erinevaid palle põrgatades, vedades, söötes, visates ja püüdes ning mängib nendega liikumismänge. ►On teatevõistlustes ja liikumismängudes aktiivne. ►Mängib rahvastepalli reeglite järgi, on kaasmängijatega sõbralik ning austab kohtuniku otsust.

	►Osaleb kooli rahvastepallivõistlustel.

5. Taliala

Õppesisu	**Õpitulemused**
Suusatamine Suuskade kinnitamine, pakkimine ja kandmine, allapanek. Suuskade transport. Õige kepihoie, suusarivi. Kukkumine ja tõusmine paigal ning liikudes, tasakaaluharjutused suuskadel. Lehvikpööre e. astepööre eest. Astesamm, libisamm. Trepptõus. Laskumine laugelt nõlvalt põhiasendis. **Uisutamine** Uiskude kandmine. Uisurivi. Kõnd ja libisemine uiskudel; uisutaja kehaasend.	►Suusatab rajal kasutades klassikalisi sõiduviise. ►Läbib suusavõistluse võimetekohaselt.

6. Tantsuline liikumine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Rütmi plaksutamine ja jalgade rõhklöögid. Liikumised mõttekujundeid ja kujutlusvõimet kasutades. Spontaansust ja liikumisrõõmu arendavad mängud. Liikumine sõõris ja paarilisega kõrvuti ringjoonel. Kõnni-, külg-, hüpak-, galopp ja lõppsamm. Eesti traditsioonilised laulumängud paarilise valimisega. Lihtsad 2-osalised tantsud.	► mängib/tantsib õpitud eesti laulumänge ja tantse; ►liigub vastavalt muusikale, rütmile, helile.

Kehaline kasvatus 2. klass

1. **Teadmised spordist ja liikumisviisidest**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Liikumise ja sportimise tähtsus inimese tervisele. Ohutu liikumise/liiklemise juhised õpilasele, käitumisreeglid kehalise kasvatuse tunnis; ohutu ja kaaslasi arvestav käitumine erinevate harjutuste ja liikumisviisidega tegeldes; ohutu liiklemine sportimispaikadesse ja kooliteel. Teadmised ilmastikule ja spordialale vastavast riietumisest. Pesemise vajalikkus kehaliste harjutuste tegemise järel. Elementaarsed teadmised spordialadest, Eesti sportlastest ning Eestis toimuvatest spordivõistlustest / tantsuüritustest.	►Oskab käituda kehalise kasvatuse tunnis, liikudes/sportides erinevates sportimispaikades ning liigeldes tänaval; ► järgib õpetaja seatud reegleid ja ohutusnõudeid; täidab mängureegleid; teab ja täidab (õpetaja seatud) hügieeninõudeid. ►Kirjeldab regulaarse liikumise/sportimise tähtsust tervisele. ►Loetleb spordialasid ja nimetab tuntud Eesti sportlasi.

2. **Võimlemine**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Rivi- ja korraharjutused: loendamine, harvenemine ja koondumine. Hüppega pöörded paigal. Kujundliikumised. **Kõnniharjutused:** rivisamm (P) ja võimlejasamm (T). **Põhivõimlemine ja üldarendavad harjutused:** Üldarendavad võimlemisharjutused käte, kere ja jalgade põhiasenditega, harjutused vahendita ja vahenditega saatelugemise ning muusika saatel. Lühike põhivõimlemise kombinatsioon. **Hüplemisharjutused:** hüplemine hüpitsa tiirutamisega ette. Koordinatsiooniharjutused. **Rakendusvõimlemine:** rippseis ja ripped; ronimine varbseinal, üle	►Hüpleb hüpitsat tiirutades ette (1 minuti jooksul). ►Oskab liikuda kasutades rivisammu. ►Oskab sooritada tireleid, turiseisu ja kaarsilda. ►Võtab osa võimlemisveerandil ettenähtud võistlusest.

takistuste ja takistuste alt. **Tasakaaluharjutused:** päkk-kõnd joonel, pingil ja poomil; pöörded päkkadel pingil. Tasakaalu arendavad mängud. **Akrobaatika:** veered kägaras ja sirutatult, juurdeviivad harjutused turiseisuks ja tireliks, tirel ette, veere taha turiseisu, turiseis, toengkägarast sirutushüpe maandumisasendi fikseerimisega. **Ettevalmistavad harjutused toenghüppeks:** mahahüpe kõrgemalt tasapinnalt maandumisasendi fikseerimisega, harjutused äratõuke õppimiseks hoolaualt.	

3. Jooks, hüpped, visked

Õppesisu	**Õpitulemused**
Jooks. Jooksuasend, jooksuliigutused, jooks erinevas tempos. Võimetekohase jooksutempo valimine. Pendelteatejooks teatepulgaga. **Hüpped.** Paigalt kaugushüpe, maandumine kaugushüppes. Hüpped hoojooksult, et omandada jooksu ja hüppe ühendamise oskus. Madalatest takistustest ülehüpped parema ja vasaku jalaga. **Visked.** Tennispallivise ülalt täpsusele ja kaugusele. Pallivise paigalt.	►Jookseb kiirjooksu püst- ja madalstardist stardikäsklustega ►Läbib joostes võimetekohase tempoga 1-2 km distantsi. ►Sooritab õige teatevahetuse teatevõistlustes ja pendelteatejooksus. ►Sooritab palliviske paigalt ja kahesammulise hooga. ►Sooritab hoojooksult kaugushüppe paku tabamiseta. ►Võtab osa kooli kergejõustikuvõistlustelt ja esindab kooli nii Harjumaa kui ka suurematel võistlustel. ►Sooritab kõrgushüppes üleastumishüppe.

	►Oskab sooritada erinevaid jooksuharjutusi.

4. Liikumismängud

Õppesisu	Õpitulemused
Jooksu-, hüppe- ja viskemängud. Pallikäsitsemisharjutused, viskamine ja püüdmine. Sportmänge ettevalmistavad liikumismängud ja teatevõistlused pallidega. Rahvastepall. Maastikumängud.	►Sooritab harjutusi erinevaid palle põrgatades, vedades, söötes, visates ja püüdes ning mängib nendega liikumismänge. ►On teatevõistlustes ja liikumismängudes aktiivne. ►Mängib rahvastepalli reeglite järgi, on kaasmängijatega sõbralik ning austab kohtuniku otsust. ►Osaleb kooli rahvastepallivõistlustel.

5. Taliala

Õppesisu	Õpitulemused
Suusatamine Lehvikpööre tagant. Tasakaalu- ja osavusharjutused suuskadel. Kukkumine ja tõusmine paigal ning liikudes. Libisamm. Vahelduvtõukeline kahesammuline sõiduviis. Paaristõukeline sammuta sõiduviis laugel nõlval. Käärtõus. Laskumine kõrgasendis. **Uisutamine** Käte ja jalgade tõuge ja libisemisel. Jalgade tõuge ja libisemine	**suusatamine** ►Suusatab paaristõukelise sammuta sõiduviisiga ja vahelduvtõukelise kahesammulise sõiduviisiga; ►Laskub mäest põhiasendis; ►Läbib järjest suusatades 3 km distantsi. **uisutamine** ►Libiseb jalgade tõukega paralleelsetel uiskudel; 2) oskab sõitu alustada ja lõpetada;

paralleelsetel uiskudel. Sõidu alustamine ja lõpetamine (pidurdamine). Sahkpidurdus.	►Uisutab järjest 4 minutit.

6. Tantsuline liikumine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Liikumine ja koordinatsioon sõna, rütmi, kehapilli või muusikaga. Tantsukujundid rühmas ja liikumine nendes. Erinevad liikumised rütmi või muusika iseloomu vaheldumisel. Süld- ja valsivõte; käärhüpped, galopp- ja vahetussamm. Laulumängud erinevates joonistes. 2-3 kombinatsioonilised lihtsamad paaristantsud.	►mängib/tantsib õpitud eesti laulumänge ja tantse; ►liigub vastavalt muusikale, rütmile, helile.

Kehaline kasvatus 3. klass

1. Teadmised spordist ja liikumisviisidest

Õppesisu	**Õpitulemused**
Liikumissoovitused I kooliastme õpilasele. Oma kaaslase soorituse kirjeldamine ning hinnangu andmine.Ohutu liikumise/liiklemise juhised õpilasele, käitumisreeglid kehalise kasvatuse tunnis; ohutu ja kaaslasi arvestav käitumine erinevate harjutuste ja liikumisviisidega tegeldes; ohutu liiklemine sportimispaikadesse ja kooliteel. Teadmised ilmastikule ja spordialale vastavast riietumisest. Pesemise vajalikkus kehaliste harjutuste tegemise järel. Elementaarsed teadmised spordialadest, Eesti sportlastest ning Eestis	►Oskab käituda kehalise kasvatuse tunnis, liikudes/sportides erinevates sportimispaikades ning liigeldes tänaval; ► järgib õpetaja seatud reegleid ja ohutusnõudeid; täidab mängureegleid; ►teab ja täidab (õpetaja seatud) hügieeninõudeid. ►Nimetab põhjusi, miks ta peab olema kehaliselt aktiivne. ►Annab hinnangu oma sooritusele ja kogetud kehalisele koormusele

toimuvatest spordivõistlustest / tantsuüritustest.	(kerge/raske). ►Loetleb spordialasid ja nimetab tuntud Eesti sportlasi.

2. Võimlemine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Rivi- ja korraharjutused: pöörded paigal, kujundliikumised. **Kõnni- ja jooksuharjutused:** rivisamm (P), võimlejasamm (T). **Üldkoormavad ja koordinatsiooni arendavad hüplemisharjutused:** hüplemine hüpitsa tiirutamisega ette jalalt jalale, koordinatsiooniharjutused. **Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused:** üldarendavad võimlemisharjutused käte, kere ja jalgade põhiasenditega, harjutused vahendita ja vahenditega. Põhivõimlemise kombinatsioon saatelugemise või muusika saatel. **Rakendusvõimlemine:** ronimine varbseinal, kaldpingil, üle takistuste ja takistuste alt, rippseis, ripped ja toengud. **Akrobaatilised harjutused:** veered kägaras ja sirutatult, juurdeviivad harjutused turiseisuks ja tireliks, tirel ette, kaldpinnalt tirel taha, veere taha turiseisu, kaarsild, toengkägarast ülesirutushüpe maandumisasendi fikseerimisega. **Tasakaaluharjutused:** liikumine joonel, pingil ja poomil, kasutades erinevaid kõnni- ja jooksusamme, päkkkõnd ja pöörded päkkadel,	►Hüpleb hüpitsat tiirutades ette (1 minuti jooksul). ►oskab liikuda, kasutades rivisammu (P) ja võimlejasammu (T); Tiritamm abiga, tirelring kõrvale, 360 kraadi hüpe.

võimlemispingil kõnd kiiruse muutmise, takistuste ületamise ja peatumisega, tasakaalu arendavad mängud. **Ettevalmistavad harjutused toenghüppeks:** sirutus-mahahüpe kõrgemalt tasapinnalt maandumisasendi fikseerimisega, harjutused äratõuke õppimiseks hoolaualt.	

3. Jooks, hüpped, visked

Õppesisu	**Õpitulemused**
Jooks. Jooksuasendeid ja liigutusi korrigeerivad harjutused. Kiirendusjooks. Jooksu alustamine ja lõpetamine. Püstilähe. Kiirjooks. Kestvusjooks. Pendelteatejooks. **Hüpped.** Kaugushüpe hoojooksuga paku tabamiseta. Madalatest takistustest ülehüpped parema ja vasaku jalaga. Kõrgushüpe otsehoolt **Visked.** Viskepalli hoie, viskeliigutus. Pallivise kahesammulise hooga.	►Jookseb kiirjooksu püst- ja madalstardist stardikäsklustega ►Läbib joostes võimetekohase tempoga 1-2 km distantsi. ►Sooritab õige teatevahetuse teatevõistlustes ja pendelteatejooksus. ►Sooritab palliviske paigalt ja kahesammulise hooga. ►Sooritab hoojooksult kaugushüppe paku tabamiseta. ►Võtab osa kooli kergejõustikuvõistlustelt ja esindab kooli nii Harjumaa kui ka suurematel võistlustel. ►Sooritab sammhüppeid jalalt jalale. ►Sooritab kõrgushüppes üleastumishüppe. ►Sooritab tõkkejooksu harjutusi. ►Oskab sooritada erinevaid jooksuharjutusi.

4. Liikumismängud

Õppesisu	Õpitulemused
Jooksu- ja hüppemängud. Mängud (jõukohaste vahendite) viskamise, heitmise ja püüdmisega. Palli käsitsemisharjutused, põrgatamine, vedamine, heitmine, viskamine, söötmine ja püüdmine. Sportmänge (korv-, käsi-, võrk-, jalgpall ja saalihoki) ettevalmistavad liikumismängud, teatevõistlused pallidega. Rahvastepallimäng reeglite järgi. Maastikumängud.	►Sooritab harjutusi erinevaid palle põrgatades, vedades, söötes, visates ja püüdes ning mängib nendega liikumismänge. ►On teatevõistlustes ja liikumismängudes aktiivne. ►Mängib rahvastepalli reeglite järgi, on kaasmängijatega sõbralik ning austab kohtuniku otsust. ►Osaleb kooli rahvastepallivõistlustel.

5. Taliala

Õppesisu	Õpitulemused
Suusatamine Tasakaalu- ja osavusharjutused suuskadel. Vahelduvtõukeline kahesammuline sõiduviis. Paaristõukeline sammuta sõiduviis. Laskumine põhiasendis. Sahkpidurdus. Mängud suuskadel. **Uisutamine** Sõidutehnika: käte ja jalgade töö uisutamisel. Sõidu alustamine ja pidurdamine. Mängud jääl.	►Suusatab rajal kasutades klassikalisi sõiduviise. ►Läbib suusavõistluse võimetekohaselt ►Laskub mäest põhiasendis. ►Läbib järjest suusatades 2 km (T) / 3 km (P) distantsi

6. Tantsuline liikumine

Õppesisu	Õpitulemused
Mitmest (4-st) osast koosnevad rütmikombinatsioonid; liikumise alustamine ja lõpetamine muusikat (rütmi) järgides. Suunajalg, suuna	►Mängib/tantsib õpitud eesti laulumänge ja tantse;

muutmine 8-taktilist muusikalist pikkust arvestades. Asendid paarilise suhtes (ringjoonel ja kodarjoonel rinnati). Polkasamm rinnati ja seljati. Korduvtuurilised Eesti rahvatantsud ja keerukamad laulumängud. Lastetantsud.	►Liigub vastavalt muusikale, rütmile, helile.

7. Ujumine

I kooliaste õppesisu	**Õpitulemused**
Ohutusnõuded ja kord basseinis ja ujumispaigas. Hügieeninõuded ujumisel. Veega kohanemise harjutused. Rinnuli- ja seliliujumine.	**Ujumise algõpetuse kursuse läbinud õpilane:** ►ujub vabalt valitud stiilis 25 meetrit.

Kehaline kasvatus - II kooliaste

II kooliastme õpitulemused kehalises kasvatuses

4.-6. klassi õpilane:

►selgitab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust inimese tervisele ning kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis; kirjeldab oma kehalist aktiivsust/liikumisharrastust;

►omandab kooliastme ainekavva kuuluvate kehaliste harjutuste (spordialade/liikumisviiside) tehnika (vt alade õpitulemused õppesisu juures), teab, kuidas õpitud alasid iseseisvalt sooritada; sooritab põhiliikumisviise liigutusvilumuste tasemel;

►selgitab kehalise kasvatuse tundides kehtivate ohutus- ja hügieeninõuete ning iseseisva ohutu liikumisharrastuse/liiklemise vajalikkust; järgib ohutus- ja hügieenireegleid kehalise kasvatuse tundides ning tunnivälistes spordiüritustes;

► sooritab kontrollharjutusi ja kehalise võimekuse katseid, võrdleb saavutatud tulemusi oma varasemate tulemustega; valib õpetaja juhendamisel oma rühti ja kehalist võimekust parandavaid harjutusi ja sooritab neid;

►mõistab hea käitumise, reeglite järgimise, keskkonda säästva suhtumise ja koostöö tegemise vajalikkust sportimisel/liikumisel; täidab reegleid ja võistlusmäärusi kehalisi harjutusi õppides ning liikudes; on valmis tegema koostööd (sooritama koos harjutusi, kuuluma ühte võistkonda jne) kõigi kaaslastega; kirjeldab ausa mängu põhimõtete realiseerimist spordis ja teistes tegevustes;
► kirjeldab sobivaid oskussõnu kasutades nähtud spordivõistlust ja/või tantsuüritust ning oma muljeid sellest; nimetab Eesti ja maailma tuntud sportlasi ning võistkondi; valdab teadmisi maailmas toimuvatest suurvõistlustest ja antiikolümpiamängudest;
►harjutab aktiivselt kehalise kasvatuse tundides; tunneb huvi koolis toimuvate spordi- ja tantsuürituste vastu, võtab neist osa võistleja, osaleja või pealtvaatajana; oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne; soovib õppida uusi kehalisi harjutusi ja liikumisviise ning omandada teadmisi iseseisvaks sportimiseks/liikumiseks; osaleb tervisespordiüritustel.

II kooliastmel käsitletav temaatika:

Teadmised spordist ja liikumisviisidest
Võimlemine
Kergejõustik
Liikumis- ja spordimängud
Taliala
Tantsuline liikumine
Orienteerumine
Ujumine

Kehaline kasvatus - 4. Klass

1. **Teadmised spordist ja liikumisviisidest**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kehalise aktiivsuse tähtsus tervisele; kehaline aktiivsus kui tervisliku eluviisi oluline komponent. Liikumissoovitused II kooliastme õpilasele.Õpitud spordialade/liikumisviiside oskussõnavara. Õpitavate spordialade põhilised võistlusmäärused. Ausa mängu põhimõtted spordis.Ohutus- ja hügieenireeglite järgimise vajalikkus liikudes, sportides ning liigeldes.	►Selgitab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust tervisele, kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis ning oma kehalist aktiivsust/liikumisharrastust. ►Mõistab ohutus- ja hügieeninõuete täitmise vajalikkust ning järgib neid kehalise kasvatuse tundides ja tunnivälises tegevuses;

Ohutu ümbrust säästev liikumine harjutuspaikades ja looduses. Teadmised käitumisest ohuolukordades. Käitumine spordivõistlusel ja tantsuüritustel. Teadmised spordialadest/liikumisviisidest, suurvõistlused ja/või üritused Eestis ning maailmas, tuntumad Eesti ja maailma sportlased jms.	►teab, kuidas vältida ohuolukordi liikudes ja sportides. ►Suudab iseseisvalt sooritada üldarendavaid võimlemisharjutusi ja rühiharjutusi; ►oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne. ►Tunneb õpitud spordialade/tantsustiilide oskussõnu, kasutab neid sündmuste kirjeldamisel ning oskab käituda spordivõistlustel ja tantsuüritustel. ►Teab, mida tähendab aus mäng spordis. ►Valdab teadmisi õpitud spordialadest/liikumisviisidest, nimetab Eestis ja maailmas toimuvaid suurvõistlusi, tuntud sportlasi ja võistkondi. ►Sooritab kehaliste võimete testi ja annab tulemusele hinnangu võrreldes eelmistel aastatel saavutatuga.

2. Võimlemine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Rivi- ja korraharjutused: ümberrivistumised viirus ja kolonnis. **Rühiharjutused:** kehatüve lihaseid treenivad ja sirutusoskust kujundavad harjutused. **Põhivõimlemine:** harjutuste kombinatsioonid saatelugemise ja/või muusika saatel.	►Hüpleb hüpitsat ette tiirutades paigal ja liikudes. ►Sooritab kehalise võimekuse teste. ►Sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas.

Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused: hüplemine hüpitsa tiirutamisega ette paigal ja liikumisel. **Rakendusvõimlemine:** kahe- ja kolmevõtteline ronimine; käte erinevad haarded ja hoided; upp-, tiri- ja kinnerripe. **Akrobaatika:** tirel ette ja taha, kaarsild (T), juurdeviivad harjutused kätelseisuks. **Tasakaaluharjutused:** harjutuste kombinatsioonid võimlemispingil või madalal poomil. **Toenghüpe:** hoojooksult hüpe hoolauale, äratõuge ja toengkägar (kitsel, hobusel), ülesirutusmahahüpe maandumisasendi fikseerimisega.	

3. Kergejõustik

Õppesisu	**Õpitulemused**
Jooks. Erinevad jooksuharjutused: põlve- ja sääretõstejooks. Pendelteatejooks. Kiirjooks stardikäsklustega. Kestvusjooks. Maastikujooks. **Hüpped.** Mitmesugused hüppe- ja hüplemisharjutused. Kaugushüpe paku tabamiseta. Kõrgushüpe üleastumistehnikaga. **Visked.** Viskeharjutused: täpsusvisked vertikaalse märklaua pihta. Pallivise paigalt ja neljasammu hooga.	►Sooritab madallähte stardikäsklustega ja õige teatevahetuse ringteatejooksus. ►Sooritab hoojooksult palliviske ►Jookseb kiirjooksu stardikäsklustega ►Sooritab üleastumis- või flopptehnikas kõrgushüppe ►Teab ja oskab sooritada erinevaid venitus- ja jooksuharjutusi. ►Sooritab tõkkejooksu paaris- ja paaritu sammu rütmiga.

	►Sooritab erinevaid sammhüppeid.

4. Liikumis- ja spordimängud

Õppesisu	**Õpitulemused**
Palli hoie, palli põrgatamine ja söötmine liikumisel. Korv-, jalg- ja võrkpalli ettevalmistavad liikumismängud; teatevõistlused pallidega. Rahvastepalli erinevad variandid.	►Sooritab sportmänge ettevalmistavaid liikumismänge ja teate-võistlusi palliga. ►Mängib reeglite järgi rahvastepalli ning aktsepteerib kohtuniku otsuseid. ►Sooritab palli söötmise ja peatamise jalgpallis

5. Taliala- kooli valikul kas suusatamine või uisutamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Suusatamine. Pöörded paigal (hüppepööre). Õpitud tõusu-, laskumis- ja sõiduviiside kordamine. Vahelduvtõukeline kahesammuline astesamm-tõusuviis. Põikilaskumine. Laskumine põhi- ja puhkeasendis. Astepööre laskumisel. Ebatasasuste ületamine. Sahkpidurdus. Mängud suuskadel. **Uisutamine**: Käte ja jalgade töö täiustamine uisutamisel. Sahkpidurdus. Mängud uiskudel.	►Suusatab klassikaliste sõiduviisisega ja oskab kasutada vastavalt rajale sõiduviisi. ►Sooritab laskumise põhi- ja puhkeasendis ►Läbib järjest suusatades 3 km (T) / 5 km (P) distantsi ►On omandanud esmase uisutamisoskuse ►Sooritab uiskudel sahkpidurdust

6. Tantsuline liikumine

Õppesisu	Õpitulemused
Ruumitaju arendavad liikumised. Rütmitunnet ja koordinatsiooni arendavad tantsukombinatsioonid. Sise- ja välissõõr. Ahelsõõr. Polkasamm. Ruutrumba põhisamm. Liikumise alustamine ja lõpetamine, hoog ja pidurdamine. Eesti rahva- ja seltskonnatantsud, ka paarilise vahetusega. Poiste ja tüdrukute vahelduvtegevused. Loovtantsu põhielement keha. Tantsupidude traditsioon. Riietus, rahvarõivad. Rühma koostöö tantsimisel.	►tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse, sh Eesti ja teiste rahvaste tantse; ►kasutab eneseväljendamiseks loovliikumist.

7. Orienteerumine

Õppesisu	Õpitulemused
Orienteerumine ruumis ja vabas looduses tuttava objekti plaani järgi. Orienteerumine silmapaistvate loodus- ja tehisobjektide järgi etteantud piirkonnas. Orienteerumismängud.	►orienteerub etteantud või enda joonistatud plaani ning silmapaistvate loodus- või tehisobjektide järgi etteantud piirkonnas; ►oskab mängida orienteerumismänge plaaniga, kaardiga ja kaardita.

Kehaline kasvatus - 5. klass

1. Teadmised spordist ja liikumisviisidest

Õppesisu	Õpitulemused
Kehalise aktiivsuse tähtsus tervisele; kehaline aktiivsus kui tervisliku eluviisi oluline komponent. Liikumissoovitused II kooliastme õpilasele. Õpitud spordialade/liikumisviiside oskussõnavara. Õpitavate	►Selgitab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust tervisele, kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis ning oma kehalist

spordialade põhilised võistlusmäärused. Ausa mängu põhimõtted spordis. Ohutus- ja hügieenireeglite järgimise vajalikkus liikudes, sportides ning liigeldes. Ohutu ümbrust säästev liikumine harjutuspaikades ja looduses. Teadmised käitumisest ohuolukordades. Käitumine spordivõistlusel ja tantsuüritustel. Teadmised iseseisvaks harjutamiseks: kuidas sooritada soojendusharjutusi ja rühiharjutusi Teadmised spordialadest/liikumisviisidest, suurvõistlused ja/või üritused Eestis ning maailmas, tuntumad Eesti ja maailma sportlased jms.	aktiivsust/liikumisharrastust. ►Mõistab ohutus- ja hügieeninõuete täitmise vajalikkust ning järgib neid kehalise kasvatuse tundides ja tunnivälises tegevuses; teab, kuidas vältida ohuolukordi liikudes ja sportides. ►Suudab iseseisvalt sooritada üldarendavaid võimlemisharjutusi ja rühiharjutusi; oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne. ►Tunneb õpitud spordialade/tantsustiilide oskussõnu, kasutab neid sündmuste kirjeldamisel ning oskab käituda spordivõistlustel ja tantsuüritustel. ►Teab, mida tähendab aus mäng spordis. ►Valdab teadmisi õpitud spordialadest/liikumisviisidest, nimetab Eestis ja maailmas toimuvaid suurvõistlusi, tuntud sportlasi ja võistkondi. ►Sooritab kehaliste võimete testi ja annab tulemusele hinnangu võrreldes eelmistel aastatel saavutatuga.

2. Võimlemine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Rivi- ja korraharjutused: kujundliikumised, pöörded sammliikumiselt.	►Hüpleb hüpitsat ette tiirutades paigal ja liikudes. ►Sooritab kehalise võimekuse teste.

Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused: liikumiskombinatsioonid; hüplemisharjutused hüpitsa ja hoonööriga paigal ja liikudes.. **Rühiharjutused**: kehatüve lihaseid treenivad ja sirutusoskust kujundavad harjutused **Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused:** saatelugemise ja/või muusika saatel vahendiga või vahendita; jõu-, venitus- ja lõdvestusharjutused. **Akrobaatika:** pikk tirel ette, ratas kõrvale, kätelseis abistamisega, tiritamm(P). **Rakendus- ja riistvõimlemine:** kahe- ja kolmevõtteline ronimine, käte erinevad haarded ja hoided; upp-, tiri-, ja kinnerripe; hooglemine rippes; ees- ja tagatoengust mahahüpped; hooglemine rööbaspuudel toengus ja küünarvarstoengus (P); kangil jala ülehoog käärtoengusse ja tagasi; tiretõus ühe jala hoo ja teise tõukega; lihtsamad harjutuskombinatsioonid õpitud elementidest akrobaatikas, poomil (T), kangil (P) ja rööbaspuudel. **Toenghüpe:** harkhüpe ja/või kägarhüpe. **Iluvõimlemine**(T): hüpitsa hood, ringid, kaheksad, tiirutamised; erinevad hüpped; lihtsad visked ja püüded.	►Sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas.

3. Kergejõustik

Õppesisu	**Õpitulemused**
Jooks. Jooksuasendi ja –liigutuste korrigeerimine. Põlve- ja	►Sooritab madallähte stardikäsklustega ja õige teatevahetuse ring-

sääretõstejooks. Jooksu alustamine ja lõpetamine. Kiirendusjooks. Kestvusjooks. **Hüpped.** Sammhüpped. Kaugushüpe paku tabamisega. Kaugushüppe tulemuse mõõtmine. Kõrgushüpe (üleastumishüpe) üle kummilindi ja lati. **Visked.** Täpsusvisked horisontaalse märklaua pihta. Pallivise nelja sammu hooga.	teatejooksus. ►Sooritab hoojooksult palliviske ►Jookseb kiirjooksu stardikäsklustega ►Sooritab üleastumis- või flopptehnikas kõrgushüppe ►Teab ja oskab sooritada erinevaid venitus- ja jooksuharjutusi. ►Sooritab tõkkejooksu paaris- ja paaritu sammu rütmiga. ►Sooritab erinevaid sammhüppeid. ►Jookseb järjest 9 minutit

4. Liikumis- ja spordimängud- kooli valikul kaks mängu kolmest

Õppesisu	**Õpitulemused**
Liikumismängud ja teatevõistlused palliga. Valitud sportmänge ettevalmistavad liikumismängud. **Korvpall.** Palli hoie söötmisel, püüdmisel ja pealeviskel. Palli põrgatamine, söötmine ja vise korvile. Sammudelt vise korvile. **Võrkpall.** Ettevalmistavad harjutused võrkpalliga. Ülalt- ja altsööt pea kohale ja vastu seina. Pioneeripall. **Jalgpall.** Söödu peatamine jalapöia siseküljega ja löögitehnika õppimine.	►Sooritab sportmänge ettevalmistavaid liikumismänge ja teatevõistlusi palliga. ►Mängib reeglite järgi rahvastepalli ning aktsepteerib kohtuniku otsuseid. ►Sooritab palli söötmise ja peatamise jalgpallis ►Sooritab põrgatused takistuste vahelt ja sammudelt viske korvile korvpallis. ►Sooritab ülalt- ja altsöödud paarides ning alt-eest pallingu võrkpallis.

5. Taliala- kooli valikul kas suusatamine või uisutamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Suusatamine. Paaristõukeline ühesammuline sõiduviis. Uisusamm ilma keppideta. Pool-uisusamm laugel laskumise. Sahkpöörde tutvustamine. Poolsahkpidurdus. Pidurdamine laskumisel ennetava kukkumisega.Laskumine väljaseadeasendis. Mängud suuskadel, teatevõistlused. **Uisutamine.** Sõidutehnika täiustamine. Uisutamine erinevate käteasenditega. Ülejalasõit vasakule ja paremale. Karussell. Sobiva tempo valimine kestvusuisutamisel.	►Suusatab klassikaliste sõiduviisisega ja oskab kasutada vastavalt rajale sõiduviisi. ►Sooritab laskumise põhi- ja puhkeasendis ►Läbib järjest suusatades 3 km (T) / 5 km (P) distantsi ►Suudab uisutada pikemat distantsi omas tempos ►Sooritab uiskusdel ülejalasõidu tehnikat vasakule ja paremale

6. Tantsuline liikumine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Keha telg ja kehahoid. Tugijalg ja töötav jalg. Valsivõttes liikumine ja juhtimine. Põimumine ja kätlemine. Polka pööreldes. Rock'i põhisamm. Eesti rahva- ja seltskonnatantsud. Õpitud sammude täpsustamine. Teiste rahvaste seltskonnatantsud, *line*tants vm. Loovtantsu põhielement ruum. Tantsukultuur. Tants ja eetika.	►tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse, sh Eesti ja teiste rahvaste tantse; ►kasutab eneseväljendamiseks loovliikumist

7. Orienteerumine

Õppesisu	Õpitulemused
Leppemärgid, maastikuobjektid. Maastiku ja kaardi võrdlemine ja seostamine. Lihtsa objekti plaani koostamine. Liikumine joonorientiiride järgi. Kompassi tutvustamine.	►oskab orienteeruda kaardi järgi ja kasutada kompassi; ►teab põhileppemärke (10–15); ►orienteerub etteantud või enda joonistatud plaani ning silmapaistvate loodus- või tehisobjektide järgi etteantud piirkonnas; ►arvestab liikumistempot valides erinevaid pinnasetüüpe, reljeefivorme ja takistusi; ►oskab mängida orienteerumismänge plaaniga, kaardiga ja kaardita.

Kehaline kasvatus - 6. klass

1. Teadmised spordist ja liikumisviisidest

Õppesisu	Õpitulemused
Kehalise aktiivsuse tähtsus tervisele; kehaline aktiivsus kui tervisliku eluviisi oluline komponent. Liikumissoovitused II kooliastme õpilasele. Õpitud spordialade/liikumisviiside oskussõnavara. Õpitavate spordialade põhilised võistlusmäärused. Ausa mängu põhimõtted spordis. Ohutus- ja hügieenireeglite järgimise vajalikkus liikudes, sportides ning liigeldes. Ohutu ümbrust säästev liikumine harjutuspaikades ja looduses.	►Selgitab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust tervisele, kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis ning oma kehalist aktiivsust/liikumisharrastust. ►Mõistab ohutus- ja hügieeninõuete täitmise vajalikkust ning järgib neid kehalise kasvatuse tundides ja tunnivälises tegevuses; teab, kuidas vältida ohuolukordi liikudes ja sportides. ►Suudab iseseisvalt sooritada üldarendavaid võimlemisharjutusi ja

Teadmised käitumisest ohuolukordades. Käitumine spordivõistlusel ja tantsuüritustel. Teadmised iseseisvaks harjutamiseks: kuidas sooritada kehaliste võimete teste ning treenida (õpetaja toel valitud harjutusi kasutades) oma kehalisi võimeid ja rühti. Teadmised spordialadest/liikumisviisidest, suurvõistlused ja/või üritused Eestis ning maailmas, tuntumad Eesti ja maailma sportlased jms.	rühiharjutusi; oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne. ►Tunneb õpitud spordialade/tantsustiilide oskussõnu, kasutab neid sündmuste kirjeldamisel ning oskab käituda spordivõistlustel ja tantsuüritustel. ►Teab, mida tähendab aus mäng spordis. ►Valdab teadmisi õpitud spordialadest/liikumisviisidest, nimetab Eestis ja maailmas toimuvaid suurvõistlusi, tuntud sportlasi ja võistkondi. ►Valib õpetaja juhtimisel harjutusi oma kehalise võimekuse arendamiseks ning sooritab neid.

2. Võimlemine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Rivi- ja korraharjutused: kujundliikumised, pöörded sammliikumiselt. **Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutuste** kombinatsioonid. Hüplemisharjutused hüpitsa ja hoonööriga paigal ja liikudes.. **Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused:** saatelugemise ja/või muusika saatel vahendiga või vahendita. Jõu-, venitus- ja lõdvestusharjutused.	►Hüpleb hüpitsat ette tiirutades paigal ja liikudes. ►Sooritab kehalise võimekuse teste. ►Sooritab harjutuskombinatsiooni rööbaspuudel. ►Sooritab harjutuskombinatsiooni madalal kangil (P) ja madalal poomil (T) ►Sooritab õpitud toenghüppe (hark- või kägarhüpe)

Rühiharjutused: kehatüve lihaseid treenivad ja sirutusoskust kujundavad harjutused. **Rakendus- ja riistvõimlemine:** lihtsamad harjutuskombinatsioonid õpitud elementidest akrobaatikas, poomil (T), kangil (P) ja rööbaspuudel. **Toenghüpe:** harkhüpe ja/või kägarhüpe. **Iluvõimlemine**(T): põlvetõste-, põlvetõstevahetus- ja sammhüpe. Harjutused hüpitsaga: hood, ringid, kaheksad, tiirutamised, hüpped, visked ja püüdmine.	

3. Kergejõustik

Õppesisu	**Õpitulemused**
Jooks. Kiirjooks ja selle eelsoojendus. Madallähte tutvustamine. Stardikäsklused. Ringteatejooks. Võistlusmäärused. Ajamõõtmine. Kestvusjooks. **Hüpped.** Kaugushüpe täishoolt paku tabamisega. Kõrgushüpe (üleastumis-hüpe). **Visked.** Pallivise hoojooksult.	►Sooritab madallähte stardikäsklustega ja õige teatevahetuse ringteatejooksus. ►Sooritab hoojooksult palliviske ►Jookseb kiirjooksu stardikäsklustega Sooritab üleastumis- või flopptehnikas kõrgushüppe ►Teab ja oskab sooritada erinevaid venitus- ja jooksuharjutusi. ►Sooritab tõkkejooksu paaris- ja paaritu sammu rütmiga. ►Sooritab erinevaid sammhüppeid. ►Sooritab kaugushüppe paku tabamisega

	►Jookseb järjest 9 minutit

4. Liikumis- ja spordimängud- kolmest kaks mängu kooli valikul

Õppesisu	**Õpitulemused**
Korvpall. Palli põrgatamine, söötmine ja sammudelt vise korvile. Mängija kaitseasend (mees-mehe kaitse). Korvpallireeglitega tutvustamine. Mäng lihtsustatud reeglite järgi **Võrkpall.** Ülalt- ja altsööt vastu seina ja paarides. Alt-eest palling. Kolme viskega võrkpall. Minivõrkpall. Mäng lihtsustatud reeglite järgi. **Jalgpall.** Söödu peatamine rinnaga (P) ja löögitehnika arendamine ja täiustamine. Mäng 4:4 ja 5:5. Mäng lihtsustatud reeglite järgi.	**liikumismängud** ►sooritab sportmänge ettevalmistavaid liikumismänge ja teatevõistlusi palliga; ►mängib reeglite järgi rahvastepalli ning aktsepteerib kohtuniku otsuseid; **sportmängud** (kooli poolt valitud kahe mängu osas) ►sooritab põrgatused takistuste vahelt ja sammudelt viske korvile korvpallis; ►sooritab ülalt- ja altsöödud paarides ning alt-eest pallingu võrkpallis; ►sooritab palli söötmise ja peatamise jalapöia siseküljega jalgpallis; ►mängib kaht kooli valitud sportmängu lihtsustatud reeglite järgi ja/või sooritab õpitud sportmängudes õpetaja poolt koostatud kontrollharjutust.

5. Taliala- kooli valikul kas suusatamine või uisutamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Suusatamine.	**suusatamine**

Stardivariandid paaristõukelise sammuta ja paaristõukelise ühesammulise sõiduviisiga. Paaristõukeline kahesammuline uisusamm-sõiduviis. Laskumine madalasendis. Poolsahkpööre. Uisusammpööre laskumise järel muutes libisemissuunda. Mängud suuskadel. Teatesuusatamine. **Uisutamine.** Uisutamine paarides, kolmikutes ja rühmas. Ülejalasõit vasakule ja paremale. Start, sõit kurvis ja finišeerimine. Kestvusuisutamine. Mängud ja teatevõistlused uiskudel.	►suusatab paaristõukelise ühesammulise sõiduviisiga, vahelduv-tõukelise kahesammulise sõiduviisiga ja paaristõukelise kahesammulise uisusamm-sõiduviisiga; ►sooritab laskumise põhi- ja puhkeasendis; ►sooritab uisusamm- ja poolsahkpöörde; ►sooritab teatevahetuse teatesuusatamises; ►läbib järjest suusatades 3 km (T) / 5 km (P) distantsi; **uisutamine** ►sooritab uisutades ülejalasõitu vasakule ja paremale; ►kasutab uisutades sahkpidurdust; ►uisutab järjest 6 minutit.

6. Tantsuline liikumine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Ruumitaju ja koordinatsiooniharjutused. Pöörlemistehnika. Valsi põhisamm. Cha-cha põhisamm. Loovtantsu põhielement aeg ja jõud: dünaamika liikumisel (energilisus, jõulisus, pehmus jt). Jooniste, asendite, võtete ja sammude täpsustamine. Eesti rahva- ja seltskonnatantsud. Teiste rahvaste seltskonnatantsud, *line*-tants vm. Tantsustiilide erinevus.	►tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse, sh Eesti ja teiste rahvaste tantse; ►kasutab eneseväljendamiseks loovliikumist.

7. Orienteerumine

Õppesisu	Õpitulemused
Kaardi mõõtkava, reljeefivormid, kauguse määramine. Suunaharjutused kompassiga seistes ja liikumisel. Õpperaja läbimine kaarti ja kompassi kasutades. Sobiva koormuse ja liikumistempo valimine vastavalt pinnasetüübile, reljeefivormidele, takistustele.	►oskab orienteeruda kaardi järgi ja kasutada kompassi; ►teab põhileppemärke (10–15); ►orienteerub etteantud või enda joonistatud plaani ning silmapaistvate loodus- või tehisobjektide järgi etteantud piirkonnas; ►arvestab liikumistempot valides erinevaid pinnasetüüpe, reljeefivorme ja takistusi; ►oskab mängida orienteerumismänge plaaniga, kaardiga ja kaardita.

8. Ujumine

Õppesisu	Õpitulemused
II kooliaste Ohutusnõuded ja kord basseinides ja ujumispaikades. Hügieeninõuded ujumisel. Veega kohanemise harjutused. Rinnuli- ja seliliujumine	**Ujumise algõpetuse kursuse läbinud õpilane:** ► ujub vabalt valitud stiilis 25 meetrit.

Kehaline kasvatus - III kooliaste

III kooliastme õpitulemused kehalises kasvatuses

7.-9. klassi õpilane:
►kirjeldab kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele ning selgitab regulaarse liikumisharrastuse vajalikkust; analüüsib oma igapäevast kehalist aktiivsust, sh liikumisharrastust, ning annab sellele hinnangu;
►omandab põhikooli ainekavva kuuluvate spordialade/liikumisviiside tehnika (vt alade õpitulemused õppesisu juures); suudab õpitud spordialasid/liikumisviise iseseisvalt sooritada;
► järgib ohutus- ja hügieeninõudeid kehalise kasvatuse tundides, tunnivälistel spordiüritustel ning iseseisvalt liikudes, sportides ja liigeldes; oskab vältida ohuolukordi ning teab, mida teha liikudes/sportides juhtuda võivate õnnetusjuhtumite korral;
►sooritab kontrollharjutusi ja kehaliste võimete testi harjutusi (sh lihtsamaid enesekontrolli teste) ning annab hinnangu oma tulemustele; teab, mis harjutused ja meetodid sobivad kehalise võimekuse parandamiseks, ning oskab neid iseseisvalt kasutada;
► järgib sportides/liikudes reegleid ja võistlusmäärusi; liigub/spordib keskkonda hoides, oma kaaslasi austades ja nendega koostööd tehes; selgitab ausa mängu põhimõtete realiseerimist spordis ja elus;
► kirjeldab oskussõnu kasutades nähtud võistlusi erinevatel spordialadel ja/või nähtud tantsuüritusi ning oma muljeid nendest; kirjeldab oma lemmikspordiala (või tantsustiili), loetleb sel alal toimuvaid võistlusi/üritusi ning ala tuntumaid esindajaid Eestis ja maailmas; valdab teadmisi antiik- ja nüüdisolümpiamängudest ning Eesti sportlaste saavutustest olümpiamängudel;
►harjutab aktiivselt kehalise kasvatuse tundides; tunneb huvi koolis ja/või väljaspool toimuvate spordi- ja tantsuürituste vastu, võtab neist osa võistleja (osaleja), pealtvaataja või kohtuniku/korraldajate abilisena; harrastab liikumist/sportimist iseseisvalt ja/või koos kaaslastega; soovib õppida (sh iseseisvalt) uusi kehalisi harjutusi ja liikumisviise ning omandada iseseisvaks liikumisharrastuseks vajalikke teadmisi.

III kooliastmel käsitletav temaatika:

Teadmised spordist ja liikumisviisidest
Võimlemine
Kergejõustik
Sportmängud
Taliala
Tantsuline liikumine
Orienteerumine

Kehaline kasvatus - 7. klass

1. **Teadmised spordist ja liikumisviisidest**

Õppesisu	Õpitulemused
Kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele, regulaarse liikumisharrastuse kui tervist ja töövõimet tagava tegevuse vajalikkus. Liikumissoovitused noorukitele ning täiskasvanutele. Ohutu liikumine ja liiklemine. Loodust säästev liikumine. Tegutsemine (spordi)traumade ja õnnetusjuhtumite korral.Õpitud spordialade ja liikumisviiside oskussõnad ning harjutuste ja tegevuste kirjeldamine; õpitud spordialade võistlusmäärused. Aus mäng - ausus ja õiglus spordis ning elus.Teadmised õpitud spordialade/tantsustiilide tekkest, peetavatest (suur)võistlustest/üritustest ning tuntumatest sportlastest/tantsijatest Eestis ja maailmas. Teadmised olümpiamängudest (sh antiikolümpiamängudest) ja tuntumatest olümpiavõitjatest.Teadmised spordiüritustest ning neil osalemise võimalustest. Liikumine „Sport kõigile“.	►Selgitab kehalise aktiivsuse ning regulaarse liikumisharrastuse mõju tervisele ja töövõimele. ►Järgib kehalisi harjutusi tehes hügieeni- ja ohutusnõudeid ning väldib ohuolukordi; teab, kuidas toimida sportides/liikudes juhtuda võivate õnnetusjuhtumite ja traumade puhul. ►Liigub/spordib reegleid ja võistlusmäärusi järgides, kaaslasi austades ja abistades ning keskkonda säästes ►Osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides, harrastab liikumist/sportimist iseseisvalt (tunniväliselt), käib spordi- ja tantsuüritustel ning jälgib seal toimuvat; oskab tegutseda abikohtunikuna võistlustel

2. Võimlemine

Õppesisu	Õpitulemused
Riviharjutused ja kujundliikumised: jagunemine ja liitumine, lahknemine ja ühinemine, ristlemine. **Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused:** koordinatsiooniharjutused. **Põhivõimlemine** ja harjutused vahenditega, harjutused muusika saatel. Üldarendavad võimlemisharjutused erinevatele lihasrühmadele (harjutuste valik ja toime).	►Sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas ►Sooritab harjutuskombinatsiooni rööbaspuudel (T, P) ja kangil (P) ►Sooritab õpitud toenghüppe (hark- ja/või kägarhüpe) ►Sooritab kehalise võimekuse teste.

Rühi arengut toetavad harjutused: harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks; jõuharjutused selja-, kõhu, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele; venitusharjutused õla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks. **Rakendusharjutused.** Ronimine **Akrobaatika**: ratas kõrvale. **Tasakaaluharjutused poomil (T):** erinevad sammukombinatsioonid; sammuga ette 180$_0$ pööre; jala hooga taha 180$_0$; poolspagaadist tõus taga oleva jala sammuga ett; erinevad mahahüpped. **Harjutused rööbaspuudel**: tireltõus ühe jala hoo ja teise tõukega (T) ning küünarvarstoengust hoogtõus taha (P). **Harjutused kangil:** Tireltõus jõuga (P). **Toenghüpe**: harkhüpe ja/või kägarhüpe. **Iluvõimlemine (T):** harjutused rõngaga: hood ja hooringid, kaheksad, ringitamine, pöörded, vurr, veered ja visked. **Harjutuskombinatsioonide koostamine ja esitamine.**	

3. Kergejõustik

Õppesisu	**Õpitulemused**
Jooks. Sprindi eelsoojendusharjutused. Ringteatejooks. Kestvusjooks. **Hüpped**. Kaugushüppe eelsoojendusharjutused. Kaugushüpe.	►Sooritab täishoolt kaugushüppe ja üleastumis- või flopptehnikas kõrgushüppe

Kõrgushüpe (üleastumishüpe) **Visked.** Palliviske eelsoojendus-harjutused Pallivise hoojooksult.	►Sooritab hoojooksult palliviske ning paigalt kettahetite ja kuulitõuke Jookseb kiirjooksu stardikäsklustega ►Suudab joosta järjest 15 minutit. ►Sooritab sammhüppeid vaheldumisi

4. Sportmängud- kooli valikul kaks mängu kolmest

Õppesisu	**Õpitulemused**
Korvpall. Palli põrgatamine, söötmine ja vise korvile liikumiselt. Petted. Läbimurded paigalt ja liikumiselt. Algteadmised kaitsemängust. Mäng lihtsustatud reeglite järgi. **Võrkpall**. Sööduharjutused paarides ja kolmikutes lisaülesannetega; söödu-harjutused juhtmängijaga. Ülalt palling. Mängijate asetus platsil ja liikumine pallingu sooritamiseks. Punktide lugemine. Mäng lihtsustatud reeglite järgi. **Jalgpall**. Jalgpallitehnika elementide täiustamine erinevate harjutuste abil. Jalgpalluri erinevate positsioonide *kaitsja, poolkaitsja* ja *ründaja* ja nende ülesannete mõistmine. Mäng lihtsustatud reeglite järgi.	►Sooritab tundides õpitud sportmängude tehnikaelemente. ►Sooritab läbimurded paigalt ja liikumiselt ning petted korvpallis ►Sooritab ülalt pallingu, ründelöögi ja nende vastuvõtu võrkpallis. ►Sooritab palli söötmise ja peatamise jalgpallis

5. Taliala- kooli valikul kas suusatamine või uisutamine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Suusatamine. Paaristõukeline kahesammuline uisusamm-sõiduviis. Vahelduvtõukeline kahesammuline uisusamm-tõusuviis. Poolsahkpöörde kasutamine slaalomirajal. Jooksusamm-tõusuviis.	►Tõusu- ja laskumisviiside ning pidurduste kasutamine maastikul. ►Klassikalised sõiduviisid.

Laskumine üle ebatasasuste (kühmu ületamine, lohu läbimine, üleminek vastasnõlvale laskumine, järsemaks muutuval nõlval). **Uisutamine.** Paralleelpidurdus. Tagurpidisõit. Kestvusuisutamine.	►Uisusammsõiduviisid. ►Suusatamine rajal mahu peale. ►On uisutamises omandanud õpitud sõidutehnikad

6. Tantsuline liikumine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Tantsuoskuse arendamine õpitud tantsude baasil. Tantsualase oskussõnavara täiustumine. Labajalavalss. Jive`i põhisamm. Poiste ja tüdrukute rollid tantsus. Rahvaste ja seltskonnatantsud sh kontratantsud, *line*-tants vm. Loovtantsu elementide kasutamine. Tants kui kunst, sport ja kultuur.	►tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse ning kombinatsioone autoritantsudest; ►arutleb erinevate tantsustiilide üle. ►teab Eesti tantsupidude ja tantsukultuuri traditsioone.

7. Orienteerumine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Üldsuuna ja täpse suuna (asimuut) määramine. Orienteerumisharjutused kaardi ja kompassiga. Orienteerumine lihtsal maastikul kaardi ja kompassi abil, kaardi ja maastikku võrdlemine, asukoha määramine.	►läbib orienteerumisraja oma võimete kohaselt; ►oskab määrata suunda kompassiga, lugeda kaarti ja maastikku; ►oskab valida õiget liikumistempot ja -viisi ning teevarianti maastikul; ►oskab mälu järgi kirjeldada läbitud orienteerumisrada.

Kehaline kasvatus - 8. klass

1. **Teadmised spordist ja liikumisviisidest**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele, regulaarse liikumisharrastuse kui tervist ja töövõimet tagava tegevuse vajalikkus. Liikumissoovitused noorukitele ning täiskasvanutele. Ohutu liikumine ja liiklemine. Loodust säästev liikumine. Tegutsemine (spordi)traumade ja õnnetusjuhtumite korral.Õpitud spordialade ja liikumisviiside oskussõnad ning harjutuste ja tegevuste kirjeldamine; õpitud spordialade võistlusmäärused. Aus mäng - ausus ja õiglus spordis ning elus.Teadmised õpitud spordialade/tantsustiilide tekkest, peetavatest (suur)võistlustest/üritustest ning tuntumatest sportlastest/tantsijatest Eestis ja maailmas. Teadmised olümpiamängudest (sh antiikolümpiamängudest) ja tuntumatest olümpiavõitjatest.Teadmised spordiüritustest ning neil osalemise võimalustest. Liikumine „Sport kõigile“.Teadmised iseseisva liikumisharrastuse kohta (eesmärkide seadmine, spordiala/tegevuse valik, spordivarustuse valik, harjutamise põhimõtted jm). Kehalise võimekuse testid.	►Selgitab kehalise aktiivsuse ning regulaarse liikumisharrastuse mõju tervisele ja töövõimele. ►Järgib kehalisi harjutusi tehes hügieeni- ja ohutusnõudeid ning väldib ohuolukordi; teab, kuidas toimida sportides/liikudes juhtuda võivate õnnetusjuhtumite ja traumade puhul. ►Liigub/spordib reegleid ja võistlusmäärusi järgides, kaaslasi austades ja abistades ning keskkonda säästes ►Osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides, harrastab liikumist/sportimist iseseisvalt (tunniväliselt), käib spordi- ja tantsuüritustel ning jälgib seal toimuvat; oskab tegutseda abikohtunikuna võistlustel ►Oskab iseseisvalt treenida: analüüsib oma kehalise vormisoleku taset, seab liikumisharrastusele eesmärgi, leiab endale sobiva (jõukohase) spordiala/liikumisviisi, õpib uusi liikumisoskusi ja arendab oma kehalisi võimeid

2. **Võimlemine**

Õppesisu	Õpitulemused
Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused: koordinatsiooniharjutused. **Põhivõimlemise harjutused** vahendita ja vahenditega, harjutused muusika saatel. Üldarendavate võimlemisharjutuste komplekside koostamine (harjutuste valik ja järjekord). **Rühi arengut toetavad harjutused:** harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks; jõuharjutused selja-, kõhu, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele; venitusharjutused õla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks. **Akrobaatika:** harjutuste kombinatsioonid; püramiidid **Harjutused rööbaspuudel:** tireltõus ühe jala hoo ja teise tõukega (T) ning harkistest tirel ette (P). **Harjutused kangil:** tireltõus jõuga, käärhöör (P). **Tasakaaluharjutused poomil (T):** erinevad sammukombinatsioonid; sammuga ette 180^0 pööre; jala hooga taha 180^0; poolspagaadist tõus taga oleva jala sammuga ett; erinevad mahahüpped. **Toenghüpe:** hark- ja/või kägarhüpe. **Iluvõimlemine:** harjutused palliga: hood, ringid, kaheksad, väänakud, visked ja püüded (T).	►Sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas ►Sooritab harjutuskombinatsiooni rööbaspuudel (T, P) ja kangil (P) ►Sooritab õpitud toenghüppe (hark- ja/või kägarhüpe) ►Sooritab kehalise võimekuse teste. ►Sooritab jõu-, venitus- ja lõdvestusharjutused erinevatele lihasrühmadele.

Harjutuskombinatsioonide koostamine ja esitamine.	

3. Kergejõustik

Õppesisu	**Õpitulemused**
Jooks. Kiirjooksu tehnika. Ringteatejooks. Kestvusjooks. **Hüpped**. Kaugushüpe. Kõrgushüppe eelsoojendusharjutused. Flopphüppe (3- ja 5- sammuliselt hoojooksult) tutvustamine. **Heited, tõuked.** Kuulitõuke juurdeviivad harjutused. Kuulitõuge paigalt ja hooga.	►Sooritab täishoolt kaugushüppe ja üleastumis- või flopptehnikas kõrgushüppe ►Sooritab hoojooksult palliviske ning paigalt kettahetite ja kuulitõuke ►Jookseb kiirjooksu stardikäsklustega ►Suudab joosta järjest 15 minutit. ►Sooritab sammhüppeid ühel jalal, vaheldumisi.

4. Sportmängud- kooli valikul kaks mängu kolmest

Õppesisu	**Õpitulemused**
Korvpall. Palli põrgatamine, söötmine ja vise korvile liikumiselt. Vise söödule vastuliikumiselt. Katted. Mäng 3:3 ja 5:5. **Võrkpall**. Ülalt palling. Pallingu vastuvõtt. Ründelöök hüppeta ja kaitsemäng paarides. Mängutaktika: kolme puute õpetamine. **Jalgpall.** Harjutused söödu- ja löögitehnika täiustamiseks. Tehnika täiustamine mängus.	►Sooritab tundides õpitud sportmängude tehnikaelemente. ►Sooritab läbimurded paigalt ja liikumiselt ning petted korvpallis ►Sooritab ülalt pallingu, ründelöögi ja nende vastuvõtu võrkpallis. ►Sooritab palli söötmise ja peatamise jalgpallis

5. Taliala- kooli valikul kas suusatamine või uisutamine

Õppesisu	Õpitulemused
Suusatamine. Paaristõukeline ühesammuline uisusamm-sõiduviis. Üleminek sõiduviisilt tõusuviisile nii klassikalises kui uisusamm tehnikas. Poolsahk-paralleelpööre. Lihtsa slaalomiraja läbimine poolsahk-paralleelpööretega. Teatesuusatamine (võistlusmäärused). Mängud suuskadel. Teatesuusatamine. **Uisutamine.** Tagurpidisõit. Kestvusuisutamine. *Ringette* ja jäähoki mäng lihtsustatud reeglite järgi.	►Tõusu- ja laskumisviiside ning pidurduste kasutamine maastikul. ►Klassikalised sõiduviisid. Uisusammsõiduviisid. ►Suusatamine rajal mahu peale. ►Üleminek ühelt sõiduviisilt teisele. ►Õpitud sõiduviiside tehnikate täiustamine ja kinnistamine. ►Suudab uisutada pikemat distantsi ►On uisutamises omandanud õpitud sõiduvõtted

6. Tantsuline liikumine

Õppesisu	Õpitulemused
Tantsu karakteersus ja väljenduslikkus sh arvestades soolisi erinevusi. Aeglane valss. Samba põhisamm. Valsisammu täiustamine. Rahva- ja seltskonnatantsud. Loovtantsu elementide kasutamine. Tantsu traditsioonilisus ja kaasaegsus.	►tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse ning kombinatsioone autoritantsudest; ►arutleb erinevate tantsustiilide üle. ►teab Eesti tantsupidude ja tantsukultuuri traditsioone.

7. Orienteerumine

Õppesisu	Õpitulemused
Kaardi peenlugemine: väikeste objektide lugemine ja meeldejätmine. Sobivaima teevariandi valik. Orienteerumisraja iseseisev läbimine	►läbib orienteerumisraja oma võimete kohaselt;

kaardi ja kompassiga.	►oskab määrata suunda kompassiga, lugeda kaarti ja maastikku; ►oskab valida õiget liikumistempot ja -viisi ning teevarianti maastikul; ►oskab mälu järgi kirjeldada läbitud orienteerumisrada

Kehaline kasvatus - 9. klass

1. **Teadmised spordist ja liikumisviisidest**

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele, regulaarse liikumisharrastuse kui tervist ja töövõimet tagava tegevuse vajalikkus. Liikumissoovitused noorukitele ning täiskasvanutele. Ohutu liikumine ja liiklemine. Loodust säästev liikumine. Tegutsemine (spordi)traumade ja õnnetusjuhtumite korral.Õpitud spordialade ja liikumisviiside oskussõnad ning harjutuste ja tegevuste kirjeldamine; õpitud spordialade võistlusmäärused. Aus mäng - ausus ja õiglus spordis ning elus.Teadmised õpitud spordialade/tantsustiilide tekkest, peetavatest (suur)võistlustest/üritustest ning tuntumatest sportlastest/tantsijatest Eestis ja maailmas. Teadmised olümpiamängudest (sh antiikolümpiamängudest) ja tuntumatest olümpiavõitjatest.Teadmised spordiüritustest ning neil osalemise võimalustest. Liikumine „Sport kõigile“.Teadmised iseseisva liikumisharrastuse kohta (eesmärkide seadmine,	►mõistab kehalise aktiivsuse ning regulaarse liikumisharrastuse mõju tervisele ja töövõimele; ►järgib kehalisi harjutusi tehes hügieeni- ja ohutusnõudeid ning väldib ohuolukordi; ► teab, kuidas toimida sportides/liikudes juhtuda võivate õnnetusjuhtumite ja traumade puhul; oskab anda elementaarset esmaabi; ►liigub/spordib reegleid ja võistlusmäärusi järgides, kaaslasi austades ja abistades ning keskkonda säästes oskab iseseisvalt treenida: ►analüüsib oma kehalise vormisoleku taset, seab liikumisharrastusele eesmärgi, leiab endale sobiva (jõukohase) spordiala/liikumisviisi, õpib uusi liikumisoskusi ja arendab oma kehalisi võimeid; ►osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides, harrastab liikumist/sportimist iseseisvalt (tunniväliselt), käib spordi- ja

spordiala/tegevuse valik, spordivarustuse valik, harjutamise põhimõtted jm). Kehalise võimekuse testid.	tantsuüritustel ning jälgib seal toimuvat; oskab tegutseda abikohtunikuna võistlustel.

2. Võimlemine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused: kombinatsioonid. Koordinatsiooniharjutused. **Rühi arengut toetavad harjutused:** harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks; jõuharjutused selja-, kõhu, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele, venitusharjutused õla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks. **Põhivõimlemise ja üldarendavad võimlemisharjutused:** vahendita ja vahenditega harjutused erinevate lihasrühmade treenimiseks, harjutuste valimine ja harjutuskomplekside koostamine, üldarendavate võimlemisharjutuste kirjeldamine ning kasutamine teiste spordialade eelsoojendusharjutustena. **Aeroobika** tervisespordialana. Aeroobika põhisammud. **Riistvõimlemine:** harjutuskombinatsioonid akrobaatikas, rööbaspuudel, poomil (T) ja kangil (P). **Toenghüpe:** hark- ja/või kägarhüpe. **Iluvõimlemine:** harjutused lindiga: hood, ringid, kaheksad, sakid, spiraalid, visked ja püüdmine (T).	►sooritab õpitud vaba- või vahendiga harjutuskombinatsiooni muusika saatel; ►sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas; ►sooritab harjutuskombinatsiooni rööbaspuudel (T, P) ja poomil (T) / kangil (P); ►sooritab õpitud toenghüppe (hark- ja/või kägarhüpe).

3. Kergejõustik

Õppesisu	Õpitulemused
Jooks. Kiirjooks. Kestvusjooks. **Hüpped.** Kaugushüpe. Kõrgushüpe: flopptehnika täishoolt (tutvustamine) **Heited, tõuked**. Kuulitõuke eelsoojendusharjutused. Kuulitõuge hooga.	►sooritab täishoolt kaugushüppe ja üleastumistehnikas kõrgushüppe; ►sooritab hoojooksult palliviske (7.kl) ning paigalt ja hooga kuulitõuke; ►jookseb kiirjooksu stardikäsklustega; ►suudab joosta järjest 9 minutit (T) / 12 minutit (P).

4. Sportmängud- kooli valikul kaks kolmest

Õppesisu	Õpitulemused
Korvpall. Harjutused põrgatamise, söötmise, püüdmise ja pealeviske tehnika täiustamiseks. Algteadmised kaitsemängust. Mäng reeglite järgi. **Võrkpall**. Harjutused söödutehnika, ründelöögi ja pallingu vastuvõtu tehnika täiustamiseks. Ülalt palling. Ründelöök hüppega (P).. Pallingu vastuvõtt. Mäng reeglite järgi. **Jalgpall.** Harjutused söödu- ja löögitehnika täiustamiseks. Jalgpallis mäng erinevatel positsioonidel ning nende ülesannete mõistmine. Mäng reeglite järgi.	**korvpall**: sooritab läbimurded paigalt ja liikumiselt ning petted; **võrkpall**: sooritab ülalt pallingu, ründelöögi ja nende vastuvõtu; **jalgpall:** mõistab erinevatel positsioonidel mängivate jalgpallurite ülesandeid ja täidab neid mängus. Mängib kahte õpitud sportmängu reeglite järgi.

5. Taliala- kooli valikul kas suusatamine või uisutamine

Õppesisu	Õpitulemused

Suusatamine. Eelnevates klassides õpitu kinnistamine. Uisusamm-sõiduviisi täiustamine. Üleminek ühelt sõiduviisilt teisele (klassikalises ja uisutehnikas) olenevalt raja reljeefist. Lihtsa slaalomiraja läbimine. Teatesuusatamine. **Uisutamine.** Uisutamistehnika täiustamine. Tagurpidi ülejalasõit. Kestvusuisutamine. *Ringette* ja jäähoki mäng reeglite järgi.	**suusatamine** ►suusatab paaristõukelise ühe- ja kahesammulise sõiduviisiga; ►suusatab kepitõuketa uisusamm-sõiduviisiga tempovarianti; ►läbib järjest suusatades 5 km (T) / 8 km (P) distantsi. **uisutamine** ►uisutab tagurpidi ning tagurpidi ülejalasõitu; ►suudab uisutada järjest 9 minutit; ►mängib *ringette*'i ja/või jäähokit.

6. Tantsuline liikumine

Õppesisu	**Õpitulemused**
Õpitud tantsurütmide ja –stiilide eristamine. Eesti ja teiste rahvaste tantsude võrdlemine. Eesti tantsupidude traditsiooni mõtestamine. Riietumine - rahvarõivad jm. Tants kui sotsiaalse, kunstilise, kultuurilise ja tervisliku liikumisala väljendus. Rahva- ja seltskonnatantsud. Õpitud tantsude täiustamine.	►tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse ning kombinatsioone autoritantsudest; ►arutleb erinevate tantsustiilide üle. ►teab Eesti tantsupidude ja tantsukultuuri traditsioone.

7. Orienteerumine

Õppesisu	**Õpitulemused**

Orienteerumistehnikate kompleksne kasutamine: kaardi- ja maastiku-lugemine, suuna määramine, kompassi kasutamine, õige liikumisviisi, tempo ja tee valik. Orienteerumisraja iseseisev läbimine. Läbitud tee ja kontrollpunktide mälu järgi kirjeldamine. Erinevate orienteerumisalade tutvustamine: pargi-, suund- ja valikorienteerumine.	►läbib orienteerumisraja oma võimete kohaselt; ►oskab määrata suunda kompassiga, lugeda kaarti ja maastikku; ►oskab valida õiget liikumistempot ja -viisi ning teevarianti maastikul; ►oskab mälu järgi kirjeldada läbitud orienteerumisrada.

2.8. Ainevaldkond valikained

Meediaõppesuuna valinud õpilased leiavad oma loomingulisema poole fotograafia, filmiõppe, väitluskunsti, arvutiõppe ja ajakirjanduse tundmaõppimise kaudu. Õppesuuna valinul on võimalus ise luua vastavalt meedialiigile teoseid (filme, fotosid, veebilehti, lihtsamaid arvutiprogramme, mitmesuguseid tekste, jne.) ,arendada end meedia teoorias ja praktikas. Kool pakub võimalusi oma loomingut näidata, osaleda koolisisestel konkurssidel, näitustel, kooli veebilehe ja ajalehe töös.
Valikaine raames koostab õpilane igal õppeaastal ühe multimeedia sõnumi, millest 9.klassi lõpuks kujuneb portfoolio „Minu 9 multimeedia sõnumit".
8. klassi lõpus koostavad kõik õpilased **LOOVTÖÖ** mis eeldab personaalse või meeskondliku tulemina valminud meediaprojekti õpilase poolt vabalt valitud teemal, mille tulemusena õpilane demonstreerib valikaine raames õpitud teadmisi ja oskusi kasutades interaktiivseid vahendeid oma meediasõnumi edastamiseks.
Valikaine kestab 1.-9.klassini

Valikaine nädalatundidetundide jaotumine klassiti

	1.	2.	3.	I ka	4.	5.	6.	II ka	7.	8.	9.	III ka
1) meediaõpe	1	1	1	3	1	1	1	3	1	1	1	3
Tundide arv	35	35	35	105	35	35	35	105	35	35	35	105

2.8.1. Meediaõpe

Õppe- ja kasvatuseesmärgid meedia valikaine kursuste läbijale
Valikaine õpetusega taotletakse, et õpilane:
1) orienteerub erinevate meediakanalite peamistes võimalustes
2) oskab analüüsida meediasõnumeid
3) oskab ise meediasõnumeid luua ja edastada
4) omandab meedia kirjaoskuse

5) õpib kriitiliselt mõtlema
6) õpib käsitsema info- ja kommunikatsioonivahendeid
7) leiab oma lemmikväljundi oma meediasõnumi koostamiseks ja avaldamiseks
8) areneb infotehnoloogiline kirjaoskus
9) tunneb ja oskab nimetada tuntumaid meediaväljaandeid ja kanaleid Eestis
10) tunneb meedia turvalisuse ja privaatsusega seonduvaid põhiprobleeme

Meediaõpe

I kooliastme õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

1) oskab analüüsida lastele orienteeritud reklaame (teles, internetis, sotsiaalmeedias, ajakirjanduses)
2) oskab mängida lihtsamaid arvutimänge
3) oskab intervjueerida klassikaaslast
4) oskab kirjutada lihtsamat sõnumit
5) oskab navigeerida lastele suunatud sotsiaalmeedias, tunneb ohtusid ja võimalusi
6) oskab luua ja edastada omapoolset sõnumit fotografeerides, kooli ajalehele, luua oma miniraamatuna
7) oskab käsitseda fotoaparaati, mobiiltelefoni, arvutit (WORD, INTERNET) , DVD mängijat, CD-mängijat
8) oskab nimetada eestikeelseid lasteajakirju, lastele mõeldud veebilehti, tele- ja raadiosaateid, lastele fotosid teinud tuntud eesti fotograafe

Esimese kooliastme igas klassis koostab õpilane vabalt valitud teemal meediasõnumi kasutades sõnumi edastamiseks vähemalt kahte meedia koostamise vahendit (näit. Fotoaparaat ja arvuti).

II kooliastme õpitulemused

6.klassi lõpetaja:

1) oskab analüüsida teismelistele orienteeritud reklaame ja meediasõnumeid
2) oskab navigeerida ja orienteerub teismelistele suunatud sotsiaalmeedias, tunneb ohtusid ja võimalusi
3) oskab luua ja edastada omapoolset sõnumit arvutipõhiselt, diktofoni abiga, fotografeerides ja filmides mobiiltelefoniga
4) oskab kirjutada teadet
5) oskab intervjueerida koolikaaslast
6) oskab käsitseda diktofoni, igapäevast audio-visuaalset tehnikat, arvutit (powerpoint)
7) oskab nimetada erinevaid kirjastusi ja tuntumaid väljaandeid, teismelistele suunatud ajakirju ja ajalehti, netiportaale, TV- ja raadiosaateid
8) on edastanud vähemalt korra kooliastme jooksul sõnumi kooli ajalehte

Teise kooliastme lõpus koostab õpilane vabalt valitud teemal interaktiivse meediasõnumi kasutade selleks vähemalt kolme vahendit (näit. mobiiltelefon, diktofon, arvuti)

III kooliastme õpitulemused
9.klassi lõpetaja
1) oskab analüüsida teismelistele ja täiskasvanutele orienteeritud reklaame ja meediasõnumeid
2) orienteerub täiskasvanutele suunatud sotsiaalmeedias, tunneb ohtusid
3) oskab luua ja edastada omapoolset sõnumit arvutipõhiselt kasutades erinevaid programme, filmides kaameraga
4) oskab intervjueerida õpetajaid ja teisi kooli töötajaid
5) oskab kirjutada lihtsamat artiklit
6) oskab käsitseda filmikaamerat, tunneb lihtsamat montaaži ja oskab seda abiga rakendada
7) oskab nimetada tuntumaid eesti reklaamfilme ja nende loojaid, tuntud netiportaale, ajalehti, ajakirju.
8) on edastanud vähemalt üks kord kooliastme jooksul meediasõnumi kooli ajalehte ja üks kord kooli veebilehele.
Kolmanda kooliastme 8.klassis koostab õpilane vabalt valitud teemal loovtöö meedia valikaine raames omandatud teadmisi ja oskusi kasutades ning esitab selle loovtööde hindamise komisjonile.
9.klassi lõpetaja esitab valikaine kursuse lõpus PORTFOOLIO, mis sisaldab tema üheksat meediasõnumit, mis on koostatud erinevate kooliastmete jooksul 1.- 9.klassini.

2.8.2. Loovus

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid loovuses:

Loovus

1) annab lastele võimaluse eneseväljendamiseks, arendab kujutlusvõimet ja loomingulist mõtlemist;
2) õpetab kasutama erinevaid mõtlemis- ja tegutsemisviise nii loometegevuses kui ka igapäevases elus;
3) suurendab sotsiaalset teadlikkust , vaimset eneseteadvust, enesekontrolli, eneseusaldust, enesest lugupidamist, iseenda tundmist;
4) arendab koostöö- ning organiseerimisoskust;
5) õpetab seoste, ja loogiliste järelduste tegemise ning sarnasuste leidmise oskust;

6) õpetab leidma erinevaid seoseid ja lõimima erinevaid valdkondi;
7) parandab kõne selgust ja ladusust, koordinatsiooni ning füüsilist vormi;
8) toetab kooli õppekavas kirjeldatud õpioskuste omandamist.

Õppeaine kirjeldus

Loovus toetab õpilase individuaalse eripära kujunemist loomingulise eneseväljenduse kaudu.
Loovusõpetuses arendatakse lapse tahet loominguga tegeleda ja luuakse eeldused loovuse kasutamiseks igapäevaselt ning järjepidevalt. Loovusõpetuses kujundatakse õpilaste väärtushinnanguid.
Loovusõpetuse kaudu areneb lapse avatus uutele ideedele ja kogemustele, seiklusvaim, omalooming, positiivne enesehinnang ja eneseteadvustamine, võime arvestada ja taluda riske, intensiivsem õppimis- ja mõtlemisvõime, oskus kiirelt reageerida erinevates olukordades.
Aine õpetamise puhul on tähtis arendada järgnevaid oskusi:
1) oma ideede arendamine ja oskus neid teistele edasi anda;
2) erinevate väljendusvahendite (kehakeel, miimika, kõne, samuti kirja- ning joonistusoskuse) loov rakendamine;
3) oma tegevuse mõtestamise ja loogiliste seoste loomise arendamine.

I kooliaste

I kooliastme tulemused:

- tunneb rõõmu loomisest;
- mõistab suulisi ja kirjalikke küsimusi, selgitusi;
- kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit ja olukorda; jutustab endast ning oma lähiümbruses toimunust;
- jutustab ja kirjutab küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnade või kava toel;
- väljendab muusikapala iseloomu liikumisega;
- iseloomustab kuulatud muusikapala, vaadeldud kunstiteost;
- julgeb esineda auditooriumi ees;
- väärtustab enese ja teiste loomingut;
- tunneb rõõmu kunstis mängulisest ja loovast tegutsemisest ning katsetab julgelt oma mõtete ja ideede erinevaid visuaalseid väljendusi;
- tegutseb iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestades kaaslastega; kirjeldab oma ja kaaslaste töid ning väärtustab erinevaid lahendusi;
- kasutab erinevaid joonistamise, maalimise, meisterdamise ja skulptuuri töövõtteid ning tehnikaid;

- seostab vormi otstarbega ning väärtustab keskkonnateadlikke kasutamise ja loomise põhimõtteid;

Käeline tegevus	**Eneseväljendus**	**Rütm ja muusika**
• esemete, olendite,sündmuste kujutamine omas laadis endale tähenduslikes töödes, lugude visuaalne jutustamine. • mitmesuguste kunstitehnikate ja töövõtete õppimine, katsetamine ja loominguline rakendamine. • oma tööde esitlemine, selgitamine; kaaslaste kuulamine ja nende tööde vaatlemine. • Töötamine iseseisvalt ja rühmas. Materjalide, töövahendite ja töökoha otstarbekas ning teisi arvestav kasutamine.	• vaatleb sihipäraselt, kirjeldab nähtut ning märkab erinevusi ja sarnasusi; • avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta; • leiab väljendumiseks lähedase ja vastandtähendusega sõnu; • esitab luuletust peast. • loob ise jutu ja luuletuse; • jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskeemi ning küsimuste toel; mõtleb loole alguse ja lõpu; • loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;	• loob lihtsamaid rütmilisi kaasmänge keha- ja rütmipillidel; • tunnetab ja väljendab muusikasisu, meeleolu ja ülesehitust liikumse kaudu**;** • teab ja hoiab rahvamuusika traditsioone

II kooliaste

II kooliastme tulemused:

- oskab luua õppetööks ja eluks vajalikke tekste,
- tunneb esinemise ettevalmistuse põhietappe ning oskab neid rakendada;
- oskab kuulatud muusikapala iseloomustada, tuginedes muusika väljendusvahenditele ja oskussõnavarale;
- väljendab eri rahvaste tantsude karaktereid liikumises;
- kasutab muusika väljendusvahendeid erinevates muusikalistes tegevustes;
- oskab kuulata iseennast ja teisi koos musitseerides, mõistab oma panust ning toetab jatunnustab kaaslasi;

Käeline tegevus	**Eneseväljendus**	**Rütm ja muusika**
• väljendab visuaalsete vahenditega oma mõtteid, ideid ja teadmisi; loovülesandeid lahendades • visandab ja kavandab kujutab ja kujundab nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal,kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi; • mõistab tehismaailma ja selle kasutaja suhet; peab silmas eesmärgipärasust,	• leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi; • esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid; • loob eesmärgipäraselt loovtöid; • avaldab viisakalt ning olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse kohta; • jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult. • iseloomustab ja avaldab oma	• loob rütmilis meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja/või keha- ja rütmipillidel; • loob tekste: regivärsse, lihtsamaid laulusõnu; • iseloomustab kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades muusika oskussõnavara;

uuenduslikkust, esteetilisust ja ökoloogilisust; • rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur, foto, video, digitaalgraafika, animatsioon	arvamust nähtud kunstiteoste, kuuldud muusikateoste kohta	

III kooliaste

III kooliastme tulemused (7.klass):

- mõistab eesti keele tähtsust rahvuskultuuris;
- suhtleb eesmärgipäraselt, valib konteksti sobiva suhtluskanali; väljendub kõnes ja kirjas asjakohaselt ja selgelt;
- osaleb diskussioonides ja rühmatöös, avaldab oma arvamust põhjendatult ja keeleliselt korrektselt;
- kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste ning loob sellele tuginedes uue teksti;
- isiklike, põhjendatud seisukohtade avaldamine muusika kuulamisel, tuginedes muusika väljendusvahenditele ja oskussõnavarale;
- muusika meeleolu, stiili ja vormi väljendamine liikumise kaudu lähtuvalt kujutlusvõimest;
- loominguliste ideede teostamiseks sobivate muusika väljendusvahendite leidmine ja kasutamine;
- esinemisvõimaluste pakkumine ning loomingulise eneseväljenduse toetamine;
- teab autoriõigusi ning sellega kaasnevaid õigusi ja kohustusi;
- huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda ning osaleb kohalikus kultuurielus
- mängib vormielementide ja väljendusvahenditega teose isikupära ning sõnumi huvides;
- loovülesannetes leiab erinevaid lahendusvariante ja isikupäraseid teostusvõimalusi,esitleb tulemusi ning põhjendab valikuid.

Käeline tegevus	Eneseväljendus	Rütm ja muusika
• kasutab visuaalse kommunikatsiooni vahendeid, • kasutab ideest lähtudes sihipäraselt mitmekesiseid visuaalseid väljendusvahendeid; • analüüsib looduslikke ja tehiskeskkondade objekte ning nendevahelisi seoseid ökoloogilisest, esteetilisest ja eetilisest vaatepunktist. • mõistab disaini kui protsessi, mille eesmärgiks on leida probleemile uus ja parem lahendus • kasutab mitmesuguseid kunstimaterjale ja tehnikaid (nt joonistamine, maal, kollaaž, skulptuur, jne). • kasutab digitaalseid tehnoloogiaid loovtöödes (foto, video, animatsioon, digitaalgraafika)	• käsitleb koos partneri või rühmaga sihipäraselt eakohaseid teemasid ning lahendab probleemülesandeid; • oskab algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada nii suhtlust kui ka teemasid; väljendab oma seisukohti ning sõnastab vajaduse korral oma eriarvamuse; • esineb lühinäidendis improviseerib • sümbol, allegooria ja tsitaat kui sõnumikandjad • külastab omal algatusel kunstinäitusi, kontserte jm.	• oskab kuulata iseennast ja kaaslasi ning hindab enda ja teiste panust koos musitseerides; • suhtub kohustetundlikult endale võetud ülesannetesseväljendab oma arvamust kuuldud muusikast ning põhjendab ja analüüsib seda muusika oskussõnavara kasutades suuliselt ja kirjalikult; • leiab iseloomulikke jooni teiste maade rahvamuusikas ning toob eestirahvamuusikaga võrreldes esile erinevad ja sarnased tunnused; • väärtustab heatasemelist muusikat elavas ja salvestatud ettekandes

2.9. „Eesti keel teise keelena” ainekava põhikoolis

Tundide arv klassiti

Nädalatunde klassiti

1. kl	2. kl	3. kl	4. kl	5. kl	6. kl	7. kl	8. kl	9. kl	Kokku
2	2	2	4	4	4	4	4	4	30

Õppesisu ja õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

1) saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;

2) kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kooli) kirjeldamiseks;

3) reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;

4) on omandanud õppekava raames esmased teadmised Eestist ja eesti kultuurist;

5) suhtub positiivselt eesti keele õppimisesse;

6) kasutab esmaseid õpioskusi võõrkeele õppimiseks;

7) oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka väikeses rühmas.

Keeleoskuse hea tase I kooliastme lõpus:

Eesti keel teise keelena	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
	A1.2	A1.2	A1.2	A1.2

Õppesisu ja õpitulemused 1. klassis

Õppesisu 1. klassis:

Mina ja teised. Mina – enesetutvustus. Inimeste välised erinevused. Riietus. Vanus, sugu, rahvus jms. Lõiming läbivate teemadega: Väärtused ja kõlblus (sallivus).

Kodu ja lähiümbrus. Kodukoht – asukoht, aadress, iseloomustus, kodu ümbrus. Kodukoha loodus. Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (loodusesse austusega suhtumine).

Eesti. Suuremad linnad Tallinn Lõiming läbivate teemadega: Kultuuriline identiteet (kodukoha kultuuri väärtustamine).

Riigid ja nende kultuur. Naaberriigid – Venemaa: pealinn, põhirahvused, keel. Lõiming läbivate teemadega: Kultuuriline identiteet (teiste kultuuride väärtustamine).

Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Koolitee. Lõiming läbivate teemadega: Tervis ja ohutus (ohutu koolitee valimine ja liikluseeskirjade järgimine).

Vaba aeg. Erinevad mängud mängude käsklused ja juhendid. Lõiming läbivate teemadega: Kultuuriline identiteet (enda ja teiste kultuuride tundmine ja väärtustamine). Tervis ja ohutus (tervist tugevdav puhkamine, ohutus reisimisel ja matkamisel). Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel).

Õpitulemused 1. klassis

1. klassi lõpuks õpilane oskab:

-räägib õpitud sõnavara piires välimusest, perekonnast, mõningatest elukutsetsest, tegevustest koolivaheajal, harrastustest ja vaba aja tegevustest, kasutatades väga lihtsaid

keelendeid;

-tutvustab ennast;

-ütleb oma aadressi ning telefoninumbrit;

-palub ja tänab;

-nimetab nädalapäevi, kuude nimetusi;

-ütleb oma vanust ja numbreid 1–10;

-kirjutab enda ja oma klassikaaslaste nime.

Õppetegevus 1. klassis:

Eesti keele õppimine algab 1. klassis suulise kursusega. Loetakse ja kirjutatakse peamiselt seda, mis on suuliselt juba omandatud. 1. klassis õpitakse keelt valdavalt tegevuse ja mängu kaudu. Tunnis töötavad õpilased nii paaris kui ka väikeses rühmas. Tähelepanu keskmes on häälduSnormide omandamine ja häälega lugemine ning loetu ja pildimaterjali põhjal küsimustele vastamine, vestlemine ning jutustamine. Metoodiliste võtete valikul lähtutakse ea- ning jõukohasusest.

Osaoskuste arendamiseks kasutatakse:

1) teatud sõnale või fraasile reageerimist (nt käetõstmine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine);

2) loetellu sobimatu sõna äratundmist;

3) dialoogide, laulude ja luuletuste esitamist;

4) häälega lugemist;

5) rääkimist pildi alusel;

6) jutustava teksti, laulu ja luuletuse kuulamist ning nende põhjal ülesande lahendamist;

8) laulu-, sõna-, laua- ja liikumismängude mängimist.

Detailsemalt kavandab õpetaja õppetegevused enne õppeperioodi algust koostatud töökavas ning vajadusel IÕK-s.

Hindamine 1. klassis:

1. klassis hinnatakse põhiliselt õpilase kuulatud tekstist arusaamist ja suulist väljendusoskust. Hinnates kasutatakse nii suuliseid kui ka kirjalikke sõnalisi hinnanguid, mis toovad esile õpilase tugevused ja edusammud. Puudustele juhib õpetaja tähelepanu taktitundeliselt ning motiveerivalt.

Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma. Õppimise ajal analüüsib õppija õpetaja juhendamisel:

1) oskusi ja teadmisi, mida ta on enda arvates hästi omandanud,

2) oskusi või teadmisi, mille omandamiseks peab ta veel tööd tegema.

Detailsemalt kavandab õpetaja hindamise enne õppeperioodi algust koostatud töökavas, lähtudes vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava üldosa ja ainekava sätetest.

Õppesisu ja õpitulemused 2. klassis

Õppesisu 2. klassis:

Mina ja teised. Minu sõbrad – kaaslaste tutvustus. Inimeste välised erinevused. Riietus. Vanus, sugu, rahvus, hobid jms. Ühistegevused sõpradega. Lõiming läbivate teemadega: Väärtused ja kõlblus (teistega arvestamine). Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise

reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles,).

Kodu ja lähiümbrus. Kodused toimingud. Lõiming läbivate teemadega: Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (vastutus pereliikmete ees, teiste aitamine kodustes tegemistes). Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles).

Eesti. Suuremad linnad Tartu, Narva, Pärnu. Aastaring – aastajad. Lõiming läbivate teemadega: Kultuuriline identiteet (kodukoha kultuuri väärtustamine).

Riigid ja nende kultuur. Naaberriigid – Läti: pealinn, põhirahvused, keel. Lõiming läbivate teemadega: Kultuuriline identiteet (teiste kultuuride väärtustamine).

Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Koolipäev. Lihtsad tegevused koolis ja nende tgevustega seotud vahendid. Erinevad ametid. Lõiming läbivate teemadega: Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (töö tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine).

Vaba aeg. Lemmiktegevused – sportimine, mängimine, laulmine, joonistamine, kogumine, matkamine ja reisimine jne. Lõiming läbivate teemadega: Kultuuriline identiteet (enda ja teiste kultuuride tundmine ja väärtustamine). Tervis ja ohutus (tervist tugevdav puhkamine, ohutus reisimisel ja matkamisel). Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel).

Õpitulemused 2. klassis

2. klassi lõpuks õpilane:

-räägib õpitud sõnavara piires kodust, perekonnast, sõbrast, kodukohast, Eestist, loomadest ja taimedest, koolitarvetest;

-küsib vestluskaaslase nime;

-tutvustab oma kaaslast, rääkides tema hobidest;

-küsib sõbra aadressi ning telefoninumbrit;

-nimetab päevaaegu ja kellaaega (täistunde);

-ütleb numbreid 1–20;

-teeb veatut ärakirja õpikust ja tahvlilt.

Õppetegevus 2. klassis:

2. klassis kujundatakse õpilase oskust kuulata eestikeelset kõnet, ise kõneleda, lugeda ja kirjutada. Loetakse ja kirjutatakse peamiselt seda, mis on suuliselt juba omandatud. 2. Klassis õpitakse keelt valdavalt tegevuse ja mängu kaudu. Tunnis töötavad õpilased nii paaris kui ka rühmas. Tähelepanu keskmes on häälduśnormide omandamine ja häälega lugemine ning loetu ja pildimaterjali põhjal küsimustele vastamine, vestlemine ning jutustamine. Metoodiliste võtete valikul lähtutakse eakohasusest.

Osaoskuste arendamiseks kasutatakse:

1) teatud sõnale või fraasile reageerimist (nt käetõstmine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine);

2) loetellu sobimatu sõna äratundmist;

3) dialoogide, laulude ja luuletuste esitamist;

4) häälega lugemist;

5) rääkimist pildi alusel;

6) jutustava teksti, laulu ja luuletuse kuulamist ning nende põhjal ülesande lahendamist;

7) ärakirja tegemine ning mudeli järgi kirjutamine;

8) laulu-, sõna-, laua- ja liikumismängude mängimist.

Detailsemalt kavandab õpetaja õppetegevused enne õppeperioodi algust koostatud töökavas ja vajadusel IÕK-s.

Hindamine 2. klassis:

1. klassis hinnatakse põhiliselt õpilase kuulatud tekstist arusaamist ja suulist väljendusoskust. Hinnates kasutatakse nii suuliseid kui ka kirjalikke sõnalisi hinnanguid, mis toovad esile õpilase tugevused ja edusammud. Puudustele juhib õpetaja tähelepanu taktitundeliselt.

Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma. Õppimise ajal analüüsib õppija õpetaja juhendamisel:

1) oskusi ja teadmisi, mida ta on enda arvates hästi omandanud,

2) oskusi või teadmisi, mille omandamiseks peab ta veel tööd tegema.

Detailsemalt kavandab õpetaja hindamise enne õppeperioodi algust koostatud töökavas, lähtudes vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava üldosa ja ainekava sätetest, vajadusel IÕK-s.

Õppesisu ja õpitulemused 3. klassis

Õppesisu 3. klassis:

Mina ja teised. Mina ja minu pere. Pereliikmete tutvustus vanemad, õed, vennad, vanaisa, vanaema. Pereliikmete ametid või tegevusalad. Lõiming läbivate teemadega: Väärtused ja kõlblus (teistega arvestamine, empaatia). Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles). Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (teab pereliikmete ameteid, töö tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine).

Kodu ja lähiümbrus. Perekondlikud sündmused – ühistegemised ja traditsioonid. Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles).

Eesti. Suuremad linnad Võru, Haapsalu, Jõgeva, Valga. Rahvakalendri tähtpäevad. Lõiming läbivate teemadega: Kultuuriline identiteet (kodukoha kultuuri väärtustamine).

Riigid ja nende kultuur. Naaberriigid – Soome, Rootsi: pealinn, põhirahvused, keel. Lõiming läbivate teemadega: Kultuuriline identiteet (teiste kultuuride väärtustamine).

Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Tervis. Lõiming läbivate teemadega: Tervis ja ohutus (tervislikud eluviisid ja enesehügieen).

Vaba aeg. Eelistused – kino, teater, hobid, muusika, kunst, kirjandus, matkamine ja reisimine, sportimine jne. Lõiming läbivate teemadega: Kultuuriline identiteet (enda ja teiste kultuuride tundmine ja väärtustamine).

Õpitulemused 3. klassis

3. klassi lõpetaja:

-räägib õpitud sõnavara piires kodust, perekonnast, sõbrast ja endast, kodukohast, Eestimaast, õppimisest ja ametitest ning harrastustest;

-tutvustab ennast ja oma kaaslast, räägib ühistegevustest sõpradega;

-vestleb kaaslasega õpitud teemadel ja õpitud sõnavara piires, kasutades lihtsaid lauseid;

-jätkab jutustust;

-loeb õige intonatsiooni, rõhu ja rütmiga õpitud dialooge, lühijutte ja luuletusi;

-saab aru kirjalikest lühitööjuhenditest;

-saab aru tuttava sõnavaraga lühitekstidest.

-lõpetab juhendamisel lauseid ja fraase;

-üteleb numbreid 1–100;

-kirjutab õigesti harjutuste, mõistatuste, ristsõnade jt ülesannete lahendamiseks vajalikke sõnu.

Õppetegevus 3. klassis:

3. klassis kujundatakse õpilase oskust kuulata eestikeelset kõnet, ise kõneleda, lugeda ja kirjutada. Loetakse ja kirjutatakse peamiselt seda, mis on suuliselt juba omandatud. 3. Klassis õpitakse keelt valdavalt tegevuse ja mängu kaudu. Tunnis töötavad õpilased nii paaris kui ka väikeses rühmas. Tähelepanu keskmes on häälduSnormide omandamine ja häälega lugemine ning loetu ja pildimaterjali põhjal küsimustele vastamine, vestlemine ning jutustamine. Metoodiliste võtete valikul lähtutakse eakohasusest.

Osaoskuste arendamiseks kasutatakse:

1) teatud sõnale või fraasile reageerimist (nt käetõstmine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine);

2) loetellu sobimatu sõna äratundmist;

3) dialoogide, laulude ja luuletuste esitamist;

4) häälega lugemist;

5) rääkimist pildi alusel;

6) jutustava teksti, laulu ja luuletuse kuulamist ning nende põhjal ülesande lahendamist;

7) ärakirja tegemine ning mudeli järgi kirjutamine;

8) laulu, sõna-, laua- ja liikumismängude mängimist.

Detailsemalt kavandab õpetaja õppetegevused enne õppeperioodi algust koostatud töökavas ning vajadusel IÕK-s.

Hindamine 3. klassis:

3. klassis hinnatakse põhiliselt õpilase kuulatud tekstist arusaamist ja suulist väljendusoskust. Hinnates kasutatakse nii suuliseid kui ka kirjalikke sõnalisi hinnanguid, mis toovad esile õpilase tugevused ja edusammud. Puudustele juhib õpetaja tähelepanu taktitundeliselt.

Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma. Õppimise ajal analüüsib õppija õpetaja juhendamisel:

1) oskusi ja teadmisi, mida ta on enda arvates hästi omandanud,

2) oskusi või teadmisi, mille omandamiseks peab ta veel tööd tegema.

Detailsemalt kavandab õpetaja hindamise enne õppeperioodi algust koostatud töökavas, lähtudes vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava üldosa ja ainekava sätetest ning vajadusel IÕK-s.

Omandatava keeleoskustaseme kirjelduskriteeriumid I kooliastmes klassiti

Omandatava keeleoskustaseme kirjelduskriteeriumid I kooliastmes klassiti lähtuvalt skaalatabelitest, mis on toodud Euroopa keeleõppe raamdokumendis *Õppimine, õpetamine ja hindamine:*

Toimingud	Omandatava keeleoskustaseme kirjelduskriteeriumid klassiti
Suuline tekstiloome (rääkimine)	
Üldine rääkimisoskus	1. klass Oskab sagedase välise suunava abiga ja mõnigase etteütlemisega moodustada lihtsaid, enamasti sidumata

	fraase inimeste ja paikade kohta. 2. klass Oskab mõningase välise suunava abiga moodustada lihtsaid, enamastisidumata fraase inimeste ja paikade kohta. 3. klass Oskab moodustada lihtsaid, enamasti sidumata fraase inimeste ja paikade kohta.
Pikk monoloog: kogetu kirjeldamine	1. klass Oskab tutvustada iseennast. 2. klass Oskab tutvustada iseennast ja kooli. 3. klass Oskab tutvustada iseennast, kooli ja elukohta.
Suuline esinemine	1. klass Oskab öelda oma nime ja vanust 2.klass Oskab ette lugeda väga lühikest õpitud sõnumit, näiteks tutvustada rääkijat või öelda tervitust. Lugemisel

	tuleb ette takerdusi ja vigu, mida suunamisel korrigeerib. 3. klass Oskab ette lugeda väga lühikest õpitud sõnumit, näiteks tutvustada rääkijat või öelda tervitust.
Kirjalik tekstiloome (kirjutamine)	
Üldine kirjutamisoskus	1. klass Oskab kirjutada üksikuid sõnu 2. klass Oskab kirjutada lihtsaid, enamasti sidumata fraase. 3. klass Oskab kirjutada lihtsaid, enamasti sidumata fraase ja lauseid.
Loovkirjutamine	1. klass 2.klass 3.klass Oskab lihtsate fraaside ja lausetega kirjutada iseendast ja kujuteldavatest inimestest, näiteks kus nad elavad ja mida teevad.
Kuulamistoiming (kuulamine)	

Üldine kuulamisoskus	1. klass Suudab jälgida väga aeglast ja hoolika häädusega juttu, vajades sisu tabamiseks rohkelt pause ja sagedast kordamist. 2. klass Suudab jälgida väga aeglast ja hoolika häädusega juttu, vajades sisu tabamiseks rohkelt pause ning vahetevahel kordamist. 3. klass Suudab jälgida väga aeglast ja hoolika häädusega juttu, vajades sisu tabamiseks rohkelt pause.
Teadaannete ja juhiste kuulamine	1. klass Mõistab suures osas selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning suudab järgida lühikesi lihtsaid juhtnööre. Vajab sageli nende kordamist ning suunavaid selgitusi. 2. klass Mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning suudab järgida lühikesi lihtsaid juhtnööre. Vajab vahetevahel nende kordamist. 3. klass Mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning suudab järgida lühikesi lihtsaid juhtnööre.
Lugemistegevus (lugemine)	
Üldine	1. klass

lugemisoskus	2.klass Mõistab väga lühikesi, lihtsaid tekste fraashaaval, leides tuttavaid nimesid, sõnu ning lugedes vajadust mööda mitu korda. Vajab vahetevahel tekstide mõistmiseks välist suunamist. 3. klass Mõistab väga lühikesi, lihtsaid tekste fraashaaval, leides tuttavaid nimesid, sõnu ja tuntumaid fraase ning lugedes vajadust mööda mitu korda.
Kirjavahetuse lugemine	1. klass 2.klass Mõistab välist abi kasutades lühikesi ja lihtsaid postkaardisõnumeid. 3. klass Mõistab lühikesi ja lihtsaid postkaardisõnumeid.
Eesmärgipärane lugemine	1. klass 2. klass Tunneb kõige tavalisema igapäevaolukorra lihtsates teadetes ära tuttavad nimed ja sõnad. 3. klass Tunneb kõige tavalisema igapäevaolukorra lihtsates teadetes ära tuttavad nimed, sõnad ja sagedasimad fraasid.

Lugemine info hankimiseks ja arutlemiseks	1. klass 2. klass Saab välisel suunamisel aru lihtsama sisuga teadete ja lühikirjelduste mõttest, eriti kui pilt teksti toetab. 3. klass Saab aru lihtsama sisuga teadete ja lühikirjelduste mõttest, eriti kui pilt teksti toetab.
Juhiste lugemine	1. klass 2.klass Suudab järgida lühikesi lihtsaid kirjalikke juhtnööre (nt kuidas minna punktist A punkti B). 3. klass Suudab järgida lühikesi lihtsaid kirjalikke juhtnööre (nt kuidas minna punktist A punkti B). Loeb lihtsaid mängu juhiseid. Vajab juhtnööride mõistmiseks välist suunamist.
Suuline suhtlus	
Üldine suuline suhtlus	1. klass Oskab esitada lihtsaid küsimusi ja sellistele küsimustele vastata. 2. klass Oskab esitada lihtsaid küsimusi ja sellistele küsimustele vastata. Oskab moodustada lihtsaid lauseid, mis puudutavad tuttavat teemat või tema vajadusi, ja sellistele lausetele vastata.

	3. klass Suudab suhelda lihtsas keeles, kui vestluspartner on nõus teda parandama, öeldut aeglasemalt kordama või ümber sõnastama. Oskab esitada lihtsaid küsimusi ja sellistele küsimustele vastata. Oskab moodustada lihtsaid lauseid, mis puudutavad tuttavat teemat või tema vajadusi, ja sellistele lausetele vastata.
Emakeelse vestluskaaslase mõistmine	1. klass Mõistab suures osas igapäevaseid väljendeid, mis aitavad konkreetseid lihtsaid elulisi asju ajada, kui pöörduda tema poole otse, aeglaselt ja korrates ning näidata üles vastutulelikkust. 2. klass Mõistab igapäevaseid väljendeid, mis aitavad konkreetseid lihtsaid elulisi asju ajada, kui pöörduda tema poole otse, aeglaselt ja korrates ning näidata üles vastutulelikkust. Mõistab endale suunatud aeglasi, hoolika sõnastusega küsimusi ja suudab järgida lühikesi lihtsaid juhiseid, kuid vajab sageli nende kordamist. 3. klass Mõistab igapäevaseid väljendeid, mis aitavad konkreetseid lihtsaid elulisi asju ajada, kui pöörduda tema poole otse, aeglaselt ja korrates ning näidata üles vastutulelikkust. Mõistab endale suunatud aeglasi, hoolika sõnastusega küsimusi ja suudab järgida lühikesi lihtsaid juhiseid.
Vestlus	1. klass Oskab end tutvustada ja kasutada väga lihtsaid tervitus- ja hüvastijätuväljendeid. Oskab õnne soovida. 2. klass Mõistab konkreetsete igapäevavajadustega seotud väljendeid, kui neid esitatakse selgelt ja aeglaselt ning

	ollakse valmis öeldut kordama. 3. klass Oskab end tutvustada ja kasutada väga lihtsaid tervitus- ja hüvastijätuväljendeid. Oskab küsida, kuidas läheb, ja kuuldule reageerida. Mõistab konkreetsete igapäevavajadustega seotud väljendeid, kui neid esitatakse selgelt ja aeglaselt ning ollakse valmis öeldut kordama.
Eesmärgipärane koostöö	1. klass On võimeline mõistma küsimusi ja juhtnööre, kui need edastatakse talle selgelt ja aeglaselt, kuid sageli vajab küsimuste ja juhtnööride kordamist. Oskab paluda endale midagi ulatada ja oskab teistele asju ulatada. Vajab sageli välist abi, et enda soovi esitada või teise poolt esitatud soovi kordamist. 2. klass On võimeline mõistma küsimusi ja juhtnööre, kui need edastatakse talle selgelt ja aeglaselt. Oskab järgida lühikesi lihtsaid näpunäiteid, vajadusel kordamisel. Oskab paluda endale midagi ulatada ja oskab teistele asju ulatada. 3. klass On võimeline mõistma küsimusi ja juhtnööre, kui need edastatakse talle selgelt ja aeglaselt. Oskab järgida lühikesi lihtsaid näpunäiteid. Oskab kaaslastega koos tegutseda ja mõista üksteist. Oskab paluda endale midagi ulatada ja oskab teistele asju ulatada.
Toimingud kaupade ja teenuste ostmisel	1. klass Oskab paluda, et talle midagi ulatataks või antaks; oskab teiste küsimise peale asju ulatada või anda. Vajab sageli välist abi, et enda soovi esitada või teise poolt esitatud soovi kordamist.

	2. klass Oskab paluda, et talle midagi ulatataks või antaks; oskab teiste küsimise peale asju ulatada või anda. Saab suures osas hakkama suurusnumbreid, koguseid, hindu ja kellaaegu puudutava infoga, kuid sageli tuleb tuleb ette, et on seda infot valesti mõistnud. 3. klass Oskab paluda, et talle midagi ulatataks või antaks; oskab teiste küsimise peale asju ulatada või anda. Saab hakkama suurusnumbreid, koguseid, hindu ja kellaaegu puudutava infoga.
Infovahetus	1. klass Mõistab küsimusi ja juhtnööre, kui need on esitatud aeglaselt ja selgesõnaliselt, kuid sageli vajab juhtnööride ja küsimuste kordamist. Oskab väljendada aega, kasutades fraase „järgmisel nädalal”, „eelmisel reedel”, „novembris”, „kell kolm” jms. 2. klass Mõistab küsimusi ja juhtnööre, kui need on esitatud aeglaselt ja selgesõnaliselt. Saab aru lihtsast lühidast teejuhatusest. 3. klass Mõistab küsimusi ja juhtnööre, kui need on esitatud aeglaselt ja selgesõnaliselt. Saab aru lihtsast lühidast teejuhatusest. Oskab esitada lihtsaid küsimusi ja vastata samalaadsetele küsimustele. Oskab moodustada lihtsaid lauseid, mis puudutavad tema vajadusi või tuttavat kõneainet, ja vastata samalaadsetele lausetele. Oskab küsida teiste inimeste kohta ja vastata enda või teiste kohta käivatele küsimustele(kus ta elab, keda tunneb, mis tal olemas on). Oskab väljendada aega, kasutades fraase „järgmisel nädalal”, „eelmisel reedel”, „novembris”, „kell kolm” jms.

Küsitleja ja vastaja roll	1. klass Oskab küsitletava rollis vastata lihtsatele ja otsestele küsimustele oma isiku kohta, kui need esitatakse lühidalt, neutraalses keeles, väga aeglaselt ja selgelt. Sageli vajab küsimuse kordamist ja abi vastamisel. 2. klass Oskab küsitletava rollis vastata lihtsatele ja otsestele küsimustele oma isiku kohta, kui need esitatakse neutraalses keeles, väga aeglaselt ja selgelt. Vahetevahel vajab küsimuse kordamist. 3. klass Oskab küsitletava rollis vastata lihtsatele ja otsestele küsimustele oma isiku kohta, kui need esitatakse neutraalses keeles, väga aeglaselt ja selgelt.
Kirjalik suhtlus	
Üldine kirjalik suhtlus	1. klass 2. klass 3.klass Oskab kirjalikult küsida ja edastada isikuandmeid.
Kirjavahetus	1. klass 2.klass Oskab kirjutada kaardile õnnesoovi. 3.klass

	Oskab kirjutada lühikest ja lihtsat postkaarditeksti.
Teated, sõnumid ja plangid	1. klass Oskab kirjutada oma nime ja aadressi. 2. klass Oskab kirjutada oma nime, aadressi, rahvust, vanust ja sünniaega. 3. klass Oskab kirjutada oma nime, aadressi, rahvust, vanust ja sünniaega ning arve ja kuupäevi.
Tekstid	
Töö tekstiga	1. klass Oskab ümber kirjutada üksiksõnu. 2. klass Oskab ümber kirjutada üksiksõnu ja lühemaid trükitekste, kuid esineb vigu. 3. klass Oskab ümber kirjutada üksiksõnu ja lühemaid trükitekste.
Suhtluspädevus	
Üldine keelepagas	1. klass

	Teab lihtsaid põhiväljendeid iseenda ja oma konkreetsete vajaduste kohta. Vajab sagedast välist suunamist ja ette ütlemist sobivate põhiväljendite leidmisel. 2. klass Teab lihtsaid põhiväljendeid iseenda ja oma konkreetsete vajaduste kohta. Vajab välist suunamist, mis aitavad tal sobivaid põhiväljendeid leida. 3. klass Teab lihtsaid põhiväljendeid iseenda ja oma konkreetsete vajaduste kohta.
Sõnavara ulatus	1. klass Teab väga lihtsaid sõnu ja fraase mõne konkreetse olukorra kohta. Vajab sagedast välist suunamist ja ette ütlemist sobivate sõnade ja fraaside leidmisel. 2. klass Teab väga lihtsaid sõnu ja fraase mõne konkreetse olukorra kohta. Vajab välist suunamist, mis aitavad tal sobivaid sõnu ja fraase leida. 3. klass Teab väga lihtsaid sõnu ja fraase mõne konkreetse olukorra kohta.
Grammatika korrektsus	1. klass 2. klass 3. klass Kasutab vaid üksikuid ära õpitud grammatilisi keelekonstruktsioone ja lausemalle, kuid ka nendes tuleb ette

	vigu.
Häälduspädevus	1. klass Väheste äraõpitud sõnade ja fraaside hääldusest võivad mõningase pingutusega aru saada need emakeelsed kõnelejad, kes sama keelerühma kõnelejatega sageli kokku puutuvad. Siiski tuleb sageli paluda sõnu või fraase välisel suunamisel korrigeerida. 2. klass Väheste äraõpitud sõnade ja fraaside hääldusest võivad mõningase pingutusega aru saada need emakeelsed kõnelejad, kes sama keelerühma kõnelejatega sageli kokku puutuvad. Siiski tuleb sageli paluda sõnu või fraase korrata, mille käigus korrigeerib häälдust. 3. klass Väheste äraõpitud sõnade ja fraaside hääldusest võivad mõningase pingutusega aru saada need emakeelsed kõnelejad, kes sama keelerühma kõnelejatega sageli kokku puutuvad.
Õigekirjaoskus	1. klass 2.klass Oskab kirja panna oma aadressi, kodakondsust ja muid isikuandmeid. 3. klass Oskab ümber kirjutada tuttavaid sõnu ja lühikesi käibefraase, nagu lihtsamad sildid ja juhised, tarbeesemete ja poodide nimetused jms. Oskab kirja panna oma aadressi, kodakondsust ja muid isikuandmeid.
Keelekasutuse	1. klass

asjakohasus	Oskab kasutada kõige lihtsamaid igapäevaseid viisakusväljendeid (oskab öelda „tere“, „nägemist“, „palun”, „tänan”). 2. klass Oskab kasutada kõige lihtsamaid igapäevaseid viisakusväljendeid (tervitades, hüvasti jättes, ennast tutvustades; oskab öelda „palun”, „tänan”, „vabandust” jms). Vajab selleks vahetevahel välist suunamist. 3. klass Oskab kasutada kõige lihtsamaid igapäevaseid viisakusväljendeid (tervitades, hüvasti jättes, ennast tutvustades; oskab öelda „palun”, „tänan”, „vabandust” jms).
Teksti selgus ja sidusus	1. klass Oskab siduda sõnu „ja” abil. 2. klass Oskab siduda sõnu ja fraase „ja” või „siis” abil. Sageli vajab selleks suunavat abi. 3. klass Oskab siduda sõnu ja fraase „ja” või „siis” abil.
Kõne ladusus	1. klass Tuleb välise abiga toime väga lühikeste sidumata valmisfraasidega. Teeb sageli pause, suunamisel kasutab ja vahel ka ette ütlemisel kordab sobivaid väljendid, hääldab õigesti võõramaid sõnu või korrigeerib sõnastust. 2. klass Tuleb toime väga lühikeste sidumata valmisfraasidega. Teeb sageli pause, et otsida väljendeid, hääldada

	võõramaid sõnu või korrigeerida sõnastust. Sageli vajab selleks välist suunamist, kuid lõpuks siiski ise tulemuseni. 3. klass Tuleb toime väga lühikeste sidumata valmisfraasidega. Teeb sageli pause, et otsida väljendeid, hääldada võõramaid sõnu või korrigeerida sõnastust.

Õppesisu ja õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

1) suhtleb eesti keelt emakeelena kõnelejatega igapäevastes suhtlusolukordades ning kasutab sobivaid õpitud keelendeid;

2) saab õpitud temaatika piires aru lihtsatest tekstidest;

3) mõistab olulist õpitud temaatika piires;

4) kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires;

5) teadvustab Eesti ja teiste maade kultuuride erinevusi ning oskab neid arvestada;

6) kasutab eestikeelseid teatmeallikaid (nt tõlkesõnaraamatuid, internetti) vajaliku info otsimiseks ka teistes valdkondades ja õppeainetes;

7) rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja strateegiaid;

8) töötab õpetaja täpsustavate juhiste järgi iseseisvalt, paaris ja rühmas;

9) seab endale õpieesmärke ning koostöös kaaslaste ja õpetajaga oskab hinnata oma saavutusi.

8) seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Keeleoskuse hea tase 6. klassi lõpus:

Eesti keel teise keelena	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
	A2.2	A2.2	A2.2	A2.2

Õppesisu ja õpitulemused 4. klassis

Õppesisu 4. klassis:

Mina ja teised. Iseloom, välimus, enesetunne ja tervis. Iseenda ja kaaslaste tutvustamine.

Lõiming läbivate teemadega: Tervis ja ohutus (tervislikud eluviisid, hügieeninõuded). Väärtused ja kõlblus (sallivus, teistega arvestamine).

Kodu ja lähiümbrus. Kodu ja kodu ümbruse kirjeldamine. Avalikud kohad. Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (loodusesse austusega suhtumine, prügimajandus). Kultuuriline identiteet (kombed). Väärtused ja kõlblus (oma kodu lähiümbruse esteetiliselt korras hoidmine, käitumine avalikus ruumis).

Kodukoht Eesti. Eesti geograafiline asukoht. Riigi- ja rahvussümboolika. Eesti loodus, ilm, käitumine looduses. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmiseks kodukoha looduse ja ilma kohta). Kultuuriline identiteet (kombed ja tavad erinevates keskkondades, oma kodukoha tundmine). Keskkond ja jätkusuutlik areng (loodusesse austusega suhtumine).

Riigid ja nende kultuur. Euroopa riigid – Eesti naaberriigid: pealinnad, põhirahvused, keel, kultuuritavad, huvipakkuvad paigad, muuseumid; eakohased aktuaalsed ühiskondlikud teemad. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Väärtused ja kõlblus (sallivus). Keskkond ja jätkusuutlik areng (keskkonnahoid ja ühiskonna jätkusuutlikkus). Tehnoloogia ja innovatsioon (saavutused tehnoloogiavallas).

Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Avalikud asutused. Turvaline liiklemine. Tee küsimine ja juhatamine. Poes käik, arsti juures käimine. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel). Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (töö tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine). Tervis ja ohutus (liiklusohutus, tervislikud eluviisid, haiguste ärahoidmine).

Vaba aeg. Kooliväline tegevus; huvid; laagrid; lugemiseelistused; perepuhkus; aastaajad ja puhkus; spordialad ja sportlikud tegevused. Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles; loodusesse austusega suhtumine). Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel). Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (töö tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine).

Õpitulemused 4. klassis

-oskab tervitada, hüvasti jätta, tänada, õnne soovida;

-kirjeldab ja tutvustab nii suuliselt kui kirjalikult lihtsal viisil (lihtsate sidesõnadega seotud lihtfraasid ja –laused) ennast ja teist inimest, kodu ja koduümbrust, Eestit, elutingimusi ja igapäevatoiminguid, õpitud riike;

-edastab suures osas mõistetavalt väga lühikesi ettevalmistatud teateid õpitud teemadel;

-loeb ette väga lühikest õpitut sõnumit;

-esitab peast väga lihtsat päheõpitud luuletust;

-mõistab selgelt ja aeglaselt hääldatud fraase ja väljendeid, mis seostuvad esmase isikuja pereteabega, sisseostudega, liiklemisega, kodukohaga, kooliga jt õpitud teemadega;

-mõistab väga lühikesi, lihtsaid ja selgelt esitatud juhiseid;

-koostab lühikese ja lihtsa meilisõnumi;

-mõistab igapäevaseid silte avalikes kohtades: tänaval, koolis jm;

-mõistab lihtsaid juhiseid igapäevaste seadmete kasutamiseks (mobiiltelefon, elektroonikaseadmed jms), kasutades mõistmiseks sõnaraamatut;

-suudab tabada animafilmi põhisündmusi;

-juhatab teed;

-oskab teha lihtsamaid oste, sõnastada oma soove ja küsida hinda.

Õppetegevused 4. klassis:

4. klassis suureneb kuulamis- ja rääkimisoskuse kõrval lugemise ning kirjutamise osakaal. Sõnatundmine laieneb märgatavalt. Suureneb loovülesannete osa. Taotlus on, et õpilane loeks ja kuulaks ka õppetööst vabal ajal eesti lastekirjanduse tekstikatkeid ning jõukohaseid teabe,

tarbe- ja meediatekste. Teemasid erinevate osaoskuste kaudu käsitledes pööratakse tähelepanu teiste kultuuride tundmaõppimisele ja kõrvutamisele oma kultuuriga. Õpilasi harjutatakse kasutama sõnaraamatuid ning eestikeelset internetti.

Osaoskuste arendamiseks kasutatakse:

1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamist ja lugemist;

2) adapteeritud eakohaste tekstide iseseisvat lugemist;

3) ülesande täitmist kuuldu ja loetu põhjal (nt küsimustele vastamine, tabeli täitmine, joonise täiendamine jm);

4) järjestusülesandeid (nt sõnad lauseks, laused/lõigud tekstiks);

5) eri liiki etteütlusi;

6) ümberjutustusi;

7) mudelkirjutamist (nt sõnumid, postkaardid, lühikesed kirjad);

8) projektitööd;

9) lühiettekandeid (nt projektitööde kokkuvõtted, huvialade tutvustamine);

10) rollimänge.

Detailsemalt kavandab õpetaja õppetegevused enne õppeperioodi algust koostatud töökavas ning vajadusel IÕK-s.

Hindamine 4. klassis:

4. klassis hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Töid, mis sisaldavad kõigi osaoskuste kontrolli, tehakse 4. klassis mitte rohkem kui 4.

Detailsemalt kavandab õpetaja hindamise enne õppeperioodi algust koostatud töökavas, lähtudes vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava üldosa ja ainekava sätetest ning vajadusel IÕK-s.

Õppesisu ja õpitulemused 5. klassis

Õppesisu 5. klassis:

Mina ja teised. Suhted ja suhtlemine pereliikmete ja kaaslastega. Suhted sõpradega ja lähikondsetega.

Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine

– sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles). Väärtused ja kõlblus (sallivus, teistega arvestamine).

Kodu ja lähiümbrus. Elu linnas ja maal. Lemmikloomad. Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (jätkusuutlik elukeskkond maal ja linnas; positiine suhtumine elusloodusesse). Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (erinevad ametid maal ja linnas). Väärtused ja kõlblus (kohustused ja vastutus lemmiklooma pidamisel).

Kodukoht Eesti. Riigipühad ja riiklikud tähtpäevad. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmiseks kodukoha kohta). Kultuuriline identiteet (kombed ja tavad erinevates keskkondades, oma kodukoha tundmine). Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonnaja ühiskonnaliikmeks olemine).

Riigid ja nende kultuur. Suuremad Euroopa riigid – Saksamaa, Suurbritannia, Prantsusmaa, Itaalia, Hispaania: pealinnad, põhirahvused, keel, kultuuritavad, huvipakkuvad paigad, muuseumid; eakohased aktuaalsed ühiskondlikud teemad. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Väärtused ja kõlblus (sallivus). Keskkond ja jätkusuutlik areng (keskkonnahoid ja ühiskonna jätkusuutlikkus). Tehnoloogia ja innovatsioon (saavutused tehnoloogiavallas).

Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Päeva planeerimine. Kodused toimingud, söögikorrad, hügieeniharjumused. Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles). Elukestev

õpe ja karjääri planeerimine (töö tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine). Kultuuriline identiteet (söögikombed). Tervis ja ohutus (toiduhügieen, tervislikud eluviisid, enesehügieen).

Vaba aeg. Kooliväline tegevus; huvid; laagrid; lugemiseelistused; perepuhkus; aastaajad ja puhkus; spordialad ja sportlikud tegevused. Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles; loodusesse austusega suhtumine). Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel). Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (töö tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine).

Õpitulemused 5. klassis

5. klassi lõpetaja:

-kirjeldab nii suuliselt kui kirjalikult lihtsal viisil (lihtsate sidesõnadega seotud lihtfraasid ja

–laused) pereliikmeid ja nende ameteid, elu linnas ja maal;

-edastab keskendunud kuulajale mõistetavalt väga lühikesi ettevalmistatud teateid õpitud teemadel;

-vastab lihtsatele esinemisjärgsetele küsimustele, kui vajadusel küsimust korratakse või aidatakse vastust sõnastada;

-mõistab selgelt ja aeglaselt hääldatud kõnet mis seostuvad õpitud teemadega ja mida vajadusel korratakse;

-mõistab lühikesi (mitmelauselisis) lihtsaid ja selgelt esitatud juhiseid, vajadusel korduvkuulamisel;

-koostab lühikese ja lihtsa isikliku kirja;

-vestlemisel on võimeline vahetama lühiklesi lauseid, kuid mõistmisraskuste tõttu ei suuda enamasti vestlust ülal hoida;

-suudab leida infokataloogist või internetist leida vajalikku teenust ja selle osutajat;

-mõistab lihtsaid juhiseid igapäevaste seadmete kasutamiseks (mobiiltelefon, elektroonikaseadmed jms);

-suudab jälgida faktipõhiste teleuudiste teemavahetusi ja tabada uudise põhisisu;

-oskab ostmisel ja teenuste pakkumisel küsida ja vastu võtta infot kaupade koguste, suuruste ja hindade kohta;

-küsib infot ühissõidukite kohta (bussid, rongid, lennukid jms);

Õppetegevused 5. klassis:

5. klassis on kuulamis-ja rääkimisoskuse kõrval olulisel kohal lugemine ning kirjutamine. Sõnatundmine laieneb märgatavalt. Suureneb loovülesannete osa. Taotlus on, et õpilane loeks ja kuulaks ka õppetööst vabal ajal eesti lastekirjanduse tekstikatkeid ning jõukohaseid teabe-, tarbe-ja meediatekste. Teemasid erinevate osaoskuste kaudu käsitledes pööratakse tähelepanu teiste kultuuride tundmaõppimisele ja kõrvutamisele oma kultuuriga. Õpilasi harjutatakse kasutama sõnaraamatuid ning eestikeelset internetti. Osaoskuste arendamiseks kasutatakse:

1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamist ja lugemist;

2) adapteeritud eakohaste tekstide iseseisvat lugemist;

3) ülesande täitmist kuuldu ja loetu põhjal (nt küsimustele vastamine, tabeli täitmine, joonise täiendamine jm);

4) järjestusülesandeid (nt sõnad lauseks, laused/lõigud tekstiks);

5) eri liiki etteütlusi;

6) ümberjutustusi;

7) mudelkirjutamist (nt sõnumid, postkaardid, lühikesed kirjad);

8) projektitööd;

9) lühiettekandeid (nt projektitööde kokkuvõtted, huvialade tutvustamine);

10) rollimänge.

Detailsemalt kavandab õpetaja õppetegevused enne õppeperioodi algust koostatud töökavas ninga vajadusel IÕK-s.

Hindamine 5. klassis:

5. klassis hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Töid, mis sisaldavad kõigi osaoskuste kontrolli, tehakse 5. klassis mitte rohkem kui 4. Detailsemalt kavandab õpetaja hindamise enne õppeperioodi algust koostatud töökavas, lähtudes vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava üldosa ja ainekava sätetest ning vajadusel IÕK-s.

Õppesisu ja õpitulemused 6. klassis

Õppesisu 6. klassis:

Mina ja teised. Ühised tegevused, viisakas käitumine ja viisakusväljendid. Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles). Väärtused ja kõlblus (sallivus, teistega

arvestamine). Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonnaja ühiskonnaliikmeks olemine). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine).

Kodu ja lähiümbrus. Töövahendid ja kohustused kodus. Igapäevased kodused tööd ja tegemised. Rõõmsad ja kurvad sündmused peres. Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles). Kultuur ja identiteet (kombed ja traditsioonid).

Kodukoht Eesti. Üldrahvalikud sündmused, kultuur, sport jms – tuntumad inimesed. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmiseks kodukoha kohta). Kultuuriline identiteet (kodukoha kultuuri tundmine). Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonna-ja ühiskonnaliikmeks olemine).

Riigid ja nende kultuur. Euroopa riigid – Euroopa Liidu riigid ja ülejäänud Euroopa riigid: pealinnad, põhirahvused, keel, kultuuritavad, huvipakkuvad paigad, muuseumid; eakohased aktuaalsed ühiskondlikud teemad. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Väärtused ja kõlblus (sallivus). Keskkond ja jätkusuutlik areng (keskkonnahoid ja ühiskonna jätkusuutlikkus). Tehnoloogia ja innovatsioon (saavutused tehnoloogiavallas).

Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Kool ja klass, koolipäev, õppeained. Ametid ja töökohad. Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine

– sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles). Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (töö ja õppimise tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine).

Vaba aeg. Kooliväline tegevus; huvid; laagrid; lugemiseelistused; perepuhkus; aastaajad ja puhkus; spordialad ja sportlikud tegevused. Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles; loodusesse austusega suhtumine). Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel). Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (töö tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine).

Õpitulemused 6. klassis

6. klassi lõpetaja:

-kirjeldab ja tutvustab nii suuliselt kui kirjalikult seotud lausetega (lihtsate sidesõnadega seotud lihtfraasid ja –laused) ennast ja teist inimest, kodu ja kodümbrust, perekonda, Eestit, elutingimusi ja igapäevatoiminguid, õpitud riike, kooli ja õppimist;

-sõnastab lihtsal viisil (lihtsate sidesõnadega seotud lihtfraasid ja –laused), mis meeldib ja mis mitte;

-edastab mõistetavalt väga lühikesi ettevalmistatud teateid õpitud teemadel;

-tuleb toime väheste esinemisjärgsete küsimustega;

-mõistab selget ja aeglast seotud kõnet;

-mõistab lühikesi (mitmelauselisi) lihtsaid ja selgelt esitatud juhiseid;

-suudab osaleda lühivestlusel, kui kontekst on tuttav;

-koostab lühikse ja lihtsa teadeande;

-suudab leida vajalikku teavet reklaamidest, brožüüridest, menüüst, ajagraafikutest jms;

-mõistab lihtsas keeles esitatud ohutusnõudeid;

-suudab tabada sündmusi, õnnetusi jms kirjeldavate teleuudiste põhisisu, kui pilt kommentaare toetab;

-oskab infotelefonilt (nt reisibüroo) küsida kõike vajalikku, kui tegu on lihtsalt üldinfoga.

Õppetegevused 6. klassis:

6. klassis on kuulamis- ja rääkimisoskuse kõrval olulisel kohal lugemine ning kirjutamine. Sõnatundmine laieneb märgatavalt. Suureneb loovülesannete osa. Taotlus on, et õpilane loeks ja kuulaks ka õppetööst vabal ajal eesti lastekirjanduse tekstikatkeid ning jõukohaseid teabe-, tarbe-ja meediatekste. Teemasid erinevate osaoskuste kaudu käsitledes pööratakse tähelepanu teiste kultuuride tundmaõppimisele ja kõrvutamisele oma kultuuriga. Õpilasi harjutatakse kasutama sõnaraamatuid ning eestikeelset internetti.

Osaoskuste arendamiseks kasutatakse:

1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamist ja lugemist;

2) adapteeritud eakohaste tekstide iseseisvat lugemist;

3) ülesande täitmist kuuldu ja loetu põhjal (nt küsimustele vastamine, tabeli täitmine, joonise täiendamine jm);

4) järjestusülesandeid (nt sõnad lauseks, laused/lõigud tekstiks);

5) eri liiki etteütlusi, ärakirja;

6) ümberjutustusi;

7) mudelkirjutamist (nt sõnumid, postkaardid, lühikesed kirjad);

8) projektitööd;

9) lühiettekandeid (nt projektitööde kokkuvõtted, huvialade tutvustamine);

10) rollimänge.

Detailsemalt kavandab õpetaja õppetegevused enne õppeperioodi algust koostatud töökavas ning vajadusel IÕK-s.

Hindamine 6. klassis:

6. klassis hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Töid, mis sisaldavad kõigi osaoskuste kontrolli, tehakse 6. klassis mitte rohkem kui 4. Detailsemalt kavandab õpetaja hindamise enne õppeperioodi algust koostatud töökavas, lähtudes vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava üldosa ja ainekava sätetest ning vajadusel IÕK-s.

Omandatava keeleoskustaseme kirjelduskriteeriumid II kooliastmes klassiti

Omandatava keeleoskustaseme kirjelduskriteeriumid II kooliastmes klassiti lähtuvalt skaalatabelitest, mis on toodud Euroopa keeleõppe raamdokumendis *Õppimine, õpetamine ja hindamine:*

Toimingud	Omandatava keeleoskustaseme kirjelduskriteeriumid klassiti
Suuline tekstiloome (rääkimine)	
Üldine rääkimisoskus	4. klass Oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi; tekst moodustub lihtsate sidesõnadega seotud lihtfraasidest ja lausetest. 5. klass Oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, ning igapäevatoiminguid; tekst moodustub lihtsate sidesõnadega seotud lihtfraasidest ja lausetest. 6. klass Oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, ning igapäevatoiminguid, sõnastada, mis meeldib,

	mis mitte jne; tekst moodustub lihtsate sidesõnadega seotud lihtfraasidest ja lausetest.
Pikk monoloog: kogetu kirjeldamine	4. klass Oskab kirjeldada oma perekonda, elutingimusi, õppimist, kooli. Oskab lihtsate sõnadega kirjeldada inimesi, kohti ja oma asju. 5. klass Oskab jutustada või kirjeldada, reastades lihtsaid mõtteid. Oskab kirjeldada igapäevaeluga seonduvat, nt inimesi, kohti või õpinguid. Oskab lühidalt ja lihtsalt kirjeldada sündmusi ja toiminguid. Oskab kirjeldada kavatsusi, kokkuleppeid, tavapäraseid toiminguid, möödunut ja kogetut. 6. klass Oskab jutustada või kirjeldada, reastades lihtsaid mõtteid. Oskab kirjeldada igapäevaeluga seonduvat, nt inimesi, kohti või õpinguid. Oskab lühidalt ja lihtsalt kirjeldada sündmusi ja toiminguid. Oskab kirjeldada kavatsusi, kokkuleppeid, tavapäraseid toiminguid, möödunut ja kogetut. Oskab lihtsas keeles kirjeldada ja võrrelda kõnealuseid objekte või oma asju. Oskab selgitada, mis talle millegi juures meeldib või ei meeldi.
Teadete edastamine	4. klass Oskab edastada väga lühikesi ettevalmistatud teateid neljandas klassis õpitud teemadel. Kõne on suures osas mõistetav. 5. klass Oskab edastada väga lühikesi ettevalmistatud teateid viiendas klassis õpitud teemadel. Kõne on mõistetav.

	6. klass Oskab edastada väga lühikesi ettevalmistatud teateid kuuendas klassis õpitud teemadel. Kõne on mõistetav keskendunud kuulajale.
Suuline esinemine	4. klass Oskab ette lugeda väga lühikest õpitud sõnumit, näiteks tutvustada rääkijat. Oskab esitada väga lihtsa päheõpitud teksti endale tuttaval teemal. 5. klass Oskab esitada väga lihtsa päheõpitud teksti endale tuttaval teemal. Oskab vastata lihtsaatele esinemisjärgsetele küsimustele, kui vajadusel küsimust korratakse või vastust sõnastada aidatakse. 6. klass Oskab esitada lühikese päheõpitud teksti endale tuttaval igapäeva teemal. Oskab lühidalt põhjendada ja selgitada arvamusi, kavatsusi ja toiminguid. Tuleb toime väheste otseste esinemisjärgsete küsimustega.
Kirjalik tekstiloome (kirjutamine)	
Üldine kirjutamisoskus	4. klass Oskab kirjutada lihtsaid fraase ja lauseid. 5. klass Oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid vajadusel õpetaja abil lihtsate

	sidesõnadega nagu „ja”, „aga” ning „sest”. 6. klass Oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate side sõnadega nagu „ja”, „aga” ning „sest”.
Loovkirjutamine	4. klass Oskab lihtsaid fraase ja lausetega kirjutada oma perekonnast, elutingimustest, haridusest ning koolis õppimisest. 5. klass Oskab lihtsaid fraase ja lausetega kirjutada oma perekonnast, elutingimustest, haridusest ning koolis õppimisest. Oskab kirjutada lühikesi ja lihtsaid väljamõeldud elulugusid ning lihtsamaid lugusid inimestest. 6. klass Oskab seotud lausetega kirjutada oma eluoluga seonduvatel teemadel (nt inimesed, kohad, kool ja õpingud). Oskab kirjutada väga lühikesi ja lihtsaid minevikusündmuste, oma varasema tegevuse ja isiklike kogemuste kirjeldusi.
Oma jutu läbimõtlemine	4. klass 5. klass On võimeline meenutama ja kordama olukohaseid fraase oma keelevarast, kasutades abimaterjale. 6. klass

	On võimeline meenutama ja kordama olukohaseid fraase oma keelevarast.
Keeleoskuslünkade kompenseerimine	4. klass 5. klass Oskab mõtet edasi anda esemele osutades (nt tähenduses „Palun anna mulle see ese”). 6. klass Oskab öeldu mõtet selgitada žestide abil, kui on kasutanud vale sõna.
Kuulamistoiming (kuulamine)	
Üldine kuulamisoskus	4. klass Mõistab selgelt ja aeglaselt hääldatud fraase jm väljendeid, vajadusel neid korduvalt kuulates, mis seostuvad esmatähtsate eluvaldkondadega (nt algeline isiku- ja pereteave, sisseostud, kodukoht, kool). 5. klass Mõistab selgelt ja aeglaselt hääldatud fraase jm väljendeid, mis seostuvad esmatähtsate eluvaldkondadega (nt algeline isiku- ja pereteave, sisseostud, kodukoht, kool). 6. klass Mõistab selget ja aeglast seotud kõnet.
Emakeelekõnelejate vestluse	4. klass 5.klass

mõistmine	6.klass Suudab üldiselt tabada mõttevahetuse teemat, kui räägitakse aeglaselt ja selgelt.
Teadaannete ja juhiste kuulamine	4. klass Mõistab lühikeste, lihtsate ja selgete juhiste põhisisu. 5. klass Mõistab, vajadusel korduvkuulamisel, lühikeste, lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu. Mõistab lihtsaid juhiseid, vajadusel korduvkuulamisel, näiteks kuidas jalgsi või ühissõidukiga pääseda punktist A punkti B. 6. klass Mõistab lühikeste, lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu. Mõistab lihtsaid juhiseid, näiteks kuidas jalgsi või ühissõidukiga pääseda punktist A punkti B.
Meediakanalite ja salvestiste kuulamine	4. klass 5.klass 6.klass Mõistab lühikeste, aeglaselt ja selgelt esitatud salvestiste põhisisu, mis puudutab ennustatava sisuga igapäevaseid asju.
Lugemistegevus (lugemine)	
Üldine	4. klass

lugemisoskus	Mõistab lühikesi, lihtsaid tekste, mis sisaldavad sagedasti kasutatavaid ja rahvusvahelise levikuga sõnu. Vajadusel kasutab sõnaraamatut. 5. klass Mõistab lühikesi, lihtsaid tekste, mis sisaldavad sagedasti kasutatavaid ja rahvusvahelise levikuga sõnu. 6. klass Mõistab lühikesi, lihtsaid tekste tuttavatel teemadel, kui teksti keelekasutus sarnaneb tema igapäevaelus sageli ettetulevaga.
Kirjavahetuse lugemine	4. klass Mõistab lühikesi ja lihtsaid meilisõnumeid. 5. klass Mõistab lühikesi ja lihtsaid isiklikke kirju. 6. klass Mõistab tavapäraseid tüüpkirju endale tuttaval teemal.
Eesmärgipärane lugemine	4. klass Mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades: tänaval, restoranis, raudtee jaamas, töökohal (juhendid, juhtnöörid, ohu hoiatused). 5. klass Oskab nimestikest leida ja muust eristada vajalikku teavet (telefonija inforaamatust soovitud teenus ja

	selle osutaja). Mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades: tänaval, restoranis, raudtee jaamas, töökohal (juhendid, juhtnöörid, ohu hoiatused). 6. klass Oskab leida kindlat harjumuspärast teavet igapäevatekstidest (reklaamid, brošüürid, menüüd, ajakavad jms). Oskab nimestikest leida ja muust eristada vajalikku teavet (telefoni- ja inforaamatust soovitud teenus ja selle osutaja). Mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades: tänaval, restoranis, raudtee jaamas, töökohal (juhendid, juhtnöörid, ohuhoiatused).
Lugemine info hankimiseks ja arutlemiseks	4. klass 5.klass 6.klass Tabab asjassepuutuvat teavet lihtsamas kirjalikus tekstis (kirjad, brošüürid, lühikesed lehelood jms), kus kirjeldatakse sündmusi.
Juhiste lugemine	4. klass Mõistab lihtsaid juhiseid igapäevaste seadmete kasutamiseks (näiteks mobiiltelefoni kasutamise juhis). Kasutab vajadusel sõnaraamatut. 5. klass Mõistab lihtsaid juhiseid igapäevaste seadmete kasutamiseks (näiteks mobiiltelefoni kasutamise juhis). 6. klass Mõistab lihtsas keeles nõudeid (nt ohutusnõudeid).

Audiovisuaalne tegevus	
Telesaadete ja filmide vaatamine	4. klass Suudab tabada animafilmi põhisündmusi. 5. klass Suudab jälgida faktipõhiste teleuudiste teemavahetusi ja tabada uudise põhisisu. 6. klass Suudab tabada sündmusi, õnnetusi jms kirjeldavate teleuudiste põhisisu, kui pilt kommentaare toetab.
Vastuvõtustrateegiad	
Vihjete tabamine ja järeldamine (suuline ja kirjalik suhtlus)	4. klass 5. klass 6.klass Oskab lühikeste konkreetset laadi igapäevaste tekstide ja suuliste teadete üldise tähenduse kontekstis tuletada tundmatute sõnade arvatavat tähendust.
Suuline suhtlus	
Üldine suuline suhtlus	4. klass Tuleb toime lihtsa igapäevasuhtlusega, kui see seisneb lihtsas ja otseses infovahetuses tuttaval teemal (nt kool ja vaba aeg). Suudab vahetada lihtsaid lauseid, kuid mõistmisraskuste tõttu ei suuda ise

	vestlust ülal hoida. 5. klass Tuleb vähese vaevaga toime lihtsas igapäevasuhtluses. Oskab esitada küsimusi ja küsimustele vastata. Oskab vahetada mõtteid, küsida ja anda infot igapäevastes tüüpolukordades. 6. klass Suudab küllaltki vabalt suhelda lihtsamates olukordades ja tuleb toime lühivestluses, kui vestluspartner teda vajaduse korral aitab. Tuleb vähese vaevaga toime lihtsas igapäevasuhtluses. Oskab esitada küsimusi ja küsimustele vastata. Oskab vahetada mõtteid, küsida ja anda infot igapäevastes tüüpolukordades.
Emakeelse vestluskaaslase mõistmine	4. klass Mõistab lihtsas igapäevases vestluses pöördumisi, mis on selgelt ja aeglaselt suunatud otse temale. Kaaslasel on võimalik end arusaadavaks teha, kui ta vaevub pingutama. 5. klass Mõistab häälduselt selge, keelelt lihtsa ja temalt tuttava otsese pöördumise sisu üldiselt; on aegajalt sunnitud paluma midagi korrata või ümber sõnastada. 6. klass Saab jutust piisavalt aru, et raskusteta toime tulla lihtsamate tavapäraste tegevustega. Mõistab häälduselt selge, keelelt lihtsa ja temalt tuttava otsese pöördumise sisu üldiselt; on aegajalt sunnitud paluma midagi korrata või ümber sõnastada.
Vestlus	4. klass

	Oskab tervitada ja pöörduda, kasutades lihtsaid igapäevaseid viisakusväljendeid. Oskab esitada kutset, teha ettepanekut ja vabandada; oskab kutsele, ettepanekule ja vabandusele vastata. Oskab öelda, mis talle meeldib ja mis mitte. 5. klass On võimeline vahetama lühikesi lauseid, kuid mõistmisraskuste tõttu ei suuda enamasti vestlust ülal hoida; siiski võib kuuldut mõista, kui vestluspartner soostub selle nimel vaeva nägema. 6. klass Oskab tervitada, hüvasti jätta, ennast või teisi tutvustada, tänada. Suudab üldjoontes jälgida selget ja normaalset kõnet, kui kõneaine on tuttav ja on võimalik paluda mõnd kohta korrata või ümber sõnastada. Suudab osaleda lühivestluses, kui kontekst on tuttav ja kõneaine talle huvi pakub. Oskab lihtsate sõnadega väljendada enesetunnet ja tänu.
Vaba mõttevahetus (sõprade ringis)	4. klass 5. klass Oskab arutada igapäevaelu praktilisi küsimusi, kui tema poole pöördutakse otse ja räägitakse selgelt ning aeglaselt. Oskab arutada, mida ette võtta ja kuhu minna. Oskab määrata kokkusaamist. 6. klass Saab üldjoontes aru, millest jutt käib, kui räägitakse aeglaselt ja hääldus on selge. Oskab arutada, mida õhtul või nädalavahetusel ette võtta. Oskab teha ettepanekuid ja vastata teiste omadele. Oskab väljendada nõustumist ja nõustumatust.
Eesmärgipärane	4. klass

koostöö	5.klass Oskab märku anda, et saab jutust aru. On võimeline vajalikku mõistma, kui rääkija soostub selle nimel vaeva nägema. Suudab osaleda lihtsas tavasuhtluses. Oskab kasutada lihtsaid fraase, et lasta endale midagi näidata või ulatada, küsida infot ja pidada aru järgmiste sammude üle. 6. klass Mõistab keelt küllaldaselt, et vähese vaevaga toime tulla lihtsas tavasuhtluses. Oskab lihtsate sõnadega paluda kordamist, kui pole kuuldut mõistnud. Oskab arutleda, mida järgmisena ette võtta, teha ettepanekuid ja vastata teiste omadele, küsida ja anda juhatust.
Toimingud kaupade ja teenuste ostmisel	4. klass Oskab tellida toitu. Oskab teha lihtsamaid oste, sõnastada oma soove ja küsida hinda. Oskab küsida vajalikke asju ja teha lihtsamaid toiminguid poes, postkontoris või pangas. 5. klass Oskab anda ja vastu võtta infot koguste, suurusnumbrite ja hindade kohta. Oskab küsida tarbekaupu ja põhiteenuseid. Oskab küsida lihtsat infot reisi või ühissõidukite kohta (bussid, rongid, takso); oskab küsida ja juhatada teed ning osta pileteid. 6. klass Tuleb toime suhtlusega tavapärastes olukordades, nagu reisides, majutuskoha otsimise, söömas ja sisseostudel. Oskab reisibüroost tulemuslikult küsida kõike vajalikku, kui tegu on lihtsa üldinfoga.
Infovahetus	4. klass Oskab küsida ja edastada isikuandmeid. Oskab küsida ja juhatada teed, toetudes kaardile või plaanile.

	Oskab esitada küsimusi töö ja vaba aja kohta ning vastata samalaadsetele küsimustele. 5. klass Tuleb toime lihtsa igapäevasuhtlusega, kui see seisneb lihtsas ja otseses infovahetuses. Oskab vahetada piiratud infot tuttavate tavatoimingute kohta. 6. klass Oskab anda ja järgida lihtsaid juhtnööre, näiteks osutada suunda või juhatada teed. Oskab esitada küsimusi vaba aja tegevuste ja möödanikus tehtu kohta ning vastata samalaadsetele küsimustele. Oskab esitada küsimusi tavapäraste toimingute kohta ning vastata samalaadsetele küsimustele. Tuleb toime igapäevavajadustega: oskab leida ja edastada lihtsat faktiteavet. Oskab keelt piisavalt, et tulla suurema pingutuseta toime igapäevasuhtluses.
Küsitleja ja vastaja roll	4. klass Oskab küsitletava rollis vastata lihtsatele küsimustele ja väidetele 5. klass Suudab end vastaja rollis mõistetavaks teha, kuid vajab seejuures mõningast abi ning võib paluda küsimust selgitada. 6. klass Suudab end vastaja rollis mõistetavaks teha, oskab tuttava kõneaine korral edastada mõtteid või teavet, kuid vajab seejuures mõningast abi ning võib paluda küsimust selgitada.
Kirjalik suhtlus	

Üldine kirjalik suhtlus	4. klass Oskab kirjutada malle kasutades lühikesi lihtsaid sõnumeid. 5. klass Oskab kirjutada lühikesi lihtsaid sõnumeid, mis puudutavad talle vajalikke asju. Vajadusel kasutab sõnaraamatut. 6. klass Oskab kirjutada lühikesi lihtsaid sõnumeid, mis puudutavad talle vajalikke asju.
Kirjavahetus	4. klass Oskab kirjutada väga lihtsaid isiklikke kirju, kasutades malle, et väljendada tänu, soovida õnne või esitada vabandust. 5. klass Oskab kirjutada väga lihtsaid isiklikke kirju, et väljendada tänu või esitada vabandust. Vajadusel kasutab sõnaraamatut. 6. klass Oskab kirjutada väga lihtsaid isiklikke kirju, et väljendada tänu või esitada vabandust.
Teated, sõnumid ja plangid	4. klass 5. klass 6. klass

	Oskab kuulamise järgi kirja panna lühikesi ja lihtsaid teateid, kui tal on võimalus paluda neid korrata või teisiti sõnastada. Oskab kirjutada lühikesi lihtsaid teateid, mis puudutavad talle vajalikke asju.
Interaktiivsed strateegiad	
Suhtlusaktiivsus (vooruvahetus)	4. klass 5. klass Oskab paluda tähelepanu. 6. klass Oskab alustada, jätkata ja lõpetada lühivestlust, kasutades lihtsaid võtteid. Oskab alustada, jätkata ja lõpetada lihtsat silmast silma vestlust.
Suhtluskoostöö	4. klass 5. klass 6. klass Oskab märku anda, et saab jutust aru.
Selgituste palumine	4. klass Oskab märku anda, et ei suutnud teise juttu jälgida. 5. klass Oskab paluda võtmesõnade või fraaside kordamist lihtsamate sõnadega.

	6. klass Oskab lihtsate sõnadega paluda kordamist, kui pole teise juttu mõistnud. Oskab paluda võtmesõnade või fraaside kordamist lihtsamate sõnadega.
Tekstid	
Töö tekstiga	4. klass Oskab ümber kirjutada üksiksõnu ja lühemaid trükitekste. 5. klass Oskab oma keele pädevuse ja kogemuse piires leida ja kasutada lühemate tekstide võtmesõnu ja fraase või lühikesi lauseid. 6. klass Oskab oma keele pädevuse ja kogemuse piires leida ja kasutada lühemate tekstide võtmesõnu ja fraase või lühikesi lauseid.
Suhtluspädevus	
Üldine keelepagas	4. klass Oskab kasutada lause põhimalle ning rääkida meeldejäetud fraaside ja käibeväljenditega, kohtadest, asjadest jne. 5. klass Tuleb lühikesi igapäevaseid väljendeid kasutades toime lihtsates konkreetsetes olukordades(isikute ja

	igapäevatoimingutega seonduv, soovide ja vajaduste väljenda mine, info küsimine). Keelevara on väike ja koosneb päheõpitud fraasidest, mis lubavad sõnastada lihtsaid eluvajadusi. Ettenägematus olukorras võib tekkida pause ja suhtlusraskusi. 6. klass Valdab keele põhivara sellisel tasemel, mis lubab toime tulla igapäevastes tavaolukordades; siiski on sageli sunnitud sõnumit lihtsustama ja sõnu otsima.
Sõnavara ulatus	4. klass Sõnavara on piisav, et rahuldada lihtsaid eluvajadusi. 5. klass Sõnavara on piisav, et rahuldada põhilisi suhtlusvajadusi. 6. klass Sõnavara on küllaldane, et tulla toime igapäevaste tuttavate toimingutega.
Sõnakasutus	4. klass 5. klass 6. klass Valdab igapäevavajadustega piirnevat nappi sõnavara
Grammatika korrektsus	4. klass

	5. klass 6. klass Kasutab küll õigesti mõningaid lihtsaid grammatilisi konstruktsioone, kuid teeb sageli vigu ka grammatika põhivaras (nt ajab segi ajavormid või eksib aluse ja öeldise ühildamisel); siiski on enamasti selge, mida öelda tahab.
Häälduspädevus	4. klass 5. klass 6. klass Hääldus on üldjuhul piisavalt selge, et öeldust aru saada, kuigi võõras aktsent on märgatav ja vestluspartnerid peavad aegajalt paluma arusaamatuid kohti korrata.
Õigekirjaoskus	4. klass 5. klass 6. klass Oskab kirjutada lühikesi lauseid igapäevastel teemadel (nt juhatada, kuidas kuhugi minna). Oskab häälduspäraselt (kuigi mitte õigesti) kirjutada lühikesi sõnu, mis kuuluvad tema suulisesse sõnavarasse.
Keelekasutuse olukohasus	4. klass 5. klass Suudab vahetada lühikesi lauseid, oskab tervitamisel ja pöördumisel kasutada igapäevaseid

	viisakusväljendeid. Oskab esitada kutset, teha ettepanekut ja vabandada; oskab kutsele, ettepanekule ja vabandusele vastata. 6. klass Oskab lihtsate keelevahendite abil rahuldada keskseid kõnetarbeid (info andmine ja küsimine, selgituste nõudmine, arvamuse ja suhtumise väljendamine). Suudab tulemuslikult suhelda igapäevaolukordades, oskab kasutada kõige lihtsamaid üldväljendeid ja järgida peamisi suhtlusreegleid.
Keelekasutuse paindlikkus	4. klass 5. klass Oskab sõnu ümber tõstes varieerida äraõpitud fraase, kui olukord seda nõuab. 6. klass Oskab kasutada meeldejäetud lihtsaid fraase. Suudab sõnakasutust vähesel määral varieerida, kui olukord seda nõuab.
Vooruvahetus	4. klass Oskab paluda tähelepanu. 5. klass Oskab alustada, jätkata ja lõpetada lihtsat silmast silma vestlust. 6. klass Oskab alustada, jätkata ja lõpetada lihtsat silmast silma vestlust. Oskab alustada, jätkata ja lõpetada

	lühivestlust, kasutades lihtsaid võtteid.
Teemaarendus	4. klass 5. klass 6. klass Oskab jutustada ja kirjeldada sidumata lausetega.
Teksti selgus ja sidusus	4. klass Oskab õpetaja abil siduda lihtsate sidesõnade abil nagu „ja”, „aga”, „sest”. 5. klass Oskab siduda lihtsate sidesõnade abil nagu „ja”, „aga”, „sest”. 6. klass Oskab kasutada kõige sagedasemaid sidesõnu, et ühendada lauseid jutustuseks või tunnuste loendeid kirjelduseks.
Kõne ladusus	4. klass Oskab väljenduda väga lühikeste sidumata valmisfraasidega, kui kõneaine on tuttav. Kõne on takerduv, väga sageli on märgata ebasobivaid alustusi. Vajab välist abi. 5. klass Oskab väljenduda lühifraasidega, kui kõneaine on tuttav. Kõne on takerduv, väga sageli on märgata ebasobivaid alustusi.

	6. klass Oskab end lühivestluses mõistetavaks teha, kuigi sageli on märgata pause, ebasobivaid alustusi ja ümbersõnastamist.
Väljendustäpsus	4. klass 5. klass 6. klass Suudab tuttavas igapäevaolukorras vahendada lihtsat nappi teavet. Ootamatus olukorras peab enamasti sõnumit lihtsustama.

Õppesisu ja õpitulemused III kooliastmes

Põhikooli lõpetaja:

1) suhtleb eesti keeles igapäevastes suhtlusolukordades nii koolis kui ka väljaspool kooli;

2) mõistab kõike olulist endale tuttaval teemal;

3) oskab kirjeldada kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning lühidalt põhjendada ning selgitada oma seisukohti ja plaane;

4) oskab koostada lihtsat teksti tuttaval teemal;

5) on omandanud esmased teadmised Eesti kultuuriloost, loeb eestikeelset eakohast kirjandust, vaatab filme ja telesaateid ning kuulab raadiosaateid;

6) töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;

7) hindab õpetaja abiga oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning kohandab oma õpistrateegiaid.

Keeleoskuse hea tase põhikooli lõpus

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
rahuldav õpitulemus	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1
hea õpitulemus	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2
väga hea õpitulemus	B2.1	B2.1	B2.1	B2.1

Õppesisu ja õpitulemused 7. klassis

Õppesisu 7. klassis:

Mina ja teised. Võimed, tugevused ja nõrkused. Lõiming läbivate teemadega: Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (enda tugevustest ja nõrkustest teadlik olemine, inimese eelduste ja elukutsete seosed).

Kodu ja lähiümbrus. Peretraditsioonid perekondlikud sündmused ja tähtpäevad. Lõiming läbivate teemadega: Kultuuriline identiteet (traditsioonide ja kommete tähtsus). Väärtused ja kultuur (omakultuuri väärtustamine).

Eesti. Loodus ja looduskaitse; keskkonnahoidlik ja säästlik käitumine. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmiseks kodukoha kohta). Kultuuriline identiteet (kombed ja tähtpäevad, oma kodukoha tundmine). Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonnaja ühiskonnaliikmeks olemine).

Riigid ja nende kultuur. Maailmajaod. Põhja- ja LõunaAmeerika: riigid, nende looduslik ja kultuuriline eripära, looduskaunid kohad, loodusnähtused. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Väärtused ja kõlblus (sallivus). Keskkond ja jätkusuutlik areng (keskkonnahoid ja ühiskonna jätkusuutlikkus). Tehnoloogia ja innovatsioon (saavutused tehnoloogiavallas).

Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Raha. Tervislik eluviis ja toitumine. Hädaolukorrad. Arstiabi. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel tervisliku toitumise ja tervislike eluviiside kohta; toiduretseptid). Tervis ja ohutus (liiklusohutus, tervislik toitumine, tervislikud eluviisid, haiguste ärahoidmine, käitumine hädaolukordades).

Vaba aeg. Ettevalmistus reisiks ja reisimise viisid; reisid teistesse maadesse; vaba aja veetmise viisid. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel,). Kultuuriline identiteet (enda ja teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Teabekeskond (vajaliku info leidmine ja selles orienteerumine).

Õpitulemused 7. klassis

7. klassi lõpuks õpilane:

-vahendab üldsõnaliselt, kuid mõttepauside ja mõnigate keelevigadega raamatu või filmi sisu ning esitab kirjeldusi õpitud teemade piires, väljendades mõtteid lihtsate laustega;

-kasutab väljendeid, mis väljendavad üllatust, rõõmu, kurbust, huvi ja ükskõiksust ning oskab sellistele emotsioonidele reageerida;

-kirjutab õpitud temadel lihtsamaid tekste, kasutades sõnaraamatut;

-mõistab raadiouudiste ja lihtsamate salvestiste põhisisu, kui teema on tuttav ning jutt on suhteliselt aeglane ja selge ning võimalik on korduvkuulamine;

-suudab leida ja mõista asjakohast teavet igapäevatekstidest (kirjad, brožüürid, dokumendid);

-leiab lihtsas ajaleheloos olulisema, kui teema on tuttav;

-suudab haarata tuttaval teemal telesaate põhisisu, kui jutt on suhteliselt aeglane ja selge;

-saab hakkama enamiku suhtlusolukordadega, mis tulevad ette reisimisega;

-viib läbi ettevalmistatud küsimuste toel intervjuu;

-oskab teha loengumärkmeid võtmesõndae kujul, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge häädusega.

Õppetegevused 7. klassis:

7. klassis jätkub kõigi nelja osaoskuse võrdne arendamine. Tunnis suheldakse peaasjalikult eesti keeles. Õpetaja julgustab õpilast kasutama eesti keelt aktiivselt ka keelekeskkonnas (nt muuseumitund, õppereis, õpilasvahetus). Senisest enam osalevad õpilased eesti kultuurielus (nt teatri, kontserdi ja muuseumi ühiskülastus). Õpetaja suunab õpilast lugema lühemaid nii kohandatud kui ka autentseid eakohaseid ilukirjandus-, teabe-, tarbe-ja meediatekste. Kirjutamisoskuse arendamiseks kasutatakse erinevat liiki lühemaid ja pikemaid loovtöid. Õpilased hakkavad lähenema keeleõppele analüüsivalt, õppides nägema eri keelte sarnasusi ja erinevusi ning märkama enda ja teiste keelekasutusvigu. Õpilane õpib mõistma

kultuurierinevusi, neid teadvustama ning nendega arvestama. Õpetaja ergutab õpilast huvi tundma eesti kultuuri ja ühiskonnas toimuva vastu ning selles ka osalema. Õpilane õpib väärtustama mõtteviiside mitmekesisust, avaldama oma arvamust ja arvestama erinevate seisukohtadega.

Osaoskuste arendamiseks kasutatakse:

1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamist ja lugemist, sh iseseisvat lugemist;

2) meedia-ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamist (ajaleheartiklid, uudised, filmid);

3) loovtööd (nt lühikirjandid, isiklikud kirjad, teadaanded, kuulutused, lühiülevaated);

4) projektitööd;

5) referaate, lihtsamat uurimistööd;

6) suulisi ettekandeid (nt projektitööde, referaatide, iseseisva lugemise kokkuvõtted);

7) rolli- ja suhtlusmänge;

8) info otsimist eestikeelsetest teatmeallikatest (nt käsiraamatud, meediaväljaanded, internet).

Detailsemalt kavandab õpetaja õppetegevused enne õppeperioodi algust koostatud töökavas ja vajadusel IÕK-s.

Hindamine 7. klassis:

7. klassis hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või integreeritult. Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Kasutatakse ülesandeid, mis hõlmavad erinevaid osaoskusi (projektitööd, iseseisev lugemine). Töid, mis sisaldavad kõigi osaoskuste kontrolli, 7. klassis tehakse mitte rohkem kui 4. Detailsemalt kavandab õpetaja hindamise enne õppeperioodi algust koostatud töökavas, lähtudes vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava üldosa ja ainekava sätetest ja vajadusel IÕK-s.

Õppesisu ja õpitulemused 8. klassis

Õppesisu 8. klassis:

Mina ja teised. Inimestevahelised suhted. Viisakusreeglid, teistega arvestamine. Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles). Väärtused ja kultuur (sallivus, teistega arvestamine). Kultuuriline identiteet (viisakusreeglid erinevates kultuurides).

Kodu ja lähiümbrus. Kodu ja lähiümbruse korrashoid. Lõiming läbivate teemadega: Kultuuriline identiteet (oma kodukoha tundmine). Keskkond ja jätkusuutlik areng (loodusesse positiivse suhtumise kujundamine, loodushoid. Väärtused ja kõlblus (koduümbruse esteetiline väljanägemine).

Eesti. Eesti geograafiline kaart ja haldusjaotus. Elu linnas ja maal. Lõiming läbivate teemadega: Kultuuriline identiteet (kombed ja tavad erinevates keskkondades, oma kodukoha tundmine). Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonnaja ühiskonnaliikmeks olemine). Keskkond ja jätkusuutlik areng (loodusesse austusega suhtumine). Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (elukutsed maal ja linnas, töö tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine).

Riigid ja nende kultuur. Maailmajaod. Aafrika: riigid, nende looduslik ja kultuuriline eripära, looduskaunid kohad, loodusnähtused. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Väärtused ja kõlblus (sallivus). Keskkond ja jätkusuutlik areng (keskkonnahoid ja ühiskonna jätkusuutlikkus). Tehnoloogia ja innovatsioon (saavutused tehnoloogiavallas).

Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Edasiõppimine. Õpilasvahetus. Huvirühmad koolis. Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles). Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (õppimise, töö ja elukutse seoste mõistmine; enda individuaalse õppimise starteegia määratlemine; ametid ja nendeks vajalikud oskused). Teabekeskkond (info edasiõppimise võimaluste ja ametite kohta). Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonna liige olemine; alagtusvõimelisus ja enda tuleviku eest ise otsustamine).

Vaba aeg. Ettevalmistus reisiks ja reisimise viisid; reisid teistesse maadesse; vaba aja veetmise viisid. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel,). Kultuuriline identiteet (enda ja teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Teabekeskond (vajaliku info leidmine ja selles orienteerumine).

Õpitulemused 8. klassis

8. klassi lõpuks õpilane:

-vahendab võrdlemisi ladusalt, kuid üldsõnaliselt ja kuid mõnigate keelevigadega raamatu või filmi sisu ning esitab kirjeldusi õpitud teemade piires, väljendades mõtteid lihtsate lausete järjendina;

-põhjendab ja selgitab lühidalt aravamusi, kavatsusi ja toiminguid;

-avaldab arvamust, anab ja küsib infot perekonna, harrastuste, kooli, reisimise, päevasündmuste jms kohta;

-kirjutab õpitud teemal lihtsamaid tekste, edastades kõige olulisema;

-järgib üksikasjalikke juhtnööre;

-mõistab raadiouudiste ja lihtsamate salvestiste põhisisu, kui teema on tuttav ning jutt on suhteliselt aeglane ja selge;

-suudab ülevaate koostamisel hõlmata pikemat teksti, et leida otsitav teave; tabab selge arutluskäiguga teksti põhijäreldusi;

-suudab jälgida filme, kus pilt ja tegevused toetavad teksti ning jutt on selge ja keel lihtne;

-tuleb toime ebatav alisemates olukordades poes, toitlustusasutuses, näiteks ebasobiva kauba tagastamine, või tellimuse tühistamine; oskab esitada kaebust;

-saab hakkama enamiku suhtlusolukordadega, mis tulevad ette reisimisega;

-viib läbi ettevalmistatud intervjuu, olles suuteline intervjuu käigus esitama mõningaid ettevalmistamata küsimusi;

-oskab teha hilisemaks kasutamiseks loengumärkmeid, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge häädusega.

Õppetegevused 8. klassis:

8. klassis jätkub kõigi nelja osaoskuse võrdne arendamine. Tunnis suheldakse peaasjalikult eesti keeles. Õpetaja julgustab õpilast kasutama eesti keelt aktiivselt ka keelekeskkonnas (nt muuseumitund, õppereis, õpilasvahetus). Senisest enam osalevad õpilased eesti kultuurielus (nt teatri, kontserdi ja muuseumi ühiskülastus). Õpetaja suunab õpilast lugema lühemaid nii kohandatud kui ka autentseid eakohaseid ilukirjandus-, teabe-, tarbe-ja meediatekste. Kirjutamisoskuse arendamiseks kasutatakse erinevat liiki lühemaid ja pikemaid loovtöid. Õpilased hakkavad lähenema keeleõppele analüüsivalt, õppides nägema eri keelte sarnasusi ja erinevusi ning märkama enda ja teiste keelekasutusvigu. Õpilane õpib mõistma kultuurierinevusi, neid teadvustama ning nendega arvestama. Õpetaja ergutab õpilast huvi tundma eesti kultuuri ja ühiskonnas toimuva vastu ning selles ka osalema. Õpilane õpib väärtustama mõtteviiside mitmekesisust, avaldama oma arvamust ja arvestama erinevate seisukohtadega.

Osaoskuste arendamiseks kasutatakse:

1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamist ja lugemist, sh iseseisvat lugemist;

2) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamist (ajaleheartiklid, uudised, filmid);

3) loovtööd (nt lühikirjandid, isiklikud kirjad, teadaanded, kuulutused, lühiülevaated);

4) projektitööd;

5) referaate, lihtsamat uurimistööd;

6) suulisi ettekandeid (nt projektitööde, referaatide, iseseisva lugemise kokkuvõtted);

7) rolli- ja suhtlusmänge;

8) info otsimist eestikeelsetest teatmeallikatest (nt käsiraamatud, meediaväljaanded, internet).

Detailsemalt kavandab õpetaja õppetegevused enne õppeveerandi algust koostatud töökavas ja vajadusel IÕK-s.

Hindamine 8. klassis:

8. klassis hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või integreeritult. Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Kasutatakse ülesandeid, mis hõlmavad erinevaid osaoskusi (projektitööd, iseseisev lugemine). Töid, mis sisaldavad kõigi osaoskuste kontrolli, 8. klassis tehakse mitte rohkem kui 4. Detailsemalt kavandab õpetaja hindamise enne õppeperioodi algust koostatud töökavas, lähtudes vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava üldosa ja ainekava sätetest ja vajadusel IÕK-s.

Õppesisu ja õpitulemused 9. klassis

Õppesisu 9. klassis:

Mina ja teised. Virtuaalne suhtlemine. Viisakusreeglid virtuaalsel suhtlemisel, teistegaarvestamine. Lõiming läbivate teemadega: Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles). Väärtused ja kultuur (sallivus, teistega arvestamine). Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonnaja ühiskonnaliikmeks olemine). Tervis ja

ohutus (turvalisus virtuaalsel suhtlemisel). Väärtused ja kultuur (sallivus, teistega arvestamine). Kultuuriline identiteet (viisakusreeglid erinevates kultuurides).

Kodu ja lähiümbrus. Käitumine koduümbruses ja looduses, keskkonnasäästlikkus, turvalisus. Kodukoha looduse ja kultuuriga seotud vaatamisväärsused ja nende tutvustamine. Lõiming läbivate teemadega: Kultuuriline identiteet (oma kodukoha tundmine). Keskkond ja jätkusuutlik areng (loodushoid ja keskkonnahoid). Tervis ja ohutus (turvaline käitumine ohuolukordades).

Eesti. Eesti vaatamisväärsused. Eesti vaatamisväärsused. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmiseks Eesti vaatamisväärsuste kohta). Kultuuriline identiteet (oma kodukoha vaatamisväärsuste tundmine). Keskkond ja jätkusuutlik areng (kultuuriväärtustesse austusega suhtumine).

Riigid ja nende kultuur. Maailmajaod. Aasia ja Euroopa: riigid, nende looduslik ja kultuuriline eripära, looduskaunid kohad, loodusnähtused. Lõiming läbivate teemadega: Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Väärtused ja kõlblus (sallivus). Keskkond ja jätkusuutlik areng (keskkonnahoid ja ühiskonna jätkusuutlikkus). Tehnoloogia ja innovatsioon (saavutused tehnoloogiavallas).

Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Meedia ja reklaam. Lõiming läbivate teemadega: Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (töö ja õppimise tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine; enda individuaalse õppimise starteegia määratlemine; ametid ja nendeks vajalikud oskused). Teabekeskkond (erinevates meediumides orienteerumine, massimeedia olemuse mõistmine, reklaami tähenduse mõstmine ja mõju hindamine; „reklaamiohvriks" langemise vältimine).

Vaba aeg. Ettevalmistus reisiks ja reisimise viisid; reisid teistesse maadesse; vaba aja veetmise viisid. Lõiming läbivate teemadega:
Teabekeskkond (meediaallikate kasutamine info leidmisel,). Kultuuriline identiteet (enda ja teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine).
Teabekeskond (vajaliku info leidmine ja selles orienteerumine).

Õpitulemused 9. klassis

9. klassi lõpuks õpilane:

-vahendab võrdlemisi ladusalt, kuid üldsõnalisielt raamatu või filmi sisu ning esitab kirjeldusi õpitud teemade piires, väljendades mõtteid lihtsate lauste järjendina;

-esitab võrdlemisi hästi jälgitavaid põhjendusi arvamuste, kavatsuste ja toimingute kohta;

-kirjutab õpitud teemal lihtsamaid seotuid tekste, ühendades lühemaid lauseid lihtsa järjendina;

-oskab kirjutada sõnumit, mille eesmärk on oma seisukohti selgitada;

-mõistab igapäevaste toodeteteenustega seotud juhendeid ja juhiseid;

-mõistab enamiku salvestatud või ringhäälingus leviva materjali sisu, kui kõne on selge ja tekst üldkeelne;

-mõistab suurt osa telesaatest (nt intervjuu, uudisreportaaž) kui räägitakse suhteliselt aeglaselt ja selgelt;

-suudab referaadi koostamisel hõlmata pikemaid tekste, et leida otsitav teave ja koguda infot teksti eri osades või mitmest tekstist;

-oskab väljendada mõtteid või teha kokkuvõte vaadatud filmidest, loetud raamatutest või kuulatud muusikast;

-kirjeldab mingi toimingu käiku ning annab üksikasjalikke juhtnööre;

-saab hakkama enamiku suhtlusolukordadega, mis tulevad ette reisimisega;

-viib läbi ettevalmistatud intervjuu, vajadusel intrevjuu käigus täpsustavaid küsimusi küsides ja saadud infot kontrollides;

-oskab teha hilisemaks kasutamiseks piisvalt täpseid loengumärkmeid, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge häädusega.

Õppetegevused 9. klassis:

9. klassis jätkub kõigi nelja osaoskuse võrdne arendamine. Tunnis suheldakse peaasjalikult eesti keeles. Õpetaja julgustab õpilast kasutama eesti keelt aktiivselt ka keelekeskkonnas (nt muuseumitund, õppereis, õpilasvahetus). Senisest enam osalevad õpilased eesti kultuurielus (nt teatri, kontserdi ja muuseumi ühiskülastus). Õpetaja suunab õpilast lugema lühemaid nii kohandatud kui ka autentseid eakohaseid ilukirjandus-, teabe-, tarbe- ja meediatekste. Kirjutamisoskuse arendamiseks kasutatakse erinevat liiki lühemaid ja pikemaid loovtöid. Õpilased hakkavad lähenema keeleõppele analüüsivalt, õppides nägema eri keelte sarnasusi ja erinevusi ning märkama enda ja teiste keelekasutusvigu. Õpilane õpib mõistma kultuurierinevusi, neid teadvustama ning nendega arvestama. Õpetaja ergutab õpilast huvi tundma eesti kultuuri ja ühiskonnas toimuva vastu ning selles ka osalema. Õpilane õpib väärtustama mõtteviiside mitmekesisust, avaldama oma arvamust ja arvestama erinevate seisukohtadega.

Osaoskuste arendamiseks kasutatakse:

1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamist ja lugemist, sh iseseisvat lugemist;

2) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamist (ajaleheartiklid, uudised, filmid);

3) loovtööd (nt lühikirjandid, isiklikud kirjad, teadaanded, kuulutused, lühiülevaated);

4) projektitööd;

5) referaate, lihtsamat uurimistööd;

6) suulisi ettekandeid (nt projektitööde, referaatide, iseseisva lugemise kokkuvõtted);

7) rolli- ja suhtlusmänge;

8) info otsimist eestikeelsetest teatmeallikatest (nt käsiraamatud, meediaväljaanded, internet).

Detailsemalt kavandab õpetaja õppetegevused enne õppeveerandi algust koostatud töökavas.

Hindamine 9. klassis:

9. klassis hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või integreeritult. Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Kasutatakse ülesandeid, mis hõlmavad erinevaid osaoskusi (projektitööd, iseseisev lugemine). Töid, mis sisaldavad kõigi osaoskuste kontrolli, 9. klassis tehakse mitte rohkem kui 4. Detailsemalt kavandab õpetaja hindamise enne õppeperioodi algust koostatud töökavas, lähtudes vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava üldosa ja ainekava sätetest ja vajadusel IÕK-s.

Omandatava keeleoskustaseme kirjelduskriteeriumid III kooliastmes klassiti

Omandatava keeleoskustaseme kirjelduskriteeriumid III kooliastmes klassiti lähtuvalt skaalatabelitest, mis on toodud Euroopa keeleõppe raamdokumendis *Õppimine, õpetamine ja hindamine:*

Toimingud	Omandatava keeleoskustaseme kirjelduskriteeriumid klassiti
Suuline tekstiloome (rääkimine)	
Üldine rääkimisoskus	7. klass Oskab esitada võrdlemisi ladusaid, kuid üldsõnalisi ja mõningate keelevigadega kirjeldusi oma huvivaldkonna teemade piires, väljendades mõtteid lihtsate lausete järjendina. 8. klass Oskab esitada võrdlemisi ladusaid, kuid üldsõnalisi kirjeldusi oma huvivaldkonna teemade piires, väljendades mõtteid lihtsate lausete järjendina.

	9. klass Oskab esitada selgeid, üksikasjalikke kirjeldusi ja ettekandeid mitmesugustel oma huvivaldkonna teemadel. Oskab kommentaaride ja asjakohaste näidete toel mõttekäike laiendada ja põhjendada.
Pikk monoloog: kogetu kirjeldamine	7. klass Oskab kirjeldada unistusi, soove ja püüdlusi. Oskab kirjeldada tegelikke või kujuteldavaid sündmusi. Oskab vahendada raamatu või filmi sisu ja kirjeldada oma muljeid. 8. klass Oskab jutustada. Oskab kirjeldada unistusi, soove ja püüdlusi. Oskab kirjeldada tegelikke või kujuteldavaid sündmusi. Oskab vahendada raamatu või filmi sisu ja kirjeldada oma muljeid. Oskab vahendada ootamatute sündmuste (nt õnnetusjuhtumite) üksikasju. Oskab üksikasjalikult vahendada kogetut, kirjeldada oma tundeid ja reageeringuid. Oskab võrdlemisi ladusalt, kuid samas üldsõnaliselt jutustada ja kirjeldada, väljendades mõtteid lihtsate lausete järjendina. Oskab sirgjooneliselt väljenduda oma huvivaldkonna teemade piires. 9. klass Oskab selgelt ja üksikasjalikult väljenduda mitmesugustel oma huvivaldkonna teemadel.
Oma arvamuse põhjendamine	7. klass Pikk monoloog: põhjendamine ja selgitamine (nt väitluses). Oskab lühidalt põhjendada ning selgitada arvamusi, kavatsusi ja toiminguid. 8. klass

	Suudab esitada võrdlemisi hästi jälgitavaid põhjendusi. 9. klass Oskab esitada selgesõnalisi põhjendusi, laiendades ja toetades arutluskäike kommentaaride ja asjakohaste näidetega. Oskab järjestikku esitada läbimõeldud põhjendusi. Oskab selgitada oma vaatenurka, kaaluda kõnealuste seisukohtade tugevaid ja nõrku külgi.
Teadete edastamine	7. klass Oskab edastada väga lühikesi ettevalmistatud teateid igapäevases koolikeskkonnas. Kõne on võõrast aktsendist ja intonatsioonist hoolimata siiski mõistetav. 8. klass Oskab edastada lühikesi ettevalmistatud teateid igapäevases koolikeskkonnas. Kõne on võõrast aktsendist ja intonatsioonist hoolimata siiski mõistetav. 9. klass Oskab edastada üldisema sisuga teateid küllalt selgelt, ladusalt ja loomulikult, nii et kuulamine ei nõua pingutust.
Suuline esinemine	7. klass Oskab ettevalmistanuna üldsõnaliselt esineda endale tuttaval teemal, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt. Oskab üsna selgelt välja tuua asja tuuma. 8. klass Oskab ettevalmistanuna üldsõnaliselt esineda endale tuttaval teemal, väljendudes võrdlemisi selgelt ja

	arusaadavalt. Oskab üsna selgelt välja tuua asja tuuma. Oskab vastata esinemisjärgsetele küsimustele, mõnikord (kui küsija räägib liiga kiiresti) võib paluda küsimust korrata. 9. klass Oskab ettevalmistanuna selgesõnaliselt esineda. Oskab põhjendada poolt- ja vastuväiteid, kaaluda eri seisukohtade tugevaid ja nõrku külgi. Oskab esinemisjärgsetele küsimustele vastata ladusalt, sundimatult ja pingutuseta, ilma et kuulajatel tekiks mõistmisraskusi.
Kirjalik tekstiloome (kirjutamine)	
Üldine kirjutamisoskus	7. klass Oskab kirjutada tuttaval teemal lihtsamaid seotud tekste. 8. klass Oskab kirjutada tuttaval teemal lihtsamaid seotud tekste, ühendades lühemaid lauseid lihtsa järjendina. 9. klass Oskab kirjutada selgeid, üksikasjalikke tekste oma huvivaldkonna teemade piires, sünteesides ja hinnates mitmest allikast pärit infot ja arutluskäike.
Loovkirjutamine	7. klass Oskab kirjalikult vahendada kogemusi, kirjeldades tundeid ja reaktsioone lihtsa seotud tekstina. 8. klass Oskab kirjutada lihtsamaid üksikasjalikke kirjeldusi mitmesugustel tuttavatel teemadel. Oskab kirjalikult

	vahendada kogemusi, kirjeldades tundeid ja reaktsioone lihtsa seotud tekstina. Oskab kirjeldada tegelikku või kujuteldavat sündmust või hiljutist reisi. Oskab lugu kirja panna. 9. klass Oskab kirjutada selgeid ja üksikasjalikke kirjeldusi mitmesugustel oma huvivaldkonna teemadel. Oskab kirjutada filmi, raamatu või näidendiülevaadet.
Kirjalikud ülevaated ja arvamusavaldused	7. klass Oskab kirjutada väga lühikesi standardvormis ettekandeid, kus esitab tavapärast faktiteavet. 8. klass Oskab kirjutada lühikesi lihtsamaid kirjatöid endale huvipakkuval teemal. Oskab mingil määral kokku võtta, esitada ja selgitada oma arvamust igapäevaste tavapäraste ja ebatavaliste probleemide kohta. 9. klass Oskab kirjutada argumenteeritud ettekannet, arvamuskirjutist vm teksti, esitades põhjendatud poolt- või vastuväiteid ning selgitades võimalike seisukohtade eeliseid ja puudusi. Suudab analüüsida eri allikatest pärit infot ja arutluskäike.
Oma jutu läbimõtlemine	7. klass Oskab läbi mõelda, kuidas asja tuuma jm olulist sõnastada, lihtsustades vajaduse korral sõnumit. 8. klass On võimeline katsetama enda jaoks uusi sõnastusviise ja väljendeid, küsides tagasisidet. 9. klass

	Oskab oma jutu läbi mõelda ja leida sobivad keelevahendid, et mõte kuulajatele moonutusteta kohale jõuaks.
Keeleoskuslünkade kompenseerimine	7. klass Oskab emakeelset sõna võõrapärastada, küsides üle, kas temast saadi aru. Oskab mõistet edasi anda mingi sagedasema ligilähedase tähendusega sõna abil, paludes end parandada. 8. klass Oskab objekte kirjeldada tunnuste kaudu, kui vajalik sõna ei meenu. Oskab vajalikku tähendust edasi anda mingi asendusväljendiga.(nt „auto sõitmiseks“ tähenduses „sõiduauto“). 9. klass Oskab leida väljendusviisi, mis varjab lünki omandatud sõnavaras ja grammatikas.
Oma kõne jälgimine ja parandamine	7. klass Oskab küsida kinnitust kasutatud keelendi õigsuse kohta. Oskab katkenud vestlust uuesti alustada, kasutades teistsugust taktikat. 8. klass Oskab parandada valesti kasutatud ajavormi vm keelendit, kui vestluspartner sellele tähelepanu juhib. 9. klass Oskab parandada keelevääratusi ja vigu, kui ta neid märkab või kui need on põhjustanud möödarääkimist. Teab oma korduvaid vigu ja püüab neid kõnes teadlikult vältida.

Kuulamistoiming (kuulamine)	
Üldine kuulamisoskus	7. klass Mõistab olulisemat selgest kirjakeelsest jutust ja lühikesest lugudest tuttavatel teemadel, millega puutub igapäevaselt kokku koolis, vabal ajal jne. 8. klass Mõistab lihtsas sõnastuses faktiteavet igapäevaelu või tööga seotud teemadel. Tabab nii peamist sõnumit kui ka spetsiifilisi üksikasju, kui häälдus on selge ja tuttavlik. 9. klass Mõistab suhteliselt pika ja keeruka üldkeelse jutu, kuid ka oma erialase väitluse põhisisu nii konkreetse kui ka abstraktse teema puhul. Suudab jälgida pikka juttu ja keeruka sisuga vaidlust juhul, kui teema on tuttav ja vestluse suunda toetavad selged märksõnad.
Emakeelekõnelejat e vestluse mõistmine	7. klass Suudab üldiselt jälgida lühema mõttevahetuse põhipunkte eeldusel, et kõneldakse üldkeeles ja häälдus on selge. 8. klass Suudab üldiselt jälgida pikema mõttevahetuse põhipunkte eeldusel, et kõneldakse üldkeeles ja häälдus on selge. 9. klass Suudab vähese pingutusega mõista, mida tema ümber räägitakse, aga võib pidada raskeks osalemist mitme

	emakeelekõneleja mõttevahetuses, kus tema juuresolekut keelekasutuse aspektist üldse ei arvestata.
Elava esituse kuulamine	7. klass Suudab üldjoontes jälgida lühikest lihtsat juttu tuttaval teemal, kui kõneldakse üldkeeles ja häälдus on selge. 8. klass Suudab jälgida loengut vm esinemist oma valdkonnas, kui teema on tuttav, sõnastus lihtne ja jutu ülesehitus selge. 9. klass Suudab jälgida keeruka arutluskäigu ja keelekasutusega loengute, aruannete ja muus vormis teaduslike või erialaste esinemiste põhisisu.
Teadaannete ja juhiste kuulamine	7. klass Suudab järgida üksikasjalikke juhtnööre. 8. klass Suudab järgida üksikasjalikke juhtnööre. Mõistab lihtsamat tehnilist või suunavat infot, näiteks igapäevaste toodete-teenustega seotud juhendeid ja juhiseid. 9. klass Mõistab normaalse kiirusega edastatud üldkeelseid teadaandeid ja sõnumeid konkreetsetel ja abstraktsetel teemadel.

Meediakanalite ja salvestiste kuulamine	7. klass Mõistab raadiouudiste ja lihtsamate salvestiste põhisisu, kui teema on tuttav, jutt suhteliselt aeglane ja selge. 8. klass Mõistab enamiku salvestatud ja ringhäälingus leviva materjali sisu, kui teema pakub huvi, kõne on selge ja jutt üldkeelne. 9. klass Mõistab enamikku asjalikest raadiosaadetest ning salvestatud ja ringhäälingus levivast materjalist, mis on üldkeelne ja lubab kõneleja meeleolu, tooni vms tabada.
Lugemistegevus (lugemine)	
Üldine lugemisoskus	7. klass Loeb lihtsat faktiteavet, kui teema kuulub tema huvivaldkonda. Kasutab sõnaraamatut. 8. klass Loeb lihtsat faktiteavet rahuldava arusaamisega, kui teema kuulub tema huvivaldkonda. 9. klass Loeb suuresti iseseisvalt, kohandades lugemise viisi ja kiirust sõltuvalt tekstist ja lugemise eesmärgist ning kasutades sobivaid abimaterjale. Tal on suur aktiivne lugemissõnavara.
Kirjavahetuse	7. klass

lugemine	Mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklikke kirju määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust, kuid vajab selleks välist abi. 8. klass Mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklikke kirju määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust. 9. klass Loeb oma huvivaldkonnaga seostuvaid kirju ja taipab asja tuuma.
Eesmärgipärane lugemine	7. klass Oskab leida ja mõista asjakohast teavet igapäevatekstides (kirjad, brošüürid ja lühemad dokumendid). 8. klass Suudab erilaadse ülesande täitmiseks hõlmata pikemaid tekste, et leida otsitav teave ja koguda infot teksti eri osadest või mitmest tekstist. 9. klass Suudab kiiresti hõlmata pikki ja keerukaid tekste, keskendudes asjakohastele detailidele. Tabab kiiresti laia erialast teemaringi käsitlevate uudiste, artiklite, ülevaadete sisu ja asjakohasuse ning oskab otsustada, kas tasub süveneda.
Lugemine info hankimiseks ja arutlemiseks	7. klass Leiab lihtsas leheloos olulisema, kui teema on tuttav. 8. klass

	Tabab selge arutluskäiguga tekstide põhijäreldusi. Mõistab käsitletava teema arutluskäiku, kuid ei pruugi aru saada üksikasjadest. 9. klass Mõistab kaasaegseid probleemartikleid ja ülevaateid, kus autorid väljendavad lahknevaid hoiakuid ja eriarvamusi.
Juhiste lugemine	7. klass Mõistab seadmete selgeid lihtsaid kasutusjuhendeid. Vajadusel kasutab sõnaraamatut. 8. klass Mõistab seadmete selgeid lihtsaid kasutusjuhendeid. 9. klass Mõistab pikki ja keerukaid oma asjatundmusega seotud juhiseid, k.a tingimuste ja hoiatuste üksikasjad, kui vaid on võimalik raskeid kohti üle lugeda.
Audiovisuaalne tegevus	
Telesaadete ja filmide vaatamine	7. klass Suudab jälgida paljusid filme, kus pilt ja tegevus süžeed kannavad ning jutt on selge ja keel lihtne. Suudab haarata tuttaval teemal telesaate põhisisu, kui jutt on suhteliselt aeglane ja selge. 8. klass Mõistab suurt osa telesaatest (nt intervjuust, lühiloengust ja uudisreportaažist), kui teema pakub huvi ning

	räägitakse suhteliselt aeglaselt ja selgelt. 9. klass Mõistab teleuudiste jm päevakajaliste saadete enamikku. Mõistab dokumentaalsaateid ja filme ning enamikku muid filme, otseintervjuusid, vestlussaateid, telelavastusi vm, mis on üldkeelne.
Vastuvõtustrateegiad	
Vihjete tabamine ja järeldamine (suuline ja kirjalik suhtlus)	7. klass Oskab konteksti põhjal tuletada juhuslike tundmatute sõnade tähendust ja järeldada lausete mõtet, kui arutluse teema on tuttav. 8. klass Suudab kontekstis mõista tundmatuid sõnu, kui teema kuulub tema huvi valdkonda. Oskab konteksti põhjal tuletada juhuslike tundmatute sõnade tähendust ja järeldada lausete mõtet, kui arutluse teema on tuttav. 9. klass Oskab arusaamise nimel kasutada mitmesugust strateegiat, sealhulgas keskenduda kuulates olulisele; kontrollib mõistmist konteksti toel.
Suuline suhtlus	
Üldine suuline suhtlus	7. klass Tuleb lihtsat keelt kasutades toime enamikus reisiolukordades. On võimeline ettevalmistuseta astuma vestlusse, kui kõneaine on tuttav. Oskab avaldada arvamust, anda ja küsida infot igapäevaelu või isiklike asjade kohta (nt perekond, harrastused, kool, reisimine, päevasündmused).

	8. klass Saab üsna hästi hakkama vestlusega, kui see puudutab tema kooliasju või huvialasid. Oskab vahetada, üle küsida ja kinnitada infot; tuleb toime vähem tuttavas olukorras ja oskab selgitada, milles seisneb probleem. Oskab väljendada mõtteid mõnel abstraktsel või kultuuriteemal (nt filmid, raamatud, muusika). 9. klass Suudab emakeelsete kõnelejatega suhelda küllaltki ladusalt ja spontaanselt, ilma et kumbki pool peaks pingutama. Oskab rõhutada toimunu või kogetu olulisust, selgitada ja põhjendada oma vaateid.
Emakeelse vestluskaaslase mõistmine	7. klass Suudab igapäevases vestluses jälgida selge hääldusega pöördumist, kuigi on vahel sunnitud paluma teatud sõnu ja fraase korrata ning sõnastada teiste sõnadega. 8. klass Suudab igapäevases vestluses jälgida selge hääldusega pöördumist, kuigi on vahel sunnitud paluma teatud sõnu ja fraase korrata. 9. klass Mõistab isegi mürarikkas keskkonnas üksikasjalikult, mida talle suulises kirjakeeles öeldakse.
Vestlus	7. klass Oskab väljendada üllatust, rõõmu, kurbust, huvi ja ükskõiksust; oskab sellistele emotsioonidele reageerida. Suudab osaleda vestluses või mõttevahetuses, kuid aegajalt võib jääda arusaamatuks, mida ta täpselt öelda tahab.

	8. klass Suudab ettevalmistuseta vestelda, kui kõneaine on tuttav. Suudab igapäevasuhtluses jälgida selgelt artikuleeritud kõnet, mõningaid sõnu või fraase võib siiski paluda korrata. Suudab osaleda vestluses või mõttevahetuses, kuid aegajalt võib jääda arusaamatuks, mida ta täpselt öelda tahab. Oskab väljendada üllatust, rõõmu, kurbust, huvi ja ükskõiksust; oskab sellistele emotsioonidele reageerida. 9. klass Oskab kaasa rääkida pikemas üldteemalises vestluses, seda ka mürarikkas ümbruses. Oskab suhelda emakeelsete kõnelejatega, ilma et ta neile tahtmatult nalja teeks, neid ärritaks või neilt tavapärasest erinevat käitumist eeldaks. Oskab edasi anda tundevarjundeid ning rõhutada toimunu või kogetu olulisust.
Vaba mõttevahetus (sõprade ringis)	7. klass Saab üldjoontes aru sõprade ringis toimuva vaba mõttevahetuse põhisisust, kui kasutatakse ühiskeelt ja häälдus on selge. Oskab esitada oma vaatenurka või arvamust ja küsida teiste omi, kui kõneaine talle huvi pakub. Oskab end mõistetavaks teha, kui avaldab arvamust praktilistes asjades (nt kuhu minna, mida teha, kuidas korraldada väljasõitu vms). Oskab viisakalt väljendada veendumusi, arvamusi, nõustumist ja nõustumatust. 8. klass On võimeline mõistma suuremat osa üldisest jutust, kui vestluspartnerid hoiduvad idioome kasutamast ja nende häälдus on selge. Oskab avaldada arvamust mõnel abstraktsel või kultuuriteemal (nt muusika, filmid). Oskab selgitada, milles seisneb probleem. Oskab lühidalt kommenteerida teiste arvamusi. Oskab kõrvutada ja võrrelda vastakaid arvamusi: pidada aru selle üle, mida teha, kuhu minna, keda või mida valida jne. klass 9. klass

	Oskab aktiivselt kaasa rääkida vabas mõttevahetuses, kui kõneaine on tuttav. Oskab kommenteerida, selgesõnaliselt oma vaatenurka esitada, vastakaid ettepanekuid hinnata, oletusi teha ja neile reageerida. Suudab mõningase pingutusega mõista suuremat osa kuuldust, kuid võib mõttevahetuses kõrvalseisjaks jääda, kui emakeelsed kõnelejad ei märka oma keelekasutust kohandada. Oskab põhjendada ja kaitsta oma arvamust, esitada asjakohaseid selgitusi ja kommentaare.
Ametlikud arutelud ja koosolekud	7. klass Suudab osaleda tuttavat teemat puudutavas tavalises töises arutelus, kus vahetatakse faktiteavet, jagatakse korraldusi või otsitakse lahendusi praktilistele küsimustele, seda tingimusel, et kasutatakse ühiskeelt ja häälдus on selge. Saab hästi hakkama oma vaatekoha esitamisega, kuid väitlemisega on raskusi. 8. klass Suudab mõista suurt osa töisest jutust, kui ei kasutata palju kinnistunud väljendeid ja häälдus on selge. Saab hästi hakkama oma vaatekoha esitamisega, kuid väitlemisega on raskusi. Suudab osaleda tuttavat teemat puudutavas tavalises töises arutelus, kus vahetatakse faktiteavet, jagatakse korraldusi või otsitakse lahendusi praktilistele küsimustele, seda tingimusel, et kasutatakse ühiskeelt ja häälдus on selge. 9. klass Suudab aktiivselt osaleda tavalises või ka vähem tavalises ametlikus arutelus. Suudab jälgida oma toimevaldkonda puudutavat arutelu. Mõistab üksikasju, millele rääkija tähelepanu pöörab. Oskab esitada, põhjendada ja kaitsta oma arvamust, hinnata erinevaid ettepanekuid, teha oletusi ja neile reageerida.
Eesmärgipärane koostöö	7. klass On üldjoontes võimeline jälgima, mida räägitakse. Oskab teiste öeldut osaliselt korrata, et kindlustada vastastikust mõistmist. Oskab end mõistetavaks teha, kui asi puudutab lahenduse otsimist või edasise tegutsemisviisi valikut. Oskab lühidalt põhjendada ja selgitada oma arvamust ja suhtumist. Oskab ärgitada

	teisi oma arvamust väljendama. 8. klass On võimeline jälgima, mida räägitakse, kuid kiire ja pika jutu korral võib aegajalt paluda kordamist või selgitust. Oskab selgitada, milles on probleem, pidada aru edasise tegutsemise üle ja võrrelda vastandlikke tegutsemisviise. Oskab lühidalt kommenteerida teiste arvamusi. 9. klass On võimeline õigesti mõistma üksikasjalikke juhtnööre. Oskab kaasa aidata töö edenemisele, kutsudes teisi liituma, küsides nende arvamust jne. Oskab anda selge ülevaate probleemist, arutledes võimalike põhjuste ja tagajärgede üle ning kaaludes eri lähenemisviiside eeliseid ja puudusi.
Toimingud kaupade ja teenuste ostmisel	7. klass Saab hakkama enamiku toimingutega, mis tulevad ette reisil vm sõitudel, reisi või majutuse korraldamisel ja asjaajamisel sihtriigi ametnikega. 8. klass Saab hakkama enamiku toimingutega, mis tulevad ette reisil vm sõitudel, reisi või majutuse korraldamisel ja asjaajamisel sihtriigi ametnikega. Tuleb toime ebatavalisemates olukordades, mis võivad ette tulla poes, postkontoris ja pangas (nt ebasobiva ostu tagastamine). Oskab esitada kaebust. Saab hakkama enamikus olukordades, mis tulevad ette reisiks valmistumisel (nt reisibüroos)või reisimisel jm sõitudel (nt oskab küsida kaassõitjalt, millises peatuses maha minna). 9. klass Oskab nii kliendi kui ka teenuse osutaja rollis selgitada, milles seisneb probleem, ja nõuda endale sobivat

	lahendust.
Infovahetus	7. klass Oskab välja otsida ja edastada lihtsat faktiteavet. Oskab küsida ja järgida üksikasjalikke juhtnööre. Oskab hankida üksikasjalikku lisateavet. 8. klass Oskab oma toimevaldkonna piires võrdlemisi usaldusväärselt vahendada, kontrollida ja kinnitada tüüpilist või ebatüüpilist faktiteavet. Oskab kirjeldada mingi toimingu käiku ja anda üksikasjalikke juhtnööre. Oskab resümeerida juttu, artiklit, vestlust, arutelu, intervjuud ja dokumentaalkirjutist, filmi või saadet ning avaldada nende kohta arvamust ja vastata täpsustavatele küsimustele. 9. klass Suudab tagada üksikasjaliku usaldusväärse teabe. Oskab selgelt ja üksikasjalikult kirjeldada, kuidas mingit toimingut läbi viia. Oskab sünteesida ja edastada eri allikatest pärinevat infot ning arutluskäike.
Küsitleja ja vastaja	7. klass Võib intervjuul/konsultatsioonil aegajalt ilmutada algatusvõimet, kuid üldiselt toetub siiski tugevalt küsitlejale. Oskab ettevalmistatud küsimuste toel teha lihtsat intervjuud. Suudab esitada mõne ettevalmistamata küsimuse. 8. klass Oskab anda konkreetset infot, kui seda intervjuul või konsultatsioonil küsitakse (nt kirjeldada arstile sümptomeid), kuid esitab seda üldsõnaliselt, ilma üksikasjadesse laskumata. Oskab läbi viia ettevalmistatud intervjuud, kontrollida ja üle küsida infot; aegajalt võib paluda öeldut korrata, eriti kui küsitletav räägib

	liiga kiiresti või pikalt. 9. klass Ilmutab küsitletavana algatusvõimet, oskab mõtet arendada, vajades vaid veidi küsitleja abi ja ärgitust.
Kirjalik suhtlus	
Üldine kirjalik suhtlus	7. klass Oskab kirjutada isiklikke kirju ja teateid, küsides lihtsat hädavajalikku teavet või edastades seda teistele. 8. klass Oskab kirjutada isiklikke kirju ja teateid, küsides lihtsat hädavajalikku teavet või edastades seda teistele; suudab edastada kõige olulisemat. 9. klass Oskab kirja panna sõnumeid ja arvamusi ning seostada neid teistelt kuulduga. Oskab üsna täpselt edasi anda infot ja mõtteid nii abstraktsel kui konkreetsel teemal, üle küsida teavet ja paluda selgitusi ning anda neid ise.
Kirjavahetus	7. klass Oskab isiklikus kirjas üsna üksikasjalikult vahendada kogemusi, tundeid ja sündmusi. 8. klass Oskab kirjutada isiklikke kirju, mis vahendavad teateid ja annavad edasi mõtteid abstraktsetel ja kultuuriteemadel (nt muusika, filmid).

	9. klass Oskab kirjutada kirju, mis vahendavad tundeid või kirjutajale tähtsaid sündmusi ja kogemusi. Oskab kommenteerida partneri arvamusi ja teateid.
Teated, sõnumid ja plangid	7. klass Oskab kirjutada sõnumit, mis edastab lihtsat hädavajalikku teavet sõpradele, teenindajatele, õpetajatele jt, kellega ta igapäevaelus kokku puutub; suudab edastada kõige olulisemat. 8. klass Oskab kirjutada sõnumit, mille eesmärk on infot saada või probleeme selgitada. 9. klass Oskab kirjutada sõnumit, mille eesmärk on infot saada või probleeme selgitada.
Interaktiivsed strateegiad	
Suhtlusaktiivsus (vooruvahetus)	7. klass Oskab alustada, jätkata ja lõpetada lihtsat silmast silma vestlust, kui kõneaine on talle tuttav või huvipakkuv. 8. klass Oskab sekkuda arutellu, kui arutlusaine on tuttav, kasutab kõnevooru võtmiseks sobivat fraasi. 9. klass Oskab sekkuda arutellu, kasutab selleks olukohast keelt. Oskab kõnelust olukohaselt alustada, jätkata ja

	lõpetada. Oskab võtta kõnevooru. Oskab kõnelust alustada ja sobival ajal kõnevooru võtta; oskab soovi korral vestlust lõpetada, kuid ei pruugi seda alati teha kõige kohasemal viisil. Oskab kasutada käibefraase (nt „See on hea küsimus”), et kõnevooru hoides mõtte sõnastamiseks aega võita.
Suhtluskoostöö	7. klass Oskab korrata eelkõneleja öeldut, et kinnitada vastastikust mõistmist ja hoida juttu õigel kursil. Oskab teisi mõttevahetusse kaasata. 8. klass Oskab kasutada põhisõnavara ja strateegiaid, et vestlust või diskussiooni ülal hoida. Oskab kokku võtta, kuhu diskussiooniga välja on jõutud, aidates kaasa teemas püsimisele. 9. klass Oskab anda tagasisidet ning lisada omapoolseid seisukohti ja järeldusi, aidates sel kombel kaasa arutelu edenemisele. Oskab toetada arutluse käiku, näidates, et mõistab kuuldut, haarates teisi kaasa jne.
Selgituste palumine	7. klass Oskab paluda vahetult kuuldu kordamist. 8. klass Oskab paluda vahetult kuuldu kohta selgitusi või täpsustusi. 9. klass Oskab üle küsida, kas ta on rääkijast õigesti aru saanud, ja kahtluse korral selgitust paluda.

Märkmete tegemine (loengus, seminaril jm)	7. klass Oskab loengumärkmeid teha võtmesõnade kujul, kui tegemist ontuttava teemaga ning tekst esitatakse lihtsas sõnastuses ja selge häädusega. 8. klass Oskab teha hilisemaks kasutamiseks piisavalt täpseid loengumärkmeid, kui teema kuulub tema huvivaldkonda ning tekst esitatakse selgelt ja loogiliselt. 9. klass Mõistab loogilise ülesehitusega loenguid, kui teema on tuttav, oskab konspekteerida olulisena tunduvad seisukohad, kuigi kaotab sõnalisele väljendusele keskendumise tõttu osa informatsioonist.
Tekstid	
Töö tekstiga	7. klass Oskab lühikesi lihtsas keeles tekste oma sõnadega kirja panna, kasutades originaalteksti sõnu ja järgides selle kulgu. 8. klass Oskab kokku panna eri allikatest pärineva info ja teha sellest teistele kokkuvõtte. Oskab lühikesi lihtsas keeles tekste oma sõnadega kirja panna, kasutades originaalteksti sõnu ja järgides selle kulgu. 9. klass Oskab resümeerida ja kommenteerida nii tarbekui loovtekste, arutledes erinevate seisukohtade ja peamiste teemade üle. Oskab resümeerida uudiseid, intervjuusid ja dokumentaalsaateid, mis sisaldavad arvamusi,

	põhjendusi ja mõttevahetust. Oskab kokku võtta filmide ja näidendite sisu ja sündmustikku.
Suhtluspädevus	
Üldine keelepagas	7. klass Oskab keelt piisavalt, et väljenduda igapäeva teemadel (perekond, huvialad, töö, reisimine, päevasündmused), kuigi jutus võib ette tulla takerdusi ja kaudset väljendust. Piiratud sõnavara võib põhjustada kordamist või ka sõnastusraskusi. 8. klass Oskab keelt piisavalt, et kirjeldada ootamatut olukorda, üsna täpselt selgitada mõtte või probleemi tuuma ja avaldada arvamust abstraktsetel või kultuuriteemadel (nt muusika ja filmid). 9. klass Oskab keelt piisavalt, et sõnu otsimata selgesõnaliselt kirjeldada vajalikku, väljendada seisukohti ja esitada põhjendusi. Kasutab ka liitlauseid ja lauselühendeid.
Sõnavara ulatus	7. klass Sõnavara on piisav igapäevaste kõneteemade jaoks (perekond, huvialad, kool, reisimine), kuigi vahel võib ette tulla kaudset väljendust. 8. klass Sõnavara on piisav igapäevaste kõneteemade jaoks (päevasündmused), kuigi vahel võib ette tulla kaudset väljendust. 9. klass

	Valdab üldiste kõneainete ja oma tegevusala piires ulatuslikku sõnavara. Oskab korduste vältimiseks väljendust enamasti varieerida, kuid sõnavaralüngad võivad siiski põhjustada takerdust või kaudset väljendust.
Sõnakasutus	7. klass Valdab 7. klassis omandatud põhisõnavara, kuid teeb märkimisväärseid vigu, kui on vaja väljendada keerukamat mõtet või kui kõneaine ja olukord on võõras 8. klass Valdab 8. klassis omandatud põhisõnavara, kuid teeb märkimisväärseid vigu, kui on vaja väljendada keerukamat mõtet või kui kõneaine ja olukord on võõras 9. klass Sõnakasutus on üldjoontes täpne; aegajalt võib küll sõnavalikul eksida, kuid see ei takista suhtlust.
Grammatika korrektsus	7. klass Oskab tavaolukorras üsna õigesti kasutada tüüpkeelendeid ja moodustusmalle. 8. klass Kasutab tuttavas olukorras grammatiliselt üsna õiget keelt, ehkki emakeele mõju on märgatav. Tuleb ette vigu, kuid need ei takista mõistmist. 9. klass Valdab grammatikat küllaltki hästi. Ei tee vääritimõistmist põhjustavaid vigu.

Häälduspädevus	7. klass Hääldus on arusaadav, kuigi aegajalt on märgata võõrast aktsenti ja küllalt sageli esineb hääldusvigu. 8. klass Hääldus on selge ja arusaadav, kuigi aegajalt on märgata võõrast aktsenti ja hääldusvigu. 9. klass On omandanud selge, loomuliku häälduse ja intonatsiooni.
Õigekirjaoskus	7. klass Kirjutamises, kirjavahemärgistuses ja teksti paigutuses esineb vigu, mis küll moonutavad mõtet, kuid sellegi poolest on võimalik tekstist aru saada. 8. klass Kirjutamine, kirjavahemärgistus ja teksti paigutus on sedavõrd korrektne, et ei sega jälgimist. Oskab üsna arusaadavalt kirjutada. 9. klass Oskab kirjutada selgelt ja arusaadavalt, järgides teksti paigutamise ja liigendamise tavasid. Kirjutamine ja kirjavahemärgistus on üsna korrektne, ehkki vahel on märgata emakeele mõju.
Keelekasutuse olukohasus	7. klass Oskab sõnastada mitmesuguseid vajadusi, kasutades sagedasi väljendeid ja neutraalset keelt. Tunneb peamisi viisakusnõudeid, oskab neid täita.

	8. klass Oskab sõnastada mitmesuguseid vajadusi, kasutades sagedasi väljendeid ja neutraalset keelt. Tunneb peamisi viisakusnõudeid, oskab neid täita. On teadlik kultuurierinevustest, oskab suhestada oma ja võõrast kultuuri ning tähele panna olulisemaid erinevusi kommetes, hoiakutes, väärtushinnangutes ja uskumustes. 9. klass Suudab mõningase pingutusega osaleda ja kaasa rääkida arutelus, isegi kui kasutatakse argikeelt ja kõnetempo on kiire. Oskab suhelda emakeelsete kõnelejatega, ilma et ta neile tahtmatult nalja teeks, neid ärritaks või neilt tavapärasest erinevat käitumist eeldaks. Oskab olukohaselt väljenduda ja suudab vältida suuremaid sõnastusvigu.
Keelekasutuse paindlikkus	7. klass Oskab paindlikult kasutada lihtsaid keelevahendeid, et väljendada vajalikku. 8. klass Oskab kohandada oma väljendust, et tulla toime ebatüüpilises ja isegi keerulises olukorras. 9. klass On võimeline kohanema vestluse suuna, stiili või rõhuasetuse muutustega. Oskab varieerida väljendusviisi.
Vooruvahetus	7. klass Oskab alustada, jätkata ja lõpetada lihtsat silmast silma vestlust, kui kõneaine on talle tuttav või huvipakkuv. 8. klass

	Oskab sekkuda arutellu, kui arutlusaine on tuttav, kasutab kõnevooru võtmiseks sobivat fraasi. 9. klass Oskab sekkuda arutellu, kasutab selleks olukohast keelt. Oskab kõnelust olukohaselt alustada, jätkata ja lõpetada. Oskab võtta kõnevooru. Oskab kõnelust alustada ja sobival ajal kõnevooru võtta; oskab soovi korral vestlust lõpetada, kuid ei pruugi seda alati teha kõige kohasemal viisil. Oskab kasutada käibefraase (nt „See on hea küsimus"), et kõnevooru hoides mõtte sõnastamiseks aega võita.
Teemaarendus	7. klass Oskab üsna ladusalt jutustada ja kirjeldada, väljendades mõtteid lihtsate lausete järjendina. Esineb takerdusi ja mõttepause. 8. klass Oskab üsna ladusalt jutustada ja kirjeldada, väljendades mõtteid lihtsate lausete järjendina. 9. klass Oskab arendada kirjeldamist või jutustamist nõudvat teemat, avades peamisi seisukohti ning toetades neid põhjenduste ja näidetega.
Teksti selgus ja sidusus	7. klass Ühendab lühemaid ja lihtsamaid sisuüksusi enamvähem seotud järjendiks, kuid teksti sidususes esineb mõningaid puudusi. 8. klass Oskab ühendada lühemaid ja lihtsamaid sisuüksusi lihtsaks seotud järjendiks.

	9. klass Oskab kasutada piiratud hulgal sidumisvõtteid, mis lubab ühendada lausungid selgeks sidusaks tekstiks. Mõttekäik võib seejuures jääda mõneti katkendlikuks, eriti pikemates lõikudes.
Kõne ladusus	7. klass Oskab arusaadavalt väljenduda, kuigi pikema kõnelõigu korral teeb sageli pause, et otsida sõnu ja grammatilisi vorme või korrigeerida sõnastust. 8. klass On võimeline võrdlemisi vabalt väljenduma. Suudab jätkata kõrvalise abita, kui sõnastusraskuste tõttu ummikusse satub ja kõnes seetõttu pause tekib. 9. klass Oskab kõnetempo hoida enamvähem ühtlase ka pikemate kõnelõikude korral. Võib kõhelda vormide ja väljendite valikul, kuid pikemaid pause teeb harva. Suudab suhelda küllaltki ladusalt ja spontaanselt, nii et igapäevases suhtluses emakeelekõnelejatega ei pea kumbki pool pingutama.
Väljendustäpsus	7. klass Suudab edastada lihtsat ja pakilist teavet, anda edasi kõige olulisemat. Oskab arusaadavalt väljendada oma jutu peamist mõtet. 8. klass Oskab üsna täpselt selgitada mõtte või probleemi tuuma. 9. klass

	Suudab tagada üksikasjaliku usaldusväärse teabe.